BIJBELVERKLARING.

VI. DEEL.

DE

BIJBEL,

DOOR BEKNOPTE

UITBREIDINGEN,

EN OPHELDERENDE

AENMERKINGEN,

VERKLAERD;

DOOR

J. VAN NUYS KLINKENBERG.

A. L. M. PHIL. DOCTOR EN PREDIKANT
TE AMSTERDAM.

ZESDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART,
MDCCLXXXIII.

*Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten
van Holland en Westvriesland.*

Met Adprobatie van de Eerw. Klasſis van Amſterdam.

den 2de Juny 1783.

INLEIDING
TOT DE BOEKEN
VAN
SAMUEL.

Ter INLEIDING tot het rechte verstand der boeken van SAMUEL, dienen wy kortelyk het een en ander aen te merken, omtrent:

I. Den *naem*.
II. Den *Schrijver*.
III. Den *inhoud*.
IV. Het *oogmerk* en de *nuttigheid*.
V. De *Tijdrekening*.
VI. De *Uitlegkundige schrivten*.

I. *De benaming dezer Boeken*.

In onze Nederlandsche Bijbels heeten zy, het *eerste* en het *tweede Boek* van SAMUEL: deels omdat de Propheet SAMUEL 'er het begin van geschreven heeft, gelijk ons dadelyk nader blijken zal; deels omdat zijn levensloop, in dezelve, uitvoerig verhaeld is.

Dan wy kunnen niet ontveinzen, dat deze benaming ons zeer ongepast voorkome. —— Het

zal ons dadelyk blijken, dat de Propheet SAMUEL maer een gedeelte van het *eerste* Boek geschreven heeft: Kap. 25: 1. wordt reeds zijn afsterven verhaeld. Het geheele *tweede* behelst zulke zaken, welke lang na 's mans dood gebeurd zijn, en is, door eene gansch andere hand, opgesteld. —— De levensloop van SAMUEL wordt wel, in het *eerste* Boek, verhaeld; maer het gene, omtrent SAMUEL en zijne verrichtingen, wordt aengeteekend, maekt 'er maer een gedeelte van uit. Daerenboven is het, uit het gansche beloop van zaken, blijkbaer, dat het des Schrijvers oogmerk niet geweest zy, om eene levensbeschrijving van SAMUEL te geven. Alles, het welk van SAMUEL verhaeld wordt, dient maer tot eene Inleiding van de Geschiedenis der Koningen, die over Israël geregeerd hebben. SAMUEL koomt hier niet voor als de hoofdpersoon, maer slechts als een dienaer, door welken God den eersten Koning aenstelde, en den tweeden in zijne plaets liet zalven, toen de eerste, door wederspannigheid, de kroon verbeurd had. — Het *tweede* boek heeft geene betrekking in het geheel tot SAMUEL; als behelzende gebeurtenissen, welke, lang na zijnen tijd, zijn voorgevallen.

De Griekfche Overzetters hebben dit wel in acht genomen. —— Deze tellen *vier* boeken der KONINGEN. Deze boeken van SAMUEL noemen zy het *eerste* en het *tweede* boek der KONINGEN, en

en dan dragen de twee volgende, welke by ons het eerste en tweede boek der KONINGEN heten, den naem van het *derde* en *vierde* boek der KONINGEN.

Deze laetste benaming koomt ons, om de gemelde redenen, meer gepast voor. — Dan, dewijl de benaming van *Boeken* SAMUELS by ons in een algemeen gebruik is, zal men 'er, om alle verwarring voor te komen, by dienen te blijven.

Wy gaen over tot:

II. *Den Schrijver.*

Het is een algemeen aengenomen gevoelen, by de Jooden, dat SAMUEL de Schrijver zy van het boek der RICHTEREN, en dat begrip wordt ook, door het gansche beloop van zaken, bevestigd: gelijk wy, in onze INLEIDING tot het V^de^ Deel. pag. XXXVI. tot XXXVIII. hebben aengemerkt. Op dezen grond, onderstelt men, met vry groote waerschijnlykheid, dat die zelvde Propheet de eerste XXIV. Kapittelen van dit *eerste* Boek, het welk nae zijnen naem genoemd is, geschreven, en daerdoor de Heilige Geschiedenis, tot na by den tijd van zijnen dood gebracht hebbe.

Wat nu de laetste Kapittelen van het *eerste*, en den geheelen inhoud van het *tweede* Boek aengaet; behelzende gebeurtenissen, welke, na den

dood van SAMUEL, zijn voorgevallen; men houdt het over het algemeen daervoor, dat de Propheten GAD en NATHAN de opstellers zijn. — Trouwens dit schijnt men ook te kunnen besluiten, uit 1 Kron. 29: 29. *de Geschiedenissen nu van den Koning* DAVID, *de eerste en de laetste, ziet, zy zijn geschreven, in de geschiedenissen van* SAMUEL *den ziender, in de geschiedenissen van den Propheet* NATHAN, *en in de geschiedenissen van* GAD *den ziender.* Dit schijnt ons duidelyk te leeren, dat SAMUEL, zoo lang hy leevde, de geschiedenissen van DAVID beschreven hebbe, en dat dit werk, na zijnen dood, door de Propheeten NATHAN en GAD, vervolgd zy.

Er is, die meenen, dat deze boeken van veel lateren oorsprong, en eerst door EZRA beschreven zijn. —— Het voornaemste bewijs ontleent men, uit 1 Sam. 9: 9. alwaer van SAMUELS tijd gezegd wordt, dat de Propheten toen *zienders* genoemd werden; daer uit besluit men, dat de Schrijver in later tijd geleevd hebbe, toen de benaming van *ziender* in onbruik gekomen was. —— Maer waerom zou SAMUEL zelvs deze woorden niet hebben kunnen schrijven? Hy was nu reeds een man van jaren; kon hy dan niet zeggen, dat men eertijds, dat is in zijne jeugd, gewoon was, de Propheten meest al *zienders* te noemen.

III. *De inhoud.*

De Inhoud dezer beide boeken is geheel *Geschiedkundig.*

Behalven de Geschiedenisfen van de twee laetste Richteren ELI en SAMUEL, vinden wy hier den oorsprong der Koninglyke Regeering onder de Israëliten, benevens de daden en lotgevallen der twee eerste Koningen SAUL en DAVID.

Deze boeken zijn geplaetst, tusschen dat der RICHTEREN, en die der KONINGEN, om, in deze volgorde, eene aeneengeschakelde Geschiedenis des Israëliten op te leveren, van JOSUA af, tot aen de gevangelyke wechvoering naer Babel. De boeken van SAMUEL maken het vervolg uit, op dat der RICHTEREN, en eenen overgang tot die der KONINGEN.

I. Het EERSTE Boek kan men zeer gevoegzaem, in drie hoofddeelen, onderscheiden.

1. Het *eerste* Deel vervat de gebeurtenisfen, voorgevallen, onder den Priester en Richter ELI, Kap. I-IV.
2. Het *tweede*, de geschiedenisfen, onder den Richter SAMUEL, Kap. V-XII.
3. Het *derde*, het gene 'er is voorgevallen onder den eersten Koning SAUL, Kap. XIII-XXXI.

I. 1. Tot het *eerste* Deel, het welk ver weg het kortste is, behoort.

A. De geboorte van SAMUEL, en de merkwaerdige omstandigheden, welke daerby zijn voorgevallen, Kap. I-II: 10.

B. Het grouwzaem gedrag der zoonen van ELI, veroorzaekt door de onberedeneerde toegevendheid van hunnen Vader; om welke redenen de HEER hem den geheelen ondergang van zijn huis liet bedreigen, Kap. II: 11-46.

C. De roeping van SAMUEL tot het Prophetisch ambt, en zijne bevestiging in het zelve, Kap. III.

D. Het ongelukkig omkomen van ELI en zijne zoonen, Kap. IV.

2. Het *tweede* Deel behelst de geschiedenissen onder den laetsten Richter SAMUEL, Kap. V-XII.

A. De Verbonds-Ark, welke door de zoonen van ELI in het leger gebracht, en van de Philistijnen veroverd was, werd terug gebracht, Kap. V en VI.

B. By die gelegenheid, werd 'er een plechtige bid en dankdag gehouden, Kap. VII: 1-6.

C. Samuel verlost Israël van de overheersching der Philistijnen, Kap. VII: 7-17.

D. Het Richterlyk bestier werd, in eene

Koninglyke Alleenheerfching veranderd, Kap. VIII-XII.

A. Het volk drong, met eene onberedeneerde woede, om eenen Koning te hebben, nae de wijs der omliggende volken, Kap. VIII.

B. SAUL werd van den HEER tot Koning aengewezen en door SAMUEL gezalvd, Kap. IX.

C. De nieuwe Koning werd plechtig ingehuldigd, Kap. X.

D. SAUL de Koning gav aenftonds eene proev van zijne dapperheid, in het verflaen der Ammoniten, Kap. XI.

E. SAMUEL deed eene plechtige redevoering, om zijn Richterambt neer te leggen, Kap. XII.

3. Het *derde* en grootfte deel behelst de daden en lotgevallen van SAUL, den eersten Koning van Israël, Kap. XIII-XXXI.

A. Voor zijne verwerping, Kap. XIII-XV.

A. Hy oorloogde tegen de Philiftijnen, met eenen gewenschten uitflag, Kap. XIII, XIV.

B. Hy verflaet op Gods bevel, en door zijnen zegen, de Amalekkers, Kap. XV: 1-8.

C. Dan, zijne ongehoorzaemheid aen Gods

bevel, om alles te verbannen, gav aenleiding, dat hy verworpen, en dat de Koninglyke waerdigheid, aen zijnen nakomelingen, ontzegd wierde, Kap. XV: 9-35.

B. De lotgevallen van SAUL, na zijne verwerping, zijn met die van DAVID, zijnen opvolger, vermengd, Kap. XVI-XXXI.

A. DAVID werd verordend, en door SAMUEL gezalvd, om den verworpenen SAUL, in de Koninglyke waerdigheid, op te volgen, Kap. XVI: 1-13.

B. De handelingen van Koning SAUL, omtrent dien DAVID, worden zeer uitvoerig beschreven, Kap. XVI: 14-XXVII.

α. In den beginne werd DAVID door SAUL grootelyks begunstigd. Om zijne bedrevenheid in de Muzyk, waerdoor hy de zwaermoedigheid van SAUL wist te lenigen, werd hy niet alleen onder de Hovelingen, maer ook, om zijne dapperheid in het verslaen van Goliath, tot hoofdman in het leger verheven. Ook wist hy zich, zoo wel by JONATHAN des Konings oudsten zoon, als by anderen, ongemeen te veraengenamen, Kap. XVI: 14-XVIII: 5.

β. Dan, niet lang daerna vatte SAUL eenen on-

onverzoenbaren haet op, tegen DAVID, ter gelegenheid van den roem en de hoogachting, welke hy, door het verslaen van Goliath, by het volk verworven had, Kap. XVIII: 6-8.

ℵ. DAVID ondervond ook de uitwerkselen van 's Konings haet; zoo toen hy nog aen het Hov verkeerde, als ook toen hy genoodzaekt was, als een vervolgde balling, allerwegen rond te zwerven, Kap. XVIII: 9-XXVII.

ℵ. Terwijl David nog aen het Hov verkeerde, Kap. XVIII: 9-XIX: 18. zocht SAUL hem van kant te maken.

a. Eerst met list en in het heimelyke, Kap. XVIII: 9 XIX: 10.

b. Daerna met openbaer geweld, Kap. XIX: 11-18.

ℶ. DAVID zag zich daerom genoodzaekt, het Hov te verlaten, en zijne veiligheid in de vlucht te zoeken, terwijl hy, door SAUL, zijnen onverzoenbaren vyand, op alle mogelyke wijzen, vervolgd werd, Kap. XIX: 19-XXVII.

a. SAUL liet aen JONATHAN blijken, dat hy vastelyk besloten had, om DAVID van kant te maken:

waerop DAVID, hiervan kondschap bekomen hebbende, zich op de vlucht begav, Kap. XIX: 19-XX: 43.

b. SAUL liet ook niets onbeproevd, om dit voornemen ter uitvoering te brengen, Kap. XXI-XXVII.

†. DAVID vluchtte naer *Gath*, eene Stad der Philiſtijnen; en omdat ACHIMELECH, de Priester, aen DAVID onwetende zijne hulp bewezen had, liet SAUL zich, door zijne kwaedaertigheid, vervoeren, om alle de Priesteren te Nob uitteroejen, Kap. XXI, XXII.

††. Daerop vervolgde SAUL den vluchtenden DAVID, gewapenderhand, Kap. XXIII-XXVII.

§. Door Gods gunstige beſtiering ontkoomt DAVID tweemalen de handen van SAUL, Kap. XXIII.

§§. Tweemalen had DAVID gelegenheid, om SAUL te dooden, maer hy maekte 'er geen gebruik van.

*. In de woeſtijne van Engedi, Kap. XXIV.

**. In

**. In de woestijne van Ziph, Kap. XXVI. — Tusschen beide wordt DAVIDS ontmoeting verhaeld, met NABAL, en zijn huwelyk met ABIGAIL, de weduwe van den gemelden NABAL, Kap. XXV.

c. Ten laetsten nam DAVID de wijk, tot ACHIS, den Koning der Philistijnen; en daermede namen de vervolgingen van SAUL een einde, Kap. XXVII.

C. SAUL sneuvelde, met zijne zoonen, in eenen veldslag tegen de Philistijnen, Kap. XXVIII-XXXI.

α. SAUL, vreezende voor de Philistijnen, en van God verlaten, raedpleegde met de toveres van Endor, Kap. XXVIII.

β. DAVID, niet tegen zijn eigen Vaderland willende strijden, scheidt zich van het leger der Philistijnen, Kap. XXIX, XXX.

γ. De Philistijnen hadden, in dezen veldslag, de overhand; en SAUL sloeg, uit wanhoop, verwoede handen aen zich zelven, Kap. XXXI.

II. In het *tweede* boek van SAMUEL vinden wy de

geschiedenissen van DAVID en zijn Koningrijk. Wy onderscheiden 'er in.

1. Een *doorloopend Geschiedverhael*, Kap. I-XX.
2. Een *aenhangsel*, behelzende eenige merkwaerdige byzonderheden, Kap. XXI-XXIV.

1. In het doorloopend geschiedverhael van DAVIDS Koningrijk, vinden wy:

A. Zijne verheffing tot Koning, Kap. I-V.

B. Daerna zijne lotgevallen, in die hoedanigheid, Kap. VI-XX.

A. Betreffende het eerste.

A. Toen hy tijding gekregen had van SAULS dood, bedreev hy daerover rouwe, Kap. I.

B. Hy aenvaerde vervolgens het Koningrijk, als opvolger van SAUL, Kap. II-V.

α. Eerst onderworp zich de Stam van Juda alleen, aen zijne heerschappy; terwijl ISBOSETH, door ABNER, tot Koning der overige stammen aengesteld, en als zodanig gehandhaevd werd, Kap. II: 1-11.

β. In het vervolg evenwel werd hy, tot Koning van geheel Israël verheven, Kap. II: 12-V.

א. Hiertoe baende zijn gelukkige oorlog, tegen SAULS huis, den weg, Kap. II: 12-III: 5.

ב. Daerenboven koos ABNER zelvs de zijde van DAVID; hoewel hy den Koning geen voordeel kon toebrengen, vermids hy, door JOAB, op eene verraderlyke wijs, vermoord werd, Kap. III: 6-39.

ג. Eindelyk kwam DAVID allen tegenſtand te boven, toen ISBOSETH, door twee van zijne eigene hoplieden, vermoord was, Kap. IV.

ד. Na dit alles werd DAVID, in zijne Koninglyke heerſchappy over gansch Israël, plechtig bevestigd, Kap. V.

B. De lotgevallen, welke DAVID, in zijne Koninglyke Regeering, bejegend zijn, Kap. VI-XX.

A. In het begin, was hy zeer voorſpoedig, Kap. VI-X.

α. Zijn eerste werk, na het veroveren van den burg Zion, was het overbrengen van de Ark naer Jeruſalem in eene tente, Kap. VI.

β. Inmiddels werd hem niet vergund eenen Tempel te bouwen; maer hy werd met zeer heerlyke belovten verwaerdigd, onder anderen en voornamelyk, dat de MESSIAS uit zijn zaed zoude geboren worden, Kap. VII.

γ. Hy overwon verſcheiden omliggen-

de volkeren, en breidde zijne heerschappy grootelyks uit, Kap. VIII: 1-14.

δ. Hy regelde zijne huisselyke zaken zeer verstandig, Kap. VIII: 15-18.

ε. Hy bewees aen MEPHIBOSETH, den ongelukkigen zoon van JONATHAN, groote weldadigheid, Kap. IX.

ζ. Hy bracht de Ammoniten te onder, Kap. X.

B. In volgende tijden was zijne Regeering vergezeld, met veelvuldige tegenspoeden en groote verdrietlykheden, Kap. XI-XX.

α. De oorzaek van alle die onheilen, was de zonde, in de zaek van Bathseba en Uria, Kap. XI.

β. Alle die onheilen werden hem, door den Propheet NATHAN, uit Gods naem, als straffen van die zonde, bedreigd, Kap. XII: 1-14.

γ. Die bedreigde straffen werden ook werkelyk ter uitvoer gebracht.

א. DAVID ondervond al aenstonds het Godlyk ongenoegen, in den dood van het kind, het welk hy by Bathseba in overspel geteeld had, Kap. XII: 15-31.

ב. Maer vooral, in volgende tijden,

Kap.

Kap. XIII-XX. —— Tot deze onheilen van DAVID, welke blijkbare ſtraffen waren van de gemelde zonde, in de zaek van Bathſeba, behoorde:

a. De bloedſchande van AMNON met THAMAR, Kap. XIII, XIV.

†. Deze ſchromelyke gebeurtenis zelve vinden wy, Kap. XIII: 1-22.

††. De gevolgen daervan.

§. De verraderlyke moord van AMNON, door ABSALOM, Kap. XIII: 25-36.

§§. De vlucht van ABSALOM, om dezen broedermoord, Kap. XIII: 37-XIV: -33.

b. Het oproer van ABSALOM, Kap. XV-XIX.

†. DAVID moest, voor zijnen oproerigen zoon ABSALOM, tot in het overjordaenſche de vlucht nemen, terwijl hy van SIMEI en anderen gevloekt en mishandeld werd, Kap. XV, XVI.

††. De ſchrandere ACHITOPHEL had de zijde van ABSALOM gekozen; maer, door de list van

HUSAI, werden de raedgevingen van ACHITOPHEL, welke voor DAVID doodelyk zouden geweest zijn, gelukkig verydeld, Kap. XVII.

†††. ABSALOMS aenhang werd ten laetsten verslagen, en hy zelvs door JOAB gedood, Kap. XVIII.

††††. David werd op den Throon hersteld, Kap. XIX.

ℭ. Nauwlyks was DAVID in zijn Koningrijk hersteld, of SEBA verwekte eenen nieuwen opstand; maer deze werd spoedig gedempt, Kap. XX.

2. Het *aenhangsel* behelst eenige merkwaerdige byzonderheden, Kap. XXI - XXIV.

A. Het straffen van het ongelijk, door SAUL, den Gibeoniten aengedaen, Kap. XXI: 1-14.

B. Een verhael van byzondere veldslagen tegen de Philistijnen, Kap. XXI: 15-22.

C. Een Danklied, het welk DAVID, ter eere van God, gedicht heeft; toen hy, na zijne verlossing uit de hand van SAUL en van alle zijne vyanden, in het gerust bestier van zijn Koningrijk gesteld was, Kap. XXII.

D. De laetste woorden, welke DAVID, als Propheet, gesproken heeft, Kap. XXIII: 1-7.

E. Een

E. Een lijst van DAVIDS voornaemſte helden, Kap. XXIII: 8-39.

F. De zonde van DAVID, in het tellen van zijn volk, Kap. XXIV.

IV. *Het oogmerk en de nuttigheid der boeken van* SAMUEL.

In het algemeen verſchaffen deze boeken ons een volledig bericht van de geſchiedenisſen der Israëliten, ſedert den dood van SIMSON den XII Richter, tot omtrend het begin van SALOMO, den derden Koning.

De Israëliten der volgende tijden, en wy met hun, konden 'er in het byzonder uit leeren, hoe, en by welk eene gelegenheid, de vrye Gemeenebest-Regeering, in eene Koninglyke Alleenheerſching, veranderd zy. — Uit deze Geſchiedverhalen wordt ons kenbaer, hoe, en langs welken weg, de Koninglyke waerdigheid, uit de ſtam van Benjamin zy wechgenomen, en tot de ſtam van Juda zy overgekomen, gelijk Vader JACOB, reeds zoo vele eeuwen te vooren voorſpeld had Gen. 49: 10; als mede hoe de belovte, omtrent de komst van den MESSIAS, welke tot dus ver nog maer in het algemeen aen de ſtam van Juda gedaen was, tot het Koninglyk huis van DAVID zy bepaeld geworden. — Om nu niet eens te ſpreken van zoo vele kennelyke proeven

van Gods wijze en weldadige beſtiering, als wy in deze zeer merkwaerdige geſchiedenisſen ontmoeten.

V. *De Tijdrekening.*

De Tijdrekening is, uit haren eigenen aert, altoos zeer moeilyk. —— Wy hebben ons toe gelegd, om de ſchijnbare ſtrijdigheden, welke dit ſtuk betreffen, in onze uitbreidende verklaring, op te losſen en wech te nemen. —— Ondertusſchen kan een *Tijdrekenkundig Tafereel* van de voornaemſte gebeurtenisſen, zeer veel gemak en licht veroorzaken. —— Terwijl wy bezig waren, onze gedachten over een dergelijk ontwerp te laten gaen, bood my, mijn oordeelkundige Vriend J. C. MOHR, het volgende zeer nauwkeurige tafereel aen, het welk ik, met 's mans eigen woorden, zal laten volgen.

TIJDTAFEL DER TWEE BOEKEN VAN SAMUEL.

Jaren na de Schepping.	EERSTE BOEK.
2852.	Eli aenvaerdt, onmiddelyk na Simſons dood, het Richterambt.
2853.	Samuel geboren, in Elis eerste Richterjaer; indien niet reeds vroeger, terwijl Eli, wel Hoogepriester, maer nog geen Richter was, 1 Sam. 1 en 2.

Om-

Jaren na de Schepping.	
2873.	Omtrend dezen tijd moet Saul geboren zijn, en ook Samuel begonnen als Propheet erkend te worden, Kap. 3.
2892.	In Tisri of September, werd de Ark door de Philistijnen genomen; toen tevens Eli, die in 2794 geboren was, storf, en Samuel, nu in zijn 40ste jaer zijnde, hem als Richter opvolgde, Kap. 4, 5.
2893.	Omtrend Pinxter, kwam de Ark, na ruim 7 maenden verblijv by de Philistijnen, terug, en nog in 't zelvde jaer versloeg Samuel de Philistijnen, Kap. 6, 7.
—	Jonathan, Sauls oudste Zoon, om dezen tijd geboren.
2894- tot 2901.	In deze jaren werden Israëls Steden op de Philistijnen heroverd, dat volk vernederd, en uit Israëls land gehouden, Kap. 7: 14, 15. ook Sauls 2 andere Zoonen geboren.
2902.	Isboseth, Sauls jongste Zoon, geboren.
—	Samuel, 10 jaren Richter geweest zijnde, stelt in zijn 50ste leevjaer zijne 2 Zoonen tot Onder-richters aen, Kap. 8: 1, 2.
2903.	Samuels Zoonen, hun gezach schandelyk misbruikende, begint om die reden het gemor des volks om eenen Koning, Kap. 8: 3. enz. en dus is dit jaer het eerste der 40, door Paulus vermeld Hand. 13: 21. eindende met Sauls dood.
2904- tot 2911.	Bleev Israël nog rondom in vrede; en daer door houdt Samuel de bewegingen om eenen Koning, alle deze jaren nog dragende.
2912.	David geboren. — Dit jaer is 't laetste der 20 van Samuels bestuur, Kap. 7: 2.
2913.	In 't begin des jaers, wagen de Philistijnen eenen nieuwen inval in Juda en Benjamin,

Jaren na de Schepping.

2913. en leggen bezetting te Gibea, Kap. 10: 5. 13: 2, 3, gelijktijdig maekt Nahas de Ammoniet Krijgstoerustingen tegen Israël. — Hier door breekt het geroep om eenen Koning zoo algemeen door, dat Samuel het niet langer ſtuiten kan, en God eindelyk den Koning toeſtaet, Kap. 8: 22.

—— Voor Paesſchen, wordt Saul, die omtrend 40 jaren zal geweest zijn, eerst in ſtilte door Samuel gezalvd, en daerna, denkelyk op dat feest, tot Koning verkozen te Mizpa, Kap. 9 en 10.

—— In April, ſloeg Nahas het beleg voor Jabes in Gilead, doch werd, nog voor Pinxter, door Saul geſlagen en die Stad ontzet, Kap. 11.

—— Op Pinxter in den tarwenoogst, wordt Saul plechtig in 't Rijk bevestigd te Gilgal, en Samuel, nu 60 jaren oud, legt zijn Richterambt door eene ſtatelyke Redevoering neder, waermede de zuivere Godsregeering eindigt, Kap. 12.

2914. In de Lente, omtrend het begin van Sauls 2de Regeerjaer, overvalt en ſlaet Jonathan de Philiſtijnſche bezetting te Gibea; doch daerop vallenze met 3 magtige legers in 't land, en maken eerlang de verdrukking zoo zwaer dat ze zelvs geen Smit in Israël overlieten, Kap. 13.

2915. Eer Sauls 2de Regeerjaer geeindigd was, werden de Philiſtijnen, by Michmas, geheel verſlagen, Kap. 14: 1 - 46.

2916- tot 2921. Heeft Saul zich beveiligd tegen de omliggende volken, gelijk we kortelyk lezen, Kap. 14: 47 52.

2922. Kreeg Saul in last de Amalekiten te verdelgen;

Jaren na de Schepping.	
2922.	gen; doch dit niet nae Gods wil uitvoerende, werd hy verworpen: en Samuel, die tot hiertoe nog, van Gods wege, veel invloed in 't bewind behouden had, zag of bezocht hem van toen af niet meer, Kap. 15. — Na dezen echter regeert Saul nog 20 jaren: zoo vele schrijvt hem Josephus in 't geheel toe; dat dan verstaen zou moeten worden van den tijd welken hy, geheel onafhangelyk van Samuel als Gods dienaer, het gezach voerde.
2923- tot 2927.	Droeg Samuel leed over Saul, Kap. 15: 35, 16: 1.
2928.	David, 16 jaren bereikt hebbende, wordt door Samuel, nu 75 jaren oud, in stilte tot Koning gezalvd, Kap. 16: 2-14.
2929.	David, 17 jaren oud, komt ten Hove, om voor Saul op de harp te spelen, Kap. 16: 15-23. doch keert nog eens weder tot zijnen Vader Isaï.
2930.	David, 18 jaren oud, verslaet Goliath, Kap. 17-18: 9, en wordt daerop Krijgs-overste vs. 10-13.
2931.	David beoorloogt de Philistijnen, vs. 13-16.
2932.	David, 20 jaren oud, treedt in 't huwelyk met Sauls dochter Michal, vs. 17-30.
2933.	Saul vormt het opzet om David van kant te maken, Kap. 19.
2934.	Nieuwe oorlog tegen de Philistijnen, welken David verslaet, vs. 8.
2935.	David scheidt van Jonathan en vlugt voor Saul, Kap. 20.
2936- tot 2939.	Jaren van Davids omzwerven voor Saul, Kap. 21-24. geduurende welken tijd Samuel weder meer invloed in 't bestuur kan gekregen hebben door Sauls afwezigheid;

Jaren na de Schepping.	
2936- tot 2939.	waerdoor hy gezegd kan worden Israël gericht te hebben *alle de dagen zijns levens* Kap. 7: 16. In dezen tusſchen-tijd zal Iſaï geſtorven zijn.
2937.	Mephiboſeth, Jonathans zoon, geboren, volgens 2 Sam. 4: 4.
2940.	In 't begin des jaers, ſtorv Samuel in zijn 87ſte leevjaer: daerop trok David in 't voorjaer naer de Woeſtijne Paran.
——	In den Zomer of ſcheertijd, had hy de ontmoeting met Nabal, nam aldaer Abigail en Ahinoam ten huwelyk, en werd in 't Najaer andermael verraden door de Zephiten, Kap. 25, 26.
——	In November, kwam hy by Achis, en bleev daer 1 jaer en 4 maenden, Kap. 27: 1-7, dus tot Maert 2942. (De woorden Kap. 27: 7. laten wel eene andere vertaling toe, volgens welke dit verblijv alleen 4 maenden zou geweest zijn; doch uit Kap. 29: 3, is op te maken dat onze overzetting de rechte is.)
2941.	Overviel David de Gezuriten, Girziten en Amalekiten, Kap. 27: 8-12.
2942.	In Maert, trok David met Achis en de Philiſtijnen te veld, Kap. 28, 29.
——	In April, keerde hy op raed der Vorsten terug naer Ziklag, dat hy geplonderd en verbrand vond, maer de roovers verſloeg, Kap. 30.
——	In 't begin van Juni, en ook van Sauls 30ſte Regeerjaer, viel de ſlag op Gilboa voor, in welken Saul en zijne drie zoonen ſneuvelden, Kap. 31.

Jaren na de Schepping.	TWEEDE BOEK.
2942.	In Juni, werd David, nu 30 jaren oud, te Hebron Koning over Juda, en Isboſeth, 40 jaren oud, te Mahanaim over de andere ſtammen, Kap. 1-2: 10.
——	Amnon, Davids oudſte zoon, geboren uit Ahinoam te Hebron, Kap. 3: 2.
——	David neemt Maacha de dochter van den Koning van Gezur ten huwelyk.
2943.	Chileab of Daniel geboren uit Abigail. } Kap. 3: 3.
——	Abſalom geboren uit Maacha. } Kap. 3: 3.
2944.	Thamar geboren uit Maacha.
——	In 't Voorjaer, voor 't einde van Davids en Isboſeths 2de Regeerjaer, begint Abner den burgerkrijg tegen David, maer wordt door Joab geſlagen, Kap. 2.
2945- tot 2948.	Valt Israël van tijd tot tijd David toe. In deze jaren zijn Adonia en zijne verdere broeders geboren, Kap. 3: 4, 5.
2949.	In 't Voorjaer, Isboſeth vermoord, Kap. 4.
——	In de Lente, werd David tot Koning gezalvd over geheel Israël, Kap. 5: 1-3.
——	In den Zomer, nam hy Jeruſalem in, liet daer een cederen Paleis bouwen, en bragt, omtrend December, zijne hovhouding derwaerds over, na 7½ jaer te Hebron geregeerd te hebben, Kap. 5: 4-12. enz.
——	Nog zijn in dit jaer de twee veldſlagen tegen de Philiſtijnen geleverd, Kap. 5: 17-25.
2950.	In 't Voorjaer, denkelyk tegen 't Paeschfeest, liet David de Bondkist, van Kiriath-Jearim, alwaer dezelve omtrent 57 jaren geweest was, opvoeren naer Jeruſalem: doch, door 't omkomen van Uza, werd ze in Obed-edoms huis gebragt, en eerst 3

Jaren na de Schepping.	
2950.	maenden daerna, dus in den Zomer, binnen Jerusalem gevoerd, Kap. 6.
——	In dit jaer kreeg David de heerlyke beloften betrekkelyk tot Salomo en Messias, Kap. 7, zijnde juist 1050 jaren voor Jesus geboorte.
2951- tot 2953.	Heeft David de groote overwinningen bevochten Kap. 8, waerdoor hy zijn Rijksgebied van Egypte tot aen den Euphrat uitbreidde, en na welke hy waerschijnlyk het lied maekte Kap. 22.
2954.	Omtrend dezen tijd verhief David Mephiboseth, Kap. 9, die reeds een kleinen zoon had, en dus ten minsten in zijn 18de jaer moet geweest zijn.
2955.	In 't Voorjaer, 7 van Sauls nakomelingen door de Gibeoniten opgehangen, Kap. 21: 1-14. dus was de honger in 2952 begonnen.
2956.	Geraekte David in oorlog met de Ammoniten, welke met hunne hulpbenden tweemael verslagen werden, Kap. 10. gelijktijdig deden de Philistijnen een inval ten Westen, die den krijg veroorzaekte Kap. 21: 15-17.
2957.	In 't Voorjaer, de belegering van Rabba begonnen zijnde, viel in den Zomer Davids zware zondenval met Bathseba en Uria voor, Kap. 11.
——	In 't Najaer, werd Rabba ingenomen, Kap. 12: 26-31.
2958.	In 't Voorjaer, Davids onechte zoon geboren en gestorven, Kap. 12: 1-23.
2959.	Salomo uit Bathseba geboren, Kap. 12:24, 25.
——	Amnon begaet bloedschande met Thamar, Kap. 13: 1-22.

Twee

Jaren na de Schepping.

2961. Twee Jaren daerna, in den Zomer of scheertijd, laet Absalom Amnon ombrengen en vlugt nae Gezur, Kap. 13: 23-37.

2964. Absalom, na driejarige ballingschap, komt weder te Jerusalem, Kap. 13: 38-14: 27.

—— In dien tusschentijd, tusschen 2959 en 2964. hebben Davids helden de drie oorlogen tegen de Philistijnen gevoerd, van welke we lezen Kap. 21: 18-22. 1 Chron. 20: 4-8.

2966. Absalom, na nog twee jaren verblijv te Jerusalem, wordt met zijnen Vader verzoend, kort voor den gersten-oogst omtrend Paesschen, Kap. 14: 28-33.

2969. In 't 4de jaer na die verzoening, volgens Josephus, zijnde *ten einde van* 40 *jaren* na Davids eerste zalving door Samuel, volgens Kap. 15: 7, begint Absalom tegen den Zomer zijnen berokkenden opstand, doet zijnen Vader uit Jerusalem vluchten; doch wordt nog voor het einde des jaers gedood, David op den Throon hersteld, en ook het nieuw oproer van Seba gedempt, Kap. 15-20.

2970- tot 2979. Heeft David in vrede geleevd, en zich bezig gehouden met de schikkingen omtrend den statelyken Godsdienst en tot den Tempelbouw, welke wy uitvoerig vinden 1 Chron. 22-29. — Ten zy in dit tijdvak voorgevallen ware de telling des volks en Gods straf daerover, Kap. 24. waer van de nadere bepaling geheel onzeker is.

2980. Salomo, 21 jaren oud, treedt in 't huwelyk met Naama.

2981. Rehabeam, Davids kleinzoon, geboren.

2982. David wordt krank, geevt Salomo, die nu 23 jaren bereikte, het Koningrijk; en

Jaren na de Schepping.

2982. Adonias opſtand daerdoor gedempt zijnde, ſtervt hy, in zijn 71ſte levensjaer, omtrend het einde van November dezes jaers, 2 Kon. 1-2: 11.

Volgens deze ſchikking bevatten Samuels beide Boeken de geſchiedenis van 130 jaren: het eerste, van Simſons dood in 't jaer der Schepping 2852. tot Sauls dood in 2942. zijn 90 jaren; het tweede, geduurende Davids regeering, van 2942 tot 2982. zijn 40 jaren; hoewel eigenlyk het laetſte of ſtervjaer van David meest tot het eerste Boek der Koningen behooren zoude.

Van de Jaren der Schepping wordt gerekend het eerste te zijn het 711de van de Juliaenſche Periode, gelijk breeder in de Inleiding tot het voorgaende Deel te zien is.

VI. *Uitlegkundige Schrivten.*

Behalven de algemeene Verklaringen over den Bijbel, van de ENGELSCHE GODGELEERDEN, van HENRY en STAKHOUSE, den *Huisbijbel* van HARTMAN, *de Wet* en *het Getuigenis* van F. BURMAN, en dergelijke, weet ik niemand, die over de boeken van SAMUEL, in onze tael, met opzet geſchreven heeft.

Dit weinige, denk ik, zal genoeg zijn, ter INLEIDING, tot het rechte verſtand der twee boeken van SAMUEL.

J. VAN NUYS KLINKENBERG.

Amſterdam.
den 1ſte Mei 1783.

HET EERSTE BOEK

SAMUELS.

HET EERSTE BOEK

SAMUELS.

HET I. KAPITTEL.

De geboorte van SAMUEL, *en zijne wijding tot den dienst van het Heiligdom.*

1. DAer was één man, geboortig van en woonachtig te Ramathaim Zophim, zijnde eene van de plaetfen, welke gelegen waren op het gebergte Ephraims, wiens name was (*a*) Elkana, een fone Jerohams, des foons Elihu, des foons Tochu, des foons Zuph, een Ephrathiter.

De woonplaets van Elkana heet vs. 19. *Rama.* Hier wordt zy, in het tweevouwig getal, *Ramathaim* genaemd, omdat zy op twee onderfcheidene heuvels gebouwd was, zoodat men van verre twee fteden fcheen te zien. — Er wordt bygevoegd *Zophim*, nae alle gedachten nae Zophai, eenen der voorvaderen van Elkana 1 Chron. 6: 26. hier genaemd Zuph. — Dit *Rama* was gelegen *op het gebergte van Ephraim*, in onderfcheiding van Rama Benjamins Jof. 18: 25.

Zuph, de Over-grootvader van Elkana, was een *Ephrathiter*; dat is een Bethlehemmer: want Bethlehem wordt *Ephrata*, of vruchtbaer, genaemd. — Samuel was een Leviet, uit het geflacht der Kohathiters 1 Chron. 6: 33-38. Zuph was derhalven geen Bethlehemmer van afkomst; maer hy woonde te Bethlehem, gelijk de Levieten, door alle de ftammen, verftrooid waren.

(*a*) 1 Chron. 6: 26, 27.

2. Ende hy hadde twee wijven, de name van de eene was Hanna: ende de name van d'andere was Peninna, Peninna nu hadde kinderen, maer Hanna en hadde geene kinderen. Het fchijnt, dat *Hanna* de eerste vrouw van Elkana geweest zy, en, dat hy, door hare onvruchtbaerheid, bewogen zy, om 'er *Peninna*, als eene tweede vrouw, by te nemen; alzoo in dien tijd de veelwijvery, by wijs van oogluiking, toegelaten werd.

3. (*b*) Defe man nu was zeer Godsdienstig: want hy gingh opwaerts uyt fijne ftadt van jaer tot jaer, op de drie hooge Feesten, om aen te bidden, ende om door den dienst der Priesteren, vermids hy zelvs maer een Leviet was, te offeren den HEERE der heyrfcharen te Silo, daer de Tabernakel, zedert den tijd van Jofua, geftaen had Jof. 18: 1. ende aldaer waren te dier tijd Priefters des HEEREN Hophni ende Pinehas, de twee godlooze fonen van Eli, den toenmaligen Hoogepriester.

4. Ende 't gefchiedde op dien dagh als Elkana zijne dankofferen offerde, fo gaf hy aen Peninna fijne huyfvrouwe, ende alle hare fonen ende hare dochteren, deelen van het gene 'er overfchoot; nadat het vet, voor den HEER, was aengeftoken, en de Priester de borst, met den rechter fchouder, voor zich ontvangen had, vergel. Lev. 7: 34. Deze Elkana was een voorbeeld van Godsdienstigheid; de Wet vorderde alleenlyk, dat de mansperfonen, op de hooge Feesten, voor het aengezicht des HEEREN, verfchenen, maer Elkana had zijne vrouwen en kinderen, tot deze Godsdienstige plechtigheid, mede genomen. Met dit alles evenwel had hy het zwak, van vry wat onderfcheid te maken, tusfchen zijne vrouwen.

5. Maer Hanna gaf hy één aenfienlick deel, het Hebreeuwsch heeft *een deel des aengezichts*, dat is een uitgelezen deel, om daerdoor zijne byzondere toegenegenheid, voor deze vrouw, te betoonen: want hy hadde Hanna lief, doch de HEERE hadde hare baermoeder toe-

(*b*) Exod. 23: 14. Deut. 16: 16.

toegesloten, zy was onvruchtbaer; maer dit deed evenwel de toegenegenheid van haren man niet verminderen.

6. Ende Peninna, de andere vrouw van Elkana, die haer nijdig was, omdat Elkana heur eene meerdere lievde beweecs, en in zoo ver hare tegenpartijdige was, tergdese oock met terginge, Peninna schimpte geduurig op hare onvruchtbaerheid, om haer te vergrimmen en het leven bitter te maken, om dat de HEERE hare baermoeder toegesloten hadde.

Men ziet hier weder, dat de veelwijvery de bron zy van huiskrakeelen en verdrietlykheden.

7. Ende alsoo, als gezegd is, dede hy Elkana jaer op jaer. Telken jaer ging hy, met zijne vrouwen en kinderen, op de hooge Feesten, naer Silo, en gav hy, by die gelegenheid, aen Hanna een aenzienlyk deel van het overschot der offeranden. Van dat sy opgingh tot het huys des HEEREN, tot dat zy naer hunne woonplaets wederkeerden, so tergde sy haer alsoo: geduurende den ganschen tijd van het verblijv te Silo, openbaerde Peninna hare nijdigheid aen Hanna, welke Elkana als dan eene blijkbare voorkeur gav, door haer heure onvruchtbaerheid te verwijten; daerom weende sy, ende en at niet van droevheid en verdriet.

8. Doe seyde Elkana haer man, die de oorzaek van hare droevheid zeer wel begrepen had, om haer te vertroosten: Hanna waerom weent gy? ende waerom en eet gy niet? ende waerom is uw herte qualick gestelt? wat redenen hebt gy, om uwe ziel te kwellen? het is waer, gy zijt onvruchtbaer, maer de kinders zijn een zegen des HEEREN, en, in allen gevalle (c) ben ick u niet beter dan tien sonen, is het voor u geen grooter voorrecht, mijne byzondere genegenheid gewonnen, dan een aental van kinderen gebaerd te hebben?

9. Doe stont Hanna op na dat [*hy*] Elkana, met zijn overig huisgezin, gegeten, ende na dat [*hy*] gedroncken hadde te Silo; (ende Eli de Hooge-Prie-

(c) Ruth 4: 15.

ſter en de toenmalige Richter van Israël ſat op eenen verhevenen ſtatie-ſtoel by eenen poſt des Tempels des HEEREN,) om opzicht te hebben, over den dienst der Heilige dingen, terwijl de tijd van het avond-offer begon te naderen, en om allen, die tot hem kwamen, om hem raed te vragen, te hooren en te antwoorden.

De Tabernakel wordt hier een *Tempel* genaemd, gelijk meermalen Kap. 3: 3. 2 Sam. 22: 7. Pſ. 26: 8. — JOSEPHUS verhaelt ons, dat de Hoogepriesterlyke waerdigheid, tot hier toe, door de afſtammelingen van Eleazar bekleed ware, maer dat zy, omtrent dezen tijd, tot de nakomelingen van Ithamar zy overgegaen, en dat ELI de eerste Hoogepriester geweest zy, die uit Ithamar oorſprongelyk was. Deze ELI was de eerste Richter, uit het Priesterlyk geſlacht. Wy mogen 'er uit beſluiten, dat de waere Godsdienst, na het t'onderbrengen der Philiſtijnen, door Simſon, wederom eenigermate in bloei gekomen zy. Maer in den laetſten tijd van dezen ELI, die het Richterambt 40 jaren bekleedde, begon het bederv in Godsdienst en zeden wederom de overhand te nemen; het welk, door het grouwzaem gedrag der zoonen van Eli, grootendeels veroorzaekt werd; en den HEER bewoog om Israël al wederom, door de hand der Philiſtijnen, te benauwen. — Het een en het ander zal ons in het vervolg nader blijken.

10. Sy dan, de wel gemelde Hanna namelyk, van ziele bitterlick bedroeft, en als van ſmerten overſtelpt zijnde, ſo badt ſy tot den HEERE, om vruchtbaerheid, ende ſy weende ſeer, ten blijke van haren ernst en van haer vuurig verlangen.

11. Ende ſy beloofde een gelofte, gelijk men, onder de Israëliten, meermalen gewoon was, wanneer men vuurig verlangde, naer die zaek, om welke men badt, ende zy ſeyde al biddende: HEERE der heyrſcharen, die het bewind voert over alle ſchepſelen, en alleen de macht hebt, om de baermoeder te openen; heb toch medelijden met mijne ſmerten en verdrietelykheden! ſo gy eenmael de elende uwer dienſtmaegt aenſiet, ende mijner in gunst gedenckt, ende uwer dienſtmaegt niet en ver-

vergeett, maer geeft uwer dienſtmaegt een mannelick zaet: ſo ſal ick dat den HEERE geven, hy zal een Nazireer zijn, afgezonderd tot den dienst van het Heiligdom, alle de dagen ſijns levens, ende daer en (*d*) ſal geen ſcheermes op ſijn hooft komen.

Men merke, in dit gebed, den yver van Hanna, en het vuurige van haer verlangen, als mede haren diepen ootmoed; tot drie malen toe, noemt zy zich des HEEREN dienstmaegd. — Ondertusſchen ſtond het niet aen haer, om deze gelovte te volbrengen, al behaegde het den HEER haer gebed te verhooren, en haer eenen zoon te ſchenken. Volgens de Wet had de vrouw geene macht, om eene gelovte te doen, zonder bewilliging van haren man, die het vermogen had, van dezelve te vernietigen Num. 30: 8. Daerenboven zou het kind eenig gebrek kunnen hebben, en daerdoor ongeſchikt zijn, tot den dienst van het Heiligdom. — Gevolgelyk kon Hanna deze belovte niet doen, dan onder voorbehoedſel, dat haer man 'er in bewilligen, en dat het kind, zonder eenig gebrek, wezen zoude. Van haren kant, beloovde zy alles te doen, wat in haer vermogen was; voorts vertrouwde zy van de goedheid des HEEREN, dat zy eenen volkomen zoon zoude ter waereld brengen, en van de toegenegenheid hares mans, dat hy de gelovte bevestigen zoude.

12. 't Geſchiedde nu, als ſy even ſeer bleef biddende voor het aengeſichte des HEEREN, en, geduurende eenen langen tijd, had aengehouden met ſmeeken, ſo gaf Eli acht op haren mont, en hy bemerkte, dat zy geduurig binnensmonds ſprak, zonder dat zy eenige woorden uitte.

13. Want Hanna ſprack in haer herte, alleenlick roerden ſich hare lippen, maer hare ſtemme en wert niet gehoort: daerom hieldt Eli haer voor droncken, meenende, dat zy zich, aen den offermaeltijd, had te buiten gegaen.

14. Ende Eli ſeyde tot haer: Hoe lange ſult gy u droncken aenſtellen, binnensmonds prevelende, zonder

(*d*) Richt. 13: 5.

een enkel woord te ſpreken? Doet uwen wijn van u, ſlaep uwe dronkenſchap uit, en koom dan weder, om den HEÉR, met een boetvaerdig hart, in het Heiligdom, om vergeving, te bidden.

15. Doch deze beſtraffing van Eli was zeer kwalyk geplaetst; hy oordeelde zeer onbedachtzaem en lievdeloos. Hanna antwoordde hem daerom vrymoedig, ende ſeyde, Neen mijn heere, de Hoogepriester en Richter! uw oordeel is niet minder dan gegrond: ick ben een vrouwe beſwaert van geeſte en bitterlyk bedroevd, ick en hebbe noch wijn noch ſtercken dranck gedroncken; van droevheid heb ik zelvs noch eten noch drinken kunnen, maer ick hebbe (e) mijn ziele uytgegoten voor het aengeſichte des HEEREN, ik heb alle mijne ſmerten en begeerten openhartig en vrymoedig voor den HEER opengelegd, en vuurig gebeden om eene gezegende uitkomst.

16. Acht doch uwe dienſtmaegt niet voor een dochter Belials, voor eene grouwzame vrouw, welke zich in dronkenſchap te buiten gaet: want ick hebbe tot nu toe geſproken uyt de veelheyt mijner benauwende gedachten ende uit den overvloed mijnes verdriets.

17. Doe antwoordde Eli, die nu tot gansch andere gedachten gekomen was, ende ſeyde tot de bedroevde Hanna: Gaet henen in vrede: zijt wel gemoed, en keèr gerust weder: want de HEER is naby allen die hem aenroepen in waerheid, ende de Godt Iſraëls ſal uwe bede geven, die gy van hem gebeden hebt.

18. Ende ſy ſeyde, Laet uwe dienſtmaegt genade vinden in uwe oogen: vergun my, dat ik my, in uwe voorbiddingen, aenbeveel. En alſo gingh die vrouwe hares weegs, zy keerde weder tot den offermaeltijd, ende ſy at, ende haer aengeſichte en was haer [*ſoodanigh*] niet meer, van nu aen was haer gemoed geheel opgeruimd, dat men de vrolykheid op haer gelaet lezen konde.

HANNA ſchijnt de bemoediging van Eli, dat de HEER hare

(e) Pſ. 62: 9.

hare bede verhooren zoude, als een Godspraek te hebben aengemerkt; ook mogen wy tevens denken, dat God zelvs deze woorden van Eli, op eene byzondere wijs, op haer hart gedrukt hebbe.

19. Ende sy, Elkana met zijn gansche huisgezin, stonden den volgenden dag des morgens vroegh op, ende sy baden aen voor het aengesichte des HEEREN in den Tabernakel, alvoorens zy de terug reis ondernamen, ende sy keerden daerna weder, ende quamen tot haer huys te Rama: ende Elkana bekende sijne huysvrouwe Hanna, ende de HEERE gedacht aen haer. Hy deed haer blijken, dat haer gebed verhoord ware.

20. Ende 't geschiedde na verloop van den gewoonen tijd der dagen, dat Hanna bevrucht wert, ende baerde of *dat zy baerde* eenen sone, ende sy noemde sijnen name Samuel, dat is *eenen, die van God gebeden is*: want [*seyde sy*] ick hebbe hem van den HEERE gebeden.

Deze naem was ongemeen geschikt, om HANNA geduurig aen den zegen des HEEREN te doen gedenken, die haer, op heur vuurig gebed, had vruchtbaer gemaekt; en tevens om den jonggeboornen, in zijne opwassende jaren, te herinneren, dat hy, reeds voor zijne geboorte, aen den HEER en den dienst van het Heiligdom was toegewijd.

21. Ende die Godvruchtige man Elkana toogh, in het volgende jaer, wederom op met sijn gantsche huys, om den HEERE te offeren het jaerlicksche offer, ende sijn gelofte.

22. Doch Hanna bleev alleenlyk te huis, zy en toogh ditmael niet op, omdat zy den jonggeboornen Samuel zoogde, maer sy seyde tot haren man, Als de jonge gespeent is, dan sal ick hem te Silo tot den Tabernakel brengen, dat hy voor het aengesichte des HEEREN verschijne, ende blijve daer tot in eeuwigheyt, en zoo lang den dienst van den Tabernakel waerneme, als hy leven zal.

23. Ende Elkana haer man seyde tot haer, ik

keur uwe handelwijs volkomen goed, Doet dat goet is in uwe oogen, blijft zoo lang van de Jaerlykſche Feesten terug; tot dat gy hem ſult geſpeent hebben; de HEERE beveſtige maer ſijn woort; dat dit kind voorſpoedig moge opwasſen en een Nazireer Gods worden. Alſo bleef de vrouwe te huis, wanneer Elkana, met zijn overig huisgezin, naer Silo ging, ende zy ſoogde haren ſone, zoo lang als in dien tijd gebruikelyk was, ſommigen denken drie, anderen wel zes of zeven jaren, tot dat ſy hem ſpeende.

24. (*f*) Daer na, als ſy hem geſpeent hadde, bracht ſy hem met haer opwaerts naer Silo, met drie varren, ende een Epha meels, ende een fleſſche met wijn, ende ſy bracht hem in het huys des HEEREN tot Silo, om hem tot den dienst van het Heiligdom over te geven: ende het jongſken was [*ſeer*] jongh.

Een van de *drie varren* zal ten brand-offer geofferd zijn, en de twee overige zullen tot dank-offeren gediend hebben. Het *meel* was geſchikt tot een ſpijs-, en de *wijn* tot een drank-offer.

25. Ende ſy ſlachteden een varre ten brand-offer, en de andere twee tot dank-offeren: Alſo brachten ſy het kint tot Eli.

26. Ende ſy ſeyde, Och mijn heere, [*ſoo waerachtigh als*] uwe ziele leeft, mijn heere, ick ben die vrouwe, die hier voor eenige jaren by u ſtont om den HEERE te bidden, toen gy u verbeeldde, dat ik dronken was.

27. Ick badt om dit kint, ende de HEERE heeft my mijne bede gegeven, die ick van hem gebeden hebbe.

28. Daerom hebbe ick hem oock, volgens de gelovte, welke ik toen ter tijd deed, den HEERE overgegeven alle de dagen die hy weſen ſal, om een Nazireer Gods te wezen, hy is van den HEERE gebe-

(*f*) Luc. 2: 41.

beden, en de HEER heeft hem my, op mijn gebed, geschonken: ik geev hem daerom den HEER weder, tot den dienst van het Heiligdom, en ſtel hem dus in uwe handen. Ende hy, te weten de jonge Samuel, badt aldaer den HEERE aen, en boodt zich ten zijnen dienst aen.

Men kan het ook zoo opvatten, dat Elkana het zoonken in zijne armen genomen, en den HEER al biddende aenbevolen hebbe.

HET II. KAPITTEL.

Het danklied van Hanna vs. 1-10, *het godvruchtig gedrag van den jongen Samuel, niet tegenſtaende het kwade voorbeeld der godlooze zoonen van Eli vs.* 11-36.

1. DOe badt Hanna, doe zy haren zoon, tot den dienst van het Heiligdom toewijdde, zong zy al biddende een dank en lovlied, ende zy ſeyde; Ik ben uitermaten verblijd, (a) Mijn herte ſpringt, als het ware, op van vreugde in den HEERE, voor zoo ver de HEER my by uitnemendheid beweldadigd heeft, en ſtof gegeven tot uitbundige blijdſchap; mijn hoorn is verhoogt in den HEERE: gelijk de gehoornde dieren, ten blijke van moed en vrolykheid, de hoornen opſteken, zoo heeft de HEER my ook ſtof gegeven, om mijn hoofd onbeſchroomd en blymoedig op te ſteken. Te vooren moest ik zwijgen, en de bitterſte verwijtingen, over mijne onvruchtbaerheid, verdragen, zonder dat ik konde of durvde antwoorden; maer mijn mont is nu wijt opgedaen over mijne vyanden, nu kan ik antwoorden, nu heb ik recht van ſpreken; want HEER! ick verheuge my in uw heyl, gy, God

(a) Luc. 1: 46.

der goedertierenheid van mijn leven! hebt my eene blijde uit-
komst gegeven.
2. Daer en is niemant zoo volmaekt heyligh ge-
lijck de HEERE, want (*b*) daer en is niemant,
die eenen eeuwigen afkeer heeft van alle zedelyke verkeerd-
heid, dan gy, O God van Israël! ende daer en is geen
rotzsteen, op welken men zijn vertrouwen, in alle geval-
len, veilig kan vestigen, gelijck onse Godt.
3. En maeckt 'et niet te veel, gy menschen, die
boven anderen, van God gezegend zijt, dat gy hooge,
hooge soudet spreken, zijt toch niet onbedachtzaem,
dat gy pochen zoudt over uw geluk, en anderen, die min
voorspoedig zijn, met verachting behandelen; wacht u toch
dat 'er yet harts, het welk naer bitterheid en verwijtingen
gelijkt, uyt uwen monde soude gaen: want de HEE-
RE is een Godt der wetenschappen, de gedachten
van uw hart zijn even zoo min, als de uitspraken van uwe
lippen, voor hem verborgen, ende sijne daden, zijn
recht gedaen, hy bestiert de uitkomsten der dingen, en
hy is rechtvaerdig in al zijn doen.
4. De boge der stercken is gebroken, de werk-
tuigen, op welke de hoogmoedigen vertrouwen, zijn very-
deld, ende die zoo zwak waren, dat zy by hen die struyc-
kelden konden vergeleken worden, zijn met sterckte
omgordet.
5. Die (*c*) versadigt waren en voorheen overvloed ge-
had hebben, zijn tot zulk eene armoede vervallen, dat zy haer,
tot de laegste diensten, verhuert hebben, om slechts aen
een stuk broot te komen; ende zy in tegendeel, die voor-
heen zoo arm waren, dat zy hongerigh waren, en zijn
't nu niet meer. Zulk eene aenmerkelyke verandering
brengt de hooge Bestierer aller dingen, in de menschelyke
zaken, te weeg, tot zoo ver zelvs, dat de voorheen on-
vruchtbare vrouw seven heeft gebaert, ende in te-
gendeel dat eene andere, die veel kinderen hadde,
krach-

(*b*) Deut. 3: 24. Psalm 86: 8. (*c*) Ps. 34: 11. Klaegl. 5: 6. Luc. 1: 53.

krachteloos is geworden, het zy om meerder kinderen ter waereld te brengen, het zy dat haer *kracht* en roem, door het uitſterven van hare kinderen, geheel verdwenen is.

6. De (*d*) HEERE heeft eene onbepaelde macht over leven en dood, hy doodet en rukt uit deze waereld wech, die het hem behaegt, ende anderen, die reeds met den dood worſtelden, herſtelt hy, en maeckt hen in zoo ver levendigh: Hy doet ter helle of ten grave nederdalen, ende hy doet ſommigen, wanneer het hem behaegt, uit het grav, [*weder*] opkomen.

7. De HEERE maeckt arm ende maeckt rijck, hy vernedert, oock verhoogt hy, alles nae zijne vrymachtige beſtelling.

8. (*e*) Hy verheft den geringen uyt den ſtof, uit den geringſten toeſtand, [*ende*] den nootdruftigen verhoogt hy uyt den dreck, uit de allerverachtelykſte omſtandigheden. Tegen alle menſchelyke verwachting, ſchikt hy de middelen en wegen, nae zijne onnaſpeurlyke wijsheid, om lieden van den onaenzienlykſten ſtaet te doen ſitten by de Vorſten, en dat meer is, hy doet hen niet alleen den troon beklimmen, maer hy bevestigt hen op denzelven, zoo dat hyſe den ſtoel der eere doe be-erven en beſtendig bezitten: (*f*) want de grontveſten des aerdrijcks zijn des HEEREN, ende hy heeft de werelt daer op geſett, de HEER is de Koning van de ganſche waereld, hy heeft de aerde geſchapen, en, door zijn oneindig Alvermogen, beweegt zy zich rondom haren as.

9. Hy ſal de voeten ſijner gunſtgenooten bewaren, en zorg dragen, dat zy in geen verderv vallen, maer de godtlooſe ſullen, door de onverwachte verydeling van hunne hope, zoodanig verſtommen, dat zy ſwijgen in de duyſterniſſe van hunne wanhoopige omſtandigheden, en vooral in het duister grav: want een man en vermagh niet door kracht, al is zijne ſterkte nog zoo groot, tegen den oneindigen God zal hy niets vermogen.

(*d*) Deut. 32: 39. Ezech. 37: 11, 12, &c. (*e*) Job 36: 15. Pſalm 113: 7, 8. Luc. 1: 52. (*f*) Pſ. 24: 2. ende 102: 26. ende 104: 5.

10. Die met den HEERE twisten, en zich tegen den Almachtigen aenkanten, sullen, eer zy 'er aen denken, verplettert en geheel te niet gedaen werden; (*g*) hy sal in den hemel over hen donderen, en hen, met eene onverwachte wraek overvallen: de HEERE sal alle volkeren der waereld, ook die de eynden der aerde bewoonen, rechtvaerdig richten, ende sal sijnen (*h*) Koningh, welken Hy over zijn volk verwekken zal, sterckte geven, en Hem, met zijne macht, krachtdadig onderssteunen, zoo tot het voorspoedig bestieren van zijne onderdanen, als ter verdelging van zijne vyanden, ende Hy zal den hoorn sijnes Gesalfden Konings verhoogen, door het vermeerderen van zijn gezach en luister.

Men vraegt, onder de Uitleggers, of dit Danklied van HANNA *Prophetisch zy.*

Deze vraeg word zeer verschillendlyk beantwoordt.

I. Er is, die, in dit lied niets Prophetisch vinden, en het zelve eenvouwig beschouwen, als een zangstuk, door het welk HANNA, onder dichterlyke uitdrukkingen, des HEEREN macht en goedheid wilde roemen, die haer, buiten en tegen alle menschelyke verwachting, met eenen zoon gezegend had.

II. Anderen zijn van oordeel, dat de 8 eerste versen niet Prophetisch zijn, maer een lovzang, ten eere van den Hoogen God, behelzen, in welken zijne wijze en rechtvaerdige handelingen geroemd worden. — Maer deze Uitleggers denken wederom verschillende over vs. 9 en 10.

A. Sommigen houden vs. 9. ook niet voor Prophetisch, maer, even als het voorgaende, voor een vertoog van Gods Wijsheid en Rechtvaerdigheid, welke, in de wegen zijner Voorzienigheid, blijkbaer doorstralen. — Maer anderen merken hier tegen aen, dat de manier van voorstel vs. 9, van die in het voorige, duidelyk onderscheiden zy; dat alles vs. 6-8, in den tegenwoordigen tijd,

(*g*) 1 Sam. 7: 10. (*h*) Ps. 2: 6. ende 89: 25.

tijd, wordt voorgesteld, als zaken, welke doorgaends gebeuren, daer 'er vs. 9, in den toekomenden tijd, van zaken gesproken wordt, welke eerst in het vervolg gebeuren zouden; en dat de woorden van onze Nederlandsche Overzetting: *want een man vermag niets door kracht;* ook, in den toekomenden tijd, moeten vertaeld worden, *ja zelvs zal een man niets vermogen door kracht.*

B. Sommigen merken beide vs. 9 en 10, als eene Voorzegging aen; maer zy verschillen weder over de byzondere toepasing. —

Eenigen pasfen vs. 9. toe op SAMUEL en de *zoonen van* ELI; den eersten meenen zy bedoeld te worden onder den naem van 's HEEREN *gunstgenoot*, en de laetsten zouden aengeduid worden, door de *godloozen, die in de duisternis zwijgen zullen.*

Het 10de vers wordt, door sommigen, geheel op DAVID toegepast; die de *gezalvde des* HEEREN zoude genaemd worden; door de genen, *die met den* HEER *twisten*, zoude SAUL bedoeld worden, die zich, tegen den Godlyken raed, om DAVID op den throon van Israël te plaetsen, geweldig verzet heeft; en over wien de HEER *uit den Hemel gedonderd heeft;* door hem, op eene jammerlyke wijs, te doen omkomen. Volgens dit begrip, zouden de volgende woorden, op de voorspoedige regeering van Koning DAVID, en zijne roemruchtige zegeprael, over zijne vyanden, moeten worden toegepast. —

Nog anderen brengen vs. 10, als eene Godspraek, op SAMUEL, die, onder den naem van *Koning* en den *Gezalvden des* HEEREN, zoude bedoeld worden, zoodat hier de overwinning zoude voorspeld worden, welke SAMUEL, over die genen, die *met den* HEER *twisten*, door welke dan de Philistijnen verstaen worden, zoo luisterrijk behaeld heeft Kap. 7: 10.

Ook zijn 'er nog, die het een en ander te zamen voegen, pasfende den inhoud van vs. 10, in het Prophetisch vooruitzicht; toe, op SAMUEL, en op SAUL, en op DAVID, en ook op SALOMO. — De eerste

woorden, die *met den* HEER *twisten* enz. verklaren zy, van de gemelde overwinning, door SAMUEL, op de Philistijnen, behaeld Kap. 7. Het volgende: *de* HEER *zal de einden der aerde rechten*, brengt men, in het algemeen, op de overwinningen van SAUL, DAVID en SALOMO; maer daerna zou dit algemeene voorstel, in de byzonderheden, nader opgehelderd worden; de belovte, *Hy zal zijnen Koning sterkte geven*, zou zien, op de dapperheid van SAUL in den oorlog; en de uitdrukking. *Hy zal den hoorn zijnes Gezalvden verhoogen*, zou de voorspoedige Regeering van DAVID en SALOMO aenduiden.

Eindelyk zijn 'er nog, die oordeelen, dat vs. 9 en 10. eene Godspraek behelzen, betreffende den Heer CHRISTUS en zijn bestier over de Kerke.

III. Ten laetsten zijn 'er Uitleggers, die dit gansche Lied van HANNA voor Prophetisch houden. — Hunne bewijzen zijn de volgende (1). Dat de spreekwijzen, welke hier gebruikt worden, van dien aert zijn, dat zy niet welvoegłyk kunnen toegepast worden, op HANNA met haren zoon SAMUEL, en op PENINNA met hare kinderen. (2). Omdat 'er eene groote overeenkomst is, tusschen dit lied en den 113den Psalm, die den Messias en zijn Koningrijk ten onderwerpe heeft. — (3). Dat MARIA, in haren lovzang Luc. 1, zich van dezelvde spreekwijzen bediene, als HANNA, en dat derhalven dit lied van eenen Prophetischen inhoud zy, overeenkomende met het oogmerk van MARIA. — (4). Men brengt het geval van HANNA en PENINNA in vergelijking, met dat van SARA en HAGAR, en ontleent dus nog een bewijs, uit de Prophetische toepassing, welke PAULUS van het laetste geval gemaekt heeft Gal. 4: 22. —

Volgens dit begrip zou HANNA, even als SARA, moeten beschouwd worden, als een zinneprent der Kerke van het Nieuwe Testament, die vruchtbaer geworden was, daer zy te vooren onvruchtbaer geweest was. — Die 'er meer van begeert, kan dit begrip, in alle de byzonderheden, zeer vernuftig ontwikkeld vinden, by den Heer Y. *van*

HAMELSVELD, in eenige Leerredenen, over het Lied van Hanna.

IV. Wat ons aengaet. — Wy kunnen niet anders zien, of alle de ſpreekwijzen kunnen zeer wel, in den letterlyken zin, worden toegepast op HANNA, en op de omſtandigheden, in welke zy dit Lied heeft opgezongen. De bewijsredenen, met welke men meent te kunnen aentoonen, dat de 8 eerste versſen Prophetisch zijn, hebben, onzes erachtens, geene genoegzame kracht van overtuiging. — Maer wat het 9 en 10de vers aengaet; deze, en vooral het 10de vs. komen ons duidelyk genoeg voor, Prophetisch te wezen, en het uitzicht te hebben, op den Mesſias en zijn Geestelyk Koningrijk. Trouwens, de bewoordingen, welke hier gebruikt worden, kunnen, in derzelver nadruk, niet anders dan op den Mesſias worden toegepast. Wie is anders de *gezalvde Koning des* HEEREN? Wie is anders de Koning, tegen wiens wederpartijderen de HEER *zal donderen uit den Hemel?* Door wien zal de HEER *de einden der aerde richten?* en wie is het, welken de HEER tot het hoogſte toppunt van luister en Majeſteit verheffen zoude? wie is dit anders, dan de Mesſias, Gods gezalvde Koning?

In deze plaets, wordt de beloovde Verlosſer, voor de eerste mael, onder den naem van MESSIAS of *Gezalvden* voorgeſteld. — Dit hebben ſommige Joodſche Meesters ook zeer wel opgemerkt.

Eindelyk is hier eene blijkbare overeenſtemming, zelvs in de uitdrukkingen, met eene andere Godſpraek, welke ontegenzeggelyk op den Mesſias ziet; Ik bedoel Pſ. 132: 17, 18: *Daer zal ik David eenen hoorn doen uitſpruiten, ik heb mijnen Gezalvden eene lampe toegericht; ik zal zijne vyanden met ſchaemte bekleeden, maer op hem zal zijne kroon bloejen.*

11. Daer na, toen de Feestdagen geeindigd waren, gingh Elkana, met de zijnen, nae zijne woonplaets Rama in ſijn huys, maer de jongelingh Samuel lieten zy te Silo blijven, omdat hy, als een Nazireer, aen den Tabernakel was toegewijd; want hy was aldaer den HEERE dienende, op zulk eene wijs, als met zijne jaren overeenkwam;

dit deed hy voor het aenschijn, dat is onder het opzicht, en volgens de onderrichting des Priesters Eli.

12. Doch de sonen Eli waren kinderen Belials zeer slechte en grouwzame menschen: sy en kenden, dat is zy erkenden, eerbiedigden en vreesden den HEERE in het geheel niet.

13. Want de gewoone, maer verfoeilyke handelwijse dier eerlooze Priesteren met den volcke was deze, dat, [*wanneer*] yemant eene gave tot den altaer bracht; en daervan een dank-offerhande offerde, des Priesters jonge quam, dewijle het vleesch koockte, met eenen drietandigen krauwel in sijne hant,

14. Ende sloegh in de teyle, of in den ketel, of in de panne, of in den pot, al wat de krauwel optrock, dat nam de Priester voor hem: alsoo deden sy allen den Israëliten die daer te Silo quamen om dank-offeren te offeren. Deze slechte handelwijs was zoo algemeen, dat zy in eene gewoonte veranderd was.

Tot nader verstand van deze handelwijs, moet men weten, dat 'er, van de dank-offeren, maer een gedeelte voor den HEER op den altaer kwam; van het overschot kwam den Priester de borst toe, met den rechter schouder, en het overige was voor den offeraer, om 'er zich, en zijne vrienden, op te vergasten Exod. 29: 27, 28. Lev. 7: 31. — Nu waren aen den Tabernakel, in den buitensten voorhof, zekere vertrekken gemaekt, waerin het volk het vleesch, het welk van de dank-offeren, voor hun overschoot, kooken mogten. — Maer de zoonen van Eli waren zoo baetzuchtig, dat zy met hun deel, de borst en de rechter schouder, niet te vrede waren; zy zonden hunne knechten, in de gemelde kookvertrekken, om nog eenige stukken vleesch, uit de potten, pannen, ketels enz. te nemen, immers zooveel als zy met een *krauwel* of drie-tandige vork konden ophalen. — Dit was het nog niet al, deze inhalige Priesters vorderden ook hun deel, zelvs meer dan hun toekwam, eer zy God Zijn deel gegeven hadden.

15. Oock eer sy het vet op den altaer aenstaken, om het, met de overige deelen, welke den HEER toekwamen,

men, te verbranden, (Lev. 2: 16. 3: 3, 4, 9. 7: 23, 25, 31.) quam reeds des Priesters jonge, ende seyde tot den man, die offerde, Geeft dat stuk vleesch, het welk het beste is, om te braden voor den Priester: want hy en sal geen gekoockt vleesch van u nemen, maer raeuw.

De reden waerom zy raeuw vleesch begeerden, was, omdat zy dan beter het beste konden uitkiezen, dan wanneer het reeds te kooken hing.

16. Wanneer nu die offerende man tot hem seyde, Sy sullen dat vet als heden gantschelick aensteken op den altaer, eerst moet de HEER, volgens de Wet, zijn deel hebben, en dan kunt gy zulk een stuk vleesch kiezen, als u goeddunkt; maer offer eerst het vet op den altaer, dit is het hoofdoogmerk van deze mijne offerande; ik wilde daerdoor den HEERE een blijk geven van mijne dankbare erkentenis voor zijne weldaden; en wanneer gy dit gedaen hebt, so neemt dan voor u van het vleesch, behalven de borst en den rechterschouder, die u wettig toekoomt, gelijck als 't uwe ziele lusten sal: Wanneer de offeraer dit billyk en tevens toegevend voorstel deed; so seyde hy, de Priester of zijn dienaer, op eene onbeschaemde wijs, tot hem, Nu sult gy het immers geven, ende so niet, ick sal 't met gewelt nemen.

17. Alsoo was de sonde deser jongelingen seer groot voor het aengesichte des HEEREN: want de lieden in Israël kregen, door deze handelwijs der Priesteren, eenen weerzin in het offeren, zy verachteden het spijs-offer des HEEREN, en lieten het zelve na.

De zonde dezer jongelingen was zeer groot; en, dat hunne misdaed grootelyks vermeerderde, zy pleegden deze euveldaden, *voor het aengezicht des* HEEREN, in den dienst van het Heiligdom, en in Gods onmiddelyke tegenwoordigheid. Hunne zonde bestond in deze byzonderheden: (1). Zy waren niet te vrede, met het deel, het welk hun door de Wet was toegewezen, en bestalen de vleeschpotten der Israëliten; (2). Zy zorgden eerst, om hunne hebzucht te voldoen, eer zy den HEER het deel van den Altaer gaven, het welk het voor-

naemste oogmerk was der offeranden; (3) Zy namen de beste stukken van het rauwe vleesch, van het welk hun niets hoe genaemd toebehoorde; (4) Zy gebruikten geweld, in geval van weigering.

18. Doch Samuel volgde het kwade voorbeeld van deze grouwzame Priesteren niet na, maer hy diende voor het aengesichte des HEEREN; zijnde een jongelingh: want hy verrichtte, met allen yver, zulke diensten aen den Tabernakel, als tot welke hy, van wegens zijne tedere jaren en krachten, geschikt was; en, omdat hy verordend was, om, in meerdere jaren, als Leviet te dienen, was hy, reeds by voorraed, en tot een teeken daervan, omgordet met den linnen lijfrock, zijnde een lang opperkleed, het welk van de schouders, tot het midden van den rug, nederhing, en in dien tijd, door lieden van aenzien en achtbaerheid, gedragen werd; vergel. 2 Sam. 6: 14.

19. Voor het overige voorzagen zijne Ouders hem van kleederen, welke zy, ter gelegenheid der hooge Feesten, te Silo komende, medebrachten, Ende sijne moeder maeckte hem eenen kleynen rock, tot zijne dagelyksche dragt, wanneer hy het Heiligdom niet bediende, ende brachte hem dien van jaer tot jaer, als sy opquam met haren man, om het jaerlicksche offer te offeren.

20. Ende telkens wenschte Eli haer geluk, met dezen braven zoon; wanneer Hanna afscheid nam segende Eli Elkana ende Hanna sijne bevoorrechte huysvrouwe, ende seyde, De HEERE geve u nog meer zaet uyt dese vrouwe voor de bede die sy den HEERE afgebeden heeft: ende sy gingen welgemoed nae sijne plaetse Rama, alwaer hy woonde.

21. Deze wensch van Eli werd ook vervuld: Want de HEERE besocht Hanna in zijne gunst, ende sy wert bevrucht, ende baerde na Samuel nog drie sonen ende twee dochteren, ende de jongelingh Samuel wert groot in gestalte, en hy nam toe, in wijsheid en deugd, zoodat hy aengenaem was, niet alleen by menschen, maer ook by den HEERE.

22. Doch

22. Doch Eli was seer oudt, zoo dat hy niet alleen onbekwaem werd; tot het waernemen van zijne bediening, maer ook minder bekwaem, om behoorlyken acht te geven, op het gedrag van zijne Zoonen; ende hy hoorde slechts by geruchte, al wat sijne sonen aen gantsch Israël deden, ende dat zy niet alleen de offeranden bestalen, maer zelvs aen de verfoeilykste ontucht zich schuldig maekten: want vrouwen, die, wegens offeranden, reinigingen of andere oorzaken, tot het Heiligdom kwamen, werden door hen onteerd; sy sliepen by de wijven, die met hoopen, in groote menigte, of op gezette tijden, t'samenquamen aen de deure der Tente der t'samenkomste, zoodat de Tabernakel eer, nae een Tempel van onreine afgodery, geleek, dan naer het Heiligdom van Israëls Heiligen God.

23. Eli was, als Vader, Opperpriester, en Richter, verplicht geweest zich, tegen deze grouwzame ongeregeldheden, krachtdadig te verzetten. Kon het Vaderlyk gezach deze ontaerte Zoonen niet in toom houden, dan had hy zich, van krachtiger middelen, behooren te bedienen, om hen tot hunnen plicht te brengen, of van den Altaer te verstooten. Maer dit deed hy niet; door zijne kwalyk geplaetste toegevendheid, zorgde hy niet, voor de eer van het Heiligdom en van den Godsdienst, Ende hy seyde eenvouwig tot hen, Waerom doet gy al sulcke dingen, dat ick dese uwe boose stucken hoore van desen gantschen volcke? dit doet my veel verdriet, in mijnen ouderdom.

24. Zoo moest gy niet doen, mijne sonen: want dit en is geen goet geruchte, dat ick hoore. Gy hebt eenen zeer kwaden naem, en overal spreekt men van u, met de uiterste verachting, gy maeckt dat het volck des HEEREN overtreedt, en eenen weerzin krijgt van den offerdienst.

25. Wanneer een mensche tegen een mensche sondigt, door hem eenig personeel ongelijk aen te doen, so sullen de goden, dat is de Overheden des volks, hem oordeelen, maer wanneer een mensche, gelijk gylieden doet, onmiddelyk tegen den HEERE sondigt, wie sal voor hem bidden, dat hy van de recht-

matige ſtraffen verſchoond blijve? doch ſy en hoorden de ſtemme hares vaders niet. Zy bleven, in weerwil zijner minzame waerſchouwingen, in hunne booze daden, ſteeds voortgaen: want de HEERE wildeſe dooden, of liever, *daerom beſloot de* HEER *hen te dooden.*

De Zoonen van Eli waren wel meerderjarig, zoodat zy niet meer onder zijn Vaderlyk opzicht ſtonden; maer Eli was niet alleen Vader, hy was ook Hoogepriester en Richter. In de laetstgemelde hoedanigheden, hadden Hophni en Pinehas hem evenwel moeten ontzien. — Dan Eli bediende zich, van dit gezach, niet. Om deze reden was hy verantwoordelyk voor het wangedrag zijner Zoonen. — Zelvs ſchijnen deze booswichten, op het gezach van Eli, als Hoogepriester en Richter, geſteund te hebben, verwachtende, dat zy, van de hooge waerdigheid hunnes toegevenden Vaders, voor geene ſtraffen, te vreezen hadden.

26. (*i*) Ende de jongelingh Samuel nam toe, in kennis en braevheid en zulks onder het geduurig aenſchouwen der grouwzame handelingen van ELI's Zoonen, ende hy wert groot ende aengenaem beyde by den HEERE, ende oock by de menſchen.

27. Ende toen de maet der ongerechtigheid van deze grouwzame Priesteren vervuld was, aen welke Eli, uit hoofde zijner toegevendheid, mede ſchuldig was, zoo liet hem de HEER zijne geduchte wraek aenkondigen, door den mond van eenen ongenoemden Propheet; daer quam een man Godes tot Eli, ende ſeyde tot hem, Soo ſeyt de HEERE, die my, door eene Openbaring, gelast heeft; u de volgende geduchte boodſchap te doen: Hebbe ick my niet klaerlick geopenbaert den huyſe uwes vaders Aaron, (*k*) doe ſy in Egypten waren, in het diensthuys van Pharao, en hem bekend gemaekt, dat de Priesterlyke waerdigheid, aen zijn geſlacht, zou verbonden wezen?

28. Ende ick hebbe hem immers uyt alle ſtammen Iſraëls my ten Prieſter verkoren, en zijne Zoonen na hem,

(*i*) Luc. 2: 52. (*k*) Hand. 7: 25, &c.

hem, om niet alleen alle de deelen van het Priesterambt waer te nemen, om te offeren op mijnen altaer, om het reuckwerck aen te ſteken, maer zelvs om de hooge waerdigheid van het Opperpriesterſchap te bekleeden, en, ten teekene daervan, den gouden Ephod voor mijn aengeſichte te dragen: ende (*l*) hebbe den huyſe uwes vaders gegeven en toegelegd een deel van alle de vyer-offeren der kinderen Iſraëls, zoodat 'er geen ſoort van offerande zy, of gy kondt 'er, als Priester en Hoogepriester, uw beſcheiden deel van nemen; zelvs van het brandoffer, het welk geheel op mijnen altaer moet verbrand worden, is nog de huid voor den Priester geſchikt.

29. Had gy, en hadden uwe Zoonen, met het toegewezen deel, niet behooren vergenoegd te wezen? Waerom ſlaet gylieden (*m*) achter uyt tegen mijn ſlacht-offer, ende tegen mijn ſpijs-offer, welck ick geboden hebbe [*in*] de wooninge, welke ik voor mijne meer byzondere tegenwoordigheid verkooren heb? waerom maekt gy, door uwe onverſchoonbare hebzucht, dat mijne offeranden in verachting komen? ende waerom eert, waerom ontziet gy uwe ſonen meer dan my, dat gylieden u meſtet van het voornaemſte aller ſpijs-offeren mijnes volcks Iſraël?

30. Daerom, om deze gruweien van uwe Zoonen, en uwe laf-hartige toegevendheid, *daerom* ſpreeckt de HEERE de Godt Iſraëls, Ick hadde wel klaerlick geſeyt, Uw (*n*) huys ende uwes vaders huys ſouden voor mijn aengeſicht als Hoogepriesters wandelen tot in eeuwigheyt, immers zoo lang de dienst van het Heiligdom duuren zal: maer nu ſpreeckt de HEERE, Dat zy verre van my, dat uwe nakomelingen de Hoogepriesterlyke waerdigheid zouden blijven bekleeden: want die my eeren en getrouwelyk dienen, ſal ick eeren, en hunne getrouwigheid genadig beloonen; maer die my, door ongehoorzaemheid, verſmaden, ſullen licht geacht worden, en de blijken van mijne verontwaerdiging gevoelen.

(*l*) Lev. 10: 14. (*m*) Deut. 32: 15. (*n*) Exod. 28: 43. ende 29: 9.

31. Siet de dagen komen, dat ick uwen arm ſal afhouwen, dat is uw gezach wechnemen, ende zoo ook den arm van uwes vaders huys: dat 'er geen oudt man in uwen huyſe weſen ſal, zoodat alle uwe nazaten ſterven zullen, voordat zy eenen eerwaerdigen ouderdom bereikt hebben, immers zoo vele jaren, als 'er tot het Priesterſchap vereischt worden.

32. Ende gy ſult aenſchouwen de benaeuwtheyt der wooninge [*Godts*]; gy zult, in uwen ouderdom, zien moeten, dat mijn Tabernakel, die, door uwe Zoonen, zoo zeer ontheiligd is, van de Verbonds-Ark, deszelvs voornaemſte cieraed, zal beroovd worden, in plaetſe van al 't goede dat hy de HEER Iſraël ſoude gedaen hebben, wanneer zijne Wet geëerbiedigd ware: ende daer en ſal tot geenen dage een oudt man in uwen huyſe en geſlachte zijn.

33. Doch de bepaelde man, uit uwe nakomelingen, dien ick u niet en ſal uytroeyen van mijnen altaer, maer alleen zal overlaten, om de Hoogepriesterlyke waerdigheid te bekleeden, ſoude zijn om uwe oogen van tranen te verteeren, ende om uwe ziele te bedroeven, wanneer gy lang genoeg leevdet, om zijnen beklaeglyken toeſtand te aenſchouwen: ende al de menigte uwes huyſes ſal ſterven, mannen geworden zijnde, dat is, wanneer zy reeds mannelyke jaren bereikt hebben, en zich beginnen te vleijen, met de hoop op het Opperpriesterſchap.

34. Dit bepaelde oordeel nu ſal u een teecken zijn van de zekerheid dezer bedreiging, dat oordeel namelyk 't welck eerlang over uwe beyde ſonen, over Hophni ende Pinehas komen ſal: op éénen dagh ſullen ſy beyde ſterven.

35. Ende ick ſal my eenen getrouwen Prieſter, uit eene andere lijn van Aaron verwecken, die ſal my gehoorzaem zijn, en doen gelijck als in mijn herte, ende in mijne ziele zijn ſal: dien ſal ick een beſtandigh huys bouwen, en zijn nageſlacht doen voortduuren, ende hy ſal altijt met eerbied en ontzach voor het

het aengesichte mijnes gesalfden Konings wandelen.

36. Ende het sal geschieden, dat al die van uwen huyse sal overigh zijn, zoo arm zal wezen, dat hy sal genoodzaekt zijn, om te komen, om sich voor hem neder te buygen voor een stuckſken gelts, ende een bolle broots: ende sal seggen, Neemt my doch aen tot eenige Priesterlicke bedieninge, dat ick een bete broots moge eten.

By deze geduchte bedreiging, aen Eli gedaen, dienen wy een weinig stil te staen.

Ter nadere opheldering van zaken, zal ik eenige vragen beantwoorden.

I. Sluit deze bedreiging aen ELI niet eene verandering van het Godlyk voornemen in zich? *De* HEER *de God van Israël had klaerlyk gezegd; uw huis en uwes Vaders huis zouden voor mijn aengezicht wandelen*, dat is de Priesterlyke waerdigheid bekleeden, *tot in eeuwigheid;* zoo lang de dienst van het Heiligdom duuren zoude. Maer, ter gelegenheid der wederspannigheid van Eli's Zoonen, liet de HEER dezen ouden man boodschappen, dat hy deze belovte niet vervullen, maer hem en zijnes Vaders huis zoude affnijden. vs. 30, 31.

Ter beantwoording van de gemelde vraeg, dienen wy eerst te weten, welke eene belovte hier bedoeld worde. — Aen Aaron en zijn huis, was een eeuwig Priesterschap beloovd Exod. 28: 43. 29: 9. Deze belovte is ook werkelyk vervuld: want, zoo lang de dienst van het Heiligdom stand greep, is dezelve, door Priesteren, uit Aarons geslacht, waergenomen. Derhalven heeft de HEER het oog niet, op de algemeene belovte, aen Aaron gedaen. — Wy besluiten 'er uit, dat 'er eene byzondere belovte, aen ELI en zijns Vaders huis, gedaen ware, dat het Priesterdom in dat bepaelde geslacht, tot het welk Eli behoorde, voor eeuwig blijven zoude. Te weten, ELI was wel een nakomeling van *Aaron*, doch niet uit ELEAZAR, den

oudsten Zoon en opvolger van *Aaron*, maer uit ITHAMAR, den jongsten Zoon van *Aaron*: want *Achimelech* in Davids tijd was uit de kinderen van ITHAMAR 1 Chron. 24: 3; deze *Achimelech* was een zoon van *Abjathar*, 1 Chron. 24: 6; *Abjathar* was een zoon van *Achimelech* 1 Sam. 22: 20; *Achimelech* was een Zoon van *Ahitub* 1 Sam. 22: 9; *Ahitub* een Zoon van *Pinehas*, den Zoon van ELI 1 Sam. 14: 3.

By wat gelegenheid nu de Priesterlyke waerdigheid, uit het geslacht van ELEAZAR, tot dat van ITHAMAR, zy overgegaen, kunnen wy niet bepalen. Nae alle gedachten, zal een van ELEAZARS nakomelingen zich, aen de eene of andere zware zonde, hebben schuldig gemaekt; en daerdoor oorzaek gegeven, dat het Hoogepriesterschap tot de linie van Eli zy overgebracht. Op dien tijd nu, dat het Hoogepriesterschap tot het geslacht van ITHAMAR overging, had de HEER, door den mond van den eenen of anderen Propheet, beloovd; dat die waerdigheid, in dit geslacht, altoos blijven zoude. — Het is waer, wy vinden deze byzonderheid, in de gewijde Geschiedverhalen, nergens aengeteekend; maer het is in de Heilige schrivten zeer gewoon, dat 'er, in het voorbygaen, van zekere gebeurtenissen, gemeld worde, van welke ter eigenlyker plaets niets gesproken is.

Maer heeft God deze belovte niet te niet gedaen, en zijn voornemen veranderd, toen hy het Hoogepriesterambt, ten dien tijde, om de gruwelen van ELI's Zoonen, wederom van ITHAMARS huis, op het geslacht van ELEAZAR, overbracht? — Niets minder dan dit. De gemelde belovte was voorwaerdelyk, en zou alleen zoo lang vervuld worden, als ITHAMARS nakomelingen zich, in het Priesterambt, waerdig gedroegen. Dit leert de natuur van de zaek zelve, en is ook allerblijkbaerrt, uit de woorden van den Propheet; die deze reden geevt van het niet langer vervullen der gemelde belovte: de HEER zegt; *die my eeren, zal ik eeren, en die wy versmaden, zullen ligt geacht worden* vs. 30. — Nu voldeden de Zoonen van ELI geenzins aen de voorwaerden der belovte, en maekten even daerdoor deze belovte krachteloos.

II. Hoe

II. Hoe zijn deze bedreigingen overeen te brengen; *daer zal, tot geenen dage, een oud man in uwen huize zijn* vs. 32, ende *alle de menigte uwes huizes zal sterven, mannen geworden zijnde?* — Men kan eenen *ouden man*, in eenen eigenlyken zin, nemen, voor eenen man van zeer hooge jaren; en dan geven de beide bedreigingen te kennen, dat de nazaten van ELI nimmer eenen aenmerkelyken ouderdom bereiken zouden, zy zouden tot mannelyke jaren komen, maer deze even bereikt hebbende, zouden zy, in den bloei van hunne jaren, worden afgesneden. — Anders zoude men door *eenen ouden man*, gelijk meermalen, eenen beambten persoon verstaen kunnen, eenen man van rang en aenzien, zoodat de zin der bedreiging deze zy. „ Uwe „ nakomelingen zullen wel mannelyke jaren bereiken, „ maer nimmer tot eer en aenzien verheven worden; wan„ neer zy de meeste hoop hebben, om tot eenigen Pries„ terlyken rang verheven te worden, zullen zy, door „ den dood, worden wechgerukt.

III. Wie is die *getrouwe Priester, die altoos, voor het aengezicht van Gods Gezalvden, wandelen zoude* vs. 35? — Deze Priester is zekerlyk ZADOK, die zich zeer beroemd gemaekt heeft, door zijnen yver en getrouwheid in den dienst des HEEREN. In dezen ZADOK, is de hier gemelde voorzegging aen ELI blijkbaer vervuld. Koning SALOMO zette ABJATHAR af, den laetsten Hoogepriester uit het huis van ELI, en stelde ZADOK aen in zijne plaetse 1 Kon. 2: 27. 1 Chron. 29: 22. Toen kwam deze waerdigheid weder aen het geslacht van ELEAZAR, en is ook in het zelve altoos gebleven, immers tot de gevangelyke wechvoering naer Babel Ezech. 44: 15; ook is 'er geen reden om te twijffelen, of het Priesterschap is in de linie van Eleazar gebleven tot op den tijd van CHRISTUS.

Maer wie is die GEZALVDE, *voor wiens aengezicht die getrouwe Priester wandelen zoude?* — Zou men hier alleen denken moeten aen SALOMO, en de Koningen, die hem volgden, en meermalen Gezalvden genaemd worden? — Dan is de zin deze: „ ZADOK en zijne nakomelingen zullen „ de Hoogepriesterlyke waerdigheid bekleeden, zoo lang

„ SALOMO en zijne nazaten, op den Koninglyken throon
„ van Israël, zitten zullen."

Maer de naem van GEZALVDEN, in den zin van *Koning*, was in den tijd van ELI, wanneer 'er nog aen geene Koninglyke Alleenheersching gedacht werd, geheel onbekend. — Voeg 'er by dat de spreekwijs, *te wandelen voor iemands aengezicht*, te kennen geve, iëmand te dienen; en dat 'er nergens van de Hoogepriesters gezegd worde, dat zy wandelden voor het aengezicht der Koningen, maer wel voor het aengezicht des *Heeren*.

Wy denken daerom aen Gods gezegenden Zoon, den *Gezalvden* by uitnemendheid, den Hoogepriester by uitnemendheid. ZADOK *zou altijd wandelen voor zijn aengezicht*, de nakomelingen van Eleazar, uit het geslacht van Zadok, zouden, zoo lang de wettische huishouding duurde, de Hoogepriesterlyke waerdigheid bekleeden, onder het bestier en het byzonder opzicht van Gods Zoon, als Opperheer van Israël.

IV. Hoe konden de nazaten van ELI; tot zulk eene beklaeglyke armoede vervallen, als vs. 36. bedreigd wordt? schoon zy van de Hoogepriesterlyke waerdigheid beroovd wierden, bleven zy evenwel nog gemeene Priesters, en hadden daer door recht, op het rijkelyk inkomen, het welk aen de Priester-orde was toegelegd. — Wy antwoorden: ABJATHAR, de laetste Hoogepriester, uit de linie van ITHAMAR, werd, om zijn verraed, niet alleen van zijne bediening ontzet, maer ook naer zijne landgoederen gebannen, zonder deel te mogen hebben, aen de voordeelen en inkomsten van het Priesterschap 1 Kon. 2: 26, 27.

HET III. KAPITTEL.

De roeping van Samuel tot de Prophetische bediening, en zijne bevestiging in dezelve.

1. ENde de jongelingh Samuel, die volgens Josephus, nu 12 jaren bereikt had, diende den HEERE, nae zijn vermogen, in den Tabernakel, voor het aengesichte en onder het opzicht van Eli: ende het woort des HEEREN was dierbaer, zeer schaersch en ongewoon, in die dagen, daer en was geen openbaer gesichte, de Propheten waren zeer zeldzaem, en men hoorde niet of weinig meer van Godlyke Openbaringen. Van den Godlyken geest, die voorheen op MOSE zoo rijkelyk gerust had, zag men weinig teekenen meer. Trouwens Israël had zich de eer en het voorrecht der Openbaringen, door hunne aenhoudende afgoderyen, onwaerdig gemaekt. — Er waren wel, van tijd tot tijd, Richters op eene byzondere wijs verwekt, maer op deze personen rustte niet zoo zeer de Prophetische Geest; als wel een Geest van dapperheid en sterkte.

Met Samuel, begon in dit opzicht een nieuw tijdperk. Thans begon de HEER wederom Openbaringen te verleenen, gelijk ons, in het vervolg van Samuels geschiedenis, nader blijken zal. — Het eenige, het welk wy zedert langen tijd, van den Prophetischen Geest ontmoeten, was de evengemelde bedreiging aen Eli.

2. Ende 't geschiedde te dien dage, misschien in den nacht, nadat een Propheet die bedreiging had bekend gemaekt, als Eli op sijn gewoone plaetse nederlagh, om te slapen (ende (*a*) sijne oogen begonden doncker te worden, dat hy niet sien en konde), zoodat

(*a*) 1 Sam. 4: 15.

hy de hulp van Samuel geduurig noodig had, gelijk de grijsaert ook veele huisselyke bezigheden op Samuel liet aenkomen, welke niet onmiddelyk tot het werk der Priesteren en Leviten behoorden.

3. Ende als Samuel hem oock nedergeleyt hadde om te slapen, zoo gebeurde het in den vroegen morgenstond eer de lampe Godes uytgedaen wert of uitgegaen was in den Tempel of Tabernakel des HEEREN, daer de Arke Godes was: Sommige Lampen in den Tabernakel moesten altoos des daegs en 's nachts branden, maer 'er waren 'er ook, die des avonds werden opgestoken, en tegen den morgenstond uitgebrand waren, vergel. Exod. 27: 20, 21. — Met het aenbreken van den morgenstond, eer nog de nachtlampen, in den Tabernakel, waren uitgegaen, gebeurde het:

4. Dat de HEERE Samuel, met de stem, als die van eenen mensch, riep, ende hy, meenende dat Eli riep, gav hem antwoord, en seyde, Siet [*hier*] ben ick.

5. Ende hy liep tot Eli ende seyde, Siet [*hier*] ben ick, wat is 'er van uwe begeerte? want gy hebt my geroepen, doch hy Eli, die de gemelde stem niet gehoord had, seyde, Ick en hebbe niet geroepen, keert weder naer uwe slaepstede, legt u neder: ende hy Samuel gingh henen ende leyde sich neder.

6. Doe riep de HEERE Samuel wederom op dezelvde wijs, ende Samuel niet anders denkende, dan dat hy door Eli geroepen wierd, stont op, ende gingh tot Eli, ende seyde, Siet [*hier*] ben ick, want gy hebt my geroepen: Hy Eli dan seyde, Ick en hebbe niet geroepen, mijn sone, keert weder, legt u neder.

7. Doch Samuel en kende den HEERE nogh niet aen zijne stem, met welke Hy gewoon was, in Openbaringen, tot de Propheten te spreken: ende wat wonder? het woort des HEEREN en was aen hem nogh niet geopenbaert.

8. Doe riep de HEERE Samuel wederom, ten derden male, ende hy stont op, ende gingh tot

Eli,

Eli, ende feyde, Siet [*hier*] ben ick, want gy hebt my geroepen: doe verftont en begreep Eli ten laetften, dat de HEERE den jongelingh riep.

9. Daerom feyde Eli tot Samuel, Gaet henen, legt u neder; ende 't fal gefchieden fo Hy u roept, fo fult gy feggen, Spreeckt HEERE, want uw knecht hoort, en is gereed, om uwe bevelen te gehoorzamen: doe gingh Samuel henen ende leyde fich aen fijne flaepplaetfe.

10. Doe quam de HEERE, ende ftelde fich daer, met een zeker zichtbaer en luisterrijk teeken van zijne byzondere tegenwoordigheid, ende riep gelijck d' andere malen, Samuel, Samuel: met eene verdubbeling van zijnen naem, om hem des te meer tot aendacht aen te fpooren; ende Samuel volgde den raed van Eli; en feyde, Spreeckt, want uw knecht hoort.

11. Ende de HEERE feyde tot Samuel, Siet ick doe een dingh in Ifraël, dat al wie het hooren fal, [*dien*] (*b*) fullen fijne beyde ooren klincken, de daed, welke ik verrichten zal, zal allen, die het hooren, als een donderflag voorkomen; het zal eene daed zijn, welke fchrik en ontzetting zal te wege brengen, by gansch Israël.

12. Te dien felven dage, welke ik, tot deze geduchte gebeurtenis, beftemd heb, fal ick verwecken over Eli alles wat (*c*) ick tegen fijn huys gefproken hebbe, zie Kap. 2: 30. enz. Ick fal het gene ik bedreigd heb, niet alleen beginnen, maer ook voortzetten ende voleynden.

13. Want ick hebbe hem, door den mond van eenen Propheet Kap. 2: 31. te kennen gegeven, dat ick fijn huys en nageflacht richten en ftraffen fal tot in eeuwigheyt: tot dat het geheel zal verdelgd wezen, om der ongerechtigheyts wille die hy geweten heeft, dat door zijne Zoonen bedreven werd. Door zijne lafhartige toegevendheid, heeft hy zich aen hunne misdaden fchuldig ge-

(*b*) 2 Kon. 21: 12. Jer. 19: 3. (*c*) 1 Sam. 2: 31.

maekt: want [*als*] fijne fonen haer hebben gehaet en by my vervloeckt gemaeckt, fo en heeft hy hun nauwlyks het minste blijk zelv van ongenoegen gegeven. In plaets van hen, door zijn Hoogepriesterlyk en Richterlyk gezach, te beteugelen, heeft hyfe niet eens fuer aengefien.

14. Daerom dan, zoo vervolgde de HEER tot Samuel te fpreken, hebbe ick den huyfe Eli gefworen, en onherroepelyk voorgenomen, So de ongerechtigheyt des huyfes Eli tot in der eeuwigheyt fal verfoent worden, door flacht-offer, ofte door fpijs-offer! geene wettifche plechtigheden zullen in ftaet zijn, om het nageflacht van Eli, van deze bedreigde ftraffen, te bevrijden.

Te weten, dit was de aert der Godsregeering, onder het Sinaitiesch Verbond, dat de zonde van een byzonder perfoon, *door flagt-offer* en *fpijs-offer* konde verzoend worden, voor zoo ver hy namelyk, uit kracht van deze wettifche plechtigheden, ontflagen werd, van die lichamelyke en tijdelyke ftraffen, welke op zijne overtreding bedreigd waren. Moedwillige zonden evenwel, welke, met eene opgehevene hand, gepleegd werden, waren hier van uitgezonderd Hebr. 10. — Maer de zonde van Eli zou, op deze wijs, niet verzoend worden; zijne nakomelingen zouden, zoo lang 'er eenigen aenwezig waren, de bedreigde ftraffen dragen moeten. De reden is deze, omdat die zonde niet alleen alleraffchuwelykst was, in haren eigen aert; maer ook de allernadeeligfte gevolgen had, op de ganfche Natie. Wanneer Priesters, die de voorftanders en handhavers van den Godsdienst wezen moesten, zich zelve aen de grouwzaemfte heiligfchennis fchuldig maekten, en daerdoor de geheele Natie van den HEER afkeerig maekten, kon zulk een Priesterlyk huis niet geduld worden.

15. Samuel nu lagh tot aen den morgen, doe ging hy wederom aen zijn gewoon werk, in het bedienen van den Tabernakel, aenftonds dede hy de deuren des huyfes des HEEREN open: doch Samuel vreefde dit gefichte aen Eli te kennen te geven. Hy maekte zwarigheid om den inhoud der openbaring, welke hy ontvangen had, aen Eli mede te deelen; ligtelyk begrijpende, dat

deze boodschap den ouden man geweldig ontroeren en bedroeven zoude; ook rekende hy 'er zich niet toe verplicht; omdat de Heer het hem niet bevolen had.

De deuren van het huis des HEEREN. — Aen den Tabernakel waren oorsprongelyk geene deuren. Het was eene tente, met behangsel omgeven, en voor den ingang hong slechts een Gordijn. — Wy schijnen evenwel, uit deze plaets, vergeleken met Kap. 1: 9, te moeten opmaken, dat de gansche Tabernakel, te dezer tijd, binnen een gebouw, met posten en deuren, besloten ware. Het langduurig verblijv van het Heiligdom, te Silo, zal, tot het oprichten van dit gebouw, aenleiding gegeven hebben.

16. Doe 'er eenige tijd, na het openen van de gemelde deuren, verloopen was, riep Eli Samuel, ende seyde, Mijn sone Samuel: hy dan seyde, Siet [*hier*] ben ick.

17. Ende hy, wel vermoedende, dat de boodschap des HEEREN, aen Samuel gedaen, niet veel goeds, ten zijnen aenzien, behelzen zoude, seyde tot Samuel: Wat is het woort dat Hy. de God der Goden, tot u gesproken heeft? en verbergt het doch niet voor my, geev het my, zonder achterhouden, te kennen, al is de boodschap nog zoo nadeelig voor my en mijn huis, Godt doe u soo, ende soo doe hy daer toe, God straffe u, op de meest geduchte wijs, indien gy een woort voor my verbergt van alle de woorden, die hy tot u gesproken heeft.

18. Doe de jongeling, op zulk eene wijs, door den Opperpriester bezworen was, kon en mogt hy niets verzwijgen: *doe* gaf hem Samuel te kennen alle die woorden, welke de HEER tot hem gesproken had, ende en verbergde[*se*] voor hem niet: ende hy, de oude Eli, seyde, in nedrige onderwerping aen den Godlyken wil, Hy is de HEERE, de hooge bestierer van alle geschapene wezens, de Richter der gansche aerde, tegen welken zich niemand verzetten kan! hy doet wat goet is in sijne oogen.

19. Samuel nu wert groot, niet alleen in geſtalte, maer ook in eer en aenzien by het ganſche volk, ende de HEERE was met hem, men beſpeurde niet alleen, dat hy het voorwerp was van Gods byzondere gunst, maer hy werd ook, van tijd tot tijd, met Godlyke Openbaringen, verwaerdigd, ende de HEER en liet niet een van alle ſijne woorden op de aerde vallen, alle de voorzeggingen, welke de HEER, door den mond van Samuel, liet doen, werden blijkbaer vervuld; en dit maekte, dat Samuel eene ongemeene achting had, by allen, welken de Godsdienst ter harte ging.

De HEER *liet niet een van alle zijne woorden, op de aerde vallen*, dat is, zy werden alle vervuld. — De ſpreekwijs is ontleend van afgeſchooten pijlen, welke het doelwit niet treffen, maer vruchtloos op de aerde nedervallen.

20. Ende gantſch Iſraël, het gansch volk, het welk Canaan bewoonde, van Dan tot Berſeba toe, van den Noorder grenspael tot de Zuider, bekende, bemerkte en was verzekerd, dat Samuel geroepen en beveſtigt was tot een Propheet des HEEREN.

21. Ende de HEERE voer voort, in droomen en gezichten, te verſchijnen te Silo, want de HEERE openbaerde hem aen Samuel te Silo door het woort des HEEREN, dat is door zijn eigen woord, vergel. Lev. 14: 15.

HET

HET IV. KAPITTEL.

De Israëliten leveren eenen veldslag aen den Philistijnen vs. 1-9. Israël krijgt de nederlaeg vs. 10. De Ark des Heeren werd genomen, ook sneuvelden de beide Zoonen van Eli vs. 11. De schrik van deze tijding gav aenleiding, dat Eli elendig omkwam vs. 12-18. De geboorte van Icabod vs. 19-22.

1. ENde het woort Samuels geschiedde aen gantsch Israël: deze Propheet maekte die woorden, welke hem door den HEER geopenbaerd werden, aen gansch Israël bekend.

Deze woorden hadden zekerlyk, tot het voorige Kapittel, moeten gebracht zijn, tot welke zy eene onmiddelyke betrekking hebben.

Nu volgt 'er, en hier mede had men dit Kapittel behooren te beginnen, een verhael van eenen noodlottigen veldslag der Israëliten, tegen de Philistijnen. Deze waren, door Simson wel diep vernederd; maer nu was hunne macht wederom dermate aengegroeid, dat zy de Israëliten, welke zy te vooren 40 jaren lang onderdrukt hadden, wederom op nieuws, onder het juk, zochten te brengen. Zy deden weder eenen inval in Canaan, alwaer zy overal verwoestingen aenrichtten. De Israëliten, vreezende voor eene nieuwe verdrukking der Philistijnen, vereenigden zich alle de Stammen, om den gemeenen vyand ten lande uittejagen. De Philistijnen trokken den Israëliten te gemoet. Men raekte slaegs, op de vlakte van het lage land: maer het gevecht liep, voor Israël, allerongelukkigst af.

Ende Israël toogh uyt den Philistijnen te gemoete ten strijde, ende legerden sich by Eben-Haëzer, zijnde eene plaets, welke dezen naem droeg op dien tijd, toen dit boek geschreven werd; zie Kap. 7: 12,

maer de Philiſtijnen legerden ſich by Aphek, eene Stad, in het ervdeel van Juda, niet ver van de grenzen der Philiſtijnen Joſ. 15: 53.

2. Ende de Philiſtijnen ſtelden haer in ſlaghorden om Iſraël te ontmoeten, en gingen hun tegen. De beide legers raekten ſlaegs: ende als ſich de ſtrijt uytſpreydde, zoodat alle de byzondere benden in den ſlag gemengd waren, ſo wert Iſraël voor der Philiſtijnen aengeſichte geſlagen: want ſy ſloegen in de ſlaghorden, dat is op het ſlagveld, in den vlakken velde van Judaes ervdeel, ontrent vier duyſent man.

3. Dit deed de Israëliten, naer hunne legerplaets, wijken te Eben-Haëzer, ende als het volck [wederom] in 't leger gekomen was, ſo ſeyden de Oudtſte van Iſraël, Waerom heeft ons de HEERE heden geſlagen voor het aengeſichte der Philiſtijnen? Wy hebben immers eene rechtvaerdige zaek voor ons! Dan zy bedachten niet, dat zy dezen ſtrijd ondernomen hadden, zonder den HEER, door den mond van Samuel, zijnen Propheet, raed te vragen. In deze verlegenheid, kwam men op het denkbeeld, om de Verbonds-Ark in het leger te brengen, en dat men alsdan eenen allergelukkigſten uitſlag zoude verwachten kunnen. Dit begrip werd eenparig goedgekeurd en aengenomen, de Oudſten en de Overſten zeiden tot elkander: laet ons van Silo tot ons nemen de Arke des verbonts des HEEREN, ende laet die in 't midden van ons komen, op datſe ons verloſſe van de hant onſer vyanden.

Dit medevoeren van de Verbonds-Ark in het leger, was eene zonderlinge onderneming. Nu meende men, de meer byzondere tegenwoordigheid van God, die tusſchen de vleugelen der Cherubs woonde, by zich te hebben. Men herinnerde zich, hoe de wateren der Jordaen zich, by het aennaderen van de Verbonds-Ark, van een geſcheiden hadden, en verwachtte nu ook de buitengewoone tusſchenkomst van het Godlyk Alvermogen, ter verdelging van de Philiſtijnen. Zonder de Godlyke toeſtemming te vragen, zondt men naer Silo, om de Verbonds-Ark, uit het binnenſte Heiligdom, te

laten

laten halen. Hophni en Pinehas, die onwaerdige Priesters, maekten geene zwarigheid, om het zonderling verzoek, denkelyk buiten voorkennis van den stokouden Eli, aenstonds in te willigen: zy lieten de Ark des HEEREN, door de Priesteren, naer het leger dragen, en vergezelden den trein, in eigene personen.

4. Het volck dan sandt nae Silo; ende men bracht van daer de Arke des verbonts des HEEREN der heyrscharen, die (a) tusschen de Cherubim woont: dat zoo hoogwaerdig Heiligdom, stelde men bloot voor den Vyand; ende de twee sonen Eli, Hophni ende Pinehas, waren daer met de Arke des verbonts Godes.

5. Ende 't geschiedde als de Arke des verbonts des HEEREN in 't leger quam, so juychte gantsch Israël met een groot gejuych, alsso dat de aerde dreunde; men rekende de overwinning nu zoo zeker, als of zy reeds bevochten was.

6. Als nu de Philistijnen de stemme des juychens hoorden, so seyden sy, Wat is de stemme deses grooten juychens in 't leger der Hebreen? doe vernamen sy, dat de Arke des HEEREN in het leger gekomen was.

7. Daerom vreesden de Philistijnen; want sy seyden, de Godt der Israëliten, die zulke groote daden, ten behoeve van dit volk, verricht heeft, is in 't leger gekomen: ende seyden, Wee ons, want diergelijcke en is gisteren [*noch*] eergisteren niet geschiet, dit is eene zeer ongewoone zaek, en onze god Dagon, zal tegen JEHOVAH, den God der Israëliten, niet bestand zijn.

8. Wee ons, wie sal ons redden uyt de hant deser heerlicker goden? van dien Jehovah, die zich, ook by de omliggende volkeren, zulk eenen ontzachlyken naem verworven heeft! dit zijn de selve goden, die de Egyptenaers met alle plagen geplaegt hebben by de woestijne.

Men moet zich hier den denktrant der Afgodische volkeren

(a) 2 Sam. 6: 2. Psalm 80: 2. ende 99: 1.

verbeelden. De Philiſtijnen verbeeldden zich, dat elk een volk eenen byzonderen beſcherm-God had. Den hunnen noemden zy Dagon. JEHOVAH was de naem van den eenigen en waeren God, welken de Israëliten dienden. Dezen beſchouwden de Philiſtijnen, als den beſcherm-God van Israël, en ſtelden Hem in eenen rang, met hunnen Dagon. Dan zy wisten, welke verbazende daden er, door den byſtand van dezen JEHOVAH, in Egypte verricht waren. Zy vreesden daerom, dat zy nu, dewijl die JEHOVAH zelvs, in het leger der Israëliten, gekomen was, tegen het zelve niet langer zouden beſtand wezen.

9. Evenwel zagen zy van den oorlog niet af; maer moedigden elkander tot den ſtrijd aen, zeggende: Zijt ſterck, gedraegt u als kloekmoedige helden, ende weeſt dappere mannen, gy Philiſtijnen, op dat gy de Hebreen niet miſſchien en dienet, (*b*) gelijck als ſy ulieden gedient hebben, ſo zijt mannen, ende ſtrijdet.

Zy wisten, by ondervinding, dat JEHOVAH zijn volk niet altoos byſtond. Zy hadden het nog jongstleden gezien. Zy grepen daerom moed, en hoopten, dat de Israëliten nu ook weder, van hunnen God, zouden verlaten worden.

10. Doe zy wederom moed gegrepen hadden, ſtreden de Philiſtijnen, ende Iſraël wert geſlagen, ende vloden een yegelick in ſijne tenten, ende daer geſchiedde een ſeer groote nederlage, ſo dat 'er van Iſraël vielen dertigh duyſent voetvolcks.

11. Ende (*c*) de Arke Godes wert genomen: ende de twee ſonen Eli, Hophni ende Pinehas, ſtorven in den ſtrijd.

Zoo vreeslyk toonde Israëls God zijn heilig ongenoegen, zoo over de onwettige vervoering der Arke, als over het vleeschlyk vertrouwen dat het volk daerop geſteld hadde.

12. Doe liep daer een Benjaminiter uyt de ſlaghorden, ende quam te Silo des ſelvigen daegs: ende ſijne kleederen waren geſcheurt, ende daer (*d*) was aerde op ſijn hooft, tot een teeken van droevheid, en dat hy eene akelige tijding had te boodſchappen.

13. Ende

(*b*) Richt. 13: 1. (*c*) 1 Sam. 2: 34. Pſalm 78: 61. (*d*) Joſ. 7: 6.

13. Ende als hy te Silo quam, siet so sat Eli op eenen stoel aen de zijde des wegs, uytsiende en verlangende naer tijding, nopens den uitslag van het herhaelde gevecht: want sijn herte was tsitterende van wegen de Arke Godes: vreezende dat dezelve in de handen der Philistijnen komen mogt. Als nu die gemelde man quam, om [*sulcks*] te verkondigen in de stadt, doe schreeuwde de gantsche stadt het luidkeels uit, van droevheid en ontroering.

Er waren ook alle redenen tot neerslagtigheid. Met het verliezen der Arke, scheen God zelvs geweken te zijn. Nu scheen alle hoop op verlossing voor eens en altoos afgesneden. Zy beschouwden het, als een onherstelbaer verlies, en eene onuitwischbare schande voor hunne gansche Natie, dat de zetel van hunnen God, door de aenbidders van eenen verachtelyken Dagon, bemachtigd was. Allerbyzonderst trof deze ontzettende tijding den inwooneren van Silo, omdat deze Stad, nu omtrend 340 jaren, met dit Heiligdom, was vereerd geweest.

14. Ende als Eli de stemme des geroeps en het algemeen gekerm hoorde, so seyde hy, Wat is de stemme deser beroerte? doe haestede hem die man uit Bethlehem, die deze ontzettende tijding mede bracht, ende hy quam, ende boodschapte 't Eli mondeling, met alle de omstandigheden.

15. (Eli nu was een zeer oud man van acht ende tnegentigh jaren, ende sijne oogen stonden (*e*) stijf van ouderdom, zoo dat hy niet sien en konde.)

16. Ende die man seyde tot Eli, Ick ben die, die uyt de slagh-orden kome, ende ick ben heden uyt de slagh-orden gevloden: hy dan seyde, Wat is 'er geschiet, mijn sone?

17. Doe antwoordde hy, die de boodschap bracht, ende seyde, Israël is gevloden voor het aengesichte der Philistijnen, ende daer is oock een groote nederlage onder den volcke geschiet:

(*e*) 1 Sam. 3: 2.

daerenboven zijn uwe twee ſonen Hophni ende Pinehas geſtorven, ende de Arke Godes is genomen.

18. Ende het geſchiedde, als hy van de Arke Godes vermeldde, ſo viel hy, de ontroerde Eli, machteloos achterwaerts van den ſtoel af, aen de zijde der poorte, ende brack den necke, ende ſterf, want de man was oudt ende ſwaer: ende hy richtede Iſraël veertigh jaer.

19. Ende ſijne ſchoondochter, Pinehas huyſvrouwe, was bevrucht, ſy ſoude, ter gewooner tijd, baren: maer als deſe zwangere vrouw de tijdinge hoorde, dat de Arke Godes genomen was, ende haer ſchoonvader geſtorven was, ende haer man, ſo ſchrikte zy dermate, dat haer de barensween voor den tijd overvielen; zoodra zy dit akelig bericht ontvangen had, zoo kromde ſy haer, ende baerde, want hare ween overvielen haer. Deze ontijdige verloſſing folterde haer zoodanig, dat zy gevaer liep van haer leven, ja eindelyk het daerby inſchoot.

20. Ende ontrent den tijt hares ſtervens, ſo ſpraken de vrouwen die by haer ſtonden, Vreeſt niet, want gy hebt eenen ſone gebaert; verwachtende, dat deze tijding haer verblijden en bemoedigen zoude: doch ſy en antwoordde niet, ende en nam het niet ter herte, zoo groot was hare droevheid, over het verlies van haren man, ſchoonvader en ſchoonbroeder, maer allermeest over het nemen van de Ark des HEEREN.

21. Ende ſy noemde het jongſken I-cabod, dat is, *Waer is de eer?* en zy gav 'er deze reden van, dat de Verbonds-Ark, die als het teeken van Gods byzondere tegenwoordigheid en beſcherming, de eer en de luister van Israël uitmaekte, was gevangen genomen, ſeggende, De Eere is wechgevoert uyt Iſraël: om dat de Arke Godes gevanckelick wechgevoert was, ende ook dacht zy by deze naemgeving, aen het verlies van hare naeste bloedverwanten, zy gav dezen naem aen het jongsken ook om het verlies hares ſchoonvaders, ende hares mans wille.

22. Ende

22. Ende ſy ſeyde nog eens al ſtervende, De Eere is gevanckelick wechgevoert uyt Iſraël: want de Arke Godes is genomen; dit waren de laetſte woorden, welke men uit haren mond hoorde. Men mag hier uit opmaken, dat zy veel hoogere indrukken van God en zijnen dienst had, dan haer godlooze man en ſchoonbroeder.

HET V. KAPITTEL.

De Philiſtijnen brachten de veroverde Verbonds-Ark eerst te Asdod vs. 1, maer om de zware plage, met welke de inwooners bezocht werden vs. 2-9. vervoerden zy dezelve naer Gath, alwaer hare tegenwoordigheid dezelvde plaeg veroorzaekte vs. 7-9. hierop werd zy naer Ekron gezonden, dan de burgers van deze Stad ondervonden wel drae dezelvde plaeg, en drongen 'er op aen, om dit Heiligdom, naer de Israëliten, terug te zenden vs. 10-12.

1. DE Philiſtijnen nu namen de Arke Godes; ende ſy brachtenſe van Eben-Haëzer tot Aſdod, eene van hunne vijf Steden, alwaer de Tempel was van hunnen afgod Dagon.

Niemand mogt deze Verbonds-Ark aenraken, dan de Priesters; evenwel liet de HEER dezelve nu, ſtraffeloos, door de Philiſtijnen vervoeren, daer Uza, zoodrae hy dezelve had aengeraekt, op het oogenblik dood bleev 2 Sam. 6: 7. Maer, behalven dat deze wet den Philiſtijnen onbekend was, had de HEER voor, dit volk, op zulk eene wijs, te ſtraffen, dat het hen tot groote blijdſchap ſtrekken zoude, dat Heiligdom, aen den Israëliten, te mogen terug zenden.

2. Ende de Philiſtijnen namen de Arke Godes, ende ſy brachtenſe in het huys Dagons, ende ſteldenſe by Dagon den afgod van hun volk.

3. Maer als die van Aſdod, de Priesters namelyk van Dagon, 'sanderen daegs vroegh opſtonden, om den

dienst van hunnen gewaenden god te verrichten, ſiet ſo was Dagon op ſijn aengeſichte ter aerde gevallen voor de Arke des HEEREN, liggende als in eene biddende geſtalte: Ende ſy namen Dagon ende ſetteden hem weder op ſijne plaetſe, voorgevende, dat deze zijn val enkel toevallig ware.

4. Doe ſy nu ook des anderen daegs 's morgens vroegh opſtonden, om te vernemen, of 'er weder iets van dien aert zoude gebeurd zijn, ſiet zoo vernamen zy met verbaesdheid, dat Dagon al weder lagh op ſijn aengeſichte ter aerde gevallen voor de Arke des HEEREN: maer, dat hun nog het meest van alle ontroerde, was dit; dat het hooft Dagons, ende de beyde palmen ſijner handen afgehouwen, aen den dorpel van zijnen Tempel lagen, alleenlick was de romp van den Dagon, wiens beeld van boven een mensch, beneden eenen visch geleek, daer op overigh gebleven, en liggende op de plaets, alwaer hy gevallen was.

5. Daerom en treden de Prieſters Dagons, noch alle die in het huys Dagons komen, op den dorpel Dagons tot Aſdod niet, tot op deſen dagh: het zou, naer hunne verbeelding, heiligſchennis geweest zijn, den voet te zetten op die plaets, alwaer het hoofd en de handen van hunnen god gelegen hadden.

Men merke hier het volgende op.

I. De HEER gav, in dit geval, de meest overtuigende proev, aen den Philiſtijnen, dat hy alleen de eenige en allerhoogſte God zy.

II. Zy hadden, uit deze gebeurtenis, moeten opmerken, dat hunne Dagon, een ydel en machteloos wezen ware, die zich, in de tegenwoordigheid van de Verbonds-Ark, niet eens kon ſtaende houden, en jammerlyk verminkt werd.

III. Maer hoe is het bygekomen, dat zy, door dit geval, en de plagen, welke hun in het vervolg bejegenden, niet van deze afgodery terug geroepen, en overtuigd zijn, dat de God van Israël alleen de eenige en waere God zy? — Deze zaek laet zich verklaren, uit de natuur en de kracht

van

van hun bygeloov. — Zy meenden, gelijk wy reeds gezegd hebben, dat ieder volk zijnen byzonderen befcherm-God had. Elk evenwel dacht, dat de zijne de machtigfte ware. — By het onheil, het welk nu hunnen Dagon bejegend was, konden zy niet ontkennen, dat JEHOVAH der Israëliten fterker ware; maer, uit kracht van het gemelde bygeloov, kwamen zy in het geheel niet op het denkbeeld, dat JEHOVAH alleen de waere God, de Schepper en Beftierer aller dingen, wezen zoude. — Ook kwam het by de Philiftijnen in het geheel niet op, om den dienst van Dagon te verlaten. Hy had, zoo als deze bygeloovige menfchen dachten, hun, by andere gelegenheden, de kennelykfte proeven van zijnen byftand gegeven. Zy fchreven het ook nu, aen de hulp van dezen hunnen god, toe, dat zy de Israëliten niet alleen geflagen, maer de Verbonds-Ark ook bemachtigd hadden. — Was hunne God nu te kort gefchooten, JEHOVAH, dachten zy, heeft, in den veldflag, zijn volk en Heiligdom ook niet gered.

IV. Die byzonderheid vs. 5, dat niemand, zelys in dien tijd nog, toen dit boek gefchreven werd, zijnen voet mogt zetten, op den drempel van Dagons huis, is zeer opmerkelyk, en een duidelyk bewijs, dat het afgodsbeeld der Philiftijnen, volgens hunne eigene bekentenis, die verminking ondergaen heeft, welke hier vermeld wordt.

6. Doch dit was het nog niet alles: de ftraffende hant des HEEREN was fwaer over die van Afdod, omdat zy, in hun bygeloov, zoo verblind waren, dat zy niet opmerkten, dat JEHOVAH alleen God zy, ende de HEER verwoeftefe, door eene pestziekte, aen welke 'er zeer veele der inwooneren ftierven, vergel. vs. 10 en 12, ende hy floeghfe nog daerenboven met zeer pijnelyke fpenen of aembeijen, te weten de inwooners der Stad (a) Afdod ende hare lantpalen der omliggende en onderhoorige dorpen.

7. Doe nu de mannen te Afdod fagen, dat het

(a) Pfalm 78: 66.

alsoo [*toegingh*], so moesten zy erkennen, dat zy, hoe zeer zy de Israëliten overwonnen hadden, evenwel voor hunnen God niet bestaenbaer waren, daerom seyden sy de een tot den anderen: Dat de Arke des Godts Israëls by ons niet langer en blijve, want sijne straffende hant is hart over ons, ende over Dagon onsen godt.

8. Daerom sonden sy henen ende versamelden tot hen alle de Vorsten der Philistijnen, om, over dit netelig stuk, eene algemeene raedsvergadering te houden, ende sy van Asdod seyden tot de vergaderde Vorsten van hun volk: Wat sullen wy met de Arke des Godts van Israël doen? alle die onheilen zijn ons bejegend; dit hebben wy zekerlyk aen de tegenwoordigheid van dit Israëlitische Heiligdom toe te schrijven: wy kunnen en willen het daerom niet binnen onze Stad houden. Wat dunkt u, waer zullen wy 'er mee heen? ende die Vorsten seyden, na eene behoorlyke raedspleging, en het innemen der onderscheidene gedachten: Dat de Arke des Godts Israëls rontom of *naer* Gath gae: also droegen sy de Arke des Godts Israëls rontom naer Gath, eene andere van hunne vijf hoofdsteden.

De Vorsten der Philistijnen kwamen tot dit besluit, om de Ark naer Gath te vervoeren, door de bygeloovige inbeelding, dat 'er te Asdod iets ware, het welk den God der Israëliten tegenstond; en dat hy, met eene andere plaets, beter zoude te vrede zijn; vooral, dat hy het euvel nam, in eene en dezelvde Stad, in eenen en denzelvden Tempel, met Dagon hunnen god, te moeten verkeeren. Men zou daerom eens beproeven, hoe het te Gath, de naest bygelegene Stad, gaen zoude. Om de Ark, dit luisterrijk zegeteeken van hunne overwinning, aen den Israëliten, terug te zenden, dacht men voor als nog in het geheel niet.

9. Ende 't geschiedde na dat sy die welgemelde Ark hadden rontomgedragen, en daer mede binnen Gath gekomen waren, so was de straffende hant des HEEREN tegen die stadt, even als zy tegen Asdod geweest was, met een seer groote quellinge, want hy sloegh de lieden dier stadt van den kleynen tot den grooten

met pestilentie: ende ſy hadden de allerpijnelykſte aembeijen of ſpenen in de verborgene plaetſen.

10. Doe de inwooners van Gath ook, aen den Vorsten van hun volk, klaegden, dat zy de Ark niet langer in hunne Stad konden en wilden hebben, van wege de onheilen, welke hare tegenwoordigheid te wege bracht, zo ſonden ſy, de gemelde Vorsten, de Arke Godes nog al verder Noordwaerds op, nae eene derde Stad Ekron genaemd: maer de inwooners van Ekron waren al te wel onderrecht, van de geduchte rampen, welke den burgeren van Asdod en Gath bejegend waren, om de Ark des HEEREN binnen hunne muuren te laten huisvesten: want 't geſchiedde als de Arke Godes te Ekron quam, ſo riepen die mannen, die de Overheden waren van Ekron, eenparig uit, dat zy dit Heiligdom niet by hen hebben wilden, ſeggende, Sy hebben de Arke des Godts Iſraëls tot my rontomgebracht, om my ende mijn volck te dooden.

Nu zag men, dat de verandering van plaets, en de verwijdering van Dagons-Tempel, geene verandering te wege bracht. Dat elende, krankheid, en dood, de Ark des HEEREN, allerwegen vergezelden, op alle plaetſen van het Philiſtijnſche. — Nu begreep men eerst, dat 'er niets anders op ware, dan zich van deze heilige Kiste aftemaken, en dezelve aen Israël terug te zenden.

11. Ende ſy, de Overheden van Gath, ſonden henen, ende vergaderden nog eens alle de Vorſten der Philiſtijnen, ende ſeyden; Sendet de Arke des Godts Iſraëls henen, datſe wederkeere tot hare plaetſe, op datſe my ende mijn volck niet en doode: want daer was een dootlicke quellinge in de gantſche ſtadt, [*ende*] de hant Godts was daer ſeer ſwaer, nog zwarer dan te Asdod en te Gath.

12. Ende de menſchen die niet en ſtorven van de pestilentie, moesten onverdraeglyke ſmerten uitſtaen, nog erger dan de dood zelve, zy werden geſlagen met ſpenen: ſo dat het geſchrey der inwooneren van deze ſtadt en hare onderhoorige dorpen en vlekken, opklom nae den hemel.

Dan met dit alles konden de Vorsten der Philistijnen 'er voor als nog niet toe besluiten, om zulk een luisterrijk teeken van hunne zegevierende overwinning, aen den Israëliten terug te geven. — Dit zou eene openbare erkentenis wezen, dat hunne god Dagon een zwak en machteloos wezen ware. Men besloot daerom het nog eenigen tijd in te zien, maer, om de burgers van Gath te ontlasten, liet men des HEEREN Ark, in het open veld, onder eene tent, plaetsen. — Maer toen ontstond 'er aenstonds eene nieuwe landplaeg, 'er deed zich eene verbazende menigte van veldmuizen op, die al het gewas geheel vernielden, vergel. Kap. 6: 5. — Ten laetsten werd men genoodzaekt de Ark aen Israël terug te zenden. Dit vinden we in het volgende Hoofdstuk.

HET VI. KAPITTEL.

De Ark des Heeren werd, door de Philistijnen, aen Israël, terug gezonden vs. 1 12. Zy werd, door de inwooneren van Bethsemes, ontvangen vs. 13-19. en daerna naer Kiriath Jearim gebracht vs. 20, 21.

1. ALs nu de Arke des HEEREN seven maenden in het lant der Philistijnen geweest was, en allerwegen schroomelyke verwoestingen, door hare tegenwoordigheid, veroorzaekt had, zoo pleegden zy raed met hunne Priesteren, en de uitleggeren der orakelen, hoe men toch, met dit Heiligdom, verder handelen zoude, om van die onverdraeglyke plagen eens verlost te worden.

2. So riepen de Vorsten der Philistijnen de Priesters, ende de waerseggers, seggende, Wat sullen wy met de Arke des HEEREN doen? laett ons weten hoe en waer mede wyse aen hare plaetse senden sullen, en den Israëliten weder ter hand stellen, naedien het onmogelyk is, om haer langer, in ons land, te houden.

3. Sy dan feyden, Indien gy de Arke des Godts Ifraëls wechfendet, en fendtfe niet ledigh wech, maer vergeldet hem gantfchelick een fchult-offer, tot een gefchenk, dan fult gy genefen worden, ende zo onze fmertelyke plagen alsdan nog niet mogten genezen worden, zoo hebben wy evenwel hoop, dat uliedeni, door eenen Priester van JEHOVAH zelven, fal bekent worden, waerom fijne hant van u niet af en wijckt, en welke verdere genoegdoening de God der Israëliten zal vorderen.

4. Doe feyden fy, de Vorsten der Philiftijnen, tot de gemelde Priesteren: Welck is dat fchult-offer dat wy hem vergelden fullen? ende fy feyden, Vijf goudene fpenen, ende vijf goudene muyfen, nae den getale der Vorften der Philiftijnen: want het is eenerley plage over u alle, ende over uwe Vorften.

5. So maeckt dan beelden uwer fpenen, ende beelden uwer muyfen, die het lant verderven, ende geeft den Gode Ifraëls de eere van zijne oppermacht boven onzen god Dagon: miffchien fal hy fijne hant verlichten van over ulieden, ende van over uwen godt, ende van over uw lant.

Deze erkentenis van 's HEEREN oppermacht was zeer vernederende, zoo voor de Priesteren, als voor Dagon zelven. Maer de nood drong 'er hen toe.

Het gefchenk, het welk de Priesters voorfloegen, verdient zeer onze aendacht. — Zy oordeelden, dat het zoodanig iets wezen moest, door het welk werd te kennen gegeven, dat zy de plagen, welke hun en hun land waren overgekomen, als blijkbare ftraffen van den God der Israëliten, erkenden. Goudene zinbeelden van hunne krankheden, en afbeeldfels van de vernielende muizen; van elk vijf, nae het getal van hunne Stam-Vorsten; deze, meenden zy, zouden recht gefchikt zijn, om te kennen te geven, dat zy aen JEHOVAH de eer gaven; deels als een gefchenk, wegens de waerdy van het goud; deels als een bekentenis, dat hunne

plagen van Hem oorſprongelyk waren, wegens de gedaente, tot die plagen betrekkelyk.

6. Waerom doch, zoo vervolgden de Priesters der Philiſtijnen, tot hunne Stam-Vorsten, te ſpreken; *waerom toch* ſoudet gylieden uw herte verſwaren, en den God der Israëliten, door uwe wederſpannigheid, nog meer vertoornen, gelijck de Egyptenaers ende Pharao haer herte verſwaert hebben? wat baette hun de hardnekkigſte wederſpannigheid? en hebbenſe niet ten laetſten, doe hy [*wonderlick*] (*a*) met haer gehandelt en hen op de geduchtſte wijs geplaegd hadde, haer, het volk der Israëliten, evenwel moeten laten trecken, dat ſy henen gingen?

7. De raed der Priesteren werd goedgekeurd. Men beſloot eenpatig, dat de Verbonds-Ark, in het land der Israëliten, zoude terug gezonden worden. Maer, op welk eene wijs zou de vervoering geſchieden? Ook in dit geval, zoude men dien JEHOVAH op nieuws vertoornen kunnen. Over dit ſtuk werden de Priesters weder geraedpleegd, die de manier der vervoering, zoo als zy, hunnes erachtens, geſchieden moest, tot de minste byzonderheden, bepaelden, zeggende: Nu dan, neemt ende maeckt eenen nieuwen wagen, ende twee ſoogende koeyen, op dewelcke geen jock gekomen en is, en nimmer in het gareel geloopen hebben, ſpant de gemelde melk-koeyen aen den wagen, ende brengt hare kalveren van achter hen weder nae huys in den ſtal.

8. Neemt dan de Arke des HEEREN, ende ſettſe op den wagen, ende legt de goudene kleynodien, die gy hem ten ſchult-offer vergelden ſult, in een kofferken aen hare zijde: ende ſendtſe wech, datſe henen gae zonder voer- of leidsman.

9. Siet dan toe, indienſe, de Ark, voortgetrokken door deze ongetemde zogende koeijen, die natuurlyker wijs naer hare kalveren zouden wederkeeren, den wegh harer lant-

(*a*) Exod. 12: 31.

lantpale, naer de grenzen van Canaan, rechtstreeks opgaet nae Beth-Semes, so heeft hy ons dit groot quaet gedaen; dan zal het ons een teeken zijn, dat ons deze plagen, als straffen van JEHOVAH, zijn overgekomen; maer so niet, indien de koeijen, met de Ark, naer hare kalveren, terug keeren, so sullen wy weten, dat sijne hant ons niet geraeckt en heeft; het is ons een toeval geweest, dan kunnen wy 'er gerust uit besluiten, dat alle onze onheilen toevallig zijn, en dat de God der Israëliten 'er geen deel aen hebbe.

10. Ende die lieden deden alsoo, gelijk de Priesters geraden hadden, ende namen twee soogende koeyen, ende spandense aen den wagen; ende hare kalveren, welke die koeijen anders na liepen, om haer te zuigen, sloten sy in huys in de stalling.

11. Ende sy setteden de Arke des HEEREN op den wagen, ende het kofferken met de goudene muysen, ende de beelden harer spenen.

12. De koeyen nu gingen, offschoon zy het gareel ongewoon waren, en noch drijver noch leidsman hadden, recht in dien wegh, die naer het land der Israëliten leidde, zy gingen op den wegh nae Beth-Semes, eene Stad van Israël, op de uiterste grenzen van Canaan, aen de zijde der Philistijnen, op eene strate, dat is op den gebaenden en gewoonen landweg, zonder eenigermate aftedwalen, sy gingen steets voort, al loeyende over hare kalveren, welke zy verlaten moesten, ende zy en weecken noch ter rechter noch ter slinckerhant: ende de Vorsten der Philistijnen gingen achter deselve tot aen de lantpale van Beth-Semes, om in eigen persoon te zien, of de Ark waerlyk in het land der Israëliten aenkwam.

Deze raed der Philistijnsche Priesteren, en de zonderlinge uitslag, dient wat nader overwogen.

I. Wat den raed der Philistijnsche Priesteren aengaet. Dezelve bestond, in eene zekere proevneming, nopens de

oorzaek der rampen, met welke de Philistijnen bezocht waren, of zy straffen waren van den God der Israëliten, of enkel toevalligheden vs. 9. Men begrijpe het zoo niet, dat de gemelde Priesters nog al in twijffel stonden, over de oorzaek der plagen van de Philistijnen. Zy hadden zich hier over duidelyk genoeg verklaerd vs. 6. Maer zy wisten, dat 'er nog eenigen onder het volk, en misschien ook onder de Stam-Vorsten waren, die nog niet volkomen overtuigd waren, dat men die drukkende onheilen, als straffen van JEHOVAH, beschouwen moest. Om dezen nu te vergenoegen, sloegen zy het gemelde middel voor, als eene onlochenbare proevneming.

II. De uitslag leerde allerduidelykst, dat JEHOVAH den Philistijnen *dit groot kwaed gedaen had.* — Ongetemde koeijen, welke, natuurlyker wijs, niet konden nalaten, naer de stalling te loopen, in welke hare bletende kalvers waren opgesloten, gingen, zonder drijver, rechtuit naer Beth-Semes, de naeste grensstad der Israëliten. — Dit was een gewrocht van hooger macht; en een kennelyke proev, dat de koeijen, door eene verborgene kracht van JEHOVAH, bestierd wierden. Zy gingen *al loejende*; waerdoor zy, aen de eene zijde, hare sterke genegenheid, tot de kalveren, betoonden; en tevens aen den anderen kant, dat zy, door eenen bovennatuurlyken invloed, gedwongen wierden, om zich hoe langs hoe meer van de kalveren te verwijderen.

Dit alles diende, om de Philistijnen des te meer te beschamen, en de Oppermacht van JEHOVAH des te duidelyker te openbaren. — Maer, door dit alles, werden zy niet verbeterd; zy bleven volharden, in hunne afgodery, en in hunnen ingekankerden haet tegen het volk des HEEREN.

13. Ende die van Beth-Semes maeyden den tarwen-oogst in de omliggende landeryen van het dal, ende als sy hare oogen ophieven, sagen sy de Arke, ende verblijdden haer als sy [*die*] sagen.

Zoo lang de Verbonds-Ark, in 's vyands land was, hebben

ben de Israëliten zich nimmer onderwonden, om dezelve met geweld terug te halen. Denkelyk omdat zy 'er zich te zwak toe bevonden, of omdat zy, door den wijzen raed van Samuel, wederhouden werden. Maer des te grooter was de vreugd der Bethſemiten, toen zy de Ark, op het alleronverwachtst, zagen wederkeeren.

14. Ende de wagen quam op den acker Joſua des Beth-Semiters, ende bleef daer ſtaende. Dit was wederom een aenmerkelyk bewijs der Godlyke beſtiering, dat de koeijen niet verder gingen, toen zy onder het gebied van eene Priesterlyke Stad gekomen waren; want zoodanig was Bethſemes Joſ. 21: 16. ende daer ter plaetſe was een groote ſteen, die de grensſcheiding ſchijnt uitgemaekt te hebben, tusſchen het land der Israëliten en dat der Philiſtijnen: ende ſy, de Priesters namelyk, die te Bethſemes waren, kloofden het hout des wagens, ende offerden de koeyen den HEERE ten brand-offer.

De gemelde *groote ſteen* was, in latere tijden, een openbaer gedenkteeken van de hier vermelde gebeurtenis, ook zal dezelve nu, in de plaets van een altaer, gediend hebben. — Ondertusſchen zondigden de Priesters van Bethſemes, in tweederlei opzicht; deels dat zy koeijen ten brand-offer offerden, tegen Lev. 1: 3, en 22: 19, deels dat zy dit deden, aen eene verboden plaets Deut. 12: 5, 6. — Sommigen meenen, dat deze ongeregeldheden ten deele de oorzaken geweest zijn zouden van de volgende ſtraf. — Evenwel hunne uitbundige blijdſchap, en het zonderlinge van het geval, ſchijnen hier ter verſchooning te kunnen dienen.

15. Ende de Leviten namen de Arke des HEEREN af, ende het kofferken dat daer by was, daer de goudene kleynodien in waren, ende ſetteden ſe op dien grooten ſteen: ende die lieden van Beth-Semes, die Priesters waren, offerden brandofferen, ende ſlachtten ſlacht-offeren of dank-offeren den HEERE, ten vertooge van hunne groote blijdſchap, om daervan vreugde-maeltijden te houden, des ſelven daegs, op welken de Ark des Verbonds was wedergekeerd.

16. Ende als de vijf Vorſten der Philiſtijnen, die op de grenzen van hun land bleven ſtaen, ſulcks geſien hadden, ſo keerden ſy wederomme des ſelven daegs nae Ekron; wel vergenoegd, dat zy van de Ark ontſlagen waren, en verwonderd over het zonderling gedrag der koeijen.

17. Dit nu zijn de goudene ſpenen, die de Philiſtijnen aen den HEERE ten ſchult-offer vergolden hebben: voor Aſdod eene, voor Gaza eene, voor Aſkelon eene, voor Gath eene, voor Ekron eene, alle gemaekt, voor algemeene onkosten van deze hoofdſteden.

18. Oock goudene muyſen, nae den getale aller ſteden der Philiſtijnen, onder de vijf Vorſten, zijnde een geſchenk van de ganſche Natie der Philiſtijnen, van de vaſte ſteden af, tot aen de lantvlecken ende dorpen, die aen de hoofdſteden onderhoorig waren, zelfs tot aen Abel den grooten [*ſteen*], op den welcken ſy de Arke des HEEREN nedergeſtelt hadden, die tot op deſen dagh is op den acker Joſua des Beth-Semiters, die de uiterſte grenspael was van het Philiſtijnſche land.

19. Deze ſteen kreeg nu dien naem *Abel*, dat is *rouwe*, wegens een treurig geval, by deze gelegenheid gebeurd. — God had, niet alleen aen het volk, maer zelvs aen den Zoonen van Levi, het zien in de Ark, uitdrukkelyk verboden Num. 4: 20, maer de nieuwsgierigheid vervoerde de Bethſemiten, om zich van eene gelegenheid te bedienen, welke zy nooit gehad hadden, en waerſchijnlyk nimmer zouden wederkrijgen, om de Ark van binnen te beſchouwen. Misſchien wilden zy zien, of de Philiſtijnen 'er ook iets uit hadden wechgenomen. Ook zullen zy welligt gedacht hebben, dat de gemelde Wet nu niet werkte; omdat de Ark, door de handen der Philiſtijnen, verontreinigd, en althans nog niet weder geplaetst was in het binnenſte Heiligdom, tot het welk niemand, dan de Opperpriester, en dat nog maer eenmael des jaers, naderen mogt. Dan hier door haelden zy zich Gods geduchte wraek op den hals, Ende [*de HEERE*] ſloegh onder die lieden van Beth-Semes, om dat

ſy

ſy in de Arke des HEEREN geſien hadden; ja Hy ſloegh van den volcke, waerſchijnlyk door den blixem, tſeventigh mannen, waerby onze Overzetting nog voegt, [*ende*] vijftigh duyſent mannen: doe bedreef het volck rouwe, om dat de HEERE eenen grooten ſlagh onder den volcke geſlagen hadde.

Hier moeten wy twee vragen beantwoorden.

I. Was de handeling des HEEREN niet geſtreng, dat hy de Bethſemiten, die de Ark, met zoo veel teekenen van blijdſchap en dankzegging, ontvingen, op zulk eene ſchroomelyke wijs, ſtrafte, om zoo eene geringe misdaed? Dan wy antwoorden.

A. Dat deze misdaed zoo gering niet geweest zy; het was eene voorbedachte overtreding tegen een uitdrukkelyk verbod, het welk niemand hunner kon onbekend wezen. — Daerenboven, opdat de heilige dingen niet in verachting komen zouden, heeft de HEER de misſlagen, omtrent dezelve, altoos met eene zonderlinge geſtrengheid, willen ſtraffen: men herinnere zich het voorbeeld van Nadab en Abihu. — Ook was het eene verzwarende omſtandigheid, dat de overtreders Levieten waren.

B. Hunne kwalyk geplaetſte nieuwsgierigheid ging gepaerd, met blijkbare teekenen van oneerbiedigheid, voor het teeken van Gods byzondere tegenwoordigheid. Zy veronderſtelden, dat de Ark nu minder eerwaerdig was, dan voorheen; daer zy nu, als het ware, was overwonnen geweest, en, door de vyanden, gevangelyk wechgevoerd: die gedachte wilde God, door deze ſtrafoeffening, nadrukkelyk voorkomen.

C. Voeg 'er by, dat de HEER deze gelegenheid waernam, om dit volk te ſtraffen, over andere en nog grootere wanbedrijven, aen welke zy zich van tijd tot tijd hadden ſchuldig gemaekt.

II. De andere vraeg zou deze zijn: Hoe is het mogelyk, dat 'er van de inwooneren van Bethſemes, het welk zulk eene kleine ſtad was, dat JOSEPHUS haer maer een vlek noemt, meer dan 50000 mannen zouden gevallen zijn?

Dan, de gemelde JOSEPHUS bepaelt het getal der Bethsemiten, die by deze gelegenheid zijn omgekomen, op 70 mannen, *Antiq. Jud.* l. 6. c. 2. — En indedaed, dit is ook het juiste getal. — De geheele zwarigheid heeft haren grondslag, in onze Overzetting, welke het getal van 70 mannen, met dat van 50000 mannen, door *ende* zamenvoegt. — Maer de Hebreeuwsche woorden laten eene geheel andere vertaling toe; wy zetten het, in naevolging van eenen zeer geleerden man, dus over: *'er vielen* ZEVENTIG *mannen, uit de vijftig een.* Van elk honderd zullen dan 2 mannen gestorven zijn; zeventig in alles: zoodat in Bethsemes 3500 mannelyke inwooners waren. Deze opvatting strookt ongemeen wel, met de natuur der zake, en het verhael van JOSEPHUS; want dit, dat het 1 van 50 was, toont, dat dit sterven van 70 mannen, zoo schielyk, en midden in de vreugd, met reden *een groote slag* mogt genoemd worden, en stoffe genoeg was om de blijdschap in algemeenen rouw te doen veranderen.

20. Doe die zeventig mannen, door den blixem, vernield waren, seyden de lieden van Beth-Semes, Wie soude konnen bestaen voor het aengesichte des HEEREN, deses heyligen Godts, om dienst te doen voor de Ark, daer een enkel inzien in dezelve, zoo gestrengelyk, gestraft wordt? ende tot wien van ons sal hy optrecken? wie zal het ondernemen durven, om de Ark te ontvangen? — Zoo veel schrik en verlegenheid veroorzaekte deze strafoeffening.

21. So sonden sy boden tot de inwoonders van Kiriath Jearim, eene Stad, op eenen berg, op de Noorder grenzen van Juda, seggende: De Philistijnen hebben de Arke des HEEREN wedergebracht, komt af, haeltse opwaerts tot u. Zy zonden, met deze boodschap, naer de gemelde Stad: niet alleen omdat dezelve verder van de grenzen aflag, zoodat 'er de Ark des HEEREN veiliger wezen konde, tegen de invallen der Philistijnen, als te Bethsemes; maer ook voornamelyk, omdat Kiriath Jearim aen den weg lag naer Silo, werwaerds zy dachten, dat de Verbonds-Ark ten laetsten zoude moeten wederkeeren.

HET VII. KAPITTEL.

De Ark des HEEREN *werd, door die van Kiriath-Jearim, ontvangen vs. 1, 2.* — SAMUEL *aenvaerdde het Richterambt; en zijne eerste daed was, Israël te verlossen van de overheersching der Philistijnen vs. 3-17.*

1. DOe de inwooners van Bethsemes hun de gemelde boodschap hadden laten doen, Kap. 6: 21, quamen de mannen van Kiriath Jearim, ende haelden de Arke des HEEREN op, dat is, zy lieten dit Heiligdom, door den dienst van eenige Priesteren, binnen hunne Stad dragen, (*a*) ende sy brachtense op het hoogste van de Stad, in het wel gelegen huys van eenen aenzienlyken burger, die bekend was onder den naem Abinadabs, en woonde op het hoogste van den heuvel, op welken hunne Stad gebouwd was, ende sy heyligden sijnen sone Eleazar, die van het Priesterlyk geslacht was, dat hy de Arke des HEEREN bewaerde, en zorg droeg, dat niemand, dan die 'er van God toe geroepen was, tot dit Heiligdom naderde.

2. Ende 't geschiedde, van dien dagh af, dat de Arke [*des HEEREN*] te Kiriath Jearim bleef, ende de dagen werden vermenigvuldigt, ende het werden twintigh jaren: ende het gantsche huys Israëls klaegde den HEERE achter na.

I. De zin van dit vers kan niet zijn, dat de geheele tijd van het verblijv der Arke te Kiriath Jearim, op 20 jaren zou bepaeld worden; want dat Heiligdom is in die Stad en in 't zelvde huis van Abinadab gebleven, tot ten minsten in 't eerste jaer van Davids regeering te Jerusalem over gansch

(*a*) 2 Sam. 6: 4.

Israël, 't welk begon in zijn agtfte na Sauls dood; en dit is, volgens de tijdtafel in de Inleiding tot het Boek der Richteren, een tijd geweest van 57 jaren, geduurende welke de Tabernakel eerst nog eenigen tijd te Silo bleev, alwaer die nog was in 't begin van Sauls regeering 1 Sam. 14: 3, doch vervolgens, in Davids omzwerven voor Saul, was die te Nob 1 Sam. 21: 1-6. en daerna, op de hoogte te Gibeon niet ver van Jerufalem 1 Chron. 21: 29. vergeleken met 2 Sam. 15: 32, 35. — Dus is, geduurende dezen ganfchen tijd, ja nog 43 jaren langer, tot de tempel-inwying toe, 1 Kon. 3: 4. 8: 1. 2 Chron. 1: 13, 5: 2, zijnde juist 100 jaren, de Bond-Ark van den Tabernakel gefcheiden gebleven.

Het is klaer, dat de plechtige Godsdienst, uit dezen hoofde, niet nae behooren konde worden waergenomen: immers de Tabernakel, op zich zelve, was enkel de bewaerplaets van de Ark, op welke het zichtbaer teeken van Gods byzondere tegenwoordigheid was. Nogthans bleev de Hoogepriester by den Tabernakel; welke waerdigheid thans werd bekleed door Ahitub, Zoon van den gefneuvelden Pinehas, en na hem, onder Sauls regeering, door zijnen Zoon Ahia 1 Sam. 14: 6, waer mede ook *Jofephus* overeenftemt.

Ligt zal men vragen: Waerby is het toegekomen, dat in zoo veel tijds, de Arke niet weder in den Tabernakel is gebracht? — Daer voor kunnen, onder Samuel, byzondere redenen geweest zijn, ons nu onbekend; vervolgens heeft Saul het verzuimd, 1 Chron. 13: 3, en David denkelyk uitgefteld, door dien hy eerst het ontwerp had, zelf eenen Tempel te bouwen, en daerna verzekering kreeg dat zijn Zoon zulks doen zoude; evenwel heeft hy de Ark en den Tabernakel nader by elkanderen gebracht.

II. Dan, deze aenmerkingen leeren ons nog niet, welk een tijdmerk de hier genoemde 20 jaren ons dan opleveren. Wy meenen, dat de tijdkaveling der gebeurtenisfen, en de vergelijking met Hand. 13: 21, ons leidt, om dezelve, aen het laetfte gedeelte van 't vers, dus te hechten: *En het wierden 20 jaren, geduurende welke het ganfche huis Israëls nog den*

HEERE

HEERE *achterna klaegde;* te weten; het volk, als één lichaem aengemerkt, en in hunnen openbaren Godsdienst, erkende, zoo lang nog, JEHOVAH voor hunnen Koning, en klaegde Hem alle hunne nooden, als hunnen alleen machtigen en ſteeds gewilligen Helper. — Dit belet niet dat, geduurende de laetſte helft dezer 20 jaren, een deel des volks reeds om eenen Koning morde, wegens het ſlecht gedrag van Samuels Zoonen: want dat deel kon niet eer de overhand krijgen dan op 't einde dezer 20 jaren; welke dus den tijd behelzen van Samuels Richter-beſtuur, en eindigen in Sauls bevestiging in 't Koningrijk, toen Samuel, door de plechtige redevoering Kap. 12, de zuivere Godsregeering eindigde.

Men kan hier tegen eene bedenking maken. Samuels regeering was een tijd van vrede en zegen, vs. 13, 14; maer hier wordt van deze 20 jaren gezegd, dat het volk den HEERE achterna *klaegde*, als in verdrukking zijnde. Doch men kan ook antwoorden, dat ſchoon het vrede was, evenwel in dezelve wel bitterheid en klaegſtof kan plaets gehad hebben, wegens andere bezoekingen.

Hierop volgt nu het geſchiedverhael van Samuels Richterambt.

Geduurende ELI's leven was SAMUEL in zulk een aenzien en achting by het volk gekomen, dat men hem, kort na Eli's dood, misſchien op Godlyke aenwijzing, met het openbaer gezach van Richter bekleedde. In die hoedanigheid begon hy, met eene plechtige en gezegende hervorming in Godsdienst en Zeden.

3. Doe beleide Samuel eerst eene algemeene vergadering van de Oudſten des volks uit alle de ſtammen, en in dezelve ſprack Samuel, in eene plechtige redevoering, tot die Hoofden des volks, met last en aendrang, om zijn voorſtel overtebrengen tot den gantſchen huyſe Iſraëls, ſeggende: Indien gylieden u met uw gantſche herte tot den HEERE bekeert, en voornemens zijt om nu voortaen JEHOVAH, onzen God, den God onzer Vaderen, aen wiens dienst ons geluk voor tijd en Eeuwigheid ten nauw-

ſten verbonden is, oprechtelyk te dienen, ſo doet de vreemde goden, de beelden der valsch genaemde goden, welke door de omliggende Heidenen gediend worden, uyt het midden van uw wech, en oock vooral de Aſtaroths, aen welker dienst gylieden het meest verkleevd zijt: ende (*b*) richtet uw herte tot den HEERE, ende dient hem alleen, op die wijs, als in de Wet van Moſe is voorgeſchreven, ſo ſal hy u uyt de hant der Phili ſtijnen rucken, welke, ſchoon zy Gods Heiligdom terug gezonden hebben, echter hunne overheerſching en verdrukking nog niet eindigen.

4. De kinderen Iſraëls nu gehoorzaemden den raed van Samuel, en deden de Baalims ende de Aſtaroths wech; de Pheniciſche afgoden, welke nog hier en daer, zo niet openlyk geëerd, ten minsten, in den huis Godsdienst, werden aengebeden, wierpen de Israëliten met verachting wech, ende ſy dienden den HEERE alleene, nae het voorſchrivt van Moſes Wet.

5. Voorder, om deze hervorming nog plechtiger en merkwaerdiger te maken, beleide Samuel, behalven die vergadering der Oudſten, eene ſtatelyke Volksvergadering op eenen algemeenen Landdag, ten einde het Verbond met God, het welk zoo lang en ſchandelyk verbroken was, op de allerplechtigſte wijze te vernieuwen. Indien dit geſchied is by gelegenheid van een der Feesten, zou men kunnen denken aen 't Loofhuttenfeest, na dat de Ark, omtrent Pinxter, terug gekomen was. Tot dit oogmerk ſeyde Samuel, tot de Oudſten van het volk: Vergadert het gantſche Iſraël nae Mizpa, daer het volk, by plechtige gelegenheden, meermalen vergaderd is (zie Richt. 20: 1.): ende ick ſal den HEERE voor u bidden, en daerin, wegens het diep verval van het Priesterſchap, het ambt van Priester bekleeden.

6. Ende ſy werden vergadert te Mizpa, ende ſy ſchepten water, ende, nadat zy zich daerin gewasſchen hadden, goten 't uyt voor het aengeſichte des HEEREN, om te kennen te geven, dat de ganſche Natie,

(*b*) Deut. 6: 13. ende 10: 20. Matth. 4: 10. Luc. 4: 8.

tie, die tot dus verre door afgoderyen te jammerlyk bezoeteld was, nu gereinigd ware, ende ſy vaſteden te dien dage, tot een teeken van ootmoed en boetvaerdigheid, ende zy deden eene openhartige ſchuldbelijdenis: want zy ſeyden aldaer, Wy hebben tegen den HEERE geſondigt: Alſo richtede Samuel de kinderen Iſraëls te Mizpa. Hy aenvaerdde nu het Richterambt; hy verbond zich, om Israël, met raed en daed, by te ſtaen, en de Israëliten beloovden, dat zy hem gehoorzamen zouden.

7. Doe nu de Philiſtijnen hoorden, dat de kinderen Iſraëls ſich vergadert hadden te Mizpa, ſo vreesden zy, dat de Israëliten aldaer te zamen ſpanden, om het juk der overheerſching afteſchudden; en daerom quamen de Overſte der Philiſtijnen op tegen Iſraël, met een talrijk leger, om hen in toom te houden: Als nu de kinderen Iſraëls [*dat*] hoorden, ſo vreeſden ſy voor het aengeſichte der Philiſtijnen: want, hoe veel vertrouwen zy ook in Samuel ſtelden, zoo wisten zy evenwel, dat hy geen krijgsman ware.

8. Ende de kinderen Iſraëls ſeyden, in deze bange verlegenheid, tot Samuel, En ſwijgt niet van onſent wege, dat gy niet en ſoudt roepen tot den HEERE onſen Godt; houd niet op, van voor ons tot den HEER te bidden, op dat hy ons verloſſe uyt de hant der Philiſtijnen.

9. Doe nam Samuel een melck-lam, ende hy offerde 't geheel den HEERE ten brand-offer, door den dienst van eenen Priester: ende Samuel riep, met een vuurig en geloovig gebed, tot den HEERE voor Iſraël, ende de HEERE verhoorde hem: mogelyk heeft de HEER, tot een teeken, dat hy Samuel verhoord had, het gemelde lam, met vuur uit den hemel, aengeſtooken.

10. Ende 't geſchiedde, doe Samuel dat brand-offer offerde, voor dat het nog verteerd was, ſo quamen de Philiſtijnen aen ten ſtrijde tegen Iſraël: ende God zelvs ſtreed voor Israël, door de elementen des hemels: want de HEERE donderde te dien dage met eenen grooten donder over de Philiſtijnen,

ende (*c*) hy verschricktese, so dat sy verslagen wierden voor het aengesichte Israëls.

11. Ende de mannen Israëls togen uyt van Mizpa: ende vervolgden de vluchtende Philistijnen, die door den donder, blixem en hagel niet gedood waren, ende sy sloegense tot onder Beth-Car, zijnde een rots op de grenzen van Juda, daer de Philistijnen eene bezetting zullen gehad hebben.

Men vraegt, waer mede sloegen de Israëliten de vluchtende Philistijnen? zy waren zekerlyk te Mispa ongewapend zamengekomen, om eene Volksvergadering by te woonen; hoe kwamen zy dan aen wapenen? — Er is geen twijffel aen, of ten minsten sommige Israëliten zullen van wapenen zijn voorzien geweest; en de overige zullen zich bediend hebben van die wapenen, welke de vluchtende Philistijnen hadden wechgesmeten, om voor het vernielend onweder, met des te meerderen spoed, te kunnen vlieden.

12. Samuel nu nam daerop eenen steen, ende stelde [*dien*] tusschen Mizpa, ende tusschen de rots Bethcar, of Sen, op die plaets, daer de Israëliten het najagen der Philistijnen gestaekt hadden, ende hy noemde diens steens naem, ter gedachtenis van deze wonderdadige overwinning, (*d*) Eben-Haëzer, *Hulp-steen*: ende hy seyde, Tot hier toe heeft ons de HEERE geholpen.

13. Alsso, door deze zonderlinge zegeprael, werden de Philistijnen vernedert, ende en quamen niet meer in de lantpalen Israëls: onder de regeering van Samuel, durvden de Philistijnen niet weder in Canaan invallen; want de hant des HEEREN was tegen de Philistijnen, om hen te beteugelen, en vrees voor den Israëliten in te boezemen, alle de dagen van Samuel, zoo lang zijn Richterbestuur duurde.

14. Ende de steden welcke de Philistijnen in de laetste jaren van Israël genomen en aen hun land getrokken hadden, quamen weder aen Israël, te weten die tot het ervdeel der stammen behoorden, en in den omtrek lagen van Ekron tot Gath toe, Jos. 15: 45-47. ook ruckte

(*c*) Jos. 10: 10. (*d*) 1 Sam. 4: 1.

te Israël derselver geheele omliggende lantpale uyt de hant der Philistijnen: ende daer was vrede tusschen Israël ende tusschen de Amoriten, en andere Heidensche volkeren rondom Canaän, voor zoo ver alle vyandelykheden van wederzijden nu hadden opgehouden.

15. Samuel nu richtte Israël alle de dagen sijnes levens, in dien zin, dat hy al zijn tijd en vlijt besteedde, en by dagen en nachten geene moeite ontzach, om de belangen van Israël te bevorderen. Hy leevde, als ware het, alleen om het nut van Israël te behartigen.

Alle de dagen zijns levens beteekent niet; zoo lang hy leevde, tot zijnen dood toe: want, toen Saul tot Koning verheven was', nam het Richterlyk bewind van Samuel een einde — Of men zou het zoo moeten vatten, dat Samuel, in zijn gansche verder leven, geduurende Sauls regeering, nog veel aenzien en invloed in 't bestuur behouden hebbe, gelijk ook op verscheiden plaetsen in 't heilig verhael blijkt; en wel eerst met Sauls genoegen, tot op de verwerping van dien Vorst, na welke Samuel hem niet meer zag of bezocht Kap. 15: 35, en naderhand op nieuw, terwijl Saul nu en dan vlagen van onzinnigheid had, en boven dien, zijnen meesten tijd besteedde in 't vervolgen van David, de zorgen des Rijks voor 't overige meest latende drijven.

16. Ende hy toogh van jaer tot jaer, ende gingh rontom reizende, door het land der Israëliten; vooral begav hy zich jaerlyks naer zekere plaetsen, welke boven al beroemd waren; als nae Beth-El, 't zy de Stad van dien naem, 't zy Kiriath Jearim, dat nu *Gods huis* kon genoemd worden wegens het verblijv der Arke, mogelyk beide; ende Gilgal, ende Mizpa: ende hy richtte Israël in alle die plaetsen, zoodat elk, die eenig rechtsgeding of zwarigheid had, op eene van deze plaetsen tot hem komen konde.

17. Doch hy keerde weder nae Rama, zijne geboorte-stad, om aldaer zijne gewoone verblijvplaets te houden: want (*e*) daer was sijn huys, ende daer richtte hy Israël: ende hy bouwde aldaer den HEERE

(*e*) 1 Sam. 8: 4.

eenen altaer, zekerlyk met Godlyke toestemming: daer nu toch de Bond-Ark van den Tabernakel te Silo, en dus ook van den gewoonen Altaer, afgezonderd was; en evenwel de Israëliten, wanneer zy Samuel over eene zaek van gewicht raedpleegden, den HEER om zijnen zegen moesten smeeken, by welke gelegenheid mengewoon was, eene offerande te doen.

HET VIII. KAPITTEL.

Doe Samuel ouder geworden was, drongen de Israëliten 'er op aen, dat zy eenen Koning hebben zouden, zoodat Samuel, onder de sterkste tegenbetuigingen, evenwel genoodzaekt wierd, deze onbesuisde begeerte eindelyk in te willigen.

SAMUEL bezat alle die loffelyke hoedanigheden, welke in eenen Regent van Israël gevorderd werden. Zedert Mose en Josua, had men nooit zoo veele uitmuntende hoedanigheden, in eenen Richter, gepaerd gezien. De meeste Richters waren wel Legerhoofden en Verlossers geweest; maer zelden verdienden zy, door hun burgerlyk bestier, zoo veel roem, als door hunne heldendaden; en zo de een of ander eens, met eene Openbaring, verwaerdigd wierd, had de Godspraek alleen betrekking, tot de wijs der verlossing, welke zy zouden te wege brengen. — Maer Samuel was een Propheet, een Verlosser, een Richter, een Raedgever, een Voorbidder, en Invoerer van de allerheilzaemste schikkingen.

Hy gav zich de moeite, dat hy jaerlyks van plaets tot plaets reisde, om recht te doen. — Duistere en gewichtige zaken, welke, door de gewoone Overheden der byzondere plaetsen, niet, of immers niet nae genoegen der beide partyen, beslischt waren, werden alsdan, aen dezen verlichten man, ter beoordeeling, voorgesteld. —— De zoogenaemde Schoolen der Propheten namen, in dezen tijd, een begin; ook schijnt Samuel veele andere voordeelige instellingen, ten nutte van het volk, tot handhaving van den Godsdienst, en ter bevordering van goede zeden, te hebben ingevoerd.

Voor

Voor het overige leevden de Israëliten, onder de Gods regeering; zy maekten een vry Gemeenebest uit; God zelvs was hunne Koning, en Samuel Zijn eerste Staetsdienaer. — Men zou verwachten, dat Israël nimmer eene andere regeeringsvorm, dan deze, zoude begeerd hebben; en evenwel binnen korten kwamen zy tot de hoogstgaende dwaesheid, om eenen Koning te begeeren, en het willekeurig bestier van eenen Monarch te kiezen, boven eene vrye Gemeenebest Regeering onder God zelven.

Met dit Kapittel, maekt de Geschiedschrijver eenen aenvang, met het verhalen van deze merkwaerdige Staets-omwenteling. De voorgewende aenleiding, tot dezen dollen stap, namen de Israëliten uit het slecht gedrag van Samuels Zoonen vs. 1-3.

1. 't Geschiedde nu, doe Samuel oudt geworden was, zoodat het waernemen van alle de deelen des Richterambts hem moeilyk begon te vallen, so stelde hy sijne sonen tot Onder Richters over Israël, om het land rond te reizen en recht te spreken; terwijl hy zelvs de waerdigheid van Opper-Richter, in zijne eigene handen, behield, zoodat 'er voor den Israëliten, in allen gevalle, een hooger beroep op hem zelven overbleev.

Hier komen weder twee bedenkingen voor.

I. Uit de tijdschikking Kap. 7: 2. kan de vraeg vloejen; hoe Samuel, 10 jaren na Eli's dood, reeds zoo oud kon zijn, dat hy deswegen een deel zijns ambts op zijne Zoonen overbracht, en zich, op 't einde der 20 jaren, toen hy zijn ambt nederlei Kap. 12: 2. *oud en grijs* noemde? En deze zwarigheid wordt nog grooter, daer hy, als men, na Kap. 25: 1. het verhael tot het einde van dit boek vergelijkt, niet meer dan een paer jaren voor Sauls dood moet gestorven zijn, en dus, Sauls regeering op 29 jaren gesteld zijnde, zijnen afstand wel 27 jaren zal overleevd hebben.

Men kan dit niet met zekerheid beslissen, alzoo de tijd zijner geboorte niet verder bekend is, dan dat het was onder Eli; doch dan belet ons niets, om het in 't eerste begin van deszelvs 40 Richterjaren te stellen, ook niet de bedreiging

over Eli terwijl Samuel nog jong was Kap. 3, want de uitvoering derzelver kan God nog lang uitgesteld hebben. Zelvs is 't zeer mogelyk, ja waerschijnlyk, dat Eli reeds Hoogepriester was by Simsons leven, eer hy na deszelvs dood Richter wierd; en dat hy, Richter geworden zijnde, het Priesterschap meest op zijne booze Zoonen hebbe laten aenkomen: en dan zou Samuel nog vroeger kunnen geboren zijn. — Maer men stelle zijne geboorte in Eli's eerste Richterjaer, zoodat hy in zijn 40ste jaer was by Eli's dood, dan was hy, 10 jaren daerna, 50 jaren oud — Op dien ouderdom werden de Leviten (gelijk ook Samuel was) van 't zwaerste werk ontslagen. Num. 8: 25, 26; dus kon hy zich, op die jaren, ook wel van den zwaersten last zijns Richterambts, als het jaerlyks omreizen en dergelijke, ontslaen. — Hy kan ook op dien tijd merklyk verzwakt zijn geworden, en tot zijn 60ste jaer, toen Saul Koning werd, zwak gebleven zijn; schoon God daerna zijne krachten vernieuwde, om nog eenen hoogen ouderdom van 86 of 87 jaren te beklimmen. Dit ziet men dus, eene zeer wel afloopende bepaling te zijn van Samuels levensjaren.

II. Men vraegt; of Samuel, in deze aenstelling zijner Zoonen, eigendunkelyk, zonder den HEER raed te plegen, zy te werk gegaen? — De Heilige Schrivt zegt 'er ons niets van. — Er is wel geen grond, om te beweeren, dat zulks, door eenen onmiddelyken last van God, geschied zy; maer men kan 'er ook niet aen twijffelen, of Samuel, die God in alle zijne wegen kende, zal dit niet zonder den HEER gedaen hebben. — Ook staet dit vast, dat deze aenstelling zijner Zoonen zal zijn gepaerd geweest, met zulke onderwijzingen, vermaningen en aenbevelingen, dat men alle redenen had, om te verwachten, dat deze Zoons, wanneer zy de lessen van hunnen Vader gehoorzaemden, en zijne voetstappen naerwandelden, tot eenen zegen voor Israël wezen zouden. — Eindelyk mogen wy denken; dat ook het volk genoegen genomen hebbe in deze schikking, en dat in dezelve geen 't minste heerschzuchtige oogmerk des braven Samuels te bespeuren zal geweest zijn.

Dan, met dit alles, beantwoordden deze Zoons in het geheel niet aen de verwachting van hunnen Vader en van de gansche Natie der Israëliten. Dit vinden wy vs. 2, 3.

2. Sij-

2. Sijnes eerstgeborenen soons name nu was Joël, ende de name sijnes tweeden was Abia, sy waren Richters te Berseba.

De eerstgeboorne Zoon van Samuel, die *Joël* heet; wordt 1 Chron. 6: 28. *Vaschni* genaemd. Dan het is, in de Heilige schrivten, meermalen gebruiklyk, dat dezelvde persoon twee onderscheidene namen drage. — *Heman* de zanger, die de maker is van Psalm 88, was de Zoon van dezen *Joël*, en derhalven de kleinzoon van Samuel 1 Chron. 6: 33.

Deze twee Zoonen van Samuel *waren Richters te Berseba*, eene Stad, welke de grensscheiding was van Canaan ten Zuiden, terwijl Dan de Noorder grenspael uitmaekte. — De zaek schijnt zoo te moeten begrepen worden, dat Samuel het Zuiderdeel des lands onder het bestier van zijne Zoonen stelde, terwijl hy zelvs, in het Noorder en Middeldeel, de zaken waernam.

3. Doch sijne sonen en wandelden niet in sijne wegen, zy volgden zijne loffelyke en Godvruchtige voetstappen niet na, maer sy neygden haer tot de (*a*) gierigheyt, zy lieten zich, door eene verfoeilyke baetzucht vervoeren, ende namen geschencken, ende bogen het recht; zy wezen de vonnissen uit, ten voordeele van die genen, die hun het meeste geld booden.

Deze slechte handelwijs van Samuels Zoonen veroorzaekte eene algemeene vrees, dat zy, wanneer zy, ten eenigen tijd, het bestier van zaken alleen in handen hadden, de ongerechtigheid nog grooter zouden maken. Ook konden zy hunne baetzucht des te veiliger opvolgen, omdat zy het Richterambt waernamen, op plaetsen, welke zeer ver van hunnen Vader waren afgelegen.

Het ongenoegen van het volk was rechtmatig; maer men bediende zich van deze gelegenheid, om een averrechts voornemen te vormen en te uiten, om namelyk eene onwenteling in de Regeeringsvorm te wege te brengen, en het vry Gemeenebest in eene Monarchy te veranderen. Zy zouden, met alle recht en reden, gevorderd hebben, dat deze verfoeilyke Richters tot

(*a*) Exod. 18: 21. Deut. 16: 19.

reden gebracht wierden, of anders hen van hunne waerdigheden te ontzetten. Maer, om den braven Samuel, die de Natie zoo veele diensten bewezen had, tevens met zijne Zoonen, aftezetten, ja de geheele Regeeringsvorm, door den HEER zelven verordend, om te keeren; langs dezen weg, den HEER en zijne heerschappy te verwerpen; het voorrecht der Godsregeering te versmaden, eene menschelyke Regeering in te voeren, nae het voorbeeld der Heidensche volkeren; was eene zeer dwaze en nadeelige handelwijs. — En evenwel, dit was thans de heerschende begeerte der Israëliten, en zy rustten niet, het koste wat het wilde, eer 'er aen voldaen was.

4. Doe de baetzuchtige en verfoeilyke handelwijs der Onder-Regenten te Berseba een algemeen ongenoegen veroorzaekt had, vergaderden sich alle Oudtste van Israël, om te beraedslagen, wat men in deze zaek doen zouden: ende, in plaets van Samuel te verzoeken, dat hy dit rechtmatig ongenoegen op de beste wijs wilde wechnemen, beraedslaegden zy, om Samuel, te gelijk met zijne Zoonen, aftezetten, en eene Monarcheele Regeering in te voeren. Sy zonden afgevaerdigden, uit hun midden, om dit besluit, den braven Grijsaert bekend te maken, en, met allen nadruk, op de uitvoering aen te dringen; deze quamen tot Samuel te Rama, alwaer hy woonachtig was.

5. Ende sy seyden tot hem, Siet gy zijt oudt geworden, zoodat de last van het openbaer bewind voor u is te zwaer geworden, en ook zult gy eerlang den weg van alle vleesch moeten gaen; ende wat uwe sonen aengaet, het is waer, deze hebt gy tot Onder-Regenten aengesteld, maer deze en wandelen niet in uwe wegen: het is 'er zeer ver van daen, zoo als gy zekerlyk reeds by geruchte zult gehoord hebben, dat zy uwe voetstappen zouden naervolgen; en welk een geweld en onderdrukking hebben wy dan niet van uwe ontaerde Zoonen te wachten, zo zy zich, na uwen dood, het bestier der zaken geheel wilden aenmatigen! De Oudsten van gansch Israël hebben derhalve besloten, hierin te voorzien, door eene geheel andere Regeeringsvorm in te voeren. Wy willen, in naevolging der omliggende volkeren, een Koningrijk uitmaken. Dit zal veel meer luister en aenzien aen

onze

onze Natie byzetten. Wy zijn afgevaerdigd, om van u te vorderen, dat gy ons, in de uitvoering van dit besluit, behulpzaem zijt: (b) so set nu, en wel ten spoedigsten, eenen Koning over ons, om ons te richten, gelijck alle de volckeren [*hebben*], die rondsom ons woonen.

Laten wy by dezen onbesuisden eisch een weinig stilstaen.

De zaek, welke de Israëliten begeerden, was zeer vreemd en onvoegzaem. — De gronden, op welke zy hunnen eisch vestigden, waren zeer onvoldoende. — De wijs, op welke zy denzelven aen Samuel voorstelden, was zeer onbetamelyk.

I. De zaek zelve, welke zy begeerden, was zeer vreemd en onvoegzaem. — Zy versmaedden het voorrecht der Theocratie. Hun ontbrak geen Koning. Zy hadden wel geenen zichtbaren Monarch, maer God zelvs was hunne Koning. De HEER had de Regeering der Natie, in eenen byzonderen nadruk, op zich genomen. Alle Richters en Opperhoofden waren, tot hier toe, slechts zijne Ambtenaers geweest; ook hadden zy den naem van Koning niet willen voeren, noch zich het hoogste gezach aenmatigen, omdat JEHOVAH zelvs eigenlyk Heer en Koning was. — Zy werden, door den HEER zelven, als een vry en onafhangelyk volk, in de gedaente van een Gemeenebest, geregeerd; zy hadden geene willekeurige bevelen van eenig mensch aftewachten; zy hadden, voor geene dwinglandy, of het misbruiken van een opgedragen gezach, te vreezen. — Aen de gehoorzaemheid der wetten van God, hunnen Koning, was de voorspoed der Natie verbonden. In zulk een geval, hadden zy voor geen geweld van andere volkeren te duchten; God zelvs was hunne Almachtige beschermer. — Wanneer zy van hunne vyanden onderdrukt werden, was dit onheil een gevolg van hunne ongehoorzaemheid; en zoo drae zy boetvaerdig tot God wederkeerden, verwekte de HEER zelvs Richteren, die hen, door tusschenkomst van Zijn Alvermogen, verlosten.

(b) Hos. 13: 10. Hand. 13: 21.

Wie zou, van zulk eene beweldadige Natie, verwacht hebben, dat zy tot dien onbesuisden stap komen zoude, om alle die voorrechten ondankbaer te versmaden, en eenen Koning te begeeren, nae de wijs van andere volkeren.

II. De gronden, op welke zy dezen eisch vestigden, waren zeer onvoldoende.

A. De eerste reden ontleenen zy, van Samuels ouderdom. *Ziet*, zeggen zy, *gy zijt oud geworden.* — In een ander volk, zou het niet aftekeuren wezen, dat zy, in zulk een geval, by tijds bedacht waren op eenen opvolger. Maer by eene Natie, welke onder het onmiddelyk bestier van God stond; die, zoo lang zy Hem gehoorzaem waren, in eenen byzonderen nadruk, voor haer zorgde; kwam dit in het geheel niet te pas. — Deze redeneering sloot een blijkbaer wantrouwen in zich, op God hunnen Koning.

B. De andere reden, genomen van het slecht gedrag der Zoonen van Samuel, had eenigen schijn: *uwe Zoonen wandelen niet in uwe wegen.* — Zy hadden alle redenen, om, over deze slechthoofden, te klagen. — Zy mogten meer doen; zy mogten vorderen, dat deze baetzuchtige mannen beteugeld, en zelvs openlyk gestraft en van hunne waerdigheden ontzet wierden, indien zy onverbeterlyk waren. — Maer van dit alles spreken zy niet. Zy vorderen eenen Koning. — Welk eene zonderlinge gevolgtrekking! omdat mannen, die, in een gedeelte des lands, tot Onder-regenten waren aengesteld, zich hadden vervloekt gemaekt, moest de geheele Regeeringsvorm, in eene Monarchy, veranderd worden.

C. Voor een derde reden geven zy, dat de Koninglyke Regeering, by de omliggende volkeren, in gebruik ware: *Zettet nu eenen Koning over ons, om ons te richten, gelijk alle de volkeren hebben.* — De meeste volkeren in het Oosten werden, in dien tijd, gelijk nog ten huidigen dage, op eene vrymachtige wijs, door eenen Monarch, bestierd, zoodat alles van den wil des Konings afhing. Zulk eene Regeeringsvorm scheen den Israëliten luisterrijker te wezen, dan die van een vry Gemeenebest, en

zou

zou hen, zoo zy meenden, ontzachlyker maken by de nabuuren. — Dan, zy dachten 'er niet aen, dat zy den Koning aller Koningen zelven, tot hunnen onzichtbaren Monarch hadden; zy dachten niet aen de nadeelen van eene willekeurige Regeering, en aen de schroomelyke gevolgen van eene misbruikte oppermacht.

III. De wijs, op welke zy dezen eisch aen Samuel voorstelden, was zeer onbetamelyk. — Zonder het minste blijk van erkentenis, over zijne veelvuldige diensten, aen de Natie bewezen, zetten zy hem, op eene onwaerdige wijs af; en begeeren eenen Koning. — Zy vragen den verlichten Grijsaert geen raed; maer zy eischen, op eenen dwingenden toon. — Zy verzochten niet, dat Samuel des HEEREN mond, over deze zeer aenmerkelyke Staets-omwenteling, vragen zoude. — Hun geheele voorstel was eene onbesuisde en onverzettelyke eisch, om, het koste wat het wilde, eenen Monarch te hebben.

6. Het is derhalven geen wonder, dat Samuel dit voorstel geenzins goedkeurde. Maer (*c*) dit woort was quaet in de oogen Samuels, als sy seyden, Geeft ons eenen Koningh, om ons te richten: ende Samuel, geenen kans ziende om den opstand te dempen; buiten het vermogen, om aen den onbesuisden eisch te voldoen; en niet wetende, wat hy, in dit netelig geval, doen zoude; bracht de zaek tot God, hy badt den HEERE aen, dat hy deze misdaed van het volk niet bezoeken wilde, de ongerechtigheid van zijne Zoonen gunstig vergeven, en hem licht en wijsheid geven, hoe hy zich, in deze donkere omstandigheden, gedragen moest.

7. Doch de HEERE, hoe zeer hy het gedrag van het volk afkeurde, gav Samuel in last, dat het voorstel der Israëliten, wegens de verstoktheid hunner harten, by wijs van toelating, zoude worden ingewilligd. De Heer seyde, in eene Openbaring, tot Samuel, Hoort nae de stemme des volcks in alles dat sy tot u seggen sullen;

(*c*) 1 Sam. 12: 17.

Voldoe aen hunne begeerte; verzet 'er u niet langer tegen; zijt ook niet verdrietig, over de mishandeling, welke zy u aendoen: want sy en hebben u niet alleen verworpen, maer sy hebben ook, ja nog veel meer, my verworpen, dat ick geen Koningh over haer sal zijn, zoo als de aert der Godsregeering medebrengt.

8. Dit is het doorgaend gedrag van deze onbuigzame Natie altoos geweest, zo doen zy ook nu. Nae alle de wercken die sy gedaen hebben, van dien dagh af doe ickse uyt Egypten geleydt hebbe tot op desen dagh toe, ende hebben my verlaten, ende andere goden gedient: alsoo doen sy u oock.

9. Hoort dan nu nae hare stemme: doch als gy haer op 't hoogste sult betuygt, en op het sterkste aengetoond hebben, hoe onbesuisd en redenloos zy te werk gaen, so sult gy hen te kennen geven de handel-wijse des Konings, die over hen regeeren sal, gy zult hun een tafereel afteekenen, van alle de onaengename en nadeelige gevolgen eener Monarchale Regeering; opdat zy zich zelven alle die onheilen, welke daeruit ten eenigen tijd mogen voortspruiten, te wijten hebben.

10. Samuel nu seyde alle de woorden des HEEREN, het gezantschap der Oudsten van den volcke, aen, 't welck, uit naem van de gansche Natie, eenen Koningh van hem begeerde.

11. Ende seyde, Dit sal des Konings wijse zijn, die over u regeeren sal: De Monarch zal alle die dingen doen, welke ik nu zal optellen; of immers hy zal 'er zich toe bevoegd achten, wanneer hy van zijne oppermacht misbruik maken wil, en gy zult het dan moeten dulden. Hy sal uwe sonen nemen, tot zijne bedienden en krijgsknechten, dat hyse sich, tegen hunnen wil en dank, stelle tot voerlieden van sijnen wagen, wanneer hy zich in het openbaer vertoont, ende tot sijne ruyteren, om hem, als eene lijvwacht te paerd, te vergezellen, of dat sy voor sijnen wagen henen loopen, als hardloopers, om de statie te vermeerderen en ruim baen te maken.

12. Ende hy zal uwe Zoonen, in oorlogstijden, aen

zich

zich dienstbaer maken, dat hyſe ſich, volgens zijne willekeur aenſtelle, tot het waernemen van Krijgsambten: zonder aen iemand rekenſchap van zijn doen te geven, of verdiensten in aenmerking te nemen, zal hy ſommigen, nae zijn enkel goedvinden, aenſtellen tot Overſte der duyſenden, ende anderen tot Overſte der vijftigen: ende, in vredestijden, zal hy uwe Zoonen gelasten, dat ſy ſijnen acker ploegen, eggen, zaeijen, en al dien moeilyken arbeid, welken de akkerbouw vordert, ten zijnen behoeve, verrichten; ende dat ſy ſijnen oogſt oogſten, de granen maeijen, in de ſchuuren verzamelen, dorſchen, en al dat zware werk doen, het welk, in den oogsttijd, noodig is: ende hy zal hen voor hem laten werken, dat ſy ſijne krijgswapenen maken, hy zal hen gebruiken tot ſmeden, en geweermakers, om ſpiesſen, zwaerden, harnasſen, ſchilden, en ander wapentuig in gereedheid te maken, mitſgaders ſijn wagentuygh, om alles te vervaerdigen, het welk tot zijne ſtallen en wagenhuizen noodig is.

13. Ende uwe dochteren ſal hy nemen, om hem, willens of onwillens, in het werk der vrouwen, dienstbaer te zijn; ſommige tot Apothekerſchen, om olien, zalven, en allerlei reukwerk te vervaerdigen, ende ſommigen tot keuckenmaegden, ende tot backſters, om de gerechten, voor zijne tafel, toe te bereiden.

14. Ende daerenboven zal hy zich willekeurig, van uwe bezittingen, bedienen: uwe vaste goederen, als by voorbeeld uwe ackers, ende uwe wijngaerden, ende uwe olijfgaerden, die de beſte zijn, in ligging en vruchtbaerheid, ſal hy nemen, ende, als waren het zijne eigene goederen, aenſlaen, hy ſalſe ſijnen knechten geven, zijnen hovelingen en vleïeren, om hun een ruim inkomen te verſchaffen, en nader aen zijne belangen te verbinden.

15. Ende hy zal ook, nae zijn goedvinden, over uwe inkomſten, beſchikken; uw zaet, ende uwe wijngaerden ſal hy vertienen, hy zal 'er het beste uit voor zich zelven naeſten, en van het gene hy goedvindt, u te laten be-

houden, zal hy nog het tiende gedeelte van uw inkomen vorderen, ende hy ſalſe ſijnen Hovelingen, ende ſijnen knechten geven, om aen deze zijne gunstelingen, die zich tot den akker en veldbouw niet willen verledigen, een rijk onderhoud te bezorgen, en, met uw zweet, te voeden.

16. Ende hy ſal ook zelfs van uwe roerende bezittingen, nae zijn welbehagen, gebruik maken, uwe knechten, ende uwe dienſtmaegden, ende uwe beſte jongelingen, van uwe ingeboorne ſlaven, van welke gy u den meesten dienst beloovt; ende uwe eſelen en ander werkvee, zal hy nemen: ende hy ſal dezelve, by wijs van heerendiensten, gebruiken, om ſijn werck daer mede te doen, en zijne zaken te laten verrichten, hoe noodig gy ook dezelve, tot uw eigen gebruik, hebben moogt.

17. Hy ſal uwe kudde vertienen; behalven de tienden, welke gy, volgens de Godlyke Wet, ten behoeve van het Heiligdom, moet opbrengen, zult gy van uw vee nog de tienden in 's Konings ſchatkist geven moeten: ende, dat nog het zwaerſte van alles is, uwe eigene perſonen zullen aen den Opperheer dienstbaer wezen moeten; gy, die, na den uittocht uit Egypte, een vry volk hebt uitgemaekt, ſult hem tot knechten zijn.

18. Gy zult u dan, over de nadeelen en den onverdraeglyken last der overheerſching, wel te laet beklagen; maer het zal u niet kunnen baten, uw lot zal dan onherroepelyk wezen. Gy ſult wel te dien dage, als gy den overlast, by ondervinding, hebt leeren kennen, met klagten, tranen en gebeden, tot God roepen, van wegen de hardigheden, welke u door uwen Koningh worden aengedaen, dien gy u zoo dwaesſelyk ſult verkoren hebben: maer de HEERE en ſal u te dien dage niet verhooren; in dit geval, zal alle hoop, op verhooring en uitkomst, ten eenemael zijn afgeſneden.

Deze teekening was geſchikt; om Israël, door het vertoonen der ſchroomelyke onheilen, welke zy zich moedwillig op den hals haelden, van hunne onbeſuisde begeerte terug te brengen. — Maer 'er was geen doen aen. Zy bleven onverzettelyk.

19. Doch

19. Doch het volck weygerde Samuels ſtemme te hooren: ende, in weerwil der getrouwſte en teerhartigſte betuigingen van Samuel, drongen zy, met een woest getier, op de vervulling van hunne onbeſuisde begeerte aen, ſy ſeyden, Neen, wat gy ook zeggen moogt, wy willen van ons voornemen niet afzien, maer daer ſal een Koningh over ons zijn.

20. Ende wy ſullen oock zijn gelijck alle de omliggende volckeren, welke, van wege de luisterrijke hofhouding hunnes Konings, een veel aenzienlyker gedaente hebben, dan wy tot dus ver gehad hebben: ende onſe Koningh ſal ons richten, onze rechten en voorrechten handhaven, ende hy ſal voor onſe aengeſichten, als opperſte Veldheer, aen de ſpitſe van onze heirlegers, uytgaen, ende hy ſal onſe krijgen voeren, en onze vyanden roemruchtig overwinnen.

21. Als Samuel alle de woorden des volcks gehoort hadde, ſo ſprack hy deſelve voor de ooren des HEEREN. Hem raedvragende, hoe hy zich, by de onverzettelyke hardnekkigheid van het muitend volk, nu verder gedragen moest.

22. De HEERE nu ſeyde tot Samuel, in eene nadere Openbaring: Hoort nae hare ſtemme, ende ſtelt hen eenen Koningh; zy zijn nu genoeg gewaerſchouwd, zy zijn nu zelve verantwoordelyk voor de gevolgen, voldoe aen hunne woeste begeerte. In deze zelvde Openbaring, gav de HEER ook aen Samuel een bericht, hoe hy, by het verkiezen en aenſtellen van den begeerden Koning, handelen moest, vergel. Kap. 9: 15. Doe Samuel deze Openbaring ontvangen had, gav hy de vergaderde menigte bericht, dat hunne begeerte, uit kracht der Godlyke toelating, geſchieden zoude, en dat hy hen, ter nadere gelegenheid, weder ontbieden zoude, om, nopens de byzonderheden, meer omſtandig te handelen. Thans ſcheidde hy de vergadering: want doe ſeyde Samuel tot de mannen van Iſraël, die hem het gemelde voorſtel gedaen hadden, Gaet henen, een yegelick nae ſijne ſtadt.

In het verhael dezer omwenteling, in dit Kap. zijn wel geene blijken, dat de bewegingen daer over van langen duur geweest zijn; in tegendeel, men zou daer uit eerder opmaken, dat, ſtraks na de bezending tot Samuel vs. 4, 5, en het verwerpen der waerſchouwing vs. 19, 20, God den Koning toegeſtaen hadde: echter, de opvolging van 't verhael leert niet altijd de even ſpoedige opvolging in tijd, en 't verzwijgen van eenige omſtandigheden is geene ontkenning. De tijdſchikking noodzaekt ons, en niets in 't verhael ſtrijdt daer mede, om te ſtellen, dat dit roepen om eenen Koning, wel begonnen is wegens het ſlecht gedrag van Samuels Zoonen, maer door hem wel 10 jaren dragende zy gehouden, tot dat volgens Kap. 12: 12. toen Nahas tegen Israël optrok, en tevens de Philiſtijnen hun weder aen de andere zijde aenvielen, gelijk Kap. 9: 16. en 10: 5. blijkt, het geroep, op die wijze als hier verhaeld wordt, de overhand nam, en God Samuel last gav 't zelve op te volgen.

Hier begint derhalven een nieuw tijdvak, in de Geſchiedenis der Israëliten. — Thans werd het Gemeenebest in eene Monarchy veranderd.

HET IX. KAPITTEL.

Eene beſchrijving van Sauls afkomst en hoedanigheden, die tot den eersten Koning van Israël gezalvd werd vs. 1, 2. De voorbereidſelen tot die zalving vs. 3-27.

1. DAer was nu ter dier tijd, een bekend man, oorſprongelyk uit de ſtam van Benjamin, wiens name was Kis, (*a*) een ſone Abiëls, des ſoons Zeror, des ſoons Bechorath, des ſoons Aphiah, de ſone eenes mans van Jemini of Benjamin, een dapper helt, vermaerd door zijnen moed en zijne ſterkte.

2. Die

(*a*) 1 Sam. 14: 51.

2. Die dappere Kis hadde eenen ſone wiens name was Saul, een jongelingh, ende ſchoon van leest en gedaente; ja daer en was geen ſchoonder man dan hy onder de kinderen Iſraëls; ook was hy een man van eene zeer rijzige geſtalte en achtbare houding; van ſijne ſchouderen, ende opwaerts, was hy hooger dan al het volck, hy was een hoofd langer, dan andere lieden.

Ten aenzien van deze byzonderheid, was hy zeer geſchikt, om aen de begeerte van het volk te voldoen. Zy wilden eenen Koning hebben, nae de wijs der volkeren; en deze rekenden het zich tot luister, wanneer zy eenen Koning, van eene rijzige geſtalte, en van eene heldhaftige houding, op den throon hadden.

Deze SAUL *werd, van den* HEER *zelven, tot Israëls Koning aengewezen. De Geſchiedſchrijver verhaelt het ons, in de byzonderheden, met alle de voorbereidende omſtandigheden van zijne zalving vs. 3-27.*

3. De eſelinnen nu van Kis Sauls vader waren verloren en uit de weide wech geraekt. Dit was, in dien tijd, een verlies van zeer veel belang. Wegens de ſchaersheid van paerden, waren de ezels, in Canaan, van groote waerde, en van ongemeenen dienst; zoodat het niet beneden den rang van Saul ware, dezelve op te zoeken, vooral in dien ouden tijd, toen de eenvouwigheid en naerſtigheid meer gemeen was. Daerom ſeyde Kis tot ſijnen ſone Saul, Neemt nu eenen van de jongens of knechten met u, ende maeckt u op, gaet henen, ſoeckt de eſelinnen.

Dit verliezen der ezelinnen werd, door Gods byzondere Voorzienigheid, beſtierd. Deze, op zich zelve weinig beduidende, omſtandigheid, moest den weg banen, tot de verheffing van Saul, op den throon van Israël.

4. Hy dan gingh, uit zijne wooning in het ervdeel van Benjamin, door een gedeelte van het naby gelegen gebergte Ephraims, ende hy gingh onder anderen door het lant Saliſa, maer ſy en vondenſe niet:

daer na gingen ſy, Saul en zijn knecht, door het lant Sahalim, maer ſy en waren daer niet; voorder gingh hy door het lant van Jemini of Benjamin, doch ſy en vondenſe ook niet, noch kregen 'er eenig bericht van. Dit bewoog Saul, om nog eens te gaen naer het aengelegen ervdeel van Ephraim.

5. Maer doe ſy in 't lant Zuph, in het ervdeel van Ephraim, zijnde de omtrek van Rama, vergel. Kap. 1: 1. ten anderen male quamen, en 'er eenigen tijd omgeloopen hadden, ſeyde Saul tot ſijnen jongen, die by hem was, Komt, ende laet ons wederkeeren naer mijne woonplaets: dat niet miſſchien mijn vader van de eſelinnen aflate, ende voor ons bekommert zy, vreezende, dat ons eenig onheil bejegend zy.

6. Hy daerentegen, de knecht namelyk, ſeyde tot hem Saul, Siet doch, daer is een man Godes, een vermaerd Propheet, in deſe ſtadt, welke daer voor ons ligt, ende hy is een ge-eert man, die in eene zeer groote achting is, al wat hy ſpreeckt dat komt ſekerlick, alle zijne voorzeggingen worden blijkbaer vervuld: Laet ons nu derwaerts gaen, miſſchien ſal hy ons onſen wegh aenwijſen, op den welcken wy gaen ſullen, om de wechgeloopene ezelinnen te vinden.

7. Doe ſeyde Saul tot ſijnen jongen: dit voorſtel is op zich zelve gansch niet kwaed; maer wy kunnen, met geene ledige handen, tot eenen Propheet komen; nae 's Lands gebruik, zouden wy, onzen eerbied, door het een of ander geſchenk, betuigen moeten; Maer ſiet, ſo wy gaen, wat ſullen wy doch dien man brengen? want het broot is wech uyt onſe vaten, de levensmiddelen, welke wy mede genomen hebben, zijn reeds verteerd, ende wy en hebben derhalven geene gave, om den man Godes te brengen: wat hebben wy? Van geld hebben wy ons ook niet voorzien.

Het geld was, in die tijden, van zoo veel gebruik niet op de reize als tegenwoordig.

8. Ende de jonge antwoordde Saul voorder

ende

ende seyde, Siet, daer vindt sich in mijne hant het vierendeel eenes silveren sikels. Het zou wel een geschenk zijn van eene zeer geringe waerde; maer die eerwaerdige man zal het zich, als een blijk van onzen eerbied, laten welgevallen: dien penning sal ick den man Godes geven, en op hem verzoeken, dat hy ons onsen wegh wijse, dien wy moeten inslaen, om de ezelinnen te vinden.

9. (Eertijts, zoo vervolgde de dienaer van Saul, in mijne jeugd, seyde een yeder (*b*) aldus in Israël, als hy gingh om Godt te vragen, Komt, ende laet ons gaen tot den Siender, tot den man, die, met Godlyke gezichten en openbaringen, verwaerdigd wordt: want die heden een Propheet een Voorzegger heet, die wert eertijts, toen ik jong was, in het algemeen een Siender genoemt.)

10. Doe seyde Saul tot sijnen jongen, Uw woort is goet, Komt laet ons gaen: ende sy gingen nae de gemelde stadt Rama, daer de man Godes woonachtig was.

11. Als sy opklommen door den opgangh der stadt, so vonden sy maegden, die uytgingen om water te putten: ende sy seyden tot haer, Is de Siender hier in de Stad? of is hy naer elders gegaen, om zaken, zijn ambt betreffende, te verrichten?

12. Doe antwoordden sy hen, ende seyden: Hy is in de Stad, Siet, hy is voor uw aengesichte: zo gy u spoedig naer zijn huis begeeft, zult gy hem zekerlyk kunnen spreken; haest u nu, want hy is heden dezen dag in de stadt gekomen, dewijle het volck heden een offerhande heeft op de hoogte, by gelegenheid van de nieuwe mane; en het zal spoedig tijd worden, dat hy naer buiten gae, om de offermaeltijden by te woonen.

13. Wanneer gylieden spoedig in de stadt komt, alsoo sult gy hem nog te huis vinden, eer hy opgaet op de hoogte om te eten, want het volck en

(*b*) Gen. 25: 22.

ſal niet eten tot dat hy komt, want hy ſegent het offer, daer na eten de genoodigde: daerom gaet nu op, want hem, als heden ſult gy hem vinden.

14. Alſo gingen ſy met haeste op in de ſtadt: doe ſy in het midden der ſtadt quamen, ſiet, ſo gingh Samuel uyt hen te gemoete, om op te gaen nae de hoogte, ter bywooning van den offermaeltijd.

15. Deze ontmoeting van Saul, kwam den Propheet Samuel niet onverwacht over: (c) Want de HEERE hadde 't [*voor*] Samuels oore geopenbaert, eenen dagh eer Saul quam, ſeggende:

16. Morgen ontrent deſer tijt ſal ick tot u ſenden eenen man uyt den lande Benjamins, dien ſult gy ten Voorganger, tot Koning en Opperhoofd ſalven over mijn volck Iſraël, ende hy ſal mijn volck verloſſen uyt der Philiſtijnen hant, want ick hebbe mijn volck Israël in gunst aengeſien, dewijle deſſelven geroep, over de onderdrukking hunner vyanden, tot my gekomen is, en my bewogen heeft, om hunne ſmeekingen te verhooren.

Hier doet zich eene merkelyke ſchijnſtrijdigheid op.

Te weten, hier komt Israël voor, als onder eene zware verdrukking der Philiſtijnen zugtende; Kap. 10: 5. vinden wy de bezettingen der Philiſtijnen, op den heuvel Gods, dat is te Kiriath-Jearim, op den heuvel van Amminadab, daer de Verbonds-Ark thands was; gelijk ook Kap. 13: 3. te Gibea, welke Jonathan ſloeg; en dat nog veel ſterker is, Kap. 13: 16-23. komt die verdrukking voor, als in Sauls 2de jaer (immers volgens onze Overzetting) zoo zwaer te zijn geweest, dat geen Smit in Israël gevonden werd. — Hoe komt dit alles overeen met Kap. 7: 13-14? alwaer verhaeld is, dat de Philiſtijnen niet meer kwamen in Israëls landpalen, en de hand des HEEREN tegen hun was, alle de dagen van Samuel, en dat alle Israëls ſteden weder uit de hand der Philiſtijnen gerukt wierden en tot Israël wederkwamen.

Wy

(c) 1 Sam. 15: 1.

Wy antwoorden:

1. Men zou kunnen denken, dat het verhael van Sauls zalving Kap. 9: 1. tot 10: 16. een tusschenverhael zy, van iets dat veel vroeger gebeurd ware, te weten, reeds in den aenvang van Samuels 20 jaren, en wel, tusschen de wederkomst der Ark, en den gelukkigen slag by Mizpa, Kap. 7; dat God toen reeds aen Samuel zijn voornemen zou hebben bekend gemaekt, om 't volk eenen Koning te geven, en Saul in stilte laten zalven; en dat dit tusschenverhael nu ingevoegd wordt, om Kap. 10: 17. 't hoofdverhael, dat op 't einde van Kap. 8. afgebroken was, weder op te vatten, en over te gaen, tot de openlyke Verkiezing van dien Koning, die reeds voor 20 jaren heimelyk gezalvd was. — Hier voor schijnen eenige omstandigheden Kap. 9. te pleiten; onder anderen, dat Saul vs. 2. een *jongeling* heet, daer 't zeker is uit Kap. 13. dat, in zijn tweede regeerjaer, zijn Zoon Jonathan reeds een dapper krijgsheld was. Ook dat Samuël Kap. 9: 6 tot 13. wel schijnt als Propheet bekend te zijn geweest; maer niet zoo bekend, als hy moest geweest zijn, indien hy toen reeds Richter ware geweest. Men zou wel daertegen kunnen inbrengen: Indien Saul reeds, door Samuel, zoo lang te vooren gezalvd ware, hoe komt het dan, dat Samuel zich zoo bevreemdde, over het eischen van eenen Koning, als Kap. 8: 6. te zien is. — Echter kan men daerop antwoorden. Hy moest den HEERE vragen, of 't *nu* de tijd was, om 't volk dien Koning te geven.

Neemt men dit aen, dan moet men de volgende gebeurtenissen dus schakelen:

Even voor Sauls verkiezing te Mizpa Kap. 10: 17-25, is de inval van Nahaz de Ammoniter voorgevallen, welken Saul, nog voor de plechtige bevestiging dier verkiezing te Gilgal Kap. 11: 14, 15., versloeg, by welke bevestiging van Saul, als Koning, Samuel zijn ambt nederlei. Kap. 12. — Voorts word van Sauls eerste jaer niets meer gemeld; Kap. 13. komen we in zijn 2de jaer. — Toen zullen, in 't voorjaer, de Philistijnen een heimelyken inval in Israël gedaen hebben, Gibea verrast, en daer in eene

bezetting gelegen. — Jonathan, dit hoorende, gaet daerop af, en flaet die bezetting. — Dit geeft gelegenheid tot eenen nieuwen openbaren oorlog met de Philiftijnen, en God laet die vyanden toe, met drie magtige legers, zeer fchielyk het land van Israël in te vallen, ja als te overftroomen, en 't volk, hoewel voor eenen korten tijd, zoo zwaer te verdrukken als vs. 16 tot 23. gemeld word; om dus Israël gevoelig te leeren; dat zy, fchoon nu een Koning hebbende, echter zonder Hem daerdoor niets veiliger waren. Evenwel God befchikt die groote verlosfing van dat juk, welke wy vinden Kap. 14: 1-46, en daermede loopen ook de Gefchiedenisfen van Sauls tweede regeerjaer ten einde, en in goede orde af.

De zwarigheid dat in Israël geen wapenen gevonden wierden, daer zy in 't voorige jaer de heerlyke overwinning op Nahas behaeld hadden Kap. 11: 11. (welke een der uitleggers beweegt, om de gefchiedenis, Kap. 13 en 14. verhaeld, in de tijdorde; lang voor Kap. 11. te zetten, op 't einde der, 20 jaren Kap. 7: 2, zijnde dan jaren van verdrukking; en geeindigd, deels door dien flag, en even daerna door dien by Mizpa Kap. 7: 10, 11.) is niet van dat belang; en zal, by Kap. 13: 16-23. nader worden opgelost.

2. Maer verkiest men liever Kap. 9 en 10. ook in de tijdorde te houden, dan dient men de zaek zoo te begrijpen:

De flag by Mizpa Kap. 7. viel voor, in 't eerste der 20 jaren van Samuel vs. 2: na dien flag hield Samuel het volk, geduurende die 20 jaren, vry van de Philiftijnen; tot dat die Erfvyanden van Israël, in 't laetfte dier 20 jaren, op nieuw aenvielen, en de verdrukking eerlang zoo zwaer maekten als Kap. 13. blijkt: die verdrukking heeft dan een paer jaren geduurd, en is geeindigd in Sauls 2de regeerjaer volgens Kap. 14. — Die nieuwe inval der Philiftijnen, gepaerd met eenen optocht der Ammoniten tegen Jabes in Gilead, volgens Kap. 12: 12. was de oorzaek, dat het roepen om eenen Koning, dat 10 jaren te vooren reeds begonnen was, wegens 't kwade gedrag van Samuels Zoonen, maer door Samuel zoo lang was opgehouden, nu algemeen doorbrak en niet langer te keeren was; zoodat de zalving van Saul

voor-

voorviel, toen die Oorlog reeds daer was: welke Oorlog God toeliet, om dienstbaer te zijn aen zijnen Raed, ter invoering der Koninglyke regeering. Kort na Sauls zalving, werden de Ammoniten door hem ten eersten geslagen, en uit het land gejaegd Kap. 11. doch zulks kon hy, in dat eerste jaer, de Philistijnen niet doen; integendeel, na dat Jonathan, in 't begin van 't tweede jaer, iets tegen hen ondernomen had, vielen zy in dat jaer nog met veel ontzachlyker magt in 't land Kap. 13: 16 tot 23, doch wierden in 't zelve jaer ook geslagen, en dus de verdrukking geeindigd Kap. 14; schoon Saul dien Oorlog tegen de Philistijnen voortzette volgens vs. 52.

Op deze wijze loopen ook al de gebeurtenissen zeer wel af — De zwarigheid, dat Saul Kap. 9: 2. een *jongeling* heet, schoon hy reeds een volwassen Zoon had, en dus wel omtrent 40 jaren oud moet geweest zijn, is niet grooter dan dat Josua mede dien naem draegt Exod. 33: 11. hoewel hy ook reeds 40 of 45 jaren had. De bedenking, dat Samuel zoo bekend niet scheen te zijn, is ook zoo groot niet, vergel. Kap. 10: 14, 15, zelfs schijnt hy zich, eer hy Richter was, meer, als Propheet, by den Tabernakel te Silo, dan te Rama, te hebben opgehouden. Dat, in het verhael van het roepen om eenen Koning, niets van de Philistijnen inkomt, daerop kan men antwoorden: Het zwijgen sluit ook geene ontkenning in, als wy uit andere plaetsen zien, dat de gebeurtenissen, de eene door de andere, moeten aengevuld en verklaerd worden.

Volgens geene der beide schikkingen strijdt dit verhael dan tegen Kap. 7: 13, 14; want de Vrede, daer vermeld, wordt bepaeld tot Samuels 20 Richterjaren, en is eerst in 't laetste jaer van die 20 verbroken.

De tweede opvatting zal ik kiezen en volgen; omdat dezelve best de tijdorde houdt.

17. Doe Samuel Saul aensagh; so antwoordde hem de HEERE, door eene verborgene aenspraek, Siet dit is de man, van welcken ick u geseyt hebbe, dese sal over mijn volck heerschen.

18. Ende Saul naederde tot Samuel in het midden der poorte dat is van de Stad, ende, dewijl hy den Propheet niet van aengezicht kende, seyde Saul, tot Samuel zelven: Wijst my doch, waer is hier des Sienders huys?

19. Ende Samuel antwoordde Saul, ende seyde, Ick ben de Siender, gaet op voor mijn aengesichte op de hoogte, werwaerds ik henen gae, om een offermaeltijd by te woonen, ik verzoek, dat gylieden heden aldaer met my etet, en by my den nacht doorbrengt; so sal ick u morgen vroegh laten gaen, ende alles wat in uw herte is, al wat gy voornemens zijt my te vragen, dat sal ick u te kennen geven.

20. Want ik weet, om welke reden gy tot my koomt: de eselinnen aengaende, die gy heden den derden dagh verloren hebt, en set uw herte daer niet op, zijt daer over niet langer bekommerd; want sy zijn reeds gevonden en te recht gebracht: ende wiens sal zijn al het gewenschte dat in Israël is? wie zal de hoogste eer en de grootste voorrechten onder Israël, genieten dan gy? is 't recht tot de hoogste waerdigheden, niet uwe, ende des gantschen huyses uwes vaders? Voorzeker 't zal u en uw gansch Geslacht voortaen op eenige ezelinnen niet aenkomen.

Deze algemeene bewoordingen, in welke Samuel het oog had, op de Koninglyke Heerschappy, verklaerde hy dit mael niet nader. Alleenlyk begreep Saul, dat Samuel sprak van hooge eerambten.

21. Doe Samuel deze woorden gesproken had, antwoordde daerom Saul in verwondering, ende seyde: Ben ick niet een sone van Jemini, oorsprongelyk van Benjamin, de kleynste en onaenzienlykste der stammen Israëls, welke eens byna geheel was uitgeroeid Richt. 20! ende wat mijn geslachte aengaet; [*is 't* dan nog *niet*] het kleynste en geringste van alle de geslachten der stamme Benjamins? hoe zou ik dan geschikt zijn, tot zulk eene groote eer, als van welke gy tot my schijnt te spreken? waerom spreeckt gy my dan aen met sulcke woorden? 22. Sa-

22. Samuel dan nam Saul, ende sijnen jongen, dewijl hy den dienaer, om zijnes heeren wil, ook vereeren wilde, ende hy brachtse in de kamer, alwaer de offermaeltijd was toebereid: ende hy gaf hen de hoogste plaetse aen 't opperste der genoodigden, opdat de gasten bemerken zouden, dat deze vreemdeling van eene zeer hooge waerdigheid ware. Die gasten nu waren ontrent dertigh man, van de voornaemste lieden uit Rama.

23. Doe seyde Samuel tot den kock, Langt dat stuck, 't welck ick u gegeven en aengewezen hebbe: daer van ick tot u seyde, Set het by u wech, en breng het niet op tafel, voor dat ik het zal eischen: want de Gastheer was, in dien tijd, gewoon te verordenen, welk een schotel, voor ieder der gasten, elk nae zijne waerdigheid, zoude gezet worden.

24. De kock nu bracht een flinker schouder op, daer de rechter het deel van den Priester uitmaekte Lev. 7: 32, 33, met dat daer aen was, met de sausen, de vercierselen, en een stuk van de borst, ende settese voor Saul, omdat dit stuk, voor het beste en edelste, gehouden werd; ende hy, Samuel, seyde tot Saul, Siet, dit is 't overgeblevene, het welk ik voorbedachtelyk heb laten achter houden, om 'er u, tot een teeken van byzondere eer, op te vergasten, set'et voor u, eet 'et, want het is ter bestemder tijt voor u bewaert, als ick tot den kok seyde, Ick hebbe het volck genoodigt, bereidet de spijzen, en houd het gemelde stuk achter, tot dat ik het eischen zal: want ik heb reeds te vooren geweten, dat gy thans onder mijne gasten wezen zoudet: also at Saul met Samuel dies daegs.

25. Daer na, toen de maeltijd geeindigd was, gingen sy af van de hoogte in de stadt, naer het huis van Samuel: ende hy sprack met Saul, op het platte dack van zijn huis, hem eene nadere verklaring gevende van de woorden, welke hy des morgens tot hem gesproken had.

26. Ende dit gesprek vervolgden zy, in den vroegen morgenstond, eer het volk op de been kwam: want sy ston-

den vroegh op: ende 't geschiedde, ontrent den opgangh des dageraets, so riep Samuel Saul weder op het dack, seggende, Staat op, dat ick u gaen late: doe stont Saul op, ende sy beyde gingen uyt, hy ende Samuel, nae buyten de Stad, om den verordenden Koning een end weegs uit te leiden.

27. Doe sy afgegaen waren aen het eynde der stadt, so seyde Samuel tot Saul, Segt den jongen, dat hy voor onse aengesichten henen gae; op dat wy, in vertrouwen, over de zake van het Koningrijk spreken mogen; doe gingh hy, de dienaer van Saul, henen, maer (voegde Samuel 'er by) staet gy als nu stille, ende ick sal u Godes woort doen hooren, en u bekendmaken, wat God my, ten uwen opzicht, geopenbaerd heeft.

HET X. KAPITTEL.

Saul wordt tot Koning gezalvd vs. 1-16. en als zoodanig, aen de Volks-Vergadering van Israël, te Mispa voorgesteld vs. 17-27.

1. DOe nam Samuel een oliekruycke, gevuld met eene zekere zalvoly, ende gootse uyt op sijn hooft, om, door deze plechtigheid, aen te toonen, dat hy, van God zelven, tot de Koninglyke waerdigheid, geroepen ware, ende kuste hem, niet alleen tot een teeken van toegenegenheid, maer ook van eerbied en onderwerping. Men moet evenwel deze zalving zoo niet beschouwen, als of Saul thans werkelyk, tot de Koninglyke waerdigheid, werd ingehuldigd. Dit is eerst naderhand geschied. Deze zalving was maer voorloopig, en diende om Saul te verzekeren, dat hy tot den Throon van Israël geroepen ware. De geheele zack moest, voor als nog, geheim blijven. — Het is ligtelyk te begrijpen, dat deze zaek aen

Saul

Saul gansch onbegrijpelyk zy voorgekomen. Hy zal aen Samuel, met woorden of met houding, hebben te kennen gegeven, dat 'er by hem nog veelerlei bedenkingen en twijffelingen overbleven, ende, om hem alle verzekering te geven, seyde Samuel tot hem: Twijffelt gy nog, aen het gene ik, uit Gods naem, verklaerd en door de zalving verzekerd heb? Is 't niet [*alsoo*] dat de HEERE u (*a*) tot eenen Voorganger en Koning over Israël, het welk, in eene byzondere betrekking, sijn erfdeel is, door mijne hand, gesalft heeft?

2. Dan, om Saul alle twijffelingen te ontnemen, voorspelde Samuel hem verscheidene byzonderheden, welke hem, op zijne terug reis, ontmoeten zouden; welke hy, als zoo veele verzekerende bewijzen, moest aenmerken, van het gene Samuel hem, uit Gods naem, verklaerd had. Als gy heden van my gaet, zoo vervolgde Samuel, so sult gy twee mannen vinden by het graf Rachels, aen den weg naer Bethlehem Gen. 35: 19, aen de lantpale Benjamins, alwaer het ervdeel van deze stam grenst, aen dat van Juda, te Zelzah: die twee gemelde mannen sullen tot u seggen, De eselinnen zijn gevonden, die gy zijt gaen soecken, ende siet, uw vader heeft de saken der eselinnen verlaten, ende hy is bekommert voor ulieden, vreezende, dat u en uwen knecht eenig onheil bejegend zy, seggende, Wat sal ick om mijnen sone doen, dat ik hem wederkrijge?

3. Als gy u van daer ende voorder aen begeeft, ende sult komen tot aen Elon Thabor, daer sullen u drie mannen vinden, opgaende tot Godt nae Beth-El, naer *Gods huis*, naer Kiriath-Jearim, alwaer thans de Ark is, om te offeren: een, dragende drie bockskens, ende een, dragende drie bollen broots, ende een, dragende een flessche wijns, om dank-offeranden te doen.

4. Ende (*b*) sy sullen u nae [*uwen*] welstant vragen; ende sy sullen u twee brooden geven van

(*a*) Hand. 13: 21. (*b*) Richt. 18: 15.

den voorraed, welke zy tot hun eigen gebruik hadden medegenomen, tot een teeken van zonderlingen eerbied; die ſult gy daerom ook van haer hant nemen.

Deze twee brooden waren een geſchenk van belang voor Saul en zijnen dienaer, tot het overige der terug reize; daer uit Kap. 9: 7. blijkt, dat hun medegenomen voorraed verteerd was.

5. Daer na ſult gy komen op den heuvel Godes, daer der Philiſtijnen beſettingen dicht by zijn: 't zy by Kiriath-Jearim, gelijk in de aenmerkingen by Kap. 9: 16. is opgegeven, 't zy liever by Gibea Benjamins, zijnde, gelijk uit Kap. 11: 4. af te nemen is, Sauls en zijns Vaders woonplaets.

Gibea of *Geba* beteekent een *heuvel*, en was dus een naem welke, in het bergachtige Canaan, aen verſcheiden ſteden, wegens hunne ligging op of aen heuvels, gemeen was. De heuvel by deze Stad, zal dan *Gods heuvel* genaemd zijn, wegens een Propheten-ſchool aldaer geſticht; en dan is deze bezetting der Philiſtijnen dezelvde, welke, in 't tweede jaer daerna, door Jonathan verſlagen is, Kap. 13: 3.

Ende, dus vervolgde Samuel, 't ſal geſchieden, als gy aldaer in de ſtadt uwer wooning weder-komt, ſo ſult gy ontmoeten eenen hoop Propheten, gewijde mannen, die zich geheel op Godsdienstige verrichtingen, vooral van bidden, lovzingen, en het onderzoek der Godlyke Wetten, toeleggen, (c) van der hoogte afkomende, ende voor hare aengeſichten luyten ende trommelen, ende pijpen, ende harpen, en andere werktuigen van Muzijk, om God te loven, ende ſy ſullen propheteeren (d), door het zingen van lovzangen, en het ſpreken over Godlyke zaken.

6. Ende de Geeſt des HEEREN ſal veerdigh worden over u, ende gy ſult, op het onverwachtst, de bekwaemheid ontvangen, om ook, over Godlyke zaken te ſpreken, en den HEER lov te zingen, en in zoo ver zult gy met hen propheteeren: ende gy ſult in eenen anderen man verandert worden, en begivtigd zijn, met vermogens en bekwaemheden, aen welke gy, voor dien tijd, in het geheel geene kennis had. Om-

(c) 1 Chron. 16: 39. (d) Num. 11: 25.

Omtrent deze Propheten, en het Propheteeren van Saul, dienen wy wat onderſcheiden te handelen.

I. Wat de gemelde *Propheten* aengaet. — Voor dezen tijd vind men geene melding van deze Propheten. Kap. 19: 20. lezen wy van eene geheele *Vergadering van Propheten.* Te weten, SAMUEL ſchijnt de eerste invoerer geweest te zijn van de ſchoolen der Propheten. Deze ſchoolen der Propheten waren zoo vele Academien, in welke Godgewijde jongelingen, in zaken van den Godsdienst, onderwezen werden. De Leeraer dezer ſchoolen was de een of ander Propheet, die reeds, door ontvangene Openbaringen, in achting en aenzien was. Dees Propheet werd, door de Leerlingen, *Vader*, en zy wederom *Zoonen der Propheten* geheten. — De *Propheten*, van welke hier geſproken wordt, waren zekerlyk leerlingen van Samuel.

Deze leerlingen van *Samuel* worden, in eenen ruimen zin, *Propheten*, genaemd. — Tot het eigenlyk gezegd Propheteeren, of het voorzeggen van toekomende zaken, behoorde eene onmiddelyke Openbaring; daertoe kon men zich zekerlyk niet voorbereiden, en de HEER kon zoo wel andere menſchen, met zijne Openbaringen, vereeren, als deze Zoonen der Propheten. Maer evenwel, met dit alles, ſchijnt zich de HEER, van deze Zoonen der Propheten, in het vervolg, voornamelyk te hebben willen bedienen, tot het mededeelen van zijne onmiddelyke Openbaringen. Uit deze ſchoolen zijn, nae alle waerſchijnlykheid, NATHAN, GAD, HEMAN, JEDUTHUN, ASAPH, en andere voortgekomen.

Het oogmerk van deze ſchoolen was, om de Godgewijde jongelingen, in zaken van den Godsdienst te onderwijzen, en hen in ſtaet te ſtellen, om de kennis en onderhouding daervan, onder het volk, zoo veel doenlyk was, te handhaven en voort te planten. Ook werden zy, in de zang en ſpeelkunst, onderwezen, welke, van oude tijden af, van groot gebruik was in den Godsdienst, en ook

recht geschikt, om de gemoederen, tot eene meer verhevene bespiegeling van Godlyke zaken, op te wekken. — In dezen zin Propheteerden thans deze mannen, voor zoo ver zy, ter verheerlyking van God, zongen en speelden. Daerom waren zy ook voorzien, van *luiten*, *trommelen*, *pijpen*, *harpen*, en andere Musikale werktuigen vs. 6.

II. Saul, zoude, met deze mannen, *Propheteeren*, en, in hun gezelschap, den hoogen God, met Psalmen en Lovzangen, verheerlyken. — Dit was des te zonderlinger, omdat Saul nimmer de school dezer Propheeten bezocht had. — Ten dien einde, zou de *Geest des* HEEREN *over hem vaerdig worden*; hy zou, door eene onbekende aendrivt, worden opgewekt, om God, met de Propheten, zingende en speelende, groot te maken. — Met opzicht tot dezen Godsdienstigen yver, en ongewoone bekwaemheid, zou hy *in eenen anderen man veranderd worden.*

III. Het oogmerk, waertoe Saul, met deze bekwaemheid, begivtigd werd, was ook om hem te doen opmerken, dat zijne zalving zoude gepaerd gaen, met het schenken van die gaven, welke hy, tot het bekleeden der Koninglyke waerdigheid, zoude noodig hebben.

7. Ende, zoo vervolgde Samuel tot Saul te spreken, 't sal geschieden, als u dese teeckenen sullen komen, als u die zaken overkomen, welke ik u thans voorspeld heb, en gy, als zoo vele waerteekenen, beschouwen moet, dat gy, van God zelven, tot Koning over Israël, geroepen zijt, doet gy wat uwe hant vinden sal, aenvaerd dan de Koninglyke Heerschappy, wanneer ik u dezelve, in de tegenwoordigheid van het gansche volk, zal opdragen: want Godt sal met u zijn, en uwe Regeering voorspoedig maken, wanneer gy zijne geboden gehoorzaem zijt.

8. Gy nu sult voor mijn aengesichte afgaen nae Gilgal, in de nabuurschap van de Jordaen, alwaer ook de stammen, die over deze rivier woonen, gemakkelyk kunnen zamenkomen; ende siet, ick sal tot u af komen, om brand-offeren te offeren, om te offeren offerhanden

den der danckfegginge: feven dagen fult gy [*daer*] beyden, tot dat (*e*) ick tot u kome, ende u bekent make, wat gy doen fult.

Men moet dit zoo niet verftaen, als of de hier gemelde offerande, na verloop van de *eerste* zeven dagen, gefchieden moest: want Saul werd eerst, te Mizpa, plechtig, tot Koning ingehuldigd vs. 17. en vervolgens; en in 't tweede jaer daerna was Samuel, tot het gemelde einde, nog niet te Gilgal gekomen, Kap 13: 4. en vervolgens. — Men kan de Hebreeuwfche woorden, met eenige verandering in de fcheidteekens, dus vertalen: *Gy nu zult voor mijn aengezicht afgaen naer Gilgal; en zie, ik zal tot u afkomen, om brand-offeren te offeren, en om te offeren offeranden der dankzegging, zeven dagen: (maer evenwel) gy zult beiden, tot dat ik tot u kome, en u bekendmake, wat gy doen zult;* en dan is de meening deze: — Dat Samuel aen Saul nog een ander teeken gegeven hebbe, om hem te verzekeren, dat de HEER, in volgende tijden, met hem wezen zoude, wanneer hy Gods geboden gehoorzaem was — dat dit teeken hier in beftaen zoude, dat Samuel, te Gilgal, by hem komen zoude, om aldaer een plechtig Feest te vieren, geduurende zeven dagen — dat de tijd niet bepaeld worde, wanneer dit Feest zoude gevierd worden; zoodat Saul zoo lang wachten moest, met, ten gemelden einde, naer Gilgal, aftegaen, tot dat Samuel hem kwam waerfchouwen.

Maer Saul was te ongeduldig, om deze waerfchouwing af tewachten. — Toen de Philiftijnen, na Jonathans verflaen hunner bezettinge, Israël met al hunne macht overvielen, verzamelde zich al het volk te Gilgal, verwachtende, dat Samuel nu komen zoude, om die offeranden te offeren, van welke hy tot Saul gefproken had. Maer Samuel, nae den zin van den Koning, niet fpoedig genoeg opdagende, liet Saul zich, door ongeduld, vervoeren, om zelvs te offeren, en, even daerdoor, verloor hy de Godlyke gunst Kap. 13: 4. enz.

9. De teekenen, welke Samuel aen Saul gegeven had, werden werkelyk vervuld. Nauwlyks had Saul van den Pro-

(*e*) 1 Sam. 13: 8.

pheet affcheid genomen, en de terug reis aenvaerd, of hy zag 'er de fterkfte proev van. 't Gefchiedde nu, doe hy fijne fchouder keerde, om van Samuel te gaen, en maer een weinig wegs gevorderd had, veranderde hem Godt het herte [*in*] een ander; hy gevoelde eene zonderlinge aendrivt tot kloekmoedige daden, hy vond zich, met gaven en vermogens, begivtigd, van welke hy te vooren niets geweten had, op die wijs, als Samuel hem voorfpeld had vs. 6. Ook ontmoetten hem vervolgens alle die byzonderheden, van welke Samuel tot hem gefproken had, ende alle die teeckenen quamen ten felven dage.

De vervulling van de twee eerste teekenen, van welke Samuel vs. 2 4. had opgegeven, wordt niet uitdrukkelyk verhaeld, maer flechts veronderfteld; alleenlyk vinden wy een omftandig bericht, nopens de vervulling van het derde teeken vs. 5, 6. aengewezen. Dit gefchiedt, om twee gewichtige redenen. (1). Omdat het laetfte duidelyker en meer beflisfchende was. Er was zekerlyk eene buitengewoone tusfchenkomst van het Godlyk Alvermogen toe noodig, om Saul, op een oogenblik, zonder eenige voorbereiding, kundigheden en vermogens mede te deelen, van welke hy te vooren geheel ontbloot was. (2). Omdat het laetfte teeken algemeen was. De twee eerste, beftaende in de ontmoeting van bepaelde perfonen, in de aengewezene omftandigheden, waren alleen voor Saul; maer dit derde was openbaer, het beftond in zoodanig iets, het welk gefchiedde, in de tegenwoordigheid van vele getuigen. Het baerde ook indedaed zeer veel opzien vs. 12; en elk een oplettende kon 'er gereedelyk uit befluiten, dat de HEER iets groots met Saul voor hadde.

10. Doe fy daer, Saul en zijn dienaer, (*f*) aen den bepaelden heuvel, alwaer de fchool der Propheten was, quamen, fiet, fo [*quam*] hem een hoop Propheten te gemoete: ende (*) de Geeft des HEEREN wert veerdigh over hem, ende hy propheteerde in het midden van hen, zoo als Samuel hem voorfpeld had.

11. Ende 't gefchiedde, als een yegelick die hem

(*f*) 1 Sam. 19: 18. &c. (*) Hebr. De Geest Godes.

hem van te vooren gekent hadde, en wist, dat hy nimmer de schoolen der Propheten bezocht hadde, met verwondering sagh, dat hy, siet, welk een vreemde zaek! propheteerde met de Propheten, so seyde 't volck, een yeder tot sijn metgeselle, Wat is dit, dat den sone Kis geschiet is? waer heeft hy deze bekwaemheid van daen gekregen? Is Saul oock onder de Propheten? welk een vreemd verschijnsel? deze zaek verdient zeer veel opmerking! wat zal 'er toch van Saul worden?

12. Doe antwoordde een man van daer, een verstandig man onder de omstanders, ende seyde, Wie (g) is doch haer Vader? Samuel, weten wy, is de *Vader* of Leeraer der Propheten Zoonen, maer vermids Saul het onderwijs van dezen verlichten man nooit genooten heeft, moet God zelvs zijn *Vader* en Leermeester wezen, die immers hem zoo wel als anderen daermede begunstigen kan. Daerom is 't tot een spreeckwoort geworden, wanneer 'er eene vreemde en onverwachte zaek gebeurde, Is Saul (*h*) oock onder de Propheten?

13. Doe hy nu voleyndt hadde, in den gezegden zin, te propheteeren, so quam hy op de hoogte.

14. Ende Sauls oom, die hem hier ontmoette en had zien propheteeren, seyde tot hem, ende tot sijnen jongen, Waer zijt gylieden henen gegaen, dat gy zoo lang zijt uitgebleven? hy nu seyde, Om de eselinnen te soecken: doe wy sagen dats'er niet en waren daer wy dezelve zochten, so quamen wy tot Samuel, met verzoek, dat hy ons den weg zoude aenwijzen, welken wy gaen moesten, om de ezelinnen op te spooren.

15. Doe seyde Sauls oom, die niet begrijpen kon, waer die zonderlinge verandering in hem van daen kwam, Geeft my doch te kennen, wat heeft Samuel ulieden geseyt?

16. Saul nu seyde tot sijnen oom, Hy heeft ons voorseker te kennen gegeven, dat de eselinnen gevonden waren: maer de sake des Koninckrijcks,

(*g*) Gal. 1: 24. (*h*) 1 Sam. 19: 24.

daer van Samuel gefeyt hadde, en gaf hy hem niet te kennen; omdat Samuel hem, voor als nog, de geheimhouding had aenbevolen, en deze groote byzonderheid was aen den dienaer geheel onbekend.

17. Doch na verloop van eenigen tijd, werd de zaek openbaer; Samuel riep het volck te famen tot den HEERE te Mizpa, om hun aen te zeggen, wat de HEER hem, omtrent den Koning, welken zy zoo onbefuisd begeerd hadden, gelast had.

18. Ende hy feyde tot de vergadering der Stamhoofden, en andere gevolmachtigden, uit de kinderen Ifraëls, Alfoo heeft de HEERE de Godt Ifraëls tot my, in eene Openbaring, gefproken, en my gelast ulieden het volgende, zijnes namens aen te zeggen: Ick hebbe Ifraël uyt Egypten opgebracht: ende ick hebbe ulieden van de hant der Egyptenaren geredt, ende van de hant aller Koninckrijcken, die u onderdruckten.

19. (*i*) Maer gylieden hebt heden uwen Godt verworpen, die u uyt al uwe elenden ende uwe nooden verloft heeft, ende hebt tot hem gefeyt, (*k*) Set eenen Koningh over ons. Thans zal aen uwe begeerte, hoe beleedigende voor uwen Godlyken Weldoener, en Befchermer, by wijs van toelating, voldaen worden. Nu dan, opdat 'er een Koning worde aengefteld; ftelt u, het ganfche volk van Israël, voor het aengefichte en in de byzondere tegenwoordigheid des HEEREN nae uwe onderfcheidene ftammen, ende nae uwe duyfenden, in welke elk een ftam wederom verdeeld is.

20. Dit bevel werd werkelyk ter uitvoer gebracht. Doe nu Samuel alle de hoofden der ftammen Ifraëls hadde doen naederen, (*l*) fo is de ftamme Benjamins geraeckt, en door het lot aengewezen.

21. Doe hy de ftamme Benjamins dede aenkomen nae de hoofden van hare geflachten, fo wert het geflachte van Matri geraeckt en door het lot aengewe-

(*i*) 1 Sam. 8: 7. (*k*) 1 Sam. 8: 19. ende 12: 12. (*l*) Jof. 7: 14.

wezen. Ende toen het lot geworpen werd over de byzondere personen tot het geslacht van Matri behoorende, viel het op Saul: want Saul de sone Kis wert geraeckt, ende sy sochten hem, maer hy en wiert niet gevonden.

De zaek schijnt ons zoo te moeten begrepen worden. Dat Samuel, de Stamhoofden en andere afgevaerdigden van Israël, te Mizpa, de gewoone plaets der Landdagen Kap. 7., by wijs van Staetsvergadering, te zaem geroepen hebbe, om nader opening te geven van het gene de HEER hem, omtrent de zaek van den gevorderden Koning, gelast had vs. 17. Het is toch geheel onwaerschijnlyk, dat alle de Israëliten, uit alle de deelen des lands, hoofd voor hoofd, te Mizpa vergaderd zijn. — Op dien Landdag, gelastte Samuel aen de vergaderde Stamhoofden, dat niet alleen de Oudsten der onderscheidene stammen, maer ook de hoofden der Duizenden, in welke eene stam verdeeld was, als mede de Oudsten van elk een geslacht, te Mizpa verschijnen zouden, vs. 19. — Het geschiedde, en men maekte een begin van de loting. Eerst werd het lot geworpen tusschen de hoofden der stammen, en het viel op Benjamin vs. 20. Vervolgens lootten de Oversten der duizenden, en de hoofden der geslachten, in welke de Stam van Benjamin verdeeld was; en het geslacht van Matri werd, door het lot, aengewezen. Het Opperhoofd van Matris geslacht, noemde de Vaders der byzondere huisgezinnen op, welke tot dit geslacht behoorden; men lootte over deze, en het lot viel op het huisgezin van Kis; en na nog eene loting, over de byzondere personen, in het huisgezin van Kis, werd Saul aengewezen.

Wanneer men de zaek in dit licht beschouwt, is het ligtelyk te begrypen, dat Saul, by de loting, niet tegenwoordig ware. *Zy zochten hem* wel, *maer hy werd niet gevonden.* — Zekerlyk waren 'er vele byzondere personen, uit de omliggende plaetsen, te Mizpa tegenwoordig, om aenschouwers te zijn van deze plechtigheid, van welke nooit een voorbeeld gezien was. De woonplaets van Saul was te

Gibea, niet ver van Mispa, welke ſtad mede in Benjamin gelegen was. Men dacht daerom, Saul zou, nae alle waerſchijnlykheid, onder de omſtanders, wezen. — Men zocht hem, maer hy werd niet gevonden. Denkelyk was hy, uit zedigheid, wel wetende, dat het lot op hem vallen zoude, te huis gebleven.

22. Doe vraegden ſy, die deze plechtige Staets-Vergadering uitmaekten, voorder den HEERE, door den mond van Samuel, of Saul, die man, welken het lot had uitgewezen, nogh te Mizpa zoude ontboden worden, en derwaerts komen ſoude? de HEERE dan ſeyde, en antwoordde, door den mond van Samuel, hy zou ontboden worden; maer hy heeft zich verborgen, en om niet lang naer hem te zoeken, zal ik u de plaets aenwijzen, alwaer hy zich verſchoolen heeft, Siet hy heeft hem in zijnes Vaders huis, tuſſchen de vaten, en den huislyken omſlag verſteken.

23. Sy nu zonden aenſtonds henen, om den aengewezenen Koning, in deze Vergadering, te ſtellen; de mannen, die daertoe afgevaerdigd waren, ſpoedden zich, op de best mogelyke wijs, liepen, als 't ware, ende namen hem van daer, deden hem met zich gaen, ende hy, Saul, met de afgevaerdigden, gekomen zijnde, ſtelde ſich in 't midden der vergaderde hoofden des volcks: ende (*m*) zy zagen, met een zonderling genoegen, dat hy een man was van eene zeer groote achtbaerheid, en wat zijne gedaente aenging, recht geſchikt tot de Koninglyke waerdigheid, hy was hooger dan al het volck, van ſijne ſchouder ende opwaerts.

24. Doe ſeyde Samuel tot den gantſchen volcke: Siet gy, wien de HEERE verkoren heeft? want een man van zulk eene ontzachverwekkende geſtalte gelijk hy en is 'er niemant meer onder den gantſchen volcke: doe juychte het gantſche volck, niet alleen de Opperhoofden van Iſraël, maer ook alle man-

(*m*) 1 Sam. 9: 2.

mannen, die by deze plechtigheid, tegenwoordig waren, tot een teeken van de algemeene blijdſchap, ende elk deed hem hulde, als gebiedenden Vorſt, en ſeyden, De Koningh leve, en regeere voorſpoedig over Iſraël!

25. Samuel nu ſprack tot den volcke het recht des Koninckrijcks, hy paste de Godlyke Wet Deut. 17: 16 enz., op de tegenwoordige omſtandigheden toe, en verklaerde, in de byzonderheden, zoo de verplichtingen als de voorrechten van den Koning, ſtellende tevens de plichten voor, welke de Iſraëllers, omtrent hunnen gebiedenden Opperheer, te betrachten hadden, ende ſchreef het een en ander in een boeck, ende leyde het voor het aengeſichte des HEEREN: by de Ark te Kiriath Jearim; waerſchijnlyk gav hy ook den Koning en den Oudſten een afſchrivt van dit boek, opdat het, in vervolg, tegen Vorst en onderdanen, getuigen zoude. Doe liet Samuel, die voor als nog de Rechterlyke waerdigheid niet plechtig had afgelegd, de Oudſten van 't gantſche volck gaen, elck nae ſijn huys, ſcheidende deze Staets-Vergadering.

26. Ende Saul, die nu wel tot Koning aengeſchreven, maer nog niet ſtaetelyk was ingehuldigd, gingh oock nae ſijn huys te Gibea, om aldaer, als een byzonder perſoon, te verkeeren, tot dat hy op den Throon bevestigd wierd, ende (*n*) [*van*] het heyr, van de menigte der Iſraëlieren, die hier tegenwoordig waren, gingen met hem, welcker herte Godt geroert hadde, om hem, ten teekene van eer, naer zijne wooning te geleiden.

27. Doch, met dit alles, waren 'er anderen, die over de verhooging van Saul niet te vreden waren, omdat hy tot de geringſte ſtam behoorde, en van eene lage afkomst was; deze kinderen Belials ſeyden, Wat ſoude ons deſe geringe man uit de handen onzer vyanden verloſſen? (*o*) Nimmer is 'er ſchijn of ſchaduw geweest van zyne heldendaden. Ende ſy verachten hem, met woorden en gebaerden, ende en brachten hem (*p*) geen geſchenck, tot een teeken van toegene-

(*n*) 1 Sam. 13: 2. (*o*) 1 Sam. 11: 12. (*p*) 2 Chron. 17: 5.

genheid, eerbied, en onderwerping. Doch Saul was voorzichtig genoeg, om het ongemerkt te laten doorgaen; hy was als doof.

HET XI. KAPITTEL.

De Israëllers voeren, onder het bestier van Saul, den oorlog tegen de Ammoniten, met een allergelukkigst gevolg vs. 11. Deze zegeprael gav aenleiding, dat Saul, te Gilgal, in de Koninglyke waerdigheid, bevestigd wierd vs. 12-15.

1. DOe Saul tot Koning verkooren was, en wel bepaeldelyk eene maend na die verkiezing, zoo als Josephus heeft, toogh Nahas de Ammoniter op, ende belegerde Jabes, eene stad in Gilead beoosten de Jordaen, in het ervdeel van Manasse, op de grenzen der Ammoniten: ende alle de mannen van Jabes, geene kans ziende, om het tegen de Ammoniten uit te houden, seyden tot Nahas, Maeckt een verbont met ons, op redelyke voorwaerden, so sullen wy u dienen en schatting betalen.

Uit Kapittel 12: 12. leeren wy, dat Nahas, reeds eenigen tijd te vooren, toerustingen ten oorlog gemaekt, en vry duidelyk had laten zien, dat het zijn voornemen ware, om op de Israëliten aentevallen. — De vrees voor de wapenen der Ammoniten had de Israëliten, onder andere, aenleiding gegeven, om eenen Koning te begeeren. — Maer korten tijd, nadat Saul tot Koning gekoozen was, barstte de oorlog werklyk uit. De Ammoniten begonnen den oorlog, met eenen aenval op de gemelde Stad Jabes; niet alleen, omdat zy de naeste aen hun land was, maer ook omdat zy te zwak was, om eenigen aenmerkelyken wederstand te bieden: want eens waren de inwooners van Jabes, aen het kwaed hunner Landgenooten opgeofferd, omdat zy niet mede waren opgekomen tot den Benjaminitischen oorlog Richt. 21: 8. De

De Geschiedschrijver verhaelt ons niet, door welke redenen de Ammoniten bewoogen werden, om Israël den oorlog aen te doen. Maer het is, uit de omstandigheden, ligtelyk op te maken. — Men denke, aen den ouden en ingekankerden wrok der Ammoniten tegen de Israëliten, welken zy reeds, by den uittocht uit Egypte, geopenbaerd hadden Deut. 23: 3, 4. Hier kwam nog by, dat zy den ouden eisch vernieuwden, welken zy, reeds ten tijde van Richter Jephta, gemaekt hadden, op het Over-Jordaensche land Richt. 11: 33, en vooral, dat zy nu den kans meenden schoon te zien, om die schroomelyke nederlaeg te wreeken, welke, Jephta hen, toen ter tijd, had toegebracht; nu het land inwendig verdeeld was door het begeeren van eenen Koning, en nu ook, van de andere zijde, de Philistijnen zich wapenden; gelijk 't aenmerkelyk is dat ook, in Jairs tijd, de Philistijnen en Ammoniten Israël te gelijk aenvielen Richt. 10: 5, 6. — Mogelyk wilden zy dus elkanderen helpen om hunne oude landen weder te krijgen; in hope dit volk geheel te overmeesteren, alsze gelijktijdig, de eene ten Oosten de andere ten Westen, het land invielen.

De inwooners van Jabes, waren aenstonds gereed, om zich, den Ammoniten, op draeglyke voorwaerden, te onderwerpen, vermids zy te zwak waren, om weerstand te bieden. Ook vreesden zy, dat zy weinig hulp te wachten hadden van hunnen broederen in Canaan, die zich te nauwer nood, tegen de Philistijnen, konden verdeedigen.

2. Doch Nahas de Ammoniter vorderde van de Jabeziten, onverdraeglyke voorwaerden, welke, met de menschelykheid zelve, strijdig waren: hy seyde tot hen, Mits desen en op die voorwaerde, sal ick [*een verbont*] met ulieden maken, dat ick u allen de rechter ooge uytsteke: ende, welk een reden gav de barbaersche Nahas van dezen onmenschelyken eisch? Ik vorder dit, zeide hy, om u, als een verachtelyk volk, voor de geheele waereld, ten toon te stellen, het welk in de noodzakelykheid is, om zich, onder de schandelykste voorwaerden, aen my te onderwerpen; en dit zal te wege brengen, dat

ick dese schande op gantsch Israël legge, die niet in staet zijn, u, uit mijne hand, te redden.

3. Doe Nahas dezen onmenschlyken eisch gedaen had, seyden tot hem de Oudste van Jabes, Laet seven dagen van ons af, dat wy boden senden in alle de lantpalen van Israël: is 'er dan niemant die ons verlost, so sullen wy tot u uytgaen, en ons aen de voorgestelde voorwaerde, hoe hard ook, onderwerpen.

Nahas gav den Jabeziten dit uitstel, uit enkele trotschheid. Hy hield zich, zo 't schijnt, verzekerd, dat de Israëliten het niet zouden durven ondernemen, om Jabes te hulp te komen, en dan zou hy 'er des te meer eer van hebben.

4. Als de gemelde boden der Jabeziten, te Gibea in Benjamin, de Stad van Sauls wooning quamen, so spraken sy dese woorden voor de ooren des volcks: zy gaven een uitvoerig verslag van de handelwijs, welke Nahas met hunne Stad gehouden had: doe hief al dat volck sijn stemme op, ende weende, deels uit mededogen, met de mannen van Jabes, deels uit vrees, dat hun het zelvde lot eerlang treffen zoude.

5. Ende siet, Saul, die wel tot Koning gekoozen, maer nog niet, door het gansche volk, in zijne waerdigheid, erkend en bevestigd was, quam juist op dien tijd, dat de gansche Stad, door de boodschap der Jabeziten, in rep en roer was, van achter de runderen uyt het velt, ende Saul seyde, Wat is den volcke, dat sy weenen? doe vertelden sy hem de woorden der mannen van Jabes.

Het verwondere niemand, dat de verkoozene Koning van Israël, *uit het veld* kwam, van *achter de runderen:* want men moet weten, dat de Landbouw oudtijds in groote achting was; en het is zeer bekend, dat vermaerde Vorsten en Veldheeren, onder de Grieken en Romeinen, zich dikwijls, met den akkerbouw en de veehoedery, hebben bezig gehouden.

6. Doe wert de Geest Godes veerdig over Saul,

Saul, als hy dese woorden hoorde: hy gevoelde eene kloekmoedige aendrivt, om Jabes te ontzetten, ende syn toorn ontstack seer tegen Nahas, over zynen barbaerschen eisch.

Jabes was, na de gebeurtenis Richt. 21. toen de inwooners uitgeroeid wierden, waerschijnlyk door Benjaminiten weder bevolkt; van daar dat, zoo Saul als zijne Stad- en Stamgenooten, te meer bewogen waren over deze Stad, en te vuuriger om haer te verlosfen en zich aen Nahas te wreken. — Waerby dit opmerkelyk was, dat uit het zelvde Gibea, dat toen aenleiding gegeven had tot die verwoesting van Jabes, nu de verlosfing voor die Stad komen zoude.

7. Ende hy, overwegende, dat het gezicht van eene zaek doorgaends meer invloed hebbe, op de gemoederen der menschen, dan het gehoor, nam een paer runderen, ende hieuwse in stucken, ende hy sondtse in alle lantpalen Israëls door de hant der boden, seggende, Die niet selfs uyt en treckt achter Saul, ende achter Samuel, alsoo sal men sijne runderen doen: doe de Israëlieten deeze verschriklyke bedreiging gehoord hadden, viel de vreese des HEEREN op het volck, ende sy (*a*) gingen uyt als een eenigh man, om Saul en Samuel, ter ontzetting van Jabes, te volgen.

Waerom maekt Saul, in dit opontbod, ook melding van Samuel? Om zijne bevelen des te meerder gezach by te zetten; hy wist dat 'er kinderen Belials waren, die hem verachtten Kap. 10: 27. — Samuel vergezelde Saul. in dezen optocht, zie vs. 12, niet alleen als Propheet, om hem raed te geven, maer ook om dat de Grijsaert zyn Richterambt nog niet openlyk had nedergelegd.

8. Hierop monsterde Saul het volk, Ende hy teldese te Bezek: ende der kinderen Israëls waren drie hondert duysent, ende uit het getal der mannen Juda, die de grootste Stam was, waren 'er niet meer dan dertigh duysent, misschien waren de overige te huis

(*a*) Richt. 20: 1.

gebleven, om hunne bezittingen, tegen de nabuurige Phi listijnen, te verdedigen, waer door zy ook bevrijd zullen geweest zijn van de bedreiging vs. 7.

9. Doe de monstering geschied was, seyden sy tot de boden, die gekomen waren, Aldus sult gylieden den mannen te Jabes in Gilead seggen, Morgen sal u verlossinge geschieden, als de sonne heet worden sal, tegen den middag: Als de boden quamen, ende verkondigden [*dat*] den mannen te Jabes, so werden sy verblijdt.

10. Ende de mannen van Jabes, deze aengename tijding ontvangen hebbende, seyden tot Nahas den Ammoniter, Morgen sullen wy tot ulieden uytgaen: ten zy wy nog ontzet van onze broederen krijgen mogten, om ons aen uwe harde voorwaerden te onderwerpen, ende gy sult ons dan doen nae alles dat goet is in uwe oogen.

Deze boodschap was eene geoorloovde krijgslist, om Nahas, in zijne trotsche zorgloosheid, te doen volharden, opdat de Israëliten gelegenheid hebben zouden, om hem onverwachts op het lijv te vallen. — Nae alle gedachten geschiedde deze boodschap, op den laetsten van de zeven dagen, welke Nahas hun tot uitstel vergund had. Trouwens, het is ook ligt te begrijpen, dat 'er, tot het verzamelen van Sauls leger, een dag of zes noodig ware; te meer, daer hy met het gansche leger de Jordaen moest overtrekken.

11. 't Geschiedde nu 's anderen daegs, dat Saul 't volck stelde in drie hoopen, om de Ammoniten, van verschillende kanten, te overvallen, en hen daerdoor des te grooter schrik aen te jagen; want Saul was, met zijn leger, den ganschen nacht, door getrokken: ende sy quamen op het alleronverwachtst, in het midden des legers van de zorglooze Ammoniten, in de morgenwake, terwyl de vyanden in de rust lagen, ende sy sloegen Ammon, die door schrik en verwarring weinig tegenstand bieden konden, tot dat de dagh heet wert: ende 't geschiedde dat de overige, die het zwaerd der Israëliten ontvluchtten, alsoo verstroyt werden, dat 'er onder haer geen twee t'samen en bleven.

Deze

Deze roemruchtige overwinning baende den weg, tot de openbare bevestiging van Saul, in de Koninglyke waerdigheid, door het gansche volk, vs. 12-15.

12. Doe... Saul, onder den Godlyken zegen, deze roemruchtige zegeprael bevochten, en zulke kennelyke proeven van zijne dappere heldhaftigheid gegeven had, seyde 't volck tot Samuel, (*b*) die tot nog als Richter beschouwd werd: Wie is hy die seyde, Soude Saul over ons regeeren? 'er zijn, by de verkiezing van Saul, Belials mannen geweest, die hem gelasterd, en na dien tijd alle pogingen hebben aengewend, om het volk van hem aftetrekken, als ware hy geheel ongeschikt, om ons te beschermen. Waer zijn nu deze lasteraers? zy hebben den dood verdiend. geeft hier die mannen, laten zy opgezocht en voor ons gesteld worden, dat wyse dooden.

13. Maer Saul betoonde, in dit geval, zijne edelmoedigheid, hy seyde, Daer en sal te desen dage geen man gedoodt worden: want de HEERE heeft heden een roemruchtige verlossinge in Israël gedaen.— Hoe wanvoeglyk zou het zyn, de algemeene blijdschap van dezen dag, door het dooden van eenigen mijner onderdanen, te verstooren?

14. Voorder seyde Samuel tot het volck, Komt, ende laet ons nae Gilgal gaen, ende het Koninckrijke aldaer vernieuwen, dat is, de Koninglyke waerdigheid, uit kracht der voorige verkiezing, plechtig bevestigen, en eenparig aen den dapperen Saul opdragen. Deze overwinning op de Ammoniten zal alle vooroordeelen tegen zijn persoon, uit de gemoederen der genen, die hem in het begin ongeschikt oordeelden, nu geheel hebben wechgenomen. Elk zal nu gereed zyn, om dezen held de Koninglyke waerdigheid op te dragen.

Deze plechtigheid der algemeene huldiging kon thans

(*b*) 1 Sam. 10: 27.

des te gevoeglyker geſchieden, omdat gansch Israël by een was. Gilgal, die vermaerde plaets, alwaer Israël 't eerst in Canaan zijne legertenten had opgeſlagen, was 'er ook geſchikt toe, om dat de Israëliten, die in Canaan woonden, 'er moesten doortrekken, om naer hunne huizen weder te keeren; en zy, die tot de Overjordaenſche ſtammen behoorden, konden zich zeer gemakkelyk naer eene plaets begeven, welke even over de rivier gelegen was.

15. Doe gingh al het volck nae Gilgal, ende maekte Saul aldaer Koningh, thans werd hem, door gansch Israël, eenparig hulde gedaen; het geheele volk onderwierp zich, op de allerplechtigſte wijs, aen zijne Koninglyke Heerſchappy, voor het aengeſichte des HEEREN te Gilgal, die thans aldaer, op eene byzondere wijs, tegenwoordig was, ende ſy offerden aldaer danckofferen voor het aengeſichte des HEEREN: zoo ter erkentenis der overwinning op de Ammoniten, als over de plechtige bevestiging van Saul, in de Koninglyke waerdigheid, gelijk ook om den Godlyken zegen, over den nieuwen Koning, afteſmeeken; ende Saul verheugde ſich aldaer gantſch ſeer, met alle de mannen van Israël.

HET XII. KAPITTEL.

Ter gelegenheid van Sauls openbare bevestiging, in de Koninglyke waerdigheid, deed Samuel eene zeer merkwaerdige redevoering, in welke hy de Richterlyke waerdigheid nederlei vs. 1-5, en, na den Israëliten nog eens te hebben aengetoond, dat hunne eisch, om eenen Koning, onredelyk geweest ware vs. 6-12. vermaent hy hen, om God te vreezen en den Koning te eeren vs. 13-25.

1. DOe Saul nu eenparig, als Koning, erkend en ingehuldigd was, deed Samuel eene zeer plechtige

tige redevoering. *Doe* ſeyde Samuel, tot gantſch Iſraël, Siet ick hebbe nae ulieder ſtemme gehoort, in alles dat gy my geſeyt hebt, ende ick hebbe eenen Koningh over u geſett, nadat ik den HEER, over dit gewichtig ſtuk, eerst had raedgepleegd.

2. Ende nu hebt gy uwe begeerte verkregen. Hoe zeer gy de Godsregeering verſmaeddet, heeft de HEER u evenwel, by wijs van toelating, genoegen willen geeven, ſiet daer treckt de Koningh voor uw aengeſichte henen. Daer ziet gy nu, in den perſoon van Saul, uwen Koning. Al het gezach, het welk ik, als Richter, zoo veele jaren lang, over u gehad hebbe, draeg ik hem op. Ik doe 'er volkomen afſtand van; zelvs geve ik, uit 's HEEREN naem, de opperheerſchappy, de macht van wetten te maken, van oorlogen te voeren, van vreede te maken, van verbintenisſen aen te gaen, met alle de rechten en voorrechten, welke aen de Koninglyke Majesteit verbonden zijn, aen hem over. — Dan evenwel, ik reken my verplicht, by deze gelegenheid, verantwoording te doen van mijne handelingen, geduurende allen dien tijd, dat ik, met de Richterlyke waerdigheid, ben bekleed geweest; opdat het nageſlacht wete, dat ik, in mijn ambt en plicht, ben getrouw geweest, en geene gelegenheid gegeven heb, tot deze zoo groote Staets-omwenteling. Ik ben nu een man van hooge jaren, ende ick ben oudt ende grijs geworden, zoodat het gene ik zeggen zal geenszins voortkome, uit nijd over Sauls bevordering, of uit misnoegen, dat ik mijne Richterlyke waerdigheid verlaten moet: want, uit hoofde van mijnen ouderdom en verzwakten toeſtand, is zy my tot last geworden — ende ſiet mijne ſonen zijn by ulieden. Het is waer, gy hebt klachten, over het wangedrag van mijne zoonen, ingebracht, die ik tot Onder-regenten, onder mijn beſtier, had aengeſteld; en van dit voorwendſel hebt gy u 't eerst bediend, om uwen eisch te billyken, dat 'er een Koning wezen moest. Vermids ik nu het Richterambt heb nedergelegd, zijn mijne zoonen, even als ik, byzondere perſonen. Meent gy rechtmatige klachten tegen hen te hebben, de weg van rechten ſtaet ū open. Be-

ſchuldig hen nu by uwen Koning. Laten zy geſtraft worden, indien zy het verdiend hebben; ik zal zelvs niet eens voor hun ſpreken. Ende, wat mijn gedrag aengaet, ik beroep my op uw aller geweten, of ik, in eenig opzicht, aen mijn ambt ben ontrouw geweest. Gylieden weet allen, hoe ik my gedragen heb, *ende* ick hebbe voor uwe aengeſichten gewandelt van mijner jeugt af tot deſen dagh toe: heeft iemand iets ten mijnen laste, ik geev hem hier vryheid te ſpreken, en daeg gansch Israël uit, om my te beſchuldigen.

3. Siet, [*hier*] ben ick, ik ſtae nu, als een byzonder perſoon, in uw midden, betuygt tegens my voor den HEERE, ende voor Saul ſijnen geſalfden Koning. Heb ik ooit mijn gezach misbruikt, om my te verrijken? heb ik ooit iemands goederen naer my genomen? heeft het goud ooit mijne oogen verblind, om het recht te krenken? betuigt tegen my, ô mannen van Israël, zo gy kunt, en ik onderwerp my aen de wel verdiende ſtraffen. Zegt dan, wiens oſſe ick genomen hebbe, ende wiens eſel ick genomen hebbe, ende wien ick verongelijckt hebbe, wien ick onderdruckt hebbe, en van wiens hant ick een geſchenck genomen hebbe, dat ick mijne oogen van hem ſoude verborgen hebben: om de misdaed, aen welke hy ſchuldig was, ſtraffeloos over het hoofd te zien; ſo ſal ick het ulieden wedergeven, en mijne ſchuld openlyk, voor God en den Koning, belijden.

4. Doe verklaerde ganſch Israël, dat hy zich, aen geen misbruik van zijn gezach, in eenig opzicht, had ſchuldig gemaekt; *doe* ſeyden ſy: eenparig, door den mond hunner Oudſten, Gy en hebt ons niet verongelijckt, noch gy en hebt ons niet onderdruckt, noch gy en hebt van niemants hant yet genomen: wy kunnen niet nalaten u het openlyk getuigenis te geven, dat gy u, in alles, als een rechtvaerdig Richter, gedragen hebt, en dat wy niets ten uwen laste hebben.

5. Doe ſeyde hy tot hen, De HEERE, die hier thans, op eene byzondere wijs, tegenwoordig is, zy een getuyge tegen ulieden, wanneer gy in het vervolg

ten

ten nadeele van mijn beſtier ſpreken mogt, ende mijn Heer Saul, ſijn geſalfde Koning, zy te deſen dage getuyge, dat gy in mijne hant niet gevonden en hebt: het welk ik my, door onderdrukking, door omkooping, of ander misbruik van mijn gezach, zoude verkregen hebben. ende ['t *volck*] ſeyde eenparig, als uit eenen mond, Hy de HEER zelvs, zoowel als de Koning, zy getuyge.

Wijders vertoont Samuel hier nog eens, voor het laetst en als ten overvloede, dat hunne begeerte, om eenen Koning, gansch onbetaemlyk geweest ware, zoodat zy zelvs voor de gevolgen aenſpraeklyk waren, welke zy, niet hem, maer zich zelven, zouden te wijten hebben, vs. 6-12.

6. Voorder ſeyde Samuel tot den volcke: 't Is de HEERE, die Moſe ende Aaron tot zulke aenzienlyke mannen gemaeckt, en hun al die macht gegeven heeft, van welke zy zich bediend hebben, om uwe Vaderen te verlosſen, ende het is de HEER, die uwe vaders, door den dienst van Moſe en Aaron, uyt Egyptenlant opgebracht heeft.

7. Ende nu, ſtelt u [*hier*], dat ick met ulieden rechte voor het aengeſichte des HEEREN, over alle de gerechtigheden en weldaden des HEEREN, die hy aen u ende aen uwen vaderen gedaen heeft, dat ik u herinnere, hoe gy aen deze weldaden beantwoord hebt.

8. Laet ik u, in een kort begrip, herinneren, wat de HEER aen ulieden gedaen heeft. — (*a*) Na dat Jacob in Egypten gekomen was: zijn geſlacht zich daer uitgebreid, en zijn Zoon Joſeph den hoogſten eertrap bereikt had, maer toen Joſephs groote diensten vergeten waren, werden uwe Vaders, van de Egyptenaren, niet alleen tot ſlaven gemaekt, maer zelvs op eene onmenschlyke wijs, mishandeld. Als zy ten laetſten moedeloos werden, onder de verdrukkingen, ſo (*b*) riepen uwe vaders, tot den HEERE,

(*a*) Gen. 46: 5. (*b*) Exod. 2: 23.

ende de HEERE (*c*) sondt Mose ende Aaron, ende sy leydden uwe vaders, onder de hulp van Gods wonderdoend Alvermogen, uit Egypten, ende dedense aen dese plaetse, in dit gezegend land, woonen.

9. Maer sy vergaten den HEERE haren Godt en zijne weldaden al zeer spoedig. In plaets van den HEER, die hen, tot het volk van zijn byzonder eigendom, en onder zijne onmiddelyke bescherming, had aengenomen, oprechtelyk te dienen, vervielen zy binnen korten, tot de versoeilykste afgodery en de schroomelykste wanbedrijven. Dewijl de HEER zulk een wangedrag niet, met onverschillige oogen, konde aenzien, so verkocht hyse in de hant van (*d*) Sisera den Krijgs-oversten te Hazor, ende in de (*e*) hant der Philistijnen, ende in de hant des (*f*) Konings der Moabiten, die tegen haer streden en hen te onder brachten.

10. In zulke benauwde omstandigheden keerden zy, nu en dan, tot hunnen God weder, Ende sy riepen tot den HEERE, ende seyden, Wy hebben gesondigt, dewijle wy den HEERE verlaten, ende de Baalim ende Astaroths en andere afgoden der Heidenen gedient hebben: ende nu, ruckt ons uyt de hant onser vyanden, ende wy sullen u alleen en onverdeeld dienen: en de HEER, die des ontfermens nimmer moede is, liet zich van tijd tot tijd verbidden, om hen te verlossen.

11. Ende de HEERE verwekte Richteren, den eenen na den anderen, die hen verlosten uit de hand hunner vyanden. Hy sondt Gideon, die ook (*g*) Jerubbaal genaemd wordt; ende (*h*) Bedan, ende (*i*) Jephtah, ende de HEER heeft zich ook van my Samuel, als een middel in zijne hand, ter uwer verlossing, gelieven te bedienen. Ende hy ruckte u, door den dienst van de gemelde Richteren, uyt de hant uwer vyanden rontom, alsso dat gy seker woondet.

Wie

(*c*) Exod. 3: 10 (*d*) Richt. 4: 2. (*e*) Richt. 10: 7. ende 13: 1. (*f*) Richt. 3: 12. (*g*) Richt. 6: 14. (*h*) Richt. 10: 3. (*i*) Richt. 11: 15.

Wie was die BEDAN, *die hier, onder de Richters en Verlossers van Israël, geplaetst wordt.*

Zekerlyk is deze BEDAN een Richter van Israël geweest, en, vermids men, in het boek der *Richteren*, niemand van dezen naem vindt, mag men besluiten, dat één der Richteren twee namen gehad hebbe, gelijk in dien tijd meermalen gebruikelyk was.

Sommigen houden hem, voor denzelven, met JAIR, den Gileaditer, die Israël 22 jaren gericht heeft Richt. 10: 3. — Dit komt ook zeer wel overeen, met de rangschikking, volgens welke de hier gemelde Richters achter elkander geplaetst worden. BEDAN staet hier in het midden, tusschen GIDEON en JEPHTAH; en ook tusschen deze beide, heeft JAIR het Richterambt bekleed. — Maer ondertusschen lezen wy nergens, dat JAIR eene merkwaerdige verlossing hebbe te wege gebracht; en het oogmerk van SAMUELS redevoering leert ons, dat hy hier van zulke roemruchtige Verlossers spreke, die Israël, uit de hoogstgaende benauwdheden, verlost hebben.

Om deze reden voegen wy ons liever by anderen, die meenen, dat BEDAN dezelvde Richter geweest zy, met dien beroemden Verlosser, die anders gemeenlyk SIMSON genaemd wordt. — Trouwens, de naem BEDAN beteekent *in* of *van* DAN, en zoo kon SIMSON zeer gevoeglyk genaemd worden, omdat hy, uit de stam van DAN, oorsprongelyk was — Men kan 'er ook eene voldoende reden van geven, waerom SAMUEL, in dit geval, den gemelden heldhaftigen Verlosser, liever BEDAN, dan SIMSON, genaemd hebbe: om namelyk den Israëliten onder het oog te brengen, dat zy geene redenen hadden, om het Richterlyk bestier te verwerpen, en zoo onbesuisd eenen Koning te begeeren; daer de HEER, uit zulk eene onvermaerde stam als DAN was, zulk eenen roemruchtigen Verlosser, als SIMSON, verwekt had. — Voeg 'er by, dat de Chaldeeuwsche Uitbreider het ook op deze wijs begrepen, en den naem van SIMSON, in de plaets van

BEDAN, gesteld hebbe; *de* HEER, zoo heeft hy, zond GIDEON, SIMSON en JEPHTAH.

Het is waer, deze opvatting strookt niet, met de tijdorde: want SIMSON heeft het Richterambt, lang na JEPHTAH, bekleed. — Maer deze zwarigheid is van ongemeen weinig aenbelang. In het optellen van eenige der roemruchtigste Verlosseren, deed het in het acht nemen van de tijdorde niets ter zake. Ook heeft SAMUEL zich, in deze redevoering, niet toegelegd; om de tijdorde nauwkeurig waer te nemen. In het opnoemen der verdrukkingen heeft hy ook de tijdorde niet gevolgd, want de verdrukking onder Eglon, den Koning der Moabiten, die vs. 9. het laetst genoemd wordt, is de allereerste geweest der hier genoemde, wordende die van Cuschan verzwegen, zoo wel als OTHNIEL de eerste Verlosser.

BEDAN is derhalven, onzes erachtens, die Richter, die anders doorgaens SIMSON genaemd wordt.

12. Als gy nu saegt (zoo ging Samuel al verder voort) dat Nahas de Koningh der kinderen Ammons tegens u quam, so seydet (*k*) gy my, Neen, onder het bestier van Richteren, zullen wy niet bestand wezen tegen dezen zeer machtigen vyand; maer een Koningh sal over ons regeeren: so doch of niettegenstaende dat de HEERE uwe Godt, in eene byzondere betrekking, uwe Koningh was.

Hier rijst wederom eene vraeg van aengelegenheid.

Samuel geevt vs. 12. te kennen, dat de optogt van Nahas, Koning der Ammoniten, om Jabes in Gilead te belegeren, de Israëliten bewogen hebbe, om eenen Koning te begeeren. Maer wy hebben, in het voorgaende 11de Kapittel, gezien, dat Saul, ten tijde van dezen vyandelyken inval, reeds tot Koning was aengesteld. — Hoe is het een, met het ander, overeen te brengen?

Men stelle zich de zaek op volgende wijs voor, en alle zwarigheid zal ten eenemael verdwenen zijn. — Reeds eenigen tijd, voordat hy den aenval tegen Jabes werkelyk ondernam, had

(*k*) 1 Sam. 8: 5, 19.

had Nahas zich gewapend, en, uit zijne toerustingen, hadden de Israëliten zeer wel begrepen, dat het op hun land gemunt ware. Deze schrik, gepaerd met een ongeloovig wantrouwen op de machtige bescherming van God hunnen Koning, vervoerde hen om eenen Koning te begeeren. Maer toen Nahas den inval dadelyk ondernam, was Saul reeds tot Koning aengesteld.

Samuel brengt hun hier onder het oog, wat het eigenlyk beginsel geweest ware, uit het welk hun onbesuisd aendringen op eenen Koning was voortgesprooten. " Vrees namelyk voor hunne nijdige nabuuren, en wantrouwen aen God. — Toen de Israëliten eerst by Samuel kwamen, om eenen Koning te vragen, spraken zy van deze byzonderheid geen enkel woord, vergel. Kap. 8. Zy deden het zoo voorkomen, als of het slecht gedrag van Samuels Zoonen hen deed vreezen, dat zy, na zijnen dood, op de allerongelukkigste wijs, zouden bestierd worden; en dat deze vrees hen had doen besluiten, om op verandering in de Regeeringsvorm aen te dringen. — Maer dit was slechts een voorwendsel geweest, het welk zy meenden nog al eenigen schijn te hebben: en dit bleek nu, daer zy, toen Nahas zich tegen hen wapende, de zaek doordrongen.

13. Ende nu, zeide Samuel verder tot deze plechtige Volks vergadering, siet daer uwe begeerte vervuld. Nu hebt gy eenen Oppermachtigen Alleenheerscher, nae de wijs van andere volkeren, op welken gy zoo sterk gestaen hebt. Ziet daer nu de Koningh (*l*) dien gy verkoren hebt, dien gy begeert hebt, in den persoon van den heldhaftigen Saul; ende siet, de HEERE, die, by wijs van toelating, in uwen eisch bewilligde, heeft eenen Koningh over ulieden gesett.

De Israëliten hadden dezen Koning niet *verkooren*, wat den bepaelden persoon aengaet. De HEER zelvs had hem door het lot aengewezen. Maer zy hadden den Koning in zoo ver *verkooren*, als zy het Koninglyk bestier, boven eene Gemeenebest-regeering, verkooren hadden.

14. So (*m*) gy den HEERE sult vreesen, ende

(*l*) 1 Sam. 10: 19. (*m*) Deut. 1: 26.

hem dienen, ende nae sijne stemme hooren, ende den monde des HEEREN niet wederspannigh zijn, door het naevolgen der afgoderyen en andere gruwelen van de Heidensche volkeren: so sult gylieden, soo wel gy, als de Koningh die over u regeeren sal, achter den HEERE uwen Godt zijn, als achter uwen Almachtigen Beschermer. Hy zelvs zal als voor uwe aengezichten henen trekken, om u te begunstigen, en te beschermen tegen uwe vyanden. Of schoon gy den HEER verlaten, en zijne Opperheerschappy versmaed hebt; wanneer gy hem gehoorzaemt, zal hy u niet verlaten, hoe zeer gy Hem daertoe rechtmatige redenen gegeven hebt.

15. Doch so gy nae de stemme des HEEREN niet en sult hooren, maar den monde des HEEREN wederspannigh zyn: so sal de hant des HEN tegen u zijn, met geduchte oordeelen en plagen, gelijk als zijne hand tegen uwe vaders geweest is, zoo menigmael zy van hem afvielen; en dan zal uw Koning u niets helpen kunnen.

16. Oock stelt u nu [*hier*], let aendachtig op het verbazend wonder, het welk de HEER thans, ter bevestiging van mijne gezegden, verrichten zal, ende siet die groote sake die de HEERE voor uwe oogen doen sal.

17. Is 't niet van dage een zeer helder weder? is het thans niet de tarwen-oogst? een tijd, op welken men, in dit land, niets minder dan donderbuien en regenvlagen verwachten zoude? en evenwel ick sal tot den HEERE roepen, ende hy sal op dezen dag, tegen alle menschelyke verwachting, en den gewoonen loop der saisoenen, donder ende regen geven: so wetet dan, dat God op u vertoornd is, ende siet, in dit verbazend wonderwerk, een onlochenbaer bewijs, dat uw quaet en misdaed groot is, dat gy voor de oogen des HEEREN gedaen hebt, daerin bestaende dat gy eenen Koningh voor u begeert hebt.

18. Doe Samuel den HEERE aenriep, in de tegenwoordigheid van het gansche volk, so gaf de HEERE indedaed donder, ende regen te dien dage: daerom vreef-

vreesde al het volck seer den HEERE, ende Samuel, duchtende dat zy alle zouden vernield worden.

19. Doe begonden de Israëliten te zien, dat zy kwalyk gedaen hadden, Ende beleden het, met bevende monden. Al het volck seyde tot Samuel, Bidt voor uwe knechten den HEERE uwen Godt, dat wy niet en sterven: want boven alle onse sonden hebben wy dit quaet daer toegedaen, dat wy voor ons eenen Koningh begeert hebben.

Hier doet zich wederom eene schijnbare bedenking op.

Was het zulk een groot kwaed, en hadden de Israëliten den HEER daerdoor zoo zeer vertoornd, dat zy eenen Koning begeerd hadden? Immers had de HEER zelvs aen Abraham beloovd, dat 'er Koningen, uit zijne kinderen, zouden voortkomen Gen. 17: 6; en, by het geven van zijne wetten, door den dienst van Mose, had de HEER reeds schikkingen gemaekt, omtrent de toekomstige Koningen Deut. 17. Derhalven bracht het Godlyk plan zelvs mede, dat de Israëliten eenen Koning hebben zouden.

Het is zoo, God zelvs had de gemelde belovte aen Abraham gedaen. Uit kracht van deze belovte, moesten de Israëliten, ten eenigen tijd, eenen Koning hebben. Maer dit alles sluit geenszins uit, dat de HEER thans met reden, op Israël vertoornd ware. — De onbesuisde begeerte der Israëliten, om eenen Koning te hebben, was, in vele opzichten, zeer beleedigende voor den HEER, gelijk wy reeds te vooren hebben doen opmerken, en nu nog nader zullen aentoonen. — Dan, de alleen wijze God maekt de booze daden der menschen meermalen dienstbaer aen zijne hooge oogmerken. — Zoo was het ook in dit geval. De boosheid der Israëliten baende den weg tot de vervulling der gemelde belovte. Maer dit kon die boosheid der Israëliten geenszins verschoonen.

De HEER had ook, 't is waer, reeds in de Wet van MOSE, schikkingen gemaekt, omtrent eenen Koning. Trouwens, de Alwetende God, voorziende, dat de Israëliten ter dezer tijd op eenen Koning zouden aendringen, en voorgenomen hebben-

de, in hunnen wederspannigen eisch, om wijze redenen, te bewilligen, gav reeds, in de wetten van Mose, zeer wijsselyk een voorschrivt op, waerna men zich, by het verkiezen van eenen Koning, zo de Alleenheersching mogt worden ingevoerd, gedragen moest. — Zou het zamenstel der wetten van Mose, zonder deze byzonderheid, niet zeer gebrekkig geweest zijn? vordert de wijsheid van eenen Wetgever niet; dat hy, zoo veel mogelyk, bepalingen make, voor toekomende gevallen?

Maer dit alles verontschuldigde de handelwijs der Israëliten in het geheel niet. Behalven het gene wy reeds te vooren, ter afkeuring van dit gedrag, hebben aengemerkt, neme men nog de volgende byzonderheden in overweging. —— (1). Hunne begeerte, om eenen Koning, was *ontijdig*. Hadden zy zoo lang gewacht, tot dat de HEER hen, in de volle bezitting der gansche uitgestrektheid van Canaan, gesteld had, gelijk ten tijde van Koning Salomo geschied is, zoo zou God zelvs, denkelyk, hun eenen Koning, in zijne gunst, gegeven hebben. — (2). De *beginselen*, uit welke deze begeerte voortkwam, waren zeer verwerpelyk: het was, deels eene ydele eerzucht, om niet minder te zijn dan hunne nabuuren; deels een ongeloovig wantrouwen aen den HEER, die hen zoo menigmael en wonderdadig verlost had, als of hy nu niet machtig ware, om hen, zonder Koning, ook uit de handen van Nahas, te redden. — (3). Hunne handelwijs was zeer *overylende*, dat zy, in zulk eene gewichtige zaek, niet met den HEER raedpleegden, maer hunne drivten onbesuisd opvolgden. — (4). Dit gansche gedrag was eene tergende muitery tegen den HEER, en eene onbeschaemde verwerping van de Gods-regeering.

20. Doe het bevreesde Israël deze belijdenis gedaen had, seyde Samuel tot het volck, Vreest niet, gy hebt al dit quaet wel gedaen: doch gy moet evenwel tot geene wanhoop vervallen. Draegt maer zorg voor het toekomende. Van uw volgend gedrag zal uw nationael geluk of ongeluk afhangen. Wijckt niet van achter den HEERE af, maer dient den HEERE met uw gantsche herte.

21. Ende en wijckt niet af van den HEER tot afgodery: want gy soudt de ydelheden na[*volgen*], die niet voorderlick en zijn, die u geen heil kunnen toebrengen nochte in den nood verlossen, want sy zijn ydelheden.

22. Want de HEERE en sal Israël, het welk, in eenen byzonderen nadruk, sijn volck is, niet verlaten; wanneer gy Hem getrouwelyk aenkleevt, om sijnes grooten naems wille, die anderzins, onder de Heidenen, zoude gelasterd worden. God zal u niet verlaten: dewijle het den HEERE goedgunstig en vrymachtig belieft heeft ulieden sich tot een volck des byzonderen eigendoms te maken.

23. En Wat oock my aengaet, hoe zeer ik door ulieden beleedigd ben, ik zal het goede voor u blijven zoeken, zonder dat 'er eenige schijn van verbittering en wraekzucht in mijn gemoed overblijve. Het zy verre van my, dat ick tegen den HEERE soude sondigen, daer in dat ick soude aflaten voor ulieden te bidden: maer ick sal u den goeden ende rechten wegh leeren, welken gy bewandelen moet; om aengenaem te zijn in Gods oogen, en uw eigen geluk te bevorderen.

24. Vreest slechts den HEERE, ende dient hem trouwelick met uw gantsch herte: want siet hoe groote dingen hy by ulieden gedaen heeft, zoo in voorige dagen, als nu in het onderbrengen van Nahas, dien vyand, voor welken gy zoo zeer bevreesd waert.

25. Maer indien gy voortaen quaet doet: so sult gylieden, als oock uwe Koningh, ommekomen.

Na het eindigen dezer redevoering, scheidde de Volksvergadering, en Saul, die nu denkelyk ook gekroond was geworden, keerde ook weder naer Gibea: in welke zijne geboorteplaets hy ook zijne Hovhouding opgericht, en dezelve tot zijnen Rijkszetel gekozen en behouden heeft, Kap. 15: 34.

HET XIII. KAPITTEL.

Hier begint de geschiedenis der Regeering van Saul, welke zich uitstrekt tot het einde van dit boek. In dit Kapittel vinden wy een verhael van den oorlog, welke hy tegen de Philistijnen gevoerd heeft.

1. SAul was, na zijne plechtige bevestiging, in de Koninglyke waerdigheid, te Gilgal, een jaer in sijne regeeringe geweest, geduurende welken tijd 'er niets van aenbelang is voorgevallen, ende het tweede jaer nam thans eenen aenvang. Dan, in dit tweede jaer, regeerde hy gansch niet gelukkig over Israël. — Hy gav welhaest eene treurige proev van dat hardnekkig en ongehoorzaem gemoed, het welk hy, geduurende den ganschen loop van zijne Regeering, openbaer maekte.

2. Doe hy dan het tweede jaer van zijne Regeering was ingetreden, dacht hy het niet noodig te zijn, om een talrijk leger op de been te houden; want doe verkoos sich Saul slechts drie duysent [*mannen*] uyt Israël, die in dienst zouden blijven; ende daer warender van deze by Saul twee duysent te Michmas, eene plaets op de grenzen van Benjamin, in de nabuurschap van het land der Philistijnen, ende op het daerby gelegen gebergte der Stad Beth-Els, ende duysent warender by Jonathan, zijnen Zoon, te Gibea Benjamins, om acht te geven, op de bewegingen der Philistijnen: maer het grootste gedeelte van het leger dankte hy af, ende het overige des volcks liet hy gaen, eenen yegelicken nae sijne tente tot nader opontbod.

In dit geval handelde Saul gansch niet voorzichtig. Hy kende den woeligen aert der nijdige Philistijnen, en had behooren te begrijpen, dat die machtige vyanden, voor eene zoo geringe Krijgsmacht, weinig ontzach hebben zouden. —

Vol-

Volgens Kap. 7: 13. waren de Philistijnen dermate vernederd, dat zy niet meer in de landpalen van Israël kwamen, geduurende allen dien tijd, dat Samuel het Richterambt bekleedde. Maer nu onlangs waren zy wederom ongevoelig zoo ver in Canaan ingedrongen, dat zy in of by Geba, eene Stad op de grenzen van Benjamin, eene bezetting gelegd hadden.

3. Doch Jonathan sloegh de besettinge der Philistijnen, die te Geba was, zekerlyk met medeweten en op last van den Koning zijnen Vader, om, langs dezen weg, het land geheel van deze vyanden te zuiveren; 't welck de Vorsten van de Philistijnen zoo drae niet hoorden, of zy vereenigden hunne macht, om deze daed te wreken. Daerom blies Saul met de basuyne in 't gantsche lant van Canaan, zoo drae hy bericht bekomen had van de Oorlogs-toebereidselen der Philistijnen, seggende, Laet het de Hebreen hooren, wat Jonathan gedaen heeft; en hoe de Philistijnen ons, met eenen geduchten oorlog, dreigen.

4. Doe hoorde 't gantsche Israël, door den mond der boden, die allerwegen waren rond gezonden, seggen, Saul onze Koning heeft, door Jonathan zijnen Zoon, de besettinge der Philistijnen te Geba geslagen, ende oock is Israël daerdoor stinckende geworden by de Philistijnen, die schrikkelyk tegen ons volk verbitterd zijn. Doe dan elk het gevaer vernam, waerin het land scheen gebracht te wezen, kwam de gewapende manschap op, en voorts wert het volck t'samengeroepen, achter Saul, nae Gilgal, alwaer Saul hen bescheiden had.

Tot dus ver handelde Saul, gelijk hy behoorde te doen, volgens den Godlyken last, hem door Samuel bekend gemaekt. Hy begav zich, met zijn leger, naer Gilgal, de plaets welke Samuel hem had aengewezen, om hem daer, in gevalle van nood, aftewachten, en van hem te verstaen, hoe God wilde dat hy zich, in deze omstandigheden, gedragen zoude Kap. 10: 5. — Dan welhaest bezondigde hy zich; toen hy, onverduldig over het achterblijven van Samuel, die nae zijnen zin te lang vertoevde, zich dat gene aenmatigde, het welk

a leen en Priesteren toegestaen, en allen anderen, op straf des doods, verboden was.

5. Ende de Philistijnen werden versamelt om te stryden tegen Israël, dertigh duysent wagens, ende ses duysent ruyteren, ende volck in menigte als het zant dat aen den oever der zee is: ende sy togen op, ende legerden haer te Michmas, tegen 't oosten van Beth-aven. vergel. Jos. 18: 12.

Dit was een verbazend groot en machtig leger. — Men heeft wel eens gevallen op de bepaling van 30000 Krijgswagenen, in het leger der Philistijnen, die juist geen zeer aenmerkelyk volk uitmaekten. De Deisten merken hier op, dat 'er, in de machtigste legers der ouden, op verre na nooit zoo vele Legerwagens gevonden werden. Pharao, de Koning van Egypte, had 'er niet meer by zich, dan 600, toen hy de Israëliten najaegde Exod. 14: 7. In het groote leger van Darius, waren 'er niet meer dan 200.

Dan de zwarigheid laet zich, onzes erachtens, gevoeglykst wechnemen, wanneer men het zoo opvat, dat door de 30,000 wagens het getal der Krijgslieden bedoeld worde, die op deze wagens gevoerd werden. Zoo worden ook 2 Sam. 10: 18. door de wagenen de Krijgslieden verstaen, die van de wagenen streden, vergel. 1 Chron. 19: 18. — Indien men nu 10 mannen voor elk een wagen stelt, zullen 'er 3000 wagens geweest zijn. Dit komt ook zeer wel overeen, met de Syrische en Arabische Vertaling, welke hier ter plaetse leest *drie duizend wagenen*. — Men voege 'er by, dat de Philistijnen hier niet alleen geweest zijn. Zy hadden de Canaaniten en Tyriers, als bondgenooten en medehelpers, by zich, men zie 't Apocryphe Boek Ecclesiasticus 46: 20.

6. Doe dan nu de mannen van Israël dit ontzachlyk leger der Philistijnen sagen, als die nooit te vooren, met zulk eene verbazende macht, tegen hen waren opgekomen, ontzonk hun de moed ten eenemael. — Mogelyk joeg de HEER hun zelvs deze vrees wel aen, omdat zy de voorige overwinning, onlangs op de Ammoniten behaeld, meer aen het beleid en de dapperheid van Saul, toeschreven, dan aen des HEEREN machtigen bystand; opdat zy zouden leeren opmerken,

ken, hoe ydel het vertrouwen zy, het welk men, buiten God, op eenen vleeſchelyken arm vestigt, en dat zy nu, ſchoon zy eenen Koning hadden, den Godlyken byſtand niet minder noodig hadden, dan te vooren. — Althans toen zy bemerkten, dat ſy in noot waren (want het volck was benaeuwt), ſo namen zy yllings, en in de grootſte verwarring, de vlucht, en daerna verbergde ſich het volck in de ſpeloncken, ende in de doornboſſchen, ende in de ſteenklippen, ende in de veſtingen, ende in de putten, wetende niet, waer zy van angst kruipen zouden.

7. Het overige gedeelte van de Hebreen nu gingen over de Jordane, in het lant Gad, ende Gilead: verwijderende zich, zoo ver maer immer mogelyk was, van het land en de gedreigde verwoesting der Philiſtijnen. Ja zelvs was het leger, het welk de Koning te vooren had uitgekozen, om altoos aen zijne zijde te zijn, met ſchrik vervuld: want doe Saul nogh ſelfs te Gilgal was, en aldaer de opontbodene Israëliten inwachtte, ſo quam al het volck, zelvs zy, die, onder Jonathan de bezetting der Philiſtijnen geſlagen hadden, beevende achter hem.

8. Intusſchen ſchijnen zich de Philiſtijnen nog eenigen tijd te hebben ſtilgehouden, ende voor als nog niets ondernomen te hebben, tegen het leger van Saul. Hy toch vertoefde te Gilgal ſeven dagen, tot den tijt dien Samuel eens vooral beſtemt hadde, dat Saul hem wachten moest, zonder iets te ondernemen, in welk een geval hy zich ook bevinden mogt; en Saul zou volgens zijnen plicht gehandeld hebben, wanneer hy niets had ondernomen, voor dat de zeven dagen geheel waren verſtreken geweest. Dan de Koning werd te onverduldig, om zoo lang te wachten: want als Samuel te Gilgal niet op en quam, en velen, door ongeloov en wantrouwen, dachten, dat deze Raedsman wel geheel zoude achterblijven, werd men het wachten moede. De vrees voor de Philiſtijnen groeide te ſterker aen; ſo verſtroyde zich dan het volck van achter hem Saul, om zich in veiligheid te ſtellen. — De zevende dag evenwel, op welken Samuel, volgens zijn gegeven

woord, te Gilgal komen zoude, was nog niet geheel voorby; Saul moest derhalven nog gewacht hebben, voor dat hy iets ondernam, tot aen den volgenden dag. Dan, al te onverduldig en onstuimig van gemoed, besluit men niet langer naer Samuel te wachten.

9. Doe hy zelvs onvervuldig geworden was, en zijn geheele leger verliep, seyde Saul, Brengt tot my herwaerts een brand-offer, ende danck-offeren: ende hy, zonder langer op Samuels komst te wachten, offerde zelvs dat brand-offer. Langs dezen weg stelde zich de Koning, op eene onbehoorlyke wijs, in het werk der Priesteren, het welk aen eenen ieder, op straffe des doods, verboden was Num. 18: 7. zelvs zou hy voortgegaen zijn, tot het offeren van Dank-offeren, zo Samuel niet inmiddels te Gilgal gekomen ware.

10. Want, gelijk Samuel te vooren gezegd ende beloovd had, 't geschiedde doe hy ge-eyndigt hadde het brand-offer te offeren, siet so quam Samuel. Dan het schijnt, dat Saul zich, op het gezicht van den Propheet, in het geheel niet ontroerde, ende geen de minste teekenen gav van berouw over zijne voorbarigheid; Saul gingh uyt hem Samuel onbedeesd te gemoete, om hem te segenen, op eene plechtige wijs te begroeten.

11. Doe seyde Samuel, vernemende, wat de Koning zich onderwonden had, Wat hebt gy gedaen? hoe zwaer hebt gy u tegen het Godlyk bevel vergrepen? Saul nu, in plaets van schuld te bekennen, zocht zijne handelwijs te verdedigen, en al de schuld op Samuel te werpen; hy seyde, Om dat ick sagh dat sich het volck van my verstroyde, ende gy op den bestemden tijt der dagen niet en quaemt, ende de Philistijnen te Michmas vergadert waren:

12. So seyde ick, Nu sullen de Philistijnen tot my afkomen te Gilgal, en my, met het overschot van mijn leger, geheel vernielen; het werd daerom tijd, dat ik mijne toevlucht nam ende dat ick my wendde tot den HEERE: want, in den beginne en hebbe ik het aengesichte des HEEREN niet zoo ernstelick aengebeden, als ik

had

had behooren te doen; ſo meende ik het nu tijd te zijn, om den HEER, met offeranden, te ontmoeten; ik dwongh my lang, eer ik 'er toekwam om dat gene te doen, het welk eigenlyk het werk der Priesteren is; dan eindelyk, zoo het my toeſcheen, door den nood geperst, haelde ick met geweld my ſelven over, ende ik hebbe brand-offer geoffert.

13. Doe ſeyde Samuel tot Saul, met die vrymoedigheid, welke hem, als eenen Propheet des HEEREN, voegde: Gy hebt ſottelick gedaen, uwe gewaende verſchooningen, welke gy bybrengt, kunnen de misdaed niet verminderen, aen welke gy u hebt ſchuldig gemaekt; gy en hebt des HEEREN uwes Godts gebodt niet gehouden, dat hy u geboden heeſt. Gy had, volgens het Godlyk bevel, op mijne komst behooren te wachten; dan wrevelig, omdat ik niet kwam op dien juisten tijd, op welken ik, volgens uw begrip, komen moest; ſchoon ik nu, ten beſtemden zevenden dage, by u tegenwoordig ben, hebt gy vergeten het gene gy aen den HEER ſchuldig waert, die u, onder zijn opperbewind, tot eenen voorganger van Israël heeft doen zalven. Deze HEER heeft bevolen, dat gy, in gewichtige zaken, zonder my, niets ondernemen zoudt. Gy hebt u ſchuldig gemaekt aen laetdunkendheid, zelvs aen minachting van die bevelen, welker overtreding de hooge God van ouds af met den dood bedreigd heeft; daer gy u niet ontzien hebt, om u zelven het ambt en het werk der Priesteren aen te matigen. — Om alle deze ongehoorzaemheid kan men u rekenen, als een afvallige, van uwe waerdigheid vervallen te zijn: want de HEERE ſoude nu uw Rijcke over Iſraël beveſtigt hebben tot in eeuwigheyt.

14. Maer nu en ſal uw Rijcke niet beſtaen en tot uw nageſlacht overgaen: de HEERE heeft ſich reeds eenen man geſocht en gevonden nae ſijn herte, die alle zijne geboden zal gehoorzamen, zonder zich tegen Hem te verzetten, gelijk gy gedaen hebt, ende de HEERE heeft hem geboden, dat is hier, verkozen, om een Voorganger te zijn over ſijn volck, om dat gy niet gehouden en hebt, dat u de HEERE geboden hadde.

Deze man nae Gods hart is David, die, volgens

onze tijdschikking, nu voor een paer jaren geboren was.
Samuel kondigt hier aen Saul die straf aen, welke hy zich, door ongehoorzaemheid aen 's Heeren bevelen, billyk had waerdig gemaekt, volgens de bedreiging Kap. 12: 25.

Uit die bedreiging, en deze aengekondigde straf, blijkt het, dat de voorwaerden, volgens welke Saul op den throon zoude bevestigd worden, vastgemaekt waren aen gehoorzaemheid, en dat wel zoo, dat, wanneer hy standvastig ware gehoorzaem gebleven, zijn Koningrijk ervelyk op zijne kinderen zoude gekomen zijn.

Saul nu werd den HEERE ongehoorzaem, en dat wel in het begin van zijne nog niet volkomen gevestigde Regeering. Hy had derhalven geene schijnbare redenen, om over al te groote gestrengheid te klagen, wanneer hem aengezegd werd, dat het Koningrijk niet ervelyk in zijn huis wezen zoude. — God had hem terstond kunnen afzetten, en het was langmoedigheid, dat hy zoo lang in de Regeering bleev, als hy leevde. — Zelvs zou hy zijne Regeering, met genoegen, hebben kunnen voltooijen; dan door eerzucht, ongeduld en wraeklust, zijne misdaden verzwarende, billykte hy meer en meer het uitgesproken vonnis, en verhaestte zijn verderv.

15. Doe dit Godlyk vonnis, aen den onbedachtzamen Saul, was bekend gemaekt, maeckte sich Samuel op, ende hy gingh op van Gilgal, nae Gibea Benjamins: naer deze zijne geboorteplaets begav zich ook Saul, met het kleine overschot van zijn leger, ende Saul telde aldaer het volck, dat by hem gevonden wiert, en, by die telling, bevond hy, dat het slechts bestond, uit ontrent ses hondert man, de overige der 3000 uitgekozenen van den Koning hadden de vlucht genomen.

16. Zoodat ende Saul ende sijn sone Jonathan, ende het gering overschot van 't volck dat by hem gevonden was, allen bleven te Geba Benjamins. In deze zijne Stad meende Saul welligt veiliger te zijn, dan in het open veld, hopende dat de gevluchte manschap aldaer by hem komen zoude, om het land, tegen den gedreigden inval van den vyand, te verdedigen. Maer de Philistijnen, hoe stil zy zich, tot nog toe, door Gods byzondere Voorzie-

nig-

nigheid, gehouden hadden, waren, daer zy zich te Michmas gelegert hielden, flechts bedacht, om die verwoestingen, in het land van Israël, te beginnen, welke zy het zelve gedreigd hadden, zoodra zy daertoe de noodige schikkingen hadden vastgesteld. Dit gebeurde ook kort daerna.

17. Ende de verdervers, de ftroopende benden, gingen uyt het leger der Philiftijnen, in drie hoopen, om het land der Israëliten, langs drie byzondere wegen, in te rukken, en overal te verwoesten: d'een hoop keerde fich op den wegh nae Ophra, nae het lant Sual.

18. Ende een hoop keerde fich nae den wegh van Beth-Horon: ende een hoop keerde fich nae den wegh der lantpale die nae het dal Zeboim nae de woeftijne aenfiet.

19. Het was den Philiftijnen gansch niet moeilyk, eene groote vernieling, in het land der Israëliten, aen te richten: eendeels was meest al het leger van Saul verloopen, anderdeels was al het volk, door de Philiftijnen, ontwaperd; Ende dit laetfte was mede onder de oorzaken te tellen, dat het volk van Saul geen ftand hield, toen het van verre het machtig en wel gewapend leger der vyanden aenfchouwde; want daer en (a) wiert ook geen fmit gevonden in den gantfchen lande Ifraëls, zoodat de gelegenheid ontbrak, om de noodige Krijgswapenen te vervaerdigen: want de Vorsten der Philiftijnen, toen zy, eenigen tijd te vooren, onder het Richterambt van Eli, Israël geheel geflagen en aen hun dienstbaer gemaekt hadden, hadden gefeyt en bevel gegeven, dat alle fmeden, uit het land van Israël, zouden worden weggevoerd. Dit was eene Staetkundige list, welke daerna, by andere volkeren, ook in gebruik is geweest; vergel. 2 Kon. 24: 14. Jer. 24: 1. 29: 2. — Dit deden de Philiftijnen, Op dat de Hebreen geen fweert noch fpieffe en zouden kunnen maken.

Samuel, wel is waer, had de Philiftijnen daerna weder vernederd, en uit Israëls landpalen verdreven; dan, met dit alles, waren de vervallene zaken der Israëliten, tot dus

(a) Richt. 5: 8.

ver, nog niet geheel wederom hersteld. Het getal der weder opgerichte smederyen was nog te gering, om zulk een aental van wapenen te leveren, als men thans noodig had, om het gansche leger daervan te voorzien; en hier toe zal de zorgloosheid der Israëliten al mede zeer veel hebben toegebracht.

20. Daerom moeste gantsch Israël te vooren, en ook nu nog voor het grootste gedeelte, tot het land, of de bezettingen van de Philistijnen aftrecken, op dat een yegelick sijn ploegh-yser, ofte sijn spade, ofte sijn bijle, ofte sijn houweel scherpen liete, als daertoe de hand van eenen smit vereischt werd.

21. Maer anders hadden de Philistijnen den Israëliten eenige geringe hulpmiddelen toegestaen, om zich daermede te behelpen, tot het scherpen der gereedschappen, welke tot den landbouw behoorden. By voorbeeld sy hadden hun toegestaen tandige vijlen tot hare houweelen, ende tot hare spaden, ende tot de drietandige vorcken, ende tot de bijlen, ende tot het stellen der prickelen om het vee voort te drijven. Doch met deze vijlen konden zy geene Krijgswapenen, zwaerden of spiesfen scherpen; dus begrijpt men, daer zy dit niet by de vyanden konden laten doen, dat de wapenen zelvs die 'er nog waren, nu ten onbruik zullen geweest zijn.

22. Ende wat wonder dan, dat de Israëliten zoo zeer voor de Philistijnen vreesden, en zich overal verstopten: want 't geschiedde ten dage des strijts, dat 'er geen sweert, noch spiesse gevonden en wert in de hant des gantschen volcks, dat nu nog by Saul ende by Jonathan was: doch by Saul ende by Jonathan sijnen sone werdense gevonden.

23. Ende der Philistijnen leger toogh nae den doortocht van Michmas; die hun eenen vrijen pas gav in 't land van Benjamin.

HET XIV. KAPITTEL.

Het vervolg der geschiedenis van den oorlog, welken Saul, tegen de Philistijnen, gevoerd heeft.

HEt was rechtvaerdig, dat de HEER zijn ongenoegen betoonde aen Saul, die al, in het begin van zijne Regeering, weinig ontzach bewees voor de Oppermacht des HEEREN, die toch, offchoon Hy Israël, by wijs van toelating, eenen Koning gegeven had, nogthans de Opperheer bleev van Israël. — Ook was het rechtvaerdig, dat de HEER deswegen zijnen byftand aen Israël onttrok, toen deszelvs vyanden tegen hen optrokken. Door de verwoesting, welke de Philiftijnen in Canaan aenrichten, werd dit volk tevens eenigermate geftraft, over hunne onbefuisde woede, in het begeeren van eenen Koning, opdat die, gelijk zy gezegd hadden, hunne oorlogen voeren zoude Kap. 8: 20.

Dan evenwel, om zijnes grooten Naems wil, kon de HEER zyn volk niet in het geheel verlaten. — Na het betoog, dat hy Rechtvaerdig was, en dat alle zijne wegen gerichten waren, zal hy nu ook wederom toonen, dat hy Waerheid zy, en Israël doen zien, dat zijne hand alleen verlosfen, en dat twee, door zijne fterkte, tien-duizenden kunnen doen vluchten. — Dit zal ons, uit het vervolg van deze gefchiedenis, nader blijken.

I. De Philiftijnen, na het land van Israël, op verfcheiden plaetfen, door hunne ftroperyen, vernield te hebben, waren weder by een getrokken, en hadden zich te Michmas gelegerd, om Israël van daer in bedwang te houden zo zy iets mogten ondernemen. — Ondertusfchen werd Jonathan, door eene Godlyke aendrivt, opgewekt, om iets, ten nutte van Israël, tegen de Philiftijnen te ondernemen. Immers 't gefchiedde nu op eenen dagh, dat Jonathan de fone Sauls, de zorgloze gerustheid der vyanden meer

dan eens hebbende opgemerkt, tot den jongen die sijne wapenen droegh, seyde, Komt, ende laet ons tot de besettinge der Philistijnen overgaen, welcke te Michmas aen gene zijde is van het dal, het welk tegen ons overligt: om den zorglozen vyand, ware het mogelyk, te verrasschen; my dunkt, de verborgene aendrang, welken ik daertoe gevoel, geevt my grond van te hopen, dat de HEER ons, deze onderneming, door zijne allesvermogende goedheid, zal doen gelukken: doch hy en gaf het voornemen sijnen vader niet te kennen. Trouwens de Koning, zoo onverzaegd hy te vooren scheen, had thans al die sterkte van geest, en moed verloren, welke hy had kunnen hebben, zo hy het niet gering geacht had, als een afhangeling van Israëls Opperheer, op Gods macht en hulp te vertrouwen.

2. Saul nu sat aen het uyterste van Gibea onder den granatenboom, die te of naer den kant van Migron was: daer hy zijne tent had opgeslagen, ende (a) 't volck dat by hem was, dat was ontrent ses hondert man.

3. Ende Ahia de sone Ahitub, des broeders I-cabod, des soons Pinehas, des soons Eli, welke Eli geweest was de Priester des HEEREN, of Hoogepriester, toen de Verbonds-Ark te Silo was, van waer dezelve, na hare terugkomst uit het land der Philistijnen, verplaetst was te Kiriath Jearim; deze Ahia was des tijds dragende den Ephod: als hebbende de waerdigheid van Hoogepriester. Dezen ontbood Koning Saul tot zich, om hem raed te vragen, in de plaets van den Propheet Samuel; zoo als hy vervolgens ook last gav, om de Verbonds-Ark tot hem over te brengen, om, als het ware in derzelver tegenwoordigheid, den HEER raed te vragen. — Inmiddels was Jonathan, met zijnen wapendrager, uitgegaen, doch het volck en wist niet, zo min als Saul, dat Jonathan henen gegaen was.

4. De onderneming van dezen jongen en godvruchtigen krijgsman was zeer gevaerlijk, en zou den onvertzaegsten Held hebben afgeschrikt. Maer Jonathan steunde op den God-

(a) 1 Sam. 13: 15.

Godlyken byſtand. Daer was nu tuſſchen of aen wederzijden van de doortochten, die tusſchen Gibea en Michmas lag, daer Jonathan ſocht door te gaen tot der Philiſtijnen beſettinge, een ſcherpte van eene ſteenklippe aen deſe zijde, naer den kant van Gibea, ende een ſcherpte van eene ſteenklippe aen gene zijde: naer den kant der Philiſtijnſche bezetting, ende de name der eener was Bozez, ende de name der andere Sene.

5. D' eene tant der ſteenklippe was gelegen tegen 't noorden, tegen over Michmas: ende d'ander, tegen 't zuyden tegen over Geba. Jonathan was genoodzaekt, om over deze twee gevaerlyke rotſen te klimmen, zou hy de Philiſtijnen, by verrasſing, overvallen, omdat de overige wegen bezet en toegedamd waren.

6. Jonathan nu, zich op weg begeven hebbende, ſeyde tot den jongen, die ſijne wapenen droegh, Komt, ende laet ons tot de beſettinge deſer onbeſnedenen overgaen, en zien, of wy eenig voordeel op den vyand behalen kunnen; miſſchien ſal de HEERE voor ons wercken, en onze hachlyke onderneming voorſpoedig maken: want by den HEERE en is geen verhinderinge om te verloſſen door vele, ofte door weynige, waervan wy, in de geſchiedenisſen van ons volk, zoo veele overtuigende voorbeelden hebben.

7. Zoo grootmoedig en Godvruchtig als Jonathan zijnen wapendrager aenſprak, zoo kloekmoedig en gereed was ook deze, om zijnen meester by te ſtaen: want doe Jonathan die woorden geſproken had, ſeyde ſijn wapendrager tot hem, Doet al wat in uw herte is: wendet u, ſiet ick ben met u, nae uw herte: in alle uwe ondernemingen, zal ik u, in vertrouwen op den Godlyken zegen, byſtaen, hoe gevaerlyk zy ook wezen mogen.

8. Jonathan nu, wel voldaen over dit rustig antwoord van zijnen wapendrager, ſeyde tot hem, Siet, wy ſullen overgaen tot die mannen, die op den eerſten buitenpost, aen de noordzyde van de klip, geplaetst zijn, ende wy ſullen ons daer aen hen ontdecken, om te verne-

men, hoe zy zich gedragen zullen, wanneer zy ons zien.

9. Indien ſy aldus tot ons ſeggen, Staet ſtille, tot dat wy aen ulieden komen, ſo ſullen wy blijven ſtaen aen onſe plaetſe, ende tot hen niet opklimmen.

10. Maer ſeggen ſy aldus, Klimt tot ons op, ſo ſullen wy opklimmen, want de HEERE heeftſe in onſe hant gegeven: ende dit ſal ons een teecken zijn.

Men moet hier wel in het oog houden, dat Jonathan, door een verborgen Godlyk beſtier, zy aengedreven, tot het doen van zulk eene zeer kloekmoedige onderneming. — Ook was het een Godlyke aendrijving, welke hy gevoelde, om aen zulk een teeken, als hy hier ſtelde, vast te onderſcheiden, of het des HEEREN wil ware, om verdedigender, dan wel aenvallender wijs, te werk te gaen, terwijl hy zich verzekerd hield, dat de HEER, in beide gevallen, zijn Helper wezen zoude.

11. Dus wel gemoedigd ging Jonathan en zyn wapendrager allengskens voort. Ter bepaelder plaets gekomen zijnde, aen den voet der rotſe namelyk, daer de buitenpost der Philiſtijnen geplaetst was, vertoonden zy zich aen den vyand. Doe ſy beyde haer aen der Philiſtijnen beſettinge ontdeckten: ſo ſeyden de Philiſtijnen, op eenen ſpottenden toon: Siet, de Hebreen zijn uit de holen uytgegaen, daer in ſy haer verſteken hadden.

12. Voorder antwoordden de mannen der beſettinge aen Jonathan, ende ſijnen wapendrager, ende ſeyden, met eene trotſche uitdaging: Klimt op tot ons, ende wy ſullen 't u wijs-maken; zo gylieden beſtaen durvt, deze rots te beklimmen, zo zullen wy u leeren en doen ondervinden, hoe uitzinnig gy handelt, van u zelve aen zulk een onvermijdelyk gevaer bloot te geven. Dan Jonathan hield zich, door eene Godlyke aendrivt, verzekerd, dat de HEER zijne onderneming, door zijnen alleswermogenden byſtand, begunſtigen zoude, Ende Jonathan ſeyde tot ſijnen wapendrager; Klimt op

ach-

achter my, want de HEERE heeftse gegeven in de hant Israëls.

13. Doe klom Jonathan op sijne handen, ende op sijne voeten, al kruipende de rots op, ende sijn wapendrager hem na: zonder dat iemand der Philistijnen hun zulks belette, met voornemen, om hen, zoo dra zy boven gekomen waren, aenstonds aftemaken. Dan hierin werden zy, door een byzonder bestier der Godlyke voorzienigheid, te leur gesteld, ende in hunnen waen bedrogen: want zoodra was Jonathan niet boven op de rots gekomen, of sy werden, door eene buitengewoone vrees, zoodanig gejaegd, dat zy de vlucht namen, en vielen, in hunnen beangsten loop, voor Jonathans aengesichte, ende sijn wapendrager toeschietende, dooddese achter hem.

14. Dese eerste slagh nu, daer mede Jonathan ende sijn wapendrager ontrent twintigh mannen versloegen, geschiedde ontrent in de helft eenes bunders, zijnde een jock ossen lants, dat is zoo veel lands, als twee ossen, op eenen dag, ploegen kunnen. De overige manschap nam de vlucht, alles in schrik en verwarring brengende.

15. Want zoodra was de tijding, dat deze buitenpost overrompeld was, niet in het leger der Philistijnen gekomen, of elk werd verwonderd en verschrikt, niet kunnende begrijpen waer dit van daen kwam; ende daer was een beevinge, eene verbazende ontsteltenis in het leger, op het velt, ende onder het gantsche volck: de besettinge ende de verdervers beefden oock selfs; ja het lant wert beroert, raekte in de uiterste verwarring, elk schreeuwde en vluchtte, en, vriend en vyand niet van elkander onderscheidende, maekte de een den anderen met het zwaerd af. Men moet zich hier zulk eene ontsteltenis verbeelden, als 'er, ten dage van Gideon, in het overrompelde leger der Midianiten, plaets had: En wat wonder! want het was eene beevinge Godes, eene ontroering, welke den Philistijnen, door God zelven, was aengejaegd, en misschien nog vergroot wierd, door eene buitengewoone aerdbeving, als een gevoelig teeken van 's HEEREN mogendheid.

16. Gibea, daer Saul gelegerd was, lag zoo ver van

Michmas niet, of men kon, van het gebergte Gibea, deze verwarring ontdekken; in het leger der Philistijnen; als dan nu de wachters Sauls op den heuvel te Gibea Benjamins sagen, dat, siet, de menigte; in het leger der vyanden, versmolt, ende doorgingh, zoodat men van tijd tot tijd kleiner troepen by den anderen vernam, ende dat 'er geklopt wert: dat men handgemeen was.

17. Doe seyde Saul tot het volck dat by hem was, Telt doch, ende besiet, wie van ons wechgegaen zy: in die gedachten, dat een deel zijner manschap, buiten zijn weten, op een vyandelijk leger was aengevallen, ende sy telden, ende siet, Jonathan, ende sijn wapendrager en waren daer niet. Dit bracht hem in de uiterste verbazing, niet kunnende begrijpen, dat slechts twee menschen, zulk eenen aenval, met een goed gevolg, op den vyand doen konden. Hy werd daerom te rade, om God, door den Priester, om raed te vragen.

18. Doe seyde Saul tot Ahia, Brengt de Arke Godes herwaerts, om den HEER, voor dezelve, te vragen naer de redenen van deze geweldige beroerte, in het leger der Philistijnen: Dit aenbrengen der Arke kon thans gemakkelyk geschieden: (want de Arke Godes was te dien dage by de kinderen Israëls.)

19. Dan Saul gav wel dra een tegenbevel, Ende besloot, zonder raedpleging der Godspraek, zijn eigen goedvinden te volgen: want 't geschiedde doe Saul nogh tot den Priester sprack, dat het rumoer, 't welck in der Philistijnen leger was, seer toenam ende vermenigvuldigde: hier uit besloot hy, dat de vyand geslagen werd, en, zonder het Godlyk antwoord in deze zaek in te wachten, schikte hy zich, om de nederlaeg der Philistijnen te gaen voltooijen, so seyde Saul tot den Priester, Haelt uwe hant in, staek het ophalen der Arke, de zaek duldt geen uitstel; wy moeten ons haesten, om den vluchtenden vyand aftemaken; even als of het werk, door Jonathan, onder Gods wonderdadige aenvoering begonnen, door 's HEEREN hand ook niet verder kon voltooid worden, zonder den bystand van Saul, die, na de laetste verstrooijing van

zijn

zijn volk, geen verder aenzoek by Samuel, om zijne voorbidding gedaen had.

20. Saul nu ende al het volck dat by hem was, wert t'samengeroepen, ende sy quamen ten strijde tegen de Philistijnen, by welke zy alles in de grootste verwarring, ende verbijstering vonden: want siet, het sweert des eenen was tegen den anderen, daer was een seer groot gedruys.

21. Daer waren oock Hebreen, by de Philistijnen, als eertijts, die waerschijnlyk als krijgsgevangenen, of als overloopers, met haer in 't leger opgetogen waren rontom: dese nu, de nederlaeg der Philistijnen ziende, vervoegden haer oock met de Israëliten, die by Saul en Jonathan waren.

22. Ja zelvs als alle mannen van Israël, die haer versteken hadden in 't gebergte Ephraims, hoorden dat de Philistijnen vluchtten, so kleefden sy oock haer achter in den strijt.

23. Also verloste de HEERE Israël te dien dage: ende het leger trock over nae Beth-aven.

24. Ende de mannen Israëls werden mat te dien dage: en zouden, na eene zoo luisterrijke overwinning, byna door honger en zwakheid zyn nedergestort, waervan de onbezonnenheid van Saul de oorzaek was: want Saul, door overyling geenen tijd willende verliezen, om den vyand, die reeds door den HEER geslagen was, verder te vernielen, hadde 't volck besworen, seggende, Vervloeckt zy de man, die spijse eet tot aen den avont, op dat ick my aen mijne vyanden wreke: Dit beëedigd bevel, was al te gestreng en te onbezonnen. Langs dien weg, had hy ligtelyk oorzaek kunnen worden, dat zijn volk machteloos wierd, en geheel buiten staet gesteld, om de Philistijnen te vervolgen. Uit hoofde nu van dezen vloek, welken de ongehoorzamen over zich brengen zouden, daerom en proefde dat gantsche volck geen spijse.

25. Ende 't gantsche volk Israëls, het welk in het lant Canaan woonde, en zich nu by Saul gevoegd hadde, quam, terwijl men de Philistijnen najoeg, in een wout:

ende daer was honich op het velt, welke uit de boomen droop, daer de beijen hare honigraten in gemaekt hadden.

26. Doe het volck in 't gemelde wout quam, siet, so was 'er een honichvloet, een gansche menigte van wilde honig. Het afgematte volk was wel begeerig, om hunne afgematte lichamen te verfrisschen: maer niemant durvde het doen, ook raekte zelvs niemand met sijne hant aen sijnen mont, om geene de minste aenleiding tot verdenking te geven: want het volck vreesde de besweeringe.

27. Maer Jonathan en hadde 't woord van dien vloek niet gehoort, doe sijn vader het volck besworen hadde, ende het scheen dus, dat hy onschuldig van den honig kon proeven, zonder den vloek van zijnen Vader over zich te brengen. Dan deze zaek werd daerna anders begrepen. Hy ondertusschen niets kwaeds kunnende vermoeden, reyckte het eynde des stafs uyt, die in sijne hant was, ende hy dopte denselven in eene honichrate: als hy nu sijne hant tot sijnen mont wendde, en van den smakelyken honig at, so werden sijne oogen, die, uit hoofde van zijne reeds al te zeer uitgeputte krachten, eenigermate duister geworden waren, door deze verfrissching, weder verlicht en ten eenemael opgeklaerd.

28. Doe antwoordde een man uyt den volcke, die, den vloek van Saul gehoord hebbende, met ontroering zag, dat Jonathan bezig was met honig te eten, ende seyde, Uwe vader heeft het volck swaerlick besworen, seggende, Vervloekt zy de man, die heden broot of eenige spijs eet: daerom onthoudt zich elk een van spijs, maer even daerom beswijkt ook het volck, het wordt machteloos, het verliest dat vuur en dien moed, thans zoo noodig in het vervolgen van den vyand.

29. Doe seyde Jonathan, de handelwijs van zijnen Vader, om goede redenen, afkeurende, schoon eenigermate drivtig, in het beschuldigen van den Koning: Mijn vader heeft het lant beroert, en het volk in eene ongelegenheid

heid gebracht, zoodat het niet in ſtaet zy zich, van hunnen plicht, in het vernielen der vluchtende vyanden, behoorlyk te kwijten; het ſtaet te vreezen, dat zy, door den honger, den moed en de krachten geheel verliezen zullen: ſiet doch, hoe mijne oogen verlicht zijn, en hoe ik ben verfrischt geworden, om dat ick een weynigh van deſen honich geſmaeckt hebbe.

30. Hoe veel meer zou elk zijn verſterkt geworden, indien het volck heden hadde mogen vryelick eten van den buyt ſijner vyanden, dien het gevonden heeft: maer nu en is die ſlagh niet groot geweeſt over de Philiſtijnen. Men zou den vyand anders nog veel grooter nederlaeg hebben kunnen toebrengen. Dit nu heeft mijn Vader, aen zijne overyling en onbedachtzaemheid, te wijten.

31. Doch ſy ſloegen en verjaegden evenwel te dien dage de Philiſtijnen van Michmas tot Ajalon: ende het volck was dus ſeer moede.

32. Doe het nu avond geworden was, en men het verder vervolgen der Philiſtijnen ſtaekte, kreeg men vryheid, om zich ter maeltijd te begeven, en daerdoor de afgematte lichamen te verſterken; maer ziet, de Israëliten, die zoo even, van wegen den onbedachtzamen vloek van Saul, gevreesd hadden, zijn bevel te overtreden, maekten nu geene zwarigheid, om zich tegen den HEER te bezondigen, door het overtreden van een Godlyk gebod, het welk niet minder, door eenen bedreigden vloek, geſtaevd was. Doe het avond geworden was, maekte ſich 't volck gereed, om aen den buyt te vallen, gelijk roovvogels, die naer het dier toeſchieten, ende ſy namen ſchapen ende runderen, ende kalveren, ende ſy ſlachttenſe tegen d'aerde: op den vlakken grond, zonder te wachten, dat het bloed 'er volkomen was uitgeloopen. In aller yl werden deze geſlagte beesten gereed gemaekt, en halv gaer opgedischt. Men was uitgehongerd, ende 't volck atſe dus met den bloede.

Dit was, onder bedreiging van uitroejing verboden Lev.

17: 14. Maer wie had tot deze zonde aenleiding gegeven, dan de onbedachtzame Koning?

33. Ende men boodschapte 't Saul, seggende, Siet, het volck versondigt hem aen den HEERE, etende met den bloede: ende hy seyde, Gy hebt trouwlooslick gehandelt, den eenen vloek vermijd hebbende, stelt gy u, door overtreding van Gods bevel, aen eenen anderen bloot. Daerom gav de Koning last, om de slagtbeesten, in zijne tegenwoordigheid, tot spijs te doen bereiden, ende zeide: wentelt heden eenen grooten steen tot my, opdat het vee daer op geslagt worde, en het bloed 'er beter uitloope.

34. Voorder sprack Saul, tot zijne bevelhebbers: Verstroyt u, gaet overal in haest onder 't volck, ende segt tot hen, Brengt tot my een yegelick sijnen osse, ende een yegelick sijn schaep, ende slachtet hier, ende etet, ende en besondigt u niet aen den HEERE, die etende met den bloede: doe bracht al het volck een yegelick sijnen osse met sijner hant, des nachts, ende slachttense aldaer.

35. Doe bouwde Saul den HEERE eenen altaer: waerschijnlyk om op denzelven, daer hy niet geheel kon nalaten, den schijn van uiterlyke Godsdienstigheid te vertoonen, dank-offer te offeren, misschien ook wel zond-offers, om verzoening te doen over de zonden van het volk: dat was de eerste altaer, dien hy den HEERE bouwde.

36. Daer na, nadat het krijgsvolk verzadigd was, seyde Saul, Laet ons aftrecken de Philistijnen na, by nachte, ende laet ons deselve berooven, tot dat het morgen licht worde, ende en laet ons niet eenen man onder hen overigh laten. Dit besluit was al te voorbarig. Het was de plicht van den Koning geweest, de Godspraek vooraf raed te vragen; dan daer over scheen Saul zich doorgaends weinig te bekommeren. Door zulk eene goeddunkelyke regeering rechtvaerdigde hy meer en meer het vonnis, het welk de Propheet Samuel over hem had uit-

ge-

gesproken. Ondertusschen was zijn volk gereed, zijne bevelen te gehoorzamen, sy nu seyden, Doet al wat goet is in uwe oogen: maer de Priester, die het reukeloos achtte, iets zonder God te beginnen, seyde, Laet ons herwaerts by den Altaer tot Godt naederen, en hem raedplegen over de verdere ondernemingen.

37. Dit keurde de Koning ook goed. Doe vraegde Saul Godt, door den Priester, om raed, zeggende: Sal ick aftrecken de Philistijnen na? sult gyse in de hant Israëls overgeven? Doch hy, God namelyk, en antwoordde hem niet te dien dage. Hier uit besloot Saul niet ten onrechte, dat 'er iets wezen moest, waer over de HEER misnoegd was, en dat 'er als een ban in Israël wezen moest, die vooraf eerst moest worden wechgenomen, zouden de volgende ondernemingen wel gelukken.

Trouwens, om meer dan eene reden, was de HEER verstoord op Saul zelven; die zich, onder anderen, te reukeloos gedragen had, in het bezweren van het volk om eene te geringe zaek, en waerdoor veel onheil over het leger der Israëliten had kunnen komen. Daerenboven was 'er iemand in het leger, die gerekend kon worden, den eed geschonden te hebben. Het is waer, Jonathan kon zich verontschuldigen, met te verklaren, dat hy van den eed niet geweten had. Het bleek evenwel van achteren, dat Saul gezworen had tot zijne schade: dan, met dit alles, wilde de HEER hem doen zien, dat hy verplicht ware, den eed te houden, en, langs dien weg, aen ieder een onder het oog brengen, hoe onbedachtzaem het zy reukeloos te zweren.

38. Doe nu Saul, door het Godlyk stilzwijgen, bemerkte, dat 'er een ban in het leger was, en dat 'er wel misschien iets tegen zijne bezwering bedreven was, wilde hy, dat daernae een zeer streng onderzoek zoude gedaen worden; daerom seyde Saul, Komt herwaerts (*b*) [*uyt*] alle hoecken des volcks: ende verneemt, ende siet waer in dese sonde heden geschiet zy, wat toch de oorzaek zy, dat de HEER ons niet antwoordt; op dat de

(*b*) Richt. 20: 2.

ſchuldige geſtraft, en de vloek uit het midden van ons, wechgedaen worde. In dit onderzoek, moet niemand verſchoond worden.

39. Want [*ſoo waerachtigh als*] de HEERE leeft, die Iſraël verloſt, al ware het in mijnen ſone Jonathan, ſo ſal hy den doot ſterven: dan, na dat elk nauwkeurig ondervraegd was, vond men geene beſchuldiging, ende niemant uyt den gantſchen volcke antwoordde hem. De man, die Jonathan had zien eten, verzweeg de zaek; niet vermoedende, dat dees krijgsheld ſchuldig wezen konde, naerdien hy van den vloek niets geweten had. Ook zweeg Jonathan, die zich, om diezelvde reden, niet ſchuldig kende.

40. Voorder dan, doe Saul, langs den gewoonen weg van onderzoek, den ſchuldigen niet ontdekte, dacht hy, dat 'er geen beter middel over was, dan het lot, waerby hy de aenwijzing, aen de Voorzienigheid zelve, zoude overlaten. Ten dien einde ſeyde hy tot 't gantſche Iſraël, Gylieden ſult aen d'eene zijde zijn, ende ick ende mijn ſone Jonathan ſullen aen d'ander zijde zijn: mogelyk ten wederzijde van den Altaer, doe ſeyde 't volck tot Saul, Doet dat goet is in uwe oogen.

41. Saul nu ſprack tot den HEERE den Godt Iſraëls, Toont den onſchuldigen: Doe wert het lot geworpen, ende Jonathan ende Saul werden, door het zelve, geraeckt, ende 't volck gingh [*vry*] uyt, om dat het bleek, dat niemand van hen ſchuldig ware.

42. Doe ſeyde Saul, Werpt [*het lot*] tuſſchen my, ende tuſſchen mijnen ſone Jonathan: willende zich zelven niet verſchoonen van de beproeving, aen welke hy het geheele leger onderworp. Doe dit geſchiedde wert Jonathan geraekt.

By dit geval moeten wy een weinig ſtil ſlaen.

Men mag hier vragen, hoe kon het lot Jonathan treffen?— Op zich zelven was hy geheel onſchuldig; hy had geene blijken gegeven van ongehoorzaemheid aen het Koninglyk bevel, daer het zelve, zoo min als de bedreigde vloek, tot zijne ooren gekomen was. — Dan hier op antwoorden wy:

A. De

A. De HEER heeft, door dit lot, slechts willen aenwijzen, dat 'er, in het leger van Saul, iets gedaen was, tegen de bezwering van den Koning. — Maer even daerdoor werd niet te kennen gegeven, dat Jonathan volstrekt schuldig was, zo hy anders, op goede gronden, kon aentoonen, dat hy van deze bezwering niets geweten had, of konde weten. — Dit nu was hier juist het geval.

B. Door deze uitkomst van het lot, wilde de HEER, aen den eenen kant, onderzoeken, hoe Saul zich nu gedragen zoude, nu hy de noodlottige gevolgen zag van zijne onbezonnen vloekspraken; en aen den anderen kant, den Koning doen opmerken, hoe dwaeslyk hy, ten aenzien van dezen reukelozen eed, gehandeld had.

43. Saul dan, het lot op zijnen zoon hebbende zien vallen, seyde tot Jonathan, Geeft my te kennen, met eene grootheid van gemoed, welke aen zulken Veldheer voegde, wat gy gedaen hebt: doe gaf 'et Jonathan hem te kennen, ende seyde, Ick hebbe maer een weynigh honichs geproeft, met het uyterste des stafs, dien ick in mijne hant hadde; komt het u voor, mijn heer Vader en Koning, dat ik, uit hoofde van uwe bezwering, deswegen sterven moet, siet [*hier*] ben ick, moet ick sterven? Ligt 'er, wegens deze bezwering, een vloek op het volk, en kan deze, door mijnen dood, wechgenomen worden, ik onderwerp my aen uw vonnis.

44. Doe seyde Saul; zonder eenige tekenen van medelijden met zijnen braven zoon te geven, al wederom onder het uitspreken van eenen zwaren eed, welke zonde van ligtvaerdig zweren hem zeer gemeenzaem schijnt geweest te zijn: Soo doe [*my*] Godt, ende soo doe hy daer toe, Jonathan gy moet den doot sterven. Zoo ver liet het de Voorzienigheid komen, en Jonathan werd op het punt gebracht van te sterven, als het slagtoffer van zijnes Vaders onbezonnenheid. Dan nu zal ook dezelvde Voorzienigheid werken, ter redding van den heldhaftigen Jonathan, die zijn leven, op Godlyk aendrijven, niet had te liev gehad, om het zelve aen de grootste gevaren bloot te stellen, ter verlossing van Israël.

45. Saul velde wel het doodvonnis over zijnen zoon, Maer het volck seyde eenstemmig tot Saul, Soude Jonathan sterven, die dese groote verlossinge in Israël gedaen heeft? dat zy verre, [*soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, so daer een hayr van sijnen hoofde op de aerde vallen sal! want hy heeft [*dit*] heden met Godt gedaen: Alſo verloste 't volck Jonathan, dat hy niet en sterf.

46. Saul nu, nadat de zaek van Jonathan, onder Godlyke goedkeuring, ten genoegen van het volk, was afgeloopen, toogh vervolgens op van achter de Philistijnen, zonder hen verder te vervolgen; ende de Philistijnen trocken aen hare plaetse, zonder dat zy, voor het tegenwoordige, lust hadden, iets verders tegen Israël te ondernemen.

47. Doe dan, door deze slagting onder de Philistijnen, het land van Israël van het juk hunner slaverny ontlast was, zoo nam Saul thans, met meer gerustheid, het Koninckrijcke over Israël in; ende regeerde vryer over dit volk. Hy streedt rontom tegen alle sijne vyanden, niet zoo zeer, door de omliggende volkeren, in hun eigen land, aen te tasten, als wel door het beveiligen van de grenzen zijnes Koningrijks tegen hunne invallen. In dezen zin streed hy tegen Moab, ende tegen de kinderen Ammons, ende tegen Edom, ende tegen de Koningen van Zoba, een landstreek op de grenzen van Canaan, verg. 2 Sam. 8: 3, ende tegen de Philistijnen, ende overal waer hy hem wendde, oeffende hy straffe, en hy had de overhand. Ook voerden de Rubeniten, onder zijne Regeering, den krijg tegen de Hagareners, en zy namen hun land in bezitting, tot den tijd der gevangenis; zie 1 Kron. 5:10-20.

48. Ende hy handelde dapperlick, ende hy sloegh de Amalekiten: zoo als in het volgende Kapittel zal verhaeld worden, ende hy redde Israël uyt de hant des genen die hem beroofde.

49. De sonen Sauls nu waren Jonathan ende Ischvi; die Kap. 31: 2 en 1 Kron. 8: 33. ook Abinadab genaemd wordt, ende Malchisua: ende de namen sijner twee dochteren waren [*dese*], de name der eerst-

eerstgeborene was Merab, ende de name der kleynste Michal. Saul had nog eenen zoon, met name Isboseth, maer deze wordt hier niet genoemd, omdat de Geschiedschrijver alleen die zoonen van Koning Saul wilde optellen, die hem in dezen oorlog verzelden, en met hem naderhand, in eenen veldslag, gedood zijn; waertoe deze Isboseth nu nog te jong was, want 40 jaren zijnde na zijns Vaders dood, moet hy in Sauls tweede jaer, slechts 12 bereikt hebben. Ook kan hy van eene andere Vrouw geweest zijn.

50. Ende de name van Sauls huysvrouwe was Ahinoam, een dochter Ahimaaz: ende de name sijnes Krijgs-oversten was Abiner, een sone van Ner, Sauls oom.

51. Ende Kis was Sauls vader, ende Ner Abners vader, was, zoowel als Kis de Vader van Saul, een sone Abiëls, Abiël was derhalven de grootvader van Saul en Abner, en deze beide waren volle neven.

52. Ende daer was een stercke krijgh tegen de Philistijnen alle de dagen Sauls: vermids hy deze vyanden niet geheel konde te onder brengen, daerom alle helden, ende alle kloecke mannen die Saul sagh, die vergaderde hy tot sich, om zulke werkzame vyanden, als de Philistijnen waren, die geduurige invallen in zijn land deden, zoo veel mogelyk was, te beteugelen.

HET XIV. KAPITTEL.

De oorlog met de Amalekiten — Saul overwint deze vyanden, vs. 1-8, maer, om zijne ongehoorzaemheid aen het Godlyk bevel, volgens het welk alles moest verbannen worden, wordt zijn nageslacht van de Koninglyke waerdigheid ontzet. vs. 9-35.

Saul mogt, in zaken van gewicht, niets ondernemen, zonder Samuel, of voor dat hy, door den mond van dezen

Propheet, onderricht was, wat hy doen en laten moest. — Zyne eigenzinnigheid had hem, voor eenigen tijd, het voorwerp gemaekt van Gods rechtvaerdige verwerping, voor zoo ver hy, by den aentogt der Philistijnen, in het tweede jaer van zijne Regeering, meer nae zijn eigen goeddunken was te werk gegaen, dan dat hy den raed van den Propheet had ingevolgd. God had hem daerom reeds laten aenzeggen, dat hy, van wegens zijne ongehoorzaemheid, aen de bevelen van zijnen Opperheer, de verwachting verbeurd had, van op den throon van Israël bevestigd te werden, of de kroon ervelyk te bezitten voor zijne nakomelingen. — In dit aengekondigde vonnis, lag reeds opgesloten, dat hy zelvs van het recht tot den throon zou vervallen zijn, zoodra hy ten eenigen tijd, zou nalaten, de stiptste gehoorzaemheid, aen alle zulke geboden, te bewijzen, als de HEER zou goedvinden hem, in het vervolg, voor te schrijven. By de eerste wederspannigheid, kon hy staet maken, dat de HEER hem verwerpen zoude, om geen Koning langer te zijn over Israël.

Thans was de tijd gekomen, dat de langmoedige maer ook tevens Rechtvaerdige God, na een verloop van 400 jaren, aen den onbekeerlyken nakomelingen van Amalek, alle die verongelijkingen vergelden wilde, welke zy, in vroegere jaren, van tijd tot tijd, aen Israël hadden aengedaen. Thans wilde de HEER dit volk geheel verdelgen, van onder den hemel. — Hiertoe verkoos de HEER Saul te gebruiken, willende tevens dien eigenzinnigen en hardnekkigen Koning, door het bevel der geheele uitroejing van de Amalekiten, op de proev zetten, of hy zich, in alles, nae den Godlyken wil, gedragen zoude, en daerdoor zijne verwerping van den throon voorkomen.

Samuel werd van den HEER afgezonden, met Godlyken last gemachtigd, om den Koning deze boodschap te brengen.

1. Doe nu de Propheet tot den Koning kwam, seyde Samuel tot Saul, De HEERE heeft my tot u gesonden, met last, dat ick u ten Koningh salfde over sijn volck, over Israël: Gy zijt ook, door my, tot deze hooge waerdigheid ingehuldigd, zo iemand verplichting heeft aen God, zoo zijt gy het. Niets voegt u meer, dan

dan ſtipte gehoorzaemheid te bewijzen, aen de bevelen van den HEER, die Israëls Opperkoning blijvt, en, onder wiens oppergezach, gy niets eigenzinnig of willekeurig ondernemen moogt. De beſtendigheid uwer Koninglyke Heerſchappy hangt volſtrekt af van eene ſtipte gehoorzaemheid, aen de Godlyke geboden. — In een voorig geval, zijt gy reeds ongehoorzaem geweest; thans heb ik u een nieuw bevel, uit 's HEEREN naem, voor te dragen. Uw Kroon waggelt reeds op uw hoofd, en zy zal, by een nieuw blijk van wederſpannigheid, gewisſelyk afvallen. — Hoort dan nu de ſtemme der woorden des HEEREN, opdat gy niet geheel verworpen wordt. — Ik zal u het Godlyk bevel duidelyk voorſtellen.

2. Alſoo ſeyt de HEERE der heyrſcharen, op wiens allesvermogenden byſtand gy veilig ſteunen moogt, in den ſtrijd, (*a*) Ick hebbe beſocht, en het is my ganschlyk niet vergeten, 't gene dat Amalek Iſraël gedaen heeft: hoe hy ſich tegen hem geſtelt heeft op den wegh, doe hy uyt Egypten opquam, hoe hy, op het achterſte gedeelte van Israëls leger aenviel, en onder hen ſloeg alle de zwakken en weerlozen, als zy moede en mat waren.

3. Gaet nu henen, ende ſlaet den Amalek, ende verbant alles wat hy heeft, ende en verſchoont hem niet: maer doodt van den man af tot de vrouwe toe, van de kinders tot de ſoogelingen, van de oſſen tot de ſchapen, van de kemelen tot de eſelen toe.

Men vraegt, of dit vonnis niet te geſtreng ware, het welk de HEER *aen Saul gebood, over de Amalekiten, uit te voeren?*

Dan men zal geheel anders, over de zaek, oordeelen, wanneer men de volgende aenmerkingen in overweging neemt.

I. De Amalekiters waren *zondaers*, zoo worden zy vs. 18. by uitnemendheid genaemd. — Staet het nu, aen den rechtvaerdigen Richter, niet vry, zondaren te ſtraffen, of

(*a*) Exod. 17: 8, 14. Deut. 25: 17.

hen van den aerdbodem te verdelgen? vooral als de HEER niet slechts jaren, maer eeuwen, naer de verbetering van een volk, vruchteloos gewacht heeft? — Wie zal God bepalen kunnen in de wijs, op welke hy zijne rechtvaerdige straffen wil uitoeffenen? Mag de Richter der gansche aerde dit zoo wel niet doen, door het oorlogszwaerd, als door andere middelen van vernieling?

II. Het vonnis der Amalekiten was reeds meer dan vier eeuwen geveld geweest. — Zy hadden zich reeds, der geheele uitroejing, waerdig gemaekt, toen zy des HEEREN volk, op den weg naer Canaan, zoo onrechtvaerdig als onverhoeds overvielen Deut. 28: 18, 19. Het was Gods langmoedigheid, dat de uitvoering van dit vonnis zoo lang was uitgesteld.

III. Aen den Amalekiten werd niet meer gedaen, dan zy zelvs aen Israël bedreigd hadden. Ps. 83: 4, 8. zy wilden den naem van Israël insgelyks uitroeijen, dat dezelve niet meer gedacht wierde. — Derhalven mogt hier ook wedervergelding plaets hebben, zoo mogt Israël, in dit geval, de Amalekiters voorkomen.

IV. De Israëliten evenwel zouden de Amalekiters niet onverhoeds op het lijv vallen. Israël was thans, met deze vyanden, werkelyk in oorlog. — Veele afgezondene partyen van de Amalekiters stroopten, als struikrovers, in hun land, en beroovden de ingezetenen, Kap. 14: 48. De uitroejing derhalven van deze rovers was eene byzondere dienstbewijzing, aen de menschlyke maetschappy, en vooral aen het Gemeenebest van Israël.

V. Eindelyk, het had nu reeds veele jaren lang gebleken, dat het sparen der Amalekiten geen voordeel aen het menschdom, en nog veel minder aen Israël had toegebracht; daer de kinders, in dezelvde godloze voetstappen, als hunne ouders, hadden blijven leven, en mogelyk nog snooder geworden waren, dan hunne Vaders. — Het werd nu tijd, dat deze Natie geheel wierd uitgeroeid. Had men de jonge kinders verschoond, deze zouden, in het vervolg, altoos naer gelegenheid hebben omgezien, om den dood hunner Vaderen, op de Israëliten, te wreken.

4. Dit

4. Dit bevel, om de gedachtenis van Amalek, geheel van onder den Hemel te verdelgen, verkondigde Saul, en liet het zelve den volcke bekend maken, ten einde de mannen van Israël zouden opkomen, om tegen Amalek te ſtrijden. Doe de manſchap, op de verzamelplaets, vergaderd was, monsterde Saul dezelve, ende hy teldeſe te Telaim, eene plaets in de ſtam van Juda, anders ook *Telem* genaemd, verg. Joſ. 15: 25, by deze monstering, bevond hy het getal des legers te zijn twee hondert duyſent voetvolcks: ende daer onder ſlechts tien duyſent mannen van Juda.

5. Als Koning Saul, met dit machtig leger, was opgetogen, en tot aen de eerſte of hoofd-ſtadt van Amalek quam: ſo leyde hy een achterlage in het dal, om de ſtad by verrasſing in te nemen.

6. Hier om ſtreeks, Ende in het gebergte, woonden, in het midden der Amalekiters, veele Keniten, afſtammelingen van Jethro, den ſchoonvader van Moſe. Saul wilde dit volk ſparen, dat het niet, te gelijk met Amalek, verdelgd wierde; hy liet ten dien einde aen den (*b*) Keniten ſeggen, Gaet wech, wijckt, treckt af uyt het midden der Amalekiten, op dat ick u met hen niet wech en ruyme, (*c*) want gy hebt barmhertigheyt gedaen aen alle de kinderen Iſraëls, doe ſy uyt Egypten opquamen: gelijk Exod. 18: 10-19. en Num. 10: 29. verhaeld is. Nae alle gedachten heeft Saul ook daertoe eenen byzonderen last van Samuel, uit Gods naem, ontvangen, als wilde de HEER daerdoor betoonen, dat hy zoo wel der weldadigheid gedenkt der ouderen, in hunne kinderen, als dat hy de onbarmhartigheden der voorouderen bezoekt, in godloze nakomelingen. Alſoo weecken dan ook de Keniten uyt het midden der Amalekiten, wier voorouders de Israëliten voorheen zoo onrechtvaerdig behandeld hadden.

7. Doe dan de Israëliten op de Amalekiten aenvielen, zoo ſloegh Saul de Amalekiten, die het land bewoonden van

(*b*) Richt. 1: 16. (*c*) Exod. 18: 10, 19. Num. 10: 29.

Havila aen tot daer gy komt te Sur, dat voor aen Egypten is, terwijl evenwel nog een groot gedeelte van dit volk ontkwam, die naderhand weder vyandig op Israël aenvielen, verg. Kap. 30: 1. Het schijnt dat Saul niet alles gedaen hebbe, het welk hy konde, om allen den vluchtenden den weg ter ontkoming aftesnijden, daer hy vergenoegd scheen, met het vermeesteren van het voornaemste, dat hy by den vyand vond.

8. Evenwel maekte Saul eene zeer groote slagting onder de vyanden, Ende hy vingh (*d*) Agag den Koningh der Amalekiten levendigh: maer al het volck, zoo veel hy 'er in zijne macht konde krijgen, verbande hy door de scherpte des sweerts. Tot dus ver gedroeg zich Saul, over het algemeen, aen het Godlyk bevel. Dan wel dra liet hy, door gierigheid aengedreven, zijnen ouden aert wederom zien, volgens welken het scheen, als of hy nooit volstrekt gehoorzamen wilde, aen het bevel van zijnen Opperheer, die hem het Koningrijk van Israël gegeven had. Hy moest alles, zoo wel den Vorst, als het volk, met alle de goederen der Amalekiten, verbannen hebben, als zijnde dit de straf, welke, uit Gods naem, over dit volk moest uitgevoerd worden, zonder dat hy, in dit vonnis, eenige verandering maken mogt, ten ware hy zich, aen strafbare vermetelheid, wilde schuldig maken.

9. Doch Saul ende 't [*gantsche*] volck, het welk zich, door hunnen Voorganger, ligtelyk liet overhalen, verschoonde Agag, den Koning der Amalekiters, dat men hem niet doodde, ende daerenboven verschoonde men ook de beste schapen, ende runderen, ende de naest [*beste*], die in waerde, het naest kwamen aen het beste, ende de lammeren, of, gelyk de beide laetste woorden ook kunnen beteekenen het *gemeste*, en de *voorgangers* by ons belhamels genoemd ende, met een woord, al wat best was, ende sy en wildense niet verbannen: maer eigenden zich dit alles, tot buit, toe, offschoon men daerna voorgav, als of men van al dat vee den HEER plechtige offeranden bereiden wilde; doch alle dingh dat verachtsaem, ende dat verdwijnende was, dat verbanden sy.

10. Dan

(*d*) Num. 24: 7.

10. Dan de HEER, kon deze ongehoorzaemheid van Saul niet ongemerkt laten doorgaen; Hy liet hem, door Samuel, aenzeggen, dat hy, wegens zijne onbuigzame hardnekkigheid, en vermetele wederſpannigheid, thans het recht ten eenemael verbeurd had, om verder Koning te zijn over Israël. Doe toch geſchiedde het woort des HEEREN tot Samuel, ſeggende:

11. Het berouwt my dat ick Saul tot Koningh gemaeckt hebbe, dewijle hy ſich van achter my afgekeert heeft, ende mijne woorden niet bevestigt en heeft: Ik zal voortaen anders handelen met Saul, dan ik met hem zoude gehandeld hebben, wanneer hy mijn bevel gehoorzaemd had. Doe Samuel deze woorden des HEEREN hoorde, ontſtack de toorn van Samuel, tegen Saul, die zich het rechtmatig ongenoegen des HEEREN, zoo moedwillig, uit gevloekte baetzucht, had op den hals gehaeld. Evenwel wilde Samuel het nog eens beproeven, of hy ook ditmael Gods gunst weder, voor den Koning, zoude kunnen verwerven, ingeval hy zijne ſchuld bekende, en zich tot den HEER bekeerde. Hy wendde zich daerom tot den HEER, als een yverig voorbidder voor Saul, ende hy riep tot den HEERE den gantſchen nacht.

Samuel betoonde hier mede, geen vermaek te ſcheppen, in den ondergang van Saul, of zich te verblijden, over het rampzalig nootlot van zijnen opvolger, in de regeering van Israël. — Dan Samuel, geen gunstig antwoord van den HEER ontvangen hebbende, moest, in dit opzicht, ongetroost henen gaen, om Saul de vreesſelyke boodſchap, van Gods wege, bekend te maken, dat de HEER hem verworpen hadde.

12. Daer na maeckte ſich dan Samuel des morgens vroegh op, Saul te gemoete: ende het wert Samuel, daer hy meende, langs eenen anderen weg, naer het leger van Saul, te gaen, geboodſchapt, ſeggende men: Saul is, na zijne behaelde overwinning, te Carmel, eene Stad van Juda, zie Joſ. 15: 55, gekomen, ende ſiet, hy heeft ſich daer eenen pilaer geſtelt; een gedenk- en zegeteeken opgericht; daer na is hy, als in

triumph, met alle pracht en prael van eenen trotfchen overwinnaer, door de omliggende plaetfen, omgetogen, ende doorgetrocken; ende eindelyk nae Gilgal afgekomen.

13. Samuel richtte dan nu ook zijnen weg derwaerds, en quam tot Saul. Men zou denken, dat Saul, wegens voorgaende ontmoetingen met dezen Propheet, ende uit vrees voor zijne rechtmatige beftraffing, over de gepleegde ongehoorzaemheid, gefchroomd zou hebben onder het oog van Samuel te komen, als kunnende wel te gemoet zien, welk eene boodfchap dees Propheet hem brengen zoude. Maer neen; de verharde Saul vreest niet, en is onbefchaemd genoeg, om zich, tegen beter weten, by Samuel te beroemen, over zijne gehoorzaemheid; onder voorwendfel, dat het fparen van Agag, en het nemen van den besten buit, geene opzettelyke overtreding ware van Gods uitdrukkelyk bevel. Immers Saul feyde tot hem Samuel: Gefegent zijt gy den HEERE. God fchenke u allerlei heil! Zo gy thans komt, om naer eene proev van mijne gehoorzaemheid te vernemen, gy zult, in dit opzicht, alles nae uw genoegen vinden. Ick ben opgetrokken tegen Amalek, en hebbe, in de verdelging van dit volk, des HEEREN woort beveftigt.

14. Doe feyde Samuel, hem, by de ftukken, van zijne onoprechtheid en moedwillige ongehoorzaemheid willende overtuigen: Wat is dan dit voor een ftemme der fchapen in mijne ooren; ende een ftemme der runderen die ick hoore? zijn deze geene onlochenbare bewijzen, dat gy, in alles, des HEEREN woord niet bevestigd hebt? Gy hebt u dubbel tegen God bezondigd; door het overtreden van Gods bevel, en door het ontkennen van die overtreding. Dit is eene verlochening, zoo wel van Gods Alwetendheid, als van zijne Oppermacht.

15. Saul nu, in plaets van fchuld te bekennen, verzwaerde dezelve, door de zondigfte uitvluchten, en feyde, Sy hebbenfe van de Amalekiten gebracht, want het volck heeft de befte fchapen ende runderen verfchoont, om den HEERE uwen Godt te

te offeren: maer het overige hebben wy verbannen, even als of hy geen gezach genoeg gehad had, om het volk dien roov te beletten, zoo wel als hy te vooren, in zijne onbedachtzaemheid, belet had, dat het volk, by het vervolgen der Philiſtijnen, niet at den ganſchen dag. Hy zocht de ſchuld op anderen te werpen, en zijne misdaed, met het ſchijnkleed van Godsvrucht, te bedekken.

16. Mogelyk wilde hy verder voortgaen, in zijne gewaende verdediging, het welk voor Samuel alleronverdraeglykst was, als die zeer wel wist, dat loutere gierigheid en hardnekkigheid den eigenzinnigen Saul tot deze misdaed had aengezet. Maer Doe ſeyde Samuel tot Saul, Houdt op; verdedig u niet verder, op zulk eene lage en onbeſchaemde wijs; ſo gy hooren wilt, ſal ick u te kennen geven, wat de HEERE te nacht tot my geſproken heeft: hy dan, te weten Saul, ſeyde tot hem Samuel, Spreeckt; zeg vryelyk uit het gene de HEER u in last gegeven heeft.

17. Ende Samuel ſeyde: Is 't niet [*alſoo*], mijn heer de Koning; gedenk aen uwe eigene woorden, en aen uw eigen gedrag; doe gy kleyn waert in uwe oogen, toen gy alle teekenen gaevt van zedigheid en nedrigheid, toen gebeurde het, dat gy het Hooft der ſtammen Iſraëls geworden zijt? ende dat u de HEERE tot Koningh over Iſraël geſalft heeft? Die zedigheid en nedrigheid voegde u alleszins; die zelvde onderdanigheid had gy dan ook altoos behooren te bewijzen aen God, die u, uit de kleinſte der ſtammen, zoo hoog in waerdigheid boven anderen verheven heeft; maer waer zijn thans deze loffelyke hoedanigheden, welke u zoo wel voegen zouden, als het hoofd der ſtammen?

18. Gy moest dan, uit u zelven, reeds gezorgd hebben, om, door gehoorzaemheid aen God, dien dank te betalen, welken gy aen den HEER, als een afhangeling van Hem, verſchuldigd zijt. Dan, daertoe heb ik u, uit Gods naem, meer dan eens aengezet, en u, wegens uwe ongehoorzaemheid, met God geduchte ongenoegen, gedreigd; Ende, nog onlangs voor weinige dagen, heeft de HEERE u, door mijnen mond, tot ſchuldplichtige onderdanigheid, laten ver-

manen; toen heeft Hy u op den wegh gesonden, ende geseyt, Gaet henen, ende verbant de sondaers, de Amalekiten, ende strijdt tegen hen, tot dat gy deselve te niete doet.

19. Waerom doch en hebt gy nae de stemme des HEEREN niet gehoort, maer zijt, als een gierige roovvogel, tot den roof gevlogen, ende hebt u dusdoende toegeëigend, het gene de HEER verbannen had? Gy hebt gedaen dat quaet was in de oogen des HEEREN. Wat heeft u tot zulken stap kunnen vervoeren, dan loutere moedwil en hardnekkigheid?

20. Doe seyde Saul tot Samuel, als blijvende nog ongenegen, om zijne schuld te bekennen, maer zoekende zich, met eene onbeschaemde hardnekkigheid, zoo lang te verschoonen, als maer immers mogelyk was: Ick, zeide hy, hebbe immers nae de stemme des HEEREN gehoort, ende hebbe gewandelt op den wegh, op den welcken my de HEERE gesonden heeft: ende ick hebbe Agag den Koningh der Amalekiten [*mede*]gebracht, maer de Amalekiten heb ick verbannen.

21. Maer zo iemand schuld heeft, dan is die by het volk te zoeken; Het volck nu heeft genomen van den roof, schapen ende runderen, het voornaemste van het verbannene, dan evenwel niet met oogmerk, om dien buit voor zich zelven te houden, maer om den HEERE uwen Godt op te offeren te Gilgal. Hy schoov weder de schuld op het volk, en wilde nog daerenboven hunne misdaed, met den schijn van Godsdienstigheid, bewimpelen.

22. Doch deze gelegenheid nam Samuel waer, om den Koning voor te houden, zo hy zulks anders niet weten mogt, welke offeranden den HEER aengenaem waren, en hoe al het uitwendige van den Godsdienst, hoe zeer volgens het Godlyk voorschrivt ingericht, op zich zelven Gode niet behaeglyk ware, zo het hart zich by de uiterlyke daden niet paerde. Hy seyde daerom tot den Koning, Heeft de HEERE lust aen brand-offeren, ende slacht-offeren

ten, heeft hy daer meer lust aen, als aen het gehoorſamen der ſtemme des HEEREN? zoudt gy denken, dat het eene mindere overtreding wezen zou, wanneer gy Gods uitdruklyke geboden ongehoorzaem zijt, dan wanneer gy de uitwendige offeranden nalaet? In ſommige gevallen, kan men het offeren nalaten, zonder te zondigen; maer het weigeren van gehoorzaemheid is altoos eene onmiddelyke beleediging van God zelven: ſiet, (e) gehoorſamen is beter dan ſlacht-offer, opmercken op 's HEEREN bevelen is beter dan het vette der rammen, zelvs dan de beste en edelſte offeranden. Wanneer men offert, met eene verkeerde geſteldheid van het hart, het welk, onder ſchijn van uiterlyke Godsdienstigheid, nogthans afkeerig is van alle inwendige gehoorzaemheid, kan men den Alwetenden God niet behagen, die niet zoo zeer aenziet het gene voor oogen is, maer die het hart aenziet.

23. De wederſpannige Saul kon zich derhalven, met het voorgewend voornemen om den HEER te offeren, niet verſchoonen: Want wederſpannigheyt, en daeraen had hy zich blijkbaer ſchuldig gemaekt, is een ſonde der tooverye, voor zoo ver men, in beide gevallen, zoo van tovery als wederſpannigheid, op eene moedwillige wijs, van God afwijkt; ende wederſtreven, zich aen te kanten tegen den Godlyken wil, is geen minder kwaed, dan afgoderye, ende beeldendienſt. Het een en ander bragt Samuel den Koning onder het oog, en voegde 'er by: Om dat gy des HEEREN woort verworpen hebt, ſo heeft hy u verworpen, dat gy geen Koningh en ſult zijn.

24. Eindelyk evenwel, ſchoon zeer ſchoorvoetende, kwam Saul tot ſchuldbekentenis; dan echter niet zoo zeer, omdat hy waerlyk zag, dat hy God beleedigd had, als wel omdat hy, uit de ernſtige tael van Samuel, bemerkte, dat hy, by het verlies der Koninglyke kroon, zeer veel ſchade en ſchande ondergaen zoude. Doe ſeyde Saul tot Samuel, in den waen, dat hy de bedreigde ſtraf, door eene

(e) Pred. 4: 17. Hoſ. 6: 6. Matth. 9: 13. ende 12: 7.

uiterlyke boete, nog wel zoude kunnen ontwijken: Ick hebbe gesondigt, om dat ick des HEEREN bevel ende uwe woorden overtreden hebbe: want ick het volck gevreest ende nae hare stemme gehoort hebbe.

25. Nu dan, vergeeft [*my*] doch mijne sonde: breng toch, door uwe veel-vermogende voorbidding, te wege, dat ik van de straf dezer misdaed moge verschoond worden, ende keert met my wederom naer Gilgal, dat ick den HEERE aenbidde, en, door uwe voorspraek, vergeving erlange.

26. Doch Samuel, wel wetende, dat de HEER, op zulk eene belijdenis van Saul, welke de rechte niet was, het uitgesproken vonnis niet zoude opschorten, oordeelde het te vergeevsch, om voor Saul in te treden. Hy seyde daerom tot Saul, Ick en sal met u niet wederkeeren: om dat gy het woort des HEEREN verworpen hebt, so heeft u de HEERE verworpen, dat gy geen Koningh over Israël sult zijn.

27. De Propheet, zijn gezantschap by den Koning verricht, en hem het onherroepelyk vonnis van God bekend gemaekt hebbende, maekte zich gereed, om weder heen te gaen; maer Als sich Samuel omkeerde om wech te gaen: so greep hy, te weten Saul, een slippe sijnes mantels, om hem te rug te houden, ende sy scheurde.

28. Dit scheuren van zijnen mantel beschouwde de Propheet, als een noodlottig teeken voor Saul, van wiens mantel David ook naderhand eens een slip afsneed; het welk Saul toen zelvs opvatte, als een teeken, dat David voorzeker Koning worden zoude, 1 Sam. 24: 5, 21. Doe Saul dan, den mantel van den Propheet, by zijn wechgaen, scheurde, seyde Samuel tot hem, De HEERE heeft heden het Koninckrijcke Israëls van u afgescheurt, ende heeft het uwen naesten in zijn voornemen, gegeven, die beter is dan gy.

29. Ende, om Saul te verzekeren, dat zulks Gods onveranderlyk voornemen ware, na dat hy de wederspannigheid van dezen eigenzinnigen Koning zoo lang verdragen had,

zoo

zoo voegde Samuel 'er by: oock en liegt hy, die de overwinninge Israëls is, niet. God, aen wien alle de overwinning, welke Israël ooit behaeld heeft, of behalen zal, alleen is toe te schrijven, wil en kan nooit liegen; derhalven zal hy het vonnis, over u geveld, niet herroepen. Ook kan hy, zonder daertoe de hulp van menschen noodig te hebben, zijn volk Israël, door zijn eigen vermogen, van alle deszelvs vyanden verlossen; ende 't en berouwt hem daerom niet, dat hy u heeft afgezet: want hy en is geen mensche, dat hem [*yet*] berouwen soude, dat hy, uit gebrek van vermogen, om zijne besluiten ter uitvoer te brengen, somtijds zoude genoodzaekt worden, om zijne voornemens te staken.

30. Hy dan, Saul namelyk, zijn eigen schuld meer uitdrukkelyk belijdende, seyde, Ick hebbe gesondigt, zonder zich, met andere uitvluchten, te behelpen. Dan het gene hy 'er byvoegt toont klaer genoeg, dat zijne boetvaerdigheid meer ontstond, uit vrees voor menschelyke schande, dan wel uit God-verheerlykende beginselen. Eert, vervolgde hy daerom, *eert* my doch nu voor de Oudtste mijnes volcks, ende voor Israël: maek my toch niet te schande, laten de Oudsten van mijn volk niet vernemen, dat God my van mijne bediening ontzet heeft: dan zouden zy my terstond versmaden: vergun my daerom dat ik met u gae, ende keert wederom met my, dat ick den HEERE uwen Godt aenbidde.

31. Doe keerde Samuel wederom Saul na: Schoon de Propheet te vooren besloten had, niet met den Koning te gaen, liet hy nu evenwel, op het aenhouden van Saul, en om zijne Koninglyke achting by het volk op te houden, zich bewegen, dat hy mede ging om voor hem te bidden, ende Saul alleen aenbadt ook den HEERE.

32. Saul had den Koning der Amalekiten tot dus ver in het leven behouden, daer hy hem evenwel, als den voornaemsten vyand van Israël, had moeten dooden: maer thans gav Samuel, uit 's Heeren naem, bevel, dat de gevangen Koning zoude gedood worden. Doe seyde Samuel, Brengt Agag den Koningh der Amalekiten hier

tot my; ten einde hy den dood ſterve, welken hy zich, volgens het Godlyk vonnis, zoo wel als zijn volk, heeft waerdig gemaekt. Agag nu, uit zijne gevangenis opgehaeld, gingh tot hem weeldelick: hy ſtelde zich vrolyk aen, als iemand, die het ſterven ligt ſtelde, en, na den dood, geene verdere onheilen vreesde, ende Agag ſeyde, Voorwaer de bitterheyt des doots is geweken. Moet ik ſterven; wel nu, ik vrees den dood niet, ik zal denzelven kloekmoedig ondergaen.

33. Maer Samuel ſeyde hem, uit Gods naem aen, dat hy, als een ſtrafwaerdige misdadiger, ſterven zou, wegens zijne gepleegde wreedheden. Gelijck, zeide Samuel, als uw ſweert de wijven harer kinderen berooft heeft, alſoo ſal uwe moeder harer kinderen berooft werden onder de wijven. Gy zult, niet ſlechts om de misdaden van uwe godloze vaderen, maer ook om uwe eigene wanbedrijven, den dood ſterven. Doe, zoodrae dit vonnis was uitgeſproken, hieuw Samuel Agag in ſtucken, dat is, hy liet hem in ſtukken houwen, voor het aengeſichte des HEEREN te Gilgal.

34. Daer na gingh Samuel nae zijne gewoone verblijvplaets Rama: ende Saul gingh ook op nae ſijn huys te Gibea Sauls.

35. Ende Samuel en ſagh, zinds dezen tijd, Saul niet meer tot den dagh ſijnes doots toe, op die wijs namelyk, als hy hem te vooren gezien, en als Koning van Israël had komen bezoeken. Toevallig evenwel heeft hy anders Saul nog eens gezien, als dees tot hem te Rama kwam Kap. 19: 24. Trouwens Saul, van God verworpen zijnde, kon ook niet meer, door Samuel, als Koning van Israël, bezocht worden; evenwel droegh Samuel leet om Saul: ende mogelyk heeft Samuel nog wel, in zijne voorbiddingen, aen dien ongelukkigen Koning, gedacht, maer het berouwde den HEERE, menschlyker wijze van God geſproken, vergelijk vs. 29, dat hy Saul tot Koningh over Iſraël gemaeckt hadde.

HET XVI. KAPITTEL.

David wordt, tot opvolger van Saul, gezalvd vs. 1-13.
God verschrikte Saul, door een boozen geest vs. 14-23.

MEt dit Kapittel, begint de geschiedenis van David, den opvolger van Saul op den throon van Israël; eenen man nae Gods hart; eenen der grootste Helden; die, na den dood van Saul, gedurende eene veertig-jarige Regeering, den vervallenen staet van Israël, door zijne dapperheid en Godsvrucht, roemruchtig hersteld, en de grenspalen van zijn Koningrijk, na de onderbrenging en cijnsbaermaking van verscheidene vyanden, tot aen den Euphraet, heeft uitgezet. Met het verhael der zeer merkwaerdige gebeurtenissen, onder de regeering van David, loopen de beide Boeken van Samuel vervolgens af.

1. Doe, zoo begint de Heilige Schrijver het verhael van Davids leven; doe Samuel, te Rama, onder alle de bezigheden, welke hem de post van Leeraer der Propheten verschafte, nog geduurig met smert bleev gedenken aen Sauls ongeval, en leed droeg over zijne verwerping, zoo seyde de HEERE tot Samuel, door middel eener Openbaring, Hoe lange draegt gy leet om Saul, dien ick doch verworpen hebbe, dat hy geen Koningh zy over Israël? Samuel mogt zeer wel leed dragen over Saul, wiens zonde en onboetvaerdigheid hem zulk eenen val veroorzaekt hadden; dan, zijn leed moest, binnen de behoorlyke palen, blijven, ten blijke, dat hy berustte in de heilige handelingen des HEEREN, omtrent eenen onbesuisden mensch, die, om zijne onboetvaerdigheid, geen Koning over Israël blijven konde. Ondertusschen zouden de Israëliten 'er geene schade by lijden, daer de HEER iemand, tot opvolger van Saul, verkozen had, die den algemeenen welstand van het volk getrouw zou behartigen, en een handhaver zijn der

rechten van den Godsdienst. — Trouwens, ter zelver tijd, dat de HEER Samuel gelastte, in het uitgesproken en onherroepelyk vonnis over den onboetvaerdigen Saul te berusten, gav Hy hem ook bevel naer elders te gaen, om den opvolgeop den Throon van Israël aen te stellen, zeggende: vult uwen hoorn met olie, ende gaet henen, Ick sal u senden tot Isai den Bethlehemiter, want ick hebbe my eenen Koningh onder sijne sonen uytgesien. Dit bevel kon Samuel bemoedigen; dewijl Israël nu iemand hebben zoude, die, volgens de aenwijzing van den HEER zelven, geschikt was, om Koning te zijn, zoo drae Saul, door den dood, van zijnen post, werd afgeroepen.

2. Deze Godlyke last, op zich zelven aengemerkt, strekte den Propheet wel tot blijdschap, Maer evenwel Samuel kon niet nalaten te doen blijken, hoe zeer hy voor de gevolgen vreesde, zo het ter ooren van Saul kwam, dat hy iemand anders, door eene plechtige zalving, tot Koning van Israël, had voorgeschikt. Deze onderneming, dacht hy, kon onmogelyk verborgen blijven. Om deze reden, seyde hy tot den Heer: Hoe soude ick henen gaen? Saul sal het doch hooren ende my dooden. Deze bedenking sproot zekerlyk, uit zwakheid, voort: Samuel had zich, in de uitvoering van zijnen last, op de Godlyke voorzorg geheel behooren te verlaten. Dan de HEER kwam de zwakheid van den Propheet te gemoet: want doe seyde de HEERE, Neemt een kalf van de runderen met u, ende zoo drae gy te Bethlehem zult gekomen zijn, en men u naer de reden van uwe komst vragen zal, zoo segt, Ick ben gekomen om den HEERE offerhande te doen. Het was, in dezen tijd, niet ongewoon, dat Samuel, dan aen deze, dan aen gene plaets, kwam offeren, om, als Propheet, den Godsdienst, langs dezen weg, overal in stand te houden. Ook was het, by het zalven van iemand tot Koning, niet oneigen, den HEER met offeranden te vereeren. — Het kon derhalven niemand vreemd voorkomen, wanneer Samuel zeide, dat hy gekomen was, om den HEER te Bethlehem offeranden te doen. Ook zou hy, met

dit

dit zeggen, tegen de waerheid en goede trouw, niet zondigen, schoon zijn oogmerk was meer te verrichten. Het was immers niet noodig, dat elk het waere doelwit van zijne komst wiste. Samuel zou wel de waerheid spreken, maer tevens een gedeelte daervan verzwijgen, waerby niemand nadeel had.

3. Ende, zoo vervolgde de HEER Samuel te gelasten; gy sult Isai ten offer-maeltijd noodigen, gelijk het de gewoonte is, om, van het vleesch der dank-offeren, eenen plechtigen maeltijd aen te leggen, ende ick sal u, by die gelegenheid, te kennen geven wat gy doen sult, ende gy sult my salven dien ick u seggen sal.

4. Samuel nu dede 't gene de HEERE gesproken hadde, ende hy quam te Bethlehem. Het gerucht der aenkomst van zulk eenen vermaerden man, als Samuel was, werd spoedig, door de geheele Stad, verspreid. Men besloot aenstonds, dat zijne komst iets buitengewoons bedoelde. Men vreesde, dat hy van Gods wege gekomen was, om eenig oordeel aen te kondigen. Doe quamen de Oudtste der stadt beevende hem te gemoete, ende seyden, Is uwe komste [*met*] vrede? wy hopen immers, dat gy, met geene kwade boodschap, gekomen zijt.

5. Hy dan seyde, [*Met*] vrede. Gy hebt, voor geene ongunstige tijding, te vreezen. Ick ben gekomen om den HEERE offerhande te doen, heyligt u, zoo als de wet dit vordert, ende komt met my ten offer-maeltijd: op veelerleie wijzen hebt gy toch alle stof, om den HEER, voor byzondere zegeningen, dank te zeggen. Gelijk Samuel deze heiliging en Godsdienstige afzondering tot den aenstaenden offermaeltijd, aen allen den Oudsten van Bethlehem, aenbeval, zoo droeg hy byzonder zorg, dat Isai en zijne Zoonen daer toe geheiligd wierden, daer hy byzonder bevel had, om Isai met zijne Zoonen ten offer te nodigen. Hy ging daerom naer het huis van dezen Bethlehemiter, ende hy heyligde Isai ende sijne sonen, ende hy noodigdese ten offer.

6. Te dier tijd zal Samuel, naa alle waerschijnlykheid,

met Isai gesproken hebben, over het byzonder doelwit van zijne komst te Bethlehem, en hem verklaerd hebben, dat hy gezonden was, om eenen van zijne Zoonen te zalven, om, na den dood van Saul, den Throon van Israël te beklimmen, maer dat deze aenstelling nog geheim moest blijven. Samuel begeerde daerom, dat alle de Zoonen van Isai voor hem verschijnen zouden, de een na den anderen; terwijl hy alsdan zeggen zoude, wie van dezelve blijven moest, als de bepaelde persoon, welken God tot Koning had uitgekozen, en denzelven plechtig zalven, buiten weten van de anderen. Ende 't geschiedde ook, zoo als men had afgesproken. Doe alles tot den offer-maeltijd gereed was, kwamen de Zoonen van Isai, een voor een, in het vertrek, alwaer Samuel zich bevond. Doe sy inquamen vertoonde zich Eliab, 1 Kon. 27: 18, Elihu genaemd, de oudste Zoon van Isai, het eerst aen den Propheet; en so drae sagh hy Eliab niet aen, eenen jongman van zoo veel uiterlyke bevalligheid, van zulk eene deftige houding en rijzige gestalte, of hy meende ende dachte by zich zelven: Sekerlick is [*dese*] voor den HEERE, gewis is deze sijn gesalfde, de persoon, welken ik, tot opvolger van Saul, zalven moet.

7. Doch de HEERE seyde tot Samuel, door eene heimelyke Openbaring, En siet sijn gestalte niet aen, nochte de hoogte sijner stature, want ick hebbe hem verworpen, hem tot Koning over Israël niet verkozen: want 't en is met my niet, dat ik zie en oordeel, gelijck de mensche siet en oordeelt: want de mensche, geen kennis hebbende van iemands inwendig bestaen, siet aen dat voor oogen is, hy oordeelt slechts, nae het uiterlyk voorkomen, en daer door wordt hy menigmael misleid, gelijk in het geval van Saul gebleken is, (*a*) maer de HEERE siet het herte aen, als alwetend Hartenkenner, beoordeelt hy het binnenste van iemands geest.

8. Doe Eliab afgekeurd was, riep Isai zijnen tweeden Zoon Abinadab, ende hy dede hem voorby het aen-

(*a*) 1 Chron. 28: 9. Psalm 7: 10. Jer. 11: 10. ende 17: 10. ende 20: 12.

aengefichte Samuels gaen, opdat de Propheet gelegenheid hebben zoude, om hem van naby te bezien: doch hy, een zeker teeken van God ontvangen hebbende, dat ook dees de man niet ware, feyde, Defen heeft de HEERE oock niet verkoren.

9. Op dezelvde wijs ging het ook, met den derden zoon: want daer na liet Ifai Samma, die Simea heet 2 Sam. 13: 3. 1 Kron. 2: 13. voorbygaen: Doch hy feyde, Defen en heeft de HEERE oock niet verkoren.

10. Alfo liet Ifai ook de overige van fijn feven fonen, die te huis waren, voorby het aengefichte Samuel's gaen: doch Samuel feyde tot Ifai, De HEERE en heeft defe niet verkoren.

11. Voorder feyde Samuel tot Ifai, Zijn dit alle de jongelingen? hebt gy geen meer Zoonen, dan deze zeven, welke ik thans gezien heb? ende hy feyde, De kleynfte of jongfte is nogh overigh, ende fiet, hy (*b*) weydet de fchapen. Ifai had dezen niet mede te huis ontboden, om hem aen Samuel te vertoonen, uit hoofde der noodzakelyke bezigheden, welke hy in het veld had, om op de kuddé te pasfen: daerenboven had hy gedacht, dat de jongfte zijner Zoonen de perfoon niet zijn zoude, welken de HEER tot Koning over Israël had uitgezien; te meer omdat hy nog zoo jong van jaren was, en zulk een ftatelyk voorkomen niet had, als zijne overige Zoonen. Samuel nu bemerkende, dat deze jongfte Zoon tot den aenftaenden Koning verordend was, feyde tot Ifai, Sendt henen, ende laet hem halen, want wy en fullen niet rontom-aenfitten tot dat hy hier fal gekomen zijn.

12. Doe fondt hy henen, ende bracht hem in, (hy nu had, in zijn voorkomen, niets van die ftatelyke en ontzach-verwekkende deftigheid, welke zich in zijne broederen, vertoonde, en, in den beginne, het oog van Samuel zoo fterk getrokken had. Hy was een jeugdig jongeling, rootachtigh, blozend van kleur, mitfgaders

(*b*) 2 Sam. 7: 8. Pf. 78: 70.

ſchoon van oogen, ende ſchoon, bevallig en vriendelyk van aenſien) zoo dra had deze jongſte zoon van Iſai zich niet in het vertrek begeven, ende aen Samuel vertoond, of de HEERE ſeyde, door eene verborgene openbaring, tot den Propheet; Staet op, ſalft hem, want deſe is 't.

13. Doe (c) nam Samuel terſtond den oliehoorn, ende hy ſalfde hem in 't midden ſijner broederen, of liever UIT *het midden zijner broederen*; het is toch meer dan waerſchijnlyk, dat de overige zoonen van Iſaï, by deze zalving van David, niet zijn tegenwoordig geweest, en dat die zalving, alleen in de tegenwoordigheid van Iſaï, geſchied zy, omdat de zaek anders zoo geheim niet blijven kon, als zy by voorraed wezen moest; ende nauwlyks was deze zalving geſchied, of de (d) Geeſt des HEEREN wert veerdigh over David van dien dagh af, aenſtonds werd hy toegerust, met die gaven van wijsheid, voorzichtigheid, rechtvaerdigheid, en heldhaftige kloekmoedigheid, welke hy, in het vervolg, ter beſtiering van Israëls Koningrijk, zoude noodig hebben, ende hy behield deze gaven voortaen, zoo lang hy leevde. Daer na ſtont Samuel op, toen hy te Bethlehem alles gedaen had, het welk hy aldaer, op Godlyken last, verrichten moest, ende hy gingh weder nae Rama, zijne gewoone verblijvplaets.

14. Het was, als of de Geest des Heeren, op het oogenblik der gemelde zalving, van Saul op David was overgegaen: want toen verloor de voorige Koning, alle die gaven, welke hem door den HEER, ter waerneming van zijne bediening, geſchonken, maer door hem zoo ſchandelyk misbruikt waren; ende de Geeſt des HEEREN, die hem voorheen geſchonken was, om hem wijs, voorzichtig en kloekmoedig te maken, weeck van Saul: ende in tegendeel, een booſe geeſt van den HEERE verſchrickte hem.

(c) Pſ. 89: 21. (d) Hand. 7: 46. ende 13: 22.

Wat

Wat wordt 'er onder den naem van EENEN BOOZEN GEEST *bedoeld?*

'Er is, die het, in een eigenlyken zin, van den Duivel verstaen, en meenen, dat Saul, als een bezetenen, moet worden aengemerkt, die, door eenen der helsche geesten, onmiddelyk werd aengezet, tot alle die boosaertigheid, van welke hy, in het vervolg, zoo vele blijken liet zien, zonder dat 'er, tot deze redenloze bedrijven, eenige ongesteldheid, in het lichaem van Saul, hebbe medegewerkt. — Anderen wederom neemen de geheele uitdrukking, in eenen oneigenlyken zin; en verstaen, door den *boozen geest*, niet anders dan eene lichamelyke ongesteldheid, welke, by vlagen, op den geest van Saul dermate werkte, dat dezelve daardoor menigmalen in de uiterste verwarring gebracht, en byna tot eene volslagene dolheid vervoerd werd, zonder dat de Satan, in dit alles, eenig deel had.

Wy, voor ons, zouden, tusschen deze twee uitersten, lievst in het midden doorgaen, en het zoo begrijpen; dat Saul, nadat hy van God verworpen was, ten uitersten zwaermoedig en droevgeestig geworden zy; dat deze zwaermoedige droevgeestigheid, allengskens verergerende, in eene beklaeglyke *hypochondrie*, of miltziekte, veraerte, welke zich, in 's Vorsten gelaet, kennelyk openbaer maekte; dat de Satan zich, by zekere gelegenheden, van deze lichamelyke ongesteldheid, bediend hebbe, om Saul tot kwaedaertigheid en woede te vervoeren; en dat deze woede des te sterker geweest zy, nae mate de ongesteldheid van zijn lichaem, onder allerleie angstvallige gedachten, was erger geworden.

Dit alles wordt hier gezegd, *van den* HEERE te zijn; om dat God dit rechtvaerdig bestierde en toeliet.

15. Deze deerniswaerdige toestand van Koning Saul werd haest bekend, zijne Hovelingen bemerkten het rasch, uit zijne buitengewoone en hooggaende ontroeringen: zy namen daerom de vrymoedigheid hunnen Vorst voorteſtellen, wat, hunnes erachtens, voor hem zoude dienstig wezen. Doe hy dan eens eenen bedaerden luim had, seyden Sauls knechten tot hem: Siet doch, een boose geest Godes verschrickt u.

16. Onse heere segge doch uwen knechten, die voor uw aengesichte [*staen*], om op uwe wenken te letten, dat sy eenen man soecken, die op de harpe spelen kan: ende het sal geschieden, als de boose geest Godes op u is, dat hy met sijne hant spele, dat het beter met u worde.

Sauls Hovelingen waren van gedachten, dat de werkingen van den boozen geest, en de gevolgen eener ingewortelde miltziekte, door de kracht van de Muziek, merkelyk zouden verminderd worden. — Men versta het zoo niet, als of de booze geest, door muzikale klanken, kon verdreven worden; maer dat de streelende toonen van de Muziek, welke eene byzondere kracht hebben, om de gemoederen der menschen te bewegen, zouden geschikt zijn, om het gemoed van den droevgeestigen Saul optebeuren en te vervrolyken; dat daerdoor zijne zwaermoedige luimen zouden verzet worden; en dat daerdoor ook den Satan de gelegenheid zoude benomen worden, om zich van 's Konings droevgeestigheid te bedienen, en hem daerdoor tot boosaertigheid te vervoeren. — Trouwens de ondervinding leerde ook, dat de Hovelingen deze zaek wel begrepen hadden.

17. Deze raed geviel ook den Koning wonder wel. Doe hy denzelven gehoord had, seyde Saul tot sijne knechten: Siet my doch eenen man uyt, die wel spelen kan, ende brengt hem tot my.

18. Doe antwoordde een van de jongelingen, of Kamerheeren, ende seyde, Siet, ick hebbe gesien eenen sone Isai des Bethlehemiters die spelen kan, ende hy is een dapper helt, ende een krijgsman, ende verstandigh in saken, ende een schoon man, ende de HEERE is met hem. Ik ken dien jongman van naby, en ik houde my verzekerd, dat hy, door zijne kundigheid in de Muziek, en andere aengename hoedanigheden, ongemeen geschikt zy, om 's Konings droevgeestigheid te verzetten.

Op deze wijs kwam David ten Hove. — Men merke hier het zonderling bestier der Voorzienigheid wel op. Zonder dat David iets het allerminste daertoe deed van zijnen kant,

baende

baende de HEER zelvs, op het alleronverwachtst; allengskens den weg, om David in die posten te ſtellen, welke hem gelegenheid geven konden, om die vermogens uitteoeffenen, welke hem, reeds by voorraed, geſchonken waren, ter waerneming van de Koninglyke bediening, tot welke hy geſchikt was.

De Hoveling, die David by den Koning aenprees, had hem leeren kennen, als een *dapper held*, en een *verſtandig* man. — Wy mogen 'er uit beſluiten, dat David, zoodra hy in het heimelyke gezalvd was, zelvs in de bezigheden van de veefokkery, kennelyke proeven zal gegeven hebben van de zonderlinge gaven en bekwaemheden, welke de HEER hem, by zijne zalving, had medegedeeld.

19. Saul nu keurde dezen voorſlag goed, en ſondt terſtond boden tot Iſai, ende ſeyde, Sendt uwen ſone David tot my, die by de ſchapen is.

20. Doe Vader Iſai het verzoek des Konings verſtaen had, was hy aenſtonds bereid, om aen de begeerte van den Koning te voldoen, in eene zaek, in welke hy het zichtbaer beſtier der Godlyke Voorzienigheid zoo duidelyk bemerkte. Nae het gebruik der Oosterlingen, mogt men niet ledig voor de Vorsten verſchijnen; ten blijke daerom van hulde en onderwerping, nam Iſai eenen eſel met broot, ende eenen lederen ſack met wijn, ende een geytenbockſken: ende ſondtſe door de hant ſijnes ſoons Davids aen Saul.

21. Alſo quam David tot Saul, ende hy ſtont voor ſijn aengeſichte: den Vorst dagelyksch, met de andere Hovelingen, opwachtende, ende hy kweet zich, in alle opzichten, zeer loffelyk van zijnen plicht; om deze reden, en vooral om zijne kundigheid in de Muziek, beminde Saul hem ſeer, ende hy wiert ſijn wapendrager, dat is, hy werd in den rang van 's Konings lijvwachten aengenomen.

22. Doch Iſai, daerna vernemende, dat 'er, aen het oogmerk van Davids komst ten Hove, voldaen, en dat het, met 's Vorsten droevgeestigheid, merkelyk beter geworden was, vroeg het ontſlag van dezen zijnen jongſten zoon;

immers voor eenen tijd, om hem weder, tot het werk van zijn dagelyksch beroep, te gebruiken. Maer niet lang daer na ſondt Saul weder tot Iſai, om te ſeggen: Laet doch David voor mijn aengeſichte ſtaen; want hy heeft genade in mijne oogen gevonden. Vervolgens bleev David, nog eenigen tijd, aen het Hov, tot dat zijne oudſte broeders zich in den krijgsdienst begeven hadden: want toen verliet David wederom het Koninglyk Hov, om de ſchapen van zijnen Vader te weiden; verg. Kap. 17: 11.

23. Zoo lang David zich, aen het Hov van den droevgeestigen ende ongelukkigen Saul bevond, voldeed hy alleszins aen de verwachting, welke men, omtrent het vermogen van zijne Muziek, had opgevat: want 't geſchiedde, als de geeſt Godes over Saul was, ſo nam David de harpe, ende hy ſpeelde met ſijne hant: dat was Saul eene verademinge, ende het wert beter met hem, ende de booſe geeſt weeck van hem, het welk tevens moet toegeſchreven werden, aen den byzonderen zegen des HEEREN, die Davids pogingen blijkbaer begunſtigde; niet zoo zeer om Sauls wil, als wel om David, langs dezen weg, des te meer in de gunst van den Koning en van het Hov te brengen.

HET XVII. KAPITTEL.

De vermaerde Reus en Kampvechter der Philiſtijnen, GOLIATH *genoemd, werd door David verſlagen.*

1. ENde de Philiſtijnen, zich van de nederlaeg, welke zy voor eenigen tijd geleden hadden, nu eenigermate herſteld hebbende, en voornemens zijnde, om zich aen Saul te wreken, verſamelden haer heyr ten ſtrijde. Misſchien hadden zy iets gehoord van Sauls ongeſteldheid, ende dat hy die kloekmoedigheid en tegenwoordig-

digheid van geest verloren had, welke hy te vooren bezat; denkende, dat zy nu wel iets, met een goeden uitslag, tegen Israël ondernemen konden. Zy versamelden haer althans te Socho, dat in Juda is: ende sy legerden haer tusschen Socho ende tusschen Azeka, aen het eynde van Dammim. Het leger der Philistijnen had thans weder eenen inval gedaen, in het land van Israël, en stond nu niet ver van Jerusalem.

2. Doch Saul, wiens ongesteldheid, door Davids harp, merkelyk was verligt geworden, ging den vyanden kloekmoedig tegen; hy ende de mannen Israëls versamelden haer ende legerden zich, niet ver van den vyand, in het eyckendal: ende stelden de slagh-orden tegen de Philistijnen aen, alles gereed makende tot eenen veldslag.

3. De Philistijnen nu stonden aen eenen bergh aen gene, ende de Israëliten stonden aen eenen bergh aen dese zijde: ende de valleye was tusschen haerlieden. Het scheen, dat geen der beide legers het ondernemen durvde, om het ander, in deszelvs verschansingen, aentetasten. Daer men dan van weerskanten, in elkanders gezicht, werkeloos bleev liggen, besloten de Philistijnen, door eenen persoon van eene reusachtige gestalte, welken zy in hun leger hadden, iemand uit het midden der Israëliten te laten uitdagen, om de beslissching van dezen oorlog, aen den uitslag van dit tweegevecht, te doen verblijven.

Tot nader verstand van dit tweegevecht, dient men te weten, dat het, in oude tijden, niet ongewoon ware, de beslissching van geschillen, tusschen oorlogende volkeren, aen dergelijke tweegevechten, over te laten. — De Geschiedkundigen herinneren zich het geval van de Horatiusfen en Curiatiusfen.

De Philistijnen stelden zoo veel vertrouwen, op de verschriklyke toerusting van hunnen Reus, dat zy niet twijffelden, of hy zou de overwinning behalen, en daerdoor gansch Israël aen hun onderwerpen. — Maer de HEER bestierde het zoodanig, dat deze uitdaging, in den weg van zijne Voorzienigheid, diende, om David, den bestemden opvolger

van Saul, onder Israël nog bekender te doen worden, en, langs eenen nieuwen trap, tot dat aenzien op te leiden, het welk hy eerlang, als Koning van Israël, erlangen zoude.

4. Doe gingh daer een kampvechter uyt, uyt het leger der Philistijnen, het zy ze hem daertoe aengemoedigd hadden, het zy dat hy zich zelven daertoe had aenboden, als zijnde een mensch van eene verregaende trotschheid, die op zijne sterkte vertrouwde; sijn name was Goliath, geboortig van Gath: Hy was van eene verbazende gestalte: want sijn hoogte was ses ellen, ende een spanne.

Nae onze maet, was hy ongeveer 11½ voeten hoog. — zekerlyk eene reusachtige langte.

5. Ende zijne wapenrusting was even zoo ontzachlyk, als zijne gestalte: hy hadde eenen koperen helm op sijn hooft, ende hy hadde een schub-achtigh pansier aen: dit pansier was ondoorboorbaer, vermids het bestond uit koperen platen, die, als schubben, op elkander lagen; ende 't gewichte des pansiers, was vijf duysent sikelen kopers: dat is ongeveer 144 ponden.

6. Ende een koperen scheenharnasch boven sijne voeten, ende een koperen schilt tusschen sijne schouderen, om dus doende, te maken, dat hy nergens konde gekwetst worden.

7. Ende de schacht sijner spiesse was van dikte als een wevers boom, waeraen de wevers hunne webben vast maken, ende het lemmer sijner spiesse was van ses hondert sikelen ysers; zijnde iets meer dan 17 ponden, volgens onze rekening: ende de schiltdrager gingh voor sijn aengesichte.

8. Dese Reus nu stont, met eene trotsche houding, in het dal, om de Israëliten uittetarten, dat zy eenen man tegen hem zouden afzenden, om, door een tweegevecht, te beslisschen, welk der beide legers voor overwonnen moest gerekend werden; ende hy riep tot de slagh-orderen Israëls, die op het gebergte tegen over hem geschaerd stonden, ende seyde tot haer, op eenen schimpenden

toon,

toon, Waerom foudt gylieden uyttrecken, om de flaghordre te ftellen? waerom zouden de beide legers tegen elkander ftrijden, en 'er ftroomen bloeds vergoten worden? laet deze geheele oorlog, door een tweegevecht, afgedaen worden; ben ick niet een Philiftijn, ende gylieden knechten Sauls? kieft eenen man onder u, die tot my afkome, en laten wy, met ons beiden, de geheele zaek beflisfchen,

9. Indien hy tegen my ftrijden, ende my verflaen kan, fo fullen wy ulieden tot knechten zijn: maer indien ick hem overwinne, ende hem flae, fo fult gy ons tot knechten zijn, ende ons dienen.

10. Deeze trotfche uitdaging maekte de Israëliten verflagen; 'er was niemand, die het ondernemen durvde, zich met den fnoevenden Goliath, in tweeftrijd te begeven. Dit gav aenleiding, dat de Reus, hoe langs hoe ftouter wordende, zijne uitdaging van tijd tot tijd, al fnorkende, herhaelde. Voorder feyde de Philiftijn, Ick hebbe heden, en nu reeds zoo lang, de flagh-ordens Ifraëls gehoont, [*feggende*,] Geeft my eenen man, dat wy t'famen ftrijden: en durvt 'er nog niemand tegen my opkomen? Lafhartig volk daer gy zijt!

11. Doe Saul ende 't gantfche Ifraël defe woorden des Philiftijns hoorden: en daer by zijne reusachtige geftalte en ontzachlyke wapenrusting zagen, fo ontfettenfe hen, ende vreefden feer.

Jonathan zelvs, die, voor eenigen tijd, alleenlyk van zijnen wapendrager vergezeld, het leger der Philiftijnen had op de vlucht gedreven, fcheen nu geen moeds genoeg te hebben, om tegen Goliath te vechten. — Het fchijnt, aen een byzonder beftier der Voorzienigheid, te moeten worden toegefchreven, dat het den anderzins zoo heldhaftigen Jonathan, nu aen de behoorlyke opgewektheid ontbroken hebbe, om de eer van zijn volk te handhaven. — David moest den roem hebben van deze overwinning.

12. Deze David nu was, gelijk te vooren reeds in het voorbygaen is opgemerkt, de fone des Ephrathifchen mans, oorfprongelyk van Ephrat, anders genaemd Bethle-

hem Juda, wiens name was Isai, ende deze man hadde acht sonen: ende in de dagen Sauls was hy een hoog bejaerd man, zoodat hy zeer ver boven de jaren was, om in den krijg te dienen, oudt, afgaende onder de mannen:

13. Ende de drie grootste of oudste sonen van Isai gingen, of *waren*, by het opkomen van den oorlog, henen *gegaen*, naer het leger, om dienst te nemen, sy volgden hunnen Vorst Saul na in den krijgh: De namen nu sijner drie sonen, die in den krijgh gingen, waren, Eliab d'eerstgeborene, ende sijn tweede Abinadab, ende de derde Samma.

14. Ende David was de kleynste of jongste van alle Isais zoonen: ende hield zich thans weder, by zijnen Vader, met de veefokkery bezig, terwijl de drie grootste of oudste zoonen in den krijgsdienst gegaen waren, en Saul hunnen Koning, in dezen optocht tegen de Philistijnen, nagevolgt hadden.

15. Te weten, David was wel, voor eenigen tijd, aen het Hov geweest, om den zwaermoedigen geest van den Koning, door zijne aengename Muziek, te vervrolyken. Doch David gingh henen, van het Hov, ende quam weder van Saul, ten huize van zijnen Vader, zoodra de ongesteldheid van den Koning dermate gebeterd was, dat men hem missen konde. Daerenboven, toen zijne drie oudste broederen zich in den krijgsdienst begeven hadden, werd hy te huis vereischt, om sijnes vaders (*a*) schapen te weyden te Bethlehem, en het opzicht te hebben, over de veehoedery.

Ten tijde nu, dat het leger der Israëliten, in slagorde, tegen de Philistijnen geschaerd stond, zond de oude Isai, die als een tederhartig Vader, bekommerd was, over den toestand van zijne zoonen, den jeugdigen David naer het leger af, om naer den welstand zijner broederen te vernemen, en hun eenige ververschingen te brengen.

16. De zoo evengemelde Philistijn nu had zich, toen Da-

(*a*) 1 Sam. 16: 19.

David in het leger aenkwam, reeds eenen geruimen tijd in het dal vertoond, om Israël uittetarten, dat zy iemand zenden zouden, om tegen hem te vechten Deze uittarting herhaelde hy twee malen daegs, hy tradt toe, des morgens vroegh, ende des avonts: om de gemelde uitdaging te doen, het welk hoe langs hoe vermeteler geschiedde: Also stelde hy sich [*daer*] veertigh dagen langh.

Men verwondert zich, met reden, dat het gansche leger der Israëliten, gedurende al dien tijd, dat Goliath zijne uitdaging herhaelde, zoo geheel werkeloos bleev liggen; dan men merke hier weder het bestier der Godlyke Voorzienigheid op. — De HEER wilde dus doende aen Saul toonen, dat hem de geest der kloekmoedigheid geheel verlaten had, en dat hy nu, van die Godlyke opwekkingen, beroovd ware, welke hem, tegen Nahas den Ammoniter, zoo krachtig onderfteund hadden. — Langs dezen weg, moest het ook aen gansch Israël blijken, dat die Geest, die wel eer in Saul gewerkt had, op David was overgegaen.

17. Ende, juist op dien zelvden tijd, dat Goliath de Israëliten by aenhoudendheid bleev uittarten, kwam David in het leger: want Isai seyde tot sijnen sone David, Neemt doch voor uwe broeders een Epha van dit geroost koorn, ende dese tien brooden, ende brengtse ter loope in het leger tot uwe broederen.

18. Maer brengt dese tien melckkeesen den Oversten over duysent: tot een teeken van mijne erkentenis voor de genegenheid, met welke ik wensch dat hy zal voortvaren mijne zoonen te behandelen; ende gy sult voor het overige uwe broederen besoecken, of het hen wel gaet, ende gy sult van haer pant of teeken medenemen, waeraen ik, met genoegzame zekerheid, weten zal, dat zy gezond zijn en zich wel gedragen.

19. Saul nu, ende sy, te weten de drie oudste broeders van David, ende alle mannen Israëls waren by het eyckendal met de Philistijnen strijdende, voor

zoo ver zy zich in ſlagorde hielden, wanneer de Philiſtijnen
hen mogten aenvallen.

20. Doe hy dit bevel ontvangen had, maeckte ſich
David des morgens vroegh op, ende hy liet de
ſchapen by den hoeder, ende hy nam 't op, ende
gingh henen, gelijck als Iſai hem bevolen had-
de: ende (b) hy quam aen den wagenburgh, ter
plaetſe daer de leger- en vrachtwagens ſtonden, juist op dien
tijd als 't heyr in ſlagh-orden uyttoogh, ende men
ten ſtrijde riep. Het ſchijnt; dat men nu, by de Israë-
liten, beſloten had, om, met het geheele leger, den Philiſtij-
nen ſlag te leveren, terwijl 'er niemand was, die moeds ge-
noeg had, om zich met Goliath in een tweegevecht te begeven.

21. Ende de Iſraëliten ende Philiſtijnen ſtelden
ſlagh-orden tegen ſlagh-orden.

22. Er was derhalven voor David nu geene gelegen-
heid, noch om zijnen broederen de ververſchingen ter hand
te ſtellen, noch om het geſchenk aen den Overſten der ben-
de, tot welke zijne broeders behoorden, aftegeven; hy liet
daerom de vaten, in welke hy de gemelde zaken had me-
degebracht, van ſich, onder de hant des bewaerders
der vaten, aen iemand, die by den wagenburg, mede
hielp pasſen op de bagaſie, ende hy liep, door een ver-
borgen drivt aengedreven, ten ſlagh-orden: om van naby
te zien, hoe een aenval op den vyand in zijn werk ging,
ende even daerdoor hoopte hy zijne broederen te zien, en te
vernemen, hoe zy voeren en zich in den krijgsdienst kwe-
ten, gelijk hy ook nog by hen quam ende vraegde
ſijne broederen nae [*haren*] welſtant. De aenval op
den vyand ging nog niet door, de beide legers hadden zich
ſlechts nader onder elkanders oog begeven, en bleven tegen
elkander in ſlagorde ſtaen. Intusſchen hield Goliath zijne
gewoonte, om iemand der Israëliten tot een tweegevecht
uit te dagen, en hier was hy juist mede bezig, toen David
des morgens vroeg by zijne broederen kwam.

23. Want

(b) 1 Sam. 26: 5.

23. Want doe hy met hen sprack, siet so quam de kampvechter wederom op: David hoorde by die gelegenheid, dat sijn name was Goliath, de Philistijn van Gath uyt der Philistijnen heyr, ende hy sprack achtervolgens die uittartende woorden, met welke hy nu, dagen achter een, de Israëliten had uitgedaegd: ende David hoordese, terwijl een inwendig vuur hem aendreev, om, onder den Godlyken bystand, aen dien trosaert den hoon te wreken, welken hy, den God en het heirleger der Israëliten, had aengedaen.

24. Doch alle mannen in Israël, als sy dien grooten man, met zijne schrikverwekkende wapenrusting sagen, so vluchtten sy voor sijn aengesichte, de schrik deed velen achterwaerds deinzen, ende allen ontzonk de moed, sy vreesden seer.

25. Ende de mannen Israëls seyden geduurig wel, de een tot den anderen: Hebt gylieden dien man wel gesien, die opgekomen is? want hy is opgekomen om Israël te hoonen? zal dan niemand, uit ons gansche leger, eens opstaen, om dien lasteraer te bevechten, en ware het mogelyk te doen zwijgen? dan; niemand durvde het ondernemen. Koning Saul had intusschen eene groote ende zeer uitlokkende belovte gedaen, ter aenmoediging. Uit kracht van deze belovte, zeide men; 't sal immers geschieden, dat de Koningh dien man, die hem slaet, met grooten rijckdom verrijcken sal, ende hy sal hem sijn eigene dochter, eene der Koninglyke Princessen, ten huwelyk geven, ende hy sal sijnes vaders huys schatting en tol-vrymaken in Israël. Dan met dit alles, niemand durvde zich verstouten, den Goliath onder de oogen te zien.

26. Doe seyde David, die tot dus ver van 's Konings belovten niets gehoord had, tot de mannen, die by hem stonden, seggende, Wat sal men dien man doen, en welk eene vergelding zal hy ontvangen, die desen snorkenden Philistijn slaet, ende den smaet van Israël wendet? want wie is dese onbesneden Philistijn, dat hy de slagh-ordens des levendigen

Godts soude hoonen? dit is althans voor my ten eenemael onverdraeglyk.

Deze vraeg, naer de vergelding, deed David niet, om dat eene aenzienlyke belooning hem wel zou kunnen genegen maken, om eenen kans tegen Goliath te wagen; maer omdat hy de beleediging, door dezen kampvechter, aen het gansche leger der Israëliten, aengedaen, zoo onverdraeglyk oordeelde, dat het wel waerdig ware, de aenzienlykste beloften te doen, aen den genen, die het maer ondernemen durvde, om dezen lasteraer den mond te stoppen. — Hy althans voor zich zelven achtte, dat de gehoonde eer van God niet langer kon ongewroken blijven; vertrouwende, dat Gods Almachtige bystand de pogingen van hem, die het ondernam tegen Goliath op te trekken, blijkbaer ondersteunen zoude.

27. Wederom seyde hem het volck, op deze vraeg van David, achtervolgens dat gemelde woort, het welk de Israëliten gewoon waren elkanderen geduurig te herinneren; seggende: Alsoo sal men den man doen, die hem slaet, *de Koning zal dien man, met grooten rijkdom, verrijken* enz.

28. Als Eliab sijn grootste broeder hem tot die mannen, die rondsom hem stonden, over het bevechten van Goliath, hoorde spreken; so ontstack de toorn Eliabs tegen David. Eliab meende, uit Davids woorden en houding, te kunnen opmaken, dat hy het by zich zelven in ernstige overweging nam, om eenen kans met Goliath te wagen. Althans niemand der Israëliten had nog zoo veel yver en moed doen blijken, als David, in zijne woorden, openbaer maekte. Hy benijdde David, zijnen jongsten broeder, de eer van dezen yver; hy hield den moed, welken David liet blijken, voor een verwijt van zijne eigene blooheid, en van de lafhartigheid, welke in het gansche leger plaets had, daer de dapperste helden zelve, op het enkel gezicht van Goliath, reeds bevende terug deinsden. Ende hy daerom seyde tot David, op eenen bestraffenden toon, als wilde hy hem, van wegen zijne vermetelheid, by alle de omstanderen ten toon stellen: Waerom zijt gy nu afgekomen? ende onder wien hebt gy de weynige schapen

pen in de woestijne gelaten? Eliab hield zich, als of hy geheel onkundig ware, dat zijn Vader Isai hem gezonden had, om naer den welstand zijner broederen te vernemen; ick, vervolgde hy, kenne uwe vermetenheyt ende de boosheyt uwes herten wel, want gy zijt afgekomen, op dat gy den strijt saegt: het eenige oogmerk, tot het welk gy in het leger gekomen zijt, is alleen om den aenstaenden veldslag by te woonen, en gelegenheid te vinden, om u zelven, zo gy kunt, daerin te doen uitmunten.

29. Hoe bitter deze ongegronde verwijting van den jaloersen Eliab ook wezen mogt; David droeg deze terging van zijnen broeder, met eene voorbeeldige bedaerdheid. Hy antwoordde kort en zinrijk: want doe seyde David, Wat hebb' ick nu gedaen, het welk my ongeoorloovd is? heb ik geen recht en geene vrijheid, om die vragen te doen, welke ik aen dezen mannen heb voorgesteld? Is daer geen oorsake? heb ik geene reden, om my de hoonende tael van den snorkenden Goliath aen te trekken? Mag men 'er, volgens uwe gedachten, niet eens van spreken, om dien Kampvechter aen te tasten, in verwachting van den bystand des HEEREN, die niet kan toelaten, dat zijne eigene slagordens gehoond worden? ——

30. Ende hy wendde sich af van dien, die hem het gemelde antwoord gegeven had, nae eenen anderen krijgsknecht toe, ende hy seyde achtervolgens dat woort. Hy vroeg ook aen dezen, naer de vergelding, welke de Koning, op het verslaen van Goliath, beloovd had, ende het volck, het welk hy thans ontmoette, gaf hem weder het zelvde antwoorde, achtervolgens d'eerste woorden.

31. Deze gesprekken, welke David, over den Philistijnschen Kampvechter, met verscheidene personen, in het leger, gewisseld had, kwamen spoedig tot de ooren van den Koning, die nu ook in 't leger was; met dat gevolg, dat hy by den Vorst ontboden wierd: want doe die woorden gehoort werden, die David gesproken hadde, ende in de tegenwoordigheyt Sauls verkondigt werden, so liet hy hem halen.

32. Ende David, toen de Koning hem, over zijne gehoudene gesprekken, begon te ondervragen, antwoordde stoutmoedig, en seyde tot Saul, Geenen mensche en ontvalle het herte, om sijnent wille: niemand der Israëliten moet langer beven voor de grootspraken van den trotschen Goliath. Ik zal het althans ondernemen, om hem te bevechten, uwe knecht sal henen gaen, ende hy sal met desen Philistijn strijden, hopende, dat de HEER mijne onderneming zal begunstigen.

33. Maer Saul, niet denkende aen het Godlyk Alvermogen, noch aen het gene Jonathan onlangs, door 's HEEREN bystand, verricht had; oordeelde, dat de ongelijkheid der personen, die het tweegevecht ondernemen zouden, te groot ware, om eenen goeden uitslag te verwachten. Uit dit beginsel seyde hy tot David, Gy en sult niet kunnen henen gaen tot desen Philistijn, om met hem te strijden, want gy zijt een jongelingh, ende hy is een krijgsman van sijner jeugt af.

34. David antwoordde hier op, met zeer veel zedigheid, dat hy, gelijk hy, op twee verschillende tijden, eenen leeuw en eenen beer, die elk een lam van zijne kudde genomen hadden, gedood, en den roov uit hunne kaken gered had; dat hy nu ook niet twijffelde, of hy zou, door den Godlyken bystand, over dien trotschen Philistijn, zegepralen: want doe seyde David tot Saul, Uwe knecht weydde de schapen sijnes vaders, ende daer quam een leeuw ende een beyr, ende nam een schaep van de kudde wech.

35. Ende ick gingh uyt hem na, ende ick sloegh hem, ende reddede het uyt sijnen mont: doe hy tegen my opstont, so vatte ick hem by sijnen baert, ende sloegh hem, ende doodde hem.

36. Uwe knecht heeft soo den leeuw als den beyr geslagen: also sal dese onbesneden Philistijn zijn, gelijck een van die dieren, om dat hy de slagh-ordenen des levendigen Godts gehoont heeft, het welk de HEER niet kan ongewroken laten.

Dit

Dit geval, het welk David hier bybrengt, zal zekerlyk, na zijne zalving, gefchied zijn. Daer door had de HEER dien jongen held willen bemoedigen, als hy zoms het gewicht inzag van dien post, die eerlang op zijne fchouderen komen zoude, als herder van Israëls volk; en hem doen opmerken, dat hy, door den Godlyken byftand, de grootfte zwarigheden zoude te boven komen. — Eliab heeft dit geval ook buiten allen twijffel geweten, en denkelyk had hy daerop het oog, wanneer hy David zijne vermetelheid verweet; als of hy, op eene verwaende wijs, roem droeg, op het verflaen van de gemelde roofdieren, en zich inbeeldde, dat hy, door zijne eigene krachten, op dezelvde wijs, den reus verflaen zoude.

37. Voorder feyde David, de HEERE, die my van de hant, de klaeuw des leeuws gereddet heeft, ende uyt de hant, de klaeuw des beyrs, die fal my redden uyt de hant defes Philiftijns: doe dan de Koning alle deze woorden van David hoorde, ftond hy zijn voorftel toe: want doe feyde Saul tot David, Gaet henen, ende de HEERE zy met u, gelijk in die merkwaerdige gevallen, van welke gy zoo even gefproken hebt.

38. Ende Saul, den jongen held, zoo veel mogelyk, als een krijgsman, willende toerusten tot het gevecht, het welk niemand had durven ondernemen, kleedde David, of liet hem kleeden met fijne kleederen. Evenwel moet men dit zoo niet verftaen, dat de Koning zijne eigene wapenrusting zou afgelegd en David hebben aengedaen. Sauls kleederen zouden voor David veel te groot geweest zijn, ende het zou ook, in dit geval, geheel onvoegzaem geweest zijn, dat de Koning zich had uitgekleed. Maer Saul liet hem zulke kleederen en wapenen aentrekken, welke Saul, uit zijne wapenplaets, in het leger had medegenomen, te weten, men fette eenen koperen helm op fijn hooft: ende hy kleedde hem met een panfier.

39. Ende David gordde fijn fweert aen over fijne kleederen, ende wilde vooraf eens de proeve nemen, of hy wel gemakkelyk, in zulk eene wapenrusting, gaen konde: want hy en hadde 't noyt verfocht;

nimmer was hy, op zulk eene wijs, toegerust geweest. Dan deze wapenrusting geviel hem niet. Doe hy deze proev genomen had, seyde David tot Saul, Ick en kan in dese niet gaen, want ick en hebbe 't noyt versocht, Ik ben aen deze wapenrusting niet gewoon; zy zou my te hinderlyk wezen: ende David leydese van sich.

40. Hy verkoos liever, in zijn gewoon herdersgewaed, alleenlyk van zijnen slinger voorzien, op Goliath los te gaen, Ende hy nam daerom sijnen herders staf in sijne hant, ende hy koos sich vijf gladde steenen uyt de beke, ende leydese in de herderstassche, die hy hadde, te weten in den sack, ende sijn slinger was in sijne hant: alsoo toegerust trad hy af in het dal, en naerderde hy tot den Philistijn, nadat men van verre een sein gegeven had, dat het tweegevecht was aengenomen.

Men zegge niet, dat deze onderneming van David reukeloos en vermetel ware.

Drie dingen moet men hier in het oog houden:

A. Dat het slingeren met steenen, in dien tijd, ook in den oorlog, een bekend wapentuig was. Vooral was het, by de Israëliten, eene uitmuntende hoedanigheid van eenen krijgsman, indien hy wel ervaren was in het slingeren. Zy werden hierin, van hunne tedere kindsheid geoeffend, en verkregen daervan, door de geduurige oeffening, eene ongeloovlyke hebbelykheid. Van de Benjaminiten vonden wy Richt. 20: 16. aengeteekend, dat zy, *met eenen steen, konden slingeren, op een hair, dat het niet miste.*

B. Dat David, door zijne kundigheid in het slingeren, veel meer kans had, om Goliath ter neder te vellen, dan met ander wapentuig. — De reus schijnt niet bedacht te zijn geweest op dit soort van geweer. Zijne buitengewoone grootheid verstrekte David tot een des te uitgebreider doelwit. Het oorlogstuig van Goliath, zijn zwaerd, spies en schild, was zwaer en onbeschoft. Dit maekte, dat Goliath zich niet, dan zeer langzaem, bewegen konde. Daerentegen was David ongemeen vlug. Zoo lang hy zich, bui-

buiten het bereik van Goliaths wapenen, wist te houden, was David volkomen veilig. Hy had nog het voorrecht; dat hy zijnen vyand van verre bevechten konde; dat hy, eens misfende, den kans ten anderen male wagen konde, en dat hy, zo hy alle zijne fteenen vruchteloos verflingerd had, den loggen Goliath, die met een zwaer wapentuig beladen was, nog ligtelyk ontvluchten konde.

C. Vooral herinnere men zich, dat David, door een verborgen aendrivt, opgewekt, op Gods Almachtigen byftand, gelóovig vertrouwde.

41. De reusachtige Philiftijn, van verre ziende, dat 'er iemand, uit het leger der Israëliten, afkwam, om tegen hem te ftrijden, gingh oock henen in het dal, het welk de beide legers van elkander fcheidde, gaende ende naederende, met eenen ftadigen tred, tot David; ende fijn fchiltdrager [*gingh*] voor fijn aengefichte.

42. Hy dacht niet anders, of een wel gewapend Krijgsman, van eene zeer rijzige geftalte, en welligt de beroemde Jonathan, de Zoon van den Koning zelven, zou zijn tegenparty wezen: maer Doe de Philiftijn opfagh, ende David fagh, fo verachtte hy hem: want hy was een jongelingh, rootachtig, mitfgaders fchoon van aenfien; hy maekte niets minder dan de vertooning van eenen bedreven krijgsman; daerenboven was hy ongewapend, en in een herders gewaed.

43. De Philiftijn nu, zich niet genoeg kunnende verwonderen, dat een ongewapend jongeling het ondernam, om tegen hem in het ftrijdperk te treden, behandelde hem, met de uiterfte verfmading, ende feyde tot David, Ben ick een hont, dat gy tot my komt met zulke ftocken, als de herdersftav is, dien gy in uwe hand hebt? ende de Philiftijn vloeckte David by fijne goden; dat hy den onbedachtzamen jongeling zijne vermetelheid zou doen ondervinden.

44. Daer na feyde de Philiftijn tot David: Komt tot my, gy jongeling! zoo gy durvt: maer bedenk wat gy onderneemt; fo gy onder mijn bereik nadert, fal

ick uw vleesch den vogelen des hemels geven, ende den dieren des velts.

45. Dan David ging zeer bedaerd te werk, zonder eenigen schijn van trotsheid of vertrouwen op eigene krachten, en gav hem daerentegen te kennen, dat hy zijne hulp van Israëls God verwachtte; hy seyde tot den Philistijn, Gy komt tot my met een sweert, ende met een spiesse, ende met eenen schilt: maer ick kome tot u in den name, dat is, voor de zaek en op het bevel en de verborgene opwekking des HEEREN der heyrscharen des Godts der slagh-ordenen Israëls, dien gy gehoont hebt.

46. Te desen dage sal de HEERE u besluyten in mijne hant, en u volkomen in mijne macht stellen, ende ick sal u slaen, ende ick sal uw hooft van u wechnemen, ende ick sal niet alleen uwe romp, maer ook de doode lichamen van vele, uit der Philistijnen leger, desen dagh den vogelen des hemels, ende den beesten des velts geven: Ende de gantsche aerde, overal waer dit geval zal bekend worden, sal hier aen weten, en erkennen moeten, dat Israël eenen Godt heeft, die alle zaken bestiert, en zich niet straffeloos hoonen laet.

47. Ende dese gantsche vergaderinge sal weten, dat de HEERE niet door het sweert, nochte door de spiesse en verlost, maer door zulk een onaenzienlyk wapentuig, als gy, met zoo veel verachting, bespot hebt: want de krijgh en deszelvs uitslag is des HEEREN, die sal uliedeen in onse hant geven.

48. Ende 't geschiedde doe de Philistijn sich opmaeckte, ende henen gingh, ende David, met eenen trotschen tred, te gemoete naederde, so haestede David, ende liep zeer gezwind nae de vyandelyke slagh-orden toe, welke Goliath achter zich had, den Philistijn te gemoete, om hem neder te vellen, eer hy eens dacht, om zijn onhebbelyk zwaerd uittetrekken, of zelvs door zijn schild zich te beveiligen.

49. Ende David stack sijne hant in de tassche, ende

ende hy nam eenen ſteen daer uyt, ende hy ſlingerde, ende trof den Philiſtijn in ſijn voorhooft, juist op die plaets, alwaer zijn helm niet geſloten was; en dat met een ſo groot geweld, dat de ſteen ſonck in ſijn voorhooft, ende hy viel, geheel bedwelmd, op ſijn aengeſichte ter aerde.

50. Alſo overweldigde David den Philiſtijn met eenen ſlinger ende met ſlechts eenen ſteen, ende hy verſloegh vervolgens den voorover liggenden Philiſtijn, ende doodde hem: doch niet met zijn eigen zwaerd, maer met dat van Goliath zelven: want David en hadde geen ſweert in de hant.

51. Daerom liep David zeer gezwind toe, zoodrae de reus gevallen was, ende ſtont op den Philiſtijn, ende nam ſijn ſweert, ende hy trock het uyt ſijn ſcheyde, ende hy doodde hem, ende hy hieuw hem den kop daer mede af: Doe de Philiſtijnen ſagen, dat haer geweldigſte doot was, op welken zy zoo veel vertrouwen geſteld hadden, ſo ontviel hun, door een byzonder beſtier der Godlyke Voorzienigheid, de moed ten eenemael, en daerom vluchtten ſy.

52. Doe maeckten haer de mannen Iſraëls, ende inzonderheid van die van Juda, tot welke Stam de Overwinnaer behoorde, op, ende juychten, met dank eñ vreugdegalmen, ende vervolgden de Philiſtijnen, tot aen hun eigen land, daer men komt aen de valleye, ende tot aen de poorten van Ekron: ende der Philiſtijnen doode en verwondde vielen op den wegh van Saaraim, ende tot aen Gath, ende tot aen Ekron.

53. Daer na keerden de kinderen Iſraëls om, van het hittigh najagen der Philiſtijnen: ende ſy beroofden hare legers.

54. Daer na nam David het hooft des Philiſtijns, ende, nadat hy het aen Saul vertoond had, bracht hy het zelvs nae Jeruſalem: om het daer, eenige dagen, te vertoonen, ter verſchrikking der Jebuſiten, die nog een gedeelte van die Stad, welke niet ver van de plaets des gevechts gelegen was, in bezitting hadden; maer ſijne

wapenen leyde hy of *had hy gelegd* in sijne tente, welke voor hem, by die gelegenheid, was opgeslagen; tot dat die ontzachlyke wapenrusting, in het vervolg, is overgebracht in den Tabernakel, om aldaer, als een roemruchtig zegeteeken, bewaerd te worden, zie Kap. 21: 9.

55. Intusschen, Doe Saul David sagh uytgaen den Philistijn te gemoete, seyde hy tot Abner den Krijgsoversten, Wiens sone is dese jongelingh, Abner? ende Abner seyde, [*Soo waerlick als*] uwe ziele leeft, o Koningh, ick en weet's niet.

56. De Koningh nu seyde, Vraegt gy 't, wiens sone dese jongelingh is.

57. Als David wederkeerde van het slaen des Philistijns, so nam hem Abner, ende hy bracht hem voor het aengesichte Sauls, ende het hooft des Philistijns was in sijne hant.

58. Ende Saul seyde tot hem, Wiens sone zijt gy, jongelingh? ende David seyde, Ick ben een sone uwes knechts Isai des Bethlehemiters.

Hoe is het mogelyk, dat de Koning thans David noch zijne afkomst kende; daer die hem, zoo menigmael, met zijn Muziek vermaekt, en van zijne zwaermoedigheid ontlast had? en daer hy zelf tot Isai om David gezonden had, en Isai weder tot Saul om Davids ontslag?

Deze vraeg is van zeer veel aenbelang. — De Deisten, maken eenen verbazenden ophef van deze strijdigheid, in dit geschied-verhael. — Op deze zwarigheid kan verschillendlyk geantwoord worden.

A. Sommigen denken, dat dit geheele geval van David, met den Philistijnschen Voorvechter, gebeurd zy, voor dat hy de eerstemael ten Hove verschenen is; zoodat 'er eene geheele verschikking van de tijdorde, in dit geschiedverhael, zoude plaets hebben. — Maer deze onderstelling is blijkbaer strijdig, met de eerste versen van het volgende Kapittel, volgens welke de Koning aen David, na dit geval, een bestendig verblijv ten Hove gegeven heeft, zonder dat hy, naer het huis van zijnen Vader, gelijk de eerstemael, wederkeerde.

B. Het

B. Het antwoord van anderen is ook gansch niet voldoende: dat de Koning de gemelde vraeg aen Abnér gedaen hebbe, om dezen zijnen Krijgsoverften des te meer te doen verbaesd ftaen; wanneer hy vernam, uit welk een gering huis, die jonge David was, die, boven den dapperften van het ganfche leger, zoo moedig was, dat hy den trotfchen Philiftijn durvde onder de oogen zien. — Dan zou deze vraeg een ftilzwijgend verwijt voor Abner geweest zijn, dat hy zich, door zoo eenen jongen herdersknaep, liet befchaemd maken.

C. Dan het is zeer mogelyk, dat de Koning David niet meer gekend hebbe. Dit zal men ligtelyk begrijpen kunnen, wanneer men het volgende in aenmerking neemt.

1. Het was lang geleden, dat Saul dezen jongman gezien had. Hoe veel tusfchentijd 'er verloopen zy, tusfchen Davids vertrek van het Hov, en het verflaen van den Philiftijn, wordt, in de gefchiedenis, niet byzonder aengeteekend. Evenwel moet 'er, tusfchen het een en ander, al vry wat tijd voorbygegaen zijn. Volgens *Jofephus* moet het eenige jaren zijn geleden geweest; *niet vele jaren daerna* fchrijvt hy, *Ant.* l. 1. c. 6. Trouwens, de voorbereiding der Philiftijnen, om Israël te overvallen, en van Saul, om den Philiftijnen tegenftand te bieden, zijn voorgevallen, na de eerste inleiding van David in Sauls Hov, en het wederverlaten van het zelve. — Men onderftelle eens, dat het één of twee jaren geleden ware; wat onwaerfchijnlykheid is 'er dan, dat Saul dezen jongeling, op het eerste aenzien, niet meer gekend hebbe, byzonder daer hy, in een herdersgewaed, gekleed was?

2. Voeg 'er by; dat Saul, in zijne vlagen van naergeestigheid, terwijl David voor hem op de harp fpeelde, zeer weinig aendacht op zijn perfoon en wezenstrekken zal gevestigd hebben; en daerby, dat 's Konings geheugen, door die zwaermoedige vlagen, vry wat gekrenkt zal geweest zijn: zoodat het geen wonder was, dat, zoo wel Davids perfoon hem ontgaen was, als de berichten nopens zijn geflacht by hem in vergetenheid geraekt waren. — En even ligt is ook te begrijpen, dat Abner David noch zijne af-

komst kende: daer deze denkelyk, in dien tijd, niet aan 't Hov alwaer David zich onthield, maer als Veldheer in 't Leger, zal geweest zijn.

Intusſchen had de Koning nu groot belang by dit onderzoek; vooral, omdat hy hem nu, uit kracht zijner uitloving, zijne Dochter ten huwelyk geven moest. Voords zal Saul ongetwijffeld, na het ontvangen bericht, David herkend hebben, dat dit dezelvde jongeling was, wiens Muziek hem, eenigen tijd te voren, zoo gezegend was geweest.

HET XVIII. KAPITTEL.

Jonathan, des Konings zoon, verwaerdigde David, met zijne byzondere vriendſchap vs. 1-5, *maer de Koning zelvs begon hem te haten en vyandig te vervolgen vs.* 6-30.

1. IN het geſprek, het welk Koning Saul, met David, hield, na het verſlaen van Goliath, gedroeg zich de heldhaftige Overwinnaer zoo voorzichtig en zedig, dat hy niet alleen de goedkeuring van den Koning won, maer ook het hart van Jonathan, zijnen zoon. Door dit middel, baende de Godlyke Voorzienigheid hoe langer hoe meer den weg tot dat aenzien, het welk hy eerlang, onder Israël, als Koning, in hun midden bezitten moest. Immers 't Geſchiedde nu als hy ge-eyndigt hadde tot Saul te ſpreken, dat de ziele Jonathans verbonden wert aen de ziele Davids: ende Jonathan beminde hem als ſijn ziele. Van dien tijd af, werden deze beide, op zulk eene byzondere wijs, door den band van ware en belangloze vriendſchap, aen een geſtrengeld, dat zy, tot hunnen dood toe, elkander alles toebrachten, het gene tot onderlinge byſtand en beſcherming dienen konde.

Buiten allen twijffel werd ook deze zaek zoodanig, door de Voorzienigheid, beſtierd, opdat het David nimmer ontbreken zoude, aen dat gene, het welk hem tot onderſteuning

en moedgeving dienen konde, in alle die moeilykheden, in welke zijn geloov vervolgens, op de sterkste proev, zoude gezet worden.

Deze vriendschap tusschen David en Jonathan was dermate sterk en onverbreekbaer, dat dezelve, met het hoogste recht, tot een voorbeeld van ware, maer zelden plaets hebbende vriendschap, zelfs tot heden toe, wordt voorgesteld en aengeprezen.

2. Ende Saul nam hem te dien dage, voor altoos, by zich ten Hove, ende en liet hem niet wederkeeren tot sijnes vaders huys, zoo als hy voorheen gedaen had, op de begeerte van zijnen vader Isai: als oordeelende, eenen man, van zulke zonderlinge verdiensten, aen zijn Hov, ten hoogsten noodig te hebben.

3. Jonathan nu ende David maeckten een verbont van onderlinge vriendschap, dewijle hy hem lief hadde als sijne ziele, een verbond, het welk onverbreekbaer bleev, offschoon Jonathan, in het vervolg, te weten kwam, dat de kroon op Davids hoofd zoude geplaetst worden.

4. Ende Jonathan gav aen David aenstonds het meest treffende bewijs van deze vriendschap: want hy dede sijnen mantel af, dien hy aen hadde, ende gaf hem David: oock sijne kleederen, ja tot sijn sweert toe, ende tot sijnen boge toe, ende tot sijnen gordel toe. Jonathan wilde hier door eene kennelyke proev geven van zijne byzondere lievde tot David, en hem even daerdoor een des te aenzienlyker voorkomen doen hebben, in de oogen van het volk. Het gewaed toch van eenen herdersknaep paste niet, aen zijne tegenwoordige grootheid.

5. Ende David, nu, op eenen vasten voet, in 's Konings dienst genomen zijnde, toogh uyt, overal daer Saul hem, ter uitvoering van deze of gene Krijgsdiensten, henen sondt, hy droegh sich voorsichtiglick, ende Saul vond zeer veel behagen in Davids gedrag: want hy settede hem over de krijgslieden: ende hy was aengenaem in de oogen des gantschen volcks, ende oock in de oogen der knechten Sauls.

David, die nu des Konings Dochter ten huwelyk hebben

moest, werd tot Opperbevelhebber van 's Vorsten lijvwachten verheven. Ook verwierv hy de achting en toejuiching van het ganfche volk. — Dan dit laetfte diende juist, om Sauls nijdigheid tegen David te ontfteken; en deze nijdigheid was, van nu af, geduurende het ganfche leven van Saul, de oorzaek van zoo vele vervolgingen, welke David heeft moeten uitftaen. — Dit wordt ons, in het overige van dit Boek, omftandig verhaeld.

6. 't Gefchiedde nu, doe fy quamen, ende David, met Saul, en den ganfchen trein des legers, wederkeerde van het flaen der Philiftijnen, om naer Sauls Stad weder te keeren, dat de wijven uytgingen uyt alle de nabuurige fteden van Ifraël, met gefangh, ende reyen, den Koningh Saul te gemoete: met trommelen, met vreugt, ende met mufijckinftrumenten; om Koning Saul, gelijk zulks de gewoonte in die tijden was, te begroeten, wegens de zege, welke men op den vyand bevochten had.

7. Ende (*a*) de wijven fpelende, en beurtsgewijze zingende, antwoordden [*malkanderen*], met beurtgezangen, ende feyden, in de eene rei, (*b*) Saul heeft fijne duyfenden verflagen; terwijl de andere rei antwoordde, maer David heeft fijne tien duyfenden verflagen.

Nae alle waerfchijnlykheid heeft de opfteller van dit gezang geen oogmerk gehad, om door den roem, welken hy aen David gav, den Koning Saul eenigermate te beleedigen. Alleenlyk heeft hy de heldendaed van David willen roemen, die, door het nedervellen van Goliath, aen Saul en zijn leger gelegenheid gegeven had, om de Philiftijnen te flaen. Dit zou, zonder Davids overwinning, geene plaets hebben gehad, en in zoo ver kwam hem de behaelde roem van dien dag, in de eerste plaets, toe. Nimmer had Saul iets gedaen, het welk daernae geleek, ter redding van Israël.

Evenwel deze toejuichingen van David mishaegden Saul gansch zeer, die by zich zelven wist, dat hy als Koning verwor-

(*a*) Exod. 15: 20, 21. (*b*) 1 Sam. 21: 11. ende 29: 5.

worpen, en dat een ander, buiten zijn geslacht, tot zijnen opvolger bestemd ware. — Hy begon nu te bemerken, dat David die man wezen zoude, en te vreezen, dat het volk, welligt binnen korten, dezen Verlosser van Israël, in zijne plaets, tot Koning verheffen zoude, daer men reeds zoo veel achting en toegenegenheid voor David, in het openbaer, betoonde.

8. Daerom, Doe David, op de gezegde wijs, werd toegejuicht, ontstack Saul seer, ende dat woort was quaet in sijne oogen, ende hy seyde, Sy hebben David tien duysent gegeven, doch my hebben sy [*maer*] duysent gegeven: ende voorseker sal het Koninckrijcke nogh voor hem zijn. Hy, die zoo zonderling, door de Voorzienigheid, begunstigd wordt, en reeds zulk eene algemeene achting by het volk verworven heeft, zal zeker de man zijn, die tot mijnen opvolger geschikt is.

9. Ende Saul hadde d'ooge op David, van dien dagh aen, ende voortaen. Van dien tijd af zag Saul hem, met een kwaed oog, aen, en hy sloeg de handelingen van David, met de nijdigste achterdocht gade, zoekende zijnen kans waer te nemen, om hem, op de eene of andere wijs, van kant te maken.

10. Ende deze opgevatte achterdocht en nijd, tegen David, had ook, in Saul, zeer schielyk eene verschriklyke uitwerking: want 't geschiedde zelvs 's anderen daegs, na zijne te rug koomst in zijne Hovstad, dat hy zich geheel aen misnoegen en gramschap overgav, zoo dat de boose geest, die door Godes toelating, sedert eenigen tijd, sterk op Saul gewerkt had, by deze droevgeestige luimen, wederom over Saul veerdigh wert, ende zich van 's Vorsten ongesteldheid bediende, om hem tot allerleie boosheid aentezetten. Hy propheteerde midden in den huyse, of liever, hy *liep*, *door alle de vertrekken van 't huis*, *in zijne uitzinnigheid*, *huilen en knorren*. Ende David speelde op snarenspel met sijne hant, om 's Konings droevgeestigheid te verzetten, zonder het minste vermoeden van gevaer, gelijk als hy voorheen van dagh tot

dagh gedaen had. (Saul nu hadde een spiesse in de hant,) voorbedachtelyk genomen, om David daermede te dooden.

Aen het Hebreeuwsche woord, het welk de onzen door *propheteeren* overzetten, hebben wy eene andere vertaling gegeven. — Het betekent, ook, met een flaeuw geluid, binnensmonds te mompelen, te morren en te knorren. Het word ook wel van het huilen van een hond gebruikt. De Chaldeer vertaelt het, *hy ging in zijn huis te werk, als een uitzinnige.* Zijne droevgeestigheid maekte, dat hy gromde, huilde en knorde, als een dolle man.

11. Ende Saul schoot de spiesse, ende seyde, Ick sal David aen den wandt spitten: maer David ontweek den stoot, door het vertrek te ruimen; en na verloop van eenigen tijd, kwam David weder binnen, in hope dat hy Saul meer bedaerd vinden zoude, maer ziende, dat de Vorst nog even woedend ware, wendde hy sich weder en dus tweemael van sijn aengesichte af.

12. Ende Saul, ziende zich in zijn voornemen te leur gesteld, werd even daer door nog al meer versterkt, in zijn vermoeden, dat David de man ware, die in zijne plaets geschikt was, tot Koning over Israël, en daerom zoo zonderling, door de Voorzienigheid, begunstigd werd; des vreesde hy voor David: want de HEERE was met hem, ende hy was van Saul geweken.

13. Daerom kon hy ook zijn persoon niet langer voor zijne oogen verdragen. Hier van daen dede hem Saul van sich wech. Hy durvde hem, van wegens de zonderlinge achting, welke hy by het volk had, wel niet geheel verstooten; maer, daer het hem binnens huis mislukt was, om David van kant te maken, dacht hy nu dit oogmerk eerder te zullen bereiken, zo hy hem, buiten het Hov, eene bediening opdroeg, die wel aenzienlyk, maer niet min gevaerlyk was: ende hy settede hem sich tot eenen Oversten van duysent: door deze bediening, scheen hy David uitwendig te vereeren, maer hy bedoelde in de daed s' mans verderv; ende hy, David namelyk, met de gemelde bediening vereerd zijnde, gingh uyt, ende hy gingh in

voor

voor het aengesichte des volcks, hy gedroeg zich, in dezen nieuwen post, zoodanig, dat hy de toegenegenheid van het volk hoe langs hoe meer naer zich trok.

14. Ende David droegh hem voorsichtiglick op alle sijne wegen: zonder iets te misdoen tegen Saul, of tegen het gene zijne achting en lievde by het volk meer en meer konde bevestigen: ende dit alles werd, door de goede hand des HEEREN, zoodanig bestierd, om David den weg te banen tot den throon van Israël: want de HEERE was met hem, in alle zijne verrichtingen, en maekte hem voorspoedig, in alle zijne ondernemingen.

15. Doe nu Saul sagh dat hy sich seer voorsichtiglick droegh, en leevde, zonder aenstoot te geven in eenig ding, of aen Saul eenige schijnbare aenleiding te verschaffen, om iets in hem te berispen, zoo vreesde hy voor sijn aengesichte, verwachtende dat David hem nog, ten een of anderen tijd, van den throon bonzen zoude.

16. Doch, welken afkeer de Koning ook van dezen jongen held hebben mogt, gantsch Israël evenwel, ende inzonderheid de stam van Juda, tot welke hy behoorde, hadde David lief, want hy gingh uyt ende hy gingh in voor haer aengesichte, zijne verkeering onder het volk was ten uiterften minzaem en innemende, en elk kon zien, dat hy aen de belangen van Israël zeer verkleevd ware.

17. De Koning derhalven, niets tegen David wetende in te brengen, durvde het volbrengen van de belovte niet langer uitstellen, welke hy, omtrent het verslaen van Goliath, gedaen had; ende daerom seyde Saul tot David, Siet, mijne grootste dochter Merab, die sal ick u, omdat gy den Goliath gedood hebt, tot eene vrouwe geven, alleenlick, dit vorder en verwacht ik ook van u, weest my een dapper sone, ende voert den krijgh des HEEREN. Dan, in deze aenbieding, bedoelde Saul heimelyk het verderv van David; hy zou, aen dit Huwelyk, zoodanige voorwaerden verbinden, welke voor David, zoo hy hoopte, doodelyk wezen zouden: (want Saul

zag nu van het voornemen af, om David, met zijne eigene hand, te dooden, het welk hem reeds tweemalen mislukt was, en wilde hem, in zulke omstandigheden plaetsen, in welke het meer dan waerschijnlyk was, dat hy, door de Philistijnen, zoude verslagen worden; hy seyde daerom by zich zelven, Dat mijne hant niet tegen hem en zy, maer dat de hant der Philistijnen tegen hem zy.)

18. Doch David seyde tot Saul, toen hy hem de gemelde aenbieding deed, uit zedigheid: Wie ben ick, ende wat is 'er zoo verdienstelyk in mijn levensgedrag, [*ende*] wat is mijnes vaders huysgesin in Israël? dat ick des Konings schoonsone soude worden.

19. Evenwel, de Koning stelde David, op eene allerschandelykste wijs, te leur; 't Geschiedde nu ten tijde als men Merab de dochter Sauls aen David geven soude: so is sy aen Adriël den Meholathiter, den zoon van Barsillai, ter vrouwe gegeven.

Misschien was het oogmerk van Saul, om David, door deze handelwijs, dermate te verbitteren, dat hy, uit weerwraek, iets doen mogt, het welk hem strafbaer maekte. — Dan David betoonde, onder allen dezen hoon, eene voorbeeldige bezadigdheid.

20. Doch Michal de tweede dochter Sauls hadde David lief. Dit werdt ruchtbaer; en doe dat Saul te kennen wert gegeven, so was die sake recht in sijne oogen. Hy hield zich, als of hy veel genoegen nam, in dit Huwelyk; dan heimelyk bedoelde hy, langs dezen weg, het bederv van David te berokkenen.

21. Ende uit dit beginsel was het, dat Saul by zich zelven, en tot zijne vertrouwlingen seyde, Ick salse hem geven, datse hem ten valstricke zy, ende dat de hant der Philistijnen tegen hem zy: daerom seyde Saul tot David, Met de andere Dochter Michal sult gy heden mijn schoonsone worden.

22. Ende Saul geboodt sijne knechten en hovelingen: Spreeckt met David in 't heymelick, dat

zy

zy David overreden zouden, om deze aenbieding aen te nemen, seggende, Siet, de Koningh heeft lust aen u, ende alle sijne knechten hebben u lief: wort dan nu des Konings schoonsone, of schoon het u met de andere Princes mislukt is.

23. Ende de knechten Sauls spraken dese woorden voor de ooren Davids: doe seyde David, Is dat licht in ulieder oogen, des Konings schoonsone te worden? daer ick een arm ende verachtsaem man ben.

Men beschuldigt David hier van eene gemaekte zedigheid.

Het is waer, hy wist, dat hy, tot Koning van Israël, bestemd ware, en, uit dien hoofde, was het voor hem niet ongepast, met de dochter van Saul in het Huwelyk te treden; dan de voorzichtigheid raedde David zijne toekomende bestemming voor als nog geheim te houden.

Hy had, in zijn antwoord, het oog op zijne tegenwoordige omstandigheden; en deze waren indedaed van dien aert, dat het hem geenzins *ligt* ware des Konings schoonzoon te worden. Zijne bestemming tot het Koningrijk maekte hem voor als nog niet tot eenen man van vermogen; hy verkeerde nog in eenen burgerlyken staet. Hy noemt zich, *een arm en verachtzaem man*; te weten, in vergelijking met de hooge eer hem aengeboden. Hy stamde wel regelrecht af van Nahesson, den Vorst van Judaes Stam en Zwager van Hoogepriester Aaron, vervolgens van den rijken en aenzienlyken Boaz, en deszelvs Zoon Obed, door sommigen voor Richter Ebsan gehouden: maer Isai was misschien de jongste Zoon van dien Obed, althans David de jongste Zoon van Isai; en hy bezat zeker zoo veel middelen niet, als vereischt werden, om eenen bruidschat aen te brengen, nae den staet eener Koninglyke Princesse.

In deze gansche redeneering van David, lag evenwel eene stilzwijgende verklaring, dat hy de aengebodene eer, niet van de hand wees, zo hy in staet mogt wezen, om de voorwaerden te volbrengen, die voor de voltrekking van zulk een aenzienlyk Huwelyk gevorderd werden.

24. Ende de knechten Sauls boodschapten 't

hem, seggende, Sulcke woorden heeft David gesproken.

25. Doe seyde Saul, tot zijne vertrouwde Hovelingen, nadat hy met hun, over dit stuk had raedgepleegd, Aldus sult gylieden tot David seggen, De Koningh en heeft geenen lust aen den bruytschat, hy vordert van u geen geld, of eenige kostbare geschenken, maer hy heeft lust aen hondert voorhuyden der Philistijnen; zo gy deze aen den Koning bezorgen kunt, zal hy dezelve, in de plaets van een bruidschat aennemen; en dit verkiest de Koning te liever, op dat men sich wreke aen des Konings vyanden: want Saul dachte David te vellen door de hant der Philistijnen, hy verwachtte niet anders, dan dat de heldhaftige jongman het beproeven zoude, of hy, aen de gemelde voorwaerde, voldoen konde, en dat hy, in die gevaerlyke onderneming, zoude sneuvelen.

26. Sijne knechten nu boodschapten David dese woorden, ende die sake was recht in de oogen Davids, dat hy des Konings schoonsone soude worden, hy nam de aenbieding, op de gemelde voorwaerden aen: maer de dagen en waren nogh niet vervult, de bestemde tijd, binnen welken David, aen de gemelde voorwaerde, voldoen moest, was nog niet geeindigd, of David bracht het dubbel getal van voorhuiden.

27. Doe hy dan den kans meende schoon te zien, maeckte hem David op, ende hy, ende sijne mannen, die onder zijn bevel stonden, gingen henen, ende sy sloegen onder de Philistijnen twee hondert mannen, ende (c) David bracht hare voorhuyden, niet slechts honderd, gelijk bedongen was, maer een dubbeld getal, ende men leverdese den Koningh volkomelick, op dat hy schoonsoon des Konings worden soude: doe gaf Saul, hoe zeer hy, in zijne verwachting, was te leur gesteld, hem sijne dochter Michal ter vrouwe.

Had

(c) 2 Sam. 3: 14.

Had David dan vermaeck, in het bloedvergieten, zonder noodzake?

Zoo zegt het ongeloov. David had kunnen volſtaen, met honderd Philiſtijnen te verſlaen, en hy doodt 'er twee honderd; dat is wreedheid en bloeddorst.

Deze geheele beſchuldiging heeft haren grond, in onoplettendheid, dat men de omſtandigheden niet behoorlyk gadeſlaet. David kon geen minder getal van Philiſtijnen ombrengen, dan bedongen was; maer, in de hitte van den ſtrijd, ſtond het immers niet in zijne macht, om juist zoo veel Philiſtijnen te verſlaen, als het getal der voorhuiden was, welke hy leveren moest. — De eisch, welke de Koning gedaen had, bepaelde hem niet, aen het juiste getal van honderd; alleenlyk moest hy 'er niet minder leveren.

Ook had hy dezen gevaerlyken aenſlag op de Philiſtijnen, niet op eigen gezach ondernomen. Saul had het hem geboden. Voeg 'er by, dat de Philiſtijnen, door de Israëliten, telkens niet alleen mogten, maer ook moesten beoorloogd worden: want, behalven dat zy hunne vyandelyke invallen, in het land Canaan, geduurig herhaelden, behoorden zy tot die volkeren, omtrent welke de HEER uitdrukkelyk bevolen had, dat zy moesten worden uitgeroeid.

28. Ende Saul ſagh met ſpijt, ende merckte ook in het vervolg, toen het Huwelyk van David, met Michal zijne Dochter, voltrokken was, dat de HEERE met David was, en hem zonderling begunſtigde: ende Michal de dochter Sauls hadde hem, den dapperen David, die nu haer man geworden was, oprechtelyk lief. Dit bragt te weeg, dat zijn haet en afkeer tegen David nog grooter en onverzoenbarer wierd.

29. Doe vreeſde ſich Saul nogh meer voor David, geduurig bedacht zijnde, dat hy hem van den throon zoude afbonzen: ende Saul was David vyant alle [*ſijne*] dagen; van dit tijdſtip af heeft hy, zoo lang hy leevde, niet opgehouden van David, als zijnen openbaren vyand, te vervolgen.

30. Weinig tijd daerna vernieuwden de Philiſtijnen hunne

vyandelykheden, tegen Israël; maer in elk een gevecht, muntte David, in dapperheid, boven alle bevelhebberen, dermate uit, dat hy zich, hoe langs zoo meer roem en achting verwierv: want als de Vorsten der Philistijnen, ten strijde tegen Israël, uyttogen, so geschiedde 't telkens, als sy uyttogen, dat David kloecker was, dan alle de knechten Sauls, so dat sijn naem seer geacht was.

HET XIX. KAPITTEL.

Jonathan raedt, den Koning zijnen Vader, het voornemen af, om David te dooden vs. 1-7. *Dan, in weerwil van dit alles, liet Saul niets onbeproevd, om David van kant te maken vs.* 8-24.

1. De onverzoenbare vyandschap, welke de boosaertige Koning tegen David had opgevat, liet hem rust noch duur, om hem, het koste wat het wilde, uit den weg te ruimen. Derhalven sprack Saul tot sijnen sone Jonathan, zijnen Ervprins, die 'er, nae zijne gedachten, het meeste belang by had, dat David van kant gemaekt wierde, ende tevens tot alle sijne knechten en Hovelingen, dat het zijn voornemen ware, om David te dooden: Doch Jonathan Sauls sone hadde groot welgevallen aen David, en, by deze gelegenheid, gav hy aenstonds eene allerblijkbaerste proev, dat de vriendschap, welke hy, voor eenigen tijd, met David gesloten had, welmenende en belangeloos ware.

2. Ende Jonathan verkondigde 't voornemen van den Koning zijnen Vader, zonder uitstel, aen David, zijnen hartevriend, seggende, Mijn vader Saul soeckt u te dooden: nu dan, wacht u doch 's morgens, dat is tot morgen toe; verschijn niet in het openbaer, en vooral koom niet ten Hove, ende blijft in 't verborgen,

gen, gae morgen vroeg, in ſtilte, naer het veld, ende verſteeckt u daer, op zulk of zulk eene plaets, dat ik u vinden kan.

3. Intusſchen zal ik niets onbeproevd laten, zoodrae de woedende vlaeg van mijnen Vader eenigzins bedaerd is, om hem tot andere gedachten te brengen, Doch thans oordeel ik dit niet raedzaem, omdat hy als geheel uitzinnig is. Ick ſal dan tot morgen wachten, en met mijnen Vader uytgaen, als hy zich, nae zijne gewoonte, met een wandeling op het veld, gaet vermaken, ende dan zal ik aen de hant mijnes vaders maken te ſtaen op 't velt, daer gy ſult zijn, ende ick ſal van u tot mijnen vader ſpreken: ende ſal ſien wat het zy, dat hy van u zegt, en hoe hy, omtrent u, verder gezind is, en dat alles ſal ick u dan terſtond verkondigen.

4. Doe dan deze oprechte vriend van David, met den Koning zijnen Vader, eene wandeling deed op het veld, So ſprack dan Jonathan goet van David tot ſijnen vader Saul: om te beproeven, welke gemoedsbewegingen de Koning, in zijn antwoord, zoude openbaer maken; ende hy ſeyde tot hem, met alle zachtmoedige beſcheidenheid: De Koningh en ſondige niet tegen ſijnen knecht David, om dat hy tegen u niet geſondigt en heeft. Welk eene onedelmoedige handelwijs zou het in eenen Koning wezen, eenen getrouwen dienaer, die niets tegen hem misdreven heeft, te willen van kant maken? ende Heer Vader, voegde hy 'er by, te minder zou men dit van u verwachten, om dat ſijne daden voor u, voor de bewaring van uw perſoon, en voor de belangen van het volk, altoos ſeer goet zijn geweest.

5. Want hy heeft ſijne ziele in ſijne hant geſett, en zich, in het grootſte gevaer van zijn leven, manmoedig begeven, ende hy heeft den Philiſtijn geſlagen, ende de HEERE, die David, op zulk eene blijkbare wijs, in deze gevaerlyke onderneming, begunſtigd heeft heeft, door dit middel, een groot heyl den gantſchen Iſraël gedaen, gy hebt het geſien, ende gy zijt verblijdt geweeſt: waerom ſoudt gy dan te-

gen onschuldigh bloet sondigen, David sonder oorsake doodende?

6. Deze aenspraek van zijnen edelmoedigen zoon had zoo veel uitwerking op het gemoed van den anderzins zoo onverzettelyken Saul, dat hy nu hoorde nae de stemme Jonathans: ende Saul, die gewoon schijnt geweest te zijn, zijne gezegdens zeer ligtvaerdig met eenen eed te bevestigen, swoer, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, hy en sal niet gedoodt worden. Saul meende het nu ook in goeden ernst; offschoon hy, niet lang daerna, wederom van voornemen veranderde.

7. Ende Jonathan, boven zijne verwachting, geslaegd zijnde, nam de eerste voegzame gelegenheid wuer, om David, ter plaetse daer hy zich verscholen had, op te zoeken, ende hy riep David, ende Jonathan gaf hem alle dese woorden te kennen, welke hy, met den Koning zijnen Vader, gewisseld had: ende Jonathan bracht David weder tot Saul ten hove, ende hy was voor sijn aengesichte als gisteren [*ende*] eergisteren, in de hoedanigheid van Hoveling en Bevelhebber.

8. Dan deze gunst, Ende uiterlyke toegenegenheid van Saul duurden niet lang. Zoodra David, in eenen krijgstocht tegen de Philistijnen, eenen nieuwen roem behaeld had, verviel de Koning weder in een zinnenloze vlaeg van woede en jaloersheid: want daer wert eerlang wederom krijgh. De Philistijnen waegden eenen nieuwen inval in Canaan: ende David toogh, by die gelegenheid, wederom uyt, met zijne onderhebbende manschap, ende streedt tegen de Philistijnen, ende hy sloeghse met eenen grooten slagh, ende sy vloden voor sijn aengesichte, zoo dat hy, den Koning en den lande, weder eenen aenmerkelyken dienst deed.

9. (*a*) Doch de roem, welken David, door dezen veldtocht, behaeld had, wekte des Konings boosaertigheid wederom op, de boose geest des HEEREN was, gelijk nu al dikwijls gebeurd was, weder over Saul, ende hy

(*a*) 1 Sam. 16: 14. ende 18: 10.

hy ſat in ſijn huys, in een der vertrekken van zijn paleis, te grommen en te woeden, ende ſijn ſpieſſe, daer hy, in zijne dolle woede, geduurig naer greep, was in ſijn hant: ende David ſpeelde op ſnarenſpel met der hant, om hem tot bedaren te brengen.

10. Dan wel verre, dat Saul nu daerna bedaerde, werd hy, op het gezicht van David, die, uit kracht van 's Konings eed, niets kwaeds vermoedde, hoe langs hoe meer woedende. Hy ſocht met de gemelde ſpieſſe David aen den wandt te ſpitten, doch hy, te wel door Israëls God bewaerd, ontweeck van het aengeſichte Sauls, die met de ſpieſſe, in plaets van David te treffen, in den wandt ſloegh: doe vloodt David in alleryl het Vorſtelyk Paleis uit, ende ontquam in dien ſelven nacht het gedreigde gevaer, en begav zich naer zijne eigene wooning.

11. Maer Saul kon zijne woede niet bedwingen, en wilde niet rusten, voordat David van kant ware. Hy ſondt terſtond boden henen tot Davids huys, dat ſy hem bewaerden, opdat hy niet ontvluchtte; ende dat ſy hem des morgens doodden; wanneer hy ten huize zoude uitgaen. Dan dit alles gaf Michal, ſijne huyſvrouwe, David te kennen, die, langs den eenen of anderen weg, misſchien wel door een heimelyk bericht van Jonathan, kundſchap, omtrent den toeſtand der zaken, gekregen had, ſeggende, Indien gy uwe ziele deſen nacht niet en behoedet, en, op de eene of andere wijs, ontvlucht, ſo ſult gy morgen gedoodt worden.

12. Ende ten dien einde bedacht Michal dezen vond; zy liet David door een venſter neder: ende hy gingh henen, ende vluchtte, ende ontquam.

13. Ende Michal nam een beelt, het welk eene menſchelyke gedaente vertoonde, ende ſy leyde 't in 't bedde van David, ende ſy leyde, op het hoofd van dat beeld, een ſtuk van een geytenvel, om het hoofdhair te verbeelden; dus plaetſte zy dat beeld aen ſijn hooftpeuluwe, ende deckte 't met een kleet toe.

Michal beoogde, met dit bedrog, de boden van Saul,

wanneer 'er eens huiszoeking mogt gedaen worden, in dien waen te brengen, dat David krank te bedde lag, ten einde zy hem verschoonen mogten, en zy haren Vader in de hoop zou brengen, dat hy eerlang, aen deze ziekte, natuurlyker wijs sterven zoude. — In alle geval, langs dezen weg, zou David gelegenheid krijgen, om zijne vlucht, inmiddels, al verder voort te zetten.

14. Saul nu, des anderen daegs, geen bescheid van de eerst afgezondene boden krijgende, en niets van Davids dood vernemende, sondt nog andere boden naer het huis van zijnen Schoonzoon, met last, om David te halen. Dan Michal bediende zich van de voorgemelde list; sy dan, deze boden in hare wooning ziende, om David, haren waerdigen Echtgenoot, te vatten, seyde: het is mijnen man heden onmogelyk, om voor den Koning te verschijnen, want Hy ligt te bedde, en is sieck.

In deze gansche handelwijs, betoonde Michal wel, dat zy David eene allertederste lievde toedroeg; maer men kan haer in zoo ver niet verontschuldigen, als zy zich aen bedrog en leugentael schuldig maekte. Dit gedrag floot ook een blijkbaer mistrouwen in zich, aen de Godlyke Almacht, door welke David, zoo menigmael, uit het oogenschijnlykst gevaer, gered was. — In het vervolg bezondigde zy zich nog meer; wanneer zy, om de uitwerkselen der gevreesde gramschap van haren woedenden Vader, voor te komen, ten anderen male loog, en dat wel op zulk eene wijs, als recht geschikt was, om Davids eer te bezwalken, en Sauls afkeer tegen zijn persoon te vermeerderen.

15. Doe sondt Saul, zoodra hy de tijding van Davids ziekte bekomen had, de boden wederom terug, om David te besien, en, zoo als zy hem vinden mogten, ziek of gezond, tot hem te brengen, seggende: zo hy ziek is, Brengt hem dan in 't bedde tot my op, dat men hem doode. Dit was eene stael van Sauls meer dan barbaersche woede, en van zijne onverzadelyke dorst, naer het bloed van den onschuldigen David.

16. Doch als de boden quamen, so siet daer was een beelt in 't bedde, ende daer was een gey-

ten-

tenvel aen ſijn hooftpeuluwe, en David zelvs was het ontvlucht.

17. Doe de Koning dit bericht kreeg, werd hy woedende van gramſchap, op zijne dochter, en zoodanig door den boozen geest vervoerd, dat die hem geheel overheerde. Zijne dochter tot zich ontboden hebbende, ſeyde Saul tot Michal, om eenen toon, die haer, voor de doodelykſte gevolgen van zijne gramſchap, deed vreezen: Waerom hebt gy my alſoo bedrogen? ende hebt mijnen vyant laten gaen, dat hy ontkomen is? even als of zy geene redenen genoeg gehad hadde, om haren man te beveiligen, van wiens onſchuld zy, by zich zelven, zoo zeer overtuigd was. Michal nu, uit eene al te groote vrees, voor de wraek van haren Vader, ſeyde tot Saul, om zich met eene ſchandelyke leugen te redden: Het is mijne ſchuld niet, dat David ontvloden is; hy bedreigde my den dood, zo ik zijne vlucht poogde te verhinderen; Hy ſeyde tot my, Laet my gaen, waerom ſoude ick u dooden?

18. Alſo vluchtte David, ende ontquam, ende hy quam tot Samuel te Rama, daer hy zich veilig rekende, by dien Propheet; die, by het volk, in de grootſte achting was, ende tevens, om 's mans wijzen raed in te nemen: want hy gaf hem te kennen al wat Saul hem gedaen hadde: ende hy ende Samuel gingen daerop henen, ende ſy bleven te Najoth, niet ver van Rama, daer zich de Zoonen der Propheten onthielden, die van Samuel onderwezen werden.

19. Ende men boodſchapte zulks aen Saul, ſeggende, Siet David is te Najoth by Rama.

20. Doe ſondt Saul boden henen om David te halen. Maer de Voorzienigheid verydelde de bloeddorſtige aenſlagen van den woedenden Saul, op eene zeer aenmerkelyke wijs; zoodra die boden te Najoth aenkwamen, en zich begaven, naer de plaets van Davids verblijv, ſagen zy daer een vergaderinge van Propheten propheteerende, ende Samuel ſtaende in het midden van hen, als die, van Gods wege, over hen tot een hoofd en

Leeraer gestelt was, om hen in die dingen te onderwijzen; welke zy, als uitleggers van Gods woord, aen het volk moesten voordragen. Dit onverwachte gezicht maekte eenen zeer gevoeligen indruk op het gemoed van Sauls afgezanten, zoo dat zy niet in staet waren, om, in de tegenwoordigheid van deze Godgewijde personen, een last uittevoeren, welke zy ligtelyk begrijpen konden, dat niet bestaenbaer was, met dat ontzach, het welk zy aen dien God verschuldigd waren, van wien zy, met zulk eenen eerbied, hoorden spreken: ende, dat meer is, de Geest Godes was over Sauls boden, ende die propheteerden oock, zy konden zich, uit kracht van een verborgen aendrang, niet bedwingen, om, in plaets van David te vangen, zelvs tot roem van dien God te spreken, die de Redder was van David.

21. Doe men het gemelde geval aen Saul boodschapte, so bleev hy nogtans even hardnekkig in zijne boosheid volharden, schoon hy Gods vinger, in deze gansche gebeurtenis, had kunnen en behooren op te merken. Daerom sondt hy andere boden, ende die propheteerden oock. Tot drie herhaelde keeren, liet hy zijne vermetelheid blijken. Doe hy toch, ten tweeden male; was te leur gesteld, voer Saul echter nog voort, ende sondt de derde boden, ende die propheteerden oock.

Dit moest Saul tot inkeer gebracht hebben; dan hy bleev, die hy was, en maekte dus doende het vonnis, van tijd tot tijd, billyker, het welk over hem, ten aenzien van zijne ontzetting van den throon van Israël, was uitgesproken.

22. Immers daer na, wanneer hy, tot driemalen toe, gezien had, dat God zijne aenslagen verydelde, gingh hy oock selve nae Rama, in eigen persoon, om dat gene zelvs te verrichten, het welk anderen voorgaven, dat zy onmogelyk hadden kunnen doen; ende hy quam tot den grooten waterput, die te Sechu was, ende hy vraegde, ende seyde, Waer is Samuel, ende David? doe wert hem geseyt, Siet, sy zijn te Najoth by Rama.

23. Doe gingh hy derwaerts nae Najoth by

Ra-

Rama: ende, ziet al weder des HEEREN vinger, de selve Geest Godes was oock op hem. Op den weg werd hy zelvs veranderd, hy verloor, op een oogenblik, alle zijne woede, hy stond van zijn onmenschelyk voornemen af, en kon zich niet bedwingen, om zelv, van God en Godlyke zaken, te spreken; ende hy al voortgaende, propheteerde, tot dat hy te Najoth in Rama quam.

24. Ende hy, zoo sterk was zijne verrukking, toen hy te Najoth, in het gezelschap der Propheten kwam, toogh selfs oock sijne Vorstelyke kleederen uyt, hy leide zijne wapenen af; ende hy propheteerde selfs oock, voor het aengesichte Samuels, die, by deze gelegenheid, Saul nog eens zag, voor zijnen dood, maer toevallig, daer Samuel anders Saul nooit zoude verwaerdigd hebben, om hem, als Koning, te komen begroeten. Ende hy Saul viel, uit eerbied voor Samuel, bloot, dat is ongewapend, en zonder Vorstelyk cieraed, neder, ende hy bleev dien selven gantschen dagh, ende de gantsche nacht, ongewapend, onder de leerlingen van Samuel. Daerom seyt men, by wijs van een gewoon spreekwoord: Is Saul oock onder de Propheten? Dit spreekwoord was eerst ontstaen even na Sauls zalving Kap. 10: 11, 12. maer door dit geval werd het op nieuw verlevendigd.

Men vindt hier, aen den eenen kant, een sprekend bewijs van Davids grootmoedigheid, die Saul nu zeer gemakkelyk zoude hebben kunnen dooden; en aen den anderen kant een aengenaem voorbeeld van Gods gunstige voorzorg over de zijnen, en van het onvermogen der boosaertigste menschen, om den genen kwaed te doen, die, door God, beschermd worden.

HET XX. KAPITTEL.

Saul wendde naderhand weder alle pogingen aen, om David van kant te maken: maer Jonathan liet niets onbeproevd, om dezen zijnen boezemvriend te beveiligen.

1. DOe nu die poging van Saul, welke, in het voorgaende Kapittel, verhaeld is, door het merkwaerdig bestier der Godlyke Voorzienigheid, mislukt was, vluchtte David van Najoth by Rama: ende hy quam ter plaetse, alwaer Jonathan zich onthield, waerschijnlyk te Gibea, om met hem raed te plegen, hoe hy zich, in het vervolg, tegen de woede van den Koning zoude beveiligen; ende seyde voor het aengesichte Jonathans, Wat hebbe ick gedaen? wat is mijne misdaet, ende wat is mijne sonde voor het aengesichte uwes vaders, dat hy mijne ziele soeckt? ik kan my, met geene mogelykheid herinneren, dat ik iets, tegen den Koning, misdreven heb, en nog minder dat ik zijnen doodelyken haet zoude verdiend hebben; weet gy het, mijn lieve Jonathan, waer mede ik tegen uwen Vader misdreven heb? geev het my toch te kennen.

2. Hy, te weten Jonathan, daerentegen seyde tot hem, Dat zy verre. Gy zijt te zwaermoedig; denk niet, dat mijn Vader waerlyk zoude voorgenomen hebben, om u van het leven te berooven. Gy en sult niet sterven. Mijn Vader heeft my zelvs, met eenen plechtigen eed gezworen, dat gy niet zoudt gedood worden: en daerenboven siet, mijn vader en doet geen groote sake, noch geen kleyne sake, die hy [*voor*] mijn oore niet en openbaert: Ik draeg altoos kennis van zijne voornemens, waerom soude dan mijn vader dese sake van my verbergen? dat en is niet te vermoeden.

Maer

Maer Jonathan wist zeer wel, dat zijn Vader niet rusten wilde, voor dat David van kant ware.

Het is waer. Jonathan kon van Sauls voornemen niet onkundig wezen. Hy wist ook, dat de Koning last gegeven had, om David omtebrengen. — Dan deze zaek wilde Jonathan thans voor zijnen vriend ontveinzen, niet opdat David minder op zijne hoede wezen zoude, maer om, als een rechtgeaerte zoon, de schande van zijnen Vader, zoo veel hem mogelyk was, te bedekken; hy deed dit des te meer, omdat hy zich verzekerd hield, dat alle aenslagen, welke op het leven van zijnen Vriend gemaekt wierden, altoos vruchteloos zouden afloopen, en omdat hy zelvs voornemens was de beste middelen te beramen, welke dienen konden, om zijnen vriend te helpen beschermen. — Voor het overige kon Jonathan in waerheid zeggen, dat zijn Vader hem, van zijn voornemen, om David te dooden, geen enkel woord gesproken hadde.

3. Doe Jonathan deze woorden gesproken had, swoer David voorder, om Jonathan te doen begrijpen, wat de reden ware, dat Saul zijn moorddadig voornemen voor hem verborgen hield, ende seyde, Uw vader weet seer wel, dat ick genade in uwe oogen gevonden hebbe, dat wy vertrouwde vrienden zijn, die elkander hartelyk liev hebben; daerom heeft hy by zich zelven geseyt, Dat Jonathan dit niet en wete, wat ik omtrent David heb voorgenomen, op dat hy sich niet en bekommere, en moeite geve, om mijn voornemen te verydelen: ende, mijn waerde Jonathan, wat gy ook zeggen moogt, sekerlick, [*soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, ende uwe ziele leeft, daer en is maer als een schrede tusschen my ende tusschen de doot, ik ben, telken oogenblik, in gevaer van mijn leven.

4. Jonathan nu seyde hierop tot David: Wat uwe ziele seyt, dat sal ick u doen, al wat gy van my vordert, en, nae uwe gedachten, dienen kan, om uw leven te beveiligen, zal ik doen met al mijn vermogen.

5. Ende David feyde tot Jonathan, Siet, morgen is de nieuwe mane, op welken Feesttijd de Koning gewoon is, om my, als zijnen fchoonzoon, mede te verwachten op den dankoffer-maeltijd. Uit dezen hoofde is het, dat ick fekerlick met den Koningh foude aenfitten om te eten, indien hy niet voorgenomen had, om my te dooden. Maer nu kan ik 'er niet komen, zonder my, aen een oogenfchijnlyk gevaer, bloot te ftellen: fo laet my naer Bethlehem, mijne Vaderftad, gaen, en dat ick my dan aldaer op het velt verberge tot aen den derden avont; en dit mijn wechblijven zal u tevens gelegenheid geven, om de gezindheid van uwen Vader te ondertasten.

6. Indien uw vader my gewiffelick mift, onder de gasten, die hy verwacht heeft, en naer my vraegt, fo fult gy feggen, David heeft van my feer begeert, ik mogt het voor hem, by den Koning goed maken, dat hy tot fijne ftadt Bethlehem mochte loopen, want aldaer is een jaerlickfch offer den gantfchen geflachte, alsdan zijn alle, die tot het geflacht van Ifai behooren, gewoon, een jaerlyksch Familie-mael te houden, van de dank-offeren, welke zy den HEER offeren. David ftond 'er des te meer op, om deze Familie-maeltijd by te woonen, omdat zijne bloedverwanten, van eenen burgerlyken levensftand, hem niet, van trotsheid, verdenken zouden.

7. Indien de Koning daer mede genoegen neemt, en hy aldus feyt, 't Is goet, fo heeft uw knecht vrede: het zal een teeken zijn, dat de Koning tot betere gedachten gekomen zy, en van zijn moorddadig voornemen hebbe afgezien; maer indien hy, door gramfchap, gantfch ontfteken is, fo weet dat het quaet by hem ten vollen befloten is.

8. Doet dan barmhertigheyt aen uwen knecht, laet my het voornemen van uwen Vader weten, en geev my toch gelegenheid, om te ontvluchten; dit verwacht ik van u: (*a*) want gy zelvs hebt uwen knecht in een verbont des HEEREN met u gebracht: gy hebt my,

van

(*a*) 1 Sam. 18: 3.

van uwen kant, de vriendschap het eerst aengeboden, en wy hebben daerop een verbond van onze vriendschap, op de allerplechtigste wijs, als in de tegenwoordigheid des HEEREN, bezworen. Maer is 'er een misdaet in my, heb ik, in eenig opzicht, tegen onze vriendschap, misdaen, so doodt gy my, ik stel my in uwe macht, waerom soudt gy my doch tot uwen vader brengen? welken ik althans geene de minste reden gegeven heb, om my het leven te benemen.

9. Doe seyde Jonathan, Dat zy verre van u, dat gy, aen mijne getrouwheid, zoudt twijffelen, maer indien ick sekerlick merckte, dat dit quaet by mijnen vader ten vollen besloten ware, dat het u soude overkomen, en soude ick dat u dan niet te kennen geven?

10. David nu seyde tot Jonathan, Wie sal 't my te kennen geven, indien uw vader u wat harts antwoordt?

11. Doe seyde Jonathan tot David, Komt, laet ons doch uytgaen in 't velt; opdat niemand onze gesprekken hoore, en laet ons daer beraedslagen, hoe ik u op de beste wijs, kundschap geven zal, omtrent de gezindheid van mijnen Vader: ende die beyde gingen uyt in 't velt.

12. Ende Jonathan seyde, om zijnen vriend, op de plechtigste wijs, van zijne trouw te verzekeren, tot David, De HEERE, de Godt Israëls, indien ick mijnen vader ondersocht sal hebben ontrent desen tijt, morgen, [of] overmorgen, ende siet, het gene mijn Vader, omtrent uw persoon en weehblijven van zijnen maeltijd zegt, is goet en voordeelig voor u, mijn waerde David, ende ick dan tot u niet en sende, ende [voor] uw' oore openbare; *de* HEER, *de God van Israël* straffe my dan, op de geduchtste wijze.

13. Alsoo doe de HEERE aen Jonathan, ende alsoo doe hy daer toe! Als mijnen vader het quaet over u behaegt, so sal ick het uw' oore ontdecken, ende ick sal u trecken laten, om, op

de best mogelyke wijs, te ontvluchten. Moet ik dan, tot mijn leedwezen, uwe aengename tegenwoordigheid missen, ik zal voor u bidden, dat gy in vrede henen gaet: ende de HEERE zy met u, gelijck als hy met mijnen vader geweest is, de HEER verheffe u, tot dien trap van eer en aenzien, tot welken Hy mijnen Vader verheven heeft! Hy zelvs bane voor u den weg, tot den throon van Israël!

14. Maer, wanneer gy dezen throon zult beklommen hebben, zorg dan ook voor my en de mijnen. Ende en sult gy dit niet doen? Dit vorder ik niet alleen, maer ik verwacht het ook van u. Indien ick dan nogh leve, verwacht ik uwe gunstige voorzorg. Ja ik houde 'er my volkomen van verzekerd. Mijn waerde David! en sult gy niet de weldadigheyt des HEEREN aen my doen, dat ick niet en sterve, wanneer gy de macht zult hebben, om u, aen uwe vyanden, te wreken?

15. Oock en sult gy, wanneer ik reeds mogt gestorven wezen, als gy den throon beklimt, uwe weldadigheyt niet affsnijden van mijnen huyse en nakomelingen tot in eeuwigheyt, zoo lang als 'er iemand van zal overig wezen: oock zult gy zelvs dan uwe hand, van mijne nakomelingen, niet aftrekken, wanneer de HEERE eenen yegelicken der vyanden Davids van den aerdbodem sal afgesneden hebben. Aen wien gy ooit het kwaed mogt vergelden, het welk u, door Saul mijnen Vader, is aengedaen, vergeld het evenwel nooit aen mijne nakomelingen, omdat ik 'er geen deel aen gehad heb.

Niemand zal deze handelwijs van Jonathan, met reden, berispen kunnen.

Men moet hier wel in het oog houden, dat Jonathan van Davids onschuld ten vollen overtuigd ware. — Daerenboven wist Jonathan, dat hy, van de opvolging op den throon van zijnen Vader, verstoken was, en dat David de man was, welken de HEER geschikt had tot den opvolger van zijnen Vader; het zy hy dit, uit den loop van Davids lotgevallen op-

opmaekte, het zy, dat hy dit wist, uit den mond van David zelven, die zekerlyk, voor zijnen vertrouwden boezenvriend, niets zal verborgen gehouden hebben. — Wanneer men dit in het oog houdt, ontmoet men in Jonathan een alleraengenaemst en lovwaerdig Karakter, die David bleev beminnen, offchoon hy wist, dat hy aen hem het recht op den throon van Israël zoude moeten afftaen; en die, in alle fchikkingen der Godlyke Voorzienigheid, hoe ongunftig ook voor zijn perfoon, volkomen berustte.

16. Alfo maeckte Jonathan [*een verbont*] met den huyfe Davids; [*feggende*,] Dat het de HEERE eyffche van de hant der vyanden Davids, en ook my ftraffe, indien ik trouwloos handele met David!

17. Ende Jonathan voer voort, met David te doen fweeren, om dat hy hem lief hadde: want hy hadde hem lief met de liefde fijner ziele: uit hoofde der fterke en wel gevestigde lievde, welke hy David toedroeg, en welke hem bewogen had, om zijnen boezemvriend, op de plechtigfte wijs, trouw te zweren, wilde hy nu ook, dat David hem die gunsten bezweren zoude, welke hy voor zich en zijne kinderen verzogt had. — David was 'er ook aenftonds gereed toe.

18. Daer na ftelde Jonathan voor, op welk eene wijs hy David, buiten weten van iemand, zoude te kennen geven, hoe Saul, ten zijnen aenzien gezind ware, en doe feyde Jonathan tot hem, Morgen is de nieuwe mane: dan fal men u zekerlyk miffen, want uwe fitplaetfe fal ledigh gevonden worden, en het is onmogelyk, dat dit den Koning niet in het oog zoude loopen. Ik zal, op de houding en de woorden van mijnen Vader, nauwkeurig acht geven.

19. Ende als gy de drie dagen, by uwe vrienden te Bethlehem, fult uytgebleven zijn, komt dan haeftigh af, ende gaet tot die plaetfe, daer gy u verborgen hadt ten dage defer handelinge en affprake. Koom hier weder in het veld, op deze plaets, alwaer wy thans te zamen fpreken, ende blijft by den fteen Ezel

u, aen de eene of andere zijde van die rots, verbergende.

20. So ſal ick, op den derden dag, my ook naer die plaets begeven, en ik zal drie pijlen ter zijden ſchieten, als of ick nae een teecken ſchote.

21. Ende ſiet, ick ſal den jongen, den knecht die my vergezelt, vooruit ſenden, om my de pijlen weer op te halen, [*ſeggende*,] Gaet henen, ſoeckt de pijlen. Let dan wel op het gene ik den knecht zal toeroepen. Indien ick uytdruckelick tot den jongen ſegge, Siet de pijlen zijn van u af ende herwaerts; zy zijn ter zijden gevlogen, neemt hem, ende komt gy dan van achter den Rots-ſteen: want daer is vrede voor u, de Koning is, omtrent u, welgezind, ende daer en is geen dingh, daer gy voor zoudt behoeven te vreezen, [*ſoo waerlick*] de HEERE leeft.

22. Maer indien ick tot den jongen alſoo ſegge, Siet de pijlen zijn van u af, ende voorder, zy zijn recht voor u uit heen gevlogen, beſluit 'er dan uit, dat de Koning uwen dood begeert. Gaet dan henen, en zoek elders uwe veiligheid: want denk dan vry, dat het de HEERE is, die voor uwe behoudenis zorgt; hy zelvs heeft u laten gaen.

23. (*b*) Ende aengaende de ſake daer van ick ende gy geſproken hebben, ten opzichte der weldadigheden, welke wy elkander gezworen hebben, dit blijvt onder ons een onverbreekbaer verbond: ſiet, de HEERE zy tuſſchen my, ende tuſſchen u tot in eeuwigheyt. God zelvs wreke het, zo wy onze onderlinge belovten niet nakomen.

Dit teeken was zeer wel uitgedacht. Langs dezen weg, konde Jonathan aen David kundſchap geven, omtrent des Konings gezindheid ten zijnen opzichte, zonder dat 'er iemand achterdocht op hebben konde. — Het was wel meer zijne gewoonte, om zich, ter uitſpanning en oeffening, met pijl en

(*b*) ond. vs. 42.

en boog in het veld te begeven. — Zelvs zo hem iemand, by toeval, in zijne wandeling, ontmoette, ja al verkoos Saul hem te vergezellen, dit kon hem niet verhinderen, om David kennis te geven van den toestand der zaken, zonder dat het wierd opgemerkt.

24. Nadat de gemelde afspraek gemaekt was, scheidden de beide boezemvrienden van elkander. Jonathan verscheen, ten bestemden tijd, aen den Koninglyken maeltijd. David nu, nadat hy zich, by zijne vrienden te Bethlehem, drie dagen had opgehouden, verbergde sich, ter bestemder tijd en plaetse, in 't velt, om het bericht van Jonathan aftewachten: ende als het nieuwe mane was, sat de Koningh by de spijse, om te eten. De Koning vierde dien dank-offermaeltijd, welken hy, by gelegenheid der nieuwe mane, gewoon was, aen zijne Hovelingen te geven.

25. Doe hem de Koningh gesett hadde op sijn sitplaetse op dit mael gelijck d'ander mael, aen de stede by den wandt, aen het boven einde van de tafel, daer zijne gewoone zitplaets was, so stont Jonathan op, en zette zich, op zijne gewoone zitplaets aen 's Konings rechtehand, ende Abner, 's Vorsten eerste Generael, sat aen Sauls slinker-zijde: Ende Davids plaetse wert ledigh gevonden.

26. Ende Saul en sprack te dien dage niets van David, en vertoonde geen het minste ongenoegen, over zijn wechblijven, zelvs verontschuldigde hy hem by zich zelven: want hy seyde, Hem is wat voorgevallen, dat hy niet reyn en is: voorseker hy en is niet reyn, en vermids een onreine, van de dank-offeren, niet eten mag, is hy billyk wechgebleven.

27. 't Geschiedde nu des anderen daegs den tweeden der nieuwer mane, als Davids plaetse weder ledigh gevonden wert: so seyde Saul tot sijnen sone Jonathan, met welken hy wist, dat David vertrouwelyk omging; Waerom en is de sone Isai, (zoo noemde hy David, met eenen zekeren toon van verachting,) noch gisteren noch heden tot de spijse niet geko-

men? Gister heb ik zijn achterblijven verschoond, omdat hy mogelyk onrein was; maer nu koomt my deze handelwijs zeer opmerkelyk voor; wat is dit anders dan my, en de eer, van aen mijne Koninglyke tafel te eten, openlyk te verachten? Ik houde dit achterblijven van David voor eene zeer groote beleediging.

28. Ende Jonathan antwoordde Saul, zoo als hy met zijnen vriend was afgesproken: David begeerde van my ernstelick nae Bethlehem te mogen gaen, om eenen gewoonen Familie maeltijd by te woonen, en ik heb op my genomen, deze zijne handelwijs by u te verontschuldigen.

29. Op dit verzoek drong David zeer sterk aen, Ende hy seyde, Laet my doch gaen, want ons geslachte heeft een offer in de stadt, ende mijn oudste broeder, die, volgens het gewoone gebruik, het gezach heeft, over de andere broederen, heeft het my selfs geboden; hebb' ick nu genade in uwe oogen gevonden, laet my doch ontslagen zijn, dat ick mijne broeders sie. Dit verzoek scheen my zoo billyk, dat ik niet kon nalaten het zelve in te willigen, en ik twijffel niet, of mijn Heer de Koning zal mijn gedrag, in dezen, ook gunstig goedkeuren; hierom en is hy aen des Konings tafel niet gekomen.

30. Doe ontstack de toorn Sauls tegen Jonathan, wegens de vryheid, welke hy aen David had toegestaen, te meer, omdat hy daerdoor, in zijn moorddadig oogmerk, was te leur gesteld, daer hy in den zin had, om David, by gelegenheid dezer maeltijd, van kant te maken. Saul voer daerom, op eene zeer hevige wijs, uit tegen Jonathan, ende hy seyde tot hem, Gy sone der verkeerde in wederspannigheyt: weet ick 't niet, ik heb het al, zedert eenigen tijd, zeer duidelyk gemerkt; dat gy den sone van Isai, dien verachtelyken herdersknaep, tot uwen vertrouwden boezemvriend, verkoren hebt; en dat daer gy immers, zoo wel als ik, kunt zien, dat hy zich, by het volk, zoekt bemind te maken, om zich den weg tot den throon te banen. Is het niet tot uwer schande, dat gy zoo verkleevd zijt, aen zulken geringen persoon,

soon, die u, van het recht der opvolging, zoekt te ontzetten? ende is zelvs uw gedrag niet, tot schande der naecktheyt uwes moeders? moet de waereld niet denken, dat gy een bastaert zijt; en een lage ziel? Gy gedraegt u immers niet, als de zoon en de Ervprins van eenen Koning.

31. Want, houd dit toch in het oog, alle de dagen die de sone Isai op den aerdbodem leven sal, so en sult gy, noch uw Koninckrijcke niet bevestigt worden. Zo gy hem in het leven zoekt te sparen, werkt gy niet alleen tegen mijne, maer ook tegen uwe eigene belangen aen: nu dan, zo u het Koninglyk bloed, door de aderen stroomt, schickt henen, ende haelt hem tot my, want hy is een kint des doots.

Behalven de wreedheid, ontdekt men hier in Saul een hardnekkig ongelooy aen Samuels voorzeggingen, dat het Rijk in zijn geslacht niet ervelyk zijn zoude.

32. Ondertusschen was het 'er zoo ver van daen, dat Jonathan, hierin, zijnen woedenden Vader, zoude te wille zijn, dat hy volstrekt weigerde, het gebod van den Koning te gehoorzamen. Hy nam in tegendeel de verdediging van zijnen vriend op zich: want Doe de Koning dit moorddadig bevel gegeven had, antwoordde Jonathan Saul sijnen vader, ende seyde tot hem, Waerom sal hy gedoodt worden? wat heeft hy gedaen?

33. Doe schoot Saul de spiesse, welke hy altoos schijnt by de hand gehad te hebben, op hem Jonathan, om hem te slaen: zoo ver vervoerde de toomeloze gramschap den onbesuisden Saul, dat hy Jonathan zelven, in zijne woede, zoude vermoord hebben. Also merckte Jonathan, die den doodelyken slag gelukkig ontweek, dat dit ten vollen by sijnen vader besloten was, David te dooden.

34. Daerom stont Jonathan van de tafel op in hittigheyt des toorns: ende hy en at op den tweeden dagh der nieuwe mane geen broot, eer men begon te eten, ging hy wech: want hy was bekommert om David, om dat sijn vader hem gesmadet hadde.

Gedroeg zich hier Jonathan niet, als een ongehoorzame zoon? zondigde hy niet tegen de kinderlyke plichten?

Het is waer, dat Jonathan, toen de Koning zijn Vader hem bevel gav, om David te gaen halen, ten einde hy gedood wierde, ronduit geweigerd hebbe, dit gebod te gehoorzamen. Het is ook waer, dat Jonathan zijnen vriend, met alle zijne macht verdedigde, en dien zelvden David onschuldig verklaerde, die, volgens de uitspraek van zijnen Vader, des doods waerdig was. Dan dit alles was geenszins onbestaenbaer met den kinderplicht, en de gehoorzaemheid, welke Jonathan, aen zijnen Vader en Koning, verschuldigd was. — Jonathan was zoo verzekerd, als van eenige zaek, dat David onschuldig ware; hy wist wel, dat David den throon van Israël, ten eenigen tijd, beklimmen zoude; maer hy wist 'er ook tevens by, dat David deze gansche zaek, aen de bestiering der Voorzienigheid, volkomen overliet, en van zijnen kant niets gedaen had, waer mede Saul eenigermate kon beleedigd wezen. — Hy weigerde derhalven, eenen onschuldigen te vermoorden; en geen kinderplicht, geen gehoorzaemheid aen eenen Koning, kan iemand noodzaken, om onschuldig bloed te vergieten. — In tegendeel, Jonathan wendde alle mogelyke pogingen aen, om zijnen Vader, van zulken wreeden moord, aftemanen, en hierin gav hy een voortreffelyk bewijs van zijne kinderlyke lievde. Hy betoonde, in dit gansche geval, op eene zeer edelmoedige wijs, dat hy niets anders bedoelde dan de eer van zijnen Vader, en het behoud van zijnen onschuldigen boezemvriend.

Men heeft toch wel op te merken, dat Jonathan, by zijnen Vader, voor David pleitte, niet als voor eenen afvalligen, die verraderlyke aenslagen smeedde, om voor hem vergeving te verwerven; dan ware hy zeer te veroordeelen geweest: maer hy blijvt eenvouwig staende houden, dat David nooit iets misdadigs tegen den Koning bedreven had. *Waerom*, was zijn woord, *zal hy gedood werden? wat heeft hy gedaen?* vs. 32. — Saul zelvs bracht geene de minste beschuldiging in tegen David. Alleenlyk werd hy woedende van gram-

schap.

ſchap. — Is het nu, in eenen zoon, te veroordeelen, dat hy eenen woedenden Vader zoekt tot bedaren te brengen, en dat hy zulken Vader weigert, de hand te lenen, tot het vermoorden van eenen onſchuldigen:

35. Ende 't geſchiedde des morgens, op den derden dag der nieuwe mane, dat Jonathan, volgens afſpraek, in 't velt gingh, op den tijt die David beſtemt was: ende daer was een kleyne jonge by hem.

36. Ende hy ſeyde tot ſijnen jongen, Loopt, ſoeckt nu de pijlen, die ick ſchieten ſal: de jonge liep henen, ende hy ſchoot eenen pijl, dien hy dede over hem vliegen.

37. Doe de jonge omtrent tot aen de plaetſe des pijls, dien Jonathan geſchoten hadde, gekomen was: ſo riep Jonathan den jongen na, ende ſeyde, Is niet de pijl van u af, ende voorder? Dit was het woord, waeraen David weten kon, dat Saul vastelyk beſloten had, om hem van kant te maken.

38. Wederom riep Jonathan den jongen na, met eene luide ſtem, dat David het, achter de rots, gemakkelyk hooren konde: Haeſt u, ſpoedt u, ſtaet niet ſtille: de jonge Jonathans nu raepte den pijl op, ende hy quam tot ſijnen heere.

39. Doch de jonge en wiſt daer niets van: Jonathan ende David alleen wiſten van de ſake.

40. Doe gaf Jonathan ſijn gereetſchap, zijnen boog en pijlkoker, aen den jongen dien hy hadde: ende hy ſeyde tot hem, Gaet henen, brengtſe in de ſtadt, om dus doende gelegenheid te hebben, om met David, in het heimelyke, te ſpreken.

41. Als de jonge henen gingh, ſo ſtont David op van de zuydzijde der rotſe Ezel, ende hy, vol van aendoening, over de gadeloze trouw van zijnen vriend, viel op ſijn aengeſichte ter aerde, ende hy boogh ſich driemael voor Jonathan, tot een teeken van erkentenis voor zijne getrouwe vriendſchap: ende ſy kuſten malkanderen, ende weenden met malkanderen,

tot dat het David gantsch veel maeckte, bitterlyk bedroevd zijnde, dat hy in de akelige noodzakelykheid was, om van zijnen vriend te scheiden, en de veiligheid van zijn leven elders te gaen zoeken.

42. Doe seyde Jonathan tot David, Gaet in vrede; God geleide en beware u! 't gene dat wy beyde in den name des HEEREN gesworen hebben, seggende, De HEERE zy tusschen my, ende tusschen u, ende tusschen mijn zaet, ende tusschen uw zaet, dat verbond zy tot in der eeuwigheyt, dat zullen wy getrouwelyk nakomen.

43. Daer na stont hy, te weten David, op, ende gingh henen, om, als een balling, om te zwerven, onbewust, of hy zijnen vriend ooit zoude wederzien: ende Jonathan quam, niet minder ontroerd, weder in de stadt.

HET XXI. KAPITTEL.

Met dit Kapittel begint de geschiedenis van Davids omzwerven. Eerst vluchtte hy naer Nob, tot den Priester Achimelech vs. 1-9, daerna vloodt hy naer Gath vs. 10-14.

1. DOe quam David, na dat hy van Jonathan gescheiden was, en zich op de vlucht begeven had, te Nob, eene Priesterlyke Stad, in de Stam van Benjamin, liggende op den weg, langs welken David voornemens was, naer het land der Philistijnen te vluchten vs. 10; van deze gelegenheid bediende hy zich, om zich tot den Priester Achimelech te vervoegen: ende Achimelech, ziende dat David, zonder eenig gevolg, tot hem quam, ging bevende David te gemoete, ende hy seyde tot hem, Waerom zijt gy alleen, ende geen man met u? De Priester verwachte niet anders, dan eene onaengename tij-

tijding te zullen vernemen; mogelyk, dat David, met zijne onderhebbende manſchap, de Philiſtijnen elders ontmoet had, en door hen geſlagen was, en nagejaegd werd.

2. Ende David ſeyde tot den Prieſter Achimelech, De Koningh heeft my een ſake bevolen, ende ſeyde tot my; Laet niemant yet van de ſake weten om dewelcke ick u geſonden kebbe, ende die ick u geboden hebbe: de jongelingen en krijgsknechten nu, die my op dezen tocht vergezellen, hebbe ick even daerom een weinig achterwaerds laten blijven, en hun de plaetſe van ſulck eenen, dat is eene zekere plaets, te kennen gegeven, daer zy my, op mijne terug komst, wachten zullen.

Men kan David, in dit geval, niet vry pleiten, van bedrog en leugentael.

Het kan niet ontkend worden, dat David voorbedachtelyk gelogen hebbe. — Het verſchoont hem niet, dat hy 'er zich, door den nood, toe gedwongen rekende. Hy had het oud vertrouwen behooren te voeden, op Gods beſcherming, die hem reeds zoo menigmael, uit groote nooden, gered had. — Men leere 'er uit, dat heiligen van den eersten rang zich ſchromelyk vergrijpen kunnen, en merke tevens de oprechtheid van den Geſchiedſchrijver op, die de feilen van zijnen Held niet heeft willen verbergen.

Ondertusſchen is het meer dan waerſchijnlyk, dat David voornemens ware, zijn geheele geval, voor den Priester, open te leggen, en door hem den HEER raed te plegen. — Maer hy ontmoette hier Doëg, en, in het byzijn van dezen Hoveling, durvde hy niets reppen, van zijne vlucht voor Saul.

3. De vlucht van David was, zoo overhaestende, toegegaen, dat hem geen tijd was overgebleven, om mondbehoevtens mede te nemen, en zich van eenig wapentuig te voorzien, Ende daerom vraegde hy den Priester, of hy niet vijf gedeesſemde broden, of eenigen anderen voorraed, voor hem over hadde: nu, zeide hy, wat voorraed is 'er onder

uwe hant? geeft my vijf brooden in mijne hant, of wat 'er gevonden wort, het welk gy missen kunt.

4. Ende de Priester antwoordde David, ende seyde, Daer en is geen gemeyn broot onder mijne hant, het welk ik aen ieder een mag voorzetten; maer daer is thans by my niets anders dan heyligh broot; ik heb thans niet dan de toonbrooden, die, van voor het aengezicht des HEEREN, zijn wechgenomen, om heden versche brooden, in derzelver plaets te leggen. Hiervan mag niemand, dan de Priesters eten; maer evenwel in den grootsten nood, zou ik 'er iets van geven durven, voor u en uwe krijgsknechten, wanneer sich de jongelingen slechts van de vrouwen onthouden hebben. Vergel. Exod. 19: 15. en Matth. 12: 3, 4.

5. David nu, die allen mogelyken haest wilde maken, antwoordde den Priester, ende seyde hem, Ja trouwens, de vrouwen zijn ons onthouden geweest gisteren ende eergisteren doe ick uytgingh, ende de vaten, dat is de lichamen der jongelingen zijn dus heyligh: ende behalven dit alles, het brood is thans, eeniger wijse gemeyn [*broot*], uit hoofde van den dringenden nood, in welken ik thans, met mijne manschap, verkeer; en te meer is het thans gemeen brood, dewijle heden [*ander*] broot, in de vaten, dat is, in de gouden schotelen, sal geheyligt worden.

Op dezen dag zouden de toonbrooden weder verwisseld worden. — Dit geschiedde op den Sabbath. — Men mag 'er uit besluiten, dat David, op eenen Sabbath, te Nob gekomen zy. — Dit deed den Priester nog des te meer beven, op de aenkomst van David; niet anders kunnende vermoedende, dan dat 'er zeer dringende redenen, tot zijne komst, wezen moesten.

Uit dit verhael blijkt; gelijk reeds over Kap. 7: 2. in 't voorbygaen is opgemerkt, dat de Tabernakel thands in deze Stad Nob was opgericht.

6. Doe (*a*) gaf de Priester hem dat heyligh [*broot*],

(*a*) Matth. 12: 3. Marc. 2: 25. Luc. 6: 3.

[*broot*], dewijle daer geen broot en was dan de toonbrooden, die van voor het aengesichte des HEEREN wechgenomen waren; dat men warm broot daer leyde, ten dage als dat wechgenomen wiert, te weten op elken Sabbath Lev. 24: 8.

7. Daer was nu een man van de knechten Sauls te dien selven dage, omdat het thans Sabbath was, opgehouden voor het aengesichte des HEEREN, ende sijn naem was Doëg, een Edomiter van geboorte, maer die den Godsdienst der Joden had aengenomen: de machtigste onder de herderen, die Saul hadde, des Vorsten Opper-Stalmeester, zouden wy zeggen.

8. Ende naedien David zich ook van geene wapenen had kunnen voorzien, seyde hy tot Achimelech, Is hier onder uwe hant geen spiesse ofte sweert? want ick en hebbe noch mijn sweert, noch oock mijne wapenen in mijne hant niet genomen, dewijle de sake des Konings haestigh was. David had geen goed oog op Doëg, welken hy reeds aen het Hov, in zijnen verraderlyken aert, had leeren kennen; hy vreesde, dat deze Doëg hem welligt volgen zoude. Om deze en andere redenen meende hy wapenen noodig te hebben.

9. Doe seyde de Priester, Het sweert Goliaths des Philistijns, den welcken gy sloegt in het eyckendal, siet dat is [*hier*] gewonden in een kleet, achter den Ephod, om als een zegeteeken bewaerd te worden; indien gy u dat nemen wilt, gy hebt 'er een byzonder recht op, so neemt het, want hier en is geen ander als dat: David nu, die zich, zedert het verslaen van Goliath, in den wapenhandel, geoeffend had, en dus dat zwaerd, schoon grooter dan gewoonlyk, wel wist te handelen, seyde, Daer is sijns gelijcke niet, geeft het my.

10. Ende David, nu van leevtocht en wapenen voorzien, maeckte sich op, hy vertrok, met allen haest, van Nob, ende vluchtte te dien dage van het aengesichte Sauls naer het land der Philistijnen, ende hy quam tot Achis den Koningh van Gath.

Het koomt, in den eersten opslag, zeer ongerijmd voor, dat David zijne veiligheid zocht, by de vyanden van zijn Vaderland.

Het is eene opgeraepte lastering, welke David, door de Deisten, wordt aengewreven, als of hy zich, naer Achis, begeven had, om, met dien Philistijnschen Vorst, een verbond, tegen zijn eigen Vaderland, aen te gaen. — Hiervan is, in de gansche geschiedenis, noch schijn noch schaduw.

In dit onderstelde geval, zouden zy hem immers niet, als eenen mensch, die zinnenloos was, hebben wechgezonden. Dan zouden de Philistijnen hem, met blijdschap, ontvangen hebben. — Daerenboven, waerom zou David zich, in eene onderhandeling met Achis, tegen zijn Vaderland, hebben ingelaten? Niemand der Israëliten had hem beleedigd. Hy wist zelvs, dat hy, als Koning, met der tijd, over Israël regeeren moest. Zou hy dan, door dergelijk eene onderhandeling, niet tegen zich zelven, en zijn eigen Koningrijk, gewerkt hebben?

Hy vond zich, in zijn Vaderland, niet veilig. De personele haet van Saul noodzaekte hem, om het zelve te verlaten. Hy kwam, als Balling, te Gath. Nergens kon hy spoediger, op vreemden bodem komen. Hy hoopte te Gath onbekend te blijven; en dat hy ontdekt werd, bracht hem in de uiterste verlegenheid.

11. Doch, hoe zeer David hoopte onbekend te blijven; de knechten of Hovelingen van Achis hadden hem zeer spoedig ontdekt; die daerop seyden tot hem, Is dese niet David de Koningh des lants, die zeer vermaerde krijgsman, die van de Hebreen geëerd wordt, als of hy hun Koning ware? songh men niet van desen in de reyen, seggende, (*b*) Saul heeft sijne duysenden verslagen, maer David sijne tien duysenden? Hy is de man, die onzen Goliath geveld heeft, en daerom oor-

des-

(*b*) 1 Sam. 18: 7.

deelen wy, dat zijne tegenwoordigheid onder ons volk, hoogst gevaerlyk is.

12. Ende David, bemerkende, dat hy bekend geworden was, en dat men dergelijk eene tael, omtrent zijn persoon, tot Achis gesproken had, leyde dese woorden in sijn herte: ende hy was seer bevreest voor het aengesichte Achis des Konings van Gath, te meer, omdat hy bemerkte, dat hy zeer nauwkeurig bewaekt werd; zoodanig dat hy geenen kans zag, om te ontvluchten.

13. Daerom, tot Achis geleid zijnde, veranderde hy sijn gelaet, zijne anderszins schrandere houding, voor hare oogen, ende hy maeckte hemselven geck onder hare handen: ende hy bekrabbelde de deuren der poorte, ende hy liet sijn seever in sijnen baert afloopen, even als of hy uitzinnig ware.

14. Doe seyde Achis tot sijne knechten: Siet, gy siet dat de man rasende is, waerom hebt gy hem tot my gebracht?

15. Hebbe ick rasende gebreck, dat gy desen gebracht hebt, om voor my te rasen? sal dese in mijn huys komen? hy is hier gekomen, omdat hy niet weet, wat hy doet: wat zou hy ook anders hier doen? Wy zullen hem laten loopen; nu hy gek geworden is, zal hy ons geen kwaed meer doen.

Van dit middel, hebben zich meer andere beroemde mannen bediend, om hunne vyanden te ontvluchten. — Ulysses geliet zich ook, als of hy gek ware, om niet genoodzaekt te zijn, van zich in den Trojaenschen oorlog te begeven.

Ondertusschen, schoon God de uitkomst van deze list zoo bestierde, dat David gered werd uit dit gevaer; gelijk hy ook, ter gedachtenisse van de redding, den 34ste Psalm gedicht heeft; was evenwel het middel zelv zeer te misprijzen, en een blijk van ongeloovig wantrouwen op Gods hulpe hem tot hier toe gebleken.

HET XXII. KAPITTEL.

Het vervolg der geschiedenis van Davids omzwerven, om zich tegen de vervolging van Saul te beveiligen vs. 1-5. Een nieuw blijk van Sauls woede, in het ombrengen van het geheele Priesterlyke geslacht te Nob, Abjathar alleen uitgezonderd vs. 6-23.

1. DOe gingh David van daer, te weten uit het land der Philistijnen; uit Ps. 34: 1, schijnen wy te moeten besluiten, dat Abimelech hem wech gejaegd hebbe; althans hy verliet het land der Philistijnen, ende ontquam in de spelonck Adullams, zijnde een onderaerdsch hol, het welk, door de natuur of door de kunst, in eenen rotssteen was uitgehouwen, in de nabuurschap van de Stad *Adullam*, gelegen in het erfdeel van Juda Jos. 15: 35. Deze spelonk verstrekte David, niet alleen tot eene wijkplaets, maer ook tot eene plaets van verdediging: want, omtrent den ingang, was eene bekwame versterking, en hiervan daen wordt dezelve vs. 4, 5. eene vesting genaemd. Ende sijne zeven broeders, die met hem uit Isai geboren waren, Kap. 16: 10. hoorden 't, dat hy, ter gemelder plaets, zijn verblijv hield, ende 't gantsche huys sijnes vaders, zijne overige naestbestaenden en bloedverwanten; ende zoodra zy dit vernomen hadden, quamen zy derwaerts tot hem af, deels om hem te vertroosten, deels om zich by hem te voegen: want het is zeer vermoedelyk, dat Saul de woede zijner vervolging ook tot de maegschap van David hebbe uitgestrekt.

2. Ende tot hem vergaderden, behalven zijne gemelde bloedverwanten, nog vele anderen, die zich onder zijn opzicht begaven, om hem te beschermen; te weten alle man die benaeuwt was, omdat hy, door zijnen tegenpartijder, op eene hatelyke wijs, vervolgd en mishandeld werd;

werd; ende alle man die eenen schult-eyffcher hadde, alle de zoodanige, die, door armoede, buiten ftaet waren, om hunne schulden te betalen, en, door hunne schuldeisschers, op eene onmededogende wijs, mishandeld werden, door hunne kleederen wech te nemen, of hunne kinderen tot flaven te verkopen; ende alle man wiens ziele, wegens onderdrukking, tegenfpoeden of andere oorzaken, bitterlick bedroeft was, ende hy David ontvong alle deze, op eene zeer vriendelyke wijs, hy nam hen, onder zijne bescherming, en wert tot Overste over haer: so dat 'er, langs dezen weg, by hem waren ontrent vier hondert mannen.

Ten aenzien van deze byzonderheid dienen wy het gedrag van David wederom te verdedigen.

De Heer BAILE *Dict. Hist.* Art. DAVID, neemt uit dit 2de vs. aenleiding, om David te beschuldigen, dat hy, om zijnen opstand tegen Saul, zijnen Koning, te beginnen, zich van eenen eerlozen hoop schurken bediend hebbe, die hunne schulden niet betalen konden. — Maer de geheele beschuldiging is eene vuile en opgeraepte lastering.

Waerin toch heeft David zich gedragen, als een doemwaerdig oproermaker? In tegendeel, hy heeft altoos, en in alle gevallen, betoond, dat hy Saul, als zijnen Koning, den behoorlyken eerbied toedroeg. — Davids bekwaemheid in de Muzijk had hem het eerst aen het Hov gebracht; door het verslaen van Goliath, had hy zich eenen grooten roem verworven; en het was buiten zijn toedoen, dat deze heldhaftige daed den nijd van Saul verwekte. Saul handelde trouwlooslyk met David, en gav hem zijne eerste Dochter niet ten Huwelyk, gelijk hy den held beloovd had. — Hy had wel het Hov van den Koning verlaten; maer dit had hy niet gedaen, voor dat hy de uiterste pogingen had aengewend, om in de gunst van den Vorst hersteld te worden, en, door Jonathan zijnen vriend, verzekerd was, dat de Koning ten eenemael onverwinbaer ware. Zelvs betuigde hy liever te willen sterven, dan zich aen ontrouw schuldig te maken. Kap. 20: 8.

Samuel had hem wel, tot Koning over Israël, in Sauls plaets gezalvd, maer nimmer heeft hy eenige pogingen aengewend, om zich den weg tot den throon te banen. David liet alles aen het beftier der Voorzienigheid over, en wachtte den tijd geduldig af, op welken het den HEER behagen zoude, om Saul van zijnen post afteroepen. In het vervolg zullen wy twee zonderlinge proeven van zijne grootmoedigheid ontmoeten, dat hy het leven van Saul verschoonde, toen hy het in zijne hand had. Kap. 24 en 26.

Wat nu bepaeldelyk de beschuldiging aengaet, uit dit vs. 2. ontleend, als of de manschap, die zich by David gevoegd hadden, uit eenen eerlozen hoop van schurken bestaen hebbe; is 'er eenig bewijs, in den text, voor het eerloos gedrag van deze menschen? — Indien het guiten en gauwdieven geweest waren, gelijk men het wil doen voorkomen, dan was het David onmogelyk geweest, hen in zulk eene gestrenge krijgstucht te houden, als wy, in het vervolg, zien zullen dat hy gedaen heeft: zouden zy David dan wel zoo getrouwelyk gevolgd hebben, in alle zijne omzwervingen, door dorre wildernisfen, alwaer zy geenen den minsten buit behalen konden? — Is het niet veel redelyker te denken, dat het menschen waren, die ongelukkig in schulden vervallen waren; of door de geduurige invallen der stropende Philistijnen, of ook wel door de onverdraeglyke lasten, welke een onverbiddelyke Saul van hen vorderde; en dat hunne schuldeischers zoo onmededogende waren, dat ze hen, tegen de Godlyke wet Exod. 22: 26. en Deut. 24: 10-13, het leven bitter maekten? — Waerom zou het David niet vrygestaen hebben, om deze menschen tot zijne lijvwacht aen te nemen, daer hy, door de hittige vervolgingen van Saul, aen een geduurig gevaer van zijn leven was blootgesteld? — En, in allen gevalle, indien deze menschen zoo flecht geweest zijn, dan strekt het David tot eenen zeer grooten roem, dat hy eene zeer merkwaerdige hervorming onder deze deugnieten heeft te wege gebracht, daer zy zich, in het vervolg, zoo loffelyk gedragen hebben.

3. Ende David gingh van daer nae Mizpe, de toenmalige hoofdstad der Moabiten: ende hy seyde

tot

tot den Koningh der Moabiten, Laet doch mijn vader, ende mijne moeder by ulieden uytgaen, tot dat ick weet wat Godt my doen en in eenen staet van bestendige veiligheid plaetsen sal.

In dit verzoek, betoonde David zijne trouwe voorzorg, omtrent zijne Ouderen. Zy hadden zich naer hem begeven, om de woede van Saul te ontwijken, maer David oordeelde ze by hem niet veilig. Ook zouden zy hem, in zijne vlucht van de eene plaets naer de andere, tot hinder geweest zijn. Hy zocht daerom eene veilige wijkplaets voor hem, by de Moabiten.

Maer waerom by de Moabiten? Omdat zy vyanden van Saul waren Kap. 14: 47, en dit gav hem zekerheid, dat de Koning der Moabiten zijne Ouderen niet aen Saul zoude overleveren. Mogelyk was 'er nog eene vriendschap tusschen David en de Moabiten, uit hoofde van zijne voorzaten: want Ruth, de Moabitische, was te Bethlehem vriendelyk behandeld, en die was de Overgrootmoeder geweest van David.

4. Ende de Vorst der Moabiten willigde dit verzoek van David in, hy verleende, aen den ouderen van dezen held, een veilige schuilplaets in zijn land; hy te weten David, brachtse daerom voor het aengesichte des Konings der Moabiten, om hen in zijne bescherming aen te bevelen, ende sy bleven by hem alle de dagen die David in de vestinge of spelonk by Adullam was.

5. Doch David bleev niet lang in de gemelde spelonk: want de Propheet Gad seyde tot David, En blijft in de vestinge niet, gaet henen uit deze bergachtige gewesten, ende gaet in het vlakke lant van Juda: doe gingh David henen, ende hy quam in het wout Chereth, liggende in het lage gedeelte des ervdeels van Juda, naer den kant der Philistijnen.

Omtrent dit bevel van den Propheet Gad, kan men drie vragen doen.

A. In het vervolg ontmoeten wy den Propheet Gad zeer dikwijls, maer, was het hier voor de eerste reis, dat hy tot

David kwam, of was hy te vooren al meermalen by hem geweest? — Tot dus ver vonden wy geene melding van dezen Propheet; het schijnt ons daerom toe, dat hy zich thans voor de eerstemael tot David vervoegd hebbe. Evenwel mogen wy, uit 2 Sam. 24: 11. besluiten, dat Gad vervolgens by David gebleven zy: want hy wordt uitdrukkelyk genaemd de *ziender* van David. Wy moeten dezen man derhalven, in volgende tijden, beschouwen als eenen Hofprediker. Ook gebruikte de HEER hem naderhand, om David zijnen wil bekend te maken, omtrent de verordeningen van het Heiligdom 2 Chron. 29: 25. Wijders is hy de Geschiedschrijver geweest van Davids leven, en de gebeurtenissen van zijnen tijd; waeruit de boeken der Chronyken in zoo ver ontleend zijn 1 Chron. 29: 29.

B. Sprak Gad, in ons geval, tot David, uit Gods naem? Hoewel dit niet uitdrukkelyk gemeld wordt, is het evenwel meer dan waerschijnlyk; zoo omdat de raed, welken hy aen David gav, gevaerlyk scheen, als omdat David zoo volvaerdig was, om denzelven, onaengezien het gevaer, zonder tegenbedenking, op te volgen.

C. Waertoe diende dit bevel? — Het was, deels eene beproeving van Davids geloov en vertrouwen op den HEER, die hem gelaste zich aen meerder gevaer bloot te stellen; deels een weg, om David, door meerder vervolgingen en beproevingen, te toetsen; deels om de vrees van Saul te vergrooten, en hem des te meer te pijnigen, door de naergeestige gedachten van zijne verwerping; deels ook nog, om zulken, die David liev hadden, moed te geven, en te doen vertrouwen, dat de HEER het, met David, wel zoude maken.

6. Ende Saul hoorde, dat David bekent geworden was, ende de mannen die by hem waren: of, gelijk men het al zoo goed vertalen kan, *ende Saul hoorde het* (vertrek namelyk van David uit de meermalen gemelde Spelonk) *want David was bekend geworden, en de mannen met hem.* David en zijne mannen vertoonden zich nu openlyk in het land van Juda, en het werd allerwegen bekend, dat hy, met

met eene aenzienlyke lijvwacht, omringd ware. Deze tijding kwam zeer schielyk ter oore van Saul, die overal zijne verspiederen had. Thans kwam de argwaen in zijn gemoed op; de vrees voor David nam toe; het gevoel van zijnen wankelenden staet vermeerderde; de bewustheid van het ongelijk, het welk hy David had aengedaen, wekte zijn knagend geweten op, en deed hem duchten, dat David zijne verzamelde bende gebruiken zoude, om hem te belagen, en aenvallender wijs tegen hem te werk te gaen. Saul nu, toen hy die schrikverwekkende tijding hoorde, sat op eenen heuvel onder het geboomte te Rama, ende hy hadde, gelijk hy dikwijls gewoon was, sijn spiesse in sijne hant, ende alle sijne knechten of Hovelingen stonden by hem.

7. Doe seyde Saul tot sijne knechten die by hem stonden, Hoort doch, gy sonen Jemini, die, met my, uit de stam van Benjamin, oorsprongelyk zijt, en derhalven tot my eene meer byzondere betrekking hebt: sal oock de sone van den geringen en gansch onaenzienlyken Isai u allegaer ackers ende wijnbergen geven? zal David u allen, in het bezit van rijkdommen en eerambten, stellen? sal hy u alle tot Overste van duysenden, ende Overste van honderden stellen? Nimmer zal hy tot dit vermogen komen: en, zo hy het al konde doen, zou hy zich meer verplicht achten, aen lieden, uit zijne eigene Stam.

Door deze vraeg, gav Saul te kennen, dat hy alle zijne hovelingen verdacht hield; als of zy kondschap hadden van Davids voornemen, en meer genegenheid hadden voor David, dan wel voor hem. Dezen argwaen meent hy gegrond te zijn, deels op de blijken van zamenzwering, deels van haet tegen hem. Hy voegt 'er daerom by.

8. Verwacht gy zoo veel voordeel van David, Dat gy u alle tegen my verbonden en eene zamenzwering gemaekt hebt, ende niemant [*voor*] mijn oore en openbaert, dat mijn sone een verbont gemaeckt heeft met den sone Isai, ende niemant is onder ulieden dien het wee doet van mijnent wegen,

ende die het [*voor*] mijn oore openbare: want mijn sone heeft mijnen knecht, eenen van mijne geringste dienaren, (zoo noemt hy David, die zijn schoonzoon was, uit enkele verachtinge) tegen my opgeweckt tot eenen lagenlegger, gelijck het te desen dage is.

Saul stelt het, als eene zekere waerheid, vast; dat zijn zoon Jonathan een verbond met David gemaekt hadde. — Dit was ook waer, maer het was slechts een verbond van vriendschap Kap. 18: 3. 20: 15, 16. — Hiervan had Saul kennis gekregen. Door wien is onzeker. Althans niet door zijne hovelingen; want dezen neemt hy het kwalyk, dat zy 'er hem niet van onderricht hadden. — Saul geevt ingewikkeld te kennen, dat zijne hovelingen deel hadden aen de zamenzwering, welke Jonathan met David, tegen hem, zoude hebben aengegaen; of ten minsten, dat de haet der hovelingen tegen zijn persoon zoo groot was, dat zy zich tegen die zamenzwering niet verzetten wilden. De Geschiedschrijver teekent niet aen, wat elk van Sauls Hovelingen, ter zijner verontschuldiging, hebbe ingebracht, maer hy verhaelt ons alleen het aenbrengen van Doeg den Edomiter, het welk het onschuldig ombrengen der Priesteren ten gevolge had.

9. Doe antwoordde Doëg de Edomiter, die reeds te vooren Kap. 21: 7. als de machtigste onder de herderen die Saul hadde, beschreven is, en thans by de knechten of hovelingen Sauls stont, ende seyde, Ick sagh den sone Isai, komende te Nob, eene Stad in het ervdeel van Benjamin, Neh. 31: 32. tot Achimelech den sone van Ahitub: die een nakomeling was van Eli Kap. 14: 3. en thans de Hoogepriesterlyke waerdigheid bekleedde.

10. Die Achimelech, o Koning, moet dan een medeplichtige zijn van Davids opstand. Ik weet van naby, dat hy den HEERE voor hem vraegde, door de Urim en Thummim, welken weg die muitemaker nemen moest; ende zelvs gaf die verraderlyke Hoogepriester hem teerkost van de toonbroden: daerenboven heeft hy David ook van wapenen voorzien; want hy gaf hem oock het sweert Goliaths des Philistijns. Vergel. Kap. 21: 8-10.

Hier

Hier valt eene tweederlei bedenking.

A. Heeft Doëg de waerheid gesproken? — Ten aenzien van de twee laetste stukken, de *teerkost* en het *zwaerd van Goliath* sprak hy zekerlyk de waerheid; maer ten aenzien van het vragen aen den HEER is het twijffelachtig. — Sommigen meenen, dat Doëg, in het laetste opzicht, gelogen hebbe; of mogelyk kan hy gedacht hebben, dat David, toen Achimelech in het Heiligdom inging, mede in het huis van God gegaen zy, opdat de Priester den HEER zoude raed vragen. — Anderen evenwel zijn van oordeel, dat Achimelech waerlyk den HEER, voor David, hebbe raed gevraegt. Daertoe meenen zy gronden te vinden, in de geschiedenis Kap. 21: 9, en in de gerichtshandelingen voor Saul. — Vooreerst in de *geschiedenis* Kap. 21: 9: want de Hebreeuwsche woorden, welke de onzen overzetten, *achter den Ephod*, kan men ook vertalen, *nadat hy den Ephod had aengedaen*, om namelyk den HEER raed te vragen: ten anderen in de *gerichtshandelingen* voor Saul; want toen de Koning den Priester, over dit vragen van den HEER, beschuldigt vs. 13, ontkent Achimelech de zaek niet, zelvs zegt hy vs. 15, dat dit *zijne gewoonte ware*, het welk insluit, dat hy den HEER, voor David, reeds meermalen had raed gevraegd.

B. Indien Doëg de waerheid gesproken heeft, hoe kan David 'er zich dan zoo door bezwaerd achten Ps. 52? Mogt Doëg zich zelven niet verontschuldigen, en vorderde zijn yver, voor de eer en het belang van Saul niet, dat hy de handelwijs van Achimelech openbaer maekte? — Dan omtrent deze beschuldiging, heeft men twee zaken in acht te nemen.

Vooreerst was het voorstel van Doëg zeer kort en gebrekkig. — Hy verhaelt alleen het gene hy gezien heeft; en laet het aen Saul over, om over de gesprekken, welke 'er tusschen David en den Hoogepriester waren omgegaen, zelvs te oordeelen; en de gewoone argwaen van

Saul gav hem genoegzame aenleiding, om alles ten kwaedsten te duiden.

Ten anderen zal Doëg de zaken, op zulk eene wijs, hebben voorgesteld, welke aenleiding gav, om alles in den ergsten zin op te vatten. Trouwens, wanneer wy Psalm 52. inzien, dan zullen wy bevinden, dat David dezen Doëg en zijne handelingen zoo beschrijvt, als van eenen *geweldigen*, *die zich beroemt in het kwaed*, vs. 3; hy schijnt zich zoo te hebben voorgedaen, als of hy *alleen maer getrouw was*, *onder alle de knechten van Saul*, vs. 4; hy werd geteekend, als iemand, *wiens tong enkel schade dacht*, *als een geslepen scheermes* werkende bedrog, vs. 5; als iemand, die het *kwade liever had dan het goede*, *de leugen dan de gerechtigheid*, vs. 6. — Indedaed hy bracht David zeer veel nadeel toe; hy leide eenen grooten laster op het Priesterdom; en werd oorzaek, dat vele menschen onschuldig wierden omgebracht. — Dit zal ons blijken, uit het vervolg der geschiedenis.

11. Doe hy dit bericht van Doëg ontvangen had, sondt de Koningh aenstonds eenige mannen henen, om den Priester Achimelech den sone van Ahitub te roepen, ende sijnes vaders gantsche huys, de Priesters die te Nob waren: ende sy quamen, uit kracht van Sauls opontbod, alle even gewillig tot den Koningh, gelijk het gehoorzame onderdanen betaemde.

12. Ende zoodra de Priesters tot den Koning gekomen waren, bragt hy hen aenstonds in het verhoor: want Saul seyde, Hoort nu Achimelech, gy sone van Ahitub: ende hy seyde, Siet [*hier*] ben ick, mijn heere:

13. Doe seyde Saul tot hem, Waerom hebt gylieden t'samen u tegen my verbonden, gy, ende de sone Isai? Wat heeft ulieden toch bewogen, om, met David, eene zamenzwering te maken, tegen my, uwen wettigen Vorst? Wat is de oorzaek van uwen haet tegen mijn persoon? Welk een leed heb ik immer den Priesteren

aengedaen? Het is blijkbaer, dat gy, met David, tegen my te zamenſpant; om my van den throon te bonzen, mits dat gy hem gegeven hebt broot, ende het ſweert, ende Godt voor hem gevraegt, dat hy ſoude opſtaen tegen my, tot eenen lagenlegger, gelijck het te deſen dage is.

De woedende Saul handelde hier, niet als Richter, maer als een Dwingeland, die, over de verborgene oogmerken, ongunſtig oordeelt, nae zijne hatelyke achterdocht, en nae zijne eigene handelwijs, in ſoortgelijke gevallen.

14. Ende Achimelech antwoordde den Koningh, met die vrymoedigheid, welke aen de onſchuld eigen is. Hy geevt zijne verwondering te kennen, over het zeggen van den Koning, het welk hy niet konde over een brengen, met het gene hem van David bekend was; ende, uit dit beginſel, ſeyde hy: Wie is doch onder alle uwe knechten getrouwe als David, ende des Konings ſchoonſone, ende voortgaende in uwer gehoorſaemheyt, ende is heerlick in uwen huyſe, naerdien gy hem zelvs, met aenzienlyke eerambten, verwaerdigd hebt?

Ondertusſchen kon de ongedwongen lov, welken de Hoogepriester aen David gav, niet nalaten, om 's Konings nijd des te meer te ontſteken.

15. Hebbe ick, zoo vervolgde Achimelech, heden begonnen Godt voor hem te vragen? dat zy verre van my: de Koningh en legge op ſijnen knecht geen dingh, [*noch*] op het gantſche huys mijnes vaders, want uwe knecht en heeft van alle deſe dingen niet geweten, kleyn noch groot.

De verantwoording van Achimelech was tweeledig: eerst verdedigt hy zijn gedrag, als Hoogepriester; daerna verklaert hy, dat zijn Vaders huis geen deel had, hoe genaemd, aen eenige zamenzwering.

Ter verdediging van zijn gedrag, als Hoogepriester, zegt hy: *heb ik heden* BEGONNEN *God voor hem te vragen.* — Hy ontkende niet, dat hy den HEER ooit voor David gevraegd hadde; immers als David, op last van Saul, tot eenige ge-

wichtige zaken moest gebruikt worden, zal hy denkelyk den mond des HEEREN, meer dan eens, hebben raedgepleegd; ook ontkende hy niet, dat hy het gedaen had, in het geval, het welk Doëg bedoelde. — Maer hy geevt te kennen, dat het toen de eerstemael niet geweest ware. Was het dan nu de eerstemael niet geweest, dat hy, voor David, den HEER vroeg; wist Saul, dat dit meermalen geschied ware; en werd David, door Achimelech, beschouwd, als een gehoorzaem onderdaen, als een man van aenzien, en de schoonzoon van den Koning; dan was 'er ook, in dit vragen van den HEER, geene misdaed gelegen. — Op het gene Saul, uit dit vragen van den HEER, afleidde, dat Achimelech daerdoor, aen het oogmerk van David, om tegen den Koning op te staen, was dienstbaer geweest, antwoordde de Hoogepriester eenvouwig: *Dat zy verre van my*; een gewoone uitdrukking van iemand, die zich onschuldig verklaert. Het is als of hy zeide: „ Aen het oproerig oogmerk, mijn „ Heer Koning, het welk gy my te laste legt; heb ik „ geen deel ter waereld, ik heb een afgrijzen van zulk een „ wanbedrijv."

Om zich zelven met het gansche huis van zijnen Vader, tegen de beschuldiging van oproerige zamenzwering, te verdedigen, neemt hy de vryheid den Koning te waerschouwen, om de onschuldigen niet te bezwaren: *de Koning legge op zijnen knecht geen ding, noch op het gansche huis mijnes Vaders.* „ Heer Koning, wil hy zeggen, ik bid u, dat gy toeziet, „ wat gy doet; daer is by my of de mijnen geene schuld van „ zamenzwering met David." De grond van deze waerschouwing was gelegen in zijne onkunde: *want uw knecht heeft van alle deze dingen niet geweten, klein of groot.* „ Ik heb, „ omtrent David, altoos de beste gedachten gehad. Wordt „ hy nu verdacht, van tegen den Koning op te staen; het is „ 'er zoo ver van daen, dat ik, of iemand der mijnen, zijn „ medeplichtige wezen zoude, dat ik van deze zaek nooit „ iets gehoord of vermoed hebbe."

16. Doch Saul stoorde zich niet, aen deze verantwoording; de Koningh sprak het doodvonnis uit, over den Hoogepriester en zijn gansche geslacht; hy seyde: Achime-

melech, gy moet den doot ſterven; gy ende 't gantſche huys uwes vaders.

17. Ende de Koningh ſeyde tot de Trauwanten; zijnde een zeker ſoort van lijvwachten, of *loopers*, gelijk het Hebreeuwſche woord eigenlyk te kennen geevt, die onder anderen geſchikt waren, om de doodvonnisſen ter uitvoer te brengen; Saul gav dit bevel aen den Trawanten, die by hem ſtonden, Wendet u, ende doodet de Prieſters des HEEREN, om dat hare hant oock met David is, voor zoo ver zy, zijne oproerige pogingen hebben zoeken te begunstigen, ende althans om dat ſy geweten hebben dat hy vluchtte, ende en hebben 't [*voor*] mijne oore niet geopenbaert: doch de knechten des Konings en wouden hare hant niet uytſteken, om op de Prieſters des HEEREN aen te vallen.

De reden van hunneweigering was drie ledig; — (1). Uit eerbied, welken zy voor de Priesteren hadden, als gezalvden des HEEREN, en bedienaers van den Godsdienst. Trouwens, oudtijds onthield men zich, zelvs in den oorlog, om den Priesteren der vyanden kwaed te doen. — (2). Omdat zy, uit Achimelechs verdediging, van hunne onſchuld, volkomen overreed waren. (3). Omdat zy duidelyk bemerkten, dat deze ganſche handel van Saul, enkel uit nijd en achterdocht, voortvloeide.

Maer deden de Trawanten wel, dat zy, in dit geval, den Koning ongehoorzaem waren? ſtond het aen hun, het vonnis te beoordeelen, of het recht ware, dan niet? — Ik antwoord; het onderzoek was geſchied, in hunne tegenwoordigheid, zy konden 'er derhalven over oordeelen. De wetten der natuur en van den Godsdienst wederſpraken het bevel van Saul; te meer, daer de Koning by zijne knechten bekend ſtond, als iemand, die, door den boozen geest gekweld, zeer dikwijls zich zelven geen meester was.

Het is ligt te denken, dat deze weigering de gramſchap van den woedenden Vorst op het hoogst deed rijzen.

18. Doe ſeyde de Koningh, in plaets van tot nadenken te komen, tot Doëg, Wendt gy u, ende

valt aen op de Priesters: doe wendde sich Doëg de Edomiter, ende hy viel aen op de Priesters, ende doodde te dien dage vijf ende tachtentigh mannen, die den linnen lijfrock droegen, tot een teeken van hunne Priesterlyke waerdigheid, zonder dat de Priesters zich te weer stelden, of de Trawanten iets deden, om dezen moord te beletten.

Men merke, in dit geval, op, hoe de HEER zijn oordeel, over het huis van Eli, hebbe uitgevoerd; het welk hy bedreigd had Kap. 2: 31-36. 3: 12-14. — Door dezen slag, is zekerlyk het huis van Ithamar geweldig gekrenkt, zoodanig, dat 'er, by het schikken der dagordeningen, 16 hoofden waren van Eleazars kinderen, en slechts 8 van Ithamars huis 1 Chron. 24.

19. Dan het bleev hier niet by; Sauls woede ging nog verder, Hy sloegh oock Nob, gelegen in de stam van Benjamin, de stadt deser Priesteren, met de scherpte des sweerts, van den man tot de vrouwe, van de kinderen tot de soogelingen, selfs de ossen, ende esels, ende de schapen [*sloegh hy*] met de scherpte des sweerts.

In deze Stad Nob, woonde de Priesterlyke Familie van Achimelech, voorts waren de overige ingezetenen Benjaminiten; maer de woede van Saul ging zoo ver, dat hy de laetste, offschoon het zijne Stamgenoten waren, zoo min verschoonde, als de eerste. Josephus voegt 'er by, dat de Stad, na het vermoorden der burgeren, met vuur verbrand zy.

20. Doch een der sonen Achimelechs des soons van Ahitub ontquam, uit de slagting der Nobiten, wiens name was Abjathar: die vluchtte David na, daer hy zich in de Stam van Juda bevond; zijnde de ontzetting van Kehila, welke Kap. 23. zal verhaeld worden, reeds voorgevallen, eer de gemelde Abjathar, by David kwam.

21. Ende Abjathar boodschapte 't David, dat Saul de Priesteren des HEEREN gedoodt hadde. Met welk eene verslagenheid en ontroering zal Abjathar tot Da-

David gekomen zijn, daer hy getuige geweest was van zulk eenen ysselyken moord, daer hy zelvs zijnen Vader, bloedverwanten en ambtgenoten had zien ombrengen.

22. Doe seyde David, die hoe langs hoe meer bemerkte, dat hy, van wegens Sauls woede, in het uiterste gevaer was, tot Abjathar, Ick wist wel te dien dage doe Doëg de Edomiter daer was, en wist, dat ik te Nob by uwen Vader geweest was, dat hy het voorseker Saul soude te kennen geven: vermids hy niet alleen een pluimstrijkend Hoveling is, maer ook een van mijne sterkste tegenpartijders; en ick hebbe in zoo ver oorsake gegeven, dat Saul zoo onmenschelyk gewoed heeft tegen alle de zielen van uwes vaders huys.

Indedaed, David had, door verberging van de waerheid der zake voor Achimelech, den Priester tot een gedrag gebragt, het welk niet dan zeer kwalyk by Saul kon worden opgenomen; zelvs had hy voorzien, dat Saul 'er kennis van krijgen zoude, door Doëg: en evenwel had hy niet gezorgd, voor de behoudenis van Achimelech en de zijnen. — Er is geen twijffel aen, of deze overdenking zal David bittere gemoedssmerten veroorzaekt hebben, en hy zal dit wanbedrijv, met heete tranen van berouw, voor den HEER betreurd hebben.

23. Voords beloovde David zijne bescherming aen Abjathar, zeggende: Blijft by my, vreest niet, want wie mijne ziele soecken sal, die sal uwe ziele soecken, ik zal zoo zeer voor u zorgen, als voor mijn eigen leven: maer gy sult met my in bewaringe zijn, ik zal u alle mogelyke veiligheid verzorgen.

Abjathar is ook, na dien tijd, by David gebleven, zelvs toen hy op den throon kwam, wanneer Zadok, de zoon van Ahitub, uit Eleazar, en Abjathar, de zoon van Achimelech, uit Ithamar, het Priesterambt bedienden 2 Sam. 15. Zelvs zijn zoon Achimelech bediende nog, met Zadok, het Priesterambt 2 Sam. 8: 7. — Abjathar bleev by David, tot in zijnen ouderdom, wanneer hy de zijde van Adonia koos, en daerom van Salomo, op zijne landgoederen te Anathoth, digt by Nob, gebannen werd 1 Kon. 1: 7. 2: 27.

HET XXIII. KAPITTEL.

David verlost Kehila, uit het geweld der Philistijnen vs. 1-13; de wonderbare verlossing van David, uit de handen van Saul, in de woestijnen van Ziph en Mahon vs. 14-28.

1. ENde men boodschapte David, niet lang na Sauls plegen van den barbaerschen Priestermoord, dat de Philistijnen de Stad Kehila, in de Stam van Juda, belegerd, en de koornschuuren van het omliggend land geplunderd hadden, seggende: Siet de Philistijnen strijden tegen Kehila, ende sy berooven de schueren.

2. Ende David vraegde den HEERE raed, hoe hy zich, in dit geval, gedragen zoude, door den Propheet Gad, welken hy nu by zich had, zie Kap. 22: 5, seggende, Sal ick henen gaen ende dese Philistijnen slaen, die bezig zijn, met Kehila te belegeren? ende de HEERE seyde tot David, door den mond van Gad: Gaet henen, ende gy sult de Philistijnen slaen, ende Kehila verlossen.

3. De manmoedige held stelde deze zaek, aen zijne onderhebbende manschap voor; Doch de mannen Davids, oordeelende, dat deze onderneming al te vermetel en zelvs ondoenlyk ware, seyden tot hem, Siet, wy vreesen hier in Juda: hoe veel te meer, als wy nae Kehila tegen der Philistijnen slagh-ordenen gaen sullen.

4. Doe vraegde David den HEERE nogh voorder en ten anderen måle, ende de HEERE antwoordde hem, op dezelvde wijs, ende seyde, Maeckt u op, treckt af nae Kehila, want ick geve de Philistijnen in uwe hant.

5. Doe hy hun, dit tweede antwoord des HEEREN bekend maekte, waren zy alle gereed. Alſo toogh David, ende ſijne mannen nae Kehila, ende hy ſtreedt tegen de Philiſtijnen, ende dreef haer vee wech, ende hy ſloegh onder haer eenen grooten ſlagh: alſo verloſte David de inwoonders van Kehila, noodzakende de Philiſtijnen, om het beleg op te breken.

Dit was eene zeer dappere daed, welke allen lov verdiende. Het was een kennelyk bewijs van zijne rechtgeaerte Vaderlands-lievde, door welke hy, ſchoon, door den Koning, voor eenen oproermaker verklaerd, zijn volk eenen zeer wezenlyken dienst bewees.

Maer zou David hierin ook een ſtaetkundig oogmerk gehad hebben, om zijnen afval des te meer te onderſteunen, en Kehila voor zich, tot eene bezetting, te maken? — Zoo lastert het ongeloov onzen held. —

Dan het zou David zelvs, aen de noodige manſchap, ontbroken hebben, om zich, binnen Kehila, te vestigen. — Ook is 'er, in de ganſche geſchiedenis, noch ſchijn noch ſchaduw van, dat David eenige pogingen hebbe aengewend, om de burgeren te Kehila, van hunne gehoorzaemheid aen Saul, aftetrekken; en, met wat ſchijn van reden, kon David hopen, dat hy het binnen Kehila, met zijne geringe manſchap, zoude kunnen uithouden, tegen de heirmacht van Saul, zo deze de Stad berende?

Alleenlyk hoopte David, en dit kon hy met reden verwachten, dat Saul, uit deze heldendaed, zou hebben opgemerkt, dat hy een vriend was van den Koning en zijn Vaderland; en dat hy daerdoor zoude bewogen zijn, om hem niet langer, als eenen oproermaker, te vervolgen. — Ook verwachtte hy, met reden, van de Kehilatiten, die zoo veel aen hem verplicht waren, dat zy hem dankbaer wezen zouden, en hem ten minsten waerſchouwen, indien Saul hem nog verder mogt belagen.

Dan, in het een en ander, vond hy zich bedrogen.

6. Ende 't geſchiedde (*a*) doe Abjathar de

(*a*) 1 Sam. 22: 20.

eenig overgebleven fone Achimelechs tot David vluchtte nae Kehila: dat hy afquam met den Ephod in fijne hant. Het was David buiten allen twijffel zeer aengenaem, dat hy thans Abjathar by zich had, met den Hoogepriesterlyken Ephod, in welken de Urim en de Thummim waren; zoodat hy nu den HEER, door dit middel, konde raedvragen, gelijk hy ook daervan kort daerna heeft gebruik gemaekt, zie vs. 9.

7. Als Saul te kennen gegeven wert, dat David te Kehila gekomen was: fo feyde Saul, by zich zelven, en tot de Hovelingen, die hem omringden: Godt heeft hem in mijne hant overgegeven, want hy is befloten, komende in eene ftadt met poorten ende grendelen: niets zal my nu gemakkelyker zijn, dan hem, in deze bemuurde Stad te belegeren, en in mijne macht te krijgen. Nimmer kon mijn vyand onvoorzichtiger ftap doen, dan deze.

8. Doe liet Saul al het volck ten ftrijde roepen, zoo veel manfchap als hy maer in de wapenen brengen konde: dat fy aftogen nae Kehila, om David ende fijne mannen te belegeren.

9. Als nu David verftont dat Saul dit quaet tegen hem heymelick voorhadde, feyde hy tot den Priefter Abjathar, Brengt den Ephod herwaerts, trek denzelven aen, om den HEER, als Hoogepriester, voor my raed te vragen.

10. Ende David feyde, door den mond van Abjathar: HEERE Godt Ifraëls, uwe knecht heeft fekerlick gehoort, hem is in het zekere bericht, dat Saul foeckt nae Kehila te komen, ende de ftadt te verderven om mijnent wille, om my, langs dezen weg, in zijne macht te krijgen.

11. Sullen my oock de burgers van Kehila in fijne hant overgeven, zoodra de Koning voor deze Stad het beleg flaet? en fal Saul indedaed afkomen, gelijck als uwe knecht gehoort heeft, om deze Stad te belegeren? o HEERE Godt Ifraëls, geeft het doch uwen knecht te kennen! De HEERE nu feyde,

Hy

Hy ſal afkomen. Dit antwoord had God, aen Abjathar, gegeven.

12. Daer na ſeyde David, den HEER ten anderen male, door den mond van Abjathar, raed vragende: Zo dan de Koning werkelyk komt, om deze Stad te belegeren, Souden dan de burgers van Kehila, de verlosſing, welke ik hun heb toegebracht, zoo ondankbaer beantwoorden, dat zy my ende mijne mannen zouden overgeven in de hant Sauls? Ende de HEERE ſeyde, Sy ſouden [*u*] overgeven: ja, zy hebben dat voornemen; zy willen, om u, zich niet aen Sauls ongenade, en hunne Stad aen verwoesting blootſtellen.

13. Doe maeckte hem David ende ſijne mannen op, ontrent ſes hondert man, ende ſy gingen uyt Kehila, ende ſy gingen henen waer ſy konden gaen, om een goed heenkomen te zoeken: en doe Saul geboodſchapt wert, dat David uyt Kehila ontkomen was, ſo hieldt hy op uyt te trecken, en ſtaekte de gemelde onderneming.

14. David nu bleef in de woeſtijne in de veſtingen, dat is onderaerdſche holen en ſpelonken, in welke hy zich verſchuilen, en ook eenigermate verdedigen konde, ende hy bleef op den bergh, of in de ſpelonken van den berg, in de woeſtijne Ziph: ende Saul ſocht hem alle dagen, doch Godt zorgde voor David, en gaf hem niet over in ſijne hant.

15. Als David ſagh, dat Saul uytgetogen was, om ſijn ziele te ſoecken, en hem allerwegen vervolgde, om hem van het leven te berooven: ſo was David in de woeſtijne Ziph in een wout gevlucht, om zich des te beter te kunnen verſchuilen.

16. Doe maeckte ſich Jonathan de ſone Sauls op, die den Koning, zijnen Vader, op dezen tocht, vergezelde, ende hy gingh tot David in 't wout: ende hy verſterckte ſijne hant in Godt, hy bemoedigde zijnen vriend, met de herinnering der belovten, welke de HEER hem gedaen had, en van de zonderlinge verlosſingen, welke hem van tijd tot tijd geſchonken waren; uit aenmer-

king van het een en ander, beurde Jonathan het beklemde gemoed van David op, en spoorde hem aen, om zich gemoedigd op de Godlyke voorzorg te verlaten.

17. Ende hy seyde tot hem, En vreest niet, want gy weet immers, uit kracht der Godlyke belovten, welke aen u gedaen zijn, dat gy eens den throon van Israël beklimmen moet, de hant Sauls mijnes vaders en sal u, uit hoofde van Gods gunstige bescherming, niet vinden, maer gy sult Koningh worden over Israël, ende ick sal de tweede by u zijn: oock weet mijn vader Saul sulcks wel: want de HEER heeft hem, door den mond van Samuel, zoo duidelyk verklaerd, dat hy het erfrecht op de kroon van Israël, verzondigd hebbe.

18. Ende die beyde maeckten een verbont voor het aengesichte des HEEREN. Zy vernieuwden het Verbond van vriendschap, het welk zy reeds voorheen gesloten hadden, en bevestigden het zelve, met eenen plechtigen eed. Ende David bleef zich in het wout verschuilen, maer Jonathan gingh nae sijn huys, en vergezelde zijnen Vader niet verder, in het najagen van David.

Hier openbaert zich het Karakter van Jonathan, in alle deszelvs uitmuntenheid.

A. Hy vertoont hier eene alleszins onbaetzuchtige grootmoedigheid. Hy wist, dat David Koning over Israël worden zoude, in de plaets van zijnen Vader, en dat niets de uitvoering van dezen Godlyken raed zoude kunnen verhinderen. — Deze overtuiging beweegt hem niet alleen, om niets tegen David te ondernemen, maer hy *versterkt hem in God*, hy bemoedigt zijnen beangsten vriend, door de herinnering der Godlyke belovten. — Dit heet met nadruk, in Gods wil te berusten, en alle eigen belang te verzaken.

Had Jonathan eenige neiging gehad, om David van den throon te houden; hy had zich van deze, en vele andere gelegenheden bedienen kunnen, om hem uit den weg te ruimen.

B. Maer

B. Maer was het wel bestaenbaer, met den eerbied en de gehoorzaemheid, welke Jonathan, aen zijnen Vader en Koning, verschuldigd was, dat hy David zoo zeer begunstigde, en hem zelvs bemoedigde, met het mislukken der vervolgingen van zijnen Vader. — Men moet hier altoos het beginsel in het oog houden, uit het welk Jonathan werkte; de verzekering namelyk, dat David, door den HEER zelven, tot den opvolger van zijnen Vader, geschikt ware. — Maer waerin bezondigde hy zich tegen zijnen Vader? Hy raedde David niet, om Saul, door de wegen van list en omkooping, naer het leven te staen; hy bood David zijne hulp niet aen, tot dergelijk eene doemwaerdige onderneming. — Hy raedde zijnen vriend, om de handen van Saul te ontvluchten, en dien tijd geduldig af te wachten, op welke de HEER hem, langs wettige wegen, tot den throon zoude leiden.

C. Maer evenwel Jonathan zorgde voor zijn eigen belang; hy bedong, dat hy, wanneer David tot Koning verheven was, de tweede persoon in het Rijk wezen zoude. — Dan was het geene grootmoedigheid genoeg, van het erfrecht op de kroon, gewillig afte zien, en in deze schikkingen der Voorzienigheid volkomen te berusten? Mogt Jonathan niet zorgen voor zich en zijn huisgezin? Vorderde hy iets meer, dan hy, van Davids vriendschap, billyk verwachten konde? bragt deze vriendschap niet van zelvs mede, dat David, op den throon geplaetst, zijnen boezemvriend, zoo hoog in eer en aenzien verhiev, en hem het leven zoo aengenaem maekte, als maer immer mogelyk ware.

19. Doe David, in het gemelde woud, zijne schuilplaets hield, togen de Ziphiten op tot Saul nae Gibea, seggende, Heeft sich niet David by ons verborgen in de vestingen en verborgene schuilhoeken in 't wout, op of in den omtrek, van den heuvel van Hachila die aen de rechterhant der wildernisse is? of aen de rechtehand van *Jesimon*,

Het Hebreeuwsche woord *Jesimon*, het welk de onzen

door *wildernis* vertalen, schijnt de eigen naem van eene plaets te zijn.

20. Nu dan, o Koningh, komt spoedigh af nae al de begeerte uwer ziele: op uw gemak en vermaek, kunt gy nu dezen uwen vyand machtig worden, ende 't komt ons toe hem over te geven in de hant des Konings, wy rekenen het ons tot eene eer, onzen Heer den Koning, deze aengename gelegenheid aen te bieden.

21. Doe seyde Saul, Gesegent zijt gylieden den HEERE, dat gy, daer zich anders byna niemand thans mijne belangen schijnt aen te trekken, u over my ontfermt hebt, ik wensch, dat God uwe loffelyke diensten, aen my, in dit geval, bewezen, rijkelyk beloonen zulle.

22. Gaet doch henen, ende bereydt [*de sake*] nogh meer, opdat hy my toch niet ontsnappe; onderzoekt zijne verblijvplaets op het nauwkeurigste; dat gy wetet ende besiet sijne plaetse, waer sijn gangh is, neemt alle zijne bewegingen in acht; vraegt het zorgvuldig uit, wie hem daer en daer gesien heeft: want hy heeft tot my geseyt, liever, *men heeft my, van hem gezegd*, dat hy seer listiglick pleegt te handelen, dat hy zeer omzichtig te werk gaet; zoodat hy niet ligtelyk te betrappen is.

23. Daerom siet toe, ende verneemt nae alle schuylplaetsen in dewelcke hy schuylt, komt dan weder tot my met vast bescheyt, met eene zekere aenwijzing van zijne verblijvplaets en van alle zijne bewegingen, so sal ick met ulieden gaen, om hem te vatten: ende 't sal geschieden, so hy in 't lant is, en op de plaets, welke gy my zult aenwijzen, so sal ick hem gewisselyk in mijne handen krijgen; ik zal hem naspeuren onder alle duysenden van Juda, of *ik zal hem nazetten met een machtig heirleger, uit de duizenden van Juda*, van zijne eigen Stam.

24. Doe maeckten sy haer op, ende sy gingen nae Ziph, om alles, volgens het bevel des Konings, te onderzoeken. Daerna brachten zy den Koning bescheid, die daerop met hun ging; de Ziphiten gingen voor het aenge-

gesichte Sauls, om hem den weg, door het bosch, aen te wijzen. David had ondertusschen zijne legerplaets veranderd; hy nu ende sijne mannen waren in de naestbygelegen woestijne van Maon gegaen, in het vlacke velt, aen de rechterhant der wildernisse of van *Jesimon*.

25. Dit maekte dat de aenslag der Ziphiten werd te leur gesteld. Evenwel Saul ende sijne mannen gingen oock in de woestijne Maon, om David te soecken: dat wert David geboodschapt, die van dien rotzsteen, Hachila vs. 19, afgegaen was, ende bleef in het open veld, in de woestijne van Maon: doe Saul dat hoorde, jaegde hy David na in de woestijne van Maon.

26. Ende Saul kwam hier David zoo na, dat 'er maer een berg tusschen hen beide ware: Saul gingh aen dese zijde des bergs, ende David ende sijne mannen aen gene zijde des bergs: 't geschiedde nu dat sich David haestede om te ontgaen van het aengesichte Sauls, maer dit mislukte hem, ende Saul ende sijne mannen omcingelden David ende sijne mannen, om die te grijpen. Nu scheen 'er geen ontkomen aen te zijn, voor David. Dan de Voorzienigheid bezorgde hem, op het alleronverwachtst, eene zeer merkwaerdige uitredding.

27. Doch daer quam een bode tot Saul, seggende: Haest u, ende komt, want de Philistijnen zijn in het lant gevallen.

28. Doe keerde sich Saul van David na te jagen, ende hy toogh de Philistijnen te gemoete: daerom noemde men die plaetse Sela Machlekoth, dat is *rotse der verdeeling*, omdat Saul aldaer, op zulk eene merkwaerdige wijs, van David werd afgescheiden.

Men mogt denken: Saul, die nu zoo lang David had gezocht, en hem nu in handen had, moest in Davids uitroeijing meer belang stellen dan in den inval der Philistijnen; maer zoo veel te zichtbarer is Gods hand in dit geval, dat die inval Saul zoo gewigtig voorkwam dat hy David daer aen gav.

HET XXIV. KAPITTEL.

In de ſpelonk van Engedi vond David de ſchoonſte gelegenheid, om Saul van kant te maken, maer hy was te grootmoedig, om 'er zich van te bedienen.

1. ENde David toogh van daer op, uit de woeſtijne van Maon, ende hy begav zich naer en bleef in de veſtingen, in de onderaerdſche ſpelonken van En-Gedi, eene wel bekende landſtreek, in het ervdeel van Juda, op de uiterſte grenzen van het land, niet verre van de doode zee; hier hoopte hy veilig te wezen; denkende dat Saul hem zoo ver niet volgen zoude.

2. Ende 't geſchiedde na dat Saul wedergekeert was van achter de Philiſtijnen: ſo gaf men hem te kennen, ſeggende, Siet David is in de woeſtijne van En-Gedi.

3. Doe nam Saul drie duyſent uytgeleſene mannen uyt gantſch Iſraël: ende hy toogh henen, om David ende ſijne mannen te ſoecken, tot zelvs boven op de allerhoogſte rotzſteenen, de gewoone verblijvplaets der ſteenbocken.

4. Ende hy quam tot de ſchaepskoyen aen den wegh, daer een zeer groote en ruime ſpeloncke was; ende Saul gingh daer in, om ſijne voeten te decken: om een middag ſlaep te nemen, vergel. Richt. 3: 24, 25. (of zoo als anderen meenen, om zijn gevoeg te doen) David nu, ende ſijne mannen ſaten binnen in deze onderaerdſche verblijvplaets; diep in dezelve, aen de zijden der ſpeloncke.

5. Doe ſeyden de mannen Davids tot hem, in het heimelyke hem inluiſterende: Nu ſchijnt u de Voorzienigheid zelve eenen wenk te geven, dat gy dezen uwen vyand moet uit den weg ruimen: Siet nu den dagh [*in*]

wele-

welcken de HEERE tot u seyt, Siet ick geve
uwen vyant in uwe hant, ende gy sult hem doen
gelijck als het goet sal zijn in uwe oogen: ende
David stont, met alle mogelyke behendigheid op, hy
naderde tot den Koning, ende sneedt stillekens een
slippe van Sauls mantel.

6. Doch het geschiedde daer na, dat Davids
herte hem sloegh: door eene inwendige ontsteltenis, om
dat hy de slippe Sauls afgesneden hadde. Het kwam
hem voor, dat hy den Koning daerdoor onteerd hadde; zoo
ver was het 'er van daen, dat het in zijn hart zou opkomen,
om den Koning om te brengen.

7. Ende hy seyde tot sijne mannen, in het heimelyke,
nadat hy tot hen was wedergekeerd: Dat late de
HEERE verre van my zijn, dat ick die sake doen
soude, welke gylieden my zoo onbedachtzaem hebt aengeraden,
aen mijnen heere den gesalfden des HEEREN,
dat ick mijne hant tegen hem uytsteken
soude. Dit ware eene allerverfoeilykste misdaed: want
hy is de gesalfde des HEEREN.

8. Ende David scheydde of *wederhield* sijne mannen,
die nog al, op het ombrengen van den Koning, bleven
aendringen, met vriendelyke woorden, ende en
liet haer niet toe datse opstonden tegen Saul:
ende Saul, die van dit alles niets gemerkt had, ontwaekt
zijnde, maeckte sich op uyt de spelonckc, ende
gingh op den wegh.

9. Daer na maeckte sich David oock op, ende
gingh uyt de spelonckc, ende hy riep Saul achter
na, seggende, Mijn heere Koningh: Doe
sagh Saul achter sich om, ende David boogh
sich met het aengesichte ter aerde, ende neygde
sich.

10. Ende David seyde tot Saul, Waerom hoort
gy de woorden der menschen, die my haten? waerom
geloovt gy hunne lasteringen, seggende: Siet David
soeckt uw quaet: daer gy 'er nimmer het minste blijk
van ondervonden hebt?

11. Siet te desen dage hebben uwe oogen gesien, dat de HEERE u heden in mijne hant gegeven heeft in dese spelonck, in welke ik met mijne mannen zat, toen gy te slapen laegt; niets zoude my gemakkelyker geweest zijn, dan u te dooden, en my daerop voor Koning te laten uitroepen. Immers zouden uwe mannen, zoodra zy uw lijk zagen, gevloden zijn, of aen my hulde gedaen hebben: ende men seyde, dat ick u dooden soude, mijne manschap raedde my het niet alleen aen, maer drong 'er sterk op, zelvs heb ik zeer veel moeite gehad, om hen te wederhouden, dat zy de handen niet aen u sloegen; doch ik verfoeide zulk eene schendaed, [*mijne hant*] verschoonde en beveiligde u: want ick seyde, Ick en sal mijne hant niet uytsteken tegen mijnen heere, want hy is de gesalfde des HEEREN.

12. Siet doch mijn vader, hoe zeer men my, uwen Schoonzoon, by u belasterd heeft; ja siet de slippe uwes mantels in mijne hant, want als ick de slippe uwes mantels afgesneden hebbe, so ik had u immers even gemakkelyk het leven kunnen benemen. Evenwel en hebbe ick u niet gedoodt, bekent ende siet voor uwe oogen, dat 'er in mijne hant geen quaet noch overtredinge en is, ende ick tegen u niet gesondigt en hebbe: nochtans gy jaegt mijne ziele, dat gyse wechnemet.

13. De HEERE sal richten tusschen my ende tusschen u, ende de HEERE sal my wreken aen u, en my vergelden, voor al het leed, het welk gy my hebt aengedaen. Ik zal, in dezen opzichte, het bestier der Voorzienigheid geduldig afwachten: maer mijne hant en sal niet tegen u zijn, ik zelvs zal niets tegen u ondernemen.

14. Men kan immers de menschen, aen hunne daden, kennen, Gelijck als het spreeckwoort der ouden seyt, Van de godtloose komt godtloosheyt voort: maer waerin heb ik u ooit aenleiding gegeven, om iets kwaeds van my te vermoeden? mijne hant en sal ook, in het vervolg, niet tegen u zijn.

15. Waer-

15. Waerlyk, mijn Koning, gy vernedert u te laeg, dat gy een leger op de been brengt, om zulken geringen perſoon, als ik ben, te vervolgen. Na wien is de Koningh van Iſraël uytgegaen? wien jaegt gy na? na eenen dooden hont? na een eenige vloo?

16. Doch de HEERE ſal zijn tot Richter, ende richten tuſſchen my ende tuſſchen u, ende ſien daer in, wie ſchuldig en onſchuldig is, ende twiſten mijnen twiſt, ende richten my van uwe hant.

17. Ende 't geſchiedde doe David ge-eyndigt hadde alle deſe woorden tot Saul te ſpreken, ſo ſeyde Saul: Is dit uwe ſtemme, mijn ſone David? uwe tegenwoordigheid had ik hier in het geheel niet verwacht; en nog minder, dat gy dergelijke woorden tot my zoudet ſpreken. Deze uwe onverwachte ontmoeting doet my gevoelig aen. — Door deze woorden van David, werd het gemoed des Konings zoodanig verzacht, en zijne aendoeningen raekten zoodanig in beweging, dat hy zich niet bedwingen konde van tranen. Doe hief Saul ſijne ſtemme op, ende weende.

18. Ende hy ſeyde tot David, getroffen, door een levendig beſef van zijne onrechtvaerdige handelwijs: Gy zijt rechtveerdiger dan ick: want gy hebt my goet vergolden, voor het kwaed, het welk ik voornemens was u aen te doen, ende ick hebbe u quaet vergolden, voor alle de diensten, welke gy, aen mijn huis en Koningrijk, bewezen hebt.

19. Ende gy hebt [*my*] heden aengeweſen, dat gy my goet gedaen hebt: thans heb ik eene overtuigende proeve gezien, dat gy my een goed hart toedraegt; want de HEERE hadde my in uwe hant beſloten, u de beste gelegenheid doen ontmoeten, om my van kant te maken, ende gy en hebt my niet gedoodt.

20. Mijn zoon David, dit is waerlyk eene grootmoedigheid, welke geen weerga kent; So wanneer yemant ſijnen vyant gevonden en in zijne macht gekregen heeft, ſal hy hem op eenen goeden wegh ongeſtoord laten henen gaen? wie hoorde immer van zulk eene edel-

moedigheid? de HEERE nu vergelde u het goede, voor desen dagh dien gy my heden gemaeckt, voor de verschooning, welke gy my geschonken hebt.

21. Ende nu, siet, ick weet, en bemerk duidelyk, uit alle de zonderlinge wegen, welke de Voorzienigheid met u inslaet; dat gy voorseker Koningh worden sult, ende dat het Koninckrijcke Israëls in uwe hant bestaen sal.

22. So sweert my dan nu by den HEERE, So gy mijn zaet na my sult uytroeyen; ende mijnen name sult uytdelgen van mijnes vaders huys, dat 'er niemand van mijn nageslacht zou overblijven!

23. Doe swoer David aen Saul, dat hy des Konings nakomelingen sparen en begunstigen zoude: ende Saul gingh in sijn huys te Gibea, maer David ende sijne mannen gingen op in de vestinge, of spelonk Engedi, omdat hy, de onstandvastigheid van Saul kennende, zich in geen open landstreek vertrouwen durvde.

Loopen 'er, in dit geschiedverhael, niet vele byzonderheden te zamen, welke ongeloovbáer zijn?

Volgens het voorgeven der Deisten, is dit geheele verhael ten hoogsten ongerijmd. — Laten wy hunne bedenkingen wat nader ter toetse brengen.

I. Hoe is het mogelyk, vraegt men, dat Saul in een spelonk ging, in welken zich David, met alle zijne mannen, bevond? zou de Koning, hunne tegenwoordigheid bemerkende, David met de zijnen niet, door zijne krijgsmacht, hebben laten ombrengen of gevangen nemen? — Maer men verbeelde zich de spelonk, zoo als dezelve door Josephus nader beschreven wordt *Antiq. Jud.* l. 6. c. 13; het was een onderaerdsch hol, zeer groot en uitgestrekt, zoo wel in de lengte, als in de breedte. Saul vermoedde in het geheel niet, dat David zich met de zijnen, in deze spelonk, bevond. Hy ging 'er gerust in, gelijk men in het Oosten meermalen gewoon is, om te slapen, of zoo als anderen, met Josephus, meenen, om zijn gevoeg te doen.

doen. Zijne gewapende mannen hielden de wacht, buiten de ſpelonk, en de Koning dacht, dat hy niets te vreezen had. David en zijne mannen zaten achter in de ſpelonk. Voor Saul, die 'er inkwam, was het onmogelyk, David en zijne mannen te zien, omdat zy achter aen in het duiſtere zaten, van het licht af; maer David en zijne mannen zagen tegen het licht in, het welk door den ingang kwam, en dit gav hun aenleiding, om Saul en alle zijne bewegingen duidelyk waer te nemen.

II. De mannen, die David vergezelden, ſpraken met hem, en ſpoorden hem aen, om Saul van kant te maken: zou de Koning dit niet gehoord hebben? — Dan de ſpelonk was zeer lang en ruim; dit maekte dat men achter aen, met eene zachte ſtem, tegen elkanderen inluiſterende ſpreken konde, zonder dat het door Saul, voor aen den ingang, vernomen wierd; en, indien men veronderſtelt, dat Saul geſlapen hebbe, laet zich de zaek nog gemakkelyker begrijpen.

III. Zou Saul het niet zijn gewaer geworden, dat men een ſtuk van zijnen mantel afſneed? — Wanneer hy ſliep, kon dit, door eene veerdige hand, ligtelyk geſchieden. Zo hy alleen in de ſpelonk gekomen is, om aen de noodzakelykheid der natuur te voldoen, moet men 'er by begrijpen, dat Saul vol en ingeſpannen ware van gedachten. Daerenboven moet men zich de behendigheid herinneren, met welke men iets van dien aert kan verrichten aen iemand, die 'er in het geheel geen vermoeden op heeft.

IV. Verdient de handelwijs van David, in het ſparen van Saul, wel eens, als zulk eene zonderlinge grootmoedigheid, geroemd te worden? Was het ook eene ſtaetkundige list, om eene meer gunstige tijdsomſtandigheid af te wachten, eer hy den throon beklom? Zou hy ook gedacht hebben, dat de Israëliten eenen man, die zich aen Koningsmoord had ſchuldig gemaekt, niet voor hunnen gebiedenden Vorst erkennen zouden?

Hoe kunnen de allerduidelykſte zaken verdonkerd werden! — Davids eigene mannen dachten, dat hem geene meer gunstige gelegenheid konde gegeven werden, om

zich van het Koningrijk meester te maken, en dat hy nu, door de Voorzienigheid zelvs, geroepen wierd, om Saul van kant te maken vs. 5. — Saul zelvs beschouwde deze handelwijs van David, als eene grootmoedigheid zonder voorbeeld vs. 19, 20. — De bedenking, dat het volk van David, als eenen Koningsmoorder, zoude zijn afgekeerd, is geheel ongegrond. Daer Saul zoo menigmael naer het leven van David gestaen had, zou het volk het vermoorden van Saul, als een middel van noodzakelykheid, en zelvsverdediging, beschouwd en goedgekeurd hebben.

Zou David den Koning ook daerom gespaerd hebben, omdat hy geenen kans hadde, de handen van Sauls Krijgsknechten te ontkomen, die, aen den ingang der spelonke, de wacht hielden? — In tegendeel, zoodra de Krijgsknechten van Saul vernomen hadden, dat hunne Koning gesneuveld was, zouden zy zekerlyk in de grootste verbijstering en wanorde geraekt zijn. Buiten allen twijffel zouden zy zich aenstonds aen David onderworpen hebben; wy weten hoe het zeer dikwijls, by soortgelijke gelegenheden, onder andere volken gegaen zy.

V. Hoe is het te begrijpen, dat Saul, toen hy uit de spelonk gegaen was, David voor hem ziende, niet aenstonds op dezen vyand zy aengevallen? hoe is het althans mogelyk, dat hy David zoo lang, met geduld, heeft kunnen hooren spreken? — Maer men verbeelde zich, voor een oogenblik, in de plaets van Saul te wezen; en men zal ligtelyk begrijpen kunnen, hoe verbaesd de Koning geweest zy, toen hy zag, dat David hem, uit de spelonk, volgde, vooral toen hy begon te bemerken, dat het in Davids hand geweest ware, hem het leven te benemen. — Daerdoor werd zijne woede niet alleen bedaerd, maer zijn gemoed ook dermate bewogen, dat hy zijne tranen niet bedwingen konde, vs. 17.

VI. Nog zegt men, ligt 'er eene ongerijmdheid, in het zeggen van Saul tot David vs. 21, *Ik weet, dat gy voorzeker Koning worden zult*; wanneer men dezelve vergelijkt, met het gedrag, het welk gemelde Saul naderhand gehouden heeft.

heeft. Zoude Saul, in geval van zulk eene overtuiging, van nu af aen zijne vervolgingen niet gestaekt hebben? — Dit zou hy zekerlyk gedaen hebben, indien hy een man geweest ware van een bedaerd gemoed, en van een standvastig karakter; en, zoo lang hy redelyk dacht, liet hy werkelyk af, van Saul te vervolgen, vergel. vs. 23. Maer Saul was zoo ongelukkig, dat zijne drivten meesten tijds over zijne reden zegepraelden. Zal men zich verwonderen, dat een man van zulk een woest en ontembaer karakter, als Saul was, dingen doet, welke het gezond verstand afkeurt?

VII. David, zegt men eindelyk, was een meinediger. Hy zwoer vs. 22: 23. dat hy, den Throon beklommen hebbende, het nageslacht van Saul niet zoude uitroejen, en evenwel heeft hy naderhand zeven Nakomelingen van Saul laten ophangen. Dan de uitvoering, van het gene men bezweert, moet altoos aen den Godlyken wil zijn ondergeschikt. David zoude dezen eed, in alle opzichten, heilig gehouden hebben, indien de HEER zelvs niet uitdrukkelyk geboden had, dat de gemelde personen zouden worden opgehangen 2 Sam. 21: 14.

HET XXV. KAPITTEL.

De dood en de begravenis van Samuel vs. 1. — *Het onbescheiden gedrag van Nabal, omtrent David vs.* 2-35. — *Het Huwelyk van David met Abigail vs.* 36-44.

1. (*a*) ENde Samuel sterf eenen natuurlyken en vreedzamen dood, in eenen aenmerkelyken ouderdom; ende, vermids deze Godsman, by gantsch Israël

(*a*) 1 Sam. 28: 3.

in algemeene hoogachting was, vergaderde sich het volk, ende sy bedreven rouwe over hem, gelijk Josephus zegt vele dagen, hartelyk bedroevd zijnde over dit verlies, het welk voor de geheele Natie een zware slag was, ende begroeven hem in of by sijn huys te Rama, de Stad van zijne geboorte en wooning: ende David maeckte hem op, ende toogh af, zoodra hy den dood van Samuel vernomen had, nae de woestijne Paran, in het Zuiderdeel van Juda, liggende kort aen Arabie, om, wanneer hem de nood drong, terstond te kunnen vluchten.

Dit afsterven van Samuel was eene nieuwe beproeving, voor David. Dees Propheet had hem, in alle zijne benauwdheden, met raedgevingen en vertroostingen, ondersteund en versterkt.

2. Ende daer was een zeker vermogend man te Maon, in de nabuurschap van de woestijne Paran, alwaer David thans, met zijne manschap gelegerd was, ende sijn bedrijf was te Carmel, daer te Carmel, in het ervdeel van Juda, digt by Maon, had hy zijne voornaemste bezittingen, ende die man was seer groot, in rijkdom en aenzien, ende hy hadde drie duysent schapen, ende duysent geyten: ende hy was in 't scheeren sijner schapen te Carmel, het welk, in die dagen, een feesttijd was.

3. Ende de name des mans was Nabal, ende de name sijner huysvrouwe Abigaïl: ende de vrouwe was goet van verstande, ende karakter, ook was zy schoon van gedaente, maer de man was hart, en onbuigzaem van gemoed, ende van een wrevelig humeur, ook was hy boos van daden, met een woord, een lievdeloos mensch, die alleen voor zijn eigen belang zorgde, ende hy was evenwel, met dit alles een Calebijt, oorspronkelyk uit het geslacht van den braven en edelmoedigen Kaleb.

Kalebi staet 'er in het Hebreeuwsch. *Kaleb* beteekent enen *hond*, de LXX hebben het daerom vertaeld, *een hondsch mensch*.

4. Als

4. Als David hoorde in de woestijne, dat Nabal te Carmel sijne schapen schoer:

5. So sondt David, vermids de tijd der schaepschering een tijd was van vreugde en gastmalen, tien jongelingen uit zijne lijvwacht, om den vermogenden man, door zulk een talrijk gezandschap, des te meer te vereeren: ende David seyde tot de jongelingen, Gaet op nae Carmel, ende als gy tot Nabal komt, so sult gy hem in mijnen name nae den welstant vragen, en van mijne byzondere hoogachting, onder de beleevdste uitdrukkingen, verzekeren.

6. Ende sult alsoo seggen tot dien welvarenden en rijken man, Vrede zy u; ende uwen huyse zy vrede, ende allen dat gy hebt zy vrede: zijt, met alle de uwen; en al het uwe; in alle opzichten, mildelyk gezegend!

7. Ende nu, zoo zult gylieden 'er, als in mijnen naem sprekende, byvoegen: ick hebbe gehoort, dat gy scheerders hebt; dat het by u het vrolyk en herbergzaem feest der schaepschering zy. Dit geevt my aenleiding, om het een en ander, ter verversching, voor my en mijne manschap, te laten vragen: te meer omdat ik eene scherpe krijgstucht gehouden heb, en zorg gedragen, dat aen uwen bedienden geen het minste leed werd aengedaen. Nu dit weet gy zelvs, de onder-herders die gy hier omstreeks in het veld hebt, zijn van allen overlast mijner gewapende mannen bevrijd geweest, zy zijn by ons geweest, vermids zy hunne schapendrivten, tot aen mijne legerplaets, hebben uitgestrekt, maer wy en hebbense geen smaetheyt aengedaen, ende sy en hebben oock niets gemist alle de dagen die sy te Carmel geweest zijn, daer gy weet, hoe het anders by een leger toegaet.

8. Vraegt het uwe jongelingen of bedienden, ende sy sullen 't u te kennen geven, laet dan dese jongelingen, deze gewapende mannen, die ik tot u gezonden heb, genade en gunst vinden in uwe oogen, want wy zijn op eenen goeden dagh gekomen; op eenen dag van vreugde en maeltijden, op welken men 'er

zijn genoegen in pleegt te ftellen, om anderen, in zijn blijdfchap te doen deelen: geeft doch uwen knechten, ende uwen fone David, die u, als een Vader eerbiedigt, het een en het ander, ter ververfching, van 't gene dat uwe hant vinden fal.

9. Doe de jongelingen Davids gekomen waren, ende in Davids name nae alle die woorden tot Nabal gefproken hadden, fo hielden fy ftille, niets ander dan een zeer minzaem en gunstig antwoord verwachtende. Maer, tot hunne verbazing, viel de zaek geheel anders uit.

10. Ende de norfche Nabal antwoordde den knechten Davids, ende feyde, op eenen zeer verachtelyken toon: Wie is David, ende wie is de fone Ifai? wat heb ik, met dien goed - gelukzoeker en landlooper uittestaen? daer zijn heden vele knechten die haer affcheuren elck van fijnen heere. Het fchijnt thans de manier te wezen, dat de knechten van hunne heeren wechloopen en zich tegen hen opwerpen; tot deze verachtelyke lieden behoort David ook. Zou ik aen zulken man beleevdheden bewijzen, en hem ftijven in zijne muitzieke onderneming?

11. Soude ick dan mijn broot ende mijn water, ende mijn geflachtet [*vleefch*] nemen, dat ick voor mijne fcheerders geflachtet hebbe, ende foude ick het aen zoo eenen verachtelyken David zenden, en het den mannen geven die hem volgen, en die ick niet en weet van waer fy zijn en wat zy bedoelen?

12. Doe keerden fich de jongelingen Davids nae haren wegh, naer de legerplaets, in de woeftijne Paran, ende fy keerden weder, ende quamen, ende boodfchapten hem achtervolgens alle defe ruuwe en onbefcheidene woorden.

13. Doe David dit antwoord van den hondfchen Nabal gehoord had, ontftak hy dermate in toorn, dat hy befloot om zich aen Nabal te wreken: zelvs zwoer hy eenen duuren eed, dat hy Nabal, met alle zijne mannen, van kant maken zoude, vergel. vs. 22. Met dit voornemen dan feyde de gramftorige David, tot fijne mannen, Een yegelick

lick gorde sijn sweert aen; doe gordde een yegelick sijn sweert aen, ende David gordde oock sijn sweert aen: ende sy togen op achter David, ontrent vier hondert man, naer de plaets, alwaer Nabal zijne schaepscheerders had, om hen allen over den kling te doen springen, ende daer blevender twee hondert by de gereetschap in de legerplaets.

Dus waren nu de 400 mannen, die zich eerst, Kap. 22: 2. by hem vergaderd hadden, tot 600 aengegroeid.

De handelwijs van Nabal was zeer onbeschoft; strijdig met alle regelen van beschaevdheid.

Het ongeloov heeft 'er zich op toegelegd, om dit gedrag van Nabal, op alle wijze, te verschoonen; en in tegendeel de gramschap van David, in een allerhatelykst licht, te doen voorkomen.

Hoe is het, met het karakter van eenen man nae Gods hart, over een te brengen, vraegt men, dat hy, om het weigeren van een vrywillig geschenk, zoo woedende werd van gramschap, dat hy den weigeraer, die hem immers niets verplicht was, den dood zwoer? — Maer men moet zich de zaek in het ware licht voorstellen. David gav zekerlyk, in dit geval, al te veel toe aen zijne drivten. Het wraekzuchtig voornemen, het welk hy opvatte, om Nabal, met alle zijne bedienden, te vermoorden, is niet te verdedigen; en de eed, met welken hy dit voornemen bevestigde, was ligtvaerdig en onbezonnen. Dit begreep en erkende hy zelvs, zoodra hy door Abigail tot bedaren was gebracht. Hy dankte deze verstandige vrouw, voor haren zachtmoedigen raed, en erkende het als eene byzondere weldaed, dat God hem, door middel van deze vrouw, van de voorgenomen bloedstorting, had terug gehouden, zie vs. 32-34.

Maer wanneer wy alle de omstandigheden behoorlyk in aenmerking nemen, zal men erkennen moeten, dat Nabal zich, omtrent David, zoo onbeschoft gedragen had, dat men meer dan een mensch wezen moest, om, door dergelijke beleedigingen, niet in gramschap ontstoken te worden.

De boodschap, welke David aen den vermogenden man

liet doen, was zeer beleevd. Om hem te vereeren, zond David niet minder dan tien mannen, uit zijne lijvwacht. Hy liet hem, op de vriendelykste wijs, om eenige ververschingen, verzoeken. Ook moet men zich de herbergzaemheid en gastvryheid herinneren, welke by de Oosterlingen plaets heeft, en vooral den tijd in aenmerking nemen; Nabal was aen het scheren van zijne schapen; in dien tijd was men gewoon gastmalen aen te leggen, en blijken te geven van milddadigheid. David bepaelde niets, hy vroeg eenvouwig om eenige mondbehoevtens, en liet de maet en soort aen Nabals bescheidenheid over. David bediende zich van geene bedwangmiddelen, hy liet geene bedreigingen doen; de eenige drangreden van welke hy zich bediende, was de herinnering van de gestrenge krijgstucht, welke hy gehouden had, zoodat Nabal of zijnen knechten geen schijn van overlast was aengedaen. Hier voor mogt David, met recht, eenige blijken van dankerkentenis verwachten.

Maer Nabal sloeg het vriendelyk verzoek van David niet alleen, op eene zeer onheusche wijs, af, maer liet hem zelvs een smadelyk en tergend antwoord terug brengen. — De terging, welke hy David aendeed, was onverdraeglyk, vooral voor eenen Oorlogsheld. David was de Schoonzoon van den Koning, en de, door God zelven, verordende ervgenaem van den throon; hy stond, als een Krijgsheld, aen het hoofd van zijne gewapende manschap: wat zou men, in onzen tijd, van eenen Krijgsman zeggen, die zich, over dergelijken hoon, niet gevoelig betoonde?

Daerenboven had Nabal den Held gelasterd, en hem uitgescholden, voor eenen oproermaker, die tegen zijnen Heer was opgestaen: hoe zou David zijn gezach, by zijne manschap, hebben kunnen bewaren, wanneer hy deze terging ongevoelig verdragen had?

Zelvs schijnt Nabal de gezanten van David beschimpt en mishandeld te hebben. Een van Nabals knechten verhaelde aen Abigail, dat Nabal tegen de boden van David was *uitgevaren* vs. 14. Het Hebreeuwsche woord beteekent eenen *vyandelyken aenval* te doen; wy mogen 'er uit besluiten, dat de onbeschofte Nabal zijnen bedienden belast hebbe,

om

om op de boden van David aen te vallen, en hun misschien stokslagen te geven.

Wanneer men nu dit alles in aenmerking neemt, zal men zich dan verwonderen, dat David, toen hy tijding kreeg van deze onbeschofte behandeling, in de eerste drivt, een voorbarig besluit nam, om Nabal, met zijne gansche huis, te dooden; daer hy in het begrip viel, dat het geheele huisgezin deel had, in den tergenden hoon, die hem was aengedaen.

David, zal men zeggen, had geen recht op goederen van Nabal, noch gezach, om iets van Nabal te vorderen. — Dat is waer; het stond aen Nabal, of hy het verzoek van David wilde voldoen. Hy had het, op het strengst genomen, kunnen weigeren, en hy zou niet meer dan onvriendelyk geweest zijn. — Maer de terging daerby aen David, en de mishandelingen aen zijne boden, aengedaen, waren onverschoonbaer, en onverdraeglyk.

Ondertusschen werd David, door de vriendelyke ontmoeting van Abigail, van zijn voorbarig voornemen, gelukkig terug geroepen.

14. Doch een jongelingh uyt de jongelingen, een van Nabals bedienden, boodschapte 't voorgevallene aen Abigaïl Nabals huysvrouwe, seggende, Siet David heeft boden gesonden uyt de woestijne om onsen heere te segenen, maer hy is tegen hen uytgevaren, hy heeft David een hoonend antwoord gezonden, en zelvs zijne boden laten afslaen.

15. Nochtans zijn sy ons seer goede mannen geweest: alle de krijgsknechten van David hebben de onderherders, die de schapen in de nabuurschap van hunne legerplaets, weidden, zeer vriendelyk behandeld; ende ons geen den minsten overlast gedaen: wy en hebben geen smaetheyt geleden, ende wy en hebben niets gemist alle de dagen [*die*] wy met hen verkeert hebben, doe wy op 't velt waren.

16. In tegendeel zy hebben ons bewaekt, en onder hunne

bescherming genomen; Sy zijn een muer om ons gewecst, soo by nachte als by dage, alle de dagen die wy by haer geweest zijn, weydende de schapen.
17. Ik vrees voor de gevolgen, en de billyke wraek van den getergden David. Weet dan nu, ende siet wat gy doen sult; zijt toch op middelen bedacht, om de weerwraek van David, zo het mogelyk is, aftewenden: want ik twijffel 'er niet aen, of het quaet is ten vollen over onsen heere besloten, ende over sijn gantsche huys: Ik zou deze waerschouwing wel aen onzen heer zelven doen, maer ik durv niet, van wegens zijn onhandelbaer karakter, ende, gy weet het zoo wel als ik, hy is een sone Belials, dat men hem niet magh aenspreken, of men heeft zijne oploopendheid en woede te vreezen. Daerom breng ik dit bericht aen u.
18. Doe haestede haer Abigaïl, ende nam een zeer aenzienlyk geschenk met zich, bestaende in twee hondert brooden, ende twee ledersacken wijns, ende vijf toebereydde schapen, ende vijf maten geroost koorn, ende hondert stucken rosijnen, ende twee hondert klompen vijgen, ende leyde [*die*] op eselen.
19. Ende sy seyde tot hare jongelingen of knechten: Treckt, met de geladen ezelen, vast vooruit henen voor mijn aengesichte, siet ick kome achter ulieden: doch haren man Nabal, en gaf sy het niet te kennen: want hy zou haer deze onderneming verboden hebben.
20. 't Geschiedde nu doe sy op den esel reedt, ende datse afquam in het verborgene, in het nederhellende des bergs, ende siet, David ende sijne mannen quamen van eenen anderen berg af haer te gemoete, ende sy ontmoettese.
21. David was werkelyk in aentogt, om Nabal, met zijn gansche huis, uitteroejen. Hy nu hadde by zich zelven en tot zijne mannen geseyt: Ik zal Nabal met alle de zijnen om hals brengen, Trouwens ick hebbe te vergeefs

geefs bewaert al wat dese ondankbare man in de woestijne heeft, alſo dat 'er niets van allen dat hy heeft, gemiſt is: ende hy heeft my quaet voor goet vergolden.

22. Soo doe Godt den vyanden Davids, ende ſoo doe hy daer toe, God make de pogingen mijner vyanden voorſpoedig, en geve my over tot hunnen wil. indien ick van alle die hy heeft, tot morgen overigh late, die aen den wandt piſt!

23. Doe nu Abigaïl David ſagh, ſo haeſtede ſy haer, ende quam van den eſel af: ende ſy viel voor het aengeſichte Davids op haer aengeſichte, ende ſy boogh haer ter aerde, om hem, nae de Oosterſche gewoonte, op de eerbiedigſte wijs, te begroeten.

24. Ende ſy viel aen ſijne voeten, ende ſeyde, Och mijn heere, ik heb tot mijn leedwezen gehoord van den hoon en de tergingen, welke u, door mijnen man, zijn aengedaen: vergeev het hem; het is het gevolg van zijn ongunstig karakter. Verkiest gy 'er wraek van te nemen, laet ik het ſlagtoffer zijn, reken my de ſchuld toe; mijne zy de miſdaet, vergun my, dat ik voor mijnen man pleite, ende laet doch uwe dienſtmaegt voor uwe ooren ſpreken, ende hoort de woorden uwer dienſtmaegt geduldig aen.

25. Mijn heere en ſtelle doch ſijn herte niet aen deſen Belials man, hy ſtoore zich niet aen de mishandelingen van dezen onbeſuisden mensch. Hy is uwe gramſchap niet waerdig. Wreek u niet aen Nabal. Hy verdient uw medelijden. Zijn gehouden gedrag is het uitwerkſel van zijn klein verſtand en woesten aert: want gelijck ſijn name is, alſoo is hy indedaed: ſijn name is Nabal, het welk eenen *dwazen* beteekent; ende dwaeſheyt is by hem: ende ick uwe dienſtmaegt en hebbe de jongelingen mijnes heeren niet geſien, die gy geſonden hebt: ik ben van de ganſche ontmoeting, zoo lang onkundig geweest, tot dat zy my door eenen bedienden verhaeld werd. Had ik iets van uw ver-

zoek geweten, ik zou u, buiten weten van mijnen man, van al het noodige verzorgd hebben.

26. Ende daerom nu, mijn heere vergeev het hem. Hy weet niet beter. Merk my aen, als een middel, het welk de Voorzienigheid u doet ontmoeten, om u van de voorgenomen weerwraek terug te houden, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, ende uwe ziele leeft, 't is de HEERE die u verhindert heeft van te komen met bloetstortinge, dat uwe hant u soude verlossen, en dat gy u zelven, met geweld, zoudt recht verschaffen: ende nu, dat even zoo verdwaesd als Nabal is, worden mogen alle uwe vyanden, ende die tegen mijnen heere quaet soecken.

27. Ende nu, dit geringe, het welk op de ezelen geladen is, dit is de segen of het geschenk, die uwe dienstmaegt mijnen heere toegebracht heeft: dat hy gegeven worde den jongelingen, die mijnes heeren voetstappen nawandelen.

28. Vergeeft doch uwe dienstmaegt de overtredinge, welke ik op my genomen heb: want de HEERE sal sekerlick mijnen heere een bestendigh huys maken, en u, ten eenigen tijd, op den throon van Israël plaetsen; dewijle mijn heere de oorlogen des HEEREN oorloogt, tegen de Philistijnen, de vyanden van Gods volk, ende 'er geen quaet by u gevonden en is van uwe dagen af; vermids gy u, in geen het minste opzicht, aen die verfoeilyke misdaed, hebt schuldig gemaekt; welke u, door mijnen dwazen man, is aengetijgd.

29. Wanneer een mensche, wie hy ook wezen mag, opstaen sal, om u te vervolgen, ende om uwe ziele te soecken: so sal God u beveiligen; de ziele mijnes heeren zal ingebonden zijn in het bondelken der levendigen by den HEERE uwen Godt, de HEER zelvs zal eene byzondere zorg dragen voor uw leven, gelijk men kostbare dingen, welke men zorgvuldig bewaren wil, in een bundelken inbindt; maer de ziele uwer vyanden sal hy slingeren uyt het midden van de holligheyt des slingers; de HEER zal hen allen, op eene

verach-

verachtelyke wijs, verdelgen, gelijk men iets, met verachting, wechflingert.

30. Ende 't ſal geſchieden, als de HEERE mijnen heere nae al het goet doen ſal, dat hy over u geſproken heeft: ende hy u gebieden ſal, dadelyk een Voorganger te zijn over Iſraël:

31. So ſal de inwilliging van dit mijn verzoek u, mijnen heere, niet zijn tot wanckelinge, noch aenſtoot des herten. In tegendeel de uitvoering van uw wraekzuchtig voornemen zou u, op den throon van Israël, een ſmertelyk naberouw veroorzaken, te weten dat gy bloet ſonder oorſake ſoudet vergoten hebben, ende dat mijn heere hemſelven ſoude verloſt hebben: ende als de HEERE mijnen heere weldoen ſal, ſo ſult gy uwer dienſtmaegt gedencken, en u verblijden, dat gy mijn ootmoedig verzoek hebt ingewilligd.

32. Doe de verſtandige Abigail deze woorden geſproken had, ſeyde David tot Abigaïl: Geſegent zy de HEERE de Godt Iſraëls, die u te deſen dage my te gemoete geſonden heeft.

33. Ende geſegent zy uwe raet, ende geſegent zijt gy, dat gy my te deſen dage geweert hebt, van tot Nabal en zijn huis te komen met bloetſtortinge, dat mijne hant my verloſt ſoude hebben.

34. Want voorſeker, ['t *is ſoo waerachtigh als*] de HEERE de Godt Iſraëls leeft, die my verhindert heeft, van u quaet te doen: dat, ten ware dat gy u gehaeſtet hadt, ende my te gemoete gekomen waert, ſo en ware Nabal niemant die aen den wandt piſt overigh gebleven tot het morgenlicht.

35. Doe nam David, ten blijke, dat hy haer verzoek had ingewilligd, uyt hare hant dat ſy hem gebracht hadde: ende hy ſeyde tot haer, Treckt met vreden op nae uw huys, ſiet ick hebbe nae uwe ſtemme gehoort, ende hebbe uw aengeſichte aengenomen; 'er zal, om uwent wil, aen Nabal geen leed geſchieden.

De aenspraek van Abigail aen David verdient zeer onze verdere aendacht.

In deze geheele redevoering betoonde Abigail, niet alleen hare vriendelykheid en openhartigheid, maer ook wel voornamelyk, eene meer dan gewoone schranderheid. — De gansche aenspraek was indedaed kunstig, en met zeer veel beleid ingericht; zoodat zy niet kon nalaten invloed te hebben, op zulk een gevoelig en edelmoedig hart, als dat van David was.

Abigail erkent de misdaed van haren man. Ook zoekt zy die misdaed, in haer soort, niet te verschoonen; maer de drangredenen, om Davids gramschap te doen bedaren, ontleent zy uit het beginsel, uit het welk Nabal werkte. Zy brengt David onder het oog, dat de terging, welke Nabal hem had aengedaen, geene voorbedachte boosheid geweest ware, geen uitwerksel van eenen personelen haet, maer enkel het gevolg van 's mans onverstand en ongunstig karakter.

Om haren man te beveiligen, verzocht zy, dat haer de gansche misdaed mogt worden toegerekend. Hoe zeer moest deze grootmoedigheid het hart van David treffen? Maer ondertusschen, om David tot medelijden te bewegen, verzekert zy hem, dat zy van het gansche geval niets ter waereld geweten hebbe.

Om het hart van David nog al verder te vermurwen, wenscht zy, dat de vyanden van den Held, zoo verachtelyk worden mogten, als Nabal was. Hoe zeer was die wensch geschikt, om de eerzucht van eenen Krijgsman te strelen? — Vervolgens biedt zy David haer geschenk aen, het welk indedaed Vorstelyk was, maer zy spreekt 'er van, als of het slechts eene kleinigheid ware. — Ook vertoont zy hem, dat de weerwraek, aen zulken verachtelyken man, als Nabal was, ver beneden zijne waerdigheid ware. — Maer het kunstigste van de gansche aenspraek, en het welk ook het meest geschikt was, om Davids gramschap te stillen, bestond hierin, dat zy hem onder het oog bragt, hoe de uitvoering van zijn wraekzuchtig voornemen hem, wanneer hy op den throon van Israël gezeten was, een allerverdrietigst naberouw veroorzaken zoude; en aen den anderen kant, met hoe veel

ver-

vermaek hy altoos aen deze hare ontmoeting gedenken zoude, wanneer hy zich door haer bewegen liet tot het grootmoedig verschoonen van eenen dwaes, die hem, in zijne dwaesheid, getergd had.

Dan keeren wy weder tot het gewijde Geschiedverhael.

36. Doe nu Abigaïl, door hare innemende aenspraek, den grootmoedigen David bewogen had, om van de voorgenomen weerwraek aftezien, keerde zy weder, naer hare wooning. Als zy dan tot Nabal quam, siet so hadde hy een maeltijt in sijn huys, zoo overvloedig en prachtig, als of het eenes Konings maeltijt geweest was, ende het herte Nabals was vrolick op deselve, ende hy was seer droncken: daerom en gaf sy hem niet een woort, kleyn noch groot, te kennen, tot aen het morgenlicht, dewijl hy ten eenemael buiten staet was, om 'er iets van te begrijpen.

37. 't Geschiedde nu in den morgen, doe de wijn van Nabal gegaen en hy uitgeslapen was, so gaf hem sijne huysvrouwe die woorden te kennen, welke zy met David gewisseld had: doe bestorf sijn herte in het binnenste van hem, ende hy wiert, van den schrik, zoo koud als een steen, wanneer hy het schromelyk doodsgevaer overdacht, in het welk hy, buiten zijn weten, verkeerd had.

38. Ende die schrik veroorzaekte hem eene doodelyke krankte: want 't geschiedde ontrent [*na*] tien dagen, so sloegh de HEERE den Nabal dat hy sterf.

39. Doe David hoorde dat Nabal doot was, so seyde hy, Gesegent zy de HEERE, die den twist mijner smaetheyt getwistet heeft van de hant Nabals; hoe blijkbaer is, in dit geval, het bestier van Gods vergeldende Voorzienigheid; die Nabal gestraft heeft, over de hoonende terging, welke hy my had aengedaen! ende gezegend zy de HEER: want hy heeft my sijnen knecht onthouden van het quade, het welk ik voorgenomen had zelvs aen Nabal te doen, ende [*dat*] de HEERE evenwel het quaet Nabals op sijnen kop heeft doen wederkeeren: Ende David, die door de wijsheid en

vriendelykheid van Abigail zeer bekoord was, sondt; eenen voegzamen tijd daerna, boden henen, ende liet met Abigaïl spreken, dat hyse sich ter vrouwe name. Hy liet Abigail dit voorstel doen, door gezanten; deels om haer te vereeren; deels opdat het hem minder tot schande zoude gerekend worden, wanneer Abigail het voorstel van de hand wees; deels om Abigail des te meer eene vrye keus te laten; eindelyk om allen schijn voor te komen, als of hy haer met geweld genomen hadde.

40. Als nu de knechten Davids tot Abigaïl gekomen waren te Carmel: so spraken sy tot haer, seggende, David heeft ons tot u gesonden, dat hy sich u ter vrouwe neme.

41. Doe stont sy op, ende neygde haer met het aengesichte ter aerde, uit eerbied voor den naem van David, ende sy seyde, Siet uwe dienstmaegt is gereed, om, op het bevel van David, de allerlaegste diensten te verrichten, zelvs sy mijne persoon, wanneer David het begeert, tot eene dienaresse om de voeten der knechten mijnes heeren te wasschen.

Dit antwoord was van dien aert, dat het eene heusche weigering scheen in te sluiten: evenwel behelsde 't zelve, of was gepaerd met, hare bewilliging in het huwelyk, dat, om de onzekerheid van Davids verblijv in die streek, zoo spoedig moest voltrokken worden als doenlyk was.

42. Abigaïl nu haestede, ende maeckte haer op, ende sy reedt op eenen esel, overeenkomstig haren staet, vergezeld met hare vijf jonge maegden, die hare voetstappen nawandelden: sy dan volgde de boden Davids na, ende sy wert hem ter huysvrouwe.

Uit dit Huwelyk van David, met Abigail, heeft het ongeloov aenleiding genomen, tot de zeer hatelyke beschuldiging, als of Abigail, in hare ontmoeting tot David, hem haer lichaem, tot onkuisheid hebbe aengeboden, om hem te bevredigen.

Ik noem deze beschuldiging zeer hatelyk, omdat 'er schijn noch schaduw is tot zulk een vermoeden.

Abi-

Abigail ſprak tot David, in de tegenwoordigheid en ten aenhooren, zoo van hare eigene bedienden, als van Davids manſchap. — Wat zou de ſchrandere Abigail, tot zulk eene ſchaemtelooze opoffering van hare eer bewogen hebben? Zulk een gedrag moest voortgekomen zijn, of uit lievde tot, of uit haet tegen haren man. — Zekerlyk niet het eerste; want droeg zy haren man de rechte lievde toe, dan kon het in haer hart niet opkomen, zich, tot zulk eene ſtrafwaerdige gemeenſchap met David, aen te bieden; vooral daer hare ſchranderheid heur eerlyke middelen genoeg aen de hand gav, om de gramſchap van David te lenigen. — Was zulk eene onkuisheid, uit haet tegen Nabal, voortgeſproten; zou zy dan vóor zijn leven gezorgd, en alles in het werk geſteld hebben, om David te verbidden, dat hy, van de voorgenomen bloedſtorting, afzag? zou zy dan haer oogmerk niet veel beter hebben kunnen bereiken, wanneer zy haren man vermoorden liet, om David onmiddelyk en voor altoos te bezitten.

Ook wederlegt het antwoord van David deze ganſche lastering volkomen. Zoodra hy zich had laten verbidden, beveelt hy haer, om aenſtonds en gerust naer haer huis weder te keeren; en David heeft haer niet eerder wedergezien, voor dat hy haer, na het onverwachte afſterven van Nabal, op eene eerlyke wijs ter vrouwe nam vs. 35. — En in alle gevalle, zou David lust gehad hebben, om eene ontuchtige weduw, van welker ontrouw aen haren eersten man hy zulke ſchandelyke blijken zou ondervonden hebben, ten huwelyk te nemen? —

43. Oock nam David, omtrent dien zelven tijd, nog eene andere vrouw, te weten Ahinoam van Jizreël: alſo waren oock die beyde hem, naer de bedorvene gewoonte van die tijden, te gelijk tot wijven.

44. (*b*) Want Saul hadde, zonder wettige reden, ſijne dochter Michal, de eerste huyſvrouwe Davids, gegeven aen Palti, den ſone Laïs, die van Gallim was. Dan vermids David niet wettig van haer geſcheiden was, heeft hy haer naderhand weder aengenomen, gelijk 2 Sam. 3: 15. nader zal voorkomen.

(*b*) 2 Sam. 3: 15.

HET XXVI. KAPITTEL.

David kreeg weder gelegenheid, om Saul van kant te maken, maer hy verschoonde den Koning ten anderen male.

1. NA het voltrekken der gemelde Huwelyken, vertrok David, uit de woestijne Paran, en verbergde zich, op den heuvel Hachila, in de nabuurschap der Ziphiten. Deze oude vyanden van David, vergel. Kap. 23: 19. boodschapten aen Saul, dat hy zich daer ter plaetse ophield. De Ziphiten nu quamen tot Saul te Gibea, seggende: Houdt hem David niet verborgen op den heuvel van Hachila, voor aen de wildernisse of voor *Jesimon?*

2. Deze boodschap deed, den onbestendigen Saul, den plechtigen eed, welken hy David gezworen had, weder geheel vergeten: want Doe maeckte hem Saul op, ende toogh af nae de woestijne Ziph, ende met hem drie duysent man, uytgelesene van Israël: om David te soecken in de woestijne Ziph.

3. Inmiddels had David, met zijne manschap, zijne legerplaets op den gemelden heuvel verlaten, Ende zich dieper in de woestijne begeven; maer Saul nam die verlatene legerplaets in, en legerde sich op den heuvel van Hachila, die voor aen de wildernisse is aen den wegh: maer David bleef in de woestijne, ende sagh dat Saul achter hem quam nae en dieper in de woestijne.

4. Want David hadde verspieders gesonden, ende hy vernam dat Saul voorseker quam.

5. Ende David maeckte hem op, ende quam aen, dat is in het gezicht van, de plaetse daer Saul sich gelegert hadde, ende David besagh de plaetse daer Saul

Saul lagh, met Abner den fone Ner fijnen Krijgs-overften: ende Saul lagh in den wagenburgh, in een foort van verfchanfing, welke door de wagenen en de krijgsbagagie gedekt was, ende 't volck was rontom hem gelegert.

6. Doe men deze ontdekking gedaen had, antwoordde David, ende fprack tot Achimelech den Hethiter, ende tot Abifai den fone Zeruja den broeder Joabs, twee van zijne hoofdmannen, feggende, Wie fal met my in ftilte tot den gerusten Saul in 't leger afgaen? Een ftoute onderneming waerlyk! indien David ontdekt werd, kon hy verzekerd wezen, dat hy zoude gedood worden. Doch hy was dapper en onverzaegd, en Abifai betoonde ook, in dit geval, zijnen onverfchrokken heldenmoed: want Doe David de gemelde vraeg gedaen had, feyde Abifai, Ick fal met u afgaen.

7. Alfo quam David ende Abifai tot het volck en binnen het leger van Saul, des nachts, ende fiet, Saul lagh te flapen in den wagenburgh, ende fijne fpieffe ftack in de aerde aen fijn hooft-eynde, ende Abner, ende 't volck lagh rontom hem, in eenen diepen flaep.

8. Doe feyde Abifai, zulk eene fchoone gelegenheid ziende, om Saul van kant te maken, in ftilte en by wijs van inluiftering, tot David, Godt heeft heden uwen vyant in uwe hant befloten: de Voorzienigheid fchijnt u thans te roepen, om u, van uwen vervolger, te ontlasten; laet my doch hem nu met de fpieffe op eenmael ter aerde flaen, ende ick zal hem, met eenen flag, afmaken, en fal wel zorg dragen, dat ik 't hem niet ten tweeden mael behoev te doen.

9. David gevoelde, even als by de voorige gelegenheid, een inwendig afgrijzen van den Koningsmoord. Hy keurde dit voorftel aenftonds af, en daerentegen feyde hy tot Abifai, Verderft hem niet: want wie heeft fijne hant aen den gefalfden des HEEREN geleyt, ende is onfchuldigh gebleven?

10. Voorder feyde David, [*Soo waerachtigh als*]

de HEERE leeft; zal ik zijnen dood niet verhaesten, noch toelaten, dat gy hem van het leven beroovt; maer ik zal de zaek aen de Godlyke Voorzienigheid overlaten. De HEERE zelvs sal hem ter zijner tijd slaen: of sijn dagh sal komen, dat hy eenen natuurlyken dood sal sterven, of hy sal in eenen strijt trecken, dat hy omkome, door de wapenen van Israëls vyanden.

Welk eene edelmoedigheid! Met eenen slag, had hy zich, van zijnen onverzoenbaren vyand, kunnen ontslaen, een einde maken van zijn beangstigd vluchten, en zich den weg banen tot den throon.

11. De HEERE, vervolgde hy, zoo grouwzaem kwam hem de Koningsmoord voor, late 't verre van my zijn, dat ick mijne hant legge aen den gesalfden des HEEREN. Alleenlyk zullen wy het een en ander medevoeren, om te kunnen betogen, dat ik het leven van den Koning in mijne hand gehad hebbe: en daerom so neemt doch nu de spiesse, die aen sijn hooft-eynde is, ende de waterflessche, ende laet ons gaen.

12. So nam David de spiesse, ende de waterflessche van Sauls hooft-eynde, ende sy gingen henen, zonder dat iemand het, in Sauls leger, bemerkte; zoo diep was de slaep, met welken zy alle bevangen waren: ende daer en was niemant die het sagh, ende niemant die het merckte, oock niemant die ontwaeckte, want sy sliepen alle, want daer was een diepe slaep des HEEREN op hen gevallen, het byzondere bestier der Godlyke Voorzienigheid was, in dit geval, merkwaerdig.

13. Doe David over aen gene zijde der vlakte, in welke Saul gelegerd was, gekomen was, so stont hy op de hoogte des bergs van verre: dat 'er een groote plaetse tusschen hen was, maer evenwel zoo, dat hy Saul en zijnen mannen kon toeroepen.

14. Ende David riep zoo hard als hy konde, tot het Krijgsvolck van Saul, ende byzonder tot Abner den sone Ner, den Veldoversten van Saul; maer hy moest verscheidene malen roepen, eer 'er iemand wakker wierd;

daerom

daerom riep hy ten laetsten seggende, Sult gy niet antwoorden Abner? doe antwoordde Abner, met schrik ontwaekt zijnde, ende seyde, in verbaesdheid: Wie zijt gy die tot den Koningh roept?

15. Doe seyde David tot Abner, op eenen verwijtenden toon: Zijt gy niet een man, zulk een beroemd en dapper Krijgsheld? ende wie is u, in heldhaftigheid en trouw aen den Koning, gelijck in Israël? waerom dan en hebt gy over uwen heere den Koningh geen wacht gehouden? want daer is een van den volcke, het welk onder mijn bevel staet, gekomen, om den Koningh uwen heere te verderven: uwe zorgeloosheid is ten hoogsten strafwaerdig.

16. Dese sake die gy gedaen hebt en is niet goet, [*soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, gylieden zijt kinderen des doots, gy en al uwe manschap hebt den dood verdiend; die gy over uwen heere, den gesalfden des HEEREN, geene wacht gehouden en hebt: ende nu, siet waer de spiesse des Konings is, ende de waterflessche die aen sijn hooft-eynde was.

17. Saul nu kende de stemme Davids, hy bemerkte, aen zijne sprake, dat het zijn Schoonzoon ware, ende seyde, Is dit uwe stemme mijn sone David? David seyde, Het is mijn stemme, mijn heere Koningh:

18. Hy seyde voorder, Waerom vervolgt mijn heere sijnen knecht alsoo achter na? want wat hebbe ick gedaen? ende wat quaet is 'er in mijne hant?

19. Ende nu, mijn heere de Koningh hoore doch nae de woorden sijnes knechts: Indien u de HEERE tegen my aenporret, indien God zelvs, door zijne toelating van den boozen geest, die over u heerscht, uwe woede tegen my opwekt; laet hem het spijs-offer riecken, zoek Hem, door offeranden, te verzoenen; maer indien het menschen kinderen zijn, die u tegen my opzetten, so zijnse vervloeckt en strafwaerdig voor het

aengesichte des HEEREN, dewijle sy my heden als eenen verachtelyken banneling, uit mijn Vaderland, verstooten, my in verzoeking brengen, om, in een vreemd land, vreemde Goden te dienen, en veroorzaken, dat ick niet en magh vastgehecht blijven in Canaan het erfdeel des HEEREN, seggende met hunne daden: Gaet henen naer een vreemd land, en dient andere goden.

20. Ende nu, mijn bloet en valle niet op d'aerde van voor het aengesichte des HEEREN: verschoon my toch, dat gy mijn onschuldig bloed zoudt vergieten, gedenk, dat gy zulk eene grouwzame misdaed begaen zoudt, voor het alziend oog van den rechtvaerdigen Richter: want de Koningh van Israël zou 'er in het geheel geene eer van hebben, hy is uytgegaen om (*a*) een eenige vloo te soecken, die al die moeite, welke gy aenwendt, niet waerdig is; gy handelt even zoo, als gelijck als men zou moeten zeggen van eenen verstandelozen jager, die een velthoen, een *kore*, een vogel van zeer geringe waerde, met de grootste moeite op de bergen najaegt, en zich, over het wild van veel meer aenbelang, niet bekommert.

21. Doe seyde Saul, Ick hebbe gesondigt, en begrijp allerduidelykst, dat ik kwalyk gedaen hebbe, keert gerust weder mijn sone David, want ick en sal u, van nu voortaen, geen quaet meer doen, en ophouden van u te vervolgen, tot eene dankbare erkentenis voor uwe onnavolgbare edelmoedigheid, dat mijn ziele desen dagh dierbaer in uwe oogen geweest is, en dat gy mijn leven, het welk gy in uwe hand hadt, gespaerd hebt: siet, ick hebbe dwaeslick gedaen, ende ick hebbe seer grootelicks gedwaelt, maer nu is het de laetste mael geweest.

22. Doe antwoordde David, ende seyde, Siet hier is de spiesse des Konings, so laet een van de jongelingen uit uw leger tot my, op dezen heuvel overkomen, ende halense.

23. De HEERE dan vergelde eenen yegelicken

(*a*) 1 Sam. 24: 15.

ken sijne gerechtigheyt ende sijne getrouwigheyt: de HEER vergelde my, nae het gedrag, het welk ik met u gehouden heb, en u nae dat gedrag, het welk gy, in het vervolg, met my zult houden: want, wat my aengaet, de HEERE hadde u heden in [*mijne*] hant gegeven, maer ick en hebbe mijne hant niet willen uytsteken aen den gesalfden des HEEREN.

24. Ende siet, gelijck als te desen dage uwe ziele, dat is uw leven, in mijne oogen is groot geacht geweest: alsoo zy mijn ziele in de oogen des HEEREN groot geacht, God zorge zelvs voor mijn leven, ende hy verlosse my uyt allen noot.

25. Doe seyde Saul tot David, Gesegent zijt gy mijn sone David, gy sult het ja gewisselick doen, en u aen uwe edelmoedige denkwijs houden, ende gy sult oock gewisselick de overhant hebben: ik bemerk nu duidelyk, dat alle mijne pogingen, om u te verderven, vruchteloos wezen zouden, en dat gy zekerlyk den throon van Israël beklimmen zult. Doe gingh David op sijnen wegh naer zijne legerplaets; ende Saul keerde wederom nae sijne woonplaetse te Gibea.

Het is vreemd, zou men kunnen denken, dat, in deze gansche ontmoeting, geen enkel woord gesproken worde, van de voorige keer, dat David, in de woestijne van Engedi, het leven van Saul gespaerd, en dat de Koning toen ook, met duure eeden, gezworen had, dat hy het vervolgen van David staken zoude.

David zweeg 'er-van, uit eene edelmoedige beleevdheid. Hy begreep, dat het eene groote onbescheidenheid zoude geweest zijn, den Koning eenige verwijtingen te doen, over zijnen onverzoenbaren haet, en het verbreken van zijn eed. Ook zou dit nergens anders toe hebben kunnen dienen, dan om de woede van Saul des te meer te ontsteken. — David wilde hem, door zijne grootmoedige handelingen, tot beschaemdheid en inkeer brengen. — In de woestijne van Engedi had hy den Koning ook niet verweten, dat hy zijnen

eed aen Jonathan gezworen, hy zoude David niet dooden verbroken had.

Van Saul kon men ook niet verwachten, dat hy 'er van ſpreken zoude, en daerdoor zijn eigene ontrouw, kwaedaertigheid, en meineed openbaer maken. — Ondertusſchen kon Saul zich niet bedwingen, van deze vernederende erkentenis, *ik heb gezondigd*, en, door deze belijdenis, wees de Koning tevens op alle de aenſlagen, welke hy te vooren, zoo onrechtmatig, op Davids leven gemaekt had.

HET XXVII. KAPITTEL.

David vlucht weder, naer het land der Philiſtijnen.

1. HOe zeer Saul beloovd had, dat hy zijne vervolgingen, van nu voortaen, ſtaken zoude, kende David zijnen onverzoenbaren aert, en zijn wispeltuurig karakter al te wel, dan dat hy 'er zich op verlaten zoude. Dit maekte, dat hy in eene geduurige onrust, en in eene geſtadige vrees, leevde. Hy nu ſeyde daerom in ſijn herte en by zich zelven, in eene vlaeg van ongeloovige bekommering: Nu ſal ick der dagen een, den eenen of anderen tijd, evenwel door Sauls hant omkomen: Ik vertrouw my niet langer in mijn Vaderland, my is niet beter, dan dat ick haeſtelick ontkome in het lant der Philiſtijnen, op dat Saul van my de hope verliefe, om my meer te ſoecken in de gantſche lantpale Iſraëls, ſo ſal ick ontkomen uyt ſijne hant:

2. Doe maeckte hem David op, ende hy gingh door, naer het land der Philiſtijnen, welke nu, na den aenval Kap. 23: 27, 28, eenigen tijd vrede met Israël ſchijnen gehad te hebben, hy, ende de ſes hondert mannen die by hem waren, tot Achis den ſone Maochs

Maochs den Koningh van Gath, om van Sauls verdere vervolgingen ontslagen te wezen.

3. Ende die Philistijnsche Vorst ontvong David, op de allervriendelykste wijs, met zijn gansche huisgezin, en met zijn geheele gevolg. David bleef by Achis te Gath, hy, ende sijne mannen, een yegelick met sijn huys: David, met sijne beyde wijven, Ahinoam de Jizreëlitische, ende Abigaïl de gewezene huysvrouwe Nabals, de Carmelitische. By zijne eerste vlucht naer Achis, was David een arm en eenzaem balling; maer thans was hy het opperhoofd van eene dappere en wel geoeffende legerbende. Ook was hy nu vergezeld van zijne vrouwen en zijn gansche huisgezin.

4. Doe Saul geboodschapt wert, dat David gevlucht was nae Gath: so en voer hy niet meer voort hem te soecken; gelijk wy hier uit mogen opmaken dat hy weder voornemens was.

5. Ende David seyde tot Achis, Indien ick nu genade in uwe oogen gevonden hebbe, men geve my een plaetse in eene van de steden des lants, dat ick daer, met mijn huisgezin, en met mijn gansche volk, gerust woone: want waerom soude uw knecht in de Koninckliicke stadt by u woonen? deze eer zou voor my te groot zijn, dit zou ook aenleiding geven kunnen, dat uwe hovelingen my benijdden, en dat mijne mannen, met de Philistijnen, in onmin raekten.

6. Doe gaf hem Achis te dien dage Ziklag, niet alleen om 'er in te woonen, maer ook om deze Stad in eigendom te bezitten: Daerom is Ziklag der Koningen van Juda Davids afstammelingen geweest tot op desen dagh, dat deze dingen geboekt werden.

7. 't Getal nu der dagen die David in het lant der Philistijnen woonde, was een jaer, ende vier maenden.

1 Kron. 12: 1. enz. wordt ons bericht; dat 'er zich thans verscheiden dappere helden, ook uit de bloedverwanten van Saul, by David gevoegd en met hem dien krijgstocht ondernomen hebben, die vervolgens wordt aengeteekend.

8. David nu toogh op met ſijne mannen, die zich vrywillig aen zijn gezach onderworpen hadden, ende ſy overvielen de Geſuriten, ende de Girziten; deze waren overgebleven van die Canaanitiſche volkeren, welke God bevolen had te verdelgen; ende hy viel ook aen op de Amalekiten, die het zwaerd van Saul ontvlucht waren Kap. 15. en zich naer de gemelde Geſuriten en Girſiten begeven hadden: (want deſe die zijn van oudts geweeſt de inwoonders des lants) daer gy gaet nae Sur, ende tot aen Egyptenlant.

9. Enda David ſloegh alle de inwooners van dat lant, ende en liet noch man noch vrouwe leven: oock nam hy de ſchapen ende runderen, ende de eſelen, ende kemels, ende kleederen, ende keerde met dezen rijken buit weder ende quam tot Achis, om hem een gedeelte van den buit, ten geſchenke, aen te bieden.

Gedroeg David zich dan als een ſtroper, die, met zijn klein en vliegend leger, op buit uitging, overal moord en roov plegende?

In zulk een licht ſtelt het ongeloov deze handeling van David voor. — Maer niets is meerder ſtrijdig, met de waerheid van de zaek, dan even dit.

David deed hier niets meer, dan het Godlyk bevel gehoorzamen, het welk reeds lang was veronachtzaemd geweest. De Amalekiten waren de oude vyanden van Israël, reeds voor eenige eeuwen, door den HEER zelven, veroordeeld, om uitgeroeid te worden. Dit bevel had God, niet lang geleden, aen Saul uitdrukkelyk vernieuwd Kap. 15: 3, 18. Die Amalekiters nu, die door David werden uitgeroeid, waren het zwaerd van Saul ontvloden. — Geſuriten en Girſiten behoorden tot die verbannene volkeren van Canaan, die ook, uit kracht van het Godlyk bevel, reeds overlang, hadden behooren uitgeroeid te wezen, Joſ. 13: 2, 7.

Maer 'er is nog eene andere bedenking: God had aen Saul geboden, om niet alleen de Amalekiten, maer ook hunne ganſche have te verbannen; en David hield het vee en andere bezittingen, tot buit, voor zich en zijne mannen.

Maer deze twee gevallen zijn zeer onderſcheiden. Saul had zulk een uitdrukkelyk bevel ontvangen, toen de geheele Natie der Amalekiten moest worden uitgeroeid. David viel op de verbannene Geſuriten en Girſiten aen, by welke zich de overgebleven Amalekkers gevoegd hadden. Hy handelde, in dezen aenval, uit kracht van het oude bevel, om de verbannene volkeren van Canaan uitteroejen; het welk niet mede bragt, dat de ganſche buit moest vernield worden.

10. Als David het gemelde geſchenk aen Achis aenbood; ſeyde die Philiſtijnſche Vorst: Waer zijt gylieden heden ingevallen? waer hebt gy zulk eenen aenzienlyken buit gemaekt? ſo ſeyde David, Tegen 't zuyden van Juda, ende tegen 't zuyden der Jerahmeëliten, ende tegen 't zuyden der Keniten.

Behelsde dit antwoord niet een volſtrekte leugen? was het geen opzettelyk bedrog?

Dit ſchijnt zoo; maer wanneer men de zaek behoorlyk onderzoekt, zal men 'er anders over oordeelen. — Het gene David antwoordde, was letterlyk waer: want die natien, welke David geſlagen had, woonden indedaed, *ten Zuiden van Juda*, *ten Zuiden van de Jerahmeëliten*, zijnde nakomelingen van Hezron, een geſlacht in Juda 1 Chron. 2: 4, 25, *en ten Zuiden van de Keniten*, zijnde nazaten van Jethro, die in het Zuiden van Juda woonden Richt. 1: 16. — Maer evenwel Achis verſtond dit antwoord, in eenen anderen zin, dan David bedoeld had. Achis begreep het zoo, dat David eenen inval gedaen had, in de Zuidelyke landſtreken van Juda zelve.

Het antwoord van David was dan wel letterlyk waer, dan, met dit alles, was het dubbelzinnig.

Maer zal men zeggen, was het geen opzettelyk bedrog? was het Davids oogmerk niet, om Achis te misleiden? — Dit kan men niet ontkennen. — Evenwel was het onoplettendheid van Achis, dat hy bedrogen wierd. Hy had kunnen opmerken, dat het antwoord dubbelzinnig ware, en David, om nadere verklaring, kunnen vragen. David was niet verplicht, zich nader te verklaren, vermids hy, de waerheid ronduit verhalende, gevaer van zijn leven geloopen had. De omliggende volkeren konden niet anders dan vermoeden, dat David dezen inval gedaen had, op bevel van Achis; en deze Philiſtijnſche Vorst zou zeer wel begrijpen, dat hy en zijn volk 'er, ter eeniger tijd, de weerwraek van gevoelen zouden. — In alle gevallen, indien Achis bemerkt had, dat David maer alleen op de vyanden van zijn eigen Vaderland aenviel, zou Achis 'er uit beſloten hebben, dat hy een zeer gevaerlyk man in zijne Staten was, die zich, van de eerste gelegenheid, bedienen zoude, om ook de Philiſtijnen te benadeelen.

11. Ende David en liet noch man noch vrouwe leven, van de Geſuriten, Girſiten en Amalekiten, om voor te komen, dat niemand in ſtaet ware, om de tijding van het voorgevallene te Gath te brengen. Dit beraedſlaegde hy, met de hoofdmannen van zijn leger, ſeggende, Datſe miſſchien van ons niet en boodſchappen, ſeggende, Alſoo heeft David gedaen: ende alſoo was ſijne wijſe, te weten, dat hy, den vyanden van zijn Vaderland, alle mogelyke afbreuk deed, alle de dagen die hy in der Philiſtijnen lant gewoont heeft.

12. Ende Achis geloofde David, ſeggende, Hy heeft hem t'eenemael ſtinckende gemaeckt by ſijn volck, in Iſraël, daerom ſal hy eeuwighlick my tot eenen knecht zijn.

Achis, die niet wist dat David Koning van Israël moest worden, dacht dat hy zich nu tot hem vervoegd had, met oogmerk om zich aen Saul wegens alle zijne mishandelingen te wreken; en meende dus in David thans eenen getrouwen Veldheer gevonden te hebben.

HET XXVIII. KAPITTEL.

De Philistijnen ondernamen eenen nieuwen oorlog, tegen Israël, en wilden David noodzaken, tegen zijn eigen Vaderland te vechten vs. 1, 2. — Tusschen beide wordt uitvoerig verhaeld, hoe Saul, in eene wanhopige vrees, voor het leger der Philistijnen, met eene waerzegster te Endor geraedpleegd hebbe vs. 3-25.

1. ENde 't geschiedde in die dagen, als de Philistijnen eenen nieuwen oorlog begonnen; en hare legers vergaderden tot den strijt, om tegen Israël te strijden: so seyde Achis tot David, Gy sult nu sekerlick weten en van zelvs begrijpen, dat gy met my in 't leger sult moeten uyttrecken, tegen uwen gewezenen Koning, gy ende uwe mannen.

2. Doe seyde David, wiens onderhebbende manschap nu, door eene bygekomene menigte uit de Stam van Manasse, aenmerkelyk versterkt was, tot Achis, Aldus sult gy weten wat uw knecht doen sal: dat is, *Thans zult gy ondervinden, hoe ik my omtrent u gedragen zal.* Ende Achis verstond dit antwoord zoo, dat David zich, aen zijn voorstel, beleevdelyk onderwierp, en uit dit beginsel seyde hy tot David, Daerom sal ick u ten bewaerder mijnes hoofts, tot Kapitein van mijne lijvgarde setten, t'allen dagen.

Dit antwoord was weder dubbelzinnig.

Dit kan men niet ontkennen. Achis begreep 'er uit, dat David waerdig ware, om tegen zijn eigen volk en Vaderland te strijden. Wy mogen 'er uit besluiten, dat Achis geen man van een groot doorzicht geweest zy. Onder zijne Hovelingen waren mannen, die meerder schranderheid hadden, en zeer wel begrepen, dat Achis zich verkeerdelyk verliet op de

hulp van David, gelijk ons, uit het volgende Kapittel, nader blijken zal. — Achis had kunnen en behooren te begrijpen, dat dit antwoord dubbelzinnig en onbeslisſchende ware, en nader moeten vragen, wat de eigenlyke meening van dit antwoord ware.

In dit antwoord lag geenszins eene belovte opgesloten, dat David, met zijne manſchap, als eene hulpbende der Philiſtijnen, tegen zijn eigen volk, ſtrijden zoude. Zelvs was het meer naer het ontkennende hellende, dan naer het bevestigende. — Ware Achis een man geweest van meerder ſchranderheid, zou hy dit ligtelyk hebben opgemerkt. Alles wat David zeide kwam hoofdzakelyk hierop neder: *Gy zult zien, wat ik doen zal.* Dit ſloot blijkbaer in, dat David niets belooven wilde, en dat de uitkomst den Philiſtijnſchen Vorst leeren zoude, wat party hy ſtond te kiezen.

Maer had David niet openhartig moeten uitkomen, en verklaren, dat Achis zulk eene onderneming van hem niet kon of mogt vorderen? — Dan, men herinnere zich, dat David thans, in zeer moeilyke en allerneteligſte omſtandigheden, verkeerde. Had hy het voorſtel van Achis ronduit van de hand gewezen, buiten allen twijffel was hy een man des doods geweest: en aen den anderen kant, was hy niet onedelmoedig genoeg, om zijne wapenen tegen zijn eigen volk te wenden, over het welk hy eerlang, als Koning, gebieden zoude. — Wanneer men het een en ander bedaerdelyk overweegt, zal men zeer veel, ter verſchooning van Davids gedrag, in dit geval, vinden kunnen.

Maer, zal men vervolgen, was het geene verfoeilyke veinzery, dat David, met het leger der Philiſtijnen, optrok, en de vertooning maekte, als of hy mede, tegen de Israëliten, ſtrijden zoude Kap. 29: 2. — Dan David hoopte, dat de HEER hem, langs den eenen of anderen weg, een middel zou doen voorkomen, om zich, uit deze netelige omſtandigheden, te redden; gelijk ook werkelyk geſchied is, zoo als ons, uit Kap. 29, blijken zal.

Dan, eer de Geschiedschrijver den uitslag van deze zaek verhaelt, keert hy weder tot Saul, die ten uitersten verlegen, over dezen aentocht der Philistijnen, met eene waerzegster, raedpleegde.

3. Er was thans geen Propheet, in Israël, met welken Saul konde raedplegen; (a) Samuel nu was gestorven, ende gantsch Israël hadde rouwe over hem bedreven, ende hadden hem begraven te Rama, te weten in sijne stadt Kap. 25: 1, en na Samuel, was 'er geen Propheet opgestaen. Abjathar, de Hoogepriester, die, den schromelyken moord, aen zijnen Vader en bloedverwanten gepleegd, ontvlucht was, vergezelde David met den Ephod Kap. 23: 6. zoodat hy ook, door de Urim, geen Godlyk antwoord ontvangen konde: ende zelvs was 'er niemand, die het ondernemen durvde, om gewaende waerzeggingen te doen, in gansch Israël: want Saul hadde, in het begin van zijne Regeering, volgens het Godlyk bevel Lev. 20: 27. uyt den lande wechgedaen de waerseggers, ende de duyvelskonstenaers, en allen, die voorgaven, dat zy, door heimelyke kunsten, toekomende dingen voorzeggen konden.

4. Ende de Philistijnen quamen ende vergaderden haer, ende sy legerden haer te Sunem, eene Stad in het ervdeel van Issaschar Jos. 19: 18, ende Saul vergaderde gantsch Israël, ende sy legerden haer op het gebergte Gilboa, niet ver van de gemelde Stad Sunem. Beide de vyandelyke heiren waren gelegerd, op twee bergen, zoodat 'er slechts een dal tusschen beide ware.

5. Doe Saul het zeer talrijke leger der Philistijnen sagh: so vreesde hy, ende sijn herte beefde seer: en wat wonder dat hy vreesde? God had hem verlaten; Samuel was gestorven; nergens kon hy raed vinden: nae alle gedachten was zijne vrees des te grooter, omdat hy gehoord had, dat David mede was, in het leger der Philistijnen.

6. Ende Saul vraegde den HEERE, hy badt, op zijne wijs, dat de HEER hem, langs den eenen of anderen

(a) 1 Sam. 25: 1.

weg, onderrichting geven wilde, of hy op de Philiſtijnen moest aenvallen, en of zijne wapenen, met den Godlyken zegen, zouden bekroond worden: maer de HEERE, die hem nu, om zijne boosheid, geheel verlaten had, en antwoordde hem niet: noch door droomen, noch door de Urim, want Abjathar vergezelde David, met den Ephod, noch door de Propheten, want Samuel was geſtorven.

7. Doe ſeyde Saul tot ſijne knechten, Soeckt my eene vrouwe, die eenen waerſeggenden geeſt heeſt, dat ick tot haer gae, ende door haer onderſoecke: ſijne knechten nu ſeyden tot hem, Siet, te Endor is eene vrouwe, die eenen waerſeggenden geeſt heeft.

By dit vs. 7. moeten wy een weinig ſtilſtaen.

Eene vrouw die eenen waerzeggenden geest heeft. — Eigenlyk ſtaet 'er *eene vrouw*, *welke de kracht van den buik heeft.* Men denke aen eene vrouw, welke het vermogen bezat, om, zoo als men het noemt, uit haren buik te ſpreken. Te weten, 'er zijn vele voorbeelden van menſchen, die het buikſprekend vermogen bezitten, en den natuurlyken toon van hunne ſtemmen zoodanig kunnen veranderen, dat men zich verbeeldt eenen anderen te hooren ſpreken; zelvs weten zy hunne ſtem zoodanig te leiden, dat dezelve, of van boven, uit een boom of ſchoorſteen, of beneden uit de aerde, of uit eenen anderen hoek, ſchijnt voorttekomen. — Die deze zaek nader onderzoeken wil, kan 'er veelvuldige voorbeelden van vinden, in de verhandeling van den Abt DE LA CHAPELLE *over de buikſprekers.*

Van dit vermogen bedienden zich oudtijds de zoogenaemde Tovenaers en Waerzeggers, om de onkundigen te bedriegen, en voor te wenden, dat zy verkeering hadden met de geesten, dat zy de dooden konden oproepen, en met hun raedplegen, en langs dezen weg verborgene zaken openbaren. — Uit dit buikſprekend vermogen, ſchijnen ook de antwoorden der Heidenſche Orakelen te moeten verklaerd worden. —

De

De Toveres, van welke, in ons geval, gesproken wordt; had mede dit buiksprekend vermogen. Zoo verklaert het ook JOSEPHUS *Antiq. Jud.* l. 6. c. 15. „ Saul, zegt hy, beval, „ dat men eene van die vrouwen, voor hem, zoeken zoude, „ die door haren buik spraken, en de zielen der dooden „ konden oproepen; opdat hy, door dit middel, weten „ mogt, of zijne zaken, naer wensch, zouden slagen." — Van deze buiksprekers vinden wy ook elders melding, in de Heilige Schrivten, by voorbeeld Jes. 29: 4. 38: 4.

Dan men zou, hier omtrent, nog twee vragen kunnen voorstellen.

I. Hoe kwam Saul 'er toe, om zich tot zulk eene bedriegster te wenden? — Dit was het rampzalig uitwerksel van eene woedende wanhoop. Hy vond geene hulp of raed, noch by God, noch by menschen; en, in plaets van zich op het diepst voor God te vernederen, neemt hy, als een radelooze dolleman, de toevlucht tot Duivelskunstenaryen. Hoe rampzalig is dan de wanhoop! hoe verdoemelyk zijn hare uitwerkselen! — Door deze grouwzame onderneming heeft de Godvergeten Koning de maet van zijne ongerechtigheid, op de allerschromelykste wijs, vervuld. Hy wist wonder wel, dat hy den hoogen God geene grootere smaedheid konde aendoen, noch Hem meer verbitteren, dan door deze onderneming. — Waertoe kan een weerbarstig zondaer vervallen, die zich in zijne onbekeerlykheid verhardt, en van God verlaten wordt!

II. Hoe kon 'er, te Endor, eene Stad in de stamme Manasse Jos. 17: 11, eene waerzegster gevonden worden, daer Saul zelvs te vooren alle de duivelskunstenaers, uit zijn land, had uitgeroeid, vs 3? — Het is ligtelyk te begrijpen, dat 'er, van een snood geboefte, het welk, op openbaer gezach, wordt uitgeroeid, nog hier of daer de een of ander overblijve. Het kan zijn, dat deze zoogenaemde Toveres zich, toen het Koninglyk bevel het eerst werd uitgevoerd, op eene listige wijs, heeft weten schuil te houden; of misschien heeft zy wel het land geruimd, maer is 'er naderhand, toen de yver, in het uit-

voeren van dit bevel, begon te verflauwen, wederom bedektelyk ingekomen.

Sauls Hovelingen althans wisten, dat 'er zoodanig eene waerzegſter te Endor woonde. Het kan zijn, dat deze de Toveres begunſtigden, en gewoon waren, met haer raed te plegen. Evenwel zou ik liever denken, dat Sauls Hovelingen 'er, door een nauwkeurig naevorſchen, zijn achter gekomen, dat 'er zich, te Endor, zulk eene zoogenaemde Toveres ophield.

8. Ende Saul verſtelde ſich, hy nam eene vermomde gedaente aen, ende trock andere kleederen aen, om onbekend te blijven, ende gingh henen naer Endor, ende twee mannen, van zijne meest vertrouwde Hovelingen, met hem, ende ſy quamen des nachts tot de gemelde vrouwe, welke voor eene waerzegſter gehouden werd: ende hy de Koning Saul ſeyde, Voorſegt my doch door den waerſeggenden geeſt, ende doet my opkomen dien afgeſtorvenen man, *dien* ick tot u ſeggen ſal: om met hem raed te plegen.

9. Doe ſeyde de vrouwe tot hem, Siet, gy weet wat Saul gedaen heeft, hoe hy de waerſegſters, ende de duyvelskonſtenaers uyt dit lant heeft uytgeroeyt: waerom ſtelt gy dan mijne ziele eenen ſtrick, om my te dooden?

10. Saul nu ſwoer haer by den HEERE, ſeggende, [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, indien u een ſtraffe om deſe ſake ſal overkomen!

11. Doe zy, door deze beëedigde verzekering, was gerust geſteld; ſeyde de vrouwe, Wien ſal ick u doen opkomen? ende hy ſeyde, Doet my Samuel opkomen.

12. Doe nu de vrouwe Samuel ſagh, of immers voorgav, dat zy eenen dooden, van onder de aerde, zag opkomen, ſo riep ſy met luyder ſtemme, zich houdendê, als of zy geweldig, door dit verſchijnſel, ontroerd ware; en, om den Koning des te meer in den waen te brengen, dat 'er een doode was opgekomen, begon zy voor te wenden, dat

zy

zy van dien dooden vernomen had, dat hy, die haer kwam raedplegen, Saul was de Koning van Israël. Zy hield zich als of zy, door deze ontdekking, grootelyks beangstigd ware: ende de vrouwe sprack tot Saul, seggende, Waerom hebt gy my bedrogen? want gy zijt Saul.

Hoe wist de Toveres, dat hy Saul was, daer hy zich, op alle mogelyke wijzen, vermomd had.

Zy had dit reeds ten eersten begrepen, maer zy hield 'er zich onkundig van, om de gemelde rol te kunnen spelen. Maer waer aen ontdekte zy dan, dat het Saul was? — Het is niet onwaerschijnlyk, dat zy den Koning meermalen gezien had, zoodat zy hem, hoe hy ook mogt vermomd wezen, aen de trekken van zijn gelaet, onderkennen konde: althans de buitengewoone en bekende lengte van Saul moest aenstonds by haer in het oog loopen. — Het antwoord, welk Saul gav, toen zy zich huiverig vertoonde, om aen zijne begeerte te voldoen, en de eed, welken hy zwoer, dat zy ongestraft zoude blijven, moest haer van zelvs op de gedachten brengen, dat zy den Koning voor haer had: want niemand kon haer anders soortgelijk eene verzekering geven. — Ook kan zy, uit de Hovelingen, die Saul vergezelden, bemerkt hebben, dat het de Koning ware.

13. Ende, doe de waerzegster de vertooning van ontsteltenis maekte, benam Saul haer alle vrees; de Koningh seyde tot haer, En vreest niet: maek 'er geene de minste zwarigheid over, dat gy met den Koning te doen hebt; die, in voorige tijden, een bevel gegeven heeft, dat alle tovenaers en waerzeggers, uit het land, zouden worden uitgeroeid. Ik houde my aen mijn woord, en aen mijnen eed: zeg my maer wat siet gy? doe seyde de vrouwe tot Saul, Ick sie goden, ik zie eenen zeer achtbaren en eerbiedingswaerdigen man, uyt de aerde opkomende.

14. Hy dan seyde tot haer, Hoe is sijn gedaente? hoe ziet 'er die achtbare man uit? ende sy seyde, Daer komt een oudt man op, ende hy is met

eenen mantel bekleedt: doe Saul vernam, of zich immers op haer zeggen verbeeldde, dat het Samuel was, so neygde hy sich met het aengesichte ter aerde, ende hy boogh sich, om zijn eerbied te vertoonen.

15. Ende de gewaende Samuel, of liever de buikspre-kende toveres, die de stem van Samuel wist na te maken, seyde tot Saul, Waerom hebt gy my onrustigh gemaeckt, my doende opkomen? doe seyde Saul, Ick ben seer beangstigt, want de Philistijnen krijgen tegen my, ende Godt is van my geweken, ende en antwoordt my niet meer, noch door den dienst der Propheten, noch door droomen, daerom hebbe ick u geroepen, dat gy my te kennen geeft wat ick doen sal.

16. Doe seyde de gewaende Samuel, Waerom vraegt gy my doch? dewijle de HEERE van u geweken, ende uwe vyant geworden is.

17. Want de HEERE heeft voor sich gedaen, gelijck als hy door mijnen dienst gesproken heeft: (*) ende heeft het Koninckrijcke van uwe hant gescheurt, ende hy heeft dat gegeven aen uwen naesten, aen David.

18. Gelijck als gy nae de stemme des HEEREN niet gehoort en hebt, ende de hittigheyt sijnes toorns niet uytgericht en hebt tegen Amalek, door hem, met alle zijne bezittingen, geheel te verbannen: daerom heeft u de HEERE verlaten, en dese sake gedaen te desen dage.

19. Ende de HEERE sal oock Israël met u geslagen in de hant der Philistijnen geven, ende morgen sult gy, ende uwe sonen by my, in het rijk der dooden zijn: oock sal de HEERE het leger Israëls in de hant der Philistijnen geven.

20. Doe viel Saul haestelick ter aerde, soo langh als hy was, liggende flaeuw en stijv van zich zelven, ende hy vreesde seer van wegen de woorden des gewaenden Samuels, oock en was 'er geene kracht in

(*) ende de HEERE heeft &c.

in hem, hy was geheel flaeuw: want hy en hadde daerenboven den geheelen dagh, ende de geheele nacht geen broot gegeten.

21. De vrouwe nu quam tot Saul, ende ſagh dat hy ſeer verbaeſt was: ende ſy ſeyde tot hem, Siet uwe dienſtmaegt heeft nae uwe ſtemme gehoort, ende ick hebbe mijne ziele in mijne hant, dat is mijn leven in gevaer geſtelt, ende ick hebbe uwe woorden gehoort en gehoorzaemd, die gy tot my geſproken hebt.

22. So hoort doch gy nu oock nae de ſtemme uwer dienſtmaegt, ende laet my een bete broots voor u ſetten, ende eet: ſo ſalder kracht in u zijn, dat gy over wegh gaet, naer uwe legerplaets.

23. Doch hy weygerde 't, ende ſeyde, Ick en ſal niet eten; Ik ben 'er al te ontroerd en bedroevd tòe; Ik heb in het geheel geen lust tot eten: maer ſijne knechten, ende oock de vrouwe, hielden aen by hem; doe hoorde hy nae haerlieder ſtemme: ende hy ſtont op van der aerde, ende ſettede hem op 't bedde, op het welk men, in het Oosten, gewoon is aen te liggen, wanneer men eet.

24. Ende de vrouwe hadde een gemeſt kalf in 't huys, ende ſy haeſtede haer, ende ſlachtte het: ende ſy nam meel, ende kneedde 't, ende bieck daer ongeſuerde [*koecken*] van, opdat niemand, van deze onderneming, iets ontdekken zoude; en, voor het aenbreken van den dageraed, waren zy weder in het leger.

25. Ende ſy brachtſe voor Saul, ende voor ſijne knechten, ende ſy aten: daer na ſtonden ſy op, ende gingen wech in die ſelve nacht.

Dit Geſchiedverhael verdient eene nadere overweging.

Alles komt hier, op deze twee vragen uit: Heeft Samuel zich waerlyk aen de toveres vertoond, en de gemelde woorden geſproken; of is het louter bedrog geweest? — en zo het laetſte; hoe heeft dan de vrouw de zaek zoo listig kunnen

bešteken, dat Saul waerlyk geloovde, hy had met Samuel gesproken ?

I. Op de eerste vraeg antwoorden wy, dat het eene blijkbare ongerijmdheid zy, te onderstellen, dat de afgestorven Samuel indedaed zoude zijn opgekomen, en het gemelde antwoord gegeven hebben. — My dunkt, dit is zoo klaer, dat ik my nauwlyks verbeelden kan, dat iemand naer bewijs vragen zulle. — Ten overvloede evenwel, zal ik het een en ander aenmerken.

Volgens de onderstelling, welke ik nu wederleggen zal, moest de waerzegster het vermogen gehad hebben, om alle geesten van afgestorvene menschen, nae haer welgevallen, te kunnen oproepen. In dit begrip stond de verdwaesde Saul: *doe my opkomen*, was zijn verzoek, *dien ik u zeggen zal* vs. 8. — Maer kan iemand van een gezond verstand gelooven, dat een toveres eene onbepaelde macht bezitten zoude, om over de dooden te gebieden? dat de zielen van heilige menschen, van zulke groote Propheten, als Samuel geweest was, aen de macht en het goeddunken van eene toverhex, zouden onderworpen zijn, om, wanneer deze het goedvond, te verschijnen, en aen de begeerten van bygeloovige menschen te voldoen? dat de ziel van Samuel, op het bevel van een toverhex, uit den staet der gelukzaligheid, verschijnen moest. om aen eenen Vorst ten dienste te staen, die van God verlaten, en geheel aen zijne eigene boosheid was overgegeven?

Wat men ook denke van het vermogen der tovery onder Gods toelating; geene toveres, noch eenig geschapen wezen, kan de ziel van eenen afgestorven mensch, door bezwering, of door eenig ander middel, oproepen en doen verschijnen. — God zou het kunnen doen. Dat is waer. Maer zou de Heilige en alleen wijze God, die het vragen der dooden, op straf des doods, verboden had, 'er, door zijn Alvermogen, onmiddelyk tusschen beide komen, om eene zalige ziel te ontrusten, zoo menigmael het een toverhex goeddacht; of wanneer het zulk een booswicht begeerde, als Saul was? — God weigerde Saul te antwoorden, door die middelen, welke toen ter tijd gewoon waren; en Hy

zou

zou den geest van Samuel wonderdadig hebben opgeroepen, om Saul, welken Hy verlaten had, op zulk eene ongehoorde wijs, met Openbaringen te verwaerdigen.

Hoe meer ik daerenboven alle de omſtandigheden van dit Geſchiedverhael gadeſlae, hoe meer ik overtuigd wordt, dat 'er geen geest van Samuel, of iets, het welk 'er naer zweemde, verſchenen zy; dat de antwoorden, welke, volgens het zeggen van de toveres, door Samuel gegeven zijn, door de vrouw zelvs geſproken zijn; en dat zy het, door haer buikſprekend vermogen, zoodanig aen Saul heeft weten te doen voorkomen, dat hy in goeden ernst geloovde, Samuel zelven te hooren ſpreken.

II. Maer dan is de tweede vraeg; hoe is zulk een bedrog mogelyk? hoe kon Saul in dien waen gebracht worden, dat hy Samuel meende te hooren? — Dit zullen wy ligtelyk begrijpen kunnen, wanneer wy alle de omſtandigheden nauwkeurig gadeſlaen; dan zullen wy veelvuldige en kennelyke bewijzen vinden van een allerlistigst bedrog.

1. Vooreerst was het in het holſte van den nacht, wanneer men, door de akeligheid der duisternis, het meest geſchikt is, om door angst bevangen, of door zijne verbeelding bedrogen te worden. — Deze tijd was derhalven zeer gepast, tot het plegen van bedrog.

2. Saul was een zwaermoedig man, die jaren lang, met eene zware miltziekte geworſteld had; zulke menſchen zijn doorgaends angstvallig, recht geſchikt voor bygeloovige inbeeldingen. — Daerenboven was Saul thans geweldig bevreesd; de vrees had zijn verſtand bedwelmd, zijn hart verzwakt, en hem alle opgewektheid benomen. Wat is 'er nu gemakkelyker, dan eenen man, die in zulk eene verwarring van beangſtigde gedachten verkeert, te bedriegen en wat wijs te maken?

3. Wijders verdient het zeer onze opmerking, dat Saul zelvs den Propheet Samuel niet gezien, noch zich zelvs verbeeld hebbe, hem te zien. — De zoogenaemde Waerzegſter wendde alleenlyk voor, dat zy eenen achtbaren man zag opkomen; en aen Saul, die zijne begeerte verklaerd had, om met Samuel raed te plegen,

wel wetende hoe die achtbare man 'er uitzag, beschreev zy het gewaende verschijnsel zoodanig, dat Saul aenstonds in het begrip viel, het was indedaed Samuel. — Uit deze omstandigheden wordt het meer dan waerschijnlyk, dat de Koning met zijne Hovelingen zich in een ander vertrek bevond; afgescheiden van de duistere cel, in welke zich de toverhex geplaetst had. Saul zag niets hoe genaemd; het listige wijf riep hem toe, dat *haer* een oud man verscheen; Saul besloot, uit de beschrijving, welke zy van den ouden man gav, dat Samuel verschenen was; Saul hoorde den gewaenden Samuel spreken; maer dit was louter bedrog, het welk de toverhex, door haer buikssprekend vermogen, gepleegd heest.

Het is waer, de Heilige Geschiedschrijver drukt zich zoo uit, als of Samuel indedaed was opgekomen, en met Saul gesproken had; maer dit moet verstaen worden van de bygeloovige verbeelding, welke Saul zich, door de Toverfeex had laten inboezemen. — Soortgelijke uitdrukkingen zijn, in de heilige Schrivten, zeer gewoon, zoo werden de Propheten van Baal gezegd te propheteeren, voor zoo ver bygeloovige menschen zich verbeeldden, dat zy waerlyk propheteerden 1 Kon. 18.

4. Vervolgens openbaert zich de list en het bedrog van de waerzegster, in de manier, op welke zy den Koning uithoorde. — Zoodra had zy Saul niet in het begrip gebracht, dat Samuel waerlyk was opgekomen, of haer eerste werk was, door de vraeg; *Waerom hebt gy my ontrust?* den ontroerden Koning uittehooren, opdat de antwoorden van den gewaenden Samuel gepast zouden zijn, nae de vragen van den Koning. — En het gene hier vooral onze opmerking verdient, is dit, dat het listige wijf den gewaenden Samuel in het geheel geen antwoord liet geven, om het voornaemste gedeelte van Sauls vraeg. Saul verzocht, dat Samuel hem mogt bekend maken, *wat hy doen moest;* hoe hy zich, in de zeer bekommerlyke omstandigheden, in welke hy verkeerde, gedragen moest; of hy op de Philistijnen moest aenvallen, dan of hy den aenval verwach-

wachten, dan wel of hy vluchten moest. Maer in het ganſche antwoord, het welk de toveres, door den gewaenden Samuel, liet geven, was niets, het welk eenigermate aen deze vraeg voldeed. Om het antwoord op deze vraeg listig te ontwijken, neemt de zoogenaemde Samuel, uit het zeggen van Saul: *God is van my geweken*, gelegenheid om te beſluiten; dat de Koning zich dan ook te vergeevsch, tot hem Samuel, gewend had. — Hier door was de gelegenheid, tot alle andere vragen, in eens en geheel afgeſneden.

5. Alleenlyk is 'er deze ééne bedenking nog maer overig: hoe kon de toverhex, met alle hare doortrapte listigheid, de uitkomst van den ſtrijd voorweten, en verzekeren, dat Saul, met zijne Zoonen, ſneuvelen zoude?

Maer deze ganſche voorzegging behelsde niets anders, dan het gene zy, uit de woorden van Saul zelven, en uit het geheele beloop der omſtandigheden, ligtelyk konde opmaken. — Tot dit antwoord gaven haer de eigene woorden van Saul, natuurlyker wijs, eene regelrechte aenleiding. De Koning had verklaerd, dat hy zeer *beangſtigd was*, dat de *Philiſtijnen hem beoorloogden*, dat *God van hem geweken was*, en hem, *op geenerlei wijs, met raed en antwoord, verwaerdigen wilde.* Wat was 'er nu natuurlyker, uit dit alles, te beſluiten, dan dat God, die Saul in eenen tegenpartyder veranderd was, hem geſlagen zoude geven, voor het aengezicht der Philiſtijnen? — Dit kon zy, met even zoo veel zekerheid, uit het ganſche beloop der omſtandigheden, opmaken. Het was algemeen, onder gansch Israël, bekend; dat de HEER Saul verworpen had, zoodat zijne nakomelingen den Throon niet beerven zouden, en dat David, in zijne plaets, tot Koning gezalvd was. Ook kon zy ligtelyk begrijpen, dat de Israëliten, daer de HEER van den Koning geweken was, niet beſtand zouden wezen, tegen het machtig heirleger der Philiſtijnen. Moest zy, dit alles in overweging nemende, niet natuurlyker wijs tot het beſluit komen, dat thans de tijd gekomen was, op welken de HEER

zijn vonnis, tegen Saul uitgesproken, ter uitvoer brengen zoude, en het Koningrijk geven in de handen van David?

Wat de verzekering aengaet, dat Saul, met zijne Zoonen, den volgenden dag, sneuvelen zouden; hierin heeft de toverhex mis getast, indien men het woord *morgen*, in den bepaelden zin, neemt voor den eerst volgenden dag. *Morgen*, liet zy 'er den gewaenden Samuel byvoegen, *zult gy en uwe Zoonen by my zijn*; want de veldslag, in welken Saul sneuvelde, is den volgenden dag niet geleverd. Maer zy was wel zoo listig van den juisten tijd niet te bepalen: want *morgen* beteekent doorgaends in het algemeen, eenen toekomenden tijd, die kort op handen is.

Voor het overige kan Gods verborgene bestiering haer, ter verschrikking van Saul, zoo hebben doen spreken, als, door de uitkoomst, bewaerheid is.

HET XXIX. KAPITTEL.

David wordt, uit het leger der Philistijnen, ontslagen.

HIer vat de gewijde Geschiedschrijver den draed van het verhael wederom op, die, met vs. 3. van het voorige Kapittel, was afgebroken; en bericht ons, hoe David, uit die kommerlyke omstandigheden, in welke Achis van hem verwachtte, dat hy, tegen zijn eigen Vaderland, strijden zoude, door de Godlyke Voorzienigheid, gunstig gered zy.

1. De Philistijnen nu hadden alle hare legers vergadert, te Aphek, in de stam van Issaschar, digt by het gebergte Gilboa Jos. 19: 18, in de nabuurschap van de Stad Sunem, gelijk Kap. 28: 4. verhaeld is: ende de Israëliten legerden sich by de fonteyne die by of in het dal van Jizreël is, aen den voet van het gebergte Gilboa.

2. Ende de Vorsten der Philistijnen togen, by de monstering, daer henen met hunne honderden, ende met

met hunne duysenden: doch David, ende sijne mannen togen met Achis, als zijne lijvgarde, in de achtertocht.

3. Doe seyden de Overste der Philistijnen, Wat sullen dese Hebreen met ons in het leger doen? so seyde Achis tot de Overste der Philistijnen, Is dese niet David, de knecht Sauls, des Konings van Israël, die dese dagen, ofte dese jaren, by my geweest is? Ik ken dezen man niet van gister of eergisteren, maer ik heb hem, geduurende eenen geruimen tijd, in acht genomen, en de meest overtuigende proeven gezien van zijne trouw en gehechtheid aen mijn persoon; waerom zoude hy niet met ons optrekken? hy is van Saul zijnen Heer afgevallen, ik verwacht van hem, dat hy zich van deze gelegenheid bedienen zal, om zich aen Saul te wreken, ende ick en hebbe in hem niets kwaeds gevonden van dien dagh af dat hy afgevallen is tot desen dagh toe, ik heb geene schijnbare reden, om hem te wantrouwen.

4. Doch de Overste der Philistijnen, die de zaek beter doorzagen, dan de onbedachtzame Achis, werden seer toornigh op hem, ende de Overste der Philistijnen seyden tot hem, (*a*) Doet den man wederkeeren, dat hy tot sijne plaetse wederkeere, daer gy hem bestelt, en welke gy hem ter wooning hebt aengewezen, ende dat hy althans niet met ons af en trecke, in den strijt, op dat hy ons niet tot een tegenpartijder en werde in den strijt; want waer mede soude dese sich by sijnen heere aengenaem maken, en de gunst van Saul herwinnen? is 't niet met de koppen deser mannen?

5. Is dit niet die David, van den welcken sy (*b*) in den reye [*malkanderen*] antwoordden, seggende, Saul heeft sijne duysenden geslagen, maer David sijne tien duysenden? en zouden wy zulken be-

(*a*) 1 Chron. 12: 19. (*b*) 1 Sam. 18: 7.

roemden held, die ons zoo veel nadeel kan toebrengen, in den ſtrijd mede nemen?

6. Doe riep Achis David, ende zwoer hem by JEHOVAH, welken David als den God van Israël eerbiedigde; hy ſeyde tot hem, ['*t Is ſoo waerachtigh als*] de HEERE leeft, dat gy oprecht zijt, ende uw uytgangh, ende uw ingangh met my in 't leger, is goet in mijne oogen, want ick en hebbe geen quaet by u gevonden van dien dagh af dat gy tot my zijt gekomen, tot deſen dagh toe: maer gy en zijt niet aengenaem in de oogen der Vorſten, deze dringen 'er op aen, dat ik u uw ontſlag geven zal.

7. So keert nu om, ende gaet in vrede, naer Ziklag, de Stad, welke ik u gegeven heb: op dat gy geen quaet en doet in de oogen van de Vorſten der Philiſtijnen, en niets verricht, het welk zy ten kwaedſten duiden kunnen.

8. Doe ſeyde David tot Achis, Maer wat hebbe ick gedaen? of wat hebt gy in uwen knecht gevonden, van dien dagh af, dat ick voor uw aengeſichte geweeſt ben tot deſen dagh toe, dat ick niet en ſal gaen, ende ſtrijden tegen de vyanden mijnes heeren des Konings?

Dit antwoord van David ſchijnt zeer bedrieglyk geweest te zijn.

Hy was nergens meer mede verlegen, dan met het bevel van Achis, dat hy mede, met de Philiſtijnen, tegen zijn eigen volk moest optrekken: en toen hy uit deze verlegenheid gered werd, maekte hy de vertooning, als of hy 'er gansch over onvergenoegd ware: was dit niet eene verfoeilyke veinzery?

Dan, de oorſprongelyke woorden laten zich, zonder dezelve eenig geweld aen te doen, zeer gevoeglyk op deze wijs vertalen: *Wat heb ik gedaen? of wat hebt gy in uwen knecht gevonden, van dien dag af, dat ik voor uw aengezicht geweest ben, tot dezen dag toe?* HOE HET ZY, *ik zal* uwe ordre gehoorzamen,

men, *ik zal niet gaen en ſtrijden tegen de vyanden van mijnen heer, den Koning.* De meening van David is dan deze: „ Heb ik u, o Koning, eenig ongenoegen gegeven, of „ aenleiding, om my te wantrouwen? doch *hoe het zy*, ben „ ik niet aengenaem in de oogen der Overſten van de Phili„ ſtijnen; ik zal my onderwerpen, en my uw bevel laten wel„ gevallen, dat ik met uwe legermacht niet uittrekke, om „ tegen uwe vyanden te ſtrijden." Volgens deze vertaling, behelst het antwoord van David een gewillig aennemen van zijn ontſlag, gepaerd met eene verontſchuldiging van zijn gehouden gedrag.

Maer wanneer men onze Overzetting behouden wil, dan zelvs is het antwoord nog niet meer dan dubbelzinnig en onbepaeld. Hy ontkende niet, dat de Overſten der Philiſtijnen gegronde redenen hadden, te denken dat hy, in den ſtrijd, de party van zijn volk en Vaderland kiezen zoude; ook verklaerde hy aen den anderen kant niet, dat hy bereid ware, om, met en voor de Philiſtijnen, tegen Saul te ſtrijden. Dit alles liet hy onbepaeld en in het midden. Hy vraegt alleenlyk, of hy redenen gegeven had, dat de Koning hem verbood, om langer in zijn leger te blijven. — Hy ſprak wel van te ſtrijden tegen de *vyanden* van den Koning Achis; maer hy bepaelde niet, welke vyanden hy bedoelde.

Het antwoord was dan dubbelzinnig; dit kan men niet ontkennen. Maer wanneer men de omſtandigheden in aenmerking neemt, zal men genoegzame redenen vinden, om, in dit geval, iets toe te geven, wanneer alles, met de geſtrengſte regelen van edelmoedigheid en openhartigheid, niet kan overeen gebracht worden. — David had de gunst van Achis noodig; had hy blijken gegeven, dat hy, met zijn ontſlag, zeer wel te vrede ware, dan had Achis op de gedachten kunnen komen, dat de Overſten der Philiſtijnen David met reden gewantrouwd hadden. Dit alles kon hy, met een dubbelzinnig antwoord, voorkomen, en hy kende Achis als eenen man van weinig doorzicht, die zich gemakkelyk liet afzetten; en zoo viel het ook uit.

9. Achis nu antwoordde, ende ſeyde tot David, Ick weet het, dat de Overſten der Philiſtijnen u,

zonder reden, wantrouwen, maer ik voor my ſtel in u alle mogelyk vertrouwen, voorwaer gy zijt aengenaem in mijne oogen, als een Engel Godes: ik beſchouw u, als eenen vertrouwden vriend, die my van God zelven is toegezonden; maer wat zal ik zeggen? anderen, uit wat beginſel weet ik, oordeelen anders over u: althans de Overſte der Philiſtijnen hebben geſeyt, Laet hem met ons in deſen ſtrijt niet optrecken, en tegen hunnen aendrang heb ik my niet langer kunnen verzetten; zijt gy 'er onvergenoegd over, wijt het my niet.

10. Nu dan, ſchik u, om mijnent wil, naer hunne begeerte; maeckt u morgen vroegh op, met de knechten uwes heeren, die met u gekomen zijn: ende als gylieden u morgen vroegh ſult opgemaeckt hebben, ende het ulieden licht geworden is, ſo gaet henen, met het eerste aenbreken van den dageraed.

11. Doe maeckte hem David vroegh op, hy, ende ſijne mannen, dat ſy des morgens wechgingen uit het leger van Achis, om weder te keeren naer Ziklag, de Stad, welke hem gegeven was in het lant der Philiſtijnen: de Philiſtijnen daerentegen togen op nae Jizreël, ten ſtrijde tegen Israël.

HET XXX. KAPITTEL.

By zijn wederkeeren te Ziklag, vond David dat deze zijne Stad, door de Amalekiten, geheel was uitgeplunderd vs. 1-6. Dit bewoog hem, om die roovers naer te jagen vs. 7-10. Hy vond de Amalekiten, verſloeg hen, en bragt den geroovden buit terug vs. 11 31.

1. 't GEſchiedde nu als David ende ſijne mannen des derden daegs, nadat zy het leger van

van Achis verlaten hadden, te Ziklag quamen: dat de Amalekiten, die het zwaerd van Saul, en nog onlangs van David, door de vlucht, ontkomen waren, in 't zuyden, zoo van het land der Philiſtijnen, als van Juda, ende byzonder te Ziklag ingevallen waren, ende Ziklag geſlagen, ende deſelve Stad met vyere verbrandt hadden.

2. Ende datſe de wijven die daer in waren, gevanckelick wechgevoert hadden, [*noch*] ſy en hadden, vermids zy alleen gekomen waren, om te rooven en te plunderen, niemant dootgeſlagen, van den kleynſten tot den grootſten: maer ſy haddenſe wechgevoert, met al den buit, welken zy grijpen en vangen konden, ende waren met den roov hares weegs gegaen.

3. Ende David ende ſijne mannen quamen aen de ſtadt, ende ſiet, ſy was met vyere verbrandt: ende hare wijven, ende hare ſonen, ende hare dochteren, waren gevanckelick wechgevoert met alle hunne bezittingen.

3. Doe hief David ende 't volck dat by hem was, hare ſtemme op, ende weenden van droevheid, tot dat 'er geen kracht [*meer*] in hen en was om te weenen.

5. Davids beyde wijven waren oock gevanckelick wechgevoert, Ahinoam de Jizreëlitiſche, ende Abigaïl de gewezen huyſvrouwe Nabals des Carmeliters, dit trof hem nog het meest van alles.

6. Ende David wert ſeer bange, want het volck, de manſchap welke onder zijn bevel ſtond, ſchreev dit onheil aen David toe, omdat hy het eerst op de Amalekiten was aengevallen; het morren van deze manſchap ging zelvs zoo ver, dat men ſprack van hem te ſteenigen, want de zielen des gantſchen volcks waren verbittert, een yegelick over het verlies van ſijne ſonen, ende over het verlies van ſijne dochteren: doch David ſterckte ſich in den HEERE ſijnen Godt,

hy beurde zich op, en bemoedigde zijn hart, met een geloovig vertrouwen op den Godlyken byſtand.

7. Ende David ſeyde tot den Prieſter Abjathar, den ſone Achimelechs, die hem, als Hoogepriester, vergezelde, Brengt my doch den Ephod hier, trek dien Ephod aen, en vraeg den HEER voor my raed, met de Urim en Thummim;[a] ende Abjathar bracht den Ephod tot David, en trok dit Hoogepriesterlyk gewaed aen.

8. Doe vraegde David den HEERE, door Abjathar namelyk, ſeggende, Sal ick deſe bende van roovende vrybuiters achter na jagen? ſal ickſe achterhalen? ende Hy de HEER ſeyde hem, door den mond van Abjathar: Jaegt na, want gy ſult gewiſſelick achterhalen, ende gy ſult de wechgevoerde perſonen gewiſſelick verloſſen.

9. David dan gingh henen, hy, ende de ſes hondert mannen die by hem waren, ende als ſy quamen aen de beke Beſor, op de grenzen van Simeons ervdeel, ſo bleven de overige, die geenen lust hadden, om dezen tocht mede te doen, by de bagagie ſtaen.

10. Ende David vervolgdeſe, hy, ende die vier hondert mannen: ende twee hondert mannen bleven ſtaen, die ſoo moede, en door de droevheid dermate gekrenkt waren, datſe over de beke Beſor niet en konden gaen.

11. Ende ſy David, met de vier honderd mannen, die hem vergezelden, vonden, door een zonderling en gunstig beſtier der Voorzienigheid, eenen Egyptiſchen man, die op het punt ſtond, om van honger en dorst te ſterven, liggende op het velt, ende ſy brachten hem tot David: ende ſy gaven hem broot, ende hy at, ende ſy gaven hem water te drincken.

12. Sy gaven hem oock een ſtuck van eenen klomp vijgen, ende twee ſtucken roſijnen, ende hy at; ende ſijn geeſt quam weder in hem: hy kwam tot zich zelven, gelijk men zegt; want hy en hadde

[in]

[*in*] drie dagen, ende drie nachten geen broot gegeten, noch geen water gedroncken.

13. Daer na seyde David tot hem, Wiens zijt gy? ende van waer zijt gy? doe seyde de Egyptische jonge, Ick ben eenes Amalekitischen mans knecht, ende mijn heere heeft my verlaten, om dat ick [*voor*] drie dagen kranck geworden ben, en nu lag ik hier geheel machteloos, van alle hulp verstoken.

14. Op de nadere ondervraging van David, gav hy dit verdere bericht: Wy waren ingevallen tegen 't zuyden van de Cherethiten of Philistijnen vergel. vs. 16. ook Ezech. 25: 16. en Zeph. 2: 5, ende ook ten Zuiden op 't gene dat van Juda is, ende tegen 't zuyden van Caleb, namelyk die Zuidelyke landstreek van Juda, welke Calebs nakomelingen toebehoort: ende wy hebben Ziklag met den vyere verbrandt, nadat wy de menschen, en al wat vervoerbaer was, geroovd hadden.

15. Doe seyde David tot hem, Soudt gy my wel henen willen afleyden tot dese Amalekitische bende, van welke gy gesproken hebt? hy dan seyde, Sweert my by Godt, Dat gy my niet en sult dooden, ende dat gy my niet en sult overleveren in de wrede hant mijnes voorigen heeren, die my zoo onbarmhartig behandeld heeft! so sal ick u tot dese bende afleyden. David beloovde den Egyptenaer het een en ander, met eenen plechtigen eed.

16. Ende hy leydde hem af, ende siet, sy lagen zorgeloos, voor geen gevaer vrezende, verstroyt over de gantsche aerde, etende, ende drinckende, ende danssende, om al den grooten buyt, dien sy genomen hadden uyt het lant der Philistijnen, ende uyt het lant van Juda. Zy waren des te geruster, omdat zy wisten, dat beide de Israëliten en de Philistijnen, tegen elkander, ten strijde waren uitgetrokken.

17. Ende David, deze roovers, in het vallen van den avond, aentreffende, sloeghse van de schemeringe tot aen den avont van haerlieder anderen dagh,

ende daer en ontquam, hoewel zy eene zeer talrijke menigte uitmaekten, niet een man van hen. David deed hen allen over den kling springen, behalven alleenlyk vier hondert jonge mannen, die op kemelen reden, ende vloden.

18. Alſo reddede David al wat de Amalekiten genomen hadden: oock reddede David ſijne twee wijven.

19. Ende onder hen en wiert niet gemiſt van den kleynſten tot aen den grootſten, ende tot aen de ſonen ende dochteren; ende van den buyt oock tot alles wat ſy hen genomen hadden: David bracht het altemael weder, gelijk de HEER hem beloovd had vs. 8.

20. David nam oock alle de ſchapen, ende de runderen, welke aen deze bende toebehoorden: ſy drevenſe voor dat ſelve vee henen, het welk David en zijnen mannen ontroovd was, ende ſeyden, Dit is Davids buyt, deze overwinning en dit voordeel hebben wy aen Davids dapperheid te danken.

Welk eene aenmerkelyke verandering! die zelvde mannen, die voor den uittocht ſpraken, van David te ſteenigen, zongen nu een triumphlied ter eere van hem en zijne dapperheid.

21. Als David tot de twee hondert mannen quam, die ſoo moede waren geweeſt, dat ſy David niet hadden kunnen navolgen, ende die ſy aen de beke Beſor hadden blijven laten, die gingen David te gemoete, ende den volcke dat by hem was te gemoete, om hem blymoedig geluk te wenſchen, met zijne zegeprael, en den buit, welken hy behaeld had: ende David tradt tot den volcke, ende hy vraegdeſe zeer minzaem nae den welſtant.

22. Doe David de achtergeblevene manſchap zoo minzaem bejegende, werd dit, door eenige booze en nijdige lieden, onder die genen, die den tocht hadden bygewoond, zeer kwalyk genomen; omdat zy, uit inhaligheid, van oordeel waren, dat zy, die aen de gemelde beek gebleven waren,

zy van dien dooden vernomen had, dat hy, die haer kwam raedplegen, Saul was de Koning van Israël. Zy hield zich als of zy, door deze ontdekking, grootelyks beangstigd ware: ende de vrouwe sprack tot Saul, seggende, Waerom hebt gy my bedrogen? want gy zijt Saul.

Hoe wist de Toveres, dat hy Saul was, daer hy zich, op alle mogelyke wijzen, vermomd had.

Zy had dit reeds ten eersten begrepen, maer zy hield 'er zich onkundig van, om de gemelde rol te kunnen spelen. Maer waer aen ontdekte zy dan, dat het Saul was? — Het is niet onwaerschijnlyk, dat zy den Koning meermalen gezien had, zoodat zy hem, hoe hy ook mogt vermomd wezen, aen de trekken van zijn gelaet, onderkennen konde: althans de buitengewoone en bekende lengte van Saul moest aenstonds by haer in het oog loopen. — Het antwoord, welk Saul gav, toen zy zich huiverig vertoonde, om aen zijne begeerte te voldoen, en de eed, welken hy zwoer, dat zy ongestraft zoude blijven, moest haer van zelvs op de gedachten brengen, dat zy den Koning voor haer had: want niemand kon haer anders soortgelijk eene verzekering geven. — Ook kan zy, uit de Hovelingen, die Saul vergezelden, bemerkt hebben, dat het de Koning ware.

13. Ende, doe de waerzegster de vertooning van ontsteltenis maekte, benam Saul haer alle vrees; de Koningh seyde tot haer, En vreest niet: maek 'er geene de minste zwarigheid over, dat gy met den Koning te doen hebt; die, in voorige tijden, een bevel gegeven heeft, dat alle tovenaers en waerzeggers, uit het land, zouden worden uitgeroeid. Ik houde my aen mijn woord, en aen mijnen eed: zeg my maer wat siet gy? doe seyde de vrouwe tot Saul, Ick sie goden, ik zie eenen zeer achtbaren en eerbiedingswaerdigen man, uyt de aerde opkomende.

14. Hy dan seyde tot haer, Hoe is sijn gedaente? hoe ziet 'er die achtbare man uit? ende sy seyde, Daer komt een oudt man op, ende hy is met

eenen mantel bekleedt: doe Saul vernam, of zich
immers op haer zeggen verbeeldde, dat het Samuel was,
ſo neygde hy ſich met het aengeſichte ter aer-
de, ende hy boogh ſich, om zijn eerbied te vertoonen.
15. Ende de gewaende Samuel, of liever de buikſpre-
kende toveres, die de ſtem van Samuel wist na te maken,
ſeyde tot Saul, Waerom hebt gy my onruſtigh
gemaeckt, my doende opkomen? doe ſeyde Saul,
Ick ben ſeer beangſtigt, want de Philiſtijnen krij-
gen tegen my, ende Godt is van my geweken,
ende en antwoordt my niet meer, noch door den
dienſt der Propheten, noch door droomen, daer-
om hebbe ick u geroepen, dat gy my te kennen
geeft wat ick doen ſal.
16. Doe ſeyde de gewaende Samuel, Waerom
vraegt gy my.doch? dewijle de HEERE van u
geweken, ende uwe vyant geworden is.
17. Want de HEERE heeft voor ſich gedaen,
gelijck als hy door mijnen dienſt geſproken heeft:
(*) ende heeft het Koninckrijcke van uwe hant
geſcheurt, ende hy heeft dat gegeven aen uwen
naeſten, aen David.
18. Gelijck als gy nae de ſtemme des HEEREN
niet gehoort en hebt, ende de hittigheyt ſijnes
toorns niet uytgericht en hebt tegen Amalek, door
hem, met alle zijne bezittingen, geheel te verbannen:
daerom heeft u de HEERE verlaten, en deſe ſake
gedaen te deſen dage.
19. Ende de HEERE ſal oock Iſraël met u ge-
ſlagen in de hant der Philiſtijnen geven, ende mor-
gen ſult gy, ende uwe ſonen by my, in het rijk
der dooden zijn: oock ſal de HEERE het leger Iſ-
raëls in de hant der Philiſtijnen geven.
20. Doe viel Saul haeſtelick ter aerde, ſoo
langh als hy was, liggende ſlaeuw en ſtijv van zich zelven,
ende hy vreeſde ſeer van wegen de woorden des
gewaenden Samuels, oock en was 'er geene kracht
in

(*) ende de HEERE heeft &c.

in hem, hy was geheel flaeuw: want hy en hadde daerenboven den geheelen dagh, ende de geheele nacht geen broot gegeten.

21. De vrouwe nu quam tot Saul, ende fagh dat hy feer verbaeft was: ende fy feyde tot hem, Siet uwe dienftmaegt heeft nae uwe ftemme gehoort, ende ick hebbe mijne ziele in mijne hant, dat is mijn leven in gevaer geftelt, ende ick hebbe uwe woorden gehoort en gehoorzaemd, die gy tot my gefproken hebt.

22. So hoort doch gy nu oock nae de ftemme uwer dienftmaegt, ende laet my een bete broots voor u fetten, ende eet: fo falder kracht in u zijn, dat gy over wegh gaet, naer uwe legerplaets.

23. Doch hy weygerde 't, ende feyde, Ick en fal niet eten; Ik ben 'er al te ontroerd en bedroevd toe; Ik heb in het geheel geen lust tot eten: maer fijne knechten, ende oock de vrouwe, hielden aen by hem; doe hoorde hy nae haerlieder ftemme: ende hy ftont op van der aerde, ende fettede hem op 't bedde, op het welk men, in het Oosten, gewoon is aen te liggen, wanneer men eet.

24. Ende de vrouwe hadde een gemeft kalf in 't huys, ende fy haeftede haer, ende flachtte het: ende fy nam meel, ende kneedde 't, ende bieck daer ongefuerde [*koecken*] van, opdat niemand, van deze onderneming, iets ontdekken zoude; en, voor het aenbreken van den dageraed, waren zy weder in het leger.

25. Ende fy brachtfe voor Saul, ende voor fijne knechten, ende fy aten: daer na ftonden fy op, ende gingen wech in die felve nacht.

Dit Gefchiedverhael verdient eene nadere overweging.

Alles komt hier, op deze twee vragen uit: Heeft Samuel zich waerlyk aen de toveres vertoond, en de gemelde woorden gefproken; of is het louter bedrog geweest? — en zo het laetfte; hoe heeft dan de vrouw de zaek zoo listig kunnen

befteken, dat Saul waerlyk geloovde, hy had met Samuel gefproken?

I. Op de eerste vraeg antwoorden wy, dat het eene blijkbare ongerijmdheid zy, te onderftellen, dat de afgeftorven Samuel indedaed zoude zijn opgekomen, en het gemelde antwoord gegeven hebben. — My dunkt, dit is zoo klaer, dat ik my nauwlyks verbeelden kan, dat iemand naer bewijs vragen zulle. — Ten overvloede evenwel, zal ik het een en ander aenmerken.

Volgens de onderftelling, welke ik nu wederleggen zal, moest de waerzegfter het vermogen gehad hebben, om alle geesten van afgeftorvene menfchen, nae haer welgevallen, te kunnen oproepen. In dit begrip ftond de verdwaesde Saul: *doe my opkomen*, was zijn verzoek, *dien ik u zeggen zal* vs. 8. — Maer kan iemand van een gezond verftand gelooven, dat een toveres eene onbepaelde macht bezitten zoude, om over de dooden te gebieden? dat de zielen van heilige menfchen, van zulke groote Propheten, als Samuel geweest was, aen de macht en het goeddunken van eene toverhex, zouden onderworpen zijn, om, wanneer deze het goedvond, te verfchijnen, en aen de begeerten van bygeloovige menfchen te voldoen? dat de ziel van Samuel, op het bevel van een toverhex, uit den ftaet der gelukzaligheid, verfchijnen moest, om aen eenen Vorst ten dienste te ftaen, die van God verlaten, en geheel aen zijne eigene boosheid was overgegeven?

Wat men ook denke van het vermogen der tovery onder Gods toelating; geene toveres, noch eenig gefchapen wezen, kan de ziel van eenen afgeftorven mensch, door bezwering, of door eenig ander middel, oproepen en doen verfchijnen. — God zou het kunnen doen. Dat is waer. Maer zou de Heilige en alleen wijze God, die het vragen der dooden, op ftraf des doods, verboden had, 'er, door zijn Alvermogen, onmiddelyk tusfchen beide komen, om eene zalige ziel te ontrusten, zoo menigmael het een toverhex goeddacht; of wanneer het zulk een booswicht begeerde, als Saul was? — God weigerde Saul te antwoorden, door die middelen, welke toen ter tijd gewoon waren; en Hy zou

zou den geest van Samuel wonderdadig hebben opgeroepen, om Saul, welken Hy verlaten had, op zulk eene ongehoorde wijs, met Openbaringen te verwaerdigen.

Hoe meer ik daerenboven alle de omſtandigheden van dit Geſchiedverhael gadeſlae, hoe meer ik overtuigd wordt, dat 'er geen geest van Samuel, of iets, het welk 'er naer zweemde, verſchenen zy; dat de antwoorden, welke, volgens het zeggen van de toveres, door Samuel gegeven zijn, door de vrouw zelvs geſproken zijn; en dat zy het, door haer buikſprekend vermogen, zoodanig aen Saul heeft weten te doen voorkomen, dat hy in goeden ernst geloovde, Samuel zelven te hooren ſpreken.

II. Maer dan is de tweede vraeg; hoe is zulk een bedrog mogelyk? hoe kon Saul in dien waen gebracht worden, dat hy Samuel meende te hooren? — Dit zullen wy ligtelyk begrijpen kunnen, wanneer wy alle de omſtandigheden nauwkeurig gadeſlaen; dan zullen wy veelvuldige en kennelyke bewijzen vinden van een allerlistigst bedrog.

1. Vooreerst was het in het holſte van den nacht, wanneer men, door de akeligheid der duisternis, het meest geſchikt is, om door angst bevangen, of door zijne verbeelding bedrogen te worden. — Deze tijd was derhalven zeer gepast, tot het plegen van bedrog.

2. Saul was een zwaermoedig man, die jaren lang, met eene zware miltziekte geworſteld had; zulke menſchen zijn doorgaends angstvallig, recht geſchikt voor bygeloovige inbeeldingen. — Daerenboven was Saul thans geweldig bevreesd; de vrees had zijn verſtand bedwelmd, zijn hart verzwakt, en hem alle opgewektheid benomen. Wat is 'er nu gemakkelyker, dan eenen man, die in zulk eene verwarring van beangſtigde gedachten verkeert, te bedriegen en wat wijs te maken?

3. Wijders verdient het zeer onze opmerking, dat Saul zelvs den Propheet Samuel niet gezien, noch zich zelvs verbeeld hebbe, hem te zien. — De zoogenaemde Waerzegſter wendde alleenlyk voor, dat zy eenen achtbaren man zag opkomen; en aen Saul, die zijne begeerte verklaerd had, om met Samuel raed te plegen,

wel wetende hoe die achtbare man 'er uitzag, beſchreev zy het gewaende verſchijnſel zoodanig, dat Saul aenſtonds in het begrip viel, het was indedaed Samuel. — Uit deze omſtandigheden wordt het meer dan waerſchijnlyk, dat de Koning met zijne Hovelingen zich in een ander vertrek bevond; afgeſcheiden van de duiſtere cel, in welke zich de toverhex geplaetst had. Saul zag niets hoe genaemd; het listige wijf riep hem toe, dat *haer* een oud man verſcheen; Saul beſloot, uit de beſchrijving, welke zy van den ouden man gav, dat Samuel verſchenen was; Saul hoorde den gewaenden Samuel ſpreken; maer dit was louter bedrog, het welk de toverhex, door haer buikſprekend vermogen, gepleegd heeft.

Het is waer, de Heilige Geſchiedſchrijver drukt zich zoo uit, als of Samuel indedaed was opgekomen, en met Saul geſproken had; maer dit moet verſtaen worden van de bygeloovige verbeelding, welke Saul zich, door de Toverfeex had laten inboezemen. — Soortgelijke uitdrukkingen zijn, in de heilige Schrivten, zeer gewoon, zoo werden de Propheten van Baal gezegd te propheteeren, voor zoo ver bygeloovige menſchen zich verbeeldden, dat zy waerlyk propheteerden 1 Kon. 18.

4. Vervolgens openbaert zich de list en het bedrog van de waerzegſter, in de manier, op welke zy den Koning uithoorde. — Zoodra had zy Saul niet in het begrip gebracht, dat Samuel waerlyk was opgekomen, of haer eerste werk was, door de vraeg; *Waerom hebt gy my ontrust?* den ontroerden Koning uittehooren, opdat de antwoorden van den gewaenden Samuel gepast zouden zijn, nae de vragen van den Koning. — En het gene hier vooral onze opmerking verdient, is dit, dat het listige wijf den gewaenden Samuel in het geheel geen antwoord liet geven, om het voornaemſte gedeelte van Sauls vraeg. Saul verzocht, dat Samuel hem mogt bekend maken, *wat hy doen moest*; hoe hy zich, in de zeer bekommerlyke omſtandigheden, in welke hy verkeerde, gedragen moest; of hy op de Philiſtijnen moest aenvallen, dan of hy den aenval ver-

wach-

wachten, dan wel of hy vluchten moest. Maer in het gansche antwoord, het welk de toveres, door den gewaenden Samuel, liet geven, was niets, het welk eenigermate aen deze vraeg voldeed. Om het antwoord op deze vraeg listig te ontwijken, neemt de zoogenaemde Samuel, uit het zeggen van Saul: *God is van my geweken*, gelegenheid om te besluiten; dat de Koning zich dan ook te vergeevsch, tot hem Samuel, gewend had. — Hier door was de gelegenheid, tot alle andere vragen, in eens en geheel afgesneden.

5. Alleenlyk is 'er deze éene bedenking nog maer overig: hoe kon de toverhex, met alle hare doortrapte listigheid, de uitkomst van den strijd voorweten, en verzekeren, dat Saul, met zijne Zoonen, sneuvelen zoude?

Maer deze gansche voorzegging behelsde niets anders, dan het gene zy, uit de woorden van Saul zelven, en uit het geheele beloop der omstandigheden, ligtelyk konde opmaken. — Tot dit antwoord gaven haer de eigene woorden van Saul, natuurlyker wijs, eene regelrechte aenleiding. De Koning had verklaerd, dat hy zeer *beangstigd was*, dat de *Philistijnen hem beoorloogden*, dat *God van hem geweken was*, en hem, *op geenerlei wijs, met raed en antwoord, verwaerdigen wilde.* Wat was 'er nu natuurlyker, uit dit alles, te besluiten, dan dat God, die Saul in eenen tegenpartyder veranderd was, hem geslagen zoude geven, voor het aengezicht der Philistijnen? — Dit kon zy, met even zoo veel zekerheid, uit het gansche beloop der omstandigheden, opmaken. Het was algemeen, onder gansch Israël, bekend; dat de HEER Saul verworpen had, zoodat zijne nakomelingen den Throon niet beerven zouden, en dat David, in zijne plaets, tot Koning gezalvd was. Ook kon zy ligtelyk begrijpen, dat de Israëliten, daer de HEER van den Koning geweken was, niet bestand zouden wezen, tegen het machtig heirleger der Philistijnen. Moest zy, dit alles in overweging nemende, niet natuurlyker wijs tot het besluit komen, dat thans de tijd gekomen was, op welken de HEER

zijn vonnis, tegen Saul uitgesproken, ter uitvoer brengen zoude, en het Koningrijk geven in de handen van David?

Wat de verzekering aengaet, dat Saul, met zijne Zoonen, den volgenden dag, sneuvelen zouden; hierin heeft de toverhex mis getast, indien men het woord *morgen*, in den bepaelden zin, neemt voor den eerst volgenden dag. *Morgen*, liet zy 'er den gewaenden Samuel byvoegen, *zult gy en uwe Zoonen by my zijn*; want de veldslag, in welken Saul sneuvelde, is den volgenden dag niet geleverd. Maer zy was wel zoo listig van den juisten tijd niet te bepalen: want *morgen* beteekent doorgaends in het algemeen, eenen toekomenden tijd, die kort op handen is.

Voor het overige kan Gods verborgene bestiering haer, ter verschrikking van Saul, zoo hebben doen spreken, als, door de uitkoomst, bewaerheid is.

HET XXIX. KAPITTEL.

David wordt, uit het leger der Philistijnen, ontslagen.

HIer vat de gewijde Geschiedschrijver den draed van het verhael wederom op, die, met vs. 3. van het voorige Kapittel, was afgebroken; en bericht ons, hoe David, uit die kommerlyke omstandigheden, in welke Achis van hem verwachtte, dat hy, tegen zijn eigen Vaderland, strijden zoude, door de Godlyke Voorzienigheid, gunstig gered zy.

1. De Philistijnen nu hadden alle hare legers vergadert, te Aphek, in de stam van Issaschar, digt by het gebergte Gilboa Jos. 19: 18, in de nabuurschap van de Stad Sunem, gelijk Kap. 28: 4. verhaeld is: ende de Israëliten legerden sich by de fonteyne die by of in het dal van Jizreël is, aen den voet van het gebergte Gilboa.

2. Ende de Vorsten der Philistijnen togen, by de monstering, daer henen met hunne honderden, ende met

met hunne duysenden: doch David, ende sijne mannen togen met Achis, als zijne lijvgarde, in de achtertocht.

3. Doe seyden de Overste der Philistijnen, Wat sullen dese Hebreen met ons in het leger doen? so seyde Achis tot de Overste der Philistijnen, Is dese niet David, de knecht Sauls, des Konings van Israël, die dese dagen, ofte dese jaren, by my geweest is? Ik ken dezen man niet van gister of eergisteren, maer ik heb hem, gedurende eenen geruimen tijd, in acht genomen, en de meest overtuigende proeven gezien van zijne trouw en gehechtheid aen mijn persoon: waerom zoude hy niet met ons optrekken? hy is van Saul zijnen Heer afgevallen, ik verwacht van hem, dat hy zich van deze gelegenheid bedienen zal, om zich aen Saul te wreken, ende ick en hebbe in hem niets kwaeds gevonden van dien dagh af dat hy afgevallen is tot desen dagh toe, ik heb geene schijnbare reden, om hem te wantrouwen.

4. Doch de Overste der Philistijnen, die de zaek beter doorzagen, dan de onbedachtzame Achis, werden seer toornigh op hem, ende de Overste der Philistijnen seyden tot hem, (*a*) Doet den man wederkeeren, dat hy tot sijne plaetse wederkeere, daer gy hem bestelt, en welke gy hem ter wooning hebt aengewezen, ende dat hy althans niet met ons af en trecke, in den strijt, op dat hy ons niet tot een tegenpartijder en werde in den strijt: want waer mede soude dese sich by sijnen heere aengenaem maken, en de gunst van Saul herwinnen? is 't niet met de koppen deser mannen?

5. Is dit niet die David, van den welcken sy (*b*) in den reye [*malkanderen*] antwoordden, seggende, Saul heeft sijne duysenden geslagen, maer David sijne tien duysenden? en zouden wy zulken be-

(*a*) 1 Chron. 12: 19. (*b*) 1 Sam. 18: 7.

roemden held, die ons zoo veel nadeel kan toebrengen, in den ftrijd mede nemen?

6. Doe riep Achis David, ende zwoer hem by JEHOVAH, welken David als den God van Israël eerbiedigde; hy feyde tot hem, [*'t Is foo waerachtigh als*] de HEERE leeft, dat gy oprecht zijt, ende uw uytgangh, ende uw ingangh met my in 't leger, is goet in mijne oogen, want ick en hebbe geen quaet by u gevonden van dien dagh af dat gy tot my zijt gekomen, tot defen dagh toe: maer gy en zijt niet aengenaem in de oogen der Vorften, deze dringen 'er op aen, dat ik u uw ontflag geven zal.

7. So keert nu om, ende gaet in vrede, naer Ziklag, de Stad, welke ik u gegeven heb; op dat gy geen quaet en doet in de oogen van de Vorften der Philiftijnen, en niets verricht, het welk zy ten kwaedften duiden kunnen.

8. Doe feyde David tot Achis, Maer wat hebbe ick gedaen? of wat hebt gy in uwen knecht gevonden, van dien dagh af, dat ick voor uw aengefichte geweeft ben tot defen dagh toe, dat ick niet en fal gaen, ende ftrijden tegen de vyanden mijnes heeren des Konings?

Dit antwoord van David fchijnt zeer bedrieglyk geweest te zijn.

Hy was nergens meer mede verlegen, dan met het bevel van Achis, dat hy mede, met de Philiftijnen, tegen zijn eigen volk moest optrekken: en toen hy uit deze verlegenheid gered werd, maekte hy de vertooning, als of hy 'er gansch over onvergenoegd ware: was dit niet eene verfoeilyke veinzery?

Dan, de oorfprongelyke woorden laten zich, zonder dezelve eenig geweld aen te doen, zeer gevoeglyk op deze wijs vertalen: *Wat heb ik gedaen? of wat hebt gy in uwen knecht gevonden, van dien dag af, dat ik voor uw aengezicht geweest ben, tot dezen dag toe?* HOE HET ZY, *ik zal uwe* ordre gehoorzamen,

men, *ik zal niet gaen en ſtrijden tegen de vyanden van mijnen heer, den Koning*. De meening van David is dan deze: „ Heb ik u, o Koning, eenig ongenoegen gegeven, of „ aenleiding, om my te wantrouwen? doch *hoe het zy*, ben „ ik niet aengenaem in de oogen der Overſten van de Phili- „ ſtijnen; ik zal my onderwerpen, en my uw bevel laten wel- „ gevallen, dat ik met uwe legermacht niet uittrekke, om „ tegen uwe vyanden te ſtrijden." Volgens deze vertaling, behelst het antwoord van David een gewillig aennemen van zijn ontſlag, gepaerd met eene verontſchuldiging van zijn gehouden gedrag.

Maer wanneer men onze Overzetting behouden wil, dan zelvs is het antwoord nog niet meer dan dubbelzinnig en onbepaeld. Hy ontkende niet, dat de Overſten der Philiſtijnen gegronde redenen hadden, te denken dat hy, in den ſtrijd, de party van zijn volk en Vaderland kiezen zoude; ook verklaerde hy aen den anderen kant niet, dat hy bereid ware, om, met en voor de Philiſtijnen, tegen Saul te ſtrijden. Dit alles liet hy onbepaeld en in het midden. Hy vraegt alleenlyk, of hy redenen gegeven had, dat de Koning hem verbood, om langer in zijn leger te blijven. — Hy ſprak wel van te ſtrijden tegen de *vyanden* van den Koning Achis; maer hy bepaelde niet, welke vyanden hy bedoelde.

Het antwoord was dan dubbelzinnig; dit kan men niet ontkennen. Maer wanneer men de omſtandigheden in aenmerking neemt, zal men genoegzame redenen vinden, om, in dit geval, iets toe te geven, wanneer alles, met de geſtrengſte regelen van edelmoedigheid en openhartigheid, niet kan overeen gebracht worden. — David had de gunst van Achis noodig; had hy blijken gegeven, dat hy, met zijn ontſlag, zeer wel te vrede ware, dan had Achis op de gedachten kunnen komen, dat de Overſten der Philiſtijnen David met reden gewantrouwd hadden. Dit alles kon hy, met een dubbelzinnig antwoord, voorkomen, en hy kende Achis als eenen man van weinig doorzicht, die zich gemakkelyk liet afzetten; en zoo viel het ook uit.

9. Achis nu antwoordde, ende ſeyde tot David, Ick weet het, dat de Overſten der Philiſtijnen u,

zonder reden, wantrouwen, maer ik voor my ſtel in u alle mogelyk vertrouwen, voorwaer gy zijt aengenaem in mijne oogen, als een Engel Godes: ik beſchouw u, als eenen vertrouwden vriend, die my van God zelven is toegezonden; maer wat zal ik zeggen? anderen, uit wat beginſel weet ik, oordeelen anders over u: althans de Overſte der Philiſtijnen hebben geſeyt, Laet hem met ons in deſen ſtrijt niet optrecken, en tegen hunnen aendrang heb ik my niet langer kunnen verzetten; zijt gy 'er onvergenoegd over, wijt het my niet.

10. Nu dan, ſchik u, om mijnent wil, naer hunne begeerte; maeckt u morgen vroegh op, met de knechten uwes heeren, die met u gekomen zijn: ende als gylieden u morgen vroegh ſult opgemaeckt hebben, ende het ulieden licht geworden is, ſo gaet henen, met het eerste aenbreken van den dageraed.

11. Doe maeckte hem David vroegh op, hy, ende ſijne mannen, dat ſy des morgens wechgingen uit het leger van Achis, om weder te keeren naer Ziklag, de Stad, welke hem gegeven was in het lant der Philiſtijnen: de Philiſtijnen daerentegen togen op nae Jizreël, ten ſtrijde tegen Israël.

HET XXX. KAPITTEL.

By zijn wederkeeren te Ziklag, vond David dat deze zijne Stad, door de Amalekiten, geheel was uitgeplunderd vs. 1-6. Dit bewoog hem, om die roovers naer te jagen vs. 7-10. Hy vond de Amalekiten, verſlorg hen, en bragt den geroovden buit terug vs. 11-31.

1. 't GEſchiedde nu als David ende ſijne mannen des derden daegs, nadat zy het leger

van Achis verlaten hadden, te Ziklag quamen: dat de Amalekiten, die het zwaerd van Saul, en nog onlangs van David, door de vlucht, ontkomen waren, in 't zuyden, zoo van het land der Philiſtijnen, als van Juda, ende byzonder te Ziklag ingevallen waren, ende Ziklag geſlagen, ende deſelve Stad met vyere verbrandt hadden.

2. Ende datſe de wijven die daer in waren, gevanckelick wechgevoert hadden, [*noch*] ſy en hadden, vermids zy alleen gekomen waren, om te rooven en te plunderen, niemant dootgeſlagen, van den kleynſten tot den grootſten: maer ſy haddenſe wechgevoert, met al den buit, welken zy grijpen en vangen konden, ende waren met den roov hares weegs gegaen.

3. Ende David ende ſijne mannen quamen aen de ſtadt, ende ſiet, ſy was met vyere verbrandt: ende hare wijven, ende hare ſonen, ende hare dochteren, waren gevanckelick wechgevoert met alle hunne bezittingen.

3. Doe hief David ende 't volck dat by hem was, hare ſtemme op, ende weenden van droevheid, tot dat 'er geen kracht [*meer*] in hen en was om te weenen.

5. Davids beyde wijven waren oock gevanckelick wechgevoert, Ahinoam de Jizreëlitiſche, ende Abigaïl de gewezen huyſvrouwe Nabals des Carmeliters, dit trof hem nog het meest van alles.

6. Ende David wert ſeer bange, want het volck, de manſchap welke onder zijn bevel ſtond, ſchreev dit onheil aen David toe, omdat hy het eerst op de Amalekiten was aengevallen; het morren van deze manſchap ging zelvs zoo ver, dat men ſprack van hem te ſteenigen, want de zielen des gantſchen volcks waren verbittert, een yegelick over het verlies van ſijne ſonen, ende over het verlies van ſijne dochteren: doch David ſterckte ſich in den HEERE ſijnen Godt,

hy beurde zich op, en bemoedigde zijn hart, met een geloovig vertrouwen op den Godlyken byſtand.

7. Ende David ſeyde tot den Prieſter Abjathar, den ſone Achimelechs, die hem, als Hoogepriester, vergezelde, Brengt my doch den Ephod hier, trek dien Ephod aen, en vraeg den HEER voor my raed, met de Urim en Thummim; ende Abjathar bracht den Ephod tot David, en trok dit Hoogepriesterlyk gewaed aen.

8. Doe vraegde David den HEERE, door Abjathar namelyk, ſeggende, Sal ick deſe bende van roovende vrybuiters achter na jagen? ſal ickſe achterhalen? ende Hy de HEER ſeyde hem, door den mond van Abjathar: Jaegt na, want gy ſult gewiſſelick achterhalen, ende gy ſult de wechgevoerde perſonen gewiſſelick verloſſen.

9. David dan gingh henen, hy, ende de ſes hondert mannen die by hem waren, ende als ſy quamen aen de beke Beſor, op de grenzen van Simeons ervdeel, ſo bleven de overige, die geenen lust hadden, om dezen tocht mede te doen, by de bagagie ſtaen.

10. Ende David vervolgdeſe, hy, ende die vier hondert mannen: ende twee hondert mannen bleven ſtaen, die ſoo moede, en door de droevheid dermate gekrenkt waren, datſe over de beke Beſor niet en konden gaen.

11. Ende ſy David, met de vier honderd mannen, die hem vergezelden, vonden, door een zonderling en gunstig beſtier der Voorzienigheid, eenen Egyptiſchen man, die op het punt ſtond, om van honger en dorst te ſterven, liggende op het velt, ende ſy brachten hem tot David: ende ſy gaven hem broot, ende hy at, ende ſy gaven hem water te drincken.

12. Sy gaven hem oock een ſtuck van eenen klomp vijgen, ende twee ſtucken roſijnen, ende hy at; ende ſijn geeſt quam weder in hem: hy kwam tot zich zelven, gelijk men zegt; want hy en hadde

[in]

[*in*] drie dagen, ende drie nachten geen broot gegeten, noch geen water gedroncken.

13. Daer na ſeyde David tot hem, Wiens zijt gy? ende van waer zijt gy? doe ſeyde de Egyptiſche jonge, Ick ben eenes Amalekitiſchen mans knecht, ende mijn heere heeft my verlaten, om dat ick [*voor*] drie dagen kranck geworden ben, en nu lag ik hier geheel machteloos, van alle hulp verſtoken.

14. Op de nadere ondervraging van David, gav hy dit verdere bericht: Wy waren ingevallen tegen 't zuyden van de Cherethiten of Philiſtijnen vergel. vs. 16. ook Ezech. 25: 16. en Zeph. 2: 5, ende ook ten Zuiden op 't gene dat van Juda is, ende tegen 't zuyden van Caleb, namelyk die Zuidelyke landſtreek van Juda, welke Calebs nakomelingen toebehoort: ende wy hebben Ziklag met den vyere verbrandt, nadat wy de menſchen, en al wat vervoerbaer was, geroovd hadden.

15. Doe ſeyde David tot hem, Soudt gy my wel henen willen afleyden tot deſe Amalekitiſche bende, van welke gy geſproken hebt? hy dan ſeyde, Sweert my by Godt, Dat gy my niet en ſult dooden, ende dat gy my niet en ſult overleveren in de wrede hant mijnes voorigen heeren, die my zoo onbarmhartig behandeld heeft! ſo ſal ick u tot deſe bende afleyden. David beloovde den Egyptenaer het een en ander, met eenen plechtigen eed.

16. Ende hy leydde hem af, ende ſiet, ſy lagen zorgeloos, voor geen gevaer vrezende. verſtroyt over de gantſche aerde, etende, ende drinckende, ende danſſende, om al den grooten buyt, dien ſy genomen hadden uyt het lant der Philiſtijnen, ende uyt het lant van Juda. Zy waren des te geruster, omdat zy wisten, dat beide de Israëliten en de Philiſtijnen, tegen elkander, ten ſtrijde waren uitgetrokken.

17. Ende David, deze roovers, in het vallen van den avond, aentreffende, ſloeghſe van de ſchemeringe tot aen den avont van haerlieder anderen dagh,

ende daer en ontquam, hoewel zy eene zeer talrijke menigte uitmaekten, niet een man van hen. David deed hen allen over den kling springen, behalven alleenlyk vier hondert jonge mannen, die op kemelen reden, ende vloden.

18. Alſo reddede David al wat de Amalekiten genomen hadden: oock reddede David ſijne twee wijven.

19. Ende onder hen en wiert niet gemiſt van den kleynſten tot aen den grootſten, ende tot aen de ſonen ende dochteren; ende van den buyt oock tot alles wat ſy hen genomen hadden: David bracht het altemael weder, gelijk de HEER hem beloovd had vs. 8.

20. David nam oock alle de ſchapen, ende de runderen, welke aen deze bende toebehoorden: ſy drevenſe voor dat ſelve vee henen, het welk David en zijnen mannen ontroovd was, ende ſeyden, Dit is Davids buyt, deze overwinning en dit voordeel hebben wy aen Davids dapperheid te danken.

Welk eene aenmerkelyke verandering! die zelvde mannen, die voor den uittocht ſpraken, van David te ſteenigen, zongen nu een triumphlied ter eere van hem en zijne dapperheid.

21. Als David tot de twee hondert mannen quam, die ſoo moede waren geweeſt, dat ſy David niet hadden kunnen navolgen, ende die ſy aen de beke Beſor hadden blijven laten, die gingen David te gemoete, ende den volcke dat by hem was te gemoete, om hem blymoedig geluk te wenſchen, met zijne zegeprael, en den buit, welken hy behaeld had: ende David tradt tot den volcke, ende hy vraegdeſe zeer minzaem nae den welſtant.

22. Doe David de achtergeblevene manſchap zoo minzaem bejegende, werd dit, door eenige booze en nijdige lieden, onder die genen, die den tocht hadden bygewoond, zeer kwalyk genomen; omdat zy, uit inhaligheid, van oordeel waren, dat zy, die aen de gemelde beek gebleven waren,

ren, niet in den buit deelen moesten. Doe antwoordde een yeder boos ende Belials man onder de mannen die met David getogen waren, ende sy seyden: Om datse met ons niet getogen en zijn, en sullen wy hen van den buyt, dien wy gereddet hebben; niet geven, maer wy zullen eenen yegelicken sijne vrouwe, ende sijne kinderen geven, laetse die henen leyden, ende daermede wechgaen.

23. Maer David zocht hen, op eene zeer vriendelyke wijs, tot betere gedachten te brengen. Hy seyde tot deze nijdige mannen: Alsoo en sult gy niet doen, mijne broeders, met 't gene dat ons de HEERE gegeven heeft, ende heeft ons bewaert, ende heeft de bende, die tegen ons quam, in onse hant gegeven.

24. Wie soude doch ulieden in dese sake hooren en uw voorstel kunnen inwilligen, het welk zoo onredelyk is? Wy hebben immers dezen rijken buit, niet aen onze dapperheid, maer aen des HEEREN gunst en zegen, dank te weten. Ik kan aen dezen onbillyken eisch niet voldoen: Want gelijck het deel der gener is die in den strijt mede afgetogen zijn, alsoo sal oock het deel der gener zijn, die by de gereetschap gebleven zijn, sy sullen gelijckelick deelen.

25. Ende dit is van dien dagh af, ende voortaen [*alsoo*] geweest, en als eene algemeene wet gebleven, dat zy, die by de bagagie bleven, om dezelve te bewaren, gelijkerhand in den buit deelen zouden, met die genen, die denzelven bevochten hadden: want hy David, Koning geworden zijnde, heeft het tot een insettinge ende tot een recht gestelt in Israël, tot op desen dagh, om, in het vervolg, dergelijke twisten voor te komen.

Wy mogen, uit dit geschiedverhael, besluiten, dat de manschap van David, over het algemeen, uit zeer geschikte menschen bestaen hebbe, en dat het getal der Belials mannen zeer gering geweest zy: want anders had David hen zoo ligtelyk niet tot bedaren kunnen brengen. — Ook openbaert

zich hier het karakter van David, als van eenen man, die de billykheid liev had, en geen ongelijk dulden konde.

Maer, zal men kunnen vragen, was de gematigdheid der Amalekiten, die niemand groot noch klein hadden dood geslagen, niet grooter dan die van David, die het gansche heirleger der Amalekiten deed sneuvelen, uitgezonderd vier honderd jongelingen, die zijn zwaerd en woede, door middel van hunne kemelen, wisten te ontvluchten?

Dan waerin hadden de Amalekiters hunne gematigdheid betoond? Zy hadden Ziklag verbrand, en zoo veel verwoesting aengericht, als hun maer immers mogelyk was. Zy hadden geene mannen gedood; en dit hadden zy ook niet kunnen doen, omdat zich, toen ter tijd, alle de mannen, in het leger der Philistijnen, bevonden. — De vrouwen en kinderen hadden zy in het leven gelaten, maer uit welk beginsel? zekerlyk niet uit menschenlievde en gematigdheid; maer om dezelve tot slaven en slavinnen te gebruiken, of als zoodanige te verkoopen. Het beginsel was derhalven eigen belang. — Eenige der vrouwen en dochteren, welke de schoonste waren, zouden de roovers denkelyk tot wijven genomen hebben; maer wat zou dit een allerdroevigste en beklagenswaerdigste toestand geweest zijn!

26. Als nu David te Ziklag quam, so sondt hy tot den Oudtsten van Juda, die hem te vooren, met hunne vriendschap vereerd hadden, aen sijnen ouden vrienden onder dezelve, van den buyt, seggende: Siet, daer is een segen voor ulieden, van den buyt der vyanden des HEEREN. Door dit geschenk, wilde David de oude vriendschap verlevendigen, en aen den Oudsten van Juda doen opmerken, dat hy niets ontzag, om de vyanden van zijn Vaderland te vervolgen: want, en dit moet men wel in het oog houden, de Amalekiters hadden niet alleen Ziklag, de Stad van David, uitgeplunderd; een gedeelte des lands van de Philistijnen beroovd; maer zy waren ook, met hunne stropende benden, in het Zuider gedeelte van Juda ingevallen.

27. Uit dit beginsel zondt David, zijnen ouden vrienden

den in Juda, een gedeelte van den buit, tot een geschenk, [*Namelick*] tot dien te Kiriath Jearim, welke Stad, om het verblijv der Arke, Beth-El, of het *huis van God* genaemd werd; want die Stad, welke den naem van *Bethel* droeg, lag niet in Juda, maer in het ervdeel van Ephraim Jos. 16: 2; ende hy zondt ook een geschenk van den gemaekten buit, tot dien te Ramoth tegen 't zuyden gelegen, in onderscheiding van Ramoth in Gilead, het welk in het Noorden lag 1 Kon. 22. 12, ende tot dien te Jatthir, eene Stad in het bergachtig gedeelte van Juda Jos. 15: 48.

28. Ende tot dien te Aroër, eene plaets van Juda, behoorende mede tot die plaetsen, alwaer David, met zijne mannen, gewandeld had vs. 31, te Siphmoth, anders Sepham genaemd Num. 34: 10, ende tot dien te Esthemoa, mede in Juda gelegen Jos. 15: 50.

29. Ende tot dien te Rachal, eene plaets, welke nergens anders genoemd wordt, ende tot dien die in de steden der Jerahmeëliten waren, vergel. Kap. 27: 10, ende tot dien die in de steden der Keniten waren.

30. Ende tot dien te Horma, ook eene Stad in Juda Jos. 15: 30, ende tot dien te Chor-Asan, ende tot dien te Atach, mede steden in Juda, welke nu minder bekend zijn.

31. Ende tot dien te Hebron, die vermaerde Stad van Juda, alwaer David het eerst tot Koning werd uitgeroepen 2 Sam. 2: 1, 2, ende tot alle de plaetsen, daer David gewandelt hadde, hy, ende sijne mannen, om zich aldaer, tegen de vervolgingen van Saul, te verschuilen, en van leevtocht voorzien te worden.

Alle deze waren de oude vrienden en begunstigers van David. Door den buit verrijkt zijnde, nam hy deze gelegenheid aenstonds waer, om hun blijken te geven van zijne dankbaerheid.

HET XXXI. KAPITTEL.

Het kwam tot een hoofdtreffen, tusschen de legers der Israëliten en der Philistijnen. De eerste werden geslagen, ook sneuvelde de Koning Saul, met zijne Zoonen.

1. TErwijl David bezig was, met den buit, den Amalekiten ontroovd, te verdeelen, leverden de heirlegers der Israëliten en der Philistijnen elkander eenen beslisschenden veldslag. De Philistijnen dan begonnen den aenval, en streden tegen Israël: met dien uitslag, dat zy het veld behielden, ende de mannen Israëls vloden, uit de vlakte van Jizrëel, alwaer het gevecht voorviel, van voor het aengesichte der Philistijnen, ende vielen 'er zeer velen van de vluchtelingen, die verslagen werden op 't gebergte Gilboa.

2. Ende de Philistijnen hielden dicht op Saul, ende sijne sonen, die de eerste Veldheeren waren van het Hebreeuwsche leger, om deze, ware het mogelyk, te doen sneuvelen, of hen gevangen te nemen; ende de Philistijnen sloegen Jonathan, ende Abinadab, ende Malchisua, de sonen Sauls.

3. Ende de strijt wert swaer tegen Saul, de Philistijnen vervolgden hem van zoo naby, dat 'er geene hoop van ontkoming overbleev, ende de Philistijnsche mannen, die met den boge schieten, troffen hem aen, en bragten hem, met hunne pijlen, verscheiden wonden toe, ende hy vreesde seer voor de schutters.

4. Doe seyde Saul, ziende dat 'er geen ontkomen aen ware, en zich op vele plaetsen gewond voelende, tot sijnen wapendrager, Treckt uw sweert uyt, ende doorsteeckt my daer mede, dat misschien dese onbesnedene niet en komen, ende my doorsteken,

ende

ende met my den ſpot drijven. Hoewel de wonden, welke hy ontvangen had, niet doodelyk waren, bemerkte hy evenwel dat hy de handen zijner vyanden niet langer ontkomen konde; hy verkoos daerom liever, door zijnen wapendrager, gedood te worden, dan in het geweld der Philiſtijnen te vervallen, die zich zouden vermaekt hebben, met hem eenen ſchandelyken dood aen te doen. Maer ſijn wapendrager en wilde niet, want hy vreeſde ſeer, zijne ziel ſchrikte, op die gedachte, dat hy een Koningsmoorder worden zoude: doe nam Saul zelvs het ſweert, ende viel daer in.

5. Doe ſijn wapendrager ſagh dat Saul doot was: ſo viel hy oock in ſijn ſweert ende ſterf met hem.

6. Alſo ſterf Saul, ende ſijne drie ſonen, ende ſijn wapendrager, oock alle ſijne mannen, die thans den perſoon des Konings omringden, ſtierven te dien ſelven dage te gelijcke met hem. — De braeve Jonathan moest hier ook ſneuvelen, en dit moest, in den weg der Godlyke Voorzienigheid, nog nadere aenleiding geven, tot Davids koomst op den Throon.

7. Als de mannen Iſraëls, die aen deſe zijde des dals waren, als de inwooners van het dal Jisreël, ende die aen deſe zijde der Jordane woonagtig waren, ſagen dat de gewapende mannen Iſraëls gevloden waren, ende dat Saul ende ſijne ſonen doot waren: ſo verlieten ſy de ſteden en hunne woonplaetſen, ende ſy vloden, vreezende, dat zy, door de zegepralende Philiſtijnen, zouden gevangen genomen worden; doe quamen de Philiſtijnen ende woonden daer in.

8. 't Geſchiedde nu des anderen daegs, als de Philiſtijnen op het ſlagveld quamen om de verſlagene te plunderen: ſo vonden ſy Saul, ende ſijne drie ſonen, liggende op 't gebergte Gilboa.

9. Ende ſy hieuwen ſijn hooft af, ende ſy togen ſijne wapenen uyt, zoo deden zy ook met zijne geſneuvelde Zoonen, ende ſy ſondenſe, te weten de hoofden van Saul en zijne Zoonen, als zegeteekenen, in triumph,

in der Philiſtijnen lant rontom, om te (*a*) boodſchappen in het huys harer afgoden, ende onder den ganſche volcke, dat de Israëliten geſlagen, en dat de Koning met zijne Zoonen geſneuveld waren.

10. Ende ſy leyden ſijne wapenen in het huys van hunne Godin Aſtaroth: ende ſijn lichaem hechtten ſy aen den muer te Beth-San, zijnde eene Stad in het ervdeel van Manasſe, van welke zy zich, kort na dezen veldſlag, meester gemaekt hadden.

11. Maer evenwel, offchoon de Israëliten aen de westzijde der Jordaen alle gevlucht waren, zy, die over de Jordaen woonden, konden den hoon niet dulden, welken de Philiſtijnen Saul en zijnen Zoonen, na hunnen dood, hadden aengedaen: want als de inwoonders van Jabes in Gilead, welke door Saul, in 't begin zijner regeeringe, zoo aenmerkelyk verlost waren, Kap. 11, daer van hoorden, wat de Philiſtijnen Saul gedaen hadden:

12. So maeckten haer op alle ſtrijtbare mannen, ende gingen den geheelen nacht door, om, zonder vertoeven, in de gemelde Stad Bethſan te komen, ende ſy namen het lichaem Sauls, ende de lichamen ſijner ſonen van den muer te Beth-San: ende ſy quamen te Jabes terug, ende verbranddenſe aldaer, met zulke lijkplechtigheden, als, by ſoortgelijke gelegenheden, onder de Heidenen gebruikelyk, en, met 's Konings rang, overeenkomſtig waren.

13. Ende ſy namen hare beenderen, of de asch van hunne beenderen, ende begroevenſe onder 't geboomte te Jabes: ende ſy vaſteden ſeven dagen, tot een openbaer teeken van hunne algemeene droevheid.

Of de overjordaenſche Israëliten, in dit verbranden, de gewoonte der omliggende volkeren, naegevolgd; dan of zy daerdoor hebben willen verhoeden, dat de Philiſtijnen, by eenen inval in hun land, het gebeente van hunnen Koning niet zouden kunnen mishandelen, is niet ligtelyk te bepalen.

(*a*) 1 Chron. 10: 9.

EINDE VAN HET EERSTE BOEK SAMUELS.

HET TWEEDE BOEK

SAMUELS.

HET TWEEDE BOEK
SAMUELS.

HET I. KAPITTEL.

Het gedrag van David, toen hem de tijding van Sauls dood gebracht werd.

1. VOorts geschiedde het na Sauls doot, als David van den slagh der (*a*) Amalekiten was wedergekomen; ende David twee dagen te Ziklag gebleven was:

2. So geschiedde 't op den derden dagh, nadat David, van het verslaen der Amalekiten, te Ziklag was wedergekeerd, dat, siet, uyt den heyrleger, van Saul, een man quam, wiens kleederen, tot een teeken van zeer groote droevheid, gescheurt waren, ende aerde was op sijn hooft: ende het geschiedde, als hy tot David quam, so viel hy ter aerde, ende boogh sich, ten teeken van diepen eerbied, voor David, neder.

3. Ende David seyde tot hem; Van waer komt gy? ende hy seyde tot hem; Ick ben ontkomen uyt den heyrleger Israëls.

4. Voorts seyde David, die nu niets anders dan eene allerongunstigste tijding verwachtte, tot hem; Wat is de sake? wat is 'er voorgevallen? hoe is de veldslag tusschen Israël en de Philistijnen afgeloopen? verhaelt het my doch omstandig: ende hy seyde, ik moet u, tot mijn

(*a*) 1 Sam. 30: 17.

leedwezen boodschappen, dat de Philistijnen gezegepraeld hebben; hy voegde 'er by, dat het volck van Israël uyt den strijt en van het slagveld gevloden was; ende dat 'er oock vele van den volcke gevallen ende gestorven waren, dat oock Saul, ende sijn soon Jonathan, doot waren.

5. Ende David seyde tot den jongen, die hem de boodschap bracht: Hoe weet gy deze byzonderheid, dat Saul doot is, ende sijn soon Jonathan? misschien zijn zy het, met de vluchtenden, ontkomen.

6. Doe seyde de jonge, die hem de boodschap brachte; Ick quam by geval op het gebergte van Gilboa; ende siet, Saul leende op sijne spiesse: ende siet, de wagens, ende Ridtmeesters der Philistijnen, hielden dicht op hem, zoodat 'er voor den Koning geene hoop meer overig ware, om te ontvluchten.

7. So sagh hy achter sich om, ende sagh my: ende hy riep my, ende ick seyde; Siet, [*hier*] ben ick, wat begeert gy van my, heer Koning? ik ben gereed, om u, in alles, ten dienste te staen.

8. Ende hy seyde tot my; Wie zijt gy? ende ick seyde tot hem; Ick ben een Amalekiter.

9. Doe seyde hy tot my; Staet doch by my, val, met het gansche gewicht van uw lichaem, op my, ende doodt my langs dien weg; want ik heb tot dus verre vergeevsche pogingen gedaen, om my zelven van het leven te berooven: ik leun, gelijk gy ziet, zoo sterk ik kan, op mijne spiesse, maer dese malienkoller heeft my opgehouden, deze dikke geborduurde rok maekt, dat de spies niet diep genoeg in mijn lichaem kan doordringen: want ik ben wel gewond, maer mijn leven is nogh gantsch in my.

10. So stont ick by hem, ende doodde hem, door hem, met geweld, in zijne spies te stooten, en ik was wel verzekerd, dat ik hem, met dien stoot, dooden zoude; want ick wiste, dat hy na sijnen val in zijne spies, niet meer leven soude: ende ick nam de kroone, die op sijn hooft was, ende het armgesmijde, het

arm-

armvercierſel, dat aen ſijnen arm was, ende hebſe hier tot mijnen heere gebracht, omdat ik u, van nu af aen, als mijnen Heer en Koning, erken en eerbiedig.

Deze vercierſelen zal hy eerst na dit verhael te voorſchijn gebracht hebben.

Dit bericht van Sauls dood is zeer verſchillende, van het gene wy vinden 1 Sam. 31: 4, 5.

1 Sam. 31: 4, 5. wordt verhaeld, dat Saul zelvs in zijn zwaerd gevallen zy, en dat zijn wapendrager hem daerin hebbe naegevolgd. Maer de Amalekiter boodſchapt aen David, dat hy den Koning gedood hebbe.

Evenwel zou men het een, met het ander, eenigermate kunnen overeenbrengen, en de zaek zoo begrijpen: toen Saul in zijn zwaerd viel, was hy niet aenſtonds dood; met den dood worſtelende, zal hy den Amalekiter, in eene woedende wanhoop, verzocht hebben, hem verder, en hoe eer hoe beter, uit zijn lijden te helpen. — Maer hoe dit zy, het is, uit alle de omſtandigheden, blijkbaer, dat de Amalekiter verſcheidene leugenen in zijn verhael gemengd hebbe; zich verbeeldende, dat hy zich by David grootelyks veraengenamen zoude, wanneer hy het zoo deed voorkomen, als of hy de man was, die zijnen vervolger had van kant gemaekt. — Dan dit mislukte hem ten eenemael.

11. (*b*) Doe de Amalekiter deze boodſchap gedaen had, werdt David zeer ontroerd en gevoelig aengedaen. Zoo als hy had uitgeſproken, vattede David ſijne kleederen, ende ſcheurdeſe: deſgelijcks oock alle de mannen, die met hem waren.

12. Ende ſy weeklaegden ende weenden, ende vaſteden tot op den avont: over den dood van Saul, ende over den dood van Jonathan ſijnen ſone, ende over het onheil het volck des HEEREN overgekomen, ende over velen uit het huys Iſraëls, om dat ſy door het ſweert gevallen waren.

13. Voorts ſeyde David tot den jongen, die

(*b*) 2 Sam. 3: 31. ende 13: 31.

hem de boodschap gebracht hadde; Van waer zijt gy? ende hy seyde; Ick ben eens vreemden mans, eens Amalekiters sone. Dees boodschapper verwachtte niets anders, dan dat David hem prijzen zoude, over het vermoorden van den Koning, en dezen dienst, met een rijk geschenk, vergelden zoude. Maer hy kende David niet, die den throon, langs geene onbetamelyke wegen, beklimmen wilde. Hy zelvs had het leven van Saul, toen hy het in zijne hand had, meer dan eens gespaerd; en zou hy dan den Koningsmoord, in eenen anderen, hebben kunnen goedkeuren en beloonen!

14. Ende David seyde daerom tot hem: Hoe? Zijt gy een Koningsmoorder, en durvt gy my dit gruwelstuk zoo onbeschaemd verhalen? en hebt gy niet gevreest uwe hant uyt te strecken, om den gesalfden des HEEREN te verderven?

15. Ende David riep eenen van de jongens ende seyde, Treedt toe, valt op hem aen: ende hy sloegh hem op Davids bevel, dat hy sterf.

16. Ende David seyde tot hem, toen hy hem het doodvonnis aenzeide; Uw bloet zy op uwen kop: gy zelvs zijt de oorzaek, dat uw bloed zal vergoten worden, vermids gy u niet ontzien hebt, om, volgens uw eigen zeggen, het bloed des Konings van Israël te vergieten: want uwe mont heeft tegens u getuygt, seggende; Ick hebbe den gesalfden des HEEREN gedoodt.

Deze droevheid en handelwijs van David, op de tijding van Sauls dood, heeft het ongeloov, als eene verfoeilyke geveinsdheid, afgeteekend.

Dan, elk onpartijdig mensch zal erkennen moeten, dat David, in dit gedrag, eene grootmoedigheid en rechtvaerdigheid openbaer maekte, welke allen eerbied waerdig is. — In deze beschuldiging van het ongeloov, straelt eene verregaende partijdigheid door. — Had David den boodschapper vriendelyk ontvangen, en hem een geschenk, ter belooning, gegeven, men zou hem dan met recht berispt hebben, als een begunstiger van den Koningsmoord. — Maer nu hy bitterlyk be-

bedroevd is, en iemand, die zelvs belijdt, dat hy den Koning vermoord had, nae verdiensten ſtraft, nu is hy een geveinsde huichelaer. — Ondertusſchen zijn de redenen, welke David, in het vervolg, van zijne droevheid geevt, van dien aert, dat zy alle veinzery ten eenemael uitſluiten. Ook zijn de voorige gevallen, in welke hy zelvs het leven van Saul geſpaerd heeft, genoegzame bewijzen, dat hy, over den dood van den Koning, gevoelig getroffen ware.

Daerenboven de oorzaek van Davids droevheid was niet alleen gelegen, in den dood van Saul, die zijn Schoonvader en Koning was, maer ook was Jonathan, zijn gelievde vriend, geſneuveld; wijders was Israël geſlagen en gevlucht; en duizenden van zijne landgenooten waren, in dien ongelukkigen veldſlag, geſneuveld.

17. David nu dichtte, by deze gelegenheid, een zeer merkwaerdig treurlied, het welk alle kenmerken had van eene zeer grootmoedige droevheid: hy klaegde deſe klage, welke vs. 19. en vervolgens wordt opgegeven, over den dood van Saul, ende byzonder over den dood van Jonathan ſijnen ſone;

18. Dit lied ſprak hy uit; Als hy geſeyt, en, met een Koninglyk gezach, bevolen hadde, dat men de kinderen van Juda den boge ſoude leeren. De ſtam van Juda, die vooral tegen de Philiſtijnen zoude moeten ſtrijden, wilde de nieuwe Koning in den wapenhandel geoeffend hebben: ſiet, het meer omſtandig bericht van deze gebeurtenis is geſchreven in het boeck des (c) Oprechten. vergel. Joſ. 10: 13.

19. Het gemelde treurlied was van dezen inhoud: O Koning Saul, gy luisterrijk cieraet Iſraëls, op uwe hoogten, gy bergen van Gilboa, is hy verſlagen: hoe zijn de helden gevallen?

20. (d) En verkondigt het niet te Gath, en boodſchapt het niet op de ſtraten van Aſkelon: Och dat deze tijding niet komen mogt in de ſteden onzer vyanden! op dat de dochters der Philiſtijnen haer niet

(c) Joſ. 10: 13. (d) Mich. 1: 10.

en verblijden, op dat de dochters der onbesnedenen niet opspringen van vreugde.

21. Gy bergen van Gilboa, noch daeuw, noch
regen moet zijn op u, noch velden der hef-offeren: dat thans de vruchtbare velden, rondom deze bergen gelegen, welke vele eerstelingen tot den offerdienst opbragten, in dorre woestijnen veranderd worden! want aldaer is der helden schilt smadelick wechgeworpen, de schilt Sauls, als of hy niet gesalst en ware geweest met olie. Saul, de gezalvde des HEEREN, is niet meer!

22. Van het bloet der verslagenen, van het
vette der helden, en wert Jonathans boge niet achterwaerts gedreven; dat is: *wanneer Jonathan zijnen boog spande, sprong dezelve nimmer weder terug, zonder met het bloed der verslagenen geverwd te werden, zonder het vet der machtigen te doorbooren:* ende Sauls sweert en keerde niet ledigh weder uit den strijd.

23. Saul ende Jonathan, die beminde, ende
die lieflicke, die elkander zoo liev en dierbaer waren in haer leven, en zijn oock in haren doot niet gescheyden: Zy zijn, op dezelvde plaets, op denzelvden tijd, en op dezelvde wijs, gesneuveld. Sy waren lichter en sneller dan arenden, sy waren stercker dan leeuwen.

24. Gy dochteren Israëls, weent over den dood
van Saul, uwen heldhaftigen Koning, die u, van den buit, welken hy gewoon was te behalen, kleedde met scharlaken, u verlustigde met weelden; die [*u*] cieraet van gout deed' dragen over uwe kleedinge.

25. Hoe zijn de helden gevallen in 't midden
van den strijt? Jonathan is verslagen op uwe hoogten, o rampzalig Gilboa!

26. Ick ben benaeuwt om uwent wille, mijn
broeder Jonathan; gy waert my seer lieflick: uwe liefde was my wonderlicker dan liefde der wijven, de lievde, welke tusschen ons plaets had, was grooter, zeldzamer, dan die der Echtgenooten, althans getrouwer dan die van Michal mijne huisvrouw.

27. Hoe

27. Hoe zijn de helden gevallen, ende de krijgswapenen verloren? welke akelige en treurige omstandigheden!

Dit Dichtstuk is zeer verheven, en ademt allerwegen grootmoedigheid.

Dit zal elk erkennen moeten, die eenigen smaek heeft van het gene waerlyk grootsch en verheven is. — Hoe aendoenlyk klaegt hy over de verslagene helden van Israël! — Hoe zeer is hy getroffen, op het denkbeeld, dat de onbesnedene Philistijnen zich zouden verblijden, over Israëls nederlaeg; de bergen van Gilboa zijn, van wegens Saul en zijne Zoonen, afschuwelyk in zijne oogen! — Met hoe veel ophev spreekt hy van de heldendaden, welke Saul en Jonathan verricht hadden! — Hoe cierlyk is de vergelijking van Saul en Jonathan, den eenen by eenen Arend, om zijne snelheid, den anderen by eenen Leeuw, om zijnen heldenmoed! — Welken roem geevt hy aen Saul, dat hy gewoon was, de Israëliten met den buit van zijne vyanden te verrijken! — Hoe aendoenlyk spreekt hy, over de nimmer verkoelde lievde, welke 'er, tusschen hem en Jonathan, had plaets gehad! —— Voords verdient het nog onze opmerking, dat David zich zeer zorgvuldig gewacht hebbe, van al dat gene, het welk eenigermate naer verwijtingen zwemen zoude, over de onrechtvaerdige mishandelingen, welke hem, door Saul, waren aengedaen.

Ondertusschen is men gevallen op eene uitdrukking vs. 26, alwaer David de lievde van Jonathan tot zijn persoon vergelijkt by de lievde der wijven. — Deze vergelijking, zegt men, is zeer onvoegzaem.

Dan, in deze vergelijking, heeft David het oog, gelijk ik reeds in de uitbreiding heb opgemerkt; op het gedrag van Michal, zijne huisvrouw. Deze Michal had, door het aengaen van een ander huwelyk, met eenen zekeren Paltiël, openbaer gemaekt: dat zy David de rechte lievde niet meer toedroeg. Zy deed dit wel, op het bevel van haren Vader; maer evenwel hare gereede toestemming in deze echtscheiding, bewees een groot gebrek van lievde en getrouwheid jegens

David. — De Dichter heeft derhalven willen te kennen geven, dat de lievde van Jonathan sterker en standvastiger geweest was, dan die van Michal, zijne huisvrouw, en de Zuster van Jonathan. — Hy spreekt in het algemeen van de *lievde der wijven*, en het was ware grootmoedigheid, dat hy, om Jonathans wil, den naem van Michal, deszelvs Zuster, verzweeg.

HET II. KAPITTEL.

David aenvaerdt de Koninglyke Heerschappy over de Stam van Juda vs. 1-4. Maer Abner verzette zich met geweld tegen David, om Isboseth, den zoon van Saul, op den throon van Israël te plaetsen. Dit baende den weg tot eenen binnenlandschen oorlog vs. 5-32.

1. ENde 't geschiedde eenigen tijd daer na, nadat Koning Saul gesneuveld was, dat David, die, uit kracht zijner zalving, nu den throon van Israël beklimmen moest, den HEERE, door Abjathar den Hoogepriester, met de Urim en Thummim raed vraegde, hoe hy zich gedragen, en byzonder waer ter plaets hy de Koninglyke Heerschappy aenvaerden moest; seggende; Sal ick optrecken in eene der steden Juda, om my tot Koning te laten uitroepen? Hy begreep wel in het algemeen, dat dit geschieden moest, in zijne eigen Stam Juda, tot welke hy de naeste betrekking, en in welke hy de meeste vrienden had; maer hy begeerde, dat de HEER zelvs hem de bepaelde plaets zoude aenwijzen: ende de HEERE seyde tot hem, door den mond van Abjathar, den Hoogepriester; Treckt op, en aenvaerd het Koningrijk, tot het welk ik u geroepen heb, begeev u ten dien einde in eene der steden van Juda: ende David vroeg den HEER nog nader na de bepaelde plaets, en seyde; Waer henen sal ick

ick optrecken? In welk eene Stad van Juda zal ik den zetel van mijn Koningrijk vestigen? ende Hy de HEER seyde, door Abjathar; Nae de Stad Hebron. Dit Hebron was eene zeer vermaerde Stad van de Stam Juda, liggende in het midden van dezelve, zoodat het volk 'er zeer gemakkelyk komen konde, om David hulde te doen.

2. Also toogh David derwaerts op, als oock sijne twee wijven; Ahinoam de Jizreëlitische, ende Abigaïl, Nabals, des Carmeliters, huysvrouwe, om aldaer den Koninglyken zetel op te rechten.

3. Oock dede David sijne mannen, die hem tot dus ver, op alle zijne tochten vergezeld hadden, en te Ziklag woonden, naer het gemelde Hebron, optrecken, alle de mannen, die by hem waren, eenen yegelicken met sijn huysgesin: ende sy woonden in de omliggende steden en dorpen Hebrons, alwaer zy vriendelyk ontvangen werden: want Hebron zelve was een Stad der Priesteren, en deze wilde David niet te veel benauwen.

4. Daer na quamen de mannen van Juda, ende salfden aldaer David en riepen hem openlyk uit tot eenen Koningh over het huys Juda.

De Stam van Juda ondernam niet, om David tot Koning uitteroepen, over gansch Israël. Zy erkenden hem, by voorraed, als Koning over hunne Stam; latende het, aen de andere Stammen, over, om, in dit geval, zoo te handelen, als zy zouden meenen te behooren, hoewel zy hoopten, dat ook de overige Stammen hun voorbeeld zouden naevolgen. — Althans dit bedrijv van Juda was rechtmatig. Er was eene oude Godspraek Gen. 49: 10, welke de Koninglyke Heerschappy, aen deze Stam, beloovd had. Zy wisten alle, dat David, hunne Stamgenoot, door Samuel, reeds voor langen tijd, tot Sauls opvolger, gezalvd ware. Ook hadden zy redenen, om van David alles goeds te hopen. Hy had, in zeer vele moeilyke gevallen, de zichtbaerste blijken gegeven van moed, dapperheid en standvastigheid. God zelvs had hem, in de grootste gevaren, zoo zichtbaer beschermd, en David had veelvuldige malen betoond, dat hy op God vertrouwde, die voor hem zorgde.

De eerste daed, welke hy als Koning verrichtte, was het vergelden der Jabesiten, over hunnen laetsten lievdeplicht, welken zy aen den gesneuvelden Koning Saul bewezen hadden: want doe hy te Hebron, met de Koninglyke waerdigheid bekleed was, boodschapten sy David, seggende; 't Zijn de mannen van Jabes in Gilead, die de lijken van Saul en zijne Zoonen, van den muur te Bethsan afgenomen, en op eene plechtige wijs begraven hebben.

5. Doe sondt David boden tot de mannen van Jabes in Gilead: ende hy seyde tot hen; Gesegent zijt gy den HEERE, dat gy dese weldadigheyt gedaen hebt aen uwen heere, aen Saul, ende hebt hem begraven.

6. So doe nu de HEERE aen u weldadigheyt ende trouwe: God zelvs vergelde u, over dezen lievdeplicht, met zijnen rijken zegen! ende ick oock, ick sal aen u al dit goede doen, het welk in mijn vermogen is, dewijle gy dese prijzenswaerdige sake gedaen hebt.

7. Ende nu, laet uwe handen sterck zijn, ende zijt dapper, wanneer 'er tegen de vyanden van ons Vaderland moet gestreden worden. Zijt doch niet moedeloos, dewijle uw heere Saul gestorven is: ik ben gereed, om u en alle mijne landgenooten te beschermen; ende oock hebben my die van den huyse Juda reeds tot Koningh over hen gesalft.

Welk eene zonderlinge edelmoedigheid! — Met den dood van Saul, was al het misnoegen van David, tegen dien wreedaertigen Koning, geeindigd. Zoo groot was de achting, welke hy zijnen Schoonvader en Koning, en de lievde, welke hy Jonathan, zijnen vertrouwden Vriend, toedroeg, dat hy de menschlievendheid der burgeren van Jabes, in de laetste lievdeplichten aen Saul en zijnen waerdigen zoon, met zijnen lov vereerde, hen van zijne Koninglyke gunst verzekerde, en hun des HEEREN byzonderen zegen toebadt.

Dan

Dan David beklom den throon van Israël niet, zonder eenen geweldigen tegenstand.

8. Abner nu, de ſone van Ner, verzette zich, met geweld, tegen Koning David, ten gevalle van Isboſeth, en dit gav aenleiding tot eenen binnenlandſchen oorlog; te weten de gemelde Krijgsoverſte, en Opper-Generael der legermacht, dien Saul in zijnen dienst gehadt hadde, nam Iſboſeth, Sauls jongſten ſone, ende voerde hem over nae Mahanaim, zijnde eene Stad, in het Overjordaenſche, in het ervdeel van de ſtamme Gad Joſ. 13: 26. Abner verkoos deze plaets; omdat hy zich veel goeds beloovde, van de verkleevdheid der Jabeſiten en andere Overjordaenſche Israëliten, aen het geſlacht van Saul, en omdat hy daer ver af was van David, die zijnen Koninglyken Rijkszetel te Hebron had opgericht.

9. Ende aldaer maeckte Abner hem, den gemelden Isboſeth namelyk, ten Koningh over de ſtammen, die, over de Jordaen, in Gilead, woonden, ende over de Aſchuriten, dat is de ſtam van Azer, ende over de inwooners van de vruchtbare vlakte Jizreël, in en by welke Isſaſchar, Zebulon en half Manasſe lagen; ende over Ephraim, ende over Benjamin, ende over gantſch Iſraël, uitgenomen alleen de ſtam van Juda, die David tot Koning had uitgeroepen.

10. Veertigh jaer was Iſboſeth, Sauls ſoon oudt, als hy Koningh wert over Iſraël; ende hy regeerde in het tweede jaer, eer de gemelde binnenlandſche oorlog begon, waervan dadelyk zal geſproken worden: alleenlick die van den huyſe Juda, volgden David na, en alle andere ſtammen deden Isboſeth hulde, geduurende den gemelden tijd.

Van dezen jongſten Zoon van Saul is tot hier toe niets door den H. Schrijver vermeld; vergelijk het door ons aengeteekende, over Kap. 14: 49.

Dit gedrag van den Generael Abner dienen wy wat nader te onderzoeken.

Het beginſel, uit het welk Abner werkte, was zekerlyk

een zeer laeghartig eigenbelang. — Hy had het Opperbevel gehad over de Krijgsmacht van Saul, toen dees David allerwegen vervolgde. Hy begreep daerom wel, dat hy, onder het bestier van David, op geene eerambten en voordeelen hopen konde. Hy kon ook ligtelyk denken, dat David zijnen bloedverwant Joab, tot zijnen Veldheer, zoude aenstellen. Om ambteloos te leven was hy te eerzuchtig, en daerom besloot hy, de belangen van Sauls huis zoo lang aen te kleven, als hy het, met uitzicht op eer en voordeelen, zoude kunnen uithouden.

Zijn laeggeestig eigenbelang is, uit alle de omstandigheden, blijkbaer. — Zoodra hy den kans meende schoon te zien, om zich in Davids gunst in te wikkelen, liet hy de zaek van Isboseth varen, en beyverde zich, om gansch Israël tot David te brengen; gelijk ons, uit het vervolg der geschiedenis, nader blijken zal. — Had hy de ware belangen van Sauls huis beoogd; dan moest hy zijne pogingen hebben aengewend, om Mephiboseth, den zoon van den gesneuvelden Ervprins Jonathan, tot den throon te bevorderen. Dezen zou de kroon, uit recht van ervopvolging, wettig toe gekomen hebben. Maer dezen ongelukkigen, die, vijf jaren oud zijnde, uit de armen van zijne minne viel, terwijl zy, op de tijding van de zegeprael der Philistijnen, van angst met hem vluchtte; dezen ongelukkigen, die zedert dien tijd kreupel gebleven is, liet hy geheel varen.

11. Thans hadden de Israëliten twee Koningen, en het is ligtelyk te begrijpen, dat dit aenleiding gav tot veelerlei verdeeldheid. Deze verdeeldheid duurde zeven en een halv jaer. (*a*) Het getal nu der dagen, die David Koningh geweest is te Hebron, over het huys Juda alleen, terwijl Isboseth het gebied voerde, over de andere stammen, is seven jaren, ende ses maenden.

Geduurende dezen tijd werd David, die nog kinderloos was, toen hy eerst Koning werd over Juda, de Vader van een talrijk huisgezin: hy gewon aldaer een zestal Zoonen, gelijk Kap. 3: 2-5. nader zal voorkomen.

12. Geduurende de twee eerste jaren, na den dood van Saul,

(*a*) 2 Sam. 5: 5. 1 Kon. 2: 11.

Saul, schijnt alles, tusschen de beide Koningen, nog al in rust te hebben toegegaen; maer, in het derde jaer, werd de eerste daed van vyandschap, door Abner, begonnen. Hy leidde een gedeelte der manschap, welke Isboseth aenkleevde, uit het gemelde Mahanaim, om David, in zijnen Koninglyken zetel, aen te vallen: want Doe toogh Abner, de sone van Ner, uyt, met de knechten Isboseths, des soons Sauls, van Mahanaim nae Gibeon.

13. Joab, de sone van Zeruja, de Veldheer van David, had zoodra geene kondschap van dezen optocht gekregen, of hy trok Abner te gemoet, om de rechten van zijnen Koning te handhaven, ende de knechten Davids togen oock met hem uyt; ende sy ontmoeteden malkanderen by den vijver Gibeons: ende sy bleven, dese aen dese zijde des vijvers, ende die aen gene zijde des vijvers.

Maer mag men denken, hoe durvde de eene stam van Juda het ondernemen, om, aen alle de overige stammen van Israël, tegenstand te bieden? — Men herinnere zich, dat de stam van Juda ver weg de talrijkste ware; dat zy eenen Koning, die een man was van beproevde kloekmoedigheid, aen het hoofd hadden; dat die van Juda, door de Godlyke belovte, aen deze stam en aen David gedaen, werden aengemoedigd; eindelyk dat vele, uit de overige stammen, zich by Juda gevoegd hebben 1 Kron. 12.

14. Beide de legers deden, geduurende eenigen tijd, niets anders, dan op elkanders bewegingen acht te geven, en geen van beide vonden zich opgewekt, om den kans van den oorlog te wagen, Ende dit gav aenleiding, dat Abner ten laetsten eenen bode zond naer het leger van Juda, en door hem seyde tot Joab; Laet sich nu de jongens opmaken, ende voor ons aengesichte spelen: ende Joab seyde; Laetse sich opmaken.

Dit voorstel van Abner zou, in onze dagen, zeer zonderling wezen; maer, by het geval met Goliath 1 Sam. 16, hebben wy reeds opgemerkt, dat zulke tweegevechten oud-

tijds niet ongewoon waren. Van weerskanten zonden de vyandelyke legers een of meer perſonen, om tegen elkander te kampen, en, aen den uitſlag van dit kampgevecht, werd de geheele veldſlag verbleven; die party, welker Kampvechter had gezegepraeld, werd gerekend de overwinning behaeld te hebben. — Abner liet daerom aen Joab voorſtellen, of hy ook, met hem, zoude kunnen goedvinden, dat 'er, uit beide de legers, een gelijk getal van perſonen gekozen werd, om met elkander te *ſpelen*, dat is te kampvechten, en dat men aen den uitſlag van dit kampgevecht verblijven zoude, of David dan of Isboſeth over gansch Israël regeren zoude.

15. Doe Joab in dezen voorſlag bewilligd had, maeckten ſich op, ende gingen over in getale, twaelf van Benjamin, te weten voor Iſboſeth, Sauls ſone, ende twaelf van Davids knechten, uit de ſtam van Juda.

16. Het tweegevecht was zeer hardnekkig, Ende evenwel niet beſlisſchende: want d'eene greep den anderen by den kop of by den baerd, ende [*ſtiet*] ſijn ſweert in de zijde des anderen; ende ſy vielen t'ſamen: vermids nu alle de kampvechters geſneuveld waren, bleev de zaek nog onbeſlischt: daer van noemde men de ſelve plaetſe, ter gedachtenis van dit tweegevecht, met den nieuwen naem van Chelkath-hazurim, dat is *het veld der dapperen*, die by Gibeon is.

17. Nu zouden de geheele legers van weerskanten eenen veldſlag wagen, om te zien wie de overhand hebben zoude. Zo Abner de overwinning had, zoude Isboſeth, en zo Joab zegepraelde, zou David, Koning wezen over gansch Israël, Ende daer was op dien ſelven dagh een gantſch ſeer harde ſtrijt: Doch Abner, ende de mannen Iſraëls werden voor het aengeſichte der knechten Davids geſlagen.

18. Nu waren aldaer in het leger van David drie ſonen van Zeruja, Davids Zuster 1 Chron. 2: 16, dus Neven van David; Joab de Veldheer, ende zijne beide broeders Abiſai, ende Aſahel: ende Aſahel was

licht

licht en ongemeen ſnel op ſijne voeten, als eene der rheen, die in 't velt zijn. Elk van deze drie was een dapper held en met de hoogſte krijgsambten vereerd, 1 Kron. 11: 26. 27: 7.

19. Ende Aſahel jaegde den Abner achter na, om dezen vermaerden Veldheer, ware het mogelyk, gevangen te nemen: ende hy en weeck niet, om van achter Abner ter rechter ofte ter ſlinckerhant af te gaen, naer welken kant de vluchtende Abner zich ook wendde, volgde hem Aſahel, die alles voorby liep, en Abner maer alleen in het oog hieldt.

20. Doe ſagh Abner achter ſich om, ende bemerkende, wat zijn toeleg ware, ſeyde hy: Zijt gy dit Aſahel, die zoo ſterk op my aendringt? ende hy ſeyde; Ick ben 't.

21. Ende Abner ſeyde tot hem: Doe my de ſchande niet aen, van my gevangen tot David te brengen, gy kunt, buiten my, eer en voordeel genoeg behalen; laet my mijne vlucht voortzetten; Wijckt tot uwe rechterhant, ofte tot uwe ſlinckerhant, ende grijpt u eenen van die jongens, die rondsom my zijn, ende neemt voor u haer gewaet; daerop zult gy u, als op een zegeteeken van uwe dapperheid, genoeg beroemen kunnen: maer Aſahel en wilde niet afwijcken van achter hem, noch van zijn voornemen afzien, om den Veldheer zelven gevangen op te brengen.

22. Doe voer Abner wijders voort, ſeggende tot Aſahel; Wijckt af van achter my: Ik zal u anders moeten dooden. Noodzaek my daertoe niet; want ik zou 'er, niet dan met weerzin, toe komen; wijk van achter my af; waerom ſal ick u ter aerden ſlaen? hoe ſoud' ick dan mijn aengeſichte opheffen voor uwen broeder Joab? hoe zou ik dan met Joab uwen broeder kunnen verzoend worden? Met deze woorden, maekte Abner weder zijne lage beginſelen openbaer. Nu Isboſeths leger den ſlag verloren had, begreep Abner, dat het zijn eigenbelang vorderde, zo het mogelyk ware, by David zich te veraengenamen. Hy wist, dat Joab zeer veel, by

den Koning, vermogt; en daerom was hy voornemens zich, in de gunst van Joab, in te dringen. Had Asahel, naer zijne waerschouwing, gehoord; dan zoude hy het Joab, als eenen wezenlykſten dienst, hebben toegerekend, dat hy het leven van zijnen broeder geſpaerd had.

23. Maer hy Aſahel namelyk, weygerde af te wijcken; ſo ſloegh hem Abner met het achterſte van de ſpieſſe, alwaer de ſcherpe punt was, aen de vijfde ribbe, in het weke van den buik, onder de vijf korte ribben; en de ſtoot was zoo geweldig, dat de ſpieſſe hun geheel doorboorde, en van achter hem, in de lendenen, uytgingh; ende hy viel aldaer, ende ſterf op ſijne plaetſe: Ende Abner liet het doode lichaem op den grond liggen; het geſchiedde daerom, dat alle, die tot de plaetſe quamen, alwaer Aſahel gevallen ende geſtorven was, ſtaen bleven, vermids zy geweldig ontroerd en verſchrikt werden, dat zy een der Opperbevelhebberen zagen verſlagen liggen, dit verhinderde die van Juda, om de vluchtende manſchap van Abner verder na te zetten.

24. Maer Joab ende Abiſai, die de vluchtelingen, langs eenen anderen weg, vervolgden, jaegden met de overige manſchap Abner achter na: ende de ſonne gingh onder als ſy gekomen waren tot den heuvel van Amma, dewelcke is voor Giach op den wegh der woeſtijne Gibeons.

25. Ende de kinderen Benjamins, met de overige Israëliten, die, uit het leger van Isboſeth, ontkomen waren, verſamelden ſich weder achter Abner, ende werden tot éénen geregelden hoop: ende ſy ſtonden, op de ſpitſe van éénen heuvel, om zich, wanneer Joab het gevecht herhalen wilde, tot den laetſten druppel bloeds, hardnekkig te verdedigen.

26. Doe riep Abner, om een verder bloedbad voor te komen, van dien heuvel, op welken hy, met zijne mannen in ſlagorde geſchaerd ſtond, tot den aennaderenden Joab, ende ſeyde; Sal dan het ſweert eeuwiglick verteeren? ſchept gy dan vermaek in verwoestingen en bloedſtortingen? en weet gy niet dat het in 't laetſte bit-

bitterheyt ſal zijn? mijne manſchap zal woedende worden van wanhoop, niets ontzien, en, zoo lang zy ſtaen kunnen, met eene onberedeneerde hardnekkigheid, ſlaen; wat zal dat een ysſelyk bloedbad worden? en wat voordeel kan 'er van deze onmenſchelyke verwoestingen komen? Gedenk toch, dat het een burger-oorlog zy, dat broeders tegen broeders woeden. Het ſtaet nu aen u, om deze ysſelykheden te doen eindigen; ende hoe lange en ſult gy den volcke, het welk onder uwe bevelen ſtaet, niet ſeggen, dat ſy wederkeeren van hare broederen te vervolgen?

27. Ende Joab ſeyde; [*Soo waerachtigh als*] Godt leeft, ten ware dat gy de eerste van ſtrijden geſproken hadt, ſekerlick het volck ſoude al doe van den morgen af wechgevoert zijn geweeſt, een yegelick van ſijnen broeder te vervolgen. Ik wenschte dat gy, voor het leveren van den veldſlag, van deze gedachten geweest waert, dan zou 'er zoo veel bloed niet vergoten zijn. Het was zekerlyk veel beter geweest, dat men de zaek, door een minzaem verdrag, had zoeken te vinden. Maer gy zelvs zijt de oorzaek van deze bloedſtortingen; gy hebt den aenval het eerst begonnen. Wel aen, ik ben gereed, om een einde te maken van dezen burger-oorlog.

28. Doe blies Joab, zoodra hy deze woorden geſproken had, aenſtonds met de baſuyne, tot een teeken van aftogt; ende al het volck uit de ſtam van Juda, die voor David waren, ſtont ſtille, ende en jaegden Iſraël niet meer achter na, ende en voeren niet wijders voort te ſtrijden.

29. Abner dan ende ſijne mannen gingen dien ſelven gantſchen nacht over 't vlacke velt, makende allen mogelyken ſpoed, om te huis te komen: ende ſy gingen over de Jordane, ende wandelden het gantſche Bithron, het ganſche Land over de Jordane door, ende quamen tot Mahanaim.

30. Joab keerde oock weder van achter Abner, ende verſamelde het gantſche volck: ende daer

werden van Davids knechten gemift, negentien mannen, ende Afahel.

31. Maer Davids knechten hadden van Benjamin, ende onder Abners mannen geflagen: drie hondert ende tfeftigh mannen warender dootgebleven.

Uit dit gering getal van dooden, kan men opmaken, dat deze burger-oorlog, met eene zeer groote gematigdheid, gevoerd zy.

32. Ende fy namen Afahel op, ende begroeven hem in fijns vaders graf, dat te Bethlehem was: Joab nu ende fijne mannen, gingen den gantfchen nacht, dat hen het licht aenbrack toen zy te Hebron kwamen, en David verflag deden van den Krijgstocht.

Laten wy David, als Koning over de ftam van Juda, te Hebron, wat nader befchouwen.

Het ongeloov heeft, op allerlei wijzen, zoeken aentetoonen, dat David zich de Koninglyke Heerfchappy onrechtvaerdig hebbe aengematigd. — Laten wy deze befchuldiging wat nader onderzoeken.

1. Vooreerst, zegt men, dat Isbofeth de Opperheerfchappy rechtmatig kon vorderen, en dat David geen het minste recht van aenfpraek op den Throon had, noch door recht van ervenis, noch door de vrye verkiezing van het volk, noch uit kracht van zalving door Samuel.

   Wy erkennen, dat David, door het recht van ervenis, geene de minste aenfpraek had op den Throon. Maer dit had Isbofeth ook niet: indien het recht van ervelyke opvolging had moeten gelden, dan had de kroon aen Mephibofeth toebehoord; die een zoon was van Jonathan, den Ervprins. In dit begrip ftond Mephibofeth zelvs, volgens de woorden van Ziba Kap. 16: 3. — Maer God zelvs had dit ervrecht, om de ongehoorzaemheid van Saul, vernietigd.

Da-

David werd ook niet aengesteld, door eene vrye Volksverkiezing. De stam van Juda deed hem hulde; doch dit geschiedde, omdat men algemeen wist, dat de HEER hem, door Samuel, had laten zalven. — Maer Isboseth was ook niet, uit kracht eener Volksverkiezing, tot Koning van de overige stammen, aengesteld. Hy werd alleen door Abner begunstigd, die hem, om zijn eigen belang te bevorderen, met geweld van wapenen, op den Throon van Israël, plaetsen wilde.

Isboseth had derhalven, noch door recht van ervenis, noch door de verkiezing van het volk, eenige aenspraek op den throon; en David had, met de gansche stam van Juda, alle redenen, om zich tegen hem te verzetten.

Maer het recht van David was onbetwistbaer. God bleev, ook onder de Koninglyke Regeering, nog de Opper-koning van Israël; en gav het recht tot den Throon aen dien Hy door zijnen Propheet daertoe zalven liet. Dit erkende ook het aenzienlykste gedeelte van de gansche Natie, die in de Godlyke schikking, reeds lang te vooren door Samuel bepaeld, volkomen genoegen namen. — De gansche stam van Juda verkoos hem eenparig tot Koning; en het is uit alle de omstandigheden blijkbaer, dat gansch Israël aenstonds dit voorbeeld zoude hebben naegevolgd, ware het niet, door de tegenkanting van eenen baetzuchtigen Abner, verhinderd. Dit gav Abner naderhand zelvs uitdrukkelyk te kennen, toen hy de party van Isboseth verlaten had, en de gunst van David zogt te winnen, Kap. 3: 17. Ook hadden 'er zich aenstonds, voor den gemelden burger-oorlog, verscheidene van de aenzienlykste personen, uit de andere stammen, by David gevoegd 1 Chron. 12.

II. Wijders zegt men, dat David de stam van Juda, door omkoping en geschenken, op zijne zijde gekregen had. — Dan dit zegt men, zonder eenigen schijn van bewijs.

Het is waer, eenmael heeft David, uit den buit op de Amalekiten behaeld, aenzienlyke geschenken gezonden, aen zulken, uit de Oudsten van Juda, die zijne vrienden waren 1 Sam. 30: 26-31. — Dan, naedien deze aenzienlyke

mannen van Juda reeds te vooren Davids vrienden waren, heeft hy zekerlyk, met deze geschenken, niet beoogd hunne gunst en vriendschap te winnen. Hy wilde, door dit middel, een blijk geven van dankbare erkentenis voor weldaden, welke hy reeds te vooren genooten had.

Zelvs gesteld zijnde, David had de gunst der Opperhoofden van het volk, door geschenken, pogen te winnen, was daerom zijne handelwijs misdadig? Hy had een wettig recht op de kroon, uit kracht zijner zalving. Dit werd hem betwist, door Abner en zijnen aenhang. Zou het nu niet beter en menschlievender geweest zijn, zich, door de zachte middelen van weldadigheid, van zijn recht te verzekeren, dan, gelijk Abner onrechtmatig deed, door de toevlucht te nemen, tot het geweld van wapenen?

III. Van den anderen kant beschuldigt men David van heerschzucht; toen gansch Israël niet verkoos hem hulde te doen, wilde hy 'er hen, met geweld van wapenen, toe noodzaken. — Dan deze beschuldiging is geheel onwaerachtig.

Het gewijde Geschiedverhael leert ons omstandig, dat David zich geenzins in de Regeering hebbe ingedrongen. Toen Saul gesneuveld was, begreep hy wel, dat de tijd gekomen ware, om de Koninglyke waerdigheid te aenvaerden. Maer hy deed, in deze gewichtige zaek, niets hoe genaemd, zonder dat hy den HEER had raedgevraegd, welke maetregelen hy nu moest in het werk stellen Kap. 1. Dat de wapenen werden opgevat, was de schuld van Abner, die Isboseth op den throon wilde plaetsen, offchoon hy by zich zelven volkomen verzekerd was, dat dezelve, uit kracht der Godlyke bestemming, aen David toebehoorde. Dit verklaerde die Veldheer naderhand zelvs, in zijne boodschap aen de Oudsten van Israël. Kap. 3: 18.

David werd derhalven, buiten zijn toedoen en tegen zijnen wil, genoodzaekt, om zijn recht tot den Throon, met de wapenen te handhaven. — Kon hy werkeloos blijven zitten, toen Abner tegen hem optrok? Zou die Veldheer hem, in zulk een geval, ook niet van de Koninglyke heerschappy, over Juda, ontzet hebben? —

HET

HET III. KAPITTEL.

Abner liet ten laetsten de party van Isboseth varen, en maekte een verdrag met David.

1. ENde daer was een lange krijgh tusschen den huyse Sauls, ende tusschen den huyse Davids. De binnenlandsche oorlog, van welken Kap. 2. gesproken is, was wel geeindigd; maer 'er bleev eene geduurige vyandschap, een aenhoudende tegenstand en benadeeling van elkanderen, welke somtijds, tot kleine schermutselingen, uitbraken. Ondertusschen had deze vyandschap zoo zeer geene plaets, tusschen Juda en de overige stammen, als wel tusschen *het huis van Saul* en het *huis van David*. Abner, met de Familie van Saul, en de overige aenhangers van Isboseth, stonden aen den eenen kant; terwijl Joab, en andere Rijksgrooten, het met David hielden. Dit gav aenleiding tot geduurige verdeeldheden, en dat de lijvtrawanten en hovelingen der beide Koningen elkander alle mogelyke afbreuk deden. Deze onderlinge verdeeldheid en vyandschap, duurde langer, dan 5 volle jaren: want Abner begon den binnenlandschen oorlog, ten behoeve van Isboseth, in het tweede jaer van Davids Regeering Kap. 2: 10, en David is zeven jaren en zes maenden, alleen over Juda, Koning geweest te Hebron Kap. 5: 5. Doch hoe zeer men, van weerskanten, even verbitterd ware, Davids aenhang nam, van dag tot dag, toe, maer van Isboseth vielen 'er, van tijd tot tijd, zeer velen af; en hy geraekte hoe langs hoe meer in kleinachting, zoodat ieder een duidelyk kon merken, dat het huis van Saul naer den ondergang neigde: want David gingh ende wert stercker, maer die van den huyse Sauls gingen ende werden swacker.

2. Ende David werden (*a*) sonen geboren, ter-

(*a*) 1 Chron. 3: 1, &c.

wijl hy zijnen Koninglyken zetel te Hebron hieldt. Sijn eerstgeboren nu was Amnon, van Ahinoam, de Jizreëlitische.

3. Ende sijn tweede was Chileab, Daniël genoemd, 1 Chron. 3: 1. van Abigaïl, Nabals, des Carmeliters, gewezene huysvrouwe: ende de derde, Absalom, de sone van Maacha, de dochter van Thalmai, Koningh van Gesur:

4. Ende de vierde, Adonia, de sone van Haggith: ende de vijfde, Sephatja, de sone van Abital:

5. Ende de seste, Jithream, van Egla, Davids huysvrouwe: Dese zijn David geboren te Hebron.

By deze vermenigvulding van Davids kroost; moeten wy een weinig stilstaen.

I. Het oogmerk, tot het welk ons de Heilige Geschiedschrijver, een bericht geevt, omtrent de vermenigvuldiging van Davids kinderen, was om de toenemende sterkte van David te stellen, tegen de vermindering van Sauls geslacht. — Saul was gesneuveld, in den Veldslag tegen de Philistijnen, te gelijk met drie van zijne Zoonen, en het blijkt niet, dat Isboseth, die 40 jaren oud was, by den dood van zijnen Vader, kinderen gehad hebbe. David in tegendeel genoot dien zegen, dat hy verscheidene Zoonen gewan.

II. Alle deze Zoonen werden David, te Hebron geboren. Dit zegt de Text uitdrukkelyk vs. 5, vergel. 1 Chron. 3: 1. en 5. — Derhalven heeft David, geduurende den ganschen tijd van zijn ballingschap, geene kinderen, althans geene Zoonen, gewonnen.

III. Het blijkt, uit dit geslachtregister, dat David te Hebron reeds zes vrouwen gehad hebbe. — Deze veelwijvery behoort, buiten allen twijffel, onder de zondige zwakheden van den anderzins zoo grooten David; hy zondigde, in dit geval, tegen een uitdrukkelyk verbod van God, dat de Koningen onder Israël de wijven niet moesten vermenigvuldigen, Deut. 17: 17.

IV.

IV. Wat de gemelde vrouwen, meer in het byzonder, aengaet. — Sommige van dezelve zijn bekend, doch andere worden, behalven ter dezer plaets en 1 Chron. 3, nergens genoemd. — Sommige had David reeds in zijn ballingſchap genomen, te weten *Ahinoäm*, welke reeds 1 Sam. 25: 43. voorkomt; en *Abigail* de weduw van Nabal 1 Sam. 25: 39-42, maer de overige vier heeft hy 'er te Hebron bygevoegd.

1. *Maacha* was eene *Dochter van Thalmai, Koning van Geſur* vs. 3. — In de Heilige Schrivt worden tweederlei Geſuriten vermeld. De eene ſoort woonde, in het Zuiden van Canaan, nevens de Girſiten en Amalekiten, in de landſtreek daer men ging, naer Sur, tot in Egyptenland 1 Sam. 27: 8. De andere ſoort woonde, in het Noorden van Canaan, niet ver van Gilead Deut. 3: 14. en Joſ. 12: 5. worden de Geſuriten, met de Maachatiten, zamengevoegd. — Zekerlyk worden hier de laetstgemelde Geſuriten bedoeld: want toen Abſolom, zijnen broeder Ammon vermoord hebbende, naer zijnen Grootvader Thalmai vluchtte; begav hy zich naer Syrien Kap. 13: 27. 15: 8.

Wy mogen 'er uit beſluiten, dat David te Hebron, tot Koning over de Stam Juda, ingehuldigd zijnde, Maacha, als eene Koninglyke Princes van Geſur, ten Huwelyk genomen hebbe; en is 'er geen twijffel aen, of Maacha, welke eene Heidin was van geboorte, zal den Joodſchen Godsdienst hebben aengenomen. — Vermoedelyk had David, met dit Huwelyk, een ſtaetkundig inzicht, om namelyk, in Thalmai zijnen Schoonvader, eenen machtigen bondgenoot te hebben, tegen het Noorden van het land, daer Isboſeth, als Koning van Israël, zijn verblijv hieldt, in het Overjordaenſche, te Mahanaim. Dit bondgenootſchap was hem, in het vervolg, ook van wezenlyken dienst; wanneer de Ammoniten tegen hem oorloogden Kap. 10: 6, 8. want, toen voegden zich de Maachatiten uit Syrien, tot hulpbenden, by de Ammoniten, maer van de Geſuriten wordt niet geſproken.

2. *Haggith* wordt meermalen gemeld, als de Moeder van den oproerigen Adonia.
3. *Abital* wordt alleen hier genoemd, en nog eens 1 Chron. 3.
4. De zesde was *Egla*, en het verdient zeer onze opmerking, dat deze, zoo hier als 1 Chron. 3, byzonder omfchreven wordt; als *de huisvrouw van David.* — Wat mag de reden zijn van deze byzonderheid?

Sommigen hebben gedacht, dat *Egla* dezelvde zy met *Michal*, de dochter van Saul; dat Michal den naem vau *Egla*, dat is een *kalv* gedragen hebbe, omdat David reeds, in zijne jeugd, aen haer getrouwd ware; en dat zy, met nadruk, de huisvrouw van David zoude genaemd worden, omdat zy de eerste en wettige vrouw was van David, terwijl de overige flechts, als bywijven, moesten worden aengemerkt.

Dan hier tegen merken wy aen, niet alleen dat 'er van Michal wordt aengeteekend, dat zy geen kind had tot op haren dood Kap. 6: 23. maer dat 'er ook in het geheel geene reden zy, waerom Michal ter dezer plaets Egla zoude genaemd worden, daer zy vs. 13, 14, onder haren eigen naem, voorkomt. Ook is het gewinnen van eenen Zoon by Egla gefchied voor dat Michal, aen David, werd wedergegeven. Zoo als, in het vervolg, nader blijken zal.

Voor het naest fchijnt de bewoording *Davids huisvrouw*, volgens eenen redenrijkkundigen fpreektrant, welken men ζευγμα noemt, tot alle de voorheen gemelde vrouwen te moeten gebracht worden, even als of 'er ftondt, *deze alle waren Davids huisvrouwen*.

V. Betreffende de Zoonen van David, zy worden alle onderfcheidenlyk, met hunne eigene namen, opgemeld. — Het is zeer vermoedelyk, dat David, in deze namen van zijne Zoonen, eene gedachtenis heeft willen oprichten van merkwaerdige voorvallen, welke hem de Voorzienigheid deed ontmoeten. Doch hiervan weten wy geene byzonderheden, omdat zy ons, in de heilige fchrivten, niet gemeld worden.

VI. Van deze Zoonen hebben 'er zich, by tijd-vervolg, sommigen zeer vermaerd gemaekt; en, over het algemeen, hebben zy David veel meer stof tot droevheid gegeven, dan tot blijdschap. — Amnon verkrachtte zijne Zuster Thamar. Absalom werd een oproermaker, die zijnen Vader, naer de kroon en het leven stond. Adonia betwistte Salomo onrechtmatig de Ervopvolging. Van de drie overige vinden wy nergens eenige melding, dan alleen hier en 1 Chron. 3.

VII. Eindelyk moeten wy nog opmerken, dat *Chileab*, Davids zoon by Abigail, 1 Chron. 3, onder den naem van *Daniel*, voorkome; waer uit wy mogen besluiten, dat hy twee namen gehad hebbe. — Ook moet Thamar, en denkelyk meer Dochters, in dezen tijd geboren zijn. vergel. Kap. 13: 18.

Na het bericht der vermenigvuldiging van Davids kroost, volgt de afneming van Sauls huis, het welk, door den afval van Abner, den grootsten steun verloor.

De listige Abner zag wonder wel, uit alle de omstandigheden, dat hy niet lang in staet zou wezen, om Isboseth te ondersteunen, daer de aenhang van David, by aenhoudendheid, vermeerderde. Dit deed hem besluiten, de eerst schijnbare aenleiding waer te nemen, om Isboseth te verlaten, en zich by David te voegen.

6. Terwijlen die krijgh en vyandschap, van welke vs. 1. gesproken is, was tusschen den huyse Sauls, ende tusschen den huyse Davids, so geschiedde 't, dat Abner sich sterckte in den huyse Sauls.

De laetste uitdrukking: *Abner sterkte zich, in het huis van Saul*, kan men tweezins opvatten, of in eenen goeden, of in eenen kwaden zin. — In eenen kwaden zin, is de meening deze: *Abner maekte zich sterk, in het huis van Saul*, dat is, schoon Isboseth den tytel had van Koning, verhefte Abner zich zelven, zoodat hy rijkdom en vermogen verwierv, de Krijgsbenden op zijne zijde had, en alles, op eigen gezach, stoutelyk ondernam, even als of hy de Koninglyke macht in handen had. — In eenen goeden zin, is de mee

mening deze: Abner gedroeg zich dapper, maekte zich verdienstelyk, in het huis van Saul.

De eerste beteekenis beantwoord volkomen, aen de waerheid der zake; maer evenwel schijnt de laetste wel voornamelyk bedoeld te worden, omdat soortgelijk eene uitdrukking ook elders, van een dapper gedrag, van een getrouw aenkleven aen iemands belangen, gebruikt wordt 1 Chron. 11: 10. De Geschiedschrijver zal dan willen zeggen, dat Abner, zoo lang de gemelde verdeeldheid duurde, hoe zeer hy alleen zijn eigen belang bedoelde, evenwel de belangen van Sauls huis, met al zijn vermogen, bestendig bleev aenkleven en voorstaen. Ten laetsten nogtans bemerkende, dat hy Isboseth niet langer konde ondersteunen, nam hy eene gelegenheid, welke hem allergunstigst scheen, geredelyk waer, om van Isboseth tot David aftevallen.

7. Saul nu hadde een bywijf gehadt, welckes naem was (*b*) Rizpa, dochter van Aja, van welke Kap. 21: 8-11. nader zal gesproken worden. Abner had zich niet ontzien, met deze vrouw, op eene ongeoorloovde wijs, te verkeeren. Dit was eene ondraeglyke belediging voor Isboseth: want eene vermenging, met eene vrouw van eenen Koning, werd in dien tijd gehouden, als eene toeeigening van het Koninglyk gezach zelve; gelijk ons, in het gedrag van Absalom, en het verzoek van Adonia, nader blijken zal. Ende [*Isboseth*] bestrafte den Veldheer, ter eeniger tijd, over deze schendaed; hy seyde tot Abner, op den toon van een zwaer ongenoegen; Waerom zijt gy ingegaen tot mijns vaders bywijf? het schijnt, dat gy u zelven eerlang op den Throon wilt plaetsen. Gy hebt u daerdoor, aen de misdaed van gekwetste Majesteit, schuldig gemaekt.

8. Doe ontstack de trotsche Abner seer over Isboseths woorden, ende seyde met verontwaerdiging; Ben ick dan een hontskop? moet ik behandeld worden, als of ik een verachtelyk mensch was, een oppasser van honden? ick die, tegens de machtige stam van Juda aen,

u

(*b*) 2 Sam. 21: 8, 10, 11.

u de hand boven het hoofd houde; ik die aen den huyſe Sauls uwes vaders, aen ſijne broederen, ende aen ſijne vrienden heden zoo veel weldadigheyt doe, dat ik u tot dus ver op den throon gehandhaevd heb, ende u niet overgelevert hebbe in Davids hant? *ben ik*, die u zoo vele weldaden bewezen heb, *dan een hondskop*, dat gy heden aen my onderſoeckt de ongerechtigheyt eener vrouwe? dat gy zulken grooten man, als ik ben, en die u zoo vele diensten bewezen heb, op eenen trotſchen toon onderhoudt, over zulk eene geringe misdaed, als tot welke Rizpa my heeft aengezocht?

9. Godt doe Abner ſoo, ende doe hem ſoo daer toe, voorſeker ſtraffe de HEER my, indien ik uwe zaek langer handhave! en, in allen gevalle, ik heb my reeds al te lang, om uwent wil, tegen David aengekant. Gelijck als de HEERE David geſworen heeft, zal hy ook, met de daed, Koning zijn over gansch Israël. Ik heb nu vastelyk voorgenomen, dat ick even alſoo aen hem ſal doen; als ik duidelyk zie, dat de HEER beſloten heeft;

10. Overbrengende het Koninckrijcke van den huyſe Sauls, ende oprichtende den ſtoel Davids over Iſraël, ende over Juda, van Dan tot Berſeba toe! Van nu voortaen zal ik my by David voegen, en niet rusten, voor dat ik gansch Israël zal bewogen hebben, om hem hulde te doen.

11. Ende hy, te weten de ongelukkige Isboſeth, en konde Abner vorder niet een woort antwoorden, zoo was hy ontſteld, door die bedreiging van Abner, om dat hy hem vreeſde, dat hy zijne bedreiging met de daed zoude ter uitvoer brengen.

Deze handelwijs van Abner bevestigt ons, in het denkbeeld, het welk wy van 's mans karakter gegeven hebben. — Hy wendde wel voor, dat hy nu voornemens ware, zich naer den wil van God te ſchikken, die David tot Koning over Israël beſtemd had; maer hy had dit reeds lang geweten, zelvs by het leven van Saul 1 Sam. 23: 17, en evenwel had hy Isboſeth onderſteund, tegen David. In zijne

eigene woorden, lag derhalven eene openbare erkentenis, dat hy tot dus ver zich tegen den HEER aengekant, en tegen beter weten gezondigd had. — Ook voegde hy zich by David, niet uit een beginfel van gehoorzaemheid, aen den Godlyken wil; maer uit fpijt en gramfchap, omdat de man, welken hy tot dus ver als Koning van Israël onderfteunde, zich verftout had, om hem, over de zaek van Rizpa, te onderhouden. — Voorts was zijn oogmerk geen ander, dan om zijn eigen belang te bevorderen, om zich, in Davids gunst, in te wikkelen, en nog tijdig, daer de zaken van Isbofeth achter uit liepen, goede voorwaerden voor zich te bedingen.

12. Het gene hy Isbofeth bedreigd had, bracht hy ook dadelyk ter uitvoering. Doe hy deze woorden gefproken had, fondt Abner boden voor fich tot David, feggende; Wiens is het lant? Wien koomt de Koninglyke Regeering, over het ganfche land van Israël, toe? Immers u, mijn heer David. Ook moesten de gemelde gezanten, zijnes namens, met David, een Verbond maken, feggende [*wijders*]; Maeckt uw verbont met my. Laten wy met elkander verzoenen, eene onderlinge vriendfchap fluiten, en elkanders belangen bevorderen; ende fiet, mijne hant fal met u zijn, ik zal, van mijnen kant, alle pogingen aenwenden, om gantfch Ifraël tot u om te keeren, en alle de ftammen, welke tot dus ver de zijde van Isbofeth gekozen hebben, bewegen, dat zy u voor Koning uitroepen.

13. Ende David liet Abner terug zeggen, dat hy gereed ware, om met hem te verzoenen en in een Verbond te treden; doch alleen onder dat beding, dat Abner zich verplichten moest, om Michal, de dochter van Saul, met zich mede te brengen, wanneer hy hem gehoor verlenen zoude: want hy, te weten David, feyde tot Abner, door den mond der gezanten; Wel, ick fal een verbont met u maken: doch een dingh begeer ick van u, feggende; Gy fult mijn aengefichte niet fien, ten zy dat gy Michal, Sauls dochter, te vooren inbrengt, als gy komt om mijn aengeficht te fien.

14. Oock fondt David tot dat zelvde einde boden

tot

tot Isboseth, den sone Sauls, seggende: Geef: [*my*] mijne huysvrouwe Michal, die ick my (*c*) met hondert voorhuyden der Philistijnen ondertrouwt hebbe, op welke ik derhalven een wettig recht heb. Zy is en blijvt mijne huisvrouw; ik heb haer nooit verlaten: alleenlyk hebben de vervolgingen van uwen Vader my genoodzaekt, my, voor eenigen tijd, van haer afteschei-den; en inmiddels heeft uw Vader haer, zonder mijn weten en toestemmen, aen Paltiël gegeven.

15. Isboseth zich dan van Abner verlaten ziende, durvde David dit verzoek niet weigeren, hy sondt daerom henen, ende namse van den man, van (*d*) Paltiel, den sone van Laïs. Dit schijnt, door Abner, of immers onder zijn opzicht, verricht te zijn.

16. Ende haer tegenwoordige man Paltiël, die haer zeer beminde, gingh met haer, toen zy, door Abner, naer David, werd heengeleid, al gaende ende weenende achter haer tot Bahurim toe, eene plaets in het ervdeel van Benjamin, ten Noordoosten van Jerusalem, vergel. Kap. 16: 5. Doe zy aen die plaets gekomen waren, seyde Abner tot hem; Gaet wech, keert weder naer uw huis; gy hebt Michal nu ver genoeg uitgeleide gedaen; ende hy keerde weder.

17. Van nu af begon Abner zijn werk te maken, om de hoofden der stammen van gansch Israël te bewegen, dat zy aen David hulde deden. Hy nu hadde woorden, dat is, trad in onderhandeling, met de Oudtsten van Israël, seggende: Gy hebt David te vooren lange tot eenen Koningh over u begeert, en uw verlangen te kennen gegeven, dat David, die thans alleen over Juda den Scepter zwaeit, Koning ware over gansch Israël.

18. So doet het nu. Roept hem tot Koning uit. Nu is het de rechte tijd. Ik zie duidelyk, dat het zoo Gods wil zy. Wederstreevt den HEER niet langer, door Isboseth aen te kleven. Wy hebben alles goeds van Davids Regeering te wachten. Hy is een dapper held, recht geschikt, om ons

(*c*) 1 Sam. 18: 25, 27. (*d*) 1 Sam. 25: 44.

tegen onze vyanden te beschermen. Trouwens dit heeft de HEER hem zelvs beloovd: want de HEERE heeft tot David gesproken, seggende; Door de hant Davids, mijns knechts, sal ick mijn volck Israël verlossen van de hant der Philistijnen, ende van de hant aller harer vyanden.

19. Alle de stammen lieten zich het voorstel van Abner wel-gevallen. Alleenlyk waren die van Benjamin wat schoorvoetende, die het meest aen Sauls huis verknocht waren, omdat hy uit deze stam oorsprongelyk was, en die wel begrepen, dat de kroon, langs dezen weg, voor altoos tot Juda zoude worden overgebracht. Ende Abner sprack daerom oock, met byzonderen aendrang, voor de ooren van de Oudsten uit de stamme Benjamins: voorts gingh Abner, nadat hy de Benjaminiten oock had overgehaeld, henen, om te Hebron by den Koning een plechtig gehoor te hebben, en voor Davids ooren te spreken alles, wat goet was in de oogen Israëls, ende in de oogen van het gantsche huys Benjamins. Met deze tijding, dat gansch Israël gereed ware, om hem hulde te doen, hoopte hy zich by David te zullen veraengenamen.

20. Ende Abner quam tot David te Hebron, hebbende Michal by zich, om haer den Koning aen te bieden, ende 'er was een gevolg van twintigh mannen van aenzien met hem; ende David ontvong hen, met eene ongemeene vriendelykheid, hy maeckte Abner, ende den mannen, die met hem waren, een maeltijt.

21. Doe seyde Abner tot David; Ick sal my opmaken, ende henen gaen, door het gansche land, ende vergaderen de Oudsten der onderscheiden stammen van gantsch Israël tot mijnen heere den Koningh, dat sy een verbont met u maken, dat zy u, als Koning van gansch Israël, hulde doen, opdat gy van nu voortaen eene onbepaelde heerschappy over het gansche volk mogt voeren, ende gy regeeret, over alles, dat uwe ziele begeert: Also liet David Abner gaen, ende hy gingh in vrede, nadat hy, van den Koning, een plechtig afscheid genomen had.

Men beſchuldigt David, dat hy zich, met eenen verrader, inliet, en dat op voorwaerde, van hem Michal terug te bezorgen.

I. Het is waer, Abner was een man van een zeer ſlecht karakter. Hy was een verrader van Isboſeth. De berisping van Isboſeth, over de zaek van Rizpa, was rechtmatig, en Abner nam daeruit, zeer verkeerdelyk, aenleiding om van hem aftevallen. — Dan waerin misdeed David, dat hy, van deze gelegenheid, gebruik maekte, om het Koningrijk over gansch Israël te erlangen? Moest hy Abner terug gezonden, en hem aengeſpoord hebben, om Isboſeth getrouw te blijven? Hy had, van Gods wege, een wettig recht, op dit Koningrijk. Hy bemerkte nu, dat het hart van het ganſche volk voor hem ware. Abner was tot dus ver de grootſte hinderpael, die hem in den weg ſtond. — Waerom dan zou hy zich, van deze ongezochte gelegenheid, niet bediend hebben, om zich in het bezit van het Koningrijk te ſtellen, op het welk hy een wettig recht had?

II. Ook had David zeer vele redenen, om Michal terug te vorderen. — Zy was en bleev zijne wettige huisvrouw. Hy had haer nooit verlaten. Saul had haer geheel onwettig aen Paltiël gegeven. — Ook had hy, met dit beding, ſtaetkundige inzichten; hy wilde, langs dezen weg, erkend zijn en blijven, als de Schoonzoon van den voorigen Koning. Door dit middel, kon hy des te beter de nog overgebleven bloedverwanten van Saul, aen zijn perſoon, verbinden. Ook was dit beding recht geſchikt, om Abner op de proev te ſtellen.

Dan Abner ontvong, op zijn verraed, den loon van eenen verrader. Dit vinden wy, in het overige van dit Kapittel.

Terwijl Abner te Hebron, by den Koning, gehoor had, was Joab niet aen het Hov. Ook waren 'er vele anderen van Davids Edellieden afwezig. Zy hadden den krijg gevoerd, tegen eene vyandelyke bende, die het land plunderde.

22. Ende ſiet, even na het vertrek van Abner, Davids knechten ende Joab zijn Opper-Veldheer, quamen zegepralende terug van het verſlaen eener vyandelyke bende, die in Canaan gevallen was, om het land uit te plunderen, ende brachten met hen eenen grooten roof: Abner nu, die en was niet meer by David te Hebron; want hy hadde hem laten gaen, ende hy was gegaen in vrede.

23. Maer Joab was zoodra niet in de Stad gekomen, of zijne vrienden gaven hem bericht van het gene 'er, tusſchen den Koning en Abner, verhandeld was; want als nu Joab, ende het gantſche heyr, dat met hem was, aenquamen, ſo gaven ſy Joab te kennen, ſeggende; Abner, de ſone van Ner, is gekomen tot den Koningh, zich verbindende, om gansch Israël te bewegen, dat zy David hulde doen; ende de Koning heeft in zijnen voorſlag bewilligd, hy heeft een verbond van vriendſchap met hem geſloten, hy heeft hem laten gaen, ende hy is gegaen in vrede.

24. Dit nam Joab zeer euvel op. Van een zeer wraekzuchtig karakter zijnde, had hy verwacht, dat David hem, met den dood, zoude geſtraft hebben, omdat hy, zoo lang hy kon, de party van Isboſeth getrokken had, en de voornaemſte hinderpael was geweest, die David in den weg ſtond, om het Koningrijk over gansch Israël te aenvaerden. Doe gingh Joab tot den Koningh in. Hy vroeg gehoor by den Koning, niet om hem bericht te geven, omtrent den uitſlag van den Krijgstocht, welken hy gedaen had, maer om den Koning zijn ongenoegen, over het voorgevallene met Abner, op eenen ſcherpen toon, te kennen te geven; ende hy ſeyde, met een zeer vinnig verwijt; Wat hebt gy gedaen? wat dwaesheid is dit, daer gy toe gekomen zijt? ſiet, Abner is tot u gekomen; waerom nu hebt gy hem laten gaen, dat hy ſoo vry is wechgegaen? het had u betaemd, om hem, over zijn tegenſtand, te ſtraffen.

Joab betoonde hierin, dat hy niet meer ontzach had voor David, dan Abner voor Isboſeth. Hy verklaert duidelyk, dat

dat het 'er anders zoude gegaen hebben, ware hy niet van het Hov afwezig geweest. Hy zou wel gezorgd hebben, dat Abner niet ware wedergekeerd. Het ſmertte hem zeer, dat David zich zoo eene ſchoone gelegenheid had laten ontglippen, om Abner zijnen tegenſtand betaeld te zetten. — Het beginſel van Joab was, deels wraekzucht, over den dood van zijnen broeder Aſahel, deels vrees, dat Abner, de gunst van David gewonnen hebbende, hem afbreuk doen zoude.

25. Om David des te meer, in zijn begrip, overtehalen, legt hy 'er zich op toe, om de welmenendheid van Abner verdacht te maken, zeggende vervolgens tot den Koning; Gy kent Abner, den ſone van Ner. Gy weet, dat hy de Oom is van Saul, de voornaemſte ſteunpilaer van zijn huis, en de machtigſte tegenſtander van uwe belangen. Geloov vry dat hy gekomen is om u te overreden, om u om den tuin te leiden, om, op eene listige wijs, uwe ondernemingen, ontwerpen, en maetregelen, te verſpieden, ende om te weten uwen uytgangh, ende uwen ingangh, ja om te weten alles wat gy doet. Zulken man geevt gy maer geloov, en laet u, met hem, in een verdrag inwikkelen; niet bedenkende, dat hy niets anders beoogt, dan om u des te beter te dwarsbomen.

26. Ende Joab gingh drivtig uyt van David, zon der eens het antwoord van den Koning aftewachten, ende, op zijn eigen gezach, ſondt hy Abner boden na, die hem wederomhaelden van den bornput van Sira. Zo ver had Abner reeds zijnen weg vervorderd: Joſephus noemt deze Bornput *Behra*, en plaetst dezelve 20 ſtadien, dat is drie kwartier uurs gaens van Hebron. Maer dit alles geſchiedde buiten weten van den Koning: want David en wiſte 't niet.

27. Abner liet zich, door de gemelde boden, die zekerlyk den naem van den Koning misbruikten, bewegen, om naer Hebron wedertekeeren. Als nu Abner weder tot Hebron quam, niets kwaeds vermoedende, (*e*) ſo leydde hem Joab ter zijden af in 't midden der poorte,

(*e*) 1 Kon. 2: 5.

afgescheiden van het gewoel der menschen, als of hy hem iets heimelyks te zeggen had, om in der stilte met hem te spreken: ende hy sloegh hem aldaer, op eene lafhartige en verraderlyke wijs, aen de vijfde ribbe, dat hy sterf, (*f*) om sijns broeders Asahels bloets wille, het welk hy op deze wijs, wreken wilde.

Zoo kwam Abner aen zijn einde. — Merk 'er in op het wijs bestier der Godlyke Voorzienigheid. Terwijl Abner uit wraekzucht bezig was, om Isboseth zijnen Vorst te verraden, werd hy, door den wraekzuchtigen Joab, op eene verraderlyke wijs, omgebracht. Ook werd David, langs dezen weg, van het werktuig beroovd, door het welk hy eerlang den Throon van gansch Israël hoopte te beklimmen; opdat hy zijne verheffing, niet aen Abner, maer alleen aen den HEER, zoude dank weten.

28. Als David dat gedrag van Joab daer na hoorde, so seyde hy; Ick ben onschuldigh, ik heb geen deel aen dezen afschuwelyken moord, ende ook is mijn Koninckrijck onschuldig, voor zoo ver ik 'er, als Koning, geen bevel toe gegeven heb. De waereld houdt my misschien verdacht, dat ik Abner, uit staetkundige inzichten, heb laten ombrengen, of dat ik Joab daertoe een heimelyk bevel gegeven heb; maer by den HEERE, voor wiens oogen niets verborgen is, zal ik tot in eeuwigheyt, wat dezen moord aengaet, onschuldig wezen, van den bloede Abners, des soons van Ner.

29. Het bloed van Abner, zoo verraderlyk vergoten, blijve op den kop Joabs, ende op het gantsche huys sijns vaders; Joab en zijne bloedverwanten mogen de rechtvaerdige straffen van dit gruwelstuk dragen, ende daer en worde van den huyse Joabs niet afgesneden ongelukkige menschen; maer altoos moete 'er, onder zijn nageslacht, gevonden worden, die eenen vloet hebbe, ende melaetsch zy, zoodat zy deswegen, van de menschelyke Maetschappy, moeten worden afgescheiden, ende sich, uit hoofde van lamheid, kreupelheid, of eenig an-

(*f*) 2 Sam. 2: 23.

ander ongemak, aen den ſtock houde, ende door het ſweert valle, ende broots gebreck hebbe.

Men moet deze woorden van David, niet als eene bloote vloekſpraek, beſchouwen, door welke hy, uit zich zelven, het nageſlacht van Joab, de gemelde onheilen toewenschte; dan moest hy billijk misprezen worden. Maer men moet David hier als Propheet aenmerken, die, door den Geest der voorzegging, de lotgevallen van Joabs huis voorſpelde.

30. Alſo hebben Joab, ende ſijn broeder Abiſai, den Veldheer Abner dootgeſlagen. Beide de broeders waren, in dezen grouwzamen moord betrokken, naedien Joab, in dit geval, met medeweten en goedkeuring, misſchien zelvs op raed en aendrang van Abiſai, was te werk gegaen. Zy kwamen tot deze ſchendaed, om dat hy haren broeder Aſahel te Gibeon in den ſtrijt gedoodt hadde.

Deze reden was zekerlyk onvoldoende. Abner had Aſahel wel gedood, maer het was in den ſtrijd geſchied. Abner kwam 'er zelvs ongaern toe, en niet voor dat hy Aſahel verſcheiden malen gewaerſchouwd had, vergel. Kap. 2: 23.

31. David dan ſeyde tot Joab, die zich, in zijn hart, geluk wenschte, dat Abner uit den weg was, ende tot al het volck, dat by hem was, te weten tot zijne lijvwachten en krijgsknechten: want David was voornemens, om Abner, met alle teekenen van krijgseer, te laten begraven; David zeide tot Joab en zijne lijvwachten: Scheurt uwe kleederen, ende gordet ſacken aen, ende weeklaget voor Abner henen. Dit bevel werd gehoorzaemd. Abner werd plechtig begraven. Joab trok voor het lijk uit, aen het hoofd van Davids lijvwachten, alle in diepen rouw gekleed, onder een geduurig weeklagen, nae de gewoonte van dien tijd; ende de Koningh David deed Abner, in perſoon, de laetſte eer aen, hy zelvs gingh ook achter de bare.

Het is ligtelyk te begrijpen, hoe dit alles Joab tegen de borst ware, maer evenwel hy durvde 'er zich niet tegen verzetten.

32. Als ſy nu Abner te Hebron begroeven, ſo

hief de Koningh ſijne ſtemme op, ende weende by Abners graf, om een openbaer blijk te geven van zijne droevheid. De omſtanders volgden 's Konings voorbeeld na; oock weende al het volck.

33. Ende de Koningh maeckte eene klage over Abner, gelijk de Joden, by ſtervgevallen van aenzienlyke perſonen, meermalen gewoon waren, zie 2 Chron. 35: 25, ende David ſeyde de volgende woorden, by wijs van een klaeglied: Is dan Abner geſtorven, of moest Abner, een man van zoo veel aenzien, ſterven, als een dwaes, als een ſchelm en deugniet, als een laf hartige ſterft?

34. Ach Abner! hoe zijt gy, zulk een dapper Held, zoo ongelukkig aen uw einde gekomen! Wie had het wagen durven u voor de vuist aen te vallen! wie zou u dan hebben kunnen vangen en binden! Neen! die ſchande is u, in uw leven, nooit overkomen: Uwe handen en waren niet gebonden, noch uwe voeten in kopere boeyen gedaen; [*maer*] helaes! gy zijt nu moorddadig omgebracht; gy zijt gevallen, gelijck men valt voor het aengeſichte van kinderen der verkeertheyt: gy zijt geſtorven als iemand, die, door moordenaers, wordt afgemaekt! Doe David dit klaeglied uitſprak, weende het gantſche volck nogh meer over hem.

By dit rouwbedrijv van David, over den dood van Abner, moeten wy onze aendacht wat nader bepalen.

A. Het klaeglied, het welk David, by Abners begravenis, uitſprak, beſtond uit drie onderſcheiden voorſtellingen. Mogelyk behelsden deze voorſtellingen ſlechts de korte hoofdſommen der zake; en waerſchijnlyk was deze klacht, volgens de regelen der Hebreeuwſche Dichtkunde, ingericht.

B. De droevheid, welke David, over den dood van Abner vertoonde, was niet gemaekt, maer hartelyk. — Dit blijkt genoegzaem, uit de redenen, welke de Koning van zijne droevheid bybracht. Abner was vermoord; vermoord op eene verraderlyke wijs, welke Joab, en het ganſche

Ko-

Koningrijk, ſchande aendeed. Abner was een man van rang en aenzien, en hy was gevallen, als of hy een uitvaegſel van het menschdom ware. Abner was onverwachts geſtorven, zonder zich, tot den gewichtigen overſtap in de Eeuwigheid, voor te bereiden. De moord was niet begaen, door een fielt, uit de heffe des volks; maer door eenen man, die het eerste eerambt in het krijgswezen bekleedde, door Joab den Veldheer. David leerde 'er het verraderlyk en wraekzuchtig karakter van Joab uit kennen. Hy moest dien Joab ontzien. Hy moest den moord van Abner ongewroken laten, en durvde 'er niet aen denken, om Joab te ſtraffen. — Waren dit geene voldoende redenen voor David, om zich bitterlyk, over Abners dood, te bedroeven?

C. Het ganſche volk, zoo de krijgsknechten, als de omſtanders, weenden met David, over den dood van Abner. Trouwens, de redenen, welke David van zijne droevheid gav, kwamen het volk zoo oprecht en natuurlyk voor, dat zy zich niet bedwingen konden van tranen. Elk was ten volle overreed, dat de Koning, aen dezen grouwzamen moord, geen deel ter waereld had.

D. Maer evenwel, offschoon David zich nog te zwak rekende, in het Koningrijk, om zulken machtigen onderdaen, als Joab was, te ſtraffen, heeft hy hem den verraderlyken moord van Abner niet vergeven. Hy hoopte, dat God hem, vroeg of laet, in ſtaet zou ſtellen, om den moordenaer loon nae werken te doen ontvangen. Maer nimmer is David 'er toegekomen; en daerom belastte hy Salomo zijnen opvolger, onder anderen, dat hy Joab niet onſchuldig houden moest, 1 Kon. 2.

35. Daer na, toen alle de plechtigheden van deze begravenis geeindigd waren, quam al 't volck om David broot te doen eten, als het nogh dagh was, eer de zon onderging: want, van droevheid, had hy den ganſchen dag niets gegeten: maer David ſwoer, ſeggende, Godt doe my ſoo, ende doeder ſoo toe, indien ick voor het ondergaen der ſonnen broot,

ofte yet-wat ſmake! mijne droevheid is zoo groot, dat ik niet alleen moet weeklagen, maer ook vasten.

36. Als al 't volck dit vernam, ſo was het goet in hare oogen: zy prezen alle de handelingen van den Koning; alles, ſoo als de Koningh gedaen hadde, het vasten, de rouwklacht, de ſchikking van de begravenis, dit alles was goet in de oogen des gantſchen volcks, en droeg de algemeene goedkeuring wech.

37. Ende al dat volck, ende gantſch Iſraël, merckten te dien ſelven dage, dat het van den Koningh niet en was, dat men Abner, den ſone van Ner, gedoodt hadde. Elk was van 's Konings onſchuld volkomen verzekerd.

38. Voorts ſeyde de Koningh tot ſijne knechten en Hovelingen: Weett gy niet, dat te deſen dage een Vorſt, een aenzienlyk man, een Prins van den bloede, ja een Groote, een beroemd Veldheer in Iſraël gevallen is, door eenen verfoeilyken moord?

Deze woorden ſchijnt David tot zijne Hovelingen geſproken te hebben, om hunne bedenking te beantwoorden, waerom hy zoo veel werk gemaekt had, van Abners begravenis. — Wijders ſchijnen de Hovelingen gevraegd te hebben, waerom dan de ſchuldigen niet geſtraft wierden, indien de Koning zich, aen dezen doodſlag, zoo veel liet gelegen liggen.

39. Maer hierop antwoordde David: ick ben heden teder en zwak in vermogen, ende offchoon ik geſalſt ben ten Koningh over gansch Israël, worde ik voor als nog alleen maer door de Stam van Juda geëerbiedigd, zoodat ik nog de volle macht van Regeering niet in handen heb; ende deſe mannen, die daer by u ſtaen, en ſchuldig zijn aen dezen moord, ik bedoel Joab en Abiſaï, de ſonen van Zeruja, zijn harder, ſterker in vermogen dan ick: en in alle gevalle, de HEERE ſal den booſdoender ter zijner tijd vergelden nae ſijne booſheyt. Zoo lang ik in dit onvermogen ben, moet ik de wraek aen God overlaten.

HET IV. KAPITTEL.

Isbofeth wordt vermoord vs. 1-7. De moordenaers worden, door David, geftrengelyk geftraft vs. 8-12.

1. ALs nu Isbofeth Sauls foon, die, als Koning van Israël, Juda alleen uitgefloten, te Mahanaim zijnen zetel had, de tijding hoorde, dat Abner te Hebron geftorven was, werden fijne handen flap; hy liet den moed geheel zinken, nu de voornaemfte fteunpilaer van zijn huis, en de machtigfte voorftander van zijne belangen, gevallen was, ende gantfch Ifraël, zoo velen de party van Isbofeth aenkleevden, wert verfchrickt.

Trouwens wat wonder, dat Isbofeth moedeloos wierd? — Hy was een lafhartig mensch, die niets durvde ondernemen, zie Kap. 2: 11; hy had alles aen Abner te danken; dees had hem op den Throon gezet, in alles beftuurd en onderfteund.

Maer, zal men denken, wat verloor Isbofeth, by den dood van Abner, die reeds van hem was afgevallen? Dan Isbofeth fchijnt niet geweten te hebben, dat Abner, met David, in onderhandeling getreden was, voor dat hy 'er tevens by hoorde, dat hy, by die gelegenheid, te Hebron vermoord was. Zekerlyk heeft hy gedacht, dat David bevel gegeven had, om Abner van kant te maken, en nu eerlang, op hem zou aenvallen. Althans hy miste zijnen Veldheer, geheimen raed, en machtigften voorftander. — Gansch Israël werd, op die tijding, ook verfchrikt. Men denke vooral aen het leger van Isbofeth, het welk nu zonder hoofd en Veldheer was; vervolgens aen de drivtigfte aenklevers van Isbofeth, die nu voor Davids wraek begonden te vrezen; ook vooral aen die Oudften van Israël, die met Abner hadden afgefproken, dat men David eerlang voor Koning van gansch Israël zoude uitroepen Kap. 3: 17-19. Deze laetften zullen gevreesd hebben, dat nu de gelegenheid, om met David, op

goede voorwaerden, verzoend te worden, geheel was afgesneden. Althans men wist in het geheel niet, hoe men zich nu gedragen moest.

2. Ende Isboſeth Sauls ſoon hadde twee mannen van zeer veel aenzien, in zijnen dienst. Zy waren beide Overſten van benden, Officiers van den eersten rang: de naem des eenen was Baëna, ende de naem des anderen Rechab, ſonen Rimmons des Beërothiters. Het waren derhalven twee gebroeders, van de kinderen Benjamins, tot welke ook het huis van Saul behoorde: want oock Beëroth aen Benjamin gerekent wert: vergel. Joſ. 18: 25.

3. Ende de Beërothiten waren, by gelegenheid van Sauls nederlaeg 1 Sam. 31: 17. wel gevloden nae Gitthaim, in het ervdeel van Juda, ende waren aldaer vreemdelingen tot op deſen dagh, dat dit boek geſchreven werd; maer, met dit alles, behoorden zy oorſpronggelyk tot de ſtam van Benjamin.

Deze twee Krijgsoverſten werden de moordenaers van Isboſeth. Zy dachten zekerlyk, dat zy David daerdoor eenen aengenamen dienst bewijzen zouden, wanneer zy hem, op eenmael, van zijnen mededinger ontlastten; en twijffelden niet, of David zou hen, ter belooning, in zijnen dienst, grootelyks bevorderen.

4. Dan evenwel, met den moord van Isboſeth, was het ganſche huis van Saul niet uitgeroeid. Er was nog een ongelukkig kind van Jonathan, (*a*) Ende Jonathan, Sauls ſoon, hadde eenen ſone, die geſlagen was, en een ongemak had aen beyde voeten, zoodat hy geheel kreupel was: dit ongeluk was, door de verhaeste vlucht van zijne minne veroorzaekt; vijf jaren was hy oudt, als het geruchte omtrent het ſneuvelen van Saul ende Jonathan uyt het ſlagveld, in de vlakte van Jizreël, aen het Koninglyk Paleis, te Gibea Sauls, quam, ende ſijne voeſter hem opnam, ende vluchtede; ende het geſchiedde, als ſy haeſtede om te vluchten, dat hy viel,

(*a*) 2 Sam. 9: 3, &c.

viel, ende kreupel wert, ende ſijn naem was Mephiboſeth.

5. Ende wat nu het vermoorden van Isboſeth aengaet; de zoo even gemelde ſonen Rimmons des Beërothiters, Rechab ende Baëna gingen henen, ende quamen ten huyſe van Iſboſeth, als de dagh heet geworden was, op den middag: ende hy lagh op de ſlaepſtede in den middage, gelijk men, in heete landen, gewoon is.

6. Ende ſy quamen daer in tot het midden des huyſes, en niemand vermoedde iets kwaeds, omdat zy, als vertrouwelingen van Isboſeth, zeer gemeenzaem in zijn huis waren; te minder, omdat zy de vertooning maekten, dat zy 'er noodig hadden, [*als*] ſullende tarwe halen. Zy ſchijnen de Hofmeesters van Isboſeth geweest te zijn; ende in zijn ſlaepvertrek gekomen zijnde, volbragten zy hun moorddadig voornemen, ende ſy ſloegen hem aen de vijfde ribbe, in het week van den buik, onder de korte ribben, ende Rechab ende ſijn broeder Baëna ontquamen.

7. Want ſy quamen in huys als hy op ſijn bedde lagh, in ſijne ſlaepkamer, zoodat zy, noch door Isboſeth, noch door iemand anders, werden waergenomen, ende ſloegen hem, ende doodden hem, zoodat hy, binnen weinige oogenblikken, geſtorven ware, en geene gelegenheid had, om hulp te roepen, ende hieuwen ſijn hooft af: ende ſy namen ſijn hooft in een zak mede, ende gingen henen des weegs op den vlacken velde den gantſchen nacht, om niet achterhaeld te worden.

8. Ende ſy brachten het hooft Iſboſeths tot David te Hebron, ende ſeyden tot den Koningh; Siet, daer is het hooft Iſboſeths, des ſoons Sauls, uwes vyants, die uwe ziele ſochte: alſo heeft de HEERE mijnen heere den Koningh te deſen dage wraken gegeven, van Saul, ende van ſijnen zade. Wy twijffelen niet, of gy zult edelmoedig erkennen, dat wy u eenen aengenamen dienst bewezen hebben.

9. Maer de zaek viel geheel anders uit, dan zy verwacht

hadden; David antwoordde Rechab ende sijnen broeder Baëna, den sonen Rimmons, des Beërothiters, ende seyde tot hen: [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, die mijne ziele uyt aller benaeuwtheyt verlost heeft: en van wien ik de Kroon in eenen billyken weg verwachte!

10. (*b*) Dewijl ick dien, die my boodschapte, seggende; Siet, Saul is doot door mijne hand; daer hy in sijne oogen was, als een, die goede boodschap brachte; nochtans gegrepen, ende te Ziklag gedoodt hebbe: hoewel hy [*meynde*] dat ick hem bodenloon soude geven:

11. Hoe veel te meer, wanneer godtloose mannen, eenen rechtveerdigen man, die, ten hunnen aenzien, niets van dien aert verdient had, in sijn huys op sijn slaepstede hebben gedoodt, hoe veel te meer zal ik zulke moordenaers straffen? nu dan en soude ick sijn bloet van uwe handen niet eysschen, ende u van der aerden wechdoen?

12. Ende David geboodt eenige van sijne jongens of krijgsknechten, dat zy die moordenaers dooden zouden. Deze gehoorzaemden Davids bevel, op het oogenblik; ende sy dooddense, ende hieuwen hare handen ende hare voeten af, ende hingense, als snoode moordenaers, tot een schandelyk schouwspel op by den vijver te Hebron: maer het hooft Isboseths namen sy, ende begroeven 't (*c*) in Abners graf te Hebron.

Deze handelwijs van David was by uitnemendheid edelmoedig.

Het ter dood brengen van Isboseths moordenaren, was eene daed van rechtvaerdigheid. — Zy waren moordenaers: verraderlyke moordenaers, moordenaers van den genen, welken zy als hunnen Koning hulde deden. — Ook was deze strafoeffening noodzakelyk; zulke deugnieten stonden nergens voor, zy waren zeer gevaerlyke werktuigen, in de Maetschappy; en, hoe zeer zy nu Koning David zochten te vlei-

(*b*) 2 Sam. 1: 15. (*c*) 2 Sam. 3: 32.

vleijen, wanneer zy het van hun belang rekenden, zouden zy geene zwarigheid maken, om ook hem uit den weg te ruimen.

David redeneert van den Amalekiter, die hem de tijding bracht, dat Saul dood was, tot deze moordenaers van Isboseth; en besluit 'er uit, dat hy de laetste nog minder kon ongestraft laten, dan den eersten vs. 10, 11. — Trouwens de misdaed der moordenaren van Isboseth was veel grooter, in de omstandigheden. (1). Het was by toeval, dat de Amalekiter den dood van Saul verhaeste; maer deze mannen deden het met opzet. (2). De Amalekiter sloeg de handen aen Saul, op zijn eigen begeeren; maer deze mannen deden het verradelings (3). Saul was reeds halv dood, en zou toch, door de handen der Philistijnen, zijn omgekomen; maer Isboseth was volkomen gezond, en had, zonder hun moorddadig voornemen, niets kwaeds te vreezen. (4). De Amalekiter was een vreemdeling, maer deze mannen waren Benjaminiten, gunstelingen en ambtenaren van Isboseth.

Door het straffen van deze moordenaren, gav David eene openlyke verklaring, dat niemand zich, door moord en verraed, by hem veraengenamen konde, zelvs niet tegenstaende men voorgav, dat men daerdoor zijne belangen poogde te bevorderen.

De droevheid, welke David over den dood van Isboseth betoonde, was een openbaer bewijs van zijne menschlievendheid, rechtvaerdigheid en edelmoedigheid, byzonder van zijne volstrekte afkeerigheid van verraed, moord en dergelijke grouwzame misdaden. — Ook konden de Israëliten, uit deze handelwijs opmaken, welken braven en grootmoedigen Koning zy, in den persoon van David, hebben zouden.

Het is eene verfoeilyke lastering, wanneer men voorgeevt, dat de droevheid van David, over den dood van Isboseth, slechts eene geveinsde vertooning ware. — Het is waer, door den dood van Isboseth, was de laetste hinderpael wechgenomen, die hem nog belette om den Throon van Israël te beklimmen. De natuur der zake wijst het van zelve, dat David verblijd ware, toen hy zag, dat alle de omstandigheden zamenliepen, om hem den weg te banen, tot het Koningrijk

over gansch Israël. — Maer kan men zich niet verblijden, over de vervulling van zijne billyke begeerten, en met dit alles de middelen betreuren, door welke men zijnen wensch deelachtig wordt? of zou, by voorbeeld, de zoon van eenen Koning den dood van zijnen Vader niet betreuren, omdat hy, langs dezen weg, zijn opvolger wordt, in de Koninglyke Heerschappy?

HET V. KAPITTEL.

David wordt plechtig, als Koning van gansch Israël uitgeroepen vs. 1-5. Het eerste, het welk hy, als Koning van gansch Israël, verrichtte, was het innemen en het bebouwen van den burg Sion vs. 6-36. Kort daerna behaelde hy eene zeer roemruchtige overwinning, op de Philistijnen vs. 17-25.

1. DE rouw van David, over den dood van Abner, en de rechtvaerdige straf, welke hy, aen den moordenaeren van Isboseth, oeffende, konden niet nalaten, de gansche Natie der Israëliten te overtuigen, dat David, aen deze beide moorden, geheel onschuldig ware. Zy zagen 'er de kennelykste proeven in van zijne rechtvaerdigheid en edelmoedigheid. Dit veroorzaekte eene algemeene geneigdheid, om David, als Koning, hulde te doen. Daerenboven was 'er, na den dood van Isboseth, niemand meer in Sauls huis, die eenige aenspraek, op den Throon, maken konde. Mephiboseth was 'er alleen overig; maer dees was een ongelukkig mensch, en, uit hoofde van zijne kreupelheid, onbekwaem tot het Koningrijk. (*a*) Doe men dit alles in overneming nam, besloot de gansche Natie eenparig, om David, die nu in het zevende jaer, met zoo veel roem, over de stam van Juda geregeerd had, tot Koning van geheel Israël, uitteroepen.

(*a*) 1 Chron. 11: 1.

pen. Uit dit beginſel quamen de hoofden en afgevaerdigden van alle ſtammen Iſraëls tot David te Hebron, om hem de Koninglyke heerſchappy, over gansch Israël, op te dragen: ende ſy ſpraken, ſeggende; Siet wy, uw gebeente, ende uw vleeſch zijn wy. Wy zijn, met u, van het zelvde geſlacht, alle zijn wy van uwe maegſchap. Derhalven mogen wy u, tot onzen Koning, nemen, gelijk de Godlyke wet bepaeld heeft; dat wy iemand, uit onze broederen, maer geenen vreemden, tot Koning zullen aenſtellen. zie Deut. 17: 15.

2. Daer toe hebben wy oock reeds over lang, in uwe gedragingen, de kennelykſte blijken gezien, dat gy waerdig en bekwaem zijt, om de Koninglyke waerdigheid, over gansch Israël, te bekleeden; te vooren reeds, doe Saul Koningh over ons was, waert gy onze roemruchtige en heldhaftige Veldheer, Iſraël ten ſtrijde uytvoerende, ende zegepralende wederom inbrengende: Oock wisten wy, dat Gods zelvs u tot onzen Koning geſchikt heeft, en dat de HEERE tot u geſeyt heeft; (*b*) Gy ſult mijn volck Iſraël weyden, gelijk een herder zijne ſchapen doet, ende gy ſult tot eenen Voorganger zijn over Iſraël.

3. Alſo, en met deze opdracht van het Koningrijk, quamen alle Oudtſten Iſraëls tot den Koningh te Hebron; ende de Koningh David maeckte een verbont met hen te Hebron, voor het aengeſichte des HEEREN, en in de tegenwoordigheid van den Hoogepriester, die, met den Ephod, bekleed was. David beloovde plechtig, als in Gods byzondere tegenwoordigheid, dat hy de Israëliten, volgens de Godlyke wetten, zoude regeeren, beſtieren en beſchermen; en zy beloovden hem, van hunnen kant, trouw en gehoorzaemheid: ende ſy ſalfden David tot Koningh over Iſraël, door de hand van den gemelden Hoogepriester.

(*b*) 2 Sam. 7: 7. Pſalm 78: 71.

1 Chron. 12. worden ons nog meer byzondere omstandigheden van deze allerstatelykste plechtigheid opgegeven.

Behalven de Oudsten en afgevaerdigden, uit de onderscheidene stammen van Israël, waren 'er ook de hoogere en lagere bevelhebbers van de legermacht tegenwoordig, behalven nog anderen, die gekomen waren, om deze plechtigheid by te woonen; makende te zamen een getal uit van meer dan drie honderd en veertig duizend mannen. — Al deze zeer groote menigte bleev drie dagen by David te Hebron, feest houdende, en zich verheugende; en het bleek, uit alle de omstandigheden, dat het gansche volk zich, vrywillig en blymoedig, aen Davids Regeering onderworpen had.

Voor het overige verdient het nog zeer onze opmerking, dat 'er, uit de stam van Benjamin en de maegschap van Saul, niet minder dan drie-duizend personen, by Davids zalving, tegenwoordig waren, hoewel het grootste gedeelte zeer yverige voorstanders van Isboseth geweest waren. Zy betoonden 'er mede, dat zy nu ten laetsten, door den zamenloop van alle de omstandigheden, overtuigd waren. dat God de opvolging op den throon, voor David, bestemd hadde.

4. Dertigh jaer was David oudt, als hy Koningh wert over Juda: veertigh jaer heeft hy in 't geheel geregeert en eenige maenden.

5. (c) Te Hebron regeerde hy over de stam van Juda alleen, seven jaren, ende ses maenden: ende te Jerusalem regeerde hy drie en dertigh jaer, over gantsch Israël ende Juda.

6. Te weten, toen David tot Koning van gansch Israël was ingehuldigd, verplaetste hy zijnen zetel van Hebron naer Jerusalem. Deze Stad was ten deele aen Benjamin toegevallen, maer zy hadden 'er de Jebusiters niet geheel uit kunnen verdrijven. Vergel. Jos. 15: 63. Richt. 1: 21. 19: 10, 11. Maer David was zoodra niet, in het Koningrijk van gansch Israël, bevestigd, of hy ondernam de belegering van Jerusalem,

(c) 2 Sam. 2: 11. 1 Kon. 2: 11. 1 Chron. 3: 4.

lem; vermids hy niet dulden konde, dat eene zoo ſterke vesting, in het midden van zijn Rijksgebied gelegen, in de handen van zulke vyanden blijven zoude, die, volgens het Godlyk bevel, reeds overlang moesten uitgeroeid zijn geweest; Ende daerom de Koningh toogh met ſijne mannen nae Jeruſalem, tegen de Jebuſiten, die in dat lant woonden: Ende ſy ſpraken tot David al ſpottende, ſeggende; Gy en ſult hier niet inkomen, maer de blinde ende kreupele ſullen u afdrijven, dat is te ſeggen; David en ſal hier niet inkomen. Zy wilden, met deze ſpottende woorden, te kennen geven, dat hunne vesting zoo ſterk verſchanst ware, dat blinden en kreupelen wel in ſtaet waren, om dezelve, tegen de belegeraers, te verdedigen.

7. Maer evenwel David nam de burgt Zion in, de ſterke vesting namelyk, welke de Jebuſiten, op den berg Sion, gebouwd hadden. Na de inneming van deze vesting, waren zy genoodzaekt, de Stad overtegeven, de ſelve is de ſtadt Davids, alwaer hy zijnen Koninglyken zetel plaetſte.

8. Want David ſeyde of had gezegt; ten ſelven dage, dat de Jebuſiten die ſpottende woorden ſpraken; (*d*) Al wie de Jebuſiten ſlaet, ende geraeckt aen die watergote, al wie de vesting beklimt, en eerst op het bovenſte gedeelte van Sion geraekt; daer de watergoot is, om het water naer beneden afteleiden, ende die kreupele, ende die blinde, van welke de Jebuſiten geſproken hebben, die van Davids ziele gehaett zijn, [*die ſal tot een Hooft, ende tot een Overſte zijn:*] Dit is hier ingevuld uit 1 Chron. 11: 6. Daerom ſeyt men, en het is tot een ſpreekwoord geworden, wanneer men het onuitvoerbare van eene onderneming wil aenwijzen: Een blinde ende kreupele en ſal in 't huys niet komen.

Joſephus verklaert dit verhael nader, zeggende: dat de Jebuſiten, om David te beſpotten, werkelyk eenige blinde en lamme menſchen, op de wallen, geplaetst hadden. Dit zal David zeer verbitterd, en bewogen hebben, de gemelde

(*d*) 1 Chron. 11: 6.

eereprijs te belooven, aen den genen, die de wallen het eerst beklom, en deze blinden en lammen versloeg. Joab, een man van ongemeene kloekmoedigheid, beklom het eerst de vesting, hy versloeg de Jebusiten, overmeesterde de Stad, en werd, ter belooning, tot Opper-Veldheer aengesteld 1 Chron. 6.

9. Deze burg verkoos David tot zijne woonplaets; en noemde dezelve, nae zijnen naem, Davidsstad, Alſo woonde David in de burgt, ende noemde die, Davids ſtadt: Ende David bouwde rontom aldaer een Koninglyk paleis; nemende daertoe den grond, van eene zekere plaets Millo af genaemd, ende binnenwaert, al wat binnen de wallen lag, en Joab herstelde het overige gedeelte van de Stad, het welk buiten de wallen van de vesting lag.

10. David nu gingh gedueriglick voort, ende wert groot in macht en aenzien: Want de HEERE, de Godt der heyrſcharen, die het bewind voert over alle schepselen, was met hem om hem te begunstigen.

11. Ende (e) Hiram de Koningh van de zeer vermaerde Koopstad Tyrus, gelegen aen de Middellandsche Zee, by de Wester landpael van Aser zie Jos. 19: 29. ſondt boden tot David, om hem, over het aenvaerden van Israëls Koningrijk, geluk te wenschen; ende hy zond ook, op Davids verzoek, cederenhout, dat zeer veel viel op het gebergte Libanon, het welk, voor een groot gedeelte, onder Hirams heerschappy gelegen was, ende hy zond ook timmerlieden, ende metſelaers: Ende ſy bouwden David een huys of Koninglyk Paleis: want de Tyriers waren verder, in de bouwkunde, gevorderd dan de Israëliten.

12. Ende David merckte, dat de HEERE hem tot eenen Koningh over Iſraël beveſtigt hadde: ende dat hy ſijn Koninckrijck verheven hadde, om ſijns volcks Iſraëls wille. Dit bleek hem, uit alle de omstandigheden, byzonder uit den voorspoed, met welken alle zijne ondernemingen bekroond werden.

13. (f) Ende David nam meer bywijven, ende wij-

(e) 1 Chron. 14: 1. (f) 1 Chron. 3: 9. ende 14: 3, &c.

wijven van Jerusalem, na dat hy van Hebron gekomen was. Dit moet, onder de gebreken en de misslagen van dien grooten man, gerekend worden. Hy schijnt hierin, uit staetkundige beginselen, gehandeld te hebben, om zijn huis te vergrooten, en zich te versterken, door de verbintenisfen met zoo vele aenzienlyke geslachten. Ende hierin bereikte hy ook zijn oogmerk, David werden meer sonen ende dochteren geboren.

14. (g) Ende dit zijn de namen der gener, die hem te Jerusalem geboren zijn: welke hier, alle by elkander, worden opgenoemd: Sammua, ende Sobab, ende Nathan, ende Salomo:

15. Ende Ibchar, ende Elisua, ende Nepheg, ende Japhia:

16. Ende Elisama, ende Eljada, ende Eliphelet. Vermids David, van dag tot dag, in aenzien en vermogen toenam, kon het niet anders zijn, of dit moest nijd, by de omliggende volkeren veroorzaken, vooral by de Philistijnen. De laetstgemelde vyanden van Israël begrepen wel, dat David, die reeds de Jebusiten, uit Jerusalem, verdreven had, niet rusten zoude, voordat hy alle de steden, welke, zedert den Veldslag by Gilboa, in hunne handen waren, hernomen had. Zy besloten daerom, om David, eer hy hun te sterk wierd, met alle hunne macht, aen te vallen.

17. (h) Als nu de Philistijnen hoorden, dat sy David ten Koningh over Israël gesalft hadden; so togen alle Philistijnen op om David te soecken en onverwachts op het lijv te vallen, alleenlyk met oogmerk van voor te komen, dat hy hun niet te machtig wierd: ende David, dat hoorende, toogh af nae de burgt, in de spelonk Adullam, welke tevens eene sterke vesting was, zie Kap. 23: 13, om zich, en zijn leger, aldaer in veiligheid te stellen, tot dat hy den HEER zou geraedpleegd hebben, over het gene hem verder te doen stond.

Josephus zegt, *Antiq.* l. 7. c. 4, dat de Philistijnen,

(g) 1 Chron. 3: 5, &c. ende 14: 4, &c. (h) 1 Chron. 14: 8, &c.

door de Syriers en Phæniciers, onderſteund wierden, en dat hun leger driemael grooter was, dan dat van David.

18. Ende de Philiſtijnen quamen ende verſpreydden ſich, in den dale Rephaim, ten Noorden en in de nabuurſchap van Jeruſalem.

19. So vraegde David den HEERE, door den Hoogepriester, met den Ephod, ſeggende; Sal ick optrecken tegen de Philiſtijnen? ſult gyſe in mijne hant geven? ende de HEERE gav hem een gunstig antwoord, en ſeyde tot David; Treckt op, want ick ſal de Philiſtijnen ſekerlick in uwe hant geven.

20. Doe quam David te (*i*) Baal-Perazim, werwaerds de Philiſtijnen, uit het dal van Rephaim, waren opgetogen, zie 1 Chron. 14: 11. ende David ſloeghſe aldaer, ende ſeyde; De HEERE heeft mijne vyanden voor mijn aengeſichte geſcheurt, als een ſcheure der wateren. Men kan het ook vertalen: *de* HEER *is, voor my, op mijne vyanden, uitgeborsten, als de breuk van wateren*, dat is, de HEER heeft mijne vyanden wechgevaegd, gelijk een overſtroomende vloed, alles, wat in den weg is, met een onwederſtaenbaer geweld, wechvaegt. Daerom noemde hy den name der ſelver plaetſe, Baal Perazim, dat is *achterlating der Goden.*

21. Want de Philiſtijnen waren, in zoo veel overyling, wechgevlucht, dat zy de beeltenisſen hunner afgoden vergeten hadden, Ende ſy lieten hare afgoden aldaer: (*k*) Ende David ende ſijne mannen, namenſe op, om dezelve te verbranden.

22. Vervolgens, misſchien in het volgende jaer, deden de Philiſtijnen eenen tweeden inval in het land van David: want Daer na togen de Philiſtijnen weder op: ende ſy verſpreydden ſich, zy ſloegen zich, gelijk de voorige keer, wederom neder, in den dale Rephaim

23. Ende David vraegde den HEERE, of hy wederom op de Philiſtijnen zoude aenvallen; maer de God-
ſpraek

(*i*) Jeſ. 28: 21. (*k*) 1 Chron. 14: 12.

ſpraek gav nu een ander antwoord, door den mond van den Hoogepriester, dewelcke ſeyde; Gy en ſult niet optrecken en hen van vooren aenvallen: [*maer*] treckt om tot achter hen, trekt, op eenen aenmerkelyken afſtand van hun leger, achter hen om, dat gy aen hen komet, en hen op het lijv valt van tegen over de moerbeſiënboomen, welke in de gemelde vallei zijn.

24. Ende het geſchiede, als gy hoort het geruyſch van eenen gangh in de toppen der moerbeſiënboomen, dan rept u: val dan, met alle uwe krijgsmacht, op hen aen, dan kunt gy u van de overwinning verzekeren: want alſdan is de HEERE voor uw aengeſichte uytgegaen, om het heyrleger der Philiſtijnen te ſlaen.

25. Ende David dede alſoo, gelijck als de HEERE hem geboden hadde: Ende hy ſloegh de Philiſtijnen van Geba af, welke Stad in het ervdeel van Benjamin gelegen was, tot dat gy komt te Gezer, een Stad van Ephraim: zoodat de Philiſtijnen geheel verſtrooid en verdreven waren, uit het land van Israël.

HET VI. KAPITTEL.

David brengt de Ark over naer Jeruſalem.

1. (*a*) DAer na, na deze tweevouwige overwinning der Philiſtijnen, maekte de Koning eenen aenvang van eenige noodzakelyke ſchikkingen in den Godsdienst, opdat dezelve, met alle de plechtigheden, behoorlyk zou worden waergenomen. Zijn eerste werk was, om de Verbonds-Ark, dat heilig teeken van Gods byzondere tegenwoordigheid, naer Jeruſalem, als eene vaste verblijvplaets,

(*a*) 1 Chron. 13: 5, &c.

over te brengen. Ten dien einde versamelde David wederom alle uytgelesene in Israël, dertigh duysent, zijnde alle Oversten der duizenden, en der honderden, Vorsten in Israël. Deze ontbood David by zich te Jerusalem, en stelde hun voor, om de Verbonds-Ark, in deze Koninglyke Stad, over te brengen. Dit voorstel werd eenparig goedgekeurd. Hierop zond David boden, door het gansche land, om dit zijn voornemen bekend te maken. Vergel. 1 Chron. 13.

2. Ende David maeckte sich op, ende gingh henen met al het volck, dat by hem was, naer Kiriath-Jearim, alwaer de Ark nu, eenen geruimen tijd geweest was; en van deze Stad, welke ook Baalim Juda genaemd werd, zie Jos. 15: 9. vertrokken zy weder naer de Koninglyke Stad. Het oogmerk van dezen optocht was om van daer, van Kiriath Jearim, op te brengen de Arke Godes, by dewelcke de Naem wort aengeroepen, de naem des HEEREN der heyrscharen, of liever *de Ark van dien God, wiens naem genoemd wordt; de* HEER *der Heirscharen*, die daer op woont, en boven het verzoendeksel, op eene meer byzondere wijs, tegenwoordig is tusschen de Cherubim.

3. Ende sy voerden de Arke Godes op eenen (*b*) nieuwen wagen, ende haeldense, uyt den (*c*) huyse Abinadabs, dat op eenen heuvel is: Ende Uza ende Ahio, Abinadabs sonen, leydden den nieuwen wagen, deze mannen kwamen, met den nieuwen wagen, om de Ark op te nemen en gingen met dezelve.

4. Doe sy hem, den wagen namelyk, nu uyt den huyse Abinadabs, dat op den heuvel is, met de Arke Godes op denzelven geplaetst wechvoerden, so gingh Ahio voor de Arke henen;

5. Ende David, ende het gantsche huys Israëls speelden voor het aengesichte des HEEREN, met allerley [*snarenspel*] van dennenhoute: als met harpen, ende met luyten, ende met trom-

(*b*) 1 Sam. 6: 7, 8, &c. (*c*) 1 Sam. 7: 1.

trommelen, oock met fchellen, ende met cymbalen, om hunne vreugde te kennen te geven.

6. Dan de vreugde van David en zijn volk werd fchielyk afgebroken: want (*d*) als fy nu quamen tot aen Nachons dorfchvloer, fo ftreckte Uza [*fijne hant*] uyt aen de Arke Godes, opdat dezelve niet zoude om ver vallen, ende hieldtfe, want de runderen ftruyckelden.

Door het ftruikelen der runderen, fchudde de Ark zoodanig, dat dezelve, zoo als Uza meende, gevaer liep, van om te vallen; om dit voor te komen, ftak hy zijne hand uit, en hield de Ark tegen.

7. Doe ontftack de toorn des HEEREN tegen Uza, ende Godt floegh hem aldaer, door eene onmiddelyke werking van zijn Alvermogen, om defe onbedachtfaemheyt: ende hy fterf aldaer op het oogenblik by de Arke Godes.

8. Ende David ontftack en werd zeer bedroevd, om dat de HEERE eene fcheure gefcheurt en eene verwoesting aengericht hadde aen Uza: ende hy noemde de felve plaetfe Perez Uza, tot op defen dagh, dat is *fcheur van Uza.*

9. Ende David vreefde den HEERE ten felven dage, zoodat hy niet verder ondernemen durvde, om de Ark naer Jerufalem over te brengen: ende hy feyde; Hoe fal de Arke des HEEREN tot my komen?

10. David dan en wilde, uit hoofde van deze vrees, de Arke des HEEREN niet tot fich [*laten*] verbrengen in de ftadt Davids: maer David deedfe afwijcken in het huys Obed-Edoms, des Gethiters, hy was een Leviet; afkoomftig van *Gath Rimmon*, eene Levitifche Stad der Kahathiten, zie Jof. 21: 24, 25, en 1 Chron. 15: 18, 21, 24. 16: 5.

(*d*) 1 Chron. 13: 9.

Laten wy dit merkwaerdig Geſchiedverhael wat nader overdenken.

I. Er waren zeer gewichtige redenen, welke David bewogen, om de Verbonds-Ark naer Jeruſalem over te brengen. Deze Ark was als het middenpunt van alle openbare Godsdienstplechtigheden. Wanneer de Ark derhalven te Jeruſalem was, zou deze Stad de zetel zijn van den openbaren en plechtigen Godsdienst. Derwaerds moesten alle de Israëliten, by de hooge Feesten, en andere plechtige gelegenheden, te zamenkomen. De tegenwoordigheid der Arke zou derhalven voor Jeruſalem eene uitnemende eer, en een zeer groot voordeel, wezen. — Daerenboven had de HEER, door Moſe, geboden, dat 'er een zekere plaets, tot den zetel van den plechtigen Godsdienst, moest worden vastgeſteld Deut. 12: 5. Ook had de HEER beloovd, dat hy zelvs zoodanig eene plaets zoude verkiezen en aenwijzen. Deut. 12: 11. Tot nog toe had de HEER deze plaets niet aengewezen. Ook had de Ark geene vaste verblijvplaets gehad, en dit had het onmogelyk gemaekt, dat de plechtigheden van Moſes wet, naer het Godlyk voorſchrivt, behoorlyk wierden waergenomen.

II. Maer deze onderneming viel, voor Uza, allerongelukkigst uit. — God ſloeg hem, dat hy op het oogenblik ſtierv, omdat hy de Ark, by het ſtruikelen der runderen, had aengeraekt, om voor te komen, dat dezelve niet om ver ſloeg. — Wat was toch zijne misdaed? — Uza was niet meer dan een Leviet, en derhalven vermogt hy de Ark niet aen te raken. Dit was den Leviten, op ſtraffe des doods, verboden Num. 4: 15. — Het is waer, het oogmerk van Uza was goed; en dit ſchijnt de overtreding van het Godlyk verbod eenigermate te verſchoonen: dan, wanneer men de zaek wat dieper indenkt, zal men rasch begrijpen, dat 's mans misdaed onverſchoonbaer ware. Hy zondigde niet uit onwetendheid, hy kon van het Godlyk bevel, met geene mogelykheid, onkundig wezen. Ook had deze misdaed, wanneer zy ongeſtraft gebleven ware, zeer nadeelige gevolgen kunnen hebben; met 'er tijd zou men

al-

allerlei nieuwigheden hebben beginnen in te voeren. Het was daerom noodig, dat gansch Israël, door deze voorbeeldige ſtraf, wierd afgeſchrikt, van, ten aenzien der Godsdienstige plechtigheden, tegen die geboden te handelen, welke de HEER zelvs gegeven had.

III. Door dit ongelukkig toeval werd de blijdſchap van David geſtoord. *David ontſtak, omdat de* HEER *eene ſcheure geſcheurd had aen Uza*, vs. 8. De Koning was zeer *bedroevd* en *verſchrikt*, zoo zou ik het Hebreeuwſche woord liever vertalen. Het word meermalen voor eene hevige droevheid genomen Spreuk. 24: 19. Pſ. 37: 1, 7, 8. Trouwens, indien David *ontſloken* ware, door misnoegen en ontevredenheid, zou hy zich zwaerlyk bezondigd hebben. God kon niet nalaten zijne eer te handhaven, door het ſtraffen van eene misdaed, op welke hy den dood bedreigd had.

IV. Dit geval verwekte in David zoodanig eene vrees, dat hy het voornemen, om de Ark naer Jeruſalem over te brengen, by voorraed ſtaekte vs. 9, 10. — Trouwens de Koning zelvs had dit werk zeer verkeerdelyk aengelegd; en, in zoo ver, was hy de aenleidende oorzaek van al dit onheil. Hy wilde de Ark, op eenen wagen, vervoeren; maer God had zelvs de wijs bepaeld, op welke dit Heiligdom, van de eene plaets naer de andere, moest worden overgebracht. De HEER had bevolen, dat de Leviten, en wel byzonder die uit Kahath oorſprongelyk waren, de Ark, door middel van hare draegbomen, op hunne ſchouderen dragen zouden Exod. 25: 4. Het vervoeren derhalven van de Ark, op eenen wagen, was eene blijkbare overtreding van het Godlyk bevel.

Evenwel kwam David kort daerna tot andere gedachten. zie 1 Chron. 15: 2, 13. Hiertoe werd hy opgewekt, door den byzonderen zegen, met welken het huis van den gemelden Obed-Edom, om der Arke wil, verwaerdigd werd.

11. Ende de Arke des HEEREN bleef in het huys Obed-Edoms, des Gethiters, drie maenden: (*e*)

(*e*) 1 Chron. 13: 14.

ende de HEERE segende Obed-Edom ende sijn gantsche huys, op zulk eene zonderlinge wijs, dat het elk in het oog liep.

12. Doe boodschapte men den Koningh David, seggende: De HEERE heeft het huys Obed-Edoms, ende al wat hy heeft op eene uitnemende wijs gesegent. Het is als of de voorspoed in 's mans wooning huisvest. Dit moet zekerlyk zijn, om der Arke Godes wille. Hier uit besloot de Koning, dat hy, van de tegenwoordigheid der Arke, niets te vreezen hadde, noch voor zijn persoon, noch voor zijne Hofstad. Dit verwekte in hem eene vernieuwde begeerte, om de Ark, naer Jerusalem, over te brengen. Maer evenwel herinnerde hy zich, dat de wijs, op welke hy deze zaek, de eerste keer, ondernomen had, met het Godlyk bevel, blijkbaer strijdig ware. Hy nam daerom het besluit; om de Ark naer Jerusalem over te brengen, op die wijs, als het de HEER bevolen had. Hy verzamelde daerom de Priesteren en Leviten, ook zond hy om Abjathar den Hoogepriester, en, nadat hy met deze had raedgepleegd, gelastte hy hen, dat zy de Ark op hunne schouderen dragen zouden. Hierop heiligden zich de Priesters en de Leviten, opdat zy in staet zouden zijn, om elk hun werk te verrichten. Alle waren zy, in fijn linnen, gekleed. Zeventien of achtien Leviten werden verkozen, om de Ark, aen hare boomen, te dragen; anderen werden aengesteld, om te zingen en op instrumenten te spelen; aen elke zijde der Arke gingen twee Leviten, als oppassers. Zeven Priesters gingen voor de Ark henen, blazende op trompetten. De Oudsten van Israël, de Bevelhebbers van de legermacht, en de gantsche menigte des volks, volgden achter de Ark, zingende en spelende op allerlei soort van Muziek instrumenten. Vergel. 1 Chron. 15. So, op de gemelde wijs, gingh David henen, ende haelde de Arke Godes uyt den huyse Obed-Edoms opwaerts in de stadt Davids, met allerlei soort van openbare vreugde bedrijven.

13. Ende het geschiedde, als sy, die de Arke des HEEREN droegen, ses treden voortgetreden

wa-

waren; dat hy ossen ende gemest [*vee*] offerde, om God des te meer te vereeren, en, aen deze plechtigheid, eenen des te grooteren luister by te zetten.

14. Ende David huppelde met alle macht voor het aengesichte des HEEREN, om zijne uitbundige vreugde aentetoonen: Ende David was omgordet met eenen linnen lijfrock. Hy had zijn Koninglyk gewaed afgelegd, en eenen mantel aengedaen, gelijk aen dien, welken de Leviten gewoon waren te dragen.

15. Also brachten David, ende het gantsche huys Israëls, de Arke des HEEREN op naer Jerusalem; met gejuych, ende met geluyt der basuynen. Natuurlyker wijs, moest het den Leviten zeer moeilyk vallen, de Ark zulk een ver einde wegs te dragen, van Obed-Edoms huis naer Jerusalem; maer de HEER verleende de Leviten daertoe eene buitengewoone hulp, vergel. 1 Chr. 15: 16.

16. Ende het geschiedde, als de Arke des HEEREN in de stadt Davids quam, dat Michal, Sauls dochter, door de venster uytsagh; Als sy nu den Koningh David sagh springende ende huppelende voor het aengesichte des HEEREN, verachtede sy hem in haer herte: zy oordeelde, dat David zich al te laeg aenstelde, en zijne Koninglyke Majesteit geheel uit het oog verloor. De handelwijs van David, die in eenen linnen lijvrok, voor 't oog van al her volk, liep dansen en huppelen, kwam haer even zoo verachtelyk als bespottelyk voor.

17. Doe sy nu de Arke des HEEREN inbrachten, stelden sy die in hare (*f*) plaetse, in 't midden der tente, die David voor haer gespannen hadde: ende David offerde brand-offeren voor des HEEREN aengesichte, ende danck-offeren, op den Altaer, die voor den Tabernakel was opgericht.

18. Als David ge-eyndigt hadde het brand-offer

(*f*) 1 Chron. 15: 1. ende 16: 1.

ende de danck-offeren te offeren, (*g*) so segende hy het volck op de allerplechtigste wijs, in den name des HEEREN der heyrscharen, hy wenschte hun allen zegen.

19. Ende hy deylde uyt aen den gantschen volcke, aen de gantsche menigte Israëls, van de mannen tot de vrouwen toe, opdat niemand ledig naer zijne wooning zoude wederkeeren, aen elken persoon hoofd voor hoofd, eenen yegelicken ééne brootkoecke, ende één schoon stuk gebraden [*vleeschs*], ende ééne flessche [*wijns*]: Doe gingh al dat volck blymoedig henen, een yegelick nae sijn huys. Hierin betoonde David eene waerlyk Koninglyke milddadigheid; elk begrijpt van zelvs, dat 'er, tot zulk eene uitdeeling, aen eene zoo groote menigte, zeer zware onkosten noodig waren.

20. Als nu David, na het aflopen van deze zeer merkwaerdige plechtigheid, in zijn Paleis wederquam, om sijn huys te segenen, en allen, die tot zijne hofhouding behoorden, in de algemeene vreugde te doen deelen, gingh Michal, Sauls dochter, uyt, David te gemoete, ende seyde, om eenen zeer schimpenden toon; Hoe is heden de Koningh van Israël verheerlickt, die sich heden voor de oogen van de dienstmaegden sijner dienstknechten, in de tegenwoordigheid van het allerlaegste gemeen, van zijne Koninglyke cieraden heeft ontblott, en zich zoo laeg aengesteld, gelijck een van de ydele lieden sich onbeschaemdelick ontbloot, en de verachtelykste soort van menschen zich aenstellen? Dit staet waerlyk fraei, voor eenen gebiedenden Koning van gansch Israël!

21. Maer David seyde tot Michal: Heb ik my, zoo laeg beneden mijne Koninglyke waerdigheid, vernederd; ik heb het gedaen Voor het aengesichte des HEEREN, en ter eere van den Koning der Koningen, die my verkoren heeft voor en in de plaets van uwen vader, ende my den voorrang, in de opvolging op den Throon,

(*g*) 1 Chron. 16: 2.

Throon, gegeven heeft, voor ſijn gantſche huys, my inſtellende tot eenen Voorganger over het volck des HEEREN, over Iſraël: Zou ik my, by deze plechtige gelegenheid, niet verblijden? Ja ick ſal op mijne harp ſpelen voor het aengeſichte des HEEREN.

22. Oordeelt gy, dat ik my te laeg heb aengeſteld? ik zal my, tot Gods eer, nog lager vernederen; Oock ſal ick my nogh geringer houden dan alſoo, ende ſal van nu voortaen altoos nedrigh zijn in mijne oogen, ende met de dienſtmaegden, daer van gy geſeyt hebt, met deſelve ſal ick verheerlickt worden: de geringſten mijner onderdanen, op welke gy, met zulk een verachtelyk oog, nederziet, zullen my des te meer achten en beminnen, wanneer zy zien, dat ik nedrig ben, en gaern deel neme, in hunne rechtmatige vreugde.

23. Michal nu, Sauls dochter, en hadde, tot eene ſtraf van haren hoogmoed, en van hare belangeloosheid in zaken van den Godsdienst, geen kint, tot den dagh hares doots toe.

Maer had Michal geen gelijk? had David zich niet te laeg vernederd, en zich verachtelyk aengeſteld?

Zoo oordeelen de Deisten, die zeer veel op David, in dit geval, te berispen hebben. — Indien men dezen heeren gelooven mogt, zou Michal alle redenen gehad hebben, om David te verachten; deels omdat hy, te midden van het volk liep dansſen, deels en voornamelyk omdat hy zich ontbloot had.

I. Wat het danſen voor de Ark aengaet. — In onze dagen zou het zekerlyk, in eenen man van rang, en althans in eenen Koning, te veroordeelen wezen, dat hy, by welk eene blyde gelegenheid ook, openlyk op de ſtraten liep dansſen. Dan men kan, van onze zeden, niet redeneeren tot die der Oosterlingen. — Het was oudtijds zeer gebruikelyk, dat men, in Godsdienstige plechtigheden, danste. Deze gewoonte had niet alleen plaets, by de Grieken en Romeinen, maer vooral in het Oosten; men denke aen Mirjam, die, met alle de vrouwen uitging,

met trommelen en reijen, om hare blijdſchap te betoonen, over Israëls verlosſing uit de hand van Pharao, Exod. 15; aen het jaerlyksch Feest te Silo Richt. 21: 19-21. enz. Grooter plechtigheid, dan het overbrengen der Arke naer Jeruſalem, was 'er, onder de Hebreeuwen, in jaren niet gevierd; het was daerenboven eene Godsdienstige plechtigheid; wat wonder dan, dat het ganſche volk de algemeene vreugde, door zingen, ſpelen en dansſen, vertoonde, en dat de Koning zelvs, by die buitengewoone gelegenheid, mede danste: deels om zich, by zijne onderdanen, des te meer te veraengenamen; deels om aentetoonen, dat hy, ter eere van God, in de algemeene vreugde zeer veel deel nam. — Voords denke men, by dit dansſen, om geen woest ydel rondſpringen; maer om eene afgemeten beweging, die zoo wel deſtigheid als vrolykheid uitdrukte, en welke David met ſpelen op de harp verzelde 1 Chron. 15: 29.

II. Maer had David zich niet *ontbloot?* Dit verwijt Michal haren Koninglyken Echtgenoot vs. 20, en dit was wel de voornaemſte reden geweest van hare verachting, dat hy zich *voor de oogen van de dienstmaegden zijner dienstknechten ontbloot had, gelijk een van de ydele lieden zich onbeſchaemdelyk ontblöot.*

Wanneer David zich *ontbloot* had, in dien zin, als het door de Deisten wordt opgevat, zou zijne onbeſchaemdheid allerverfoeilykst geweest zijn. De Koning zou ſlechts een klein linnen kleedje hebben aengehad, en die deelen van zijn lichaem ontbloot hebben, welke de eerbaerheid gebiedt te bedekken. — Welk eene boosaertige verdraeijing? — Hy antwoordt aen Michal: *het was voor het aengezicht des* HEEREN vs. 21. Maer wat? zou David het ſchaemteloos ontblooten van zijne naektheid, daermede hebben willen verſchoonen, dat het geſchied was voor het aengezicht des HEEREN? Was de eerbaerheid niet in ſtaet, om hem van zulk eene ſchaemteloze ontblooting terug te houden; dan zou nog het denkbeeld, dat hy *voor het aengezicht des* HEEREN, en in Gods onmiddelyke tegenwoordigheid verkeerde, hem daervan hebben afgeſchrikt; te meer, daer God dergelijke ontblootingen, by de plechtighe-

heden van den Godsdienst, op ſtraffe des doods verboden had, ja alle toevallige aenleiding daer toe afgeſneden; opdat Israël daerin de afgodiſche Heidenen niet zoude naevolgen Exod. 28: 42, 43.

Er is geene ſchijnbare aenleiding in het geheel, voor deze hatelyke betichting, noch in de beteekenis der oorſprongelyke woorden, noch in het ganſche beloop van het geſchiedverhael.

Het ongeloov maekt een kennelyk misbruik van het woord *ontblooten*, even als of dit te kennen gav, dat David zijne ſchaemte ontbloot zou hebben. — Het zegt eenvouwig, dat David zich ontblootte van zijn Koninglyk gewaed, en zich, ten aenzien van zijne kleeding, gelijk ſtelde, aen de *ydele lieden*, dat is aen gemeene onderdanen, aen lieden, die van rang en waerdigheid verſtoken waren. — David had niet ſlechts een kort linnen kleedje aen, maer *hy was omgordet met eenen linnen lijvrok* vs. 14; zijne kleeding wordt ons 1 Chron. 15: 27. nader beſchreven; *hy was gekleed, met eenen mantel van fijn linnen, gelijk de Leviten, die de Ark droegen*, ook had hy *eenen lijvrok* (eenen Ephod) *aen van linnen.* — De Koning was derhalven gekleed, met een dubbel kleed. Hy had eenen mantel aen van fijn linnen, en eenen linnen Ephod. De Ephod reikte maer tot aen de knien, maer de mantel hing tot aen de voeten. Deze mantel was geheel rond, hebbende geen andere opening, dan aen het boveneinde, over dezen mantel had hy den Ephod, en dit alles was, met eenen gordel, omgordet. — Voorts dient men te weten, dat deze kleeding de gewoone opſchik was van de Leviten, die de Ark droegen, van de zangers en de ſpeellieden.

Michal, die deze Godsdienstige plechtigheid, in een verkeerd daglicht beſchouwde, zag de Leviten, de zangers en de ſpeellieden aen, voor *ydele lieden*, voor gemeen volk, zouden wy zeggen. Zy ergerde zich daeraen, dat David, in plaets van zich in zijnen Koninglyken luister te vertoonen, zich, in zijne kleeding, aen dit, door haer hoogmoedig zoo genoemde, gemeene volk, had gelijk geſteld.

HET VII. KAPITTEL.

David, de Ark naer Jerusalem hebbende overgebracht; maekte een ontwerp, om voor den HEER *eenen prachtigen Tempel te bouwen, in de plaets van het draegbare Heiligdom. Maer de Heer keurde dit voornemen, om redenen, af, en David moest de eer der uitvoering, voor zijnen zoon Salomo overlaten.*

1. (*a*) ENde het geschiedde, als de Koningh in sijn huys sat, en zijn stil verblijv hield, in dat prachtig Paleis, het welk de Tyrische Bouwlieden voor hem gemaekt hadden, Kap. 5: 11. ende als de HEERE hem ruste gegeven hadde van alle sijne vyanden rontomme; zoodat hy nu in vrede leevde, en gelegenheid had, om de binnenlandsche zaken van zijn Rijk te behartigen.

2. So seyde de Koningh tot den Propheet Nathan; Siet doch, ick woone in een cederen huys, in een prachtig en sterk Paleis, ende de Arke Godes woont in 't midden der gordijnen, onder de tente, welke ik voor dezelve, op Sion, heb laten spannen, vergel. Kap. 6: 17. 1 Chron. 15: 1. 16: 1. Ik heb daerom eenen toeleg, om, voor de Ark des HEEREN, tot een duurzaem verblijv, eenen zeer prachtigen Tempel te bouwen; maer ik wilde dit voornemen niet ter uitvoering brengen, zonder dat ik vooraf uwe gedachten inneme.

3. Ende Nathan keurde dit voornemen goed, en seyde tot den Koningh; Gaet henen, doet al wat in uw herte is: Ik kan niet nalaten, om U, Heer Koning, tot deze zaek, op alle wijzen, aen te moedigen. Waerom zoudt gy het niet doen? want de HEERE is met u, en maekt alle uwe ondernemingen voorspoedig.

Dit

(*a*) 1 Chron. 17: 1, &c.

Dit gesprek van David, met Nathan, moeten wy wat nadtr overwegen.

A. Wie was NATHAN? Hy wordt uitdrukkelyk *de Propheet* genaemd. — Wy moeten dit woord, in den eigenlyken zin nemen; Nathan was niet flechts een Schrivtgeleerde, maer hy werd ook, met Openbaringen, en buitengewoone ontdekkingen van den Godlyken wil, verwaerdigd, gelijk ons, in het vervolg, nader blijken zal vs. 4, en Kap. 12: 1, 25. — Van zijne afkomst, levensbyzonderheden en dood, is ons niets aengeteekend. — Voor ons is het genoeg te weten, dat David zelden iets van belang ondernam, zonder Nathan alvoorens raed te plegen. Men beschouwde hem voor het naest, als den Hovprediker van David, in welken de Koning een zonderling vertrouwen ftelde; gelijk wy ook Gad dus bezagen.

B. Met dezen zijnen Hovprediker pleegde David raed, over zijn voornemen, om den HEER eenen Tempel te bouwen. Het kwam den Koning zeer wanvoeglyk voor, dat hy, in een zeer prachtig Paleis, woonen zoude, terwijl de Verbonds-Ark, dat zichtbaer teeken van Gods byzondere tegenwoordigheid, flechts in een tente geplaetst was. Wy zien 'er in, dat David, hoe zeer in hoogheid verheven, evenwel ernftig dacht aen de eer van God, en den luister van den openbaren Godsdienst.

C. Nathan keurde het voorftel van den Koning niet alleen goed, maer moedigde hem ook aen, tot de uitvoering. — In dit antwoord moet Nathan niet beschouwd worden, als Propheet. Hy fprak als Hovprediker, zoo als de zaek hem natuurlyker wijs voorkwam. Hy dacht by zich zelven: de HEER *is met den Koning*; de Vorst wordt, door den God des Hemels, zichtbaer gezegend; hy geevt, in dit voornemen, eene proev van zijne dankbaerheid, en van zijne verkleevdheid aen den Godsdienst; 'er is geen twijffel aen, of de HEER zal een welgevallen hebben, in dezen toeleg, en de uitvoering voorfpoedig maken.

Dan, in eene zaek van zoo veel aengelegenheid, had

het Nathan betaemd, des HEEREN mond vooraf raed te plegen, eer hy zijne gedachten uitte... Hy maekte zich hier zekerlyk, aen eene onberedeneerde voorbarigheid, schuldig. Ook had hy zich behooren te herinneren, dat de HEER de bepaling van de plaets, alwaer hy de gedachtenis van zijnen naem wilde stichten, aen zich behouden had Deut. 16; en dat derhalven de aenwijzing van den tijd, wanneer, en van den persoon, door wien, ook alleen van den HEER afhing.

De uitkomst leerde ook, dat de HEER dit ontwerp afkeurde vs. 4-29.

4. Maer het gebeurde in de selve nacht, dat het woort des HEEREN, door eene onmiddelyke Openbaring, in den droom, tot Nathan geschiedde, seggende:

5. Gaet, in den aenstaenden morgenstond, zoodra het de welvoeglykheid zal toelaten, naer het Koninglyk Paleis, ende segt, uit mijnen naem, tot mijnen knecht, tot David; Soo seyt de HEERE: Soudt gy my een huys bouwen, tot mijne wooninge? Dit zal ganschelyk niet geschieden, vergel. 1 Chron. 17: 4.

6. Ik heb dit in het geheel niet noodig: Want ick en hebbe in geen huys, in geenen Tempel, gewoont, (*b*) van dien dage af, dat ick de kinderen Israëls uyt Egypten opvoerde, tot op desen dagh: maer ick hebbe gewandelt, en met het zichtbaer teeken van mijne byzondere tegenwoordigheid, rond gereisd, in een Tente ende in een Tabernakel.

7. Nimmer heb ik nog, van verre of van naby, te kennen gegeven, dat ik eenen Tempel begeerde: Overal, waer ick met alle de kinderen Israëls hebbe gewandelt, heb ick wel een woort gesproken met eenen van de Richteren of Opperhoofden der stammen Israëls, dien ick bevolen hebbe mijn volck Israël te weyden en te bestieren, van eenen Tempel te bouwen, seggende:

Waerom

(*b*) 1 Kon. 8: 16.

Waerom en bouwet gy my niet een cederen huys?

Hierop belast de HEER aen Nathan, wat hy aen David zeggen zoude. — Men houde in het oog, dat hier flechts de hoofdfom der zaken wordt opgegeven, welke Nathan, uit 's HEEREN naem, aen den Koning, moest boodfchappen. Er behoorden nog verfcheiden byzonderheden toe, welke elders worden opgegeven, 1 Chron. 17: 22, 28, 29. 1 Kon. 5: 8. enz. — Het redeverband der woorden, welke Nathan, uit 's HEEREN naem, den Koning moest aenzeggen, verdient ook zeer onze opmerking. Nathan had tot eenen grond van zijne goedkeuring gelegd, dat de HEER *met David was*. Dit alles ftemt de HEER, in vollen nadruk toe vs. 8-11[b], maer Hy toont tevens aen, dat Nathan, daeruit, een zeer verkeerd gevolg getrokken hadde vs. 11[b]-16.

8. Nu dan, vervolgde de HEER, in den droom, tot Nathan te fpreken; alfoo fult gy tot mijnen knecht, tot David, feggen; Soo feyt de HEERE der heyrfcharen; (*c*) Ick heb u genomen van de fchaepskoye, van achter de fchapen, en u, ten blijke van mijne zonderlinge gunst, zoodanig verhoogd, dat gy een Voorganger en Koning foudet zijn over mijn volck, over Ifraël.

9. Ende ick ben met u geweeft, om u te helpen en te befchermen (*d*) overal, waer gy gegaen zijt, ende hebbe alle uwe vyanden voor uw aengefichte uytgeroeyt: Ende ick heb u eenen grooten naem gemaeckt, als den naem der Grooten, en der meest beroemde Koningen, die op der aerden zijn.

10. Ende ick hebbe, reeds eeuwen geleden, voor mijn volck, voor Ifraël, eene plaetfe befteIt, en het gezegend Canaan hem tot eene woonplaets toegezegd; ende ik heb hem ook in dat land geplant, voor zoo ver ik het zelve aen Israël, tot eene ervelyke bezitting, gegeven heb, dat hy aen fijne plaetfe woone, ende niet meer heen ende weder gedreven en worde: ende de omliggende volken, die hem vyandig zijn, die kinderen

(*c*) 1 Sam. 16: 11, 12. Pf. 78: 70. (*d*) 2 Sam. 8: 6, 14.

der verkeertheyt en fullen hem niet meer verdrucken, gelijck als in 't eerfte, toen Israël pas in Canaan gekomen was.

11. Ende gelijk gefchied is van dien dage af, dat ick geboden hebbe Richters te wefen over mijn volck Ifraël, onder welker beftier, zy geduurig, door hunne vyanden, overvallen werden: Doch, dit zal in het vervolg niet meer gefchieden, u hebbe ick rufte gegeven en toegedacht van alle uwe vyanden: welke gy geheel aen u zult onderwerpen. Dan hoe zeer ik met u geweest ben, en u begunftigd heb, daeruit vloeit geenzins voort, dat gy my eenen Tempel bouwen zult. Want Oock geeft u de HEERE te kennen en verzekert u, dat de HEERE u een huys maken fal, zoodat gy een talrijk en een gezegend nageflacht hebben zult, en, onder uwe nakomelingen, zal 'er een wezen, die my een Tempel bouwen zal.

12. (*e*) Wanneer uwe levensdagen fullen vervult zijn, ende gy met uwe vaderen fult ontflapen zijn, fo fal ick uw zaet na u doen opftaen, en in hoogheid verheffen; ik bedoel zulk een zaed, het welk nog niet geboren is, maer dat nog eerst uyt uwen lijve voortkomen fal, ende ick fal fijn Koninckrijck beveftigen. U zal nog een zoon geboren worden, die u op den Throon zal opvolgen, zijne heerfchappy zal zeer voorfpoedig zijn, en ervelyk overgaen op zijne nazaten.

13. (*f*) Die fal mijnen name een huys bouwen: ende ick fal den ftoel of Throon fijns Koninckrijcks beveftigen tot in eeuwigheyt.

14. (*g*) Ick fal hem zijn tot eenen Vader, voor zoo ver hem ik tederlyk zal beminnen, krachtdadig begunstigen, en, met mijn Alvermogen befchermen, ende hy fal my zijn tot eenen Sone, in gehoorzaemheid en onderwerping: (*h*) Dewelcke als hy mifdoet, fo fal ick hem met eene menfchen roede, ende met plagen der

(*e*) 1 Kon. 8: 20. (*f*) 1 Kon. 5: 5. ende 6: 12. 1 Chron. 22: 10.
(*g*) Pf. 89: 27. Hebr. 1: 5. (*h*) Pfalm 89: 31, &c.

der menschen kinderen straffen. Ik zal medelijden hebben, met zijne zwakheden, gelijk een Vader zich over zijnen zoon ontfermt; daerom zal ik hem, in mijnen toorn, niet straffen, maer zagtelyk kastijden, gelijk Vaders, onder de menschen, gewoon zijn, met hunne kinderen, te handelen.

15. Maer mijne goedertierenheyt en sal van hem niet wijcken, offchoon hy al eens misdoet; gelijck als ick [*die*] wechgenomen hebbe van Saul, dien ick van voor uw aengesichte hebbe wechgenomen, dat hy geenen opvolger, uit zijne nakomelingen, hebben zoude.

16. Doch uw huys en Koninglyk nageslacht, sal bestendigh zijn, ende uw Koninckrijcke, tot in eeuwigheyt, voor uw aengesichte, zoodat uwe oogen 'er eenigermate de beginselen van zien zullen: uwe stoel en Throon sal vast zijn tot in eeuwigheyt.

17. Nathan bragt, by de eerste gelegenheid, deze Godlyke boodschap aen den Koning over. Nae alle dese woorden, ende nae dit gantsche gesichte; alsoo sprack Nathan tot David.

Is deze belovte werkelyk vervuld en wanneer?

Sommigen denken, dat deze gansche belovte, in alle de byzonderheden, geheel en alleen zie op Salomo. Anderen pasfen dezelve geheel op CHRISTUS toe, met uitsluiting van Salomo. Anderen brengen dezelve, gedeeltelyk op Salomo, en gedeeltelyk op CHRISTUS. Nog anderen zijn van oordeel, dat de belovte eerst en rechtstreeks op Salomo zie; maer dat Salomo hier moet beschouwd worden, als een voorbeeld van CHRISTUS, zoodat de vervulling, in den verhevensten zin, in den Heer CHRISTUS te zoeken zy.

Met deze laetste gedachten zouden wy ook het lievst instemmen. — Laten wy dit stuk, in de byzonderheden, een weinig nader ontwikkelen.

A. De redenen, welke ons de laetste gedachten doen omhelzen, zijn de volgende.

Dat de belovten rechtstreeks en in den eigenlyken zin op Davids huis zien, op zijne nakomelingen, en byzonder op Salomo, kan men, onzes erachtens, met geene welvoeglykheid, ontkennen. Er wordt uitdrukkelyk gesproken van *een zaed, het welk uit Davids lijv zoude voortkomen* vs. 12. De wegen, welke de HEER, met Sauls huis en nageslacht, had ingeslagen, worden tegen die handelingen overgesteld, welke hy, met Davids huis en nageslacht, houden zoude. In dezen eigenlyken zin heeft ook David deze belovte verstaen en op Salomo toegepast 1 Chron. 22: 8, 9. 28: 5-7. 29: 1. Salomo zelvs heeft het ook zoo begrepen 1 Kon. 5: 5. 8: 19, 20.

Dan offchoon hier het eigenlyk huis van David, en byzonder zijn zoon Salomo, het eerst bedoeld worde; zoo kan evenwel alles, in den letterlyken zin, op het huis van David, en zijnen zoon Salomo, niet worden toegepast. — Althans de belovte van een eeuwig Koningrijk kan, in den eigenlyken zin, op Davids huis niet worden toegepast: want al aenstonds, onder zijnen kleinzoon Rehabeam, werd het Rijk gescheurd. — David zelvs dacht ook verder; hy erkende vs. 19. dat de HEER over zijn huis gesproken had tot van verre henen. Hy wist dat de CHRISTUS, uit hem, zoude voortkomen, wat het vleesch aengaet Hand. 2: 30, 31. Ook past Paulus een gedeelte dezer Godspraek op den Heiland der waereld uitdrukkelyk toe Hebr. 1: 5.

Gevoeglyk beschouwt men derhalven deze belovte, als passende eerst op Salomo, als het voorbeeld, en daerna op CHRISTUS, als het tegenbeeld: en, dat Salomo een voorbeeld geweest zy van den Heer CHRISTUS, zal niemand ontkennen.

B. Op dezen gelegden grond, kunnen wy de vervulling, in de byzonderheden, ligtelyk aenwijzen.

1. Ten opzichte van Salomo, werd voorspeld, dat David een zaed zoude hebben, het welk nog, uit zijnen lijve, moest voortkomen; dat hy, na het afsterven van David, dezen zijnen Vader op den Throon zoude opvolgen; dat zijn Koningrijk zoude bevestigd werden

vs.

vs. 12; dat hy den HEERE een huis zoude bouwen; dus de HEER den ſtoel van zijn Koningrijk zoude bevestigen tot in eeuwigheid vs. 13; dat de HEER hem tot eenen Vader, en hy den HEER tot eenen zoon wezen zoude vs. 14; dat de HEER hem, wanneer hy misdeedt, op eene vaderlyke wijs, zoude kastijden vs. 15; en eindelyk, dat David zelvs de beginſelen van alle deze dingen nog zien en beleven zoude vs. 16.

Dit alles is, in Salomo, duidelyk vervuld. Hy is, verſcheidene jaren na dezen tijd, eerst uit Bathſeba geboren Kap. 12: 24; hy werd Koning in de plaets van zijnen Vader 1 Kon. 2: 10; zijn Koningrijk werd bevestigd 1 Kon. 2: 12; hy heeft den HEER eenen prachtigen Tempel gebouwd 1 Kon. 5-8; de HEER herhaelde hem de belovte, dat Hy, wanneer Salomo voor zijn aengezicht wandelen zoude, gelijk zijn Vader David gewandeld had, dat de HEER als dan den Throon van zijn Koningrijk zou bevestigen tot in eeuwigheid, zoo dat hem geen man zou afgeſneden worden, van den Throon Israëls 1 Kon. 9: 4, 5; de HEER beminde Salomo, met eene vaderlyke lievde Kap. 12: 24, 25, en Salomo gedroeg zich ook lang, als een gehoorzame zoon, 1 Kon. 3: 3; de HEER heeft Salomo zagtelyk getuchtigd 1 Kon. 10; ook is het uit het beloop der geſchiedenis, gebleken, dat David, in het voorſpoedig opwasſen van den veel belovenden Salomo, en in zijne voorſchikking tot den Throon, reeds eenigermate de beginſelen der vervulling van deze belovte gezien hebbe.

2. Maer dit alles is, in den meerderen Salomo, Davids zoon en Davids Heer, op eene meer verhevene en geestelyke wijs, vervuld. — De Immanuël is, eerst eeuwen daerna, uit Davids zaed, voortgekomen, wat het vleesch aengaet. De HEER heeft Hem den Throon van zijnen Vader David gegeven Luc. 1: 32; Hy heeft het geestelyk huis van zijne Kerk gebouwd Eph. 2: 20. Hebr. 3: 5. 1 Petr. 2: 5, zijn Koningrijk is

eeuwig, en zal geen einde hebben Luc. 1: 33. De HEER is hem tot eenen Vader, en Hy is den HEER tot eenen Zoon, in den eigenlyken zin. Ook heeft de HEER Hem, als plaets bekleedenden Borg van zondaren, gestraft, zonder evenwel zijne goedertierenheid van Hem aftetrekken, vermids Hy Hem opgewekt en verheerlykt heeft.

Dan keeren wy weder tot het gewijde Geschiedverhael. Toen de HEER *het voornemen van David, om eenen Tempel te bouwen had afgekeurd, berustte hy daarin volkomen. vs.* 18-29.

18. Doe Nathan de gemelde woorden, uit 'sHEEREN naem, gesproken had, gingh de Koningh David, in, 't zy in de binnenkamer voor zijn Paleis, of liever in de tente, welke hy voor de Ark gespannen had, ende bleef aldaer eenen geruimen tijd voor het aengesichte des HEEREN: om te bidden en te danken; ende hy seyde; met eene nedrige en dankbare erkentenis van 'sHEEREN uitnemende weldaden: Wie ben ick, Heere HEERE, ende wat is mijn huys, dat gy my tot hiertoe gebracht hebt, en my geplaetst op den Throon van gansch Israël? wanneer ik my herinner, dat ik oorsprongelyk een Schaepherder was, en mijn geslacht niets had, dat aenspràke op zulk een eere maken kon; kan ik my over Uwe weldaden, met aenbidding en dankzegging, niet genoeg verwonderen.

19. Daer toe is dit in uwe oogen nogh kleyn geweest, Heere HEERE. Het was U nog niet genoeg mijn persoon, tot het toppunt van eer en luister, te verheffen, maer gy hebt oock over het huys uwes knechts gesproken tot van verre henen: Gy hebt zelvs de alleraengenaemste belovten uitgesproken over zijn nageslacht tot inde eeuwigheid, ende dit [*nae*] de wet der menschen, Heere HEERE!

20. Ende wat sal David nogh meer tot u spreken? Ik ben niet in staet, om uwe weldaden in orde op te tellen; en waerom zou ik 'er meer byvoegen? want gy kent

kent uwen knecht, Heere HEERE! Gy, die tot op den bodem van het hart nederziet, weet dat mijne gansche ziel met dankbaerheid vervuld zy.

21. Om uwes woorts wille, ter vervulling van de aloude belovten aen den Aertsvaderen gedaen, ende nae uw herte of gunstig welbehagen, hebt gy alle dese groote dingen gedaen, en heeft het u behaegd om de toekomende dingen aen uwen knecht bekent te maken.

22. Daerom zijt gy groot, HEERE Godt: in de oneindige voortreffelykheid van uwe Godlyke natuur: (*i*) want daer is niemant gelijck als gy, ende daer en is geen Godt dan alleen gy, nae alles, dat wy met onze ooren gehoort hebben: want wanneer wy ons herinneren die groote daden, welke onze Voorvaders ons verhaeld hebben, dan kunnen wy ons, over uwe macht en goedheid niet genoeg verwonderen.

23. (*k*) Ende wie is, zoo uitnemend beweldadigd, gelijck uw volck, gelijck Israël, een eenigh volck op aerden: 't welck Godt is henen gegaen sich tot een volck te verlossen, ende om sich eenen name te setten, ende om voor ulieden dese groote ende verschrickelicke dingen te doen aen uw lant, voor het aengesichte uwes volcks, dat gy u uyt Egypten verlost hebt, de Heydenen, ende hare goden [*verdrijvende*]? Dit woord is ingevoegd uit 1 Chr. 17: 21.

24. Ende gy hebt uw volck Israël u bevestigt, u tot een volck, tot in eeuwigheyt: ende gy, HEERE, zijt hen tot eenen Godt geworden.

25. Nu dan, HEERE Godt, doet dit woort, dat gy over uwen knecht, ende over sijn huys gesproken hebt, bestaen tot in eeuwigheyt: ende doet gelijck als gy gesproken hebt.

26. Ende uwe naem werde groot gemaeckt tot in eeuwigheyt, dat men segge; De HEERE der

(*i*) Deut. 3: 24. ende 4: 35. ende 32: 39. 1 Sam. 2: 2. Psalm 86: 8. Jes. 45: 5, 18, 22. Marc. 12: 19, 32. (*k*) Deut. 4: 7. ende 33: 29. Ps. 147: 20.

heyrſcharen is Godt over Iſraël: ende het huys uwes knechts Davids ſal beſtandig zijn voor uw aengeſichte.

27. Want gy HEERE der heyrſcharen, gy Godt Iſraëls, gy hebt [*voor*] de oore uwes knechts geopenbaert, ſeggende; Ick ſal u een huys bouwen: daerom heeft uw knecht in ſijn herte gevonden, dit gebedt tot u te bidden.

28. Nu dan, Heere HEERE, gy zijt die Godt, ende (*l*) uwe woorden ſullen waerheyt zijn: ende hy hebt dit goede tot uwen knecht geſproken.

29. So believe 't u nu, ende ſegent het huys uwes knechts, dat het in eeuwigheyt voor uw aengeſichte zy: want gy Heere HEERE hebt [*het*] geſproken, ende met uwen ſegen ſal uwes knechts huys geſegent worden in eeuwigheyt.

De laetſte woorden van vs. 19. zijn zeer donker, en hebben wat nader opheldering noodig.

Wat zegt die uitdrukking; *en dat nae de wet der menſchen?* David ſpreekt van de belovten, welke de HEER omtrent zijn nageſlacht gedaen had, *van verre tijden henen.* Dit, zegt hy, was *nae de wet der menſchen*, dat is, volgens de gewoonte der menſchen, die hunne voornemens, wanneer zy gewichtige zaken verrichten zullen, vooraf bekend maken. Hy erkende het derhalven, als eene uitnemende weldaed, dat de HEER, die oneindig groot is, zijne voornemens, aen zulk een gering ſchepſel als hy was, had bekend gemaekt, en dat op zulk eene wijs, als menſchen gewoon zijn hunne voornemens, aen hunne vertrouwde vrienden, bekend te maken. — Men vergelijke hier mede de uitdrukkingen, welke 1 Chron. 17: 17. voorkomen: *gy hebt my, naer menſchelyke wijs, voorzien, met deze verhooging.* Het is als of David zeide: Gy hebt my aengezien, om uwe gunst, op eene uit-

ne-

(*l*) Joh. 17: 17.

nemende wijs, aen my te betoonen, en my de verhooging van mijn huis bekend te maken, volgens de richtingen en schikkingen, welke gewoonlyk onder de menschen plaets hebben.

HET VIII. KAPITTEL.

David brengt de nabuurige volkeren, de oude vyanden van Israël, geheel onder vs. 1-14. Ook maekt hy, in zijn eigen Rijk, zeer wijze schikkingen vs. 15-18.

1. ENde het geschiedde daer na, dat David de Philistijnen sloegh, ende brachtse onder: In het begin van zijne Regeering, hadden zy hem tweemalen beoorlogd Kap. 5: 17-22, maer nu viel hy zelv, op deze oude vyanden van Israël, aen, en onderwierp dezelve aen zijne Heerschappy; Ende David nam Gath en hare onderhoorige plaetsen in, 1 Chron. 18: 1. Deze hoofdstad der Philistijnen, welke ook wel Meteg-Amma genaemd werd, dat is de *breidel van Amma*, omdat zy in het gebergte Amma gelegen, en als een breidel was, om de omliggende Steden in bedwang te houden; deze vermaerde hoofdstad, nam David uyt der Philistijnen hant.

Wat recht had David, zou men kunnen vragen, om de Philistijnen te slaen en onder te brengen?

Uit kracht der Godlyke belovte, behoorde het gansche land der Philistijnen aen Israël, Jos. 13: 2, 3, derhalven was David gerechtigd, om het zelve in te nemen. Zelvs hadden de Israëliten het reeds lang te vooren moeten doen. Daerenboven waren de Philistijnen, zoodra David op den

(*a*) 1 Chron. 18: 1, &c.

Throon van Israël gevestigd was, tweemalen in zijn land gevallen, zonder dat hy hun eenigermate beledigd had.

Maer, zal men verder zeggen, hoe is deze handelwijs van David bestaenbaer, met de verplichting, welke hy had aen Achis, den Koning van Gath? — Dan, men herinnere zich, dat Achis de vriendschap verbroken, en de vyandelykheden het eerst begonnen had, door zich, met de andere Vorsten der Philistijnen, in eenen oorlog, tegen David te vereenigen. Daerenboven, niet tegenstaende de verplichting, welke David, voor zijn byzonder persoon, aen Achis had, was hy evenwel, aengemerkt als Koning van Israël, verplicht, om de eer van zijne kroon, en de bescherming zijner onderdanen, te behartigen. — Ook hebben wy alle redenen, om te denken, dat David, uit erkentenis van de voorige weldaden, de inwooneren van Gath zeer zagtelyk zal behandeld hebben; althans wy lezen nergens, dat David onder hen eenige wreedheden gepleegd hebbe. Zelvs schijnt het, dat David de Stad Gath, offchoon hy 'er eene bezetting plaetste, onder de regeering van haren eigen Vorst gelaten hebbe: want, in het begin van Salomons Regeering, was die zelvde Achis, of liever zijn zoon, de Koning van Gath 1 Kon. 2.

2. Hierop volgde de onderbrenging der Moabiten, door de zegepralende wapenen van David. Oock sloegh hy de Moabiten, ende matse, te weten een gedeelte van hun land, met een snoer, doende haer ter aerden nederliggen; hy slechtte de bemuurde Steden, de sterktens en vestingen: ende hy mat [*met*] twee snoeren om te dooden, ende [*met*] een vol snoer om in 't leven te laten: alsfo werden de Moabiten David tot knechten, brengende geschencken.

De zin van dit vs. 2, die in den eersten opslag zeer duister schijnt, is kortelyk deze: „ Doe Koning David de „ Moabiten verslagen had, liet hy hun geheele land overal „ nauwkeurig afmeten, en in drie deelen afdeelen. In het „ eene deel liet hy alle vestingen en versterkte Steden slech- „ ten. In het tweede verwees hy alle de inwooneren ter „ dood, te weten, zoo velen hy 'er in de wapenen vond;

„ maer

„ maer alle de inwooneren van het derde deel, het welk ver
„ weg het grootste was, daerom een *vol snoer* genaemd, liet
„ hy in het leven, en maekte hen cijnsbaer."

Welk eene aenleiding had David, om de Moabiten aen te vallen, en te onder te brengen?

Viel David dan dit volk, tegen alle recht en reden, op het lijv? Immers had God uitdrukkelyk geboden, dat zy wel de zeven volkeren van Canaan zouden uitroejen, maer dat zy, met dit alles, de Moabiten, gelijk ook de Edomiten en Ammoniten, niet moesten ontrusten noch in hun land vallen Deut. 2.

Het is zoo. Ook hebben de Israëliten dit bevel altoos nauwkeurig in acht genomen. Nimmer hebben zy eenen aenvallenden oorlog, tegen de Moabiten gevoerd, alleenlyk hebben zy zich, tegen hunne onderdrukkingen, verdedigd.

Maer hoe kwam David 'er dan toe? Wy mogen uit Ps. 83: 5-9. opmaken, dat de Moabiten zich, met de Edomiten, Ammoniten, Amalekiten en Syriers, verbonden hadden, om het geheele volk van Israël gansch en gaer uitteroejen. Tegen zulk een bondgenootschap, mogt David zich buiten allen twijffel verdedigen. De eer van zijne kroon, en het belang van zijne onderdanen vorderde het; dat hy deze volkeren één voor een te onderbracht; voor dat zy, met vereende krachten, op hem aenvielen. Wanneer men dit in aenmerking neemt, zal men ook wel rasch begrijpen, dat 'er geene redenen zijn, om David, in dit geval, van wreedheid te beschuldigen, dat hy slechts een klein derde deel van diegenen, die het op de geheele verdelging van zijn Koningrijk hadden toegelegd, door het zwaerd liet ombrengen.

3. Na het eindigen van dezen oorlog, met de Moabiten, werd David in eenen anderen oorlog ingewikkeld, met den Koning van Zoba, eenen Vorst van Syrie, wiens Rijksgebied, ten Noordoosten, aen dat van David grensde. Deze oorlog was ook zegepralende voor David. Hy sloegh oock Hadadezer, den sone Rehobs, den Koningh van Zoba; Doe hy henen toogh om sijne hant te wen-

den nae de riviere Phrath. Dit was de aenleiding tot dezen oorlog. Hadadezer poogde zijn Rijksgebied uittebreiden tot aen de boorden van den Euphraet. Maer hier mede zou hy David grootelyks benadeeld hebben; omdat zijne heerschappy zich uitstrekte tot digt by de gemelde rivier. Hadadezer was derhalven de oorzaek van deze bloedstorting, en David kon niet nalaten, zijne bezittingen te verdedigen.

4. Ende David (*b*) nam hem duysent [*wagens*] af, ende seven hondert vaendelen ruyteren, die te zamen uit zeven duizend mannen bestonden, hebbende elk een vaendel tien ruiteren, vergel. 1 Chron. 18: 4. ende twintigh duysent man te voete: ende David ontsenuwde alle wagenpeerden, om dezelve, voor het vervolg, onbekwaem te maken tot den oorlog, uitgezonderd de paerden voor honderd wagenen; ende hy hieldt daer van hondert wagenen overigh tot zijne lijvwacht.

5. Ende de Syriers van Damasco quamen om Hadadezer, den Koningh van Zoba, op zijn verzoek, te helpen: maer ook deze werden door David overwonnen, hy sloegh van de Syriers twee ende twintigh duysent man, vervolgens nam hy Damascus, met de omliggende Steden in, hy bracht het geheele land der Syriers onder zijne heerschappy, en de ingezetenen onder schatting.

6. Ende David leyde besettingen in Syrien van Damasco, ende de Syriers werden David tot knechten, brengende geschencken: ende de HEERE behoedde David overal, waer hy henen toogh. Door Gods gunstige en alles vermogende hulp, zegepraelde hy allerwegen.

7. Ende hy behaelde ook eenen zeer rijken buit. Sommige der voornaemste Bevelhebbers van de Syriers droegen gouden schilden, en David nam de goudene schilden, die by Hadadezers knechten geweest waren, ende brachtse, als zoo vele zegeteekenen, te Jerusalem.

8. Daer

(*b*) 1 Chron. 18: 4.

8. Daer toe nam de Koningh David ſeer veel kopers uyt Betach, ende uyt Berothai, Hadadezers ſteden, het welk hy in zijne ſchatkist nederleide, en naderhand heeft Salomo 'er gebruik van gemaekt, tot de koperen zee en de vaten van den Tempel, volgens 1 Chr. 18: 8, alwaer deze Steden *Tibchath* en *Chun* genoemd worden.

9. Als nu Thoï de Koningh van Hamath, wiens land ten Noorden van Davids Rijksgebied gelegen was, hoorde, dat David het gantſche heyr Hadadezers geſlagen hadde;

10. So ſondt Thoï ſijnen ſone Joram of *Hadoram* 1 Chron. 18: 9, 10. tot den Koningh David, om hem te vragen nae [*ſijnen*] welſtant, ende om hem te ſegenen, en hem, met den voorſpoed van zijne wapenen, geluk te wenſchen, van wegen dat hy tegen Hadadezer gekrijgt ende hem geſlagen hadde; (want Hadadezer voerde ſteets krijgh tegen Thoï,) wat wonder derhalven, dat hy zich verblijdde, over den ondergang van zijnen vyand! Ook was het oogmerk van dit aenzienlyk gezantſchap, om, met David, een verbond van vrede en vriendſchap te ſluiten: ende, om Davids gunst te winnen, bracht Joram, nae de gewoonte van dien tijd, een zeer aenzienlyk geſchenk mede; want in ſijne hant waren ſilvere vaten, ende goudene vaten, ende kopere vaten;

11. Welcke de Koningh David oock den HEERE heyligde, om naderhand, tot den Tempelbouw, door Salomo, gebruikt te worden; hy hieldt 'er niets van, tot zijn eigen gebruik, hy heiligde dit alles, met het ſilver, ende het gout, dat hy geheyligt hadde, van alle Heydenen, die hy [*ſich*] onderworpen hadde:

12. Van Syrien, ende van Moab, ende van de kinderen Ammons, ende van de Philiſtijnen, ende van Amalek, ende van den roof Hadadezers, des ſoons Rehobs, des Konings van Zoba.

13. (*c*) Oock maeckte [*ſich*] David eenen grooten

(*c*) Pſ. 60: 2.

naem en verkreeg eenen uitnemenden roem, als hy wederquam, na dat hy de Syriers geslagen hadde, in het Soutdal, door het verslaen van achttien duysent Edomiten.

14. Ende hy leyde besettingen in het land van Edom, in gantsch Edom leyde hy besettingen, ende alle Edomiten werden David tot knechten: ende de HEERE behoedde David overal, waer hy henen toogh, allerwegen volgde de voorspoed zijne zegepralende wapenen.

Dit verhael, omtrent het onderbrengen der Edomiten, is zeer kort en eenigermate donker.

Men moet hiermede vergelijken 1 Chron. 18: 12. en Ps. 60: 2. In de eerste plaets wordt gezegd, dat Abisai, de zoon van Zeruja, de Edomiten in het zoutdal sloeg, achtien duizend man; en, in de andere plaets, lezen wy, dat Joab, doe hy weder kwam, de Edomiten sloeg, in het zoutdal, twaelv duizend.

De gebeurtenis moet, op de volgende wijs, begrepen worden: geduurende dien tijd, dat David de Syriers beoorloogde, waren de Edomiten, op eene verraderlyke wijs, in zijn land gevallen; doch, by zijne terugkomst van het verslaen der Syriers, ontmoette hy hen, in het zoutdal, en versloeg hen zoodanig, dat 'er eenige duizenden bleven liggen.

Wat nu de schijnstrijdigheid, tusschen de aengehaelde plaetsen, betreft; deze zal geheel verdwijnen, wanneer men de zaek dus begrijpt: De veldslag tegen de Edomiten, waerby zy zes duizend mannen verlooren, werd door David en Abisai begonnen; en nadat Joab zich mede in het gevecht gemengd had, vielen 'er nog twaelv duizend, die, met de voorige zes duizend verslagenen, achtien duizend Edomiten uitmaekten.

15. Na deze beslisschende overwinning, keerde David weder naer Jerusalem, latende de regeling der zaken, in het overwonnen land, aen Joab, zijnen Veldheer, over. Doe hy

hy nu, in rust en vrede, te Jerusalem, woonde, was hy ernstig bedacht, om zijne onderdanen, door eene wijze en billyke Regeering, voorspoedig te maken; Also regeerde David over gantsch Israël: ende David dede elk van sijnen gantschen volcke, zonder onderscheid, zoo wel geringen als grooten, recht ende gerechtigheyt.

16. Dan evenwel, in tijd van vrede, was David niet achteloos, omtrent de bescherming van zijn volk. Om niet blootgesteld te zijn, aen vyandige invallen van nabuurige volkeren, hield hy geduurig eene krijgsmacht van driemael honderd duizend man in zijnen dienst 1 Chron. 27: 1. (d) Joab nu, de sone van Zeruja, was Opper-Generael over het gemelde krijgsheyr: ende Josaphat, sone van Ahilud, was Kancelier, of Opperbestierer van de Finantien.

17. Ende Zadok, Ahitubs sone, ende Achimelech, Abjathars sone, waren de voornaemste Priesters, onder het opzicht van Abjathar, den Hoogepriester: ende Seraja was Schrijver of Opper-Staets-Secretaris.

18. Daer was oock Benaja, sone van Jojada, met of over de Crethi, ende de Plethi, zijnde zekere oude en geoeffende Soldaten, die 's Konings lijvwacht uitmaekten: maer Davids sonen waren Princen, die Vorstelyk opgevoed, en in alle wetenschappen onderwezen werden; die uit dien hoofde ook de eerste waren aen de hand des Konings, volgens 1 Chron. 18: 17, zoodat Hy hen, nae mate van het aengroejen hunner jaren, mede gebruikte tot het bestier der zaken, om hen door ondervinding daerin te oefenen.

(d) 1 Chron. 18: 15, &c.

HET IX. KAPITTEL.

Mephibozeth, de ongelukkige zoon van Jonathan, was van Sauls huis alleen overgebleven, en werd door David, met eene edelmoedige weldadigheid, behandeld.

1. ENde David, tot rust gekomen zijnde, herinnerde zich de getrouwe vriendschap van zijnen dierbaren Jonathan; uit dit beginsel vernam hy, of 'er niet nog iemand van Sauls geslacht was overgebleven, aen welken hy de trouw van Jonathan zou kunnen vergelden. Hy seyde daerom tot zijne Hovelingen; Is 'er nogh yemant, die overgebleven is van den huyse Sauls; dat ick weldadigheyt aen hem doe, om Jonathans wille?

2. Het huys Sauls nu hadde eenen ouden knecht, wiens naem was (*a*) Ziba; ende sy riepen hem tot David: ende de Koningh seyde tot hem, wanneer Ziba in zijne tegenwoordigheid gebracht werd; Zijt gy Ziba? ende hy seyde; ik ben Uwe knecht.

3. Ende de Koningh seyde; Is 'er niet nogh yemant van den huyse Sauls, dat ick Godts weldadigheyt by hem doe? dat ik hem de trouw van Jonathan vergelde, gelijk ik dezen mijnen boezemvriend gezworen heb? Doe seyde Ziba tot den Koningh; Daer is nogh een sone van Jonathan, die (*b*) geslagen is aen beyde voeten.

4. Ende de Koningh seyde tot hem; Waer is hy? ende Ziba seyde tot den Koningh, Siet hy is in den huyse Machirs, des soons Ammiëls, te Lo-Debar.

5. Doe sondt de Koningh David henen: ende hy

(*a*) 2 Sam. 16: 1, &c. ende 19: 17. (*b*) 2 Sam. 4: 4.

hy nam hem uyt den huyse Machirs, des soons Ammiëls, van Lo-Debar.

6. Als nu Mephiboseth, de sone Jonathans, des soons Sauls, tot David inquam, so viel hy op sijn aengesichte, ende boogh sich neder: ende David seyde, met eenen innemenden toon van vriendelykheid, Mephiboseth! ende hy seyde; Siet, [*hier*] is uwe knecht.

7. Ende David seyde tot hem; En vreest niet, dat ik u, als den eenigen zoon van Jonathan, die nog een schijnbaer recht tot de opvolging op den throon zoude kunnen voorwenden, eenig leed zal aendoen. Dit zy verre: want ick sal sekerlick weldadigheyt by u doen, om uwes vaders Jonathans wille; ende ick sal u alle ackeren uwes vaders Sauls wedergeven: ende gy sult gedueriglick broot eten aen mijne Koninglyke tafel. Dit was indedaed eene recht Vorstelyke edelmoedigheid.

8. Doe boogh hy sich, kunnende zijne tranen van dankbaerheid niet bedwingen, ende seyde; Wat is uwe knecht, dat gy omgesien hebt nae zulk een verachtelyk mensch, die wel by eenen dooden hont mag vergeleken worden; naer zulk een verachtelyk mensch, als ick ben?

9. Doe riep de Koningh Ziba, Sauls jongen, ende seyde tot hem: Al wat Saul gehadt heeft, ende sijn gantsche huys, heb ick den sone uwes heeren gegeven.

10. Daerom sult gy voor hem het lant bearbeyden, gy, ende uwe sonen, ende uwe knechten, ende sult [*de vruchten*] inbrengen, op dat uwes gewezen heeren sone broot hebbe voor zijn gansche huisgezin, dat hy ete; ende wat den persoon van Mephiboseth aengaet; uwes heeren sone, sal gedueriglick broot eten aen mijne tafel, en eene plaets hebben onder mijne Hovelingen. Ziba nu hadde vijftien sonen, ende twintigh knechten; en derhalven was hy wel in staet, om de nagelatene goederen van Saul te bestieren.

11. Ende Ziba seyde tot den Koningh; Nae

alles dat mijn heere de Koningh ſijnen knecht gebiedt, alſoo ſal uwe knecht doen: Oock ſoude Mephiboſeth, etende aen mijne tafel, als een van des Konings ſonen zijn: ik zou hem ook, aen mijn huis, Vorstelyk onthaeld hebben; maer de eer, van aen 's Konings tafel te ſpijzigen, is te groot, dan dat hy dezelve zou van de hand wijzen.

12. Mephiboſeth nu hadde eenen kleynen ſone, wiens naem was Micha: ende alle, die in den huyſe van Ziba woonden, waren Mephiboſeths knechten.

13. Alſo woonde Mephiboſeth te Jeruſalem, om dat hy gedueriglick at aen des Konings tafel, tot aen den opſtand van Abſalom: ende hy was kreupel aen beyde ſijne voeten, van zijn vijfde jaer, tot aen zijnen dood.

Daer deze Mephiboſeth, by den dood van Saul en Jonathan, ſlechts 5 jaren oud was, kan daer uit zeer ligt gevat worden, hoe David, die in Sauls laetſte jaren altijd omzwerven moest, geheel onkundig kon zijn van dezen eenigen zoon zijns boezemvriends.

HET X. KAPITTEL.

David oorloogt tegen de Ammoniters en Syriers.

1. (a) ENde, eenigen tijd daerna, werd David, buiten zijn toedoen, in eenen oorlog ingewikkeld, tegen de Ammoniters. De aenleiding daertoe was de volgende: het geſchiedde daer na, dat Nahas de Koningh der kinderen Ammons, die, met David, in een verbond van vriendſchap ſtond, ſterf: ende ſijn ſone Hanun wert Koningh in ſijne plaetſe.

2. Doe ſeyde David by zich zelven, en tot zijne Hove-

(a) 1 Chron. 19: 1, &c.

velingen; Ick sal weldadigheyt doen, en blijken van vriendschap en toegenegenheid geven aen Hanun, den sone van Nahas, gelijck als sijn vader, mijn getrouwe Bondgenoot, weldadigheyt aen my gedaen heeft; So sondt David een plechtig gezantschap henen, om hem door den dienst sijner knechten te troosten over sijnen vader, en hem, met zijne komst tot den Throon, geluk te wenschen; ende de knechten Davids gingen henen, en quamen, na het volbrengen van hunne reize, in het lant der kinderen Ammons.

3. Maer, in plaets dat Hanun deze mannen, als gezanten van eenen roemruchtigen Koning, die met zulk eene verplichtende boodschap gezonden waren, betamelyk zou ontvangen; liet hy zich, door zijne Hovelingen, wijs maken, dat zy verspieders waren, en als zoodanigen, met verachting, moesten behandeld worden. Doe Davids gezanten in de Hovstad waren aengekomen, seyden de Vorsten der kinderen Ammons tot haren heere Hanun; Eert David uwen vader in uwe oogen, om dat hy troosters tot u gesonden heeft? gy moet u dit in het geheel niet verbeelden; 'er schuilt geheel iets anders onder, zy komen, als verspieders, met een verraderlyk oogmerk: En heeft David sijne knechten niet daerom tot u gesonden, dat hy dese stadt doorsoecke, ende die verspiede, ende die omkeere?

4. Doe nam Hanun Davids knechten, ende schoer haren baert half af, dit was, by de Jooden, een teeken van de alleruiterste verachting; ende of dit nog niet genoeg ware, hy sneedt ook hare kleederen half af, tot aen hare billen: ende hy lietse gaen. Zulk eene allersmadelykste mishandeling was blijkbaer strijdig, met het recht der volkeren, en ook met eene goede Staetkunde.

5. Als sy, te weten de mishandelde gezanten, dit David lieten weten, so sondt hy hen te gemoete, met den noodigen voorraed van kleederen; want dese mannen waren seer beschaemt, zoodat zy, op de eerste plaets, alwaer zy 'er eene voegzame gelegenheid toe vonden, gebleven waren, durvende niet verder voortreizen. Het was

vry gemakkelyk, de mishandelde gezanten, van kleederen, te voorzien, maer de grootste zwarigheid bestond, in den halv afgeschoren baerd: ende dit begreep de Koningh ook wonder wel; hy liet hen daerom eenen zeer gepasten raed geven, en seyde; Blijft te Jericho, de eerste Stad van mijn Rijksgebied, aen deze zijde van de Jordaen, tot dat uwe baert weder gewassen sal zijn, komt dan weder, in mijne Hovstad.

6. Doe nu de kinderen Ammons sagen, dat sy sich by David stinckende gemaeckt en zijne rechtmatige wraek te duchten hadden, waren zy op middelen bedacht, om den Koning van Israël het hoofd te bieden. Zy begrepen wonder wel, dat een Vorst van zulk eene beroemde dapperheid, eene zoo verregaende beleediging, welke hem, in zijne gezanten, was aengedaen, niet konde ongewroken laten. Om deze reden sonden de kinderen Ammons henen, ende huerden, voor eene groote somme gelds, der Syriers van Beth-Rehob, ende der Syriers van Zoba, twintigh duysent voetvolcks, ende van den Koningh van Maacha duysent man, ende van de mannen van Tob twaelf duysent man.

Deze 33000 mannen waren alle Syriers: want Syrie was een zeer groot land, in verscheiden deelen onderscheiden, welke, door byzondere Koningen, bestierd werden. Zy worden hier onderscheiden, naer de hoofdsteden Beth-Rehob, Zoba, Maacha, en Tob. — Met deze Syrische hulpbenden, vereenigden zich de Ammoniten; behalven deze huurden zy ook nog krijgsvolk uit Mesopotamie, zie 1 Chron. 19: 6. en Ps. 60: 2.

7. Als David dit hoorde, sondt hy Joab, zijnen Opper-Generael, henen, ende het gantsche heyr met de helden; om tegen de Ammoniten, en hunne hulpbenden, te strijden.

8. Ende de kinderen Ammons, van hunne medehelpers afgescheiden, togen uyt, ende stelden de slagh-orden voor de deure der poorte van hunne hoofdstad; maer hunne hulpbenden, de Syriers van Zoba, ende Rehob, ende de mannen van Tob, ende

Maa-

Maacha, die waren byſonder in 't velt, in eene nabuurige vlakte; met oogmerk, om Joab, zo hy een van beiden mogt aenvallen, tusſchen de beide legers in te ſluiten, en des te gemakkelyker te overwinnen.

9. Als nu Joab ſagh, dat de ſpitſe des ſlaghordens tegen hem was, van vooren ende van achteren, ſo verkoos hy een afzonderlyk leger uyt alle uytgeleſene van Iſraël, ende ſteldeſe in orden tegen de Syriers aen:

10. Ende het overige des volcks gaf hy onder de hant ſijns broeders Abiſai, die 't in orden ſtelde tegen de kinderen Ammons aen: om, langs dezen weg, voor te komen, dat hy, met zijn volk, niet wierd ingeſloten; als mede om de vereeniging der Ammoniten en Syriers te beletten.

11. Ende hy ſeyde, tot Abiſai zijnen broeder, So de Syriers my te ſterck ſullen zijn, ſo ſult gy my komen verloſſen: ende ſo de kinderen Ammons u te ſterck ſullen zijn, ſo ſal ick komen om u te verloſſen.

12. Weeſt ſterck, gedraeg u kloekmoedig, ende laet ons ſterck zijn, laten wy al doen, wat in ons vermogen is, om te ſtrijden voor ons volck, ende voor de ſteden van ons Vaderland, welke ons, door de goedheid onſes Godts geſchonken zijn: de HEERE nu doe wat goet is in ſijne oogen, wy laten de uitkomst van den Veldſlag, aen de Godlyke beſtiering, over.

13. Doe naederde Joab, ende het volck, dat by hem was, tot den ſtrijt tegen de Syriers: ende hy ſloeg hen, met weinig moeite, zoodat ſy vloden voor ſijn aengeſichte.

14. Als de kinderen Ammons ſagen, dat de Syriers vloden, vloden ſy oock voor het aengeſichte van Abiſai, ende quamen in Rabba, de hoofdſtadt van hun Koningrijk, alwaer zy zich opſloten, Ende Joab keerde weder van de kinderen Ammons, ende quam te Jeruſalem; denkelyk dacht hem het Jaerſaizoen reeds te ver verlopen, om de belegering van Rabba te beginnen.

15. Doe nu de Syriers ſagen, dat ſy voor Iſraëls aengeſichte geſlagen waren, ſo vergaderden ſy hen, na verloop van eenigen tijd, [*weder*] te ſamen, om den Israëliten de voorige nederlaeg betaeld te zetten.

16. Ende Hadarezer, een machtig Vorst van Syrien, die vele kleine Koningen tot zijne cijnsbare bondgenooten had, ſondt henen, ende dede de Syriers uytkomen, die op gene zijde der riviere de Euphraet zijn, welke de landpael van zijn gebied was naer het Oosten, ende ſy quamen te Helam, als de algemeene verzamelplaets, ende een zekere Sobach, Hadarezers Krijgs-overſte, [*toogh*] voor haer aengeſichte henen, als Opper-Bevelhebber.

17. Als dat David wert aengeſeyt, verſamelde hy gantſch Iſraël, ende toogh in eigen perſoon, aen het hoofd van zijne legermacht, over de Jordane, ende quam te Helam: ende de Syriers ſtelden [*de ſlagh-orden*] tegen David aen, ende ſtreden met hem.

18. Maer David verſloeg de Syriers, zoodat zy vloden voor Iſraëls aengeſichte, ende David verſloegh van de Syriers ſeven hondert wagenen, ende veertigh duyſent, zoo van het voetvolk, als van de ruyteren, vergel. 1 Chron. 19: 18; Daer toe ſloegh hy Sobach, haren Krijgs-overſten, dat hy aldaer ſterf.

19. Doe nu alle de Koningen, die Hadarezers knechten en cijnsbare bondgenooten waren, ſagen, dat ſy voor Iſraëls aengeſichte geſlagen waren, maeckten ſy vrede met Iſraël, ende dienden hen: Alle werden zy David cijnsbaer. De uitkomst van dezen veldſlag was zeer nadeelig; ende zelvs doodelyk voor de Ammoniten, die zich, binnen hunne hoofdſtad Rabba, verſterkt hadden: want de Syriers vreeſden, en durvden het niet meer in hunne gedachten nemen, de kinderen Ammons meer te verloſſen.

HET XI. KAPITTEL.

Het vervolg van den oorlog tegen de Ammoniten vs. 1. Terwijl Joab bezig was, met hunne hoofdſtad te belegeren, bedreev David een allerverfoeilykst overſpel met Bathſeba, en, om deze misdaed te bedekken, verzwaerde hy dezelve, door het laten ombrengen van Uria haren echtgenoot vs. 2-27.

1. (*a*) ENde het geſchiedde met de wederkomſte en in het begin des volgenden jaers, ter tijt, als de Koningen uyttrecken, en het, met hunne legers, in het veld, houden kunnen, dat David Joab, ende ſijne knechten met hem, ende gantſch Iſraël henen ſondt, dat ſy de kinderen Ammons geheel verderven, ende hunne hoofdſtad Rabba, binnen welker muuren zy zich opgeſloten hadden, belegeren ſouden: doch David bleef te Jeruſalem.

Dan eer de Geſchiedſchrijver den uitſlag van deze belegering aenteekent, verhaelt hy tusſchen beide, hoe de Koning van Israël zich middelerwijl, aen de ſnoodſte gruwelen ſchuldig maekte.

2. Terwijl de belegering van Rabba, door Joab en zijne krijgsmacht, werd voortgezet, So geſchiedde 't, op eenen heeten zomerſchen dag, tegen den avonttijt, dat David van ſijn leger opſtont, alwaer hy, in den namiddag, om de zware hitte, volgens de Oosterſche wijs, wat geſlapen had, ende hy wandelde op het platte dack van het Konings-huys, het welk hy zich, door de Tyriſche Timmerlieden, had laten bouwen; ende, by die ge-

(*a*) 1 Chron. 20: 1, &c.

legenheid, sagh hy, ter ongelukkiger uur, van het dack eene vrouwe haer, in een nabygelegen hov, wasschende en badende, ter wechneming van die wettische onreinheid, waervan Lev. 15: 19. en 18: 19. gesproken is: dese vrouwe nu was seer schoon van aensien.

3. Ende David, bekoord, door het onverwacht gezicht van deze uitmuntende schoonheid, en wechgesleept door zijne hollende drivten, sondt henen, ende ondervraegde nae dese vrouwe: hy liet vernemen wie zy was, en vooral of zy ongehuuwd was. In zulk een geval, was hy voornemens haer, tot zijne wijven en bywijven, toe te doen. Maer ongelukkig bracht men hem bericht, dat zy getrouwd was, ende men seyde; Is dat niet Bathseba, de dochter Eliams, die een zoon is van Achitophel, uwen voornaemsten Hovraed, vergel. Kap. 23: 34, zijnde de huysvrouwe van Uria den Hethiter, die een Officier is van uwe lijvwachten?

4. Doe de Koning dit bericht ontvangen had, moest hy terstond zijne drivten beteugeld, en van deze vrouw hebben afgezien; maer in plaets van dit sondt David, in de hitte zijner onberedeneerde drivten, boden naer het huis van Bathseba henen, ende lietse halen; ende als sy tot hem, in zijn Koninglyk Paleis ingekomen was, overreedde hy haer, en lagh hy by haer; (sy nu hadde haer (*b*) van hare onreynigheyt gesuyvert:) daer na keerde sy, die hare eer en haren plicht, aen des Konings onkuische begeerte, zoo onbedachtzaem had opgeofferd, weder nae haer huys.

5. Ende die vrouwe wert korten tijd daerna bevonden, dat zy swanger was: So sondt sy henen, ende liet David weten, in welken staet zy zich bevond, ende seyde; Ick ben swanger geworden.

Dit maekte den Koning niet minder verlegen, dan Bathseba. — Uria, haer man, lag met het leger voor Rabba. — Er diende derhalven een middel bedacht; om de schande van dit overspel te verbergen. — David liet Bathseba by zich ko-

(*b*) Levit. 15: 19, &c. ende 18: 19.

komen, om hier over te raedplegen. Men vondt 'er niet beter op uit, dan dat Uria hoe eer hoe beter moest te huis komen; en dan zou hy doorgaen voor den Vader van het kind, van het welk Bathseba, zedert eene maend, zwanger ging.

6. Doe men dit beraedslaegd en vastgesteld had, sondt David tot Joab, zijnen Opper-Bevelhebber, in het beleg voor Rabba, [*seggende;*] Sendt Uria, den Hethiter, tot my: ende Joab sondt Uria tot David.

Ter dezer tijd had David nog geene de minste gedachten, om eenen aenslag te maken op het leven van Uria; hiertoe vervoerde hem, in het vervolg, eene allerrampzaligste vertwijffeling.

7. Als nu Uria tot hem quam, so vraegde David nae den welstant Joabs, ende nae den welstant des volcks, ende nae den welstant des krijgs, en hoe ver men, met het beleg van Rabba, gevorderd was. Van dit alles gaf Hem Uria bericht.

8. Daer na seyde David tot Uria; Gaet af nae uw huys, ende wascht uwe voeten, om u, van de gedane reis, te ververschen: gy kunt uwe vrouw eens bezoeken, en mijne bevelen afwachten: ende doe Uria uyt des Konings huys uytgingh, volgde hem een gerechte des Konings achter na: tot een teeken van byzondere gunst, zondt David eenige gerechten van zijne Koninglyke tafel, naer het huis van Uria; niets anders verwachtende, dan dat hy 'er zich, met Bathseba, zijne echtgenoot, op vergasten zoude.

9. Maer deze aenslag, hoe listig ook bedacht, om het gemelde overspel te bedekken, mislukte ten eenemael. Uria, een krijgsman zijnde, die aen de ongemakken van den oorlog gewoon was, weigerde naer zijn huis te gaen; hy leyde sich, zekerlyk nadat hy zijne vrouw een kort bezoek gegeven had, tegen den nacht neder voor de deure van des Konings huys, met alle de knechten sijns heeren, die voor het Koninglyk Paleis de wacht hadden: ende hy gingh niet af in sijn huys, om daer te slapen.

10. Ende sy gaven 't David te kennen, seggende; Uria en is niet afgegaen in sijn huys: hy

heeft den nacht, onder de wachten van het Paleis, doorgebracht. Doe de Koning dit hoorde, bemerkte hy, dat de aenſlag mislukt ware; hy liet den krijgsheld by hem komen, en by dit tweede gehoor, ſeyde David tot Uria; En komt gy niet van de reyſe? waerom en zijt gy niet afgegaen in uw huys, om eens, op uw gemak, uitterusten? Ik heb, met verwondering, vernomen, dat gy den nacht, onder de wachten van mijn Paleis, hebt doorgebracht. Ik had u vryheid gegeven, om naer uw huis te gaen, en zelvs het een en ander, ter uwer verkwikking, gezonden. Gy hebt, in het beleg van Rabba, reeds zoo vele ongemakken van den oorlog uitgeſtaen. Ik ben, met de bevelen, welke ik u aen Joab heb mede te geven, nog niet in gereedheid. Bedien u vryelyk van deze gelegenheid, om eens uitterusten, en uw gemak te nemen.

11. Dan, de krijgsman gav hierop een antwoord, het welk hem de hoogſte eer aendoet; maer het welk ondertusſchen de Koning in het geheel niet verwacht had. Ende Uria ſeyde tot David; De Verbonds-Arke, ende alle krijgslieden uit gansch Iſraël, ende Juda, blijven, in het beleg voor Rabba, in de leger-tenten; ende mijn heere Joab, ende de knechten mijns heeren zijn gelegert op het open velt: ende ſoude ick in mijn huys gaen, om te eten, ende te drincken, ende by mijne huyſvrouwe te liggen? [*Soo waerachtigh als*] gy leeft, ende uwe ziele leeft, indien ick deſe ſake doen ſal! dit zou eenen krijgsman, in de tegenwoordige tijdsomſtandigheden, in het geheel niet pasſen.

12. Dit zeggen van dezen braven krijgsheld moest David gevoelig getroffen, hem tot ſchaemte en zelvs verfoejing over zijne verborgene gruwelen, bewogen hebben. Maer de Koning had reeds aen de zonden te veel toegegeven, en, door hare overheerſching, zijn geweten verdoovd. Hy bleev 'er daerom by, om alle de middelen te beproeven, welke hy geſchikt oordeelde, om Uria te bewegen, dat hy zich naer zijn huis en zijne vrouw begav. Doe ſeyde David tot Uria; Blijft oock heden hier, ſo ſal ick u morgen, met de noodige bevelen, naer het leger, affſenden:

Alſo

Alſo bleef Uria te Jeruſalem dien dagh, ende den anderen dagh.

13. Ende David noodigde hem, den dag voor zijn vertrek, des avonds ter maeltijd, ſo dat hy voor ſijn aengeſichte at ende dronck, ende hy maeckte hem droncken, in de hoop, dat hy beſchonken zijnde, den nacht, in zijn huis, en by zijne vrouw, zoude doorbrengen; maer, nuchteren of dronken, Uria bleev dezelvde: want daer na, toen de Koninglyke maeltijd geeindigd was, gingh hy in den laten avont uyt, om ſich neder te leggen op ſijn leger, in het wachthuis van het Paleis, met ſijns heeren knechten, die aldaer de wacht hadden; maer hy voldeed niet aen het verlangen van den Koning, hy en gingh niet af in ſijn huys.

Ondertusſchen moet men wel in het oog houden, dat 'er, by Uria, geen het minste vermoeden was opgekomen van het gene 'er, tusſchen den Koning en zijne huisvrouw, was voorgevallen. — Hy wilde maer alleenlyk toonen, dat hy een rechtſchapen krijgsman was, die de ongemakken van den oorlog zeer gemakkelyk dragen konde, en die geene meerdere rust genieten wilde, dan zijn Veldheer en mede krijgsknechten.

Maer zoodra David vernam, dat Uria weder niet naer zijn huis gegaen was, bracht hy den ganſchen nacht, in de uiterſte verſlagenheid en verwarring van gedachten, door. Nu waren alle zijne listen mislukt. Nu zou de ſchande van zijn wangedrag eerlang openbaer worden. — Wat nu gedaen? Er was nog maer één weg open, om de gevreesde ontdekking voortekomen; te weten, Uria van kant te helpen, en dan kon de Koning Bathſeba tot zijne vrouw nemen, en niemand zou 'er eenigen argwaen uit opvatten. Dit allergrouwzaemst voornemen werd vastgeſteld. — Maer al weder zwarigheden. Hoe dit voornemen ter uitvoer gebracht? Uria verdiende lov in alle opzichten; men kon hem derhalven geene misdaed aentijgen, en onder ſchijn van recht ter dood brengen. Het kwam aen het verwilderd verſtand van David best voor, hem, op eene verraderlyke wijs, te laten ombrengen. Maer wien zou men daertoe gebruiken? wien kon men eene

zaek van zulk een ver uitzicht, toevertrouwen? — Joab, mijn Veldheer, dacht de Koning, is 'er best toe geschikt. Ik zal hem aenschrijven, dat hy Uria, op eenen gevaerlyken post, plaetse; hem niet te hulp kome; en zorg drage, dat hy door de handen der vyanden sneuvele. Dit is het best van alle; dan stervt Uria op het bed van eer, en niemand weet van deze zaek, dan Joab alleen. Deze allersnoodste aenslag werd werkelyk ter uitvoer gebracht.

14. Des morgens nu geschiedde 't, dat David eenen brief schreef aen Joab: ende hy sondt [*dien*] door de hant van Uria zelven.

15. Ende hy schreef in dien brief, seggende: Stellet Uria voor aen tegen over den sterckften strijt, op den allergevaerlykften post; ende keeret van achter hem af, op dat hy geslagen worde ende sterve.

16. So dra Joab 's Konings briev gelezen had, maekte hy aenstonds schikkingen, om het verfoeilyk en onmenschelyk bevel ter uitvoer te brengen. Binnen korten geschiedde 't, als Joab op de stadt gelett, en waergenomen hadde, aen welken kant de Ammoniten den sterksten tegenstand booden, dat hy Uria stelde aen de plaetse, waer van hy wiste, dat aldaer strijtbare mannen waren, om aldaer stormenderhand eenen aenval te doen.

17. Als nu de mannen der stadt uyttogen, ende met Joab streden, zoo nam Joab met zijn volk de wijk, latende Uria, met zijne onderhebbende manschap, in de hitte van het gevecht; door deze voorbedachte trouwloosheid vielender eenige van den volcke, van Davids knechten, die tot de bende van Uria behoorden: Ende daer het eigenlyk om te doen was, Uria de Hethiter sterf oock, als het onschuldig slagt-offer, voor de eer van zijnen echtbrekenden Vorst en zijne overspelige vrouw.

18. Doe deze moorddadige aenslag was uitgevoerd, sondt Joab aenstonds boden henen, ende liet David den gantschen handel, den aenleg en den uitslag deses strijts weten.

19. Ende hy beval den bode, seggende: Als gy

gy ſult ge-eyndigt hebben den gantſchen handel deſes ſtrijts tot den Koningh uyt te ſpreken;

20. Ende 't ſal geſchieden, indien de grimmigheyt des Konings opkomt, ende hy tot u op zulke of dergelijke wijze ſeyt; Waerom zijt gy ſoo nae aen de ſtadt gekomen om te ſtrijden? wiſtet gy niet, dat ſy van den muer ſouden ſchieten?

21. (c) Wie ſloegh Abimelech, den ſone Jerubbeſeths? wierp niet eene vrouwe een ſtuck van eenen meulenſteen op hem van den muer, dat hy te Thebez ſterf? waerom zijt gy tot den muer genaedert? Dan ſult gy ſeggen; Uwe knecht, Uria de Hethiter, is oock doot, en dan ben ik wel verzekerd, dat de Koning niet verder vragen zal.

Deze boodſchap verdient onze opmerking.

Er ſtraelt eene zorgvuldige voorzichtigheid in door. — Joab had een eigenhandig bevel van den Koning, om zorg te dragen, dat Uria door 's vyands wapenen kwam te ſneuvelen. Maer hy wist niets hoe genaemd, omtrent het beginſel en het oogmerk van dit bevel. Hy kon, met geene mogelykheid, iets vermoeden van dat gene, het welk de eigenlyke en ware reden was. — Inmiddels had hy Uria niet kunnen laten ſneuvelen, zonder dat 'er verſcheiden krijgslieden met hem omkwamen. Hy vreesde, dat de Koning zich geweldig vertoornen zoude, wanneer hy hoorde, dat 'er zoo veel manſchap was omgekomen, en dat dit veroorzaekt was, door zich onvoorzichtig na aen de Stadsmuuren te wagen; en dat hy welligt, by het ontvangen van deze tijding, niet eens aen het bevel, omtrent Uria, denken zoude. — Daerom gelastte hy den bode, dat hy 'er, zoodra hy toornigheid by den Koning vernam, aenſtonds moest byvoegen, dat ook Uria geſneuveld ware.

Maer het kon niet nalaten, by den bode, eenige bedenking te veroorzaken, dat Joab hem gelastte, om byzonder melding te maken van Urias dood. Zekerlyk, heeft hy by

(c) Richt. 9: 52, 53.

zich zelven gedacht, ſtelt de Koning zulk een byzonder belang in den braven Uria: maer hoe is het dan te begrijpen, dat des Konings toorn, over het onvoorzichtige van den mislukten aenval op Rabba, dadelyk bedaren zal, zoodra hy hoort, dat Uria onder de geſneuvelden geteld worde? 'er moet zekerlyk iets achter ſchuilen. — Men mag hier opmerken, dat de Voorzienigheid dit alles zoo beſtierd hebbe, opdat Davids zonde allengskens zoude bekend worden.

22. Ende de bode gingh, op Joabs bevel, henen, ende quam in het Koninglyk Paleis, ende gaf David te kennen alles, het welk tot de boodſchap behoorde, daer hem Joab om uytgeſonden hadde.

23. Ende de bode voerde den last van Joab zeer verſtandig uit. Hy ſeyde tot David; Die mannen, die Rabba tegen uwe legermacht verdedigen, hebben eenen uitval gedaen, maer zy zijn ons ſeker te machtigh geweeſt, zy hebben de onzen van de Stad weten te verjagen naer de vlakte; ende zijn tot ons uytgetogen in 't velt, om met ons op de vlakte te ſtrijden: hier waren de onzen gelukkiger, zy hielden ſtand, en noodzaekten de Ammoniten, om weder binnen Rabba te wijken: maer toen heeft de drivt van ons volk het verdorven, wy zijn te digt onder de Stad en onder hun geſchut gekomen, zelvs zijn wy tegen hen aen geweeſt tot aen de deure der poorte.

24. Doe ſchoten de ſchutters van den muer af op uwe knechten, dat 'er van des Konings knechten dootgebleven zijn: ende, het gene mijn heer Joab my gelast heeft, 'er vooral by te voegen, uwe knecht, Uria de Hethiter, is oock doot.

De bode wachtte des Konings toorn en beſtraffing, over den onvoorzichtigen aenval, niet af. Ook gav hy, in zijn verhael, aen de ganſche zaek, eenen anderen draei, en hy liet de tijding van Urias dood, aenſtonds, in zijn bericht invloejen.

25. De verbijsterde David, die anderszins den onvoorzichtigen handel van zijn Bevelhebber ten hoogſten euvel zou hebben opgenomen, kon dit alles nu ligtelyk overzien, daer hem bericht werd, dat Uria van kant ware. Zoo ver was hy heen,

heen, dat hem het fneuvelen van zoo veel menfchen, door hem veroorzaekt, niet aendoet; ja dat hy op nieuw, door een listige boodfchap aen Joab, de zaek voor den bode en anderen bewimpelt; want Doe hy de gemelde tijding ontvangen had, feyde David tot den bode: Keer, met allen fpoed, naer het leger weder, en ftel mijnen Veldheer Joab gerust, over het geleden verlies. Soo fult gy ten dien einde, uit mijnen naem, tot Joab feggen; Laet defe fake niet quaet zijn in uwe oogen. Wees niet neerflachtig over het geleden verlies. De kans van den oorlog is doorgaends wisfelvallig; want het fweert verteert foo wel defen als genen. De beste fneuvelt zoo wel, als de flechtfte. Men heeft den uitflag niet in zijne hand. Houd maer moed, verfterckt en hervat uwen ftrijt tegen de ftadt, ende verftoortfe. Een volgende aenflag zal beter gelukken. Gae henen tot Joab: verfterckt hem alfo, en bemoedig hem, uit mijnen naem, met deze woorden.

Men mag hier vragen: hoe is de inhoud van dien verraderlyken briev, welken David, door Uria, aen Joab gezonden had, bekend geworden, zoodat men denzelven, in deze Gefchiedenis van Davids leven, vindt aengeteekend? Heeft Joab denzelven waereldkundig gemaekt? Dit is niet te denken. — Het is zeer waerfchijnlyk, dat David zelvs naderhand, toen hy tot inkeer gekomen was, den geheelen toedracht van zijne zonde, aen den Propheet Nathan, openhartig beleden hebbe. Ter waerfchouwing van anderen, en ter verheerlyking der Godlyke genade, in de uitdelging van zijne fchuld, ftelde hy vervolgens den LI Pfalm op, en droeg denzelven aen den Opperzangmeester op, om in het Heiligdom gezongen te worden. Hier door werd de geheele zaek, in alle de omftandigheden, ook aen het ganfche volk bekend.

26. Bathfeba kreeg ten eersten bericht, omtrent het fneuvelen van haren man: buiten twijfel echter zoo, dat zy niets wist van de wijze op welke dit befchikt was. Als nu de huyfvrouwe van Uria hoorde, dat haer man Uria doot was, fo droegh fy leet over haren heere. Zy trok de rouwkleederen aen, en droeg dezelve, nae de gewoonte van dien

tijd, zeven dagen. Zy droeg de rouwkleederen, met een vrolyk hart; alleen om aen het gebruik te voldoen, en de oogen van het volk te verblinden: want, door den dood van haren man, was zy bevrijd van de doodſtraf, welke zy, als echtbreekſter, volgens de Godlyke Wet, zou hebben moeten ondergaen; en werd haer zelvs den weg gebaend, om de vrouw van den Koning te worden.

27. Ende als de gewoone tijd van den rouwe was overgegaen, ſondt David henen, ende namſe in ſijn huys, ende ſy wert hem ter vrouwe, ende baerde hem, na verloop van eenigen tijd, eenen ſone. Niemand der Hovelingen en van het volk wist beter, of David had dezen zoon, ſtaende zijn Huwelyk met Bathſeba, by haer verwekt: want het huwelyk was, even in de tweede maend van hare zwangerheid, vertrokken. Doch deſe ſake, die David gedaen hadde, was quaet in de oogen des HEEREN, voor welken niets verborgen is.

By deze zonden van David, en het verhael daervan, moeten wy een weinig denken.

I. Deze zonde van David was allergrouwzaemst. — Hy maekte zich ſchuldig aen overſpel; om het overſpel te bedekken, bezoetelde hy zijn geweten, met onſchuldig bloed; en, onder dit alles, bleev hy verhard en ongevoelig. — Waertoe kan de allerheiligſte mensch vervallen, wanneer hy God vergeet, en bot viert aen de begeerlykheden der verleiding! — De gewijde Geſchiedſchrijver zegt kortelyk, maer nadrukkelyk: *Deze zaek, die David gedaen hadde, was kwaed in de oogen des* HEEREN. Deze zonden worden hier uitvoerig verhaeld, in alle de verzwarende omſtandigheden; men zou derhalven de wetten van waerheid en edelmoedigheid overtreden, wanneer men Davids wangedrag verſchoonen wilde: en deze zonde zal zich, in nog veel afzichtiger gedaente, vertoonen, wanneer men zich herinnert, dat dezelve begaen werd; door eenen Koning van Israël; door eenen man, die van de Schaepskooi genomen, en op den Throon geplaetst was; door eenen man, die, met zoo vele weldaden, overladen

was;

was; door eenen man, die, met zoo vele genadegaven, verwaerdigd was; door eenen man, die enz.

II. Om zeer wijze en gewichtige reden is deze val van David zoo omſtandig aengeteekend.

A. Wy vinden 'er een aenmerkelyk bewijs in, voor de geloovwaerdigheid der Bybelboeken; en dat de Schrijvers getrouw en onpartijdig zijn, in hunne verhalen, zonder de gebreken en wanbedrijven van de grootſte mannen, en meest beroemde heiligen, eenigermate te verbergen of te verkleinen.

B. Ook dient de aenteekening van Davids val by uitnemendheid ter leering en waerſchouwing. — Wy zien 'er onder anderen in; (1). Hoe de ledigheid aenleiding geve tot allerlei boosheid; (2). Hoe ſterk en veel vermogende de kracht der verleiding zy; (3). Hoe wy een wacht moeten zetten voor onze oogen; (4). Hoe, uit de eene zonde, wanneer men dezelve in de beginſelen niet tegengaet, de andere al trapsgewijs geboren worde; (5). Hoe de allerheiligſten, zonder de Godlyke genade, niets vermogen, en in het geheel geene redenen hebben, om zich zelven te verheffen; enz.

HET XII. KAPITTEL.

De overtreding van David wordt bekend, vs. 1-25. — Rabba wordt middelerwijl door Joab ingenomen, vs. 26-31.

ER is, in het ganſche Geſchiedverhael, niets, het welk ons eenigen ſchijn van aenleiding geevt, om te denken, dat David, voor de bevalling van Bathſeba, eenige teekenen van berouw gegeven, en zich afgezonderd hebbe, om, by God, vergeving te zoeken. In tegendeel, hy ſchijnt verhard en ongevoelig geweest en tot zoo lang gebleven te zijn.

1. Dan evenwel, kort na de geboorte van het gemelde kind, gav de HEER, door eenen buitengewoonen weg, aen den ongevoeligen Koning aenleiding, om tot inkeer te komen. Het schijnt, dat hy met den zoon, welken Bathseba hem gebaerd had, ongemeen in zijn schik ware. Maer deze onberedeneerde vreugde werd onverwacht gestoord, door eene zeer merkwaerdige aenspraek, van den toen zeer beroemden Propheet Nathan, des Konings Hovprediker. Ende de HEERE sondt Nathan tot David: Als die, gehoor by den Koning verzocht hebbende, tot hem inquam, seyde hy tot hem eene eigenaertige gelijkenis; recht geschikt, om hem het verfoeilyke van zijn wangedrag onder het oog te brengen. Daer waren, dus begon Nathan, na de gewoone plichtplegingen, te spreken, twee mannen in ééner stadt, d' een rijck ende d' ander arm.

Door dien *rijken man* bedoelde hy David, en door den *armen man* verstond hy Uria; die hoewel een man van aenzien, en een onderbevelhebber in het leger, ver minder was dan de Koning.

2. De rijcke hadde seer veel schapen ende runderen.

Hier oogde Nathan op het aental der wijven en bywijven, welke David onderhield.

3. Maer de arme hadde gantsch niet van vee, dan een eenigh kleyn oylam, dat hy gekocht hadde, ende hadde 't gevoedt, dat het groot geworden was by hem, ende by sijne kinderen te gelijck: het at van sijne bete, ende dronck van sijnen beker, ende sliep in sijnen schoot, ende het was hem als eene dochter.

Hier door bedoelde de Propheet Uria en Bathseba, welke, als de eenige vrouw van Uria, allertederst van hem gelievd werd, en op allerlei wijzen verzorgd van het gene haer gemak en vermaek konde aenbrengen; niet minder dan een herder eene byzondere genegenheid heeft voor zulk een lam, het welk hy van jongs af zelvs, met zeer veel zorg en moeite, heeft opgebracht.

4. Doe nu den rijcken man een wandelaer overquam,

quam, verschoonde hy te nemen van sijne schapen, ende van sijne runderen, om voor den reysenden man, die onverwacht tot hem gekomen was, [*wat*] te bereyden: ende hy nam des armen mans oylam, ende bereydde dat voor den man, die tot hem gekomen was.

Dit zag op de vleeschelyke lust van David, welke hy, niet met zijne eigene wijven, maer met Bathseba boette; de eenige en tederstgelievde Echtgenoot van zijnen getrouwen dienaer Uria.

5. Denkelyk zou Nathan, in zijne gelijkenis, verder zijn voortgegaen, en, uit dit vercierde verhael van eene allertreffendste gebeurtenis, den Koning een voorstel gedaen hebben, over de verongelijking van dien zoo genaemden armen man. — Denkelyk zou hy den Koning de mishandelingen hebben voorgehouden, welke dien armen man, in zijn eigen persoon, waren aengedaen; en hem vertoond hebben, hoe de rijke man den armen ten laetsten van kant maekte, om zich van zijne aenklachten te bevrijden. — Dan zoodra had Nathan de gemelde verongelijkingen van dien armen man niet opgegeven, of David werd dermate, met verontwaerdiging tegen dien rijken man, vervuld, dat hy zich niet wederhouden konde, terstond zijn vonnis over dien ontmenschten verdrukker uit te spreken; zoodat hy Nathan geenen tijd gunde, om zijn verhael te vervolgen. Immers Doe de Propheet den snooden handel van dien zoogenaemden rijken man dus ver had voorgesteld, ontstack Davids toorn seer tegen dien man, vermids hy zich verbeeldde, dat de zaek, welke Nathan verhaelde, zoo letterlyk was voorgevallen: ende hy seyde tot Nathan; [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, de man, die dat gedaen heeft, is een kint des doots.

6. Ende dat oylam sal hy (*a*) viervoudigh wedergeven, daerom dat hy dese sake gedaen, ende om dat hy niet verschoont en heeft, omdat hy alle

(*a*) Exod. 22: 1.

gevoelens van medelijden en edelmoedigheid geheel verbannen heeft.

Volgens de Wet Exod. 22: 1, moest iemand, die een ſchaep geſtolen had, het zelve viervouwig wedergeven. Uit kracht van deze wet, veroordeelde David den rijken man te recht, wegens zijne dievery, tot eene viervouwige wedergaev van het geſtolene. — Dan hy ſpreekt tevens over hem het vonnis des doods uit.

Sommigen denken, dat David dit doodvonnis, in vervoering van zijne gramſchap, hebbe uitgeſproken, wegens de verzwarende omſtandigheden der veronderſtelde dievery. — Mogelyk had een Koning van Israël het recht, om de ſtraf der dievery te verzwaren, wanneer dezelve vergezeld ging, met ſoortgelijke verdrukkingen en wreedheden, als, in het opgegeven geval, onderſteld worden plaets gehad te hebben. — In allen gevalle, het doodvonnis zou allerbillykst geweest zijn, zo David het verder gedrag van dien verdrukker had aengehoord.

Dan, dus doende ſprak David zijn eigen vonnis uit; daer het geval, in alle opzichten, en in vollen nadruk, op hem toepasſelyk was. Hy had zich, niet alleen aen vrouwenroov en overſpel, maer ook tevens aen moord, ſchuldig gemaekt. Hy had zich, wegens zijne allergrouwzaemſte mishandelingen, omtrent Uria, de hoogſte verontwaerdiging van God en menſchen waerdig gemaekt.

Tot nog toe evenwel ſchijnt David in het geheel niet begrepen te hebben, dat hy zelvs die hatelyke verdrukker was, welken de Propheet had afgeteekend. Zoo ver was hy afgedwaeld, dat hy zich zelven niet eerder zag, voordat hy, door de hand van eenen anderen, tot zich zelven gebracht werd.

7. Doe dan des Konings gedachten op eenen anderen ſpeelden, ſeyde Nathan tot David; met eene beſcheidenheid en vrymoedigheid, welke aen eenen Godsgezant paste, die, ter overtuiging van eenen Vorst, gezonden werd: Gy zelvs, mijn Vorst! Gy zijt die man, welken ik bedoelde; die ontmenschte verdrukker, die het eenig ooi-

ooilam van dien armen man genomen hebt. Toen gy over hem het doodvonnis hebt uitgesproken, hebt gy uw eigen vonnis geveld. Daerom Soo seyt de HEERE, de Godt Israëls; die my tot U gezonden heeft, en bevolen u het volgende, uit zijnen naem, aen te zeggen: Ick heb u ten Koningh (*b*) gesalft over Israël, van achter de kudde, heb ik u tot eenen voorganger in Israël gesteld; ende ick heb u uyt Sauls hant geredt, die u zoo aenhoudend en hittig vervolgde.

8. Ende ick heb u uwes heeren huys gegeven, u in de plaets van Saul en in het bezit van zijne goederen en voorrechten gesteld: daer toe heb ik u uwes heeren wijven gegeven in uwen schoot. Door uwe verheffing tot de Koninglyke waerdigheid, hebt gy recht en macht gekregen, om, nae uw welgevallen, te beschikken, over alles, wat Saul bezeten heeft; zelvs over zijne wijven en bywijven, onder welke jonge dochters genoeg waren, om u tot vrouwen te nemen. Ja ick heb u het huys Israëls ende Juda gegeven, de heerschappy over alle de twaelv stammen; zoodat gy alles hadt, het welk gy redelyker wijs hadt kunnen begeeren. Ende indien 't, uwes erachtens, nog te weynigh is, ick soude u alsulcks ende alsulcks daer toedoen, ik ben altoos genegen geweest, en ben het nog, om alle uwe redelyke begeertens te vervullen.

9. Waerom hebt gy [*dan*] het woort des HEEREN veracht, en, door den strafbaersten moedwil, des HEEREN geboden, zoo grouwzaem overtreden, doende dat quaet is in sijne oogen? Gy zelve hebt Uria, den Hethiter, met den sweerde verslagen, toen gy, door uwen verraderlyken briev, bevel gegeven hebt om hem van kant te maken. Zoo hebt gy uwe handen, met onschuldig bloed, bezoeteld; ende sijne huysvrouwe, die als een overspeelster den dood had moeten sterven, hebt gy verschoond, en u ter vrouwe genomen: ende niet alleen hebt gy Uria doen sterven, maer, het gene de misdaed ten

(*b*) 1 Sam. 16: 13.

uiterften verfoeilyk maekt, hem hebt gy met den fweerde der kinderen Ammons dootgeflagen, en hem, door de handen der onbefneden heidenen, doen vallen.

Hoe kon de HEER *zeggen, dat hy zelvs de wijven van Saul in Davids fchoot gegeven had vs.* 8*? Of kan God de veelwijvery goedkeuren en aenmoedigen?*

Maer men dient te weten, dat het oudtijds, en ook nog, by de Oosterfche Volken, de gewoonte was, dat een opvolger op den Throon in het bezit kwam van het ganfche hovgezin, en het geheele vrouwen-getimmer, het welk men thans het *Serail* noemt. Door dit bezit gav de nieuwe Koning eene openlyke vertooning van zijne verkregen oppermacht. Om deze reden was het ook, dat Achitophel, aen Abfolom, den voor zoo ons zoo vreemden raed gav, om tot de bywijven van zijnen Vader in te gaen, en daerdoor aen het volk te vertoonen, dat hy den throon had ingenomen. Kap. 16: 20-23.

Nu had de HEER de veelwijvery van David geenzins goedgekeurd noch aengemoedigd. Alleenlyk liet hy den Koning toe, de gewoonte van zijnen tijd nae te volgen; en deze byzonderheid diende zeer ter verzwaring van Davids fchuld, in het overfpel met Bathfeba.

Dan keeren wy weder tot Nathan, die den Koning, uit Gods naem, de wel verdiende ftraf aenkondigde.

10. Nu dan, het fweert en fal van uwen huyfe niet afwijcken tot in eeuwigheyt: dat is, uw leven lang; daerom dat gy my veracht hebt, ende de huyfvrouwe van Uria, den Hethiter, genomen hebt, dat fy u ter vrouwe zy.

Met deze bedreiging, wilde de Propheet aen David te kennen geven, hoe het zwaerd, ter wedervergelding van het gene hy Uria had aengedaen, zoo lang hy leevde, de fchromelykfte verwoestingen, in zijn huis, en onder zijne kinderen zou aenrichten. — Dit is ook werkelyk vervuld; niet alleen in den binnenlandfchen opftand, welken de oproerige Abfalom verwekte, maer allerbyzonderst in den geweldigen

dood

dood van zijne eigen kinderen Ammon, Abſalom en Adonia; gelijk, uit het vervolg der Geſchiedenis, nader blijken zal.

11. En, vervolgde de Propheet Nathan, Soo ſeyt de HEERE; Siet, de juiste wedervergelding van het gene gy aen Uria, in het overſpel met Bathſeba, hebt aengedaen, zal ook over u komen. Ick ſal quaet over u verwecken uyt uwen eigenen huyſe, ende ſal uwe wijven nemen voor uwe oogen, ende (*c*) ſalſe uwen naeſten, aen iemand van uwe naestbeſtaenden, geven: die ſal by uwe wijven liggen, voor de oogen deſer ſonne. Dit alles zal niet in het verborgene geſchieden, maer in het openbaer, ten aenſchouwe van het ganſche volk.

12. Want gy hebt het in 't verborgen gedaen: maer ick ſal deſe ſake doen voor gantſch Iſraël, ende voor de ſonne.

Dit vonnis is uitgevoerd, door zijnen wederſpannigen zoon Abſalom, die David zijnen Vader, in volgende tijden, naer kroon en ſcepter ſtak; byzonder door het gene dees grouwzame oproermaker, op den raed van Achitophel, pleegde aen zijnes Vaders bywijven. Er word gezegd, dat God deze zaek doen zoude: *Ik zal deze zaek doen* enz. vs. 12. — Inmiddels duide men deze uitdrukking niet ten nadeele van Gods Heiligheid en Rechtvaerdigheid. Meermalen wordt God gezegd een kwaed te doen, voor zoo ver hy het zelve toelaet en wijsfelyk beſtiert. — Dit alles zou God, in den weg van zijne Voorzienigheid, toelaten, en zoodanig beſtieren, dat David daerdoor eene evenredige ſtraf onder ging, ter juiste wedervergelding van het gene hy den braven Uria had aengedaen.

Volgens de Godlyke Wet Lev. 20: 10. moesten beide, de Overſpeler en de Overſpeleres, met den dood, geſtraft worden, en David had het doodvonnis tegen zich zelven geveld; evenwel werd hy, voor zijn perſoon, van de doodſtraf, verſchoond. — Dan men overwege hier het volgende.

(*c*) Deut. 28: 30. 2 Sam. 16: 22.

(1). Het was geene aerdsche Overheid, die hier de straf der echtbrekeren veranderde of verzachtte. God zelvs, de Oppermachtige Insteller van de gemelde Wet, bepaelt de straf van David; en stond het aen God, die by uitnemendheid de Koning was van Israël, niet vry, in de straf van zijnen Stedehouder, zoodanig eene verandering en verzachting te maken, als hy, om wijze redenen, goedvond? (2). Daerenboven heeft de HEER aen David de zichtbaerste blijken gegeven van zijn geducht ongenoegen, in het toezenden van alle die schromelyke onheilen, welke hem hier aengekondigd worden, en hem, geduurende zijnen ganschen verderen leevtijd, by het herdenken van zijne wanbedrijven, de grootste zielensmert veroorzaekt hebben.

13. Nu ontwaekte David, uit zijnen zondenslaep. Nu werd hy, door het gezicht van zijne gruweldaden, en door de aenkondiging van 's HEEREN geduchte verontwaerdiging, dermate getroffen, dat hy het slot van Nathans aenspraek niet langer konde aenhooren. Hy barstte uit, in eene ootmoedige schuldbelijdenis. Doe seyde David tot Nathan; Ick hebbe gesondigt tegen den HEERE: ende Nathan seyde tot David; De HEERE heeft oock uwe sonde wechgenomen, gy en sult niet sterven.

Deze schuldbekentenis van David is wel kort, maer niet te min alleszins oprecht en hartelyk. Hy sprak deze woorden, niet slechts om Nathan te behagen, die, schoon zeer voldaen over 's Konings boetvaerdige tael, hem naderhand nog eene gebeurtenis bedreigde, welke den Koning, ter straffe van zijne misdaden, zoude overkomen, en hem op het gevoeligst treffen; te weten het afsterven van dat kind, het welk hy in overspel gewonnen had, en waermede hy zoo zeer in zijn schik was. — De LIste Psalm is een kennelyk bewijs voor de oprechtheid van zijne bekeering. In dat merkwaerdig lied heeft hy niet alleen zijne boetvaerdigheid betoond; maer ook de schande van zijne overtreding, by alle geslachten, grootmoedig vereeuwigd: zoo om elk, door zijn voorbeeld, van zulke gruwelen afteschrikken, als om te le-

leeren hoe groot des HEEREN schuldvergevende genade zy, als mede, welke de werkzaemheden van het hart moeten zijn, wanneer men zich voor God recht zal verootmoedigen.

Om deze reden was het ook, dat Nathan den boetvaerdigen Koning, met de toezegging van eene genadige schuldvergeving, bemoedigde, zeggende: *De* HEER *heeft ook uwe zonden wechgenomen; gy zult niet sterven*, gelijk gy anders rechtvaerdig verdiend hadt.

14. Nathan voegde 'er evenwel nog eene byzonderheid by. Nochtans, zeide hy, dewijle gy door dese sake de vyanden des HEEREN grootlicks hebt doen lasteren, of immers aenleiding gegeven hebt, dat de omliggende Heidensche volken smadelyk, van Israëls God, zullen spreken, wanneer hun het geval ter oore koomt, en zy bemerken, dat de Koning van Israël zoo weinig achting heeft voor de wetten van den God zijns volks. Daerom sal de HEER oock toonen, dat hy zelvs het gezach van zijne wetten handhaevt, de sone, die u jongstleden, uit het overspel met Bathseba, geboren is, zal den doot sterven.

Deze laetste bedreiging was voor David zeer smertelyk; trouwens elk zou kunnen bemerken, dat hem dit treffend stervgeval overkwam, om zijnen grouwzamen handel, in de zaek van Bathseba. Dusdoende zou de dood van zijnen zoon, hem als het ware in het leven sparen, en voor zijne zonden boeten.

15. Doe nu de Propheet dezen zijnen Godlyken last, met alle getrouwigheid, op eene deftige, aendoenlyke en tevens beleevde wijs had afgelegd, gingh Nathan nae sijn huys, latende den ontaerden Koning, aen zijne eigene overdenkingen, over: ende nauwlyks had hy het Koninglyk Paleis verlaten, of het laetste gedeelte van het vonnis, het welk hy, uit 's HEEREN naem, had uitgesproken, werd aenstonds ter uitvoer gebracht: want de HEERE sloegh het kint, dat de huysvrouwe van Uria David gebaert hadde, dat het seer kranck wert.

16. Ende dit geval bracht David in de grootste ontsteltenis en verlegenheid. Dan David hartelyk naer het leven van het kranke kind wenschende, en hopende dat het laetste

gedeelte van het uitgesproken vonnis niet geheel onherroepelyk ware, vooral wanneer hy zich op het diepst voor God verootmoedigde, en met allen aendrang badt om het leven van zijn kind, zonderde zich af; en sochte Godt in het gebed voor dat kranke jongsken: ende David vastede een vasten, ende gingh in zijne binnenkamer, hy leidde het Koninglyk purper af; ende lagh, in eene zeer boetvaerdige gestalte, den geheelen nacht over op de aerde, of op den grond, zonder iets te gebruiken.

17. Doe maeckten sich de Oudtsten sijnes huyses en zijne voornaemste Hovelingen op tot hem, trachtende hem te bewegen om spijze te nemen, en hem te doen opstaen van der aerden, beklagende den Koning in deze ongelegenheid, en beducht zijnde, dat hy zijne eigene gezondheid zoude benadeelen: maer hy en wilde hunne ernstige verzoeken niet aennemen, hy bleev in zijne boetvaerdige gestalte, ende en at geen broot met hen.

18. Ende evenwel, met dit alles, zijne vernedering was vruchteloos: want het geschiedde op den sevenden dagh, na deszelvs geboorte, en dus, éénen dag voor dat het besneden zou worden, dat het kint sterf: ende Davids knechten vreesden hem aen te seggen, dat het kint doot was; denkende, dat hy, zoo bitterlyk bedroevd zijnde, terwijl het kind nog leevde, nog veel troosteloozer wezen zoude, wanneer hy vernam, dat het gestorven was: want sy seyden tot elkander, Siet, als het kint nogh levendigh was, spraken wy tot hem, om hem op te beuren, maer hy en hoorde nae onser stemme niet, hoe sullen wy dan tot hem seggen durven, Het kint is doot? want het mochte quaet doen, en hem, in zijne gezondheid, benadeelen.

19. Maer David sagh, dat sijne knechten onder elkander mompelden; so merckte David aenstonds wat 'er gaende was. Hy vraegde, of het kind reeds gestorven ware? en toen konden zy het niet langer verbergen, dat het kint doot was: dies seyde David tot sijne knechten, Is het kint doot? ende sy seyden, 't Is doot.

20. Doe

20. Doe hy vernomen had, dat het kind dood was, ſtond David aenſtonds op van der aerde, ende wieſch, ende ſalfde ſich, ende veranderde ſijne kleedinge, hy leidde het rouwgewaed af, en kleedde zich weder in het Vorstelyk purper, ende gingh in het huys des HEEREN, dat is in den Tabernakel, waerin de Ark des HEEREN bewaerd werd; ende badt aen, verheerlykende God, wegens zijne heiligheid en rechtvaerdigheid, aen den eenen, maer ook wegens de uitnemende grootheid van zijne ſchuldvergevende genade, aen den anderen kant: en daer na, na het verrichten van deze plechtige Godsdienst-oeffening, quam hy weder in ſijn huys, ende eyſchte [*broot*], ende ſy ſetteden hem broot voor, ende hy at.

21. So ſeyden ſijne knechten tot hem; Wat is dit voor een vreemd en onbegrijpelyk dingh, dat gy gedaen hebt? Om des levendigen kindes wille hebt gy gevaſt ende geweent, maer na dat het kint geſtorven is, zijt gy opgeſtaen, ende hebt broot gegeten.

22. Ende hy ſeyde; Als het kint nogh leefde, heb ick gevaſt ende geweent: want ick ſeyde, Wie weet, de HEERE ſoude my mogen genadigh zijn, dat het kint levendigh bleve.

23. Maer nu is 't doot. Het is Gods heilige wil geweest, my van dat gelievde pand te beroven. God heeft 'er wijze en rechtvaerdige redenen toe gehad, en in dezelve moet en wil ik berusten; waerom ſoud' ick nu vaſten? dit zou eer een blijk van ſtille murmureering tegen God wezen. Ook zijn nu alle gebeden vruchteloos. Of Sal ick hem, door mijn aenhoudend vasten en bidden, nogh uit den ſtaet des doods konnen wederhalen? Zulk een wonderwerk kan ik niet verwachten. Het eenige, waermede ik my vertroosten kan, is dit: Ick ſal wel tot hem gaen, en hem, in het volgend leven, wedervinden, maer hy en ſal tot my hier op aerde niet wederkomen.

Maer wat bewoog David, om zoo veel belang te ſtellen, in het leven van dit kind?

Men zou welligt denken, dit zelvde kind zou hem, zoo lang het leevde, tot een ſprekend verwijt gediend hebben, van zijne ſchandelyke vermenging met Bathſeba, ten koste des levens van haren braven en wettigen man Uria: zoodat hy geene redenen ſcheen te hebben, om naer het leven van dit kind zoo zeer te wenſchen. — Dan men neme het volgende in aenmerking.

A. De boetvaerdige David betoonde, door zijne zeer treffende aendoening, over de doodelyke ziekte van dit kind, dat hy gevoelig getroffen was, over zijn eigen wanbedrijv, het welk de oorzaek was der krankheid van dit kind, het welk als om zijne zonden ſterven moest.

B. Hy beminde Bathſeba zeer, die niet minder, dan hy zelvs, over het lot van dit kind, was aengedaen, en byzondere redenen had, om naer het leven van hetzelve te wenſchen. Nae alle waerſchijnlykheid dacht zy, dat, wanneer dit kind kwam te ſterven, de genegenheid van David omtrent haer verminderen, en hy haer ten eenemael verlaten zoude. — De lievde tot Bathſeba, welke hy zoo bitterlyk had hooren kermen, zal den Koning des te meer opgewekt hebben, om naer het leven van het kind te verlangen.

C. Na den dood van het kind, weende hy niet langer; omdat dit een ongeloovig morren tegen het rechtvaerdig beſtier van Gods Voorzienigheid zou hebben ingeſloten. — Het is waer, over den dood van andere kinderen, heeft David bitterlyk geweend, byzonder over den dood van den wederſpannigen Abſalom. Dan, ten aenzien van ſommigen, weende hy, omdat de burgerſtaet, by hunnen dood, zeer veel verloor; en vooral bejammerde hy den dood van Abſalom, omdat die in zijne zonden was afgeſneden.

24. Maer hoe bedaerd de Koning zich, na het afſterven van

van dit kind, gedragen mogt, Bathſeba was, om de gemelde redenen, daerover bitterlyk bedroevd. Doch Davids hart was al te ſterk aen haer verbonden, om haer te verlaten, of zijne genegenheid te ontzeggen. Ook lag 'er, in het leven, het welk niet alleen aen David, maer ook aen Bathſeba, geſchonken werd, een genoegzaem bewijs, dat God haer, zoo wel als hem, de ſchuld vergeven had. Trouwens dit is, in het vervolg, nog duidelyker gebleken, in de geboorte van haren zoon Salomo, aen welken de HEER den throon van David verzekerde. Daer na dan trooſtede David ſijne huyſvrouwe Bathſeba, ende nadat hare droevheid gelenigd was, gingh tot haer in, ende lagh by haer, verklarende daer mede, dat hy niets minder dan een voornemen had, om haer te verlaten: Ende ſy (*d*) baerde hem vervolgens eenen ſone, wiens (*e*) naem hy noemde Salomo, dat is *Vreedzame*, *een man der ruste*; ende de HEERE hadde hem lief; van zijne vroegſte jeugd af, was hy een begenadigd gunsteling des HEEREN.

25. Ende daerom ſondt de Koning, in vervolg van tijd, ter bevordering van eene goede opvoeding, dezen zijnen zoon henen tot Nathan, opdat hy door de hant en onder het opzicht des gemelden Propheten Nathans, zou opgebracht worden, in de kennis en in de vreeze des HEEREN; ende hy noemde, op Gods bevel, hem door Nathan bekend gemaekt, ſijnen name Jedid-Jah, om des HEEREN wille, om de zonderlinge lievde, welke de HEER dit kind toedroeg: want *Jedid-Jah*, beteekent eenen *beminden des* HEEREN.

(*d*) Matth. 1: 6. (*e*) 1 Chron. 22: 9.

Na dit uitvoerig bericht van Davids val en bekeering, vat de Geschiedschrijver den draed van zijn verhael weder op, het welk hy Kap. 11: 2. had afgebroken. Hy bericht ons vervolgens, hoe het, met het belegeren van Rabba, de hoofdstad der Ammoniten, zy afgeloopen.

26. (*f*) Joab nu, nadat hy eenmael, door de bezetting van Rabba, met verlies van Uria en verscheidene uit de beste manschap, was afgeslagen, had, op het voorheen gemelde aenschrijven van den Koning, het beleg, met nieuwen moed, voortgezet, en krijgde tegen Rabba der kinderen Ammons: ende wel met een zeer gelukkig gevolg: want hy nam de Koninckicke stadt in.

Men moet dit niet verstaen, van de werkelyke inneming der Stad: want het zal ons, uit vs. 28, blijken, dat Joab de eer daervan aen David wilde overlaten; maer dat Joab het zoo ver, met het beleg van deze Stad, gebracht had, dat zy welhaest zoude genoodzaekt zijn, onder 's Konings wapenen te bukken, zo dezelve mogt goedvinden, het beleg, in eigen persoon, met eenige manschap, te ondersteunen.

27. Doe hy dan zoo ver gevorderd was, sondt Joab boden tot David, ende seyde; Ick hebbe gekrijgt tegen Rabba, oock heb ick, onder andere voordeelen, de waterstadt ingenomen, my weten meester te maken van de waterleidingen, en dus den belegerden allen toevoer van water afgesneden; zoodat zy eerlang, door gebrek, zullen genoodzaekt zijn, de Stad over te geven.

Wy hebben hier het bericht van Josephus gevolgd, *Antiq. Jud.* l. 7. c. 7.

28. So versamelt gy nu het overige des volcks, koom in eigen persoon, ende belegert de stadt, ende neemtse in: op dat niet, so ick de stadt soude innemen, mijn naem over haer uytgeroepen worde, en my de eer der overwinning worde toegeschreven, welke ik lievst aen den Koning zelven wil overlaten.

29. Doe

(*f*) 1 Chron. 20: 1. &c.

29. Doe verſamelde David al dat volck, ende toogh nae Rabba: ende hy krijgde tegen haer, ende namſe in.

Dit overmeesteren van Rabba is geſchied, niet lang na den dood van den ongelukkigen Uria, toen de Koning Bathſeba ter vrouwe genomen had. — Wy zien ook hier uit, dat 'er, toen ter tijd, geene de minste beginſelen van boetvaerdigheid, by den verbijſterden Vorst, plaets hadden; daer hy zich, door Joab, dermate tot hoogmoed liet vervoeren, om eene Stad, in perſoon, in te nemen, welker naem, en nog veel meer welker gezicht, hem de grouwzaemheid van zijn wangedrag had moeten verwijten.

30. (g) Ende toen hy de Stad ingenomen, en zich van den perſoon des Ammonitiſchen Konings meester gemaekt had, nam hy de kroone hares Konings van ſijnen hoofde af, welcker gewichte was een talent gouts, met edel geſteente, ende ſy wert op Davids hooft [*geſett:*] oock voerde hy uyt eenen ſeer grooten roof der ſtadt.

Men vraegt, hoe David eene kroon, welker gewicht een talent gouds was, op zijn hoofd kon dragen.

In de lijst der *maten en munten*, welke in den Bijbel voorkomen, die in het *tweede Deel* van dit werk, in de *Inleiding* tot het Boek EXODUS geplaetst is, bl. XLV, hebben wy gezegd, dat een *talent gewicht* moet gerekend worden, op 172 Mark, nu is een Mark een halv Pond, zoodat een Talent 86 Ponden uitmaekt. — Anderen evenwel rekenen een Talent op 125 of 130 Ponden.

Maer, al rekent men een Talent op 86 Ponden; een gouden kroon van dat gewicht kon David zekerlyk niet op zijn hoofd torſchen. — Sommigen zijn daerom op de gedachten gekomen, dat men het woord *gewicht* hier voor de waerdy kan nemen, zoodat de kroon, te gelijk met de edele ge-

(g) 1 Chron. 20: 2.

fteentens, welke haer vercierden, de waerdy van een talent goud zoude gehad hebben.

Dan men kan zeer wel by onze vertaling blijven, en de zaek zoo begrijpen, dat deze zware kroon zy vastgemaekt geweest, aen het gehemelte van den Throon des Ammonitischen Konings, zoodat zy, op eenen bekwamen afftand, boven zijn hoofd hing, en dat de kroon, na de bemachtiging van Rabba, op dezelvde wijs, boven het hoofd van David gefteld zy.

31. (*h*) Het volck nu, dat daer in Rabba was maekte David krijgsgevangen, daerna voerde hy het zelve ter Stad uyt, ende leyde 't onder zagen, ende onder yfere dorfchwagens, ende onder yfere bijlen, ende deedfe door den tichel-oven doorgaen; Ende alfoo deed' hy aen alle de mindere fteden der kinderen Ammons: denkelyk heeft hy ook den fnooden Koning laten dooden, en deszelvs Broeder Sobi tot Gouverneur der Stad gefteld, als blijkt uit Kap. 17: 27. daer na keerde David, ende al 't volck, weder nae Jerufalem, alwaer hy kort daerna tot inkeer kwam, over zijnen grouwzamen handel, in de zaek van Bathfeba, gelijk in het voorige verhaeld is.

Het ongeloov heeft zeer gefchreeuwd, over de onmenfchelyke wreedheden, welke David aen den Ammoniten gepleegd heeft.

David heeft, langs dezen weg, de fmaedheden willen wreken, welke de Ammoniten, tegen het bekende recht der volken, zijnen gezanten hadden aengedaen. Deze gezanten verbeeldden den perfoon van den Koning zelven, en derhalven moest de gemelde fmaedheid gerekend worden David en de ganfche natie te zijn aengedaen. David moest daerom ook deze mishandeling aen den Koning en de ganfche natie der Ammoniten wreken.

Maer was deze handelwijs evenwel niet al te geftreng? waren de wreedheden niet t' eenemael onmenfchelyk?

A. Som-

(*h*) 1 Chron. 20: 3.

A. Sommige Uitleggers behouden onze Vertaling; en merken, over deze handelwijs aen, dat David, in dit geval, volgens de wet der wedervergelding, zy te werk gegaen. Men meent namelyk, dat de Ammoniten gewoon waren, hunne krijgsgevangenen, op foortgelijke wijzen te pijnigen en wredelyk ter dood te brengen; en dat dit den overwinnenden Koning bewogen hebbe, om de Ammoniten die wreedheden betaeld te zetten, welke zy zoo menigmael aen anderen gepleegd hadden, als ook hunne verfoejelyke afgodery met hunnen Moloch of Malcham; gelijk eenige dezer uitleggers den tichel-oven, voor den oven van Malcham nemen. — Althans, dat de Ammoniten onverbiddelyke wreedaerts waren, is, uit de gewijde Gefchiedenis, genoeg bekend. De Israëliten zelve hebben het meermalen ondervonden. Toen de inwooners van Jabes in Gilead zich, aen den Ammoniten overgaven, wilden zy hun het leven niet fchenken, dan op die onmenfchelyke voorwaerde, dat zy zich elk het rechter oog lieten uitfteken 1 Sam. 11: 2. Ook lezen wy Amos 1: 13. dat zy de zwangere vrouwen der Israëliten opfneden, om, door dit allerwreedaertigst middel, de uitbreiding van hun geflacht te verhinderen.

Maer moest David daerom zulke onmenfchelyke voorbeelden naevolgen? Kan zijne wreedheid daermede gebillykt worden? — De Ammoniten hadden David, op de hoogstgaende wijs, beleedigd. Zy konden zich niet beklagen, dat zy al te ftreng behandeld wierden: want zy ondergingen die zelvde folteringen, welke zy den Israëliten zouden hebben aengedaen, wanneer deze in hunne handen gevallen waren. Voor het overige houde men wel in het oog, dat foortgelijke vergeldingen oudtijds, zelfs by de meest befchaevde volken, in gebruik waren.

Maer, zal men aenhouden, men moet David niet eenvouwig befchouwen, als den gebiedenden Koning van eene befchaevde Natie, maer als een man naer Gods hart: zou men dergelijke wreedheden verwachten van eenen Vorst, die, van zijne heiligheid en Godsvrucht, zoo grootelyks geroemd wordt? — Wanneer men, by onze vertaling, blijven wil, kan ik voor my niet ontkennen,

dat David niet, van wreedheid, kunne worden vrygepleit; hy had de Ammoniten, door eene zachtere behandeling, moeten beschamen. Trouwens, David heeft dan dit alles gedaen op dien tijd, toen zijn hart, na het begaen van de zonde met Bathseba, ongevoelig was, toen Gods zachtmoedige Geest van hem was afgeweken.

B. Dan, men kan deze geheele tegenwerping ten eenemael affnijden, door eene andere vertaling der oorsprongelyke woorden van vs. 31, en dezelve, op volgende wijs, overzetten: *Hy bragt de inwooners van Rabba voort en stelde se aen de zaeg, en aen de yzermijnen, en aen de bijlen, en bragt ze over naer de tichel-ovens*, om kalk en steen te maken. — Er zal derhalven niets anders door te kennen gegeven worden, dan dat David de krijgsgevangene Ammoniten tot slaven maekte, en hen gebruikte tot het verrichten van den zwaersten arbeid.

Deze uitlegging neemt allen schijn van wreedheid wech; zy stemt volkomen overeen, met de oorsprongelyke woorden, en wordt bevestigd, door de gelijkluidende plaets 1 Chron. 20: 3, welke dus moest gelezen worden: *David voerde ook het volk uit, dat daerin was, en hy zaegdese*, eigenlyk staet 'er, HY DEEDZE ZAGEN *met der zage, en* werken *met yzeren dorschwagens*, of in de mijnen, en *met bijlen.*

Ook wordt deze uitlegging nog gesterkt, door de geschiedenis zelve. *Alzoo* staet 'er vs. 31. *deed hy aen alle de steden der kinderen Ammons.* Dit kan zekerlyk niet verstaen worden, van het ombrengen, door uitgezochte middelen van wreedheid; want dan zou het gansche volk der Ammoniten zijn uitgeroeid. Maer het vervolg der geschiedenis leert duidelyk, dat Rabba, weinige jaren, na de gemelde verovering, bewoond was, zie Kap. 17: 28, 29. — Dit laet zich zeer wel verklaren, wanneer men de zaek zoo begrijpt; dat David de Ammoniten cijnsbaer gemaekt, en de krijgsknechten, die hy in de wapenen vond, gevangen met zich genomen, en, tot den zwaersten arbeid, gebruikt hebbe.

HET

HET XIII. KAPITTEL.

Er zijn Koning David veelerlei verdrietelykheden overgekomen, tot eene rechtmatige ſtraf van zijne zonde, in de zaek van Bathſeba. De eerste was de bloedſchande van zijnen zoon Amnon, met zijne dochter Thamar vs. 1 - 12, *hierop volgde het vermoorden van den gemelden Amnon, door zijnen broeder Abſalom vs.* 23 - 39.

HEt verlies van den zoon, welken David by Bathſeba, in overſpel, geteeld had, was het eerste onheil, het welk hem overkwam, tot eene ſtraf van de gemelde misdaed. Maer daerenboven had Nathan hem verſcheidene onheilen bedreigd, welke hem, van zeer naby, in zijn huis en huisgezin, treffen zouden.

1. Ende het duurde niet lang, of deze bedreiging werd zichtbaer vervuld: want het geſchiedde niet lang daer na, dat Amnon, de eerstgebooren zoon van David, zich verliep in verfoeilyke bloedſchande, met zijne Zuster Thamar, en daeruit werden zeer vele rampen geboren, welke de Regeering van David, tot op het laetst toe, ontrust en beroerd hebben. De bron van alle deze ongelukken was gelegen, in de onkuiſche en bloedſchandige lievdedrivt van den gemelden Amnon. Alſo Abſalom, Davids ſone, die hem, uit Maacha, de dochter van Koning Thalmai, geboren was, eene ſchoone ſuſter hadde, welcker naem was Thamar, zijnde, met Abſalom, uit de gemelde Maacha, geboren, zoo geſchiedde het dat Amnon, Davids ſone uit Ahinoam, haer lief kreegh. Hy werd ſnoorlyk verlievd, op de gemelde Thamar; maer vermids zy zijne halve Zuster was, kon hy haer niet ter vrouwe nemen.

2. Ende Amnon was benaeuwt en als in banden geperst; door de onreine drivt, die hem nacht en dag pijnig-

de, en dat tot kranck wordens toe, zoodat hy ten eenemael kwijnde, om ſijner ſuſter Thamars wille, want ſy was eene ſchoone maegt, en zy werd daerom nauwkeurig gadeſlagen. Volgens de gewoonte van dien tijd was zy, van de dagelykſche verkeering afgeſcheiden, houdende haer verblijv, in een afzonderlyk vertrek van het Paleis; ſo dat het in Amnons oogen ſwaer en zeer moeilyk was, haer yets te doen, waerdoor hy zijne onreine lusten voldoen konde.

Omdat Thamar zijne halve Zuster was, kon hy haer, volgens de Godlyke Wet, niet ten Huwelyk nemen; en vermids zy van de gewoone verkeering was afgeſcheiden, zag hy ook geenen kans, om op eene ontuchtige wijs, met haer te verkeeren.

3. Doch Amnon hadde eenen gemeenzamen en vertrouwden vrient, wiens naem was Jonadab, een ſone van Simea, Davids broeder: derhalven was David de Oom van den gemelden Jonadab, en dees was een volle neev van Amnon. Ende Jonadab was een ſeer wijs, een zeer ſchrander en doorzichtig man, die tot alles raed wist, goed of kwaed.

4. Die Jonadab, ziende dat zijn neev Amnon van dag tot dag verviel; ſeyde tot hem; Waerom zijt gy van morgen tot morgen ſoo mager! Het is als of gy uitteert van verdriet! waerom kwelt gy u, gy Konings ſone, die alles hebt, het welk gy zoudt kunnen wenſchen en verlangen? Waer hapert het aen? en ſult gy 't my, uwen vertrouwden vriend, niet te kennen geven? Doe ſeyde Amnon tot hem; Ick hebbe Thamar, mijns broeders Abſaloms ſuſter, lief. Ik ben ſmoorlyk verlievd, op mijne halve Zuster Thamar; en ik zie geenen kans, om mijne lusten, op eene wettige of onwettige wijs, te boeten. Weet gy my hierin raed te geven en te helpen?

5. Ende Jonadab ſeyde tot hem; Legt u op uwen leger, ende maeckt u kranck: Deze vertooning zult gy zeer gemakkelyk maken kunnen, omdat gy reeds geweldig vervallen zijt. Er is geen twijffel aen, of de Koning zal u, zoodra hy uwe ongeſteldheid verneemt, aenſtonds be-

bezoeken; als dan uwe vader ſal komen om u te ſien, en u vraegt, of 'er ook iets zy, het welk ter uwer verkwikking, ſtrekken kan, ſo ſult gy tot hem ſeggen; Dat doch mijne ſuſter Thamar kome, datſe my met broot ſpijſige, ende de ſpijſe voor mijne oogen toemake, op dat ick het aenſie, ende van hare hant ete. Dit verzoek zal de Koning zekerlyk toeſtaen, en dan zult gy gelegenheid hebben, om Thamar uwe lievde te kennen te geven.

Beſchouwen wy dezen raed van Jonadab wat meer van naby.

David was de Oom van Jonadab. — Het is ons daerom zoo voorgekomen, dat hy, door dezen raed, voor Amnon den weg niet hebbe willen banen, om Thamar bloedſchandig te misbruiken, gelijk Amnon naderhand gedaen heeft. Hy ſchijnt gedacht te hebben, dat de Koning wel in het Huwelyk van Amnon en Thamar bewilligen zoude, hoe zeer het tegen de Godlyke Wet ſtrijden mogt; wanneer hy vernam, dat Amnon zijne halve Zuster tot wederlievde had weten te bewegen. Of zo hy al vermoedde, dat Amnon van de gemelde gelegenheid, een ontuchtig misbruik maken zoude, ſchijnt hy verwacht te hebben, dat de lievde van Amnon beſtendig wezen zoude; en dat de Koning zich zoude genoodzaekt vinden, het Huwelyk, hoe ongaern ook, toe te ſtaen, om de bloedſchandige vermenging geheim te houden.

Hoe het ook wezen moge, dit is ondertusſchen zeker, dat de raed van Jonadab ten uiterſten boos ware. Daerdoor werd de vuile drivt van Amnon gekoesterd. Had hy zich, als een waer vriend van Amnon, willen gedragen, dan had hy niets moeten onbeproevd laten, om hem aen te ſpooren, dat hy zijne ſtrafwaerdige drivten tegenſtond en beteugelde.

Volgens dezen raed, zou men den Koning verzoeken, dat Thamar eenige ſpijzen voor Amnon, in de tegenwoordigheid van dezen gewaenden kranken, mogt toebereiden. — Dit luidt zeer vreemd in onze ooren. Maer, in de oude tijden,

bemoeiden zich vrouwen van den eersten rang, met de keuken; en de Reizigers verzekeren ons, dat deze gewoonte, zelvs nog ten huidigen dage, by de grootste Vorsten, in het Oosten, plaets hebbe.

6. Amnon dan volgde de raedgeving van Jonadab, welke hem by uitnemendheid behaegde. Hy leyde sich op zijn bedde, ende maeckte sich kranck: Doe nu de Koningh van deze zoogenaemde krankheid zijnes eerstgeboornen zoons bericht ontvangen had, quam hy spoedig, om hem te sien, en te vragen, of hy ook iets wist uittedenken, het welk ter zijner verfrisfching zoude kunnen dienen. Doe seyde Amnon tot den Koningh; Dat doch mijne suster Thamar kome, dat sy twee koeckskens voor mijne oogen toemake, ende ick van hare hant ete: ik heb trek naer gebak, en het zou my zonderling aengenaem zijn, dat mijne halve Zuster Thamar het, in mijne tegenwoordigheid, mogt gereed maken. Ik word zeer wel gediend, maer het zou my zeer verkwikken, als Thamar mijne Zuster my mogt oppasfen.

7. Doe sondt David, die zeer wel wist, dat men den zieken wat moest te gemoet komen, en in het geheel geen kwaed vermoedde, aenstonds eenen bedienden henen tot Thamar in 't huys, in dat afzonderlyk vertrek, alwaer zy haer verblijv hield, seggende, uit 's Konings naem: Uw Broeder Amnon is ziek, en hy begeert dat gy hem zult oppasfen; Gaet doch henen in 't huys of vertrek uwes broeders Amnons, ende maeckt hem eene spijse.

8. Ende Thamar gehoorzaemde het bevel van den Koning haren Vader. Zy gingh aenstonds henen in 't huys haers broeders Amnons, in het vertrek alwaer de gewaende kranke te bedde lag (hy nu was nederliggende). Zoodra Thamar was binnen getreden, deed Amnon een verhael van zijne voorgewende ziekte, hy verklaerde zijne blijdschap over de tegenwoordigheid van zijne Zuster, en verzogt haer, eenig gebak, voor hem, in zijne tegenwoordigheid, toe te bereiden: ende sy voldeed gereedelyk aen

zijn

zijn verzoek, zy nam deegh, ende kneedde 't, ende maeckte koeckſkens toe voor ſijne oogen, ende bieck de koeckſkens.

9. Ende ſy nam eene panne, ende gootſe uyt voor ſijn aengeſichte; maer hy weygerde te eten, zeggende zoo krank te zijn, dat hy 'er in het geheel geen trek toe had, hoe veel hy 'er zich van verbeeld had. Ende Amnon ſeyde daerop, als of hy wat rusten wilde: Doet alle man van my uytgaen, ik zal zien of ik wat ſlapen kan, dat mijne Zuster alleen my gezelſchap houde; ende alle man gingh van hem uyt.

10. Doe alle de bedienden vertrokken waren ſeyde Amnon tot Thamar, die het gebak reeds had laten wechzetten; Brengt de ſpijſe weder in de kamer, dat ick van uwe hant ete: toen de knechten my het gebak toedienden, had ik 'er geen trek toe, maer, my dunkt, het zou my beter ſmaken, wanneer gy het my overhandigde. So dra zy dit verzoek gehoord had, nam Thamar de koeckſkens, die ſy gemaeckt hadde, ende brachtſe haren broeder Amnon in de kamer, zy ging voor zijn bedde ſtaen, om hem het gebak toe te dienen.

Thamar had in het geheel geen kwaed vermoeden, en handelt hier, met die gemeenſchap, welke den naesten bloedverwanten eigen is. Zy beſchouwde het verzoek van Amnon, als eene grilligheid, welke men aen de gemelyke geſteldheid der kranken moet toegeven.

11. Maer wel dra ondervond zy, welk eene ſtrafwaerdige zaek Amnon bedoelde. Als ſyſe nu tot hem naeby brachte, dat hy ate, en met het gebak voor zijn bedde ſtond, ſo greep hy haer met geweld aen, ende ſeyde tot haer; Komt, ligt by my, mijne ſuſter.

12. Maer ſy verzette zich tegen zijn allerſchandelykst voornemen, met alle haer macht; en ſeyde tot hem; Doe my toch zulk eene ſchromelyke mishandeling niet aen: mijn broeder, en verkracht my niet, want alſoo en doet men niet in Iſraël: Dit is immers, volgens de Godlyke Wet, ten ſtrengſten verboden, en doet deſe dwaeſheyt begae toch zulk eene verfoeilyke ſchendaed niet.

13. Want ick, waer henen ſoud' ick mijne ſchande brengen? ik zou het voorwerp der algemeene verſmading worden: ende gy, daer gy de eerstgeboren zoon zijt van Israëls Koning, gy ſoudt zijn, als een der dwaſen in Iſraël: Gy zoudt, van het ganſche volk, als een eerlooze deugniet, veracht worden. Zijt gy op my verlievt, gy kunt immers uw oogmerk, langs eerlyke wegen, bereiken, ſo ſpreeckt doch nu tot den Koningh; want hy en ſal my van u niet onthouden, en uw verzoek, om my ten Huwelyk te hebben, geenzins afſlaen.

Thamar gedroeg zich, in deze ontzettende oogenblikken, gelijk het eene eerbare dochter betaemt. Zy betoonde, dat zy geheel afkeerig was van alle onreinigheid. Zy poogde haren broeder, met gepaste redenen, van zijne eerlooze onderneming aftetrekken. Zelvs maekte de nood haer welſprekende, parende, in hare redenen, bedachtzaemheid met lievde voor hare eer, en te gelijk voor die van Amnon.

Maer de raed, welken zy aen Amnon gav, hy zoude den Koning verzoeken, dat zy te zamen in het Huwelyk mogten vereenigd worden; deze raed was blijkbaer ſtrijdig met de Godlyke Wet, volgens welke alle bloedſchandige Huwelyken volſtrekt verboden waren. — Zou Thamar van deze wet onkundig geweest zijn? dit is in het geheel niet te denken. Misſchien heeft zy gedacht, dat de Koning de macht had, om, in dit geval, ontſlag te verleenen. — Voor het naest zouden wy het zoo begrijpen, dat zy deze woorden, in de uiterſte ontſteltenis, geſproken hebbe; hopende dat zy daerdoor haren onbeſuisden broeder, die haer al vast met geweld aen zijn verfoeilyk ontwerp zogt dienstbaer te maken, ware het mogelyk, tot reden zou brengen.

14. Doch hoe Thamar bad en ſchreeuwde, en allen mogelyken tegenſtand boodt, het mogt alles niet baten, hy en wilde nae hare ſtemme, naer afmaningen en verzoeken niet hooren: maer ſtercker zijnde dan ſy, ſo verkrachtede hy haer, ende lagh by haer.

15. En zoodra had Amnon zijne onreine lusten niet geboet; of zijne lievde was geheel uitgedoovd, en werd in haet en afkeer veranderd: want daer na, na deze bloedſchan-

dige verkrachting, hatede haer Amnon met eenen seer grooten haet, want de onredelyke haet, daer mede hy haer hatede, was grooter dan de onkuische liefde, daer mede hy haer hadde lief gehadt: ende Amnon konde het voorwerp, het welk hem, met bittere klachten en tranen, en zelvs met hare tegenwoordigheid, het grouwzame van zijn wangedrag geduurig verweet, niet langer voor zijne oogen dulden; hy seyde daerom tot haer; Maeckt u op, gaet wech, dat gy uit mijn gezicht koomt.

Er zijn meer voorbeelden van, dat, uit het boeten van onreine lusten, haet en afkeer geboren wordt. Hiertoe zullen de onwil, de tegenkantingen, de tranen, en verwijtingen van Thamar hebben medegewerkt. — Voords zal 'er een rechtvaerdig oordeel van verharding en verblinding zijn bygekomen.

Thamar bleev, in diepe treurigheid gedompeld, aen hare tranen en klachten den losfen teugel vierende, als eene weerloze, op Amnons leger liggen. Toen Amnon haer op eenen norschen toon gebood, zich uit zijn gezicht wech te maken, verzette zy zich, met kracht van redenen, tegen deze beestachtige behandeling, die nog meer onteerende was dan de eerste.

16. Doe seyde sy tot hem; Daer en zijn geene oorsaken om my uyt te drijven; dit quaet soude grooter zijn dan het ander, dat gy by my gedaen hebt. Zy wilde 'er mede zeggen: „ Ik zie geene redenen, „ om wech te gaen. In tegendeel, de onverdraeglyke mis- „ handeling, welke gy my hebt aengedaen, vordert, dat gy, „ met my, op middelen bedacht zijt, om mijne eer, zoo „ veel mogelyk, te herstellen. Wie zou zulk eene nimmer „ gehoorde mishandeling, van eenen broeder, verwachten „ kunnen!" In de uiterste verwarring van gedachten, verklaert zy wijders, zeer afgebroken, dat de laetste mishandeling, waerdoor hy haer, met verachting, wechjoeg, en aen haer alleen de gevolgen overliet van het gene 'er gebeurd was, in de omstandigheden, in welke zy thans verkeerde, nog grooter en onverdraeglyker ware, dan de verkrachting

zelve. Indedaed Amnon toonde, in het laetfte geval, nog ruim zoo duidelyk als in het eerste, dat hy een eerlooze fchurk was, die alle beginfelen van braevheid geheel had afgelegd. Maer hoe Thamar ook weenen en klagen mogt; hy en wilde nae haer niet hooren.

17. Ende toen hy zag, dat Thamar niet wilde wechgaen, riep hy fijnen jongen, die hem diende, ende feyde; Drijft nu defe, zoo verachtelyk fprak hy van haer, als of zy geen naem waerdig was, *drijvt deze* van my uyt nae buyten dit vertrek, ende grendelt de deure achter haer toe, om haer het wederkeeren te beletten.

18. Dit ontaerte bevel werd, door den lijvknecht, aenftonds ter uitvoer gebracht. Thamar ging henen, bitterlyk bedroevd, en zich fchamende over het gene 'er gebeurd was. Hiervan gav zy de toenmaels gebruikelyke teekenen, in hare houding en kleeding, Sy nu hadde eenen veelverwigen rock aen; want alfoo werden des Konings dochteren, die maegden waren, met mantels gekleedt. Dit was het cierkleed der Koninglyke Princesfen, waerdoor zy, boven de dochteren der Rijksgrooten, uitmunten. Dan dit Koninglyk gewaed wederhield den kamer-dienaer van Amnon niet, om haer, uit het vertrek, wech te jagen, ende fijn dienaer brachtfe, met geweld en tegen haren wil, uyt tot buyten, ende grendelde de deure achter haer toe.

19. Doe nam Thamar affche op haer hooft, ende fcheurde den veelverwigen rock, dien fy aen hadde, om daerdoor hare droevheid uit te drukken: ende fy leyde hare hant op haer hooft, zy bedekte haer aengezicht, van fchaemte, met hare hand, ende gingh vaft henen, door de gaenderyen van het Koninglyk Paleis, naer het vertrek van haren vollen broeder Abfalom, om hem haer leed te klagen, ende inmiddels kreet zy, en weende bitterlyk.

20. Ende haer broeder Abfalom, de bittere droevheid van zijne Zuster ziende, begreep al fchielyk, wat 'er gebeurd was. Ook wist hy, dat Thamar door den Koning gezonden was, om Amnon, die den naem had van krank te

we-

wezen, op te pasſen. Abſalom ſeyde daerom tot haer: Is uwe halve broeder Aminon by u geweeſt? om, op eene onbetamelyke en oneerbare wijs, met u te handelen, dat gy zoo bitterlyk bedroevd zijt, mijn waerde Zuster? Thamaer verhaelde haren broeder Abſalom het ganſche geval, in alle de omſtandigheden, onder een geduurig weenen, ſnikken en kermen. Abſalom, deze mishandeling verſtaen hebbende, zocht haer, op de best mogelyke wijs, te vertroosten. Hy raedde haer zich ſtil te houden, en geene verdere klachten, over haer leed, uit te brengen; voor reden gevende, dat Amnon haer broeder was, en dat gevolgelyk al de wraek, welke van Amnon, over deze ſchendaed genomen werd, wederom tot ſmaed van het Koninglyk huis en geſlacht keeren zoude. Hy ſeyde: nu dan, mijne ſuſter, ſwijgt ſtille, hy is uwe broeder; ſet uw herte niet op deſe ſake: trek u deze mishandeling niet eens aen, denk 'er niet meer om, althans niet, om 'er wraek van te nemen. Thamar liet zich dezen zachtmoedigen raed van haren vollen broeder wel gevallen; en alſo bleef Thamar ende was eenſaem in haers broeders Abſaloms huys. Zy bleev ſtil en afgezonderd leven, in die vertrekken van het Vorstelyk Paleis, welke David tot het verblijv van die vrouw, by welke hy Abſalom verwekt had, en van hare kinderen geſchikt had. Hier bleev Thamar eenzaem, zonder dat zy ooit ten Huwelyk gegeven zy.

Abſalom raedde Thamar de zaek niet ruchtbaer te maken, en daerdoor voor te komen, dat Amnon niet openlyk zoude geſtraft worden. Evenwel was hy de man in het geheel niet, die beleedigingen ligtelyk verzetten konde. Maer hy veronderſtelde, dat zijn Vader het leven van Amnon wel verſchoonen zoude; en vatte van nu aen het wraekzuchtig voornemen op, om Amnon, het leed zijne Zuster aengedaen, by de eerste gelegenheid, ten koste van zijn leven, betaeld te zetten.

21. Dan evenwel men kon deze ganſche zaek zoo niet verborgen houden, dat dezelve niet tot ooren van den Koning kwam: ende als de Koningh David alle deſe dingen

hoorde, ſo ontſtack hy ſeer, hy nam de ſchendaed van Amnon ten uiterſten kwalyk.

Over deze gebeurtenis, moeten wy eenige aenmerkingen maken.

I. In deze bloedſchande van zijnen eerstgebooren zoon, met zijne dochter Thamar, ontvong David eene rechtmatige en zeer gevoelige ſtraf, op zijn overſpel met Bathſeba. — Nu begonden de onheilen van zijn huis eenen aenvang te nemen. Nu zag hy, dat de vervulling van Nathans bedreigingen, blijkbaer begonnen ware, en dat hy alle redenen had om te vreezen, dat ook alle de overige eerlang zouden worden uitgevoerd. — Het begrijpt zich ligtelyk van zelve, hoe gevoelig deze gebeurtenis den Koning getroffen hebbe. De misdaed was bloedſchande. Amnon was zijn oudſte Zoon, de vermoedelyke ervgenaem van den throon; Thamar was denkelyk zijne oudſte dochter; en hare geſchondene eer kon, volgens de wet, door geen Huwelyk herſteld worden.

II. Maer had David zelvs geene aenleiding gegeven tot deze ſchendaed, of zich ten minsten onvoorzichtig gedragen? Men zal zeggen: hy had het vreemde verzoek van Amnon niet moeten inwilligen, om hem, in zijne gewaende krankheid, op te pasſen. — Maer Amnon en Thamar waren halve broeder en zuster. Wat zou David bewogen hebben, om het gemelde verzoek afteſlaen? Nimmer was 'er eenige ſchijn van vermoeden by David opgekomen, dat Amnon zwanger ging van zulk een verfoeilyk ontwerp. Nimmer had Amnon, den Koning zijnen Vader, eenige reden van achterdocht gegeven, dat hy in ſtaet zou wezen, om zulk een grouwzaem ſchelmſtuk te plegen.

III. Men veroordeelt het, in David, dat hy Amnon niet, in het openbaer en op eene voorbeeldige wijs, geſtraft hebbe.

De Geſchiedenis zegt eenvouwig: *de Koning David ontſtak zeer*, zonder 'er by te voegen, welke gevolgen de toorn van David, ten aenzien van zijnen zoon Amnon,

ge-

gehad, en welke eene ſtraf hy hem, over deze verfoeilyke ſchendaed, hebbe opgelegt.

Amnon had, volgens de Godlyke Wet, met den dood moeten geſtraft werden Lev. 20: 17. Dit is ondertusſchen zeker, dat hy de doodſtraf niet ondergaen hebbe. Het vervolg der geſchiedenis leert ons, dat hy twee jaren daerna, door zijnen halven broeder Abſalom, op eene verraderlyke wijs, vermoord zy.

Indedaed wy kunnen David niet verontſchuldigen, dat hy de Godlyke Wet niet gehoorzaemd hebbe. Hy moest, zonder aenzien van perſoon, recht doen, en hy had Amnon, offchoon hy zijn eerstgebooren zoon was, met den dood moeten ſtraffen. — Dan men ſtelle zich eens in het geval van David; en men zal rasch beſeffen, hoe geweldig de Vorst geſlingerd zy, die, in dit zelvde geval, zulk een bitter verwijt zag, van zijn wanbedrijv, in de zaek van Bathſeba, en tevens een overtuigend vertoog van die ſtraffen, welke Nathan deswegen, over zijn huis, bedreigd had. — Het was wat te zeggen, geroepen te worden, om het vonnis des doods, over zijnen eerstgeboren zoon, wegens bloedſchande, te vellen; daer hy zelvs, die zich, door het overſpel met Bathſeba, des doods had waerdig gemaekt; zoo gunſtig van die ſtraf was verſchoond geworden. — Men denke daerenboven eens na, welk eene ſchande de openbare te recht ſtelling van Amnon, over zijn Koninglyk huis, zoude gebracht hebben.

Maer zou de Koning zijnen zoon Amnon in het geheel ongeſtraft gelaten hebben? — Dit is niet te denken. Het vervolg van het Geſchiedverhael maekt het meer dan waerſchijnlyk, dat hy Amnon, tot eene ſtraf van zijne ſchendaed, in eene nauwe gevangenis hebbe laten opſluiten, of immers hem verboden hebbe, om den voet buiten zijn vertrek te zetten. — Dit kan men daeruit opmaken, dat Abſalom zoo veel moeite had, om den Koning te bewegen, dat hy Amnon de vryheid gav, om, met de overige Princen van den bloede, zelvs twee jaren na de misdaed, by Abſalom ter maeltijd te komen.

Deze gebeurtenis, welke het vermoorden van Amnon ten gevolge had, vinden wy vs. 22 29.

22. Doch Absalom en sprack niet met Amnon, noch quaet noch goet. Hy onthield zich van alle verkeering met Amnon, zonder hem ooit, in zijne gevangenis, te bezoeken. — Maer Absalom hatede Amnon, met eenen doodelijken haet, ter oorsake dat hy sijne volle suster Thamar verkracht hadde. Trouwens, de smaedheid aen Thamar aengedaen, betrof wel de gansche Koninglijke Familie, maer byzonder Absalom, omdat hy haer volle broeder was. Ondertusschen verkropte hy zijn leed, en zag naer de eerste gelegenheid de beste uit, om de mishandeling van Thamar, aen Amnon, ten koste van zijn leven, te wreeken.

23. Ende het geschiedde na twee volle jaren, dat zich zulk eene gelegenheid opdeed. Het was, in dien tijd gewoonte, dat men, by het scheren der schapen, prachtige en vrolijke maeltijden aenrichtte, verg. Gen. 38: 12. 1 Sam. 25: 8, 36. Nu was de tijd gekomen, dat Absalom [*schaep*] scheerders hadde op zijn landgoed te Baal-Hazor, die digt by de grenzen van Ephraim is: soo noodigde Absalom alle des Konings sonen ter maeltijd.

24. Ende Absalom quam tot den Koningh, in eigen persoon, om zijnen Vader daerdoor des te meer te vereeren, ende seyde; Siet nu heeft uwe knecht [*schaep-*]scheerders: dat doch de Koningh, ende alle mijne broeders sijne knechten, met uwen knecht gaen, om het Feest der schaepschering, op mijn landgoed, by te woonen. Hiermede zou ik my ten uitersten vereerd rekenen.

Men mag denken, dat Absalom hier geveinsdelyk handelde, en den Koning alleenlyk welstaenshalven verzocht, om alle kwade vermoedens aftesnijden. Hy kon immers ligtelyk begrijpen, dat David dit verzoek weigeren zoude.

25. Maer de Koningh seyde tot Absalom; Niet, mijn

mijn fone, laet ons doch niet al te famen gaen, op dat wy u niet befwaerlick en zijn, Ik en mijn ganfche Hovgezin zoude u te veel overlast geven: ende hy Abfalom hieldt by hem aen, en ftond fterk op zijn verzoek, doch hy en wilde niet gaen, maer fegende hem, wenschte hem veel genoegen.

's Konings weigering fproot voort, ten deele omdat het gemoed van den Koning niet meer gezet was, op foortgelijke vrolykheden, ten deele ook uit bezorgdheid voor de huisfelyke belangen van Abfalom.

26. Doe David het gemelde verzoek vriendelyk had afgewezen, feyde Abfalom; So de Koning dan niet verkiest het Feest by te woonen, laet dan alle de Princen van den bloede, en doch vooral ook mijn broeder Amnon met ons gaen: maer de Koningh feyde tot hem; Waerom foude hy met u gaen? Ik kan ook hierin niet bewilligen: ik heb hem, zoo als gy weet, ter gevangenis veroordeeld, ik kan hem dergelijke uitfpanningen niet toeftaen.

27. Evenwel Abfalom bleev 'er op aendringen, Amnon mogt op zijne maeltijd tegenwoordig wezen, en de Koning liet zich ten laetften overhalen: want als Abfalom by hem aenhieldt, fo liet hy Amnon ende alle des Konings fonen met hem gaen. — Niets minder vermoedende, dan dat Abfalom, naerdien hy zelvs, in hoogen perfoon genodigd was, eenen toeleg had, om zijnen broeder te vermoorden.

28. Abfalom nu geboodt fijnen jongens en knechten, die de tafel bedienden, dat zy Amnon vermoorden zouden; feggende; Lett 'er nu op, als Amnons herte vrolick is van den wijn, ende ick tot ulieden fal feggen: of met eenen wenk te kennen geven, Slaet Amnon, dan fult gy hem dooden, en vreeft niet voor de gevolgen. Ik neem alles voor mijne rekening, gy volbrengt flechts mijnen last: is 't niet, om dat ick het u geboden hebbe? zijt fterck, ende weeft dapper.

29. Ende Abfaloms jongens deden aen Amnon,

gelijck als Absalom geboden hadde: zy voerden zijne wenken uit, en doodden Amnon; die dus, in het midden zijner vrolykheid, onverwacht, door het zwaerd omkwam, en henen ging naer zijn eeuwig huis. Het is ligt te beseffen, welk een schrik en verbaasdheid deze moord den aenzittenden gasten aenjoeg, die zich zelven ook niet veilig rekenden, daer zy niet wisten, hoe ver zich Absaloms moorddadige voornemens zouden uitstrekken; doe stonden daerom alle de sonen des Konings, in de uiterste ontsteltenis, op, ende reden een yegelick op sijnen muilezel, ende vloden in alleryl naer Jerusalem.

Bepalen wy onzen aendacht wat nader by dezen moord.

Dan zien wy hier eenen diepen en aenbiddelyken weg van Gods Gerichten, en, onder de zonden van Amnon en Absalom eene zeer aenmerklyke en rechtvaerdige wedervergelding. — 1. Amnon belaegt Thamar, de volle zuster van Absalom; Absalom, de volle broeder van Thamar, belaegt wederom zijnen broeder Amnon. — 2. Amnon had David, door listige veinzery, in zyn belang gekregen om Thamar in zijne macht te bekomen; Absalom verkreeg ook van David, door list en veinzery, dat Amnon in zyn geweld kwam. — 3. Thamar komt tot Amnon, uit vriendschap, om hem, in zijne geveinsde ziekte, op te passen; Amnon kwam ook, uit vriendschap, tot Absalom, om vergast te worden. — 4. Amnon schendt de vriendschap en verkracht Thamar; Absalom schendt de vriendschap en vermoordt Amnon. — 5. Thamar werd van Amnon mishandeld, daer zy niets kwaeds vermoedde; ook werd Amnon alleronverwachst door Absalom vermoord. —— Welk eene zonderlinge overeenkomst in de byzonderheden! welk eene aenmerklyke wedervergelding.

30. Ende het geschiedde, als sy op den wegh waren, dat het geruchte tot David quam, dat men seyde: Absalom heeft alle de sonen des Konings geslagen, ende daer en is niet een van hen overgelaten. De zoonen des Konings reden, in hunne ver-

verwarring, langs eenen ongewoonen omweg; inmiddels verspreidde 'er zich, binnen Jerusalem, een gerucht, dat alle de Princen van den bloede vermoord waren. Dit werd veroorzaekt, door zulken, die langs den naesten weg, van Baal-Hazor, naer Jerusalem kwamen, en, vermids zy niemand van 's Konings zoonen ontmoetten, besloten, dat zy alle door Absalom vermoord waren. Dit gerucht kwam David niet onwaerschijnlyk voor; denkende, dat de overige broeders, zoodra Amnon vermoord was, het zwaerd getrokken hadden, om het bloed van hunnen broeder te wreken.

31. Althans dit gerucht bracht David in de grootste benauwdheid: want, Doe het tot zijne ooren gekomen was, stont de Koningh op, ende (*a*) scheurde sijne kleederen, ende leyde sich neder ter aerden: desgelijcks stonden alle sijne knechten met gescheurde kleederen.

32. Maer Jonadab, de sone van Simea, Davids broeder, de neev en vertrouwde vriend van Absalom, gissende wat 'er gebeurd ware, antwoordde, ende seyde; Mijn heere en segge en geloove niet, dat sy alle de jongelingen, des Konings sonen, gedoodt hebben; maer Amnon alleen is doot: want by Absalom is 'er op toegeleyt, van den dagh af, dat hy sijne suster Thamar verkracht heeft. Ik weet, dat Absalom, van dien tijd af, dat Amnon zijne zuster Thamar verkracht heeft, hem den dood gezworen hebbe: ik meen daerom alle redenen te hebben, om te verzekeren, dat Amnon alleen vermoord zy; want op dezen was het alleen toegelegd.

33. So en neme nu mijn heere de Koningh de sake niet in sijn herte, denckende; Alle des Konings sonen zijn doot: want Amnon alleen is doot.

Men denke de aendoeningen van Davids gemoed, op het gemelde gerucht, eens na. — Op eenen tijd, dat hy niet beter wist, of 'er heerschte vrede, lievde en gulhartige

(*a*) 2 Sam. 1: 11.

vriendschap onder zijne zoonen, werd hy, op het alleronverwachtst, verschrikt, door eene jammermare, dat zy alle gesneuveld waren. — Hem werd geboodschapt, dat het geen vijand was, die deze ramp over zijn huis bracht, maer zijn eigen zoon. — Hy bemerkte, dat zijn zoon Absalom hem, onder de geveinsde vertooning van vriendelykheid, te jammerlyk bedrogen had, en hem de vryheid afgeperst, om alle de Koninglyke zoonen in zijne macht te hebben. — Hoe diep grievende moet het een en ander het hart van David getroffen hebben? hoe moet de eene slag op den andere zijn hart doorwond hebben? Vooral wanneer hy hier Gods wrekende hand in aenmerking nam; en daerby de verwijting van zijn geweten hadde, dat hy by zich zelven, de aenleidende oorzaken, door te veel toegevendheid, en te groot vertrouwen, zoeken moest.

34. Absalom nu vluchtede: zekerlyk met alle zijne knechten, die zijn grouwzaem bevel hadden ter uitvoer gebracht, ende de jonge, die de wacht hieldt, de wachter, die gesteld was, om kennis te nemen van alle de personen, die binnen Jerusalem kwamen, hief sijne oogen op, ende sagh toe; ende siet, daer quam veel volcks van den wegh achter hem, aen de zijde van 't gebergte.

35. Doe de wachter hier van kundschap gegeven had, seyde Jonadab tot den Koningh; Siet, de sonen des Konings komen. Dit is het volk, het welk de wachter gezien heeft. Het is juist zoo, als ik gezegd heb, Amnon is alleen gedood, en alle uwe overige zoonen komen te rug: nae het woort uwes knechts, alsoo is 't geschiet.

36. Ende het geschiedde, als hy ge-eyndigt hadde te spreken, siet, so quamen de sonen des Konings, ende in het Koninglyk Paleis, tot David hunnen Vader, genaderd zijnde, hieven zy hare stemmen op, ende weenden: ende de Koningh oock, ende alle sijne knechten weenden met een seer groot geween.

27. (Absalom dan vluchtede, ende toogh tot Thal-

Thalmai, den ſone van Ammihur, Koningh van Geſur: zijnen Grootvader van moeders zijde) ende hy de Koning David, droegh rouwe over ſijnen ſone, alle die dagen, dat Abſalom afwezig was; te meer om dat hy Amnon, zijnen oudſten zoon, voor zijnen Throonsopvolger had aengezien, hoe zeer hem Kap. 7: andere uitzichten, omtrent Salomo, gegeven waren.

38. Alſo vluchtede Abſalom, ende toogh nae Geſur: ende hy was aldaer drie jaren.

39. Doe deze drie jaren verlopen waren, verlangde [*de ziele* des Konings Davids zoo ſeer na Abſalom, dat hy byna het beſluit zoude genomen hebben, om nae Abſalom uyt te trecken: want hy hadde ſich getrooſt over Amnon dat hy doot was, de tijd had zijne droevheid doen uitſlijten.

HET XIV. KAPITTEL.

Abſalom werd met David zoo verre verzoend, dat hy, uit zijn ballingſchap, weder naer Jeruſalem keert.

1. Als nu Joab, de ſone van Zeruja, merckte, dat des Konings herte over Abſalom was; zoodat David wel genegen was, om met hem te verzoenen, bediende hy zich aenſtonds van deze gelegenheid, om dien broedermoorder in 's Konings gunst te herſtellen. Dan evenwel, dewijl Abſalom zijne handen, met het bloed van zijnen broeder bevlekt had, kon de Koning zoo rasch niet beſluiten, om hem weder ten Hove toe te laten, daer hy, nae de letter der Wet, met den dood moest geſtraft worden. Dit gav Joab, die zich by Abſalom, welken hy hield voor den naesten ervgenaem van de Kroon, zocht te veraengenamen, aenleiding, om zijn vernuft te ſlijpen, en eenen weg uittedenken, langs welken hy hem in 's Konings gunst herſtellen zoude. David was een Vorst van een goedaertig

en medelijdend karakter; Joab oordeelde daerom het best des Konings gemoedsbewegingen gaende te maken. Daerdoor hoopte hy, dat in 's Vorsten gemoed de schroom geheel en al zoude worden wechgenomen, die 'er nog mogt overgebleven zyn, om Absalom den vryën toegang tot het Hov te verleenen.

2. Om dit zijn oogmerk te bereiken besloot hy, den Koning eene verdichte geschiedenis te laten voorstellen, welke eenigzins naby kwam aen het geval van Absalom, opdat de Koning, daerover vonnissende, te gelijk uitspraek doen zoude over het lot van Absalom. So dra hy dit bedacht had, sondt Joab henen nae Thekoa, eene Stad in Juda, op eenen aenmerklyken afstand van Jerusalem gelegen, ende nam van daer, of liet van daer komen, eene wijse by uitnemendheid voorzichtige vrouwe, welke hy bekwaem kende, om het ontwerp, welk hy haer zoude voorstellen, ter uitvoer te brengen: ende hy beval haer, dat zy de vertooning van eene zeer bedroevde weduw maken zoude, een treurgewaed aendoen, en zich gedragen, als eene weeklagende moeder, welke reeds lang getreurd had over den dood van haren zoon; hy seyde daerom tot haer; Stelt u doch als of gy rouwe droegt, ende treckt nu rouwkleederen aen, ende en salft u niet met olie, ende weest als eene vrouwe, die nu vele dagen rouwe gedragen heeft over eenen dooden:

3. Ende gaet in tot den Koningh in 't Paleis, ende spreeckt tot hem nae dit woort het welk ik u zeggen zal: ende Joab leyde de woorden in haren mont; hy onderwees haer, wat en hoe zy spreken moest, wanneer zy bemerkte, dat zy het Koninglijk mededogen, omtrent hare verdichte omstandigheden, had gaende gemaekt; niet twijfelende, of hy zou den Koning, door dit schrander beleid, bewegen, om Absalom weder in gunst aentenemen.

4. Ende de Thekoïtische vrouwe deed, zoo als Joab haer gelast had. Ten Hove gehoor verzocht en verkregen hebbende, seyde zy tot den Koningh, als sy op haer aengesichte ter aerden was gevallen, ende haer nedergebogen hadde: om, op de Oostersche

wijs,

wijs, haren eerbied te betoonen, alle de woorden, welke Joab haer had in den mond gelegd: want doe zy de gemelde plichtplegingen verricht had, ſo ſeyde ſy; Behoudt, o Koningh! Heb medelijden, met eene bitterlyk bedroevde weduw, en de treurige omſtandigheden, in welke ik ongelukkige verkeer. Van niemand anders, dan alleen van u, ô Koning, kan ik troost en beſcherming verwachten.

5. Ende de Koningh ſeyde tot haer; Wat leed is u overgekomen? wat hebt gy my voorteſtellen? ende ſy ſeyde; Sekerlick, ick ben eene weduwvrouwe, ende mijn man is geſtorven.

6. Nu hadde uwe dienſtmaegt twee ſonen, ende deſe beyde twiſteden in 't velt, ende daer en was geen ſcheyder tuſſchen hen; ſo ſloegh d' een den anderen, ende doodde hem, zoodat niemand getuigen kan, dat de een den anderen, uit voorbedachte boosheid, hebbe omgebracht.

7. Ende ſiet, het gantſche geſlacht is opgeſtaen tegen uwe dienſtmaegt, ende hebben geſeyt; Geeft dien hier, die ſijnen broeder geſlagen heeft, dat wy hem voor de ziele ſijns broeders, dien hy dootgeſlagen heeft, dooden. Alle naestbeſtaenden dringen, in dit treurig geval, aen, op het recht der bloedwrekers (verg. Num. 35: 18, 19.) waervan ik, die de allernaestbeſtaende ben, wel wil afzien, omdat het geen bewezen zaek is, dat de een den anderen moedwillig gedood heeft. Dan by dit alles, gelieve de Koning wel op te merken, dat de gemelde naestbeſtaenden, zoo zeer niet uit lievde tot de gerechtigheid, werken, als wel uit gierigheid ende eigenbelang: want zy zeiden onder elkander: Laet ons oock den erfgenaem verdelgen: dan komen wy aen het ervdeel; alſo, wanneer zy mijnen tweeden zoon, die my nu alleen is overgebleven, ook dooden, ſullen ſy mijne kole, die overgebleven is, uytbluſſchen, op dat ſy mijnen man geenen naem noch overblijfſel en laten op den aerdbodem. Zy noemt den eenig overgebleven zoon hare *kole*, omdat hy de eenigſte hoop was, om den naem en het geſlacht van haren overleden man in

wezen te houden, gelijk een eenige brandende *kole*, het eenige middel is, om het vuur te bewaren. — Zy wilde, door dit verdichte verhael, het aendoenlyk hart van den Koning voorbereiden, om haer voorſtel, ten behoeve van zijnen eigenen zoon Abſalom, met gunſtige ooren, aen te hooren. Evenwel was 'er een zeer aenmerkelyk verſchil, tusſchen deze verdichte gebeurtenis, en het wezenlijk geval van Abſalom. Maer het zou haer, by voorraed, genoeg wezen, zo zy ſlechts, in Davids hart, het medelijden met eenen ongelukkigen, en dies ook, omtrent den ongelukkigen Abſalom, verwekken konde.

8. Doe zy het verdichte verhael tot dus ver gedaen had, ſeyde de Koningh tot deſe vrouwe; Gaet nae uw huys: ende ick ſal voor u gebieden, en, omtrent deze zaek, nae uwen wensch, de noodige bevelen geven.

9. Ende de Thekoïtiſche vrouwe ſeyde tot den Koningh; Mijn heer Koningh, de ongerechtigheyt zy op my, ende op mijns vaders huys: de Koningh daerentegen, ende ſijn ſtoel zy onſchuldigh. Zy wilde, met deze woorden, te kennen geven, dat zy, zo de Koning haren zoon beſchermde, en het naderhand bevonden werd, dat zy het geval verkeerd had opgegeven, en dusdoende den Koning misleid had, om iets te doen, het welk niet met de wetten ſtrookte, en hem Koning voor God ſtrafbaer maekte; dat zy alsdan wenschte, dat die ſtraffen haer zelve mogten overkomen.

10. Ende de Koningh, niet anders wetende, of de vrouw ſprak oprecht en volgens de waerheid der zake, ſeyde: Spreeckt yemant tegen u, is 'er iemand, die u of uwen zoon verder vervolgen wil, ſo brengt hem tot my; ende hy en ſal u voortaen niet meer aentaſten. Ik zal wel weten, wat ik met zulken onrechtvaerdigen verdrukker, te doen hebbe.

11. Dan hoe veel geruststelling de Koning ook geven mogt, de vrouw hield zich 'er nog niet mede te vrede; zy verzogt, dat de Koning zijne belovte nog ſterker verzekerde: Ende ſy ſeyde; De Koning gedencke doch aen den HEERE uwen Godt, hy beware my, by den

le-

levenden God, dat hy zorgen zal, dat de bloetwrekers niet te vele en worden om my te verderven, dat de bloedwrekers geene verdere verwoestingen in mijn huis aenrichten, en althans dat ſy mijnen ſone niet en verdelgen: doe ſeyde hy; [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft; Indiender een van de hayren uwes ſoons op de aerde ſal vallen! ik zal zorgen, dat hem geen het minſte leed gedaen worde.

Het is, uit alle de omſtandigheden, klaer genoeg, dat de Koning, tot dus ver, geen het minste vermoeden gehad hebbe, dat de vrouw hem zijn eigen geval wilde onder het oog brengen. — Ondertusſchen had zy, op eene zeer ſchrandere wijs, den weg gebaend, tot het volvoeren van het ontwerp, het welk haer, door Joab, was aenbevolen. Nu verſtoutte zy zich, om nader ter bedoelde zake te komen.

12. Doe ſeyde deſe vrouwe; Laet doch uwe dienſtmaegt een woort tot mijnen heere den Koningh ſpreken: ende hy ſeyde; Spreeckt.

13. Ende de vrouwe ſeyde; Waerom hebt gy dan alſulcks tegen Godes volck gedacht? Gy, ô Koning! ſchijnt geheel anders te denken, over uw eigen geval, dan over het mijne. Dit veroorzaekt groote droevheid, onder Israël, het volk van God: Want daer uyt, dat de Koningh dit bemoedigend woort geſproken, en my de belovte van beſcherming, tegen de bloedwrekers van mijnen zoon gedaen heeft, is hy als een ſchuldige. Hy heeft zijn eigen gedrag, omtrent zijnen zoon Abſalom, veroordeeld, dewijle de Koningh dezen ſijnen verſtootenen niet wederhaelt uit het land van zijn ballingſchap.

Deze redenering van de Thekoïtiſche vrouw ging wel niet door, naedien 'er een aenmerkelyk verſchil was, tusſchen de beide gevallen. — Abſalom was de eenige niet, die van Davids zoonen was overgebleven, en met wiens dood de Throon van ervgenamen zoude ontbloot worden. David had nog meer zoonen, en onlangs was Salomo, de beſtemde opvolger van den Throon, geboren. — Dan, de Koning, wiens gemoedsbewegingen nu gaende waren, zag al dit verſchil en het zwakke der redenering van de vrouw over het

hoofd, te meer daer hy reeds uit zich zelven overhelde, om Abſalom, uit zijn ballingſchap, te rug te roepen.

14. Om haer verzoek, ten aenzien der herroeping van Abſalom, nog des te ſterker aen te dringen, ſtelt zy den Koning vervolgens voor, hoe ongelijkvormig hy handelen zouden, met de handelwijs van God omtrent ongelukkige zondaren, zo hy niet genegen ware, om eenen ongelukkigen doodſlager te verſchonen, en denzelven voor altoos van zich verſtoten wilde: Want, zeide zy, als wy, zonder opzet en moedwil, misdaen hebben, ſullen wy, naer 's Konings vonnis, terſtond, en zonder verſchoning, den doot moeten ſterven, ende weſen als water, dat ter aerden uytgeſtort zijnde, in den grond wech zinkt, en niet verſamelt en wort: zonder ooit tot de Maetſchappy der menſchen weder te keeren. Doch Godt zal als dan, wanneer wy gezondigd hebben, geheel anders handelen, en hy ſal de ziele niet wechnemen, noch den zondaer terſtond het leven benemen, maer hy ſal gedachten dencken, dat hy den verſtootenen niet aenſtonds van ſich verſtoote: zoo heeft God ook gehandeld, in het geval van Abſalom, en hem niet uit dit leven wechgerukt. Dit Godlyk voorbeeld moet ook de Koning, omtrent zijnen zoon Abſalom, naer volgen. Terwijl God hem in het leven laet, moet de Koning hem ook verſchonen.

De woorden der vrouwe in dit 14de vs. zijn eenigermate duister. Men zou 'er ook den volgenden zin aen geven kunnen: „ Wy alle zijn den dood onderworpen, en, wanneer wy „ geſtorven zijn, keeren wy niet weder in dit leven; even „ gelijk water, het welk op de aerde is uitgegoten, niet weder kan verzameld worden. Kan dan de ballingſchap van „ Abſalom het leven, aen den gedooden Amnon, weder geven? „ God zelvs immers beneemt den doodſlager het leven niet; hy „ heeft Vryſteden geſchikt, ter zijner ontkoming, zoodat de „ doodſlager niet voor altoos van zijn aengezicht verſtoten „ worde; met den dood van den Hoogepriester, vermag hy „ tot de zijnen weder te keeren.".

15. Nu dan, dat ick gekomen ben, om dit ſelve woort, ten behoeve van Abſalom, tot den Koningh,

ningh, mijnen heere, te ſpreken, [*is*,] om dat het volck my vreeſachtigh gemaeckt heeft, door een zeker gemompel van verdrietigheid, over de langduurige ballingſchap van Abſalom. Ik vrees waerlyk voor nadeelige gevolgen, wanneer de Koning zijnen zoon niet terugroept: ſo dra dit gemompel tot mijne ooren gekomen is, ſeyde uwe dienſtmaegt by zich zelve; Ick ſal nu de vrymoedigheid gebruiken, om tot den Koningh ſpreken; miſſchien ſal de Koningh het woort ſijner dienſtmaegt doen, en Abſalom, uit zijn ballingſchap, terugroepen.

16. Want de Koningh ſal hooren, om ſijne dienſtmaegt te redden van de hant des mans, die [*voorheeft*] my ende mijnen ſone te ſamen van Godes erve te verdelgen, en my te ontzetten van het ervdeel, het welk God my gegeven heeft. Ook twijffel ik niet, of mijn heer de Koning, zal uit de overeenkomst van mijn geval, met dat van zijnen zoon, ten voordeele van Abſalom, beſluiten.

17. Wijders ſeyde uwe dienſtmaegt; Het woort mijns heeren, des Konings, zy doch tot ruſte, of *vertroosting*; ik hield my verzekerd, dat ik een gunstig antwoord van den Koning ontvangen zoude: want gelijck een Engel Godts in wijsheid en rechtvaerdigheid uitmunt, om over goede en kwade zaken te oordeelen, alſoo is mijn heere de Koningh wijs, rechtvaerdig, en daerdoor alleszins in ſtaet, om te hooren het goede ende het quade en daerover te oordeelen. Ik verwacht daerom niets anders, dan een gunstig vonnis, omtrent Abſalom; ende de HEERE uwe Godt ſal met u zijn, en u voorſpoedig maken, om deze daed van goedertierenheid.

In de ganſche behandeling van deze zaek, openbaerde de Thekoaſche vrouw een zeer groot verſtand, en zeer veel kennis van het menſchelyk hart. — Zy wist zich wonder wel te bedienen van Davids zwak, zijn goedaertig karakter, zijn medelijden, en zijne reeds gezette geneigdheid, om Abſalom weder te zien.

Ondertusſchen bleek het van achteren, dat het ontſlag van

Absalom geenzins van de gelukkigste gevolgen was voor David. Men zou 'er uit besluiten mogen, dat hy, in deze terugroeping van Absalom, niet in alles, nae Gods genoegen, gehandeld hebbe.

18. Doe David zich reeds stilzwijgend had laten overhalen, om Absalom terug te roepen, uit zijn ballingschap, begreep hy, dat zeker een der Hovelingen de vrouw dit verzoek had ingestoken; en dat zy anders, voor zich zelven, in het ontslag van Absalom, zoo veel belang niet zoude gesteld hebben. Daerom antwoordde de Koningh, ende seyde tot de vrouwe; En verbergt nu niet voor my de sake, die ick u vragen sal: ende de vrouwe seyde; Mijn heere de Koningh spreke doch.

19. Ende de Koningh seyde; Is Joabs hant met u in allen desen? heeft mijn Veldheer Joab u niet, met dit verzoek, gezonden? ende de vrouwe antwoordde, ende seyde als in opgetogenheid; [*Soo waerachtigh als*] uwe ziele leeft, mijn heere Koningh, indien yemant ter rechter ofte ter slinckerhant soude konnen afwijcken van alles, dat mijn heere de Koningh gesproken heeft! De Koning heeft het wel getroffen; want uwe knecht Joab die heeft 'et my geboden, ende die heeft alle dese woorden in den mont uwer dienstmaegt geleyt:

20. Dat ick de gestalte deser sake alsoo omwenden soude, sulcks heeft uwe knecht Joab gedaen. Is 'er eenig verstandig beleid, in dezen mijnen handel, geweest; Joab is 'er de uitvinder van. Doch hoe verstandig dees Veldheer ook wezen mag, mijn heere is nog verstandiger, die den uitvinder van dit gansche ontwerp zoo aenstonds heeft weten te ontdekken; Gy, heer Koning, zijt wijs, nae de wijsheyt van eenen Engel Godts, om te mercken alles, wat op der aerden is, en alles te weten, het welk 'er in het gansche land van uw Koningrijk omgaet.

21. Hierop werd Joab ontboden. Doe dees in 's Konings tegenwoordigheid gekomen was, seyde de Koningh tot Joab; Siet nu, ick hebbe dese sake gedaen.

Om-

Omdat ik gemerkt heb, dat dit de wensch van u en van het ganfche volk is, geev ik Abfalom mijnen zoon, die anders den dood rechtmatig verdiend had, de vryheid, om uit zijn ballingfchap terug te keeren. So gaet gy dan henen, en haelt den jongelingh Abfalom weder van Gefur.

22. Doe viel Joab op fijn aengefichte ter aerden, ende boogh fich, ende danckte den Koning: ende Joab feyde; Heden heeft uwe knecht gemerckt, dat ick genade gevonden hebbe in uwe oogen, en dat ik in uwe byzondere gunst ftae, mijn heer Koningh, om dat de Koningh het woort fijns knechts gedaen en zijn begeerte ingewilligd heeft.

23. Alfo maeckte fich Joab op, ende toogh nae Gefur: ende hy bracht Abfalom te Jerufalem.

24. Dan, hoe zeer de Koning had toegeftaen, dat Abfalom, uit zijn ballingfchap, zoude verlost worden, Ende weder te Jerufalem komen; hy vond evenwel niet raedzaem, om Abfalom geheel op vrye voeten te ftellen, en daerdoor eenen al te grooten fchijn te geven, als of hy, omtrent den moord van Amnon, onverfchillig ware: de Koningh daerom, de aenkomst van Abfalom binnen Jerufalem verftaen hebbende, feyde; Dat hy in fijn huys keere, dat hy in de vertrekken van het Paleis, tot zijn verblijv gefchikt, afgezonderd, als in eene gevangenis, verkeere, ende mijn aengefichte niet en fie: alfo keerde Abfalom in fijn huys, ende en fagh des Konings aengeficht niet, hy verfcheen in het geheel niet ten Hove, in 's Konings tegenwoordigheid, geduurende den tijd van twee volle jaren.

Dan, in plaets dat deze gunst Abfalom zou dankbaer maken en vernederen, had dezelve eene gansch zeer verkeerde uitwerking. Doordien hy niet aenftonds en volkomen in 's Konings gunst herfteld werd, fchooten de verfoeilyke zaden van haet en wraekzucht, zelvs omtrent zijnen toegevenden Vader, allengskens hare wortelen, die naderhand, door heerschzucht aengekweekt, vruchten droegen van wederfpannigheid en openbaren afval. — In zijne heerschzuchtige ontwerpen werd hy

krachtdadig onderſteund, door de achting, welke hy by het volk had; het welk zich, aen zijne lichamelyke ſchoonheid, vergaepte, zonder acht te geven op de hoedanigheden van zijnen geest, die jammerlyk ontaert en verbasterd waren.

25. Nu was 'er ook in gantſch Iſraël geen man ſoo ſchoon van lichaems geſtalte als Abſalom, ſeer te prijſen was hy van zijne lichamelyke ſchoonheid: van ſijne voetſole aen tot ſijnen hooftſchedel toe en was 'er geen gebreck in hem.

26. Ende in het byzonder was hy zeer beroemd van wegens zijn hoofdhair, in welks lengte men des tijds een zeer groot cieraed ſtelde. Zijn hoofdhair was van eene buitengewoone lengte, het welk aen het zelve een verbazend gewicht gav: want als hy ſijn hooft beſchoer, (nu geſchiedde 't ten eynde van elck jaer, dat hy 't beſchoer; om dat het hem te ſwaer was, ſo beſchoer hy 't:) ſo woegh het hayr ſijns hoofts twee hondert ſikelen, nae des Konings gewichte.

Deze 200 ſikkels bedroegen, volgens de opgegeven lijst der Hebreeuwſche gewichten, in onze INLEIDING tot EXODUS, 5 ponden en ruim 11 oncen. — Maer is het niet ongeloovbaer, dat het hoofdhair van éénen man zoo zwaer gewogen hebbe? Dan men dient te weten, dat men des tijds, in de langheid van het hair, een zeer groot cieraed ſtelde, en dat Abſalom derhalven geene moeite zal ontzien hebben, om den wasdom van zijn ſterk groejend hair, door kunst, zoo veel mogelyk, te bevorderen. Daerenboven wordt hier denkelyk het gewicht van Abſaloms hair opgegeven, zoo als het, door de inmengſelen van verſcheidene zalven, aenmerkelyk vermeerderd werd. Eindelyk heeft men nog wel in het oog te houden, dat dit gewicht van Abſaloms hoofdhair, als iets buitengewoons en verwonderings-waerdig, wordt opgegeven. — Anderszins zou men het zoo kunnen opvatten, dat het hair, het welk telken jaer van Abſaloms hoofd werd afgeſchooren, zoo veel gewicht opleverde en tevens zoo ſchoon was, dat het op twee honderd zilvere ſikkelen, naer 's Konings munt, waerdig ware.

27. Oock werden Abſalom, in zijne ballingſchap en gevan-

vangenis, drie fonen geboren, die evenwel kort daerna fchijnen geftorven te zijn, omdat hy Kap. 18: 18. voorkomt, als geene zoonen hebbende; ende hem werd ook eene dochter gebooren, welcker naem was Thamar: defe was vervolgens eene vrouwe fchoon van aenfien.

28. Alfo bleef Abfalom in zijne apartementen gearrefteerd (zouden wy zeggen) twee volle jaren te Jerufalem, dat hy des Konings aengeficht niet en fagh.

29. Deze gevangenis begon hem ten laetften geweldig te verveelen, Daerom fondt Abfalom tot Joab, met verzoek, dat hy eens by hem komen wilde, op dat hy hem tot den Koningh fonde, om zijn ontflag te bewerken; maer hy en wilde niet tot hem komen: fo fondt hy nogh ten anderen male, evenwel en wilde hy niet komen. Joab begreep zeer wel, wāt Abfalom hem te zeggen hadde: maer hy oordeelde het niet raedzaem, om den Koning, ten behoeve van Abfalom, verder lastig te vallen; vreezende dat hy zich by den Koning zoude verdacht maken, als of hy zich te veel met iemand inliet, die het recht op de kroon ten eenemael verbeurd had.

30. Deze weigering van Joab ftak Abfalom geweldig. Hy was een man van eenen wrokachtigen en ondernemenden aert; hy bedacht daerom een middel, om Joab, door geweld, in de noodzakelykheid te brengen, om tot hem te komen. So als hy het bedacht had, voerde hy het ook uit: ziet feyde hy tot fijne knechten; Siet, het ftuck ackers Joabs is aen de zijde van 't mijne, ende hy heeft gerfte daer op; gaet henen, ende fteeckt 'et aen met vyer: ende Abfaloms knechten ftaken dat ftuck ackers aen met vyer. Nu hield hy zich verzekerd, dat Joab wel drae zoude opkomen, om, over deze handelwijs van zijne bedienden, te klagen. Het gefchiedde ook zoo.

31. Doe maeckte fich Joab op, ende quam tot Abfalom in dat gedeelte van 't Koninglyk huys, alwaer Abfalom, als Staetsgevangene, zijn verblijv hield; ende feyde tot hem; Waerom hebben uwe knechten

het ſtuck ackers, dat mijn is, met vyer aengeſteken?

32. Ende Abſalom ſeyde tot Joab. Ik heb dit laten doen, om u in de noodzakelykheid te ſtellen, van by my te komen: want ik wilde u ſpreken. Wanneer ik u vriendelyk liet verzoeken, hebt gy geweigerd te komen. Siet, ick hebbe tot u geſonden, ſeggende; Komt herwaert, dat ick u tot den Koningh ſende, om te ſeggen; Waerom ben ick van Geſur gekomen? het ware my goet, dat ick nogh daer ware: wat heb ik 'er aen, dat ik binnen Jeruſalem en het Koninglyk Paleis ben wedergekeerd, daer ik gevangen gehouden worde? Nu dan, laet my het aengeſicht des Konings ſien; maek dat ik tot de tegenwoordigheid van den Koning mijnen Vader toegelaten worde. Ik zal my wel weten te verantwoorden; en, in alle gevallen, Is 'er dan, nae de gedachten van mijnen Vader, nogh eene miſdaet in my, ſo doode hy my, ik wil liever ſterven, dan langer opgeſloten blijven.

33. Doe gingh Joab in tot den Koningh, ende ſeyde 't hem aen, wat het verlangen van Abſalom ware. David liet zich, door het voorſtel van Joab, bewegen: doe riep hy Abſalom, om ten Hove en in zijne tegenwoordigheid te verſchijnen, ende hy quam tot den Koningh in, ende boogh ſich voor hem op ſijn aengeſicht ter aerden, voor des Konings aengeſichte: ende de Koningh kuſte Abſalom, ten blijke, dat hy volkomen, met hem, verzoend ware.

HET

HET XV. KAPITTEL.

Abſalom valt, op de alleronnatuurlykſte wijs, van zijnen Vader af; en werpt zich op tot Koning over Israël.

1. ENde het geſchiedde niet lang daer na, als Abſalom weder in 's Konings gunst herſteld was, dat hy, in plaets van zich dankbaer en in alles aen den Koning onderworpen te gedragen, aen zijne hoogmoedige en heerschzuchtige inzichten den losſen teugel vierde. Hy ondernam het, om zijnen Vader te ontkroonen, en zich zelven meester te maken van de Regeering. Amnon was gedood; van Chileab, den tweeden, lezen wy niets; dus was die waerſchijnlyk ook reeds geſtorven. Op deze volgde hy, als de naeſte ervgenaem van den Throon, die op hem, by het overlijden van zijnen Vader, vervallen moest, zo David hem, ten dezen opzichte, niet ontervde. Misſchien had Abſalom 'er iets van ontdekt, dat de Koning, volgens de Godſpraek 1 Chron. 22: 10, voornemens was, om Salomo tot zijnen opvolger aen te ſtellen; of misſchien giste hy dit, uit de zeer byzondere toegenegenheid, welke de Koning had voor Salomo. — Althans de ontaerte Abſalom meende redenen te hebben, om David te haten, en zich, met geweld, meester te maken van het Koningrijk. — Ook verbergde hy het oproerig ontwerp niet lang, het welk hy gesmeed had. Het eerste daer hy mede begon, was, dat hy den ſtaet voerde van eenen Kroonprins, op de allerprachtigſte wijs; om, langs dezen weg, de aendacht van het volk naer zich te trekken, het welk zich doorgaends aen uiterlykheden vergaept. Daer by wist hy de houding aen te nemen van iemand, die zich de belangen van den geringſten zoo wel als van den aenzienlykſten aentrok, om ook, door dit middel, de harten van het volk te winnen. Abſalom dan maekte ſich eene zeer prachtige uitrusting, hy liet zich

bereyden wagen ende peerden: ende daerenboven ſtelde hy eene lijvwacht aen van vijftigh wel uitgedoschte mannen loopende voor ſijn aengeſichte henen, zoo menigmael hy in het openbaer verſcheen.

2. Oock maeckte ſich Abſalom, om de gunst van het volk te winnen, des morgens vroegh op, ende ſtont aen de zijde van den wegh der poorte, in het voorportael van het Koninglyk Paleis. Hier wachtte hy alle die genen op, die zich, met eenige rechtzaken, tot den Koning vervoegen wilden; om hen in den waen te brengen, dat zy rechtmatige zaken voor hadden, ende dat zy zeer benadeeld zouden worden, wanneer 'er, van 's Konings wege, anders over geoordeeld werd. Door deze handelwijs zocht hy het volk van den Koning afkeerig te maken, en het zelve eene begeerte in te boezemen, dat hy Abſalom ſpoedig tot het bewind mogt komen; als wanneer de zaken veel beter gaen zouden; tot dat hy eens eene geſchikte gelegenheid vinden zoude, om zich van de gunst des volks te bedienen, ter ontkrooning van zijnen Vader en wettigen Vorst; het geſchiedde dan, dat Abſalom alle man, die een geſchil hadde, om tot den Koningh ten gerichte te komen, tot ſich riep, ende ſeyde; Uyt welcke ſtadt zijt gy? als hy dan ſeyde; Uwe knecht is uyt zulk of zulk eenen der ſtammen Iſraëls;

3. So ſeyde Abſalom tot hem; Siet, uwe ſaken zijn goet ende recht, gy hebt, in alles en volkomen, gelijk; niemand kan 'er anders over vonnisſen, zo uwe zaken maer onpartijdig, en met behoorlyke oplettendheid, beoordeeld worden, maer, met dit alles durv u niet verzekeren, dat zy, die uit 's Konings naem, tot Richters in geſchil-zaken, zijn aengeſteld, u in het gelijk zullen ſtellen: gy en hebt thans aen het Hov geenen, die als verhoorder van des Konings wegen te recht uwe zaken behartigt; het gaet 'er thans zoo recht niet meer toe. Ik twijffel niet, of gy zoudt veel beter voldaen zijn, wanneer de beſlisſching der Rechtszaken aen my ſtond.

4. Voorts ſeyde Abſalom; Och, dat men my ten Richter ſtelde in den lande: dat alle man tot

my quame, die een geschil ofte rechtssake heeft, dat ick hem recht sprake! dan zou elk veel beter, by zijne rechten en voorrechten, gehandhaevd worden.

5. Het geschiedde oock, als yemant naederde om sich voor hem te buygen, so reyckte hy Absalom, eerst sijne hant uyt, ende greep hem, ende kuste hem. Hy betoonde aen eenen ieder de grootste gemeenzaemheid en vriendelykheid, alles om zich in de gunst van het volk in te dringen.

6. Ende nae die wijse dede Absalom, zonder onderscheid, aen gantsch Israël, die tot den Koningh ten gerichte quamen: Also stal Absalom het herte der mannen Israëls, en nam het volk allengskens voorin tegen de tegenwoordige Regeering van zijnen Vader; hy wist het volk te beduiden, dat zijn Vader, die nu reeds een man op zijne dagen was, zich aen de belangen zijner onderdanen zoo veel niet meer liet gelegen liggen, als het eenen Vorst betaemde. Door alle deze middelen, bereidde Absalom het hart des volks tegen dien muitzuchtigen aenslag, welken hy op de kroon van zijnen Vader smeedde, en nu eerlang begon uittevoeren.

7. Om, in de uitvoering van dit alleronnatuurlykst ontwerp, waerin hy, door den snooden raed van Achitophel, geholpen werd, des te beter te slagen, verkoos hy, zijnen verraderlyken toeleg, met het schijnkleed van Godsdienstigheid, te bemantelen: want Ten eynde nu van veertigh jaer, waerschijnlyk na Davids eerste zalving; Josephus zegt ons nader dat het was in 't vierde jaer na de verzoening met David; toen is 't geschiet, dat Absalom, zwanger van muitzieke ontwerpen, tot den Koningh seyde; Laet my doch henen gaen, ende mijne gelofte, die ick den HEERE belooft hebbe, te Hebron betalen.

8. Want uwe knecht heeft eene gelofte belooft, als ick te Gesur in Syrien woonde, seggende: Indien de HEERE my sekerlick weder te Jerusalem sal brengen, so sal ick den HEERE dienen, en Israëls God, voor deze zijne gunsten aen my betoond,

een plechtig offer brengen. Dit verzoek was zeer gefchikt; om den Koning alle vermoeden te ontnemen, dat hy, met zijne reis naer Hebron, iets kwaeds voor hadde. Hy verkoos de Stad Hebron tot de plaets, alwaer hy dien verfoeilyken opftand tegen zijnen Vader, onder den fchijn van Godsdienstigheid, beginnen wilde; omdat David daeruit des te minder argwaen zoude opvatten, vermids Abfalom te Hebron geboren was, en 'er, voor het bouwen van den Tempel, wel meerder Israëliten te Hebron kwamen, om Godsdienstige plechtigheden te verrichten.

9. Doe hy het gemelde verzoek deed; feyde de Koningh tot hem, zonder het minste kwaed vermoeden te hebben, Gaet in vrede: alfo maeckte hy fich op, ende gingh nae Hebron, om zijn ontaerte voornemens ter uitvoer te brengen, waerdoor, over David en zijn huis, die verdere oordeelen gebracht werden, welke de HEER, wegens de zonden in de zaek van Bathfeba, door den mond van Nathan, bedreigd had.

10. Abfalom nu hadde, voor zijn vertrek, in ftilte, fommige perfonen, als verfpieders uytgefonden in alle ftammen Ifraëls, om het volk te ondertasten aengaende hunne gezindheid, omtrent zijn perfoon, en om 'er zoo vele, als doenlyk ware, tot zijne party over te halen. Hy beval tevens den verfpiederen, om allen den genen, die hem gunstig waren, te feggen: Als gy 't gegeven teeken, te weten het geluyt der bafuyne fult hooren, fo fult gy feggen; Abfalom is Koningh te Hebron, opdat de ganfche Natie, wanneer zy Abfalom tot Koning hooren uitroepen, opkome, om hem hulde te doen.

11. Ende daer gingen met Abfalom van Jerufalem twee hondert mannen, van de beste en voornaemfte burgeren, door Abfalom genoodigt zijnde, om zijn zoogenaemde Feest met hem, te Hebron, te gaen vieren, doch alle deze waren derwaerds gaende in hare eenvoudigheyt: want fy en wiften [*van*] geen fake, en hadden geene de minste kennis van Abfaloms oproerige voornemens. 's Konings ontaerte zoon nam de gemelde mannen met zich, om zijnen Vader alle achterdocht te benemen, en hem tevens

van

van een merkelyk aental getrouwe aenhangers te beroven, die hem anderszins, by den naderen opſtand, te Jeruſalem hadden kunnen hulpe bieden. Daerenboven moest zulk eene ſchaer van aenzienlyke perſonen, uit de Hoofdſtad, vry wat gezach aen de zaek van Abſalom byzetten; en tevens dienen ter aenmoediging van de vloekverwanten, die natuurlykerwijs denken moesten, dat deze alle ook gezind waren, om in Abſaloms maetregelen te treden.

12. Abſalom ſondt oock om Achitophel den Giloniter, Davids Raet, uyt ſijne ſtadt, uyt Gilo [*te halen*], als hy offerhanden offerde. Deze Achitophel was de man, die, zo hy het geheele ontwerp niet had uitgedacht, Abſalom ſterk opſtookte, om het zelve ter uitvoer te brengen; mogelyk uit eenen wrok, welken hy tegen David had opgevat, zedert het geval met Bathſeba zijne kleindochter; vergel. Kap. 11: 3, 23, 24. Hoe het zy, Achitophel was de voornaemſte ſteunpylaer van Abſaloms opſtand: Ende de verbinteniſſe wert ſterck, de aenhang van Abſalom vermeerderde van dag tot dag, ende het volck quam toe, ende vermeerderde by Abſalom, waertoe de gemelde verſpieders zeer veel toebragten.

13. Doe quam daer eén boodſchapper van Hebron in ſtilte afgezonden, door de vrienden des Konings, die Abſalom in eenvouwigheid vergezeld hadden, tot David, ſeggende: Het herte eens yegelicken in Iſraël [*volgt*] Abſalom na: Men heeft uwen zoon Abſalom, te Hebron, tot Koning van gansch Israël, uitgeroepen, en hy maekt zich gereed, om Jeruſalem de Hoofdſtad in bezitting te nemen.

14. Doe David deze ontzettende tijding hoorde, was hy van geene genoegzame krijgsmacht voorzien, om Jeruſalem, tegen het talrijk leger der oproerigen te verdedigen: hy beſloot daerom, met zijn ganſche Hovgezin, de vlucht te nemen; So ſeyde David tot alle ſijne knechten, die met hem te Jeruſalem waren; Maeckt u op, ende laet ons vlieden, want daer en ſoude voor ons geen ontkomen zijn voor Abſaloms aengeſichte: haeſtet om wech te gaen, op dat hy niet miſ-

ſchien haeſte, ende ons achterhale, ende een quaet over ons drijve, ende deſe ſtadt ſlae met de ſcherpte des ſweerts.

15. Doe ſeyden de knechten des Konings tot den Koningh: Nae alles, wat mijn heere de Koningh verkieſen ſal, zullen wy ons ſchikken, ſiet, [*hier*] zijn uwe knechten bereid, om alle uwe bevelen te gehoorzamen.

16. Ende de Koningh, allen mogelyken ſpoed, ter ontkoming, willende maken, gingh terſtond uyt Jeruſalem, met ſijn gantſche huys en Hovgezin, en zich geenen tijd gunnende, om zijnen muilezel te laten zadelen, ging hy te voete. Dit was een zeer vernederende uittocht voor den Koning van Israël: dan David zag, met boetvaerdigheid, den Godlyken vinger in, die thans de oordeelen, door Nathan bedreigd, wilde ter uitvoer brengen: doch de Koningh liet tien bywijven, om het huys te bewaren.

17. Als nu de Koningh met al 't volck te voete was uytgegaen, ſo bleven ſy ſtaen in eene verre plaetſe, op zulken afſtand van Jeruſalem, dat hy zich, by voorraed, konde veilig rekenen.

18. Ende alle ſijne knechten gingen aen ſijne zijde henen, om zijnen Koninglyken perſoon te beſchermen, gelijk oock zijne geheele lijvwacht; alle de (*a*) Crethi, ende alle de Plethi; ende alle de Gethiten, ſes hondert man, die van Gath te voete gekomen waren, en den Joodſchen Godsdienst hadden aengenomen, gingen voor des Konings aengeſichte henen; om de voorhoede uit te maken.

19. Doe de Koning, onder al zijn gevolg, Ithai den Gethiter ontdekte, wilde hy lievst, dat dees, met zijne landgenooten, zoude terugtrekken. Ithai was een Philiſtijn, van Gath oorſprongelyk, die, nae alle gedachten, met David, geduurende zijn verblijv te Gath, kennis gemaekt had, of

(*a*) 2 Sam. 8: 18. 1 Kon. 1: 38. 1 Chron. 18: 17.

of daerna zoo veel van Davids Godsvrucht en voorspoed gehoord had, dat hy tot hem was overgekomen, om onder hem te dienen. Ook had David eene byzondere achting voor dezen Ithai gekregen, en hem, op alle mogelyke wijzen, bevorderd. Dan, daer hy nu, op zulk eene ontaerte wijs, door zijnen eigenen zoon, van de Regeering ontzet werd, was hem de gelegenheid benomen, om Ithai verdere diensten te doen, hoe getrouw hy hem ook mogt aenkleven. Daerom So seyde de Koningh tot Ithai den Gethiter; Waerom soudt gy oock met ons gaen? Gy ziet, ik ben een ontkroonde Koning. Keert liever weder terug, ende blijft by den Koningh, by Absalom, die zich tot Koning heeft opgeworpen, en als zoodanig door het volk is uitgeroepen. Dees is nu beter in staet, om u te kunnen voorthelpen, dan ik ben. Ook hebt gy 'er zoo veel belang niet by, wie Koning is over Israël; want gy zijt hier vreemt, ende oock sult gy mogelyk, met 'er tijd, wel weder vertrecken nae uwe geboorteplaetse.

20. Gisteren, dat is, nog niet lang geleden, zijt gy by my en in mijnen dienst gekomen, om uw geluk te beproeven, ende heden soud' ick u aenstonds met ons omvoeren, om met ons te gaen? en u even daerdoor blootstellen, aen zeer vele moeilykheden en gevaren, welke gy thans gemakkelyk ontgaen kunt. So ick doch gaen moet, waer henen ick dan ook maer gaen kan, om maer eene veilige schuilplaets te vinden, wat zult gy 'er aen hebben, dat gy my vergezelt? keert weder, ende brengt uwe broederen en landgenooten, die onder u dienen, met u wederom; weldadigheyt ende trouwe zy met u. God vervulle aen u alle die belovten, welke hy ooit gedaen heeft, aen den genen, die den waren Godsdienst omhelzen! hy vergelde aen u alle die weldadigheid en trouw, welke gy aen my bewezen hebt!

Langs dezen weg wilde David beproeven, of Ithai en zijne landgenooten hem, wanneer het 'er op aen kwam, wel indedaed zoo getrouw waren, als hy vermoedde; en of hy zich derhalven, in de tegenwoordige hachlyke omstandigheden, wel op hen verlaten konde. — Zo Ithai en zijne

mannen hem, in oprechtheid, aenkleevden, zou dit niet alleen dienen ter beschaming van zoo vele Israëliten, die zoo trouwloos van hem waren afgevallen, maer ook tevens ter zijner eigene bemoediging, in deze drukkende omstandigheden.

21. Maer Ithai betoonde, in dit geval, eene voorbeeldige edelmoedigheid, welke dezen vreemdeling niet weinig eere aendeed. Hy antwoordde den Koningh, ende seyde: [*Soo waerachtigh als*] de HEERE leeft, ende mijn heere de Koningh leeft; In de plaetse, daer mijn heere de Koningh sal zijn, 't zy ten doode, 't zy ten leven, daer sal uwe knecht voorseker oock zijn. Hieruit bleek het aen David, dat Ithai hem een rechtgeaerd vriend ware, en dat zijne verkleevdheid niet enkel steunde op eigenbaet en zelvsbelang.

22. Doe David zulk eene getrouwheid in dezen vreemdeling ontdekte, verliet hy zich volkomen op hem. Na dit antwoord seyde David tot Ithai; So komt dan, ende gaet met uwe manschap over de beek Kidron, die voor ons ligt: alsoo gingh Ithai, de Gethiter, over, ende alle sijne mannen, ende alle de kinderkens, die met hem waren.

23. Ende het gantsche lant weende, met luyder stemme, de inwooners van daer omstreeks, die aenschouwers waren van deze treurige gebeurtenis, schreeuwden het uit van droevheid, als al 't volck over de gemelde beek gingh: oock gingh de Koningh zelvs, omringd van zijne lijvwachten, over de (*b*) beke Kidron, ende al 't volck dat met hem was, gingh over, recht nae den wegh der woestijne, tusschen Jerusalem en Jericho.

24. Ende siet, Zadok de Priester was oock daer by tegenwoordig, toen de Koning de beke overtrok, ende alle de Leviten waren met hem, dragende de Arke des verbonts Godes. Deze dienaers van het Heiligdom waren den Koning alle gevolgd, uit eigen beweging. Zy wisten, welk eene genegenheid David hun en den Godsdienst

(*b*) Joh. 18: 1.

dienst toedroeg. Uit dit beginfel waren zy den Koning gevolgd, liever dan dat zy den afvalligen Abfalom wilden inwachten, die, op zulk eene ontaerte wijs, alle de rechten van den Godsdienst gefchonden en openlyk befpot had. Zy hadden de Verbonds-Ark medegebracht; om den Koning, die zoo veel belang ftelde in den Godsdienst, door dit zichtbaer teeken van Gods byzondere tegenwoordigheid, in zijne omzwervingen, te bemoedigen: ende fy fetteden de Arke Godes neder, op die plaets, daer de Koning ftaen bleev, om zijne overige vrienden, uit Jerufalem, in te wachten; ende Abjathar, de toenmalige Hoogepriester, klom intusfchen op, hy ging eens weder naer de Hoofdftad, en bleev aldaer tot dat al 't volck, het welk zich nog by David voegen wilde, uyt der ftadt ge-eyndigt hadde over te gaen. Daerna volgde hy zelvs en voegde zich mede by den Koning.

25. Doe hy de Verbonds-Ark zag, feyde de Koningh tot Zadok, dat hy dit Heiligdom weder naer Jerufalem brengen zoude. Hy herinnerde zich, dat God, fchoon by de Ark op eene byzondere wijs tegenwoordig, met zijne Voorzienigheid, op alle plaetfen ware. Hy dacht daerenboven aen zijne zonde, in de zaek van Bathfeba, welke de bron was van alle deze onheilen. In dit zijn omzwerven, rekende hy zich die eer onwaerdig, dat de Verbonds-Ark zijnen perfoon vergezellen zoude. Hy onderwierp zich volkomen aen den weg der Voorzienigheid, en liet het aen de Godlyke beftellinge over, of en wanneer hy de voorrechten van den Godsdienst, binnen Jerufalem, de plaets, welke de HEER zich zelven verkozen had, wederom genieten zoude; Brengt, zoo fprak hy daerom tot den gemelden Zadok, de Arke Godts weder in de ftadt: indien ick, die nu, als een verachte balling, buiten de nabyheid van het Heiligdom, moet omzwerven, genade fal vinden in des HEEREN oogen, fo fal hy my, uit mijne treurige ballingfchap, als wederhalen, ende my niet voor altoos, uit de nabyheid der Arke uitfluiten, maer hy falfe my weder laten fien, mitfgaders fijne wooninge.

26. Maer indien hy alfoo fal feggen; Ick en

hebbe geenen lust tot u, het is mijn wil niet, u weder op den Throon te zetten en binnen Jerusalem te brengen; siet [*hier*] ben ick, hy doe my, soo als het in sijne oogen goet is.

In deze betuiging lag een kennelyk bewijs van Davids diepe en ware vernedering, onder Gods slaende hand, aen welke hy zich, met billyking van 's HEEREN wegen, volkomen onderwierp.

27. Voort seyde de Koningh tot den Priester Zadok; Zijt gy [*niet*] een Siender, die, van wege uw doorzicht en uwe schranderheid, zeer beroemd zijt? Ik zou van uwen raed, in deze mijne omzwerving, zeer veel nut kunnen hebben; maer evenwel gy kunt my van nog veel meer dienst zijn, wanneer gy naer Jerusalem wederkeert. Dus doende zult gy gelegenheid hebben, om my van tijd tot tijd te doen weten, wat 'er in de Stad omgaet; keert weder in de stadt met vrede: oock ulieder beyde sonen, Ahimaaz, uwe soon, ende Jonathan, Abjathars soon, met u.

28. Siet, ick sal vertoeven in de vlacke velden der woestijne, tot dat 'er een woort van ulieden kome, dat men my aensegge. Ik zal aldaer de kondschappen afwachten, welke gy my zenden zult, en daerna mijne maetregelen nemen.

29. Also bracht Zadok, ende Abjathar, de Arke Godts weder te Jerusalem: ende sy bleven aldaer.

30. Ende David gingh op door den opgangh der olijven, den olijvberg op, opgaende ende weenende, ende het hooft was hem bewonden. Dit was een gewoon gebruik by de Oosterlingen, dat men, in tijden van verlegenheid en in schandelyke omstandigheden, zijn hoofd bedekte; om daerdoor te kennen te geven, dat men beschaemd was, om anderen aen te zien. Ende hy selfs gingh barvoets; tot een teeken van zijne diepe vernedering, gelijk toen ter tijd mede de gewoonte was: oock hadden al 't volck dat met hem was, een yegelick sijn hooft bedeckt ende gingen op, op-

gaende

gaende ende weenende, ten uiterften aengedaen, over het lot van hunnen Koning.

31. Doe de boetvaerdige Koning, in deze allertreurigfte houding, zijnen weg vervorderde, gaf men David te kennen, feggende; Achitophel is onder de gene, die fich met Abfalom hebben verbonden. Deze tijding beangftigde den ongelukkigen Vorst nog het meest van alle. Dees Achitophel was een man van een zeer groot verftand, en van eene doorknede Staetkunde. Voorheen was hy 's Konings Hovraed en vertrouwde vriend geweest; met welken hy zeer gemeenzaem omging. Daer nu dees Achitophel van hem was afgevallen, en zich by het eedgefpan van Abfalom vervoegd had, begreep de Koning ligtelyk, hoe gevaerlyk deze man voor hem ware, en hoe veel hy van zijne raedgevingen te vreezen had. De HEER evenwel kon alle zijne wijsheid verdwazen: dies nam de ongelukkige Vorst ook tot den HEER zijne toevlucht, met eene zeer korte en geloovige fmeekbede: want doe feyde David; O HEERE, maeckt doch Achitophels raet tot fotheyt, verydel zijne raedgevingen, en laten zy toch niet, tot mijn nadeel, uitloopen.

32. Ende de HEER hoorde het gebed van David. Hy bezorgde, in den weg zijner Voorzienigheid, aen David eenen perfoon, die hem, als een middel, zou dienen, om de raedgevingen van Achitophel te verydelen: want het gefchiedde, als David tot op de hoogte van den Olijvberg quam, dat hy aldaer Godt aenbadt; en fiet, dit verdient eene zeer byzondere opmerking; doe ontmoette hem Hufai, de Architer, die geboortig was van Archi, eene Stad in het ervdeel van Ephraim, hebbende fijnen rock gefcheurt, ende aerde op fijn hooft, tot een teeken van zijne bittere droevheid, over de onheilen van den Koning.

Deze Hufai was een beproevde vertrouwling van David; een man van groot verftand, die, door de ondervinding van vele jaren, zeer geoeffend was. David begreep aenftonds, dat hy van dezen man, in zijne tegenwoordige omftandigheden, zeer veel dienst hebben konde.

33. Ende zoodra David hem ontdekt had, seyde hy tot hem: So gy met my voortgaet, so sult gy my, in deze mijne omzwervingen, meer tot eenen last dan wel tot dienst zijn: Ik ben wel volkomen verzekerd van uwe verkleevdheid aen mijn persoon; dan gy zijt een man op uwe jaren, welken ik, aen de ongemakken van dit mijn akelig ballingschap, niet wil bloot stellen. Maer wanneer gy besluiten kondet, om naer Jerusalem weder te keeren, zoudt gy my van ongemeenen dienst kunnen zijn, in het verydelen van alle de raedslagen, welke Achitophel, by Absalom, ten mijnen nadeele, nemen zal.

34. Blijv derhalven niet by my; Maer so gy my van dienst wilt wezen, heb ik dit verzoek aen u, dat gy weder in de stadt gaet, ende u begeevt aen het Hov, tot Absalom, u houdende, als of gy mede van my waert afgevallen: in dezer voege, dat gy tot hem segt; Uwe knecht, ick sal des Konings zijn; ick ben wel uwes vaders knecht van te vooren geweest, maer nu so sal ick uwe knecht zijn: so soudt gy in staet zijn, om achter de geheime raedslagen te komen, en my den raet Achitophels, die het geheel op mijn verderv gemunt heeft, te niete kunnen maken.

35. Ende en zijn niet Zadok ende Abjathar, de Priesters, aldaer met u? Gy kent deze, en zy zijn beide vertrouwde personen, die mijne belangen zeer zijn toegedaen. So sal 't geschieden, dat gy alle dingh, dat gy uyt des Konings huys sult hooren, den Priesteren, Zadok ende Abjathar, sult te kennen geven.

36. Siet, hare beyde sonen zijn, zoo ik niet beter weet, ook aldaer by hen, Ahimaaz des Zadoks, ende Jonathan des Abjathars zoon: so sult gylieden door hare hant, door middel van de gemelde jongelingen, Ahimaaz en Jonathan, tot my tijding senden van alle dingh, dat gy van Achitophels raedslagen en Absaloms ondernemingen, sult hooren.

37. Husai bewilligde in dit voorstel, als hebbende geen ander oogmerk, dan om het kwaed te stuiten, en ware het mogelyk, geheel te verydelen, het welk de ontaerte Absalom,

lom, op Achitophels raed, verder tegen zijnen Vader, den wettigen Koning van Israël, ondernemen zoude. Alſo quam Huſai, Davids vrient, in de ſtadt: ende Abſalom quam, met al zijnen oproerigen aenhang, onverhinderd te Jeruſalem.

Nopens het verhaelde in dit Kapittel dienen wy nog twee zwarigheden uit den weg te ruimen.

1. Was het geen groote lafhartigheid van den voorheen zoo heldhaftigen David, dat hy, op de eerste tijding van Abſaloms opſtand, geen de minste pogingen deed om zijne kroon en zijne hovſtad te beſchermen; maer dat hy Stad, Paleis en Throon, aen zijnen oproerigen zoon ten prooje liet en yllings naer de woeſtijne vlugtte?

Hierop kan men aenmerken.

A. Dat ons al de omſtandigheden niet genoeg bekend zijn om te beoordeelen of dit lafhartigheid of noodzakelykheid was. Het blijkt dat Abſalom, met een groot leger zijner aenhangeren, al zeer naby was. — Het was nu eenige jaren vrede geweest, en dus het krijgsvolk nergens op verdacht, en niet zoo ſpoedig t' zamen te brengen. — Op de burgers van Jeruſalem wist David niet of hy zich meer kon verlaten dan op anderen; of ze goed en bloed voor hunnen wettigen Koning zouden opzetten, of hem verraden. — Bleven ze hem getrouw, dan zou de Stad niet kunnen verdedigd worden zonder 't plengen van burgerbloed, dat David zoo veel mogelyk ware wilde voorkomen. — En wat zou dan nog David 'er aen gehad hebben, op zijnen Throon te Jeruſalem te blijven, indien voords gansch Israël zijnen zoon voor Koning erkende?

B. Voords kan men 'er byvoegen dat David, door de beſtelling der Voorzienigheid, de zwarigheden ten allergrootſten zal hebben beſchouwd; op dat dit gelegenheid zou geven dat de verdere oordeelen, over zijne zonde met Bathſeba en Uria, door dien weg zouden vervuld worden.

2. Was David niet grootelyks te beſchuldigen dat hy Huſai tot eenen veinsaert en verfoejelyken verrader maekte?

Dan het ware te wenfchen,, dat David, in al zijn voorig gedrag, zoo wel te verdedigen ware, als in dit geval.

A. De ongelukkige Koning had den HEER gebeden, dat Hy den raed van Achitophel tot zotheid maken wilde. Het was derhalven, van zijnen kant, ook zijn plicht alle die middelen in het werk te ftellen, welke daertoe eenigzins konden dienstbaer wezen. — De ontmoeting van Hufai, onmiddelyk na Davids gebed, was zeer opmerkelyk, en de Godlyke beftiering daerin blijkbaer. — Ook is het van achteren gebleken, dat de verrichtingen van Hufai, door den HEER zelven, ten voordeele van David, ongemeen begunftigd zijn, zie Kap. 17: 14.

B. Al het gene Hufai by Abfalom doen moest, beftond alleenlyk hierin; dat hy het vertrouwen van dien wederfpanneling moest zien te gewinnen, om, door zijne raedgevingen, dienst te doen aen David, zijnen wettigen Koning, en om zijnen geheelen ondergang, langs dezen weg, voor te komen. — Mogt David niet zorgen, voor zijne eigen belangen? — Was het verradery in Hufai, wanneer hy het leven van zijnen wettigen Vorst poogde te behouden, en, zonder Abfalom eenigermate naer het leven te ftaen, de godloze ontwerpen te verydelen, welke Achitophel, als een doemwaerdig verrader, fmeden mogt?

C. Hufai zou veel meer de waerheid fpreken, dan Achitophel, welken Abfalom voor zijnen vertrouwden Raedsman hield, als hy tot dien wederfpanneling zeide: *uw knecht, ik zal des Konings zijn* enz. — Zeker, had hy David altoos van goeden raed gediend, hy bedoelde ook, in der waerheid, niet anders, dan Abfalom denzelvden goeden raed te geven, offchoon die ontaerte dit niet eens bemerken mogt, zoo min als hy het grouwzame van Achitophels raed inzag. — Met een woord, Hufai wilde, door zijne raedgevingen, voorkomen, dat Abfalom zijne handen, welke hy reeds door broedermoord bevlekt had, niet verder met het bloed van zijnen Vader bezoedelen mogt.

D. Daerenboven Abfalom vertoonde zich nu, als de openbare vyand van zijnen Vader en Koning, — Mogt nu David niet iemand aen het Hov van zijnen openbaren vyand zen-

zenden; die, onder vermomming van zijne eigenlyke voornemens, niet zoo zeer op de verderving van Absalom werken zoude, als wel om den grouwzamen aenslag op Davids leven, welken deze verfoeilyke oproermakers gemeed hadden, te verydelen. Om 'er niet by te voegen, dat deze en dergelijke maetregelen, in andere Helden en Staetkundigen, zeer geprezen worden.

HET XVI. KAPITTEL.

De gevallen van David, op zijne vlucht voor Absalom, met Ziba den knecht van Mephiboseth vs. 1-4, *met den vloekenden Simei vs.* 5-14. — *In het overige van dit Kapittel wordt de komst en het gedrag van Absalom, binnen Jerusalem, omstandig verhaeld vs.* 15-23.

1. IN tijden van openbare oproeren, gaet het gemeenlyk zoo, dat sommigen, met dezelve, hun byzonder voordeel doen. — Dit had ook plaets, in de tegenwoordige omstandigheden van den vluchtenden David. Dit deden ook Mephiboseth, de eenig overgebleven zoon van Jonathan, en zijn reeds voorheen gemelde dienaer Ziba. Het is moeilyk te bepalen, wie van deze beide de meeste schuld had; maer evenwel het Geschiedverhael schijnt meest tot bezwaer van Mephiboseth te strekken. — Althans, Als nu David een weynigh van de hoogte des olijvbergs was voortgegaen, siet, doe ontmoette hem Ziba, Mephiboseths jonge, die te vooren Sauls knecht geweest, maer na zijnen dood, in den dienst van Mephiboseth, den eenigen zoon van Jonathan, was voordgegaen. Koning David had dezen Ziba, tot opzichter gesteld van die goederen, welke hy, uit de verbeurdverklaerde nalatenschap, aen Mephiboseth geschonken had; Vergel. Kap. 9: 9. Deze Ziba ontmoette den vluchtenden Koning, in het afgaen van den olijvberg, met een paer gesadelde eselen, ende daer op twee hondert brooden, met hondert stuc-

ken rosijnen, ende hondert [*stucken*] somervruchten, ende eenen ledersack wijns. Een aengenaem geschenk; het welk David en zijnen mannen, in deze omzwerving, zeer wel te passe kwam.

2. Ende de Koningh hem, met dezen grooten voorraed ziende, seyde tot Ziba; Wat sult gy daer mede? ende Ziba seyde; De esels zijn voor den huyse des Konings, voor zijne vrouwen en kinderen, om daer op te rijden, ende het broot, ende de somervruchten om te eten voor de jongens, ende de wijn, op dat de moede in de woestijne drincken.

3. Dan het verwonderde David, dat hy Mephiboseth zelven niet zag; daer elk, die hem aenkleevde, zoo gereed was, om den Koning, in zijn ballingschap, te vergezellen; en Mephiboseth ongemeen veel verplichting aen David had. Doe seyde de Koningh; Waer is dan Mephiboseth de kleinsone uwes voorigen heeren Saul? Waerom volgt hy my niet? Ziba zou niets van Mephiboseth gemeld hebben, verwachtende, dat David zich zoude te vreden houden, met het geschenk, het welk hy van Mephiboseths wege kwam aenbieden; (*a*) ende Ziba, nu niet durvende zwijgen, seyde tot den Koningh; Siet, hy blijft te Jerusalem, want hy seyde by zich zelven, en ook in vertrouwen tot my; Heden in deze tegenwoordige oproeren, sal my 't huys Israëls mijns vaders Koninckrijcke wedergeven. Nu is 'er kans, dat ik, in deze verwarring, nog eens koom op den Throon van Saul, mijnen Grootvader.

4. So drae David zulke ontwerpen van Mephiboseth, zijnen beweldadigden gunsteling, hoorde, verklaerde de Koning, dat hy de bezitting van zijne voorvaderlyke goederen, door zijnen grouwzamen afval, verbeurd hadde, en daerom seyde de Koningh tot Ziba; Siet, zo het zoo is met Mephiboseth, gelijk gy zegt; waernaer ik thans geene gelegenheid heb onderzoek te doen, het sal uwe zijn, alles wat Mephiboseth heeft: ende Ziba seyde; Ick buyge my neder, laet my genade vinden in uwe oo-

(*a*) 2 Sam. 19: 27.

oogen, mijn heere Koningh, bevelende zich ootmoedig in 's Konings gunst en bescherming.

Dit vonnis, het welk David over Mephiboseth, op de beschuldiging van Ziba, uitsprak, komt sommigen zeer onrechtvaerdig voor; omdat Mephiboseth 'er zelvs niet tegenwoordig, en derhalven buiten staet was, om zich zelven te verdedigen. — Maer, uit de geheele opgave van het geval, blijkt niet meer, dan dat David het zeggen van Ziba alleen voor bekendmaking aennam, en verklaerde wat Ziba, tot een loon van deze ontdekking, te wachten had, zo hy, de zaek in het vervolg onderzoekende, bevond, dat de beschuldiging gegrond ware. — By het volgende XIXde Kapittel zullen wy aenleiding vinden, om, over dit geval van Mephiboseth en Ziba, nog iets naders aen te merken.

5. In deze akelige vlucht, voor zijnen ontaerten zoon Absalom, bejegende den deerniswaerdigen Vorst, de eene ramp op de andere. Allerbitterst viel hem de ontmoeting met den vloekenden Simei. Het geval droeg zich dus toe. Als nu de Koningh David tot aen Bahurim quam, een Stad, in het ervdeel van Benjamin gelegen; Siet doe quam van daer een man uyt, van den geslachte des huyses Sauls, wiens naem was (*b*) Simeï, de sone van Gera; hy gingh steets voort, ende vloeckte, hy overlaedde den bitterlyk bedroevden Koning, met smadelyke scheldwoorden en verwijtingen. Deze Simei droeg David eenen onverzoenbaren haet toe, daer hy hem hield voor den grootsten vyand van Sauls geslacht. Hy verblijdde zich, over de onheilen van David, en beschouwde dezelve, als eene rechtvaerdige straf, welke de HEER hem toezond, voor al het kwaed; het welk hy, nae zijne gedachten, aen Sauls huis, gedaen had.

6. Ende niet alleen vloekte hy, maer wierp David ook met steenen, mitsgaders alle knechten des Konings Davids: hoewel al 't volck, ende alle de helden aen sijne rechter, ende aen sijne slinckerhant waren. Hy stelde zich zelven bloot, aen het

(*b*) 2 Kon. 2: 8.

grootste gevaer van zijn leven, wanneer Davids knechten, die toch dezen hoon niet dulden konden, toeschoten, om hem zijne onbeschoftheid betaeld te zetten. Dermate woedende en uitzinnig, door haet en kwaedaertigheid, was deze Simei.

7. Aldus nu seyde Simeï in sijn vloecken: Gaet uyt, gaet uyt, gy man des bloets, ende gy Belials man. Het is uwe welverdiende straf; gy bloeddorstige wreedaert, dat gy thans, als een verachte balling, moet omzwerven.

8. De HEERE heeft op u doen wederkomen al het bloet van Sauls huys, in wiens plaetse gy geregeert hebt; Nu heeft de HEERE het Koninckrijck gegeven in de hant Absaloms, uwes soons: Siet nu, gy zijt in uw ongeluck, om dat gy een man des bloets zijt. Nu wordt gy blijkbaer en rechtvaerdig gestraft, over al het kwaed, het welk gy Saul en zijn geslacht hebt aengedaen.

Dit gedrag van Simei moest David, tot in het binnenste van zijne ziel, grieven. — Dit geval is hier aengeteekend, om ons te doen opmerken, hoe recht de HEER, volgens het uitgesproken vonnis, aen David te huis zocht het gene hy in de zaek van Bathseba gedaen had; en tevens om ons het beminnelyk karakter van David te doen zien, die zich, op eene voorbeeldige wijs, onderworpen, lijdzaem en boetvaerdig gedroeg, onder al het gene hem, wegens zijne zonde, rechtvaerdig overkwam van Gods heilige bestiering.

9. Evenwel was het geen wonder, dat zulk vloeken en schelden op den Koning, zijne knechten tot toorn verwekte. Abisai kon zich niet langer bedwingen. Doe Simei vloek op vloek, scheldwoorden op scheldwoorden, opstapelde, seyde Abisai, de sone van Zeruja, tot den Koningh; Waerom soude dese (c) doode hont, die, als een walgelyk aes, uit elks gezicht moet geworpen worden, waerom zou deze booswicht mijnen heere den Koningh vloecken? laet my doch overgaen, ende sijnen kop wechnemen.

10. Maer de Koningh, dit vloeken van Simei aenmer-

(c) 1 Sam. 24: 15. 2 Sam. 9: 8.

merkende, als een gedeelte van de Godlyke straffen, welke hy rechtmatig verdiend had, seyde daerom tot Abisai; Wat heb ick met u te doen, gy sonen van Zeruja? ik heb tot nog toe uwen yver, ter beveiliging van mijne eer, en ter wraekoeffening over de verongelijkingen, welke my worden aengedaen, niet noodig. Ik begeer, dat gy Simei, hoe zeer hy zulks ook verdienen mogt, nu geen het minste leed zult aendoen. Ja hy vloekt my, en doorgrievt mijne ziel; maer evenwel laet hem vloecken; want de HEERE doch tot hem geseyt heeft, Vloeckt David: wie soude dan seggen; Waerom hebt gy alsoo gedaen. Ik zie, in dit vloeken van Simei, de hand des HEEREN; die het, in den weg van zijne Voorzienigheid, zoo bestiert, dat Simei zijn boosaertig hart tegen my uitbraekt, om my daerdoor, op eene zeer treffende wijs, die smerten te doen gevoelen, welke ik, van wege mijne zonden, in de zaek van Bathseba, waerdig was. Deze smerten wil ik geduldig dragen, en dezelve, door eene te schielyke wraekneming, niet verkorten, zo het anders des HEEREN wil mogt zijn, dat ik dezelve langer dragen zal. Waerlyk ik zou my tegen den HEER bezondigen, wanneer ik my, tegen dezen vloekenden Simei, verzetten wilde.

11. *Voorts zeide David tot Abisai, ende tot alle sijne knechten*, om hem te doen opmerken, dat, schoon de smerten groot waren, welke hem door Simei werden aengedaen, de zelve evenwel niet in vergelijking kwamen, met het verdriet, het welk hem zijn eigen zoon aendeed. Moet ik, wilde hy zeggen, het laetste geduldig dragen, tot dat het den HEER behagen zal my eene gunstige uitkomt te verleenen, dan kan ik ook wel het eerste dragen. Voorts seyde daerom David tot Abisai, ende tot alle sijne knechten; Siet, mijn eigen sone, die van mijnen lijve is voortgekomen, soeckt mijne ziele: hoe veel te meer dan nu dese die my vreemd is, een soon van Jemini, die tot de Stam van Benjamin behoort? laet hem geworden, dat hy vloecke, want de HEERE heeft 'et hem geseyt.

12. Misschien sal de HEERE mijne elende aensien, met oogen van ontferming: ende de HEERE

ſal my goet vergelden, voor ſijnen vloeck, te deſen dage.

Dit gedrag van David was by uitnemendheid grootmoedig, en leverde een blijkbaer bewijs op, voor de oprechtheid van zijne bekéering; welke zich dan vooral openbaer maekt, wanneer men zich, onder Gods kastijdende hand, onderwerpt aen zijne rechtvaerdige wegen, en de handelingen zijner Heiligheid, zonder tegenmorren, eerbiedig goedkeurt.

13. Alſo gingh David zeer geduldig, in lijdzame onderwerping aen Gods ſtraffende hand, met ſijne lieden, op den wegh: ende Simeï, die, door Davids verdraegzaemheid, al ſtouter en ſtouter werd, gingh al voort langs de zijde des bergs tegen hem over, ende vloeckte, ende wierp met ſteenen van tegen over hem, ende, om zijne uiterſte verachting aentetoonen, welke hy voor David had, ſtoof hy met ſtof.

14. Ende de Koningh quam eindelyk, zeer afgemat, zoo door de vermoejing van de reize, als door de bitterheid van zijne droevheid, in de gemelde Stad Bahurim, ende ook al 't volck, dat met hem was, niet minder moede zijnde: ende hy verquickte ſich aldaer.

15. David nu, zijnen tocht, voor eenigen tijd, latende voortzetten, naer de zijde der Jordaen, zullen wy inmiddels zien, wat Abſalom verrichtte, en hoe zich de ſchrandere Huſai by hem gedroeg. Abſalom nu, ende al 't volck, de mannen Iſraëls, die dezen wederſpanneling tot Koning hadden uitgeroepen, quamen, of waren, kort na Davids vertrek uit de Hoofdſtad, te Jeruſalem gekomen, ende Achitophel met hem. Hy nam, op den raed van Achitophel, aenſtonds bezit van het Koninglyk Paleis, als of hy een wettig recht had op den throon van Israël, ten uiterſten vergenoegd, dat hy, in zijnen grouwzamen aenſlag, geen tegenſtand gevonden had.

16. Zoodra had Abſalom, te Jeruſalem, geen bezit van den Throon genomen, of Huſai begav zich aenſtonds ten Hove; en onder ſchijn van Abſalom, met zijne komst tot den Throon, geluk te wenſchen, beproevde hy, wat hy, ten voordeele van David, zou kunnen doen, in het veryde-

len van den raed, welken Achitophel geven zoude. Ende het geschiedde, als Husai, de Architer, Davids vrient, tot Absalom quam, dat Husai tot Absalom seyde; De Koningh leve, de Koningh leve. Indedaed Husai sprak de waerheid, hoewel Absalom hem kwalyk verstond, hy wenschte niets meer, dan dat David, Israëls wettige Koning, ten nutte van Israël, leven mogt.

17. Maer Absalom, zich verbeeldende, dat Husai de zijde van David verlaten had en zijne party was toegevallen, hield zich daerover ten uitersten verwonderd; en was onbeschaemd genoeg, om Husai te verwijten, dat zijn gedrag blijkbaer strijdig was, met de vertrouwde vriendschap, welke altoos tusschen David en hem had plaets gehad: niet bedenkende, hoe hy zelvs opzettelyk aendruischte tegen de gehoorzaemheid, welke hy David, als zijnen Vader en Koning, verschuldigd was. Althans hy seyde tot Husai: Is dit uwe weldadigheyt aen uwen vrient, dat gy hier koomt, om my als Koning hulde te doen? waerom en zijt gy niet met uwen vrient getogen?

18. Ende Husai seyde tot Absalom, om zich zelven van ondankbaerheid vry te pleiten, en Absalom alle achterdocht van onoprechtheid omtrent hem te benemen, op eene zeer listige wijs; Neen, maer welcken de HEERE verkiest, ende [*al*] dit volck, ende alle mannen van Israël, diens sal ick zijn, ende by hem sal ick blijven.

Dit antwoord van Husai was zeer dubbelzinnig; hy wilde niet te kennen geven, dat hy daerom tot Absalom gekomen ware, omdat hy hem hield voor Israëls wettigen Koning, die daertoe, door den HEER en al het volk, verkoren was. — Al het volk had Absalom nog niet tot Koning aengenomen, en Absalom zelvs wist wonder wel, dat hy zijne wederspannigheid tegen en afval van David geenszins konde aenmerken, als eene Godlyke bestemming tot den Throon. — Het zou, met 'er tijd, blijken, wie, door God en het volk, voor Koning erkend wierd; voor het leven van dien persoon bad hy, en dezen zoude hy gehoorzaem wezen. — Dan Absalom paste dit alles op zich zelven toe.

Ondertusſchen ſprak Huſai de waerheid. — Indien de verheffing van Abſalom tot den Throon, door God bevolen, en, door de ganſche Natie, eenparig goedgekeurd ware, dan zou hy zich rechtmatig aen deze ſchikkingen, niettegenſtaende de nauwe vriendſchap tusſchen David en hem, onderworpen hebben.

19. Ende te meer kwam Abſalom in den waen, dat hy alle de gemelde woorden op zich zelven moest toepasſen, wanneer Huſai 'er byvoegde: ten anderen; wien ſoude ick dienen, als ik u diende? ſoude 't niet zijn voor het aengeſichte ſijns ſoons? zou ik mijne diensten niet opofferen, aen den zoon van mijnen ouden Vriend? Gelijck als ick voor het aengeſichte uwes vaders gedient hebbe, alſoo ſal ick voor uw aengeſichte zijn, wanneer gy de wettige Koning zijt. Ik heb uwen heer Vader altoos, nae mijn beste weten, goeden raed gegeven, en ik ben gereed, om u ook daervan te dienen.

20. Doe nam Abſalom dezen Huſai, onder zijne volgelingen en vrienden aen. Kort daerna ſeyde Abſalom tot Achitophel, welken hy, tot voorzitter in zijnen geheimen Raed, ſchijnt aengeſteld te hebben: Geeft onder ulieden raet, wat ſullen wy doen? hoe moet ik my gedragen, welke maetregelen moet ik by de hand nemen, om mijn Koningrijk te aenvaerden en te bevestigen?

21. Ende Achitophel ſeyde tot Abſalom; Gaet in tot de bywijven uwes vaders, die hy gelaten heeft om het huys te bewaren: dit zou ik u volſtrektelyk aenraden. Daerdoor zult gy, vooreerst, openlyk voor het ganſche volk, betoonen, dat gy het Koningrijk in bezitting genomen hebt. Het wordt toch als een openbaer bewijs aengemerkt, dat iemand den Throon heeft ingenomen, wanneer hy de wijven van zijnen Voorzaet in zijne bezitting neemt; welke, onder de nagelatene goederen, gerekend worden, aen den opvolger, vervallen te zijn. Ten anderen, ſo ſal gantſch Iſraël hooren, dat gy by uwen vader ſtinckende zijt geworden. Daerdoor zal gansch Israël overtuigd worden, dat de verwijdering tusſchen u, en tusſchen David, zoo groot geworden zy, dat alle

hoop

hoop op verzoening voor altoos zy afgefneden. Ende ten derden, de handen van alle, die met u zijn, fullen, wanneer zy hieruit zien, dat de verzoening volftrekt onmogelyk zy, gefterckt worden, zy zullen alles voor u wagen, en niet behoeven te vreezen, dat hunne afval van David immermeer zal gewroken worden.

22. Abfalom, van alle fchaemte ontbloot, bedreev terftond de grouwzame fchendaed, welke Achitophel hem had aengeraden. Ingevolge van dezen raed, So fpanden fy Abfalom eene tente op het dack: Ende Abfalom gingh in die tente, werwaerds de bywijven van zijnen Vader gebracht waren, en onder deze tent ging hy in tot de bywijven fijns vaders. In zoo ver pleegde hy dit bloedfchandig gruwelftuk voor de oogen des gantfchen Ifraëls, ter zelvder plaets, daer David het eerst had bot gegeven aen zijne vuile drivten tot Bathfeba. — Ziet zoo werd hier, in eenen eigenlyken zin, vervuld, het gene Nathan, uit 's HEEREN naem, den Koning, wegens zijn overfpel bedreigd had Kap. 12: 11. — Na zijne herftelling in de Regeering, heeft David deze bywijven, in eene nauwe bewaring, doen opfluiten, zonder ooit met haer eenige gemeenfchap te oeffenen. Vergel. Kap. 20: 3.

23. Ende in die dagen was Achitophels raet, dien hy riedt, als of men nae Godts woort en onmiddelyke Godfpraken gevraegt en gehoord hadde: Alfoo was alle Achitophels raet, foo was dezelve, in zekeren zin, te vooren by David geweest; die zich, met zeer veel vertrouwen, op hem verliet, zoo vele zy evenwel, met 's Konings Godsdienstige gezindheden, overeenftemden: en zoo als zijn raed, by David, wel eer goedgekeurd en gevolgd werd, zoo werd dezelve nu ook, hoe fnood die wezen mogt, by Abfalom gevolgd, tot zoo lang als het den HEER behaegde, op Davids fmeekbede, de raedgeving van Achitophel tot zotheid te maken, gelijk ons, in het volgende Kapittel, nader blijken zal.

HET XVII. KAPITTEL.

De gelukkige ontkoming van David, uit de lagen, welke hem, door Abſalom, op Achitophels raedgeving, gelegd werden.

1. DAvid was, met zijne lijvwachten, en getrouwſte vrienden, gevlucht; en had zich naer de grenzen van het Rijk begeven. Het ſcheen, dat de ontthroonde Koning zijnen wederſpannigen zoon niet konde of durvde tegentrekken. Maer evenwel, zoo lang David leevde, kon Abſalom zich niet veilig, noch op den overrompelden Throon gevestigd rekenen. Achitophel, die ook, zoo lang David in wezen was, geene veiligheid had voor zich zelven, was daerom van gedachten, dat men voorts hoe eer hoe beter middelen beramen moest, om David van kant te maken. Ten dien einde ſeyde Achitophel, in eene volgende Raedsvergadering, tot Abſalom: Laet my nu twaelf duyſent mannen uytleſen, dat ick my opmake, ende David deſen nacht achter na jage. Aen twaelv duizend uitgelezen mannen heb ik genoeg; en hoewel ik geen krijgsman ben, bied ik my aen, om tot deze onderneming, in perſoon, mede te trekken. Maer 'er is haest by het werk; uitſtel zou in dit geval allerverdervelykst wezen; willen wy beletten, dat David, door de vlucht ontkome, dan moet de onderneming, nog in den eerst volgenden nacht, gedaen worden.

2. So ſal ick onverwachts over hem komen, en hem, eer hy 'er aen denkt, onverhoeds op het lijv vallen, daer hy moede ende ſlap van handen is, afgemat door eenen moeilyken tocht; en niet genoeg van gewapende manſchap voorzien, om, aen eene ſtrijdbare keurbende, het hoofd te bieden: ende, langs dezen weg, ſal ik hem verſchricken, ende al 't volck, dat met hem is, ſal

ſal ik gemakkelyk in wanorde brengen en noodzaken te vluchten: dan ſal ick de vluchtenden ſparen, maer den Koningh alleene ſlaen.

3. Ende ick ſal al 't volck, het welk David vergezelt en aenkleevt, tot u doen wederkeeren: de man, dien wy hebben moeten, en dien gy ſoeckt, is David; zo wy hem hebben en van kant maken, is dit gelijck het wederkeeren van allen. Wanneer David maer geveld is; ſo ſal een ieder aenſtonds aen u, mijn heer Abſalom, hulde doen, en al 't volck zal in vrede zijn. Dan zult gy gerust en veilig, over gansch Israël, heerſchen kunnen.

4. De ontaerte Abſalom keurde dit verfoeilyk ontwerp van den grouwzaemſten Vadermoord aenſtonds goed. Dit woort nu was recht in Abſaloms oogen, ende in de oogen aller Oudtſten van Iſraël, die hem aenkleevden, en die alle de raedgeving van Achitophel toeſtonden.

5. Deze raedgeving zou, naer alle menſchelyke waerſchijnlykheid, wanneer zy gevolgd ware, voor David doodelyk geweest zijn. Doch zulk een rampzalig uiteinde was voor David, in Gods raed, niet bepaeld. Nu werd de maet van Abſaloms ongerechtigheid vol; nu naderde dat oogenblik, op het welk de HEER zich, voor Davids ſmeekingen, niet langer verbergen wilde; nu werd Achitophels raed tot zotheid gemaekt. Abſalom, die zich anderzins, op den raed van Achitophel, zoo volkomen verliet, en denzelven, met al zijne Oudſten, eenparig had goedgekeurd, werd nu, door het verborgen beſtier van Gods Voorzienigheid, bewogen, om nog vooraf den raed van Huſai in te nemen, die, met geen ander oogmerk, ten Hove gekomen was, dan om Achitophels raedſlagen, zo het mogelyk ware, te verydelen. Abſalom ſeyde daerom, Roept doch ook Huſai, den Architer: ende laet ons hooren, wat hy oock ſeyt.

6. Ende als Huſai tot Abſalom inquam, ſo ſprack Abſalom tot hem, ſeggende; Aldus heeft Achitophel geſproken: Sullen wy ſijn woort doen? ſo niet, ſpreeckt gy.

7. Doe ſeyde Huſai tot Abſalom: De raet,

dien Achitophel op dit mael geraden heeft, hoe schrander hy anders zy, en is niet goet.

De raed van Achitophel was, voor de heerschzuchtige oogmerken van den ontaerten Absalom, zekerlyk de beste. — Maer vermids dezelve voor David, nae alle menschelyke uitzichten, allerverdervelykst was, zocht Husai het daer henen te richten, dat aen David tijd gegeven wierd, om zijne macht byeen te zamelen, en aen het leger der muitelingen, met meerder vooruitzicht op eenen goeden uitslag, het hoofd te kunnen bieden. Dit zijn oogmerk wist hy, op eene zeer vernuftige wijs, te vermommen, onder den dekmantel van het gevaer, aen het welk zich het leger van Absalom blootstelde, wanneer het niet sterker was, dan het Achitophel bepaeld had; uit hoofde der dapperheid van de manschap, welke David vergezelde, en der kundigheid van dien Vorst in het oorlogen.

8. Om het verkeerde van Achitophels raedgeving wijders te betoogen, seyde Husai; Gy kent uwen vader ende sijne mannen, dat sy alle beroemde helden zijn, datse bitter van gemoet zijn. Zo het tot een hoofdtreffen komt, zullen zy, met de uiterste verwoedheid, vechten, om aen u en aen uw leger dien hoon te wreken, die hunnen Koning is aengedaen. Zy zullen zoo verwoed en verbitterd zijn, als een beyr, die van de jongen berooft is in 't velt: daer toe is uwe vader een krijgsman, ende en sal niet vernachten met den volcke. Hy is een Krijgsman, door langduurige ondervinding geoeffend, en in de listen van den oorlog al te zeer bedreven, dan dat hy zich, in zijne tegenwoordige omstandigheden, op het open veld, zoude vertrouwen. Hy is al te wel op zijne hoede, dan dat Achitophel hem zoo gemakkelyk overvallen zoude, als hy zich inbeeldt.

9. Siet, nu heeft hy sich, buiten allen twijffel, reeds versteken in een der holen, ofte in eene der onderaerdsche of gesterkte plaetsen, daer hy buiten het bereik van zijne vervolgeren is: Ende 't sal geschieden, dat de gewapende mannen van David, die zekerlyk wel verschanst en op hunne hoede zijn, tegen de bende van

Achi-

Achitophel, met de uiterste verwoedheid, vechten zullen, en als 'er in 't eerste [*sommige*] onder hen, onder Achitophels mannen vallen, zullen zy zeer schielyk den moed laten zinken. Het zal niet lang duuren, dat een yeder, die 't sal hooren, alsdan sal seggen; Daer is een slagh geschiet en een geweldig bloedbad aengericht, onder 't volck, dat Absalom navolgt.

10. In zulk een geval, So soude zelvs de kloekmoedigste, onder de bende van Achitophel, bevreesd worden. Zelvs hy, die oock een dapper man is, wiens herte is als een leeuwen herte, zoude t'eenemael smelten: want gantsch Israël weet, dat uwe vader een helt is, ende het dappere mannen zijn, die met hem zijn. En daerom, wat ik u raden mag, onderneem het toch niet, om David, met zulk een geringe macht, na te jagen.

11. Maer ick rade, dat in aller haest tot u versamelt worde, alle de gewapende manschap, uit gantsch Israël, van Dan tot Berseba toe, als zant, dat aen de zee is, in menigte: ende dat uwe persoon medegae in den strijt, zoo om het volk, door uw eigen voorbeeld, aen te moedigen, als om zelvs de eer der overwinning te hebben.

Terwijl zulk een talrijk leger wordt op de been gebracht; dacht Husai, zal David tijd winnen, om zich beter toe te rusten.

12. Dan sullen wy tot hem komen, in eene der plaetsen, daer hy gevonden wort, waer hy zich ook onthouden mag, ende hem, al ligt hy nog zoo verschanst, door de talrijkheid van onze manschap, gemackelick overvallen, gelijck als de daeuw op den aerdbodem valt, en denzelven overal bedekt., Dan zal onze overwinning volkomen zijn: ende daer en sal van hem, ende van alle de mannen, die met hem zijn, oock niet een worden overgelaten.

13. Ende indien hy sich, met zijne manschap, in eene bemuurde stadt sal begeven, so sal gantsch Israël koorden en zware touwen tot de selve stadt aen-

dragen, ende wy ſullenſe, te weten de muuren en gebouwen van die Stad, tot in de beke, die daer voorby mogt ſtroomen, of in de graften, die haer omringen mogten, nedertrecken, tot dat oock niet een ſteenken aldaer gevonden en worde.

Dit ſchijnt eene in dien tijd bekende wijze van belegering geweest te zijn.

Deze raedgeving van Huſai had zeer veel ſchijn van aennemelykheid. De krijgskunde van David en de dapperheid van zijn volk was zeer bekend. De gevolgen, welke Huſai daeruit afleidde, waren zeer natuurlyk. — Ook ſcheen deze raed, om David, met de ganſche Krijgsmacht van Israël, te beſtrijden, veel gewisſer dan die van Achitophel, die David ſlechts, met 12000 mannen, overvallen wilde. — Het voorſtel van Huſai, dat Abſalom zelvs in perſoon moest medegaen, om de eer der overwinning te hebben, was zeer geſchikt, nae de verwaendheid en de heerschzucht van den ontaerten wederſpanneling. — Abſalom nam daerom ook een zonderling genoegen, in deze raedgeving van Huſai.

14. Doe ſeyde Abſalom, ende alle man van Iſraël; De raet van Huſai, den Architer, is beter dan Achitophels raet: Doch de HEERE hadde 't geboden. God had, door zijne verborgen beſtiering, het hart van Abſalom en van alle de leden des Raeds bewogen, om zich den raed van Huſai te laten welgevallen; het oogmerk was, om, langs dezen weg, den goeden raet Achitophels, immers voor zoo ver dezelve voor Abſaloms omſtandigheden veel beter was, te vernietigen, op dat de HEERE het quaet over Abſalom brachte, tot eene rechtvaerdige ſtraf van alle zijne ſnoodheden.

15. Ende Huſai, tot dus ver wel en gelukkig geſlaegd zijnde, bezorgde David kundſchap van dit gewichtig voorval. Hy ſeyde daerom tot Zadok, ende tot Abjathar, de Prieſteren, die zich mede binnen Jeruſalem bevonden; Alſoo ende alſoo heeft Achitophel Abſalom ende den Oudtſten Iſraëls geraden: maer alſoo ende alſoo heb ick geraden: hen verzoekende, om David, met allen mogelyken ſpoed, van het een en ander bericht te

zen-

zenden; en hem te verzoeken, om, nog dien zelvden nacht, uit de vlakte der woeſtijne te vertrekken, en om ten eersten over de Jordaen te gaen, om voor te komen, dat hy door Achitophel niet overvallen wierde. Huſai had den Raed verlaten, zoodra hy zijne gedachten geuit hadde; en daerom wist hy niet, of zijne raedgeving, dan wel die van Achitophel zoude gevolgd worden. Hoe het ook wezen mogt, Huſai rekende David, in het open veld der woeſtijne, niet veilig.

16. Nu dan, zeide hy tot de gemelde Prieſteren, ſendet haeſtelick en in het heimelyke, uwe zoonen henen, ende boodſchappet David, ſeggende; Vernacht deſe nacht niet in de vlacke velden der woeſtijne, ende oock gaet ſpoediglick over de Jordaen: op dat de Koningh niet onverhoeds, door Achitophel overvallen, en verſlonden en worde, ende al 't volck, dat met hem is.

17. Jonathan nu ende Ahimaaz, de zoonen der gemelde Priesteren, die de boodſchap aen David brengen zouden, hadden zich reeds buiten de Stad begeven, om alle achterdocht van geheime onderhandeling met David wech te nemen, en ſtonden by de fonteyne Rogel, even buiten Jeruſalem; wachtende op de boodſchap, met welke zy zouden belast worden. Ende de beide Priesters zonden, met overleg van Huſai, eene dienſtmaegt, op welke geen vermoeden vallen kon, naer Jonathan en Ahimaaz, met de boodſchap, welke zy aen David brengen moesten. Deze dienstmaegd gingh henen, ende ſeyde 't hen aen, ende ſy, te weten Jonathan en Ahimaaz, gingen daerop, in alleryl, henen, ende ſeyden 't den Koningh David aen, zonder weder naer Jeruſalem terug te keeren: want ſy en mochten haer niet ſien laten, dat ſy in de ſtadt quamen.

18. Een jonge dan nogh ſaghſe op den weg, en beſloot uit den grootſten ſpoed, met welken zy doorreisden, dat zy David eene gewichtige boodſchap gingen brengen. Dus ging hy naer Jeruſalem, ende ſeyde 't Abſalom aen: Doch die beyde gingen haeſtelick hunnen weg, ende quamen in eens mans huys te Bahurim, dewelcke

eenen put hadde in ſijnen voorhof, ende ſy daelden daer in, om zich voor hunne vervolgeren te verbergen, dewijl de put zonder water was.

19. Ende de gemelde vrouwe, om hen nog meer te beveiligen, nam ende ſpreydde een deckſel over het opene van den put, ende ſtroyde gort of koorn daerop, als wilde zy dit pas gedorschte zaed in de zonne te droogen liggen: Alſo wert de ſake niet bekent.

20. Doe nu Abſaloms knechten, welke men hen, op het bericht van den jongen, had nagezonden, om hen te onderſcheppen, tot de vrouwe in 't huys quamen, ſeyden ſy, Waer zijn Ahimaaz ende Jonathan? Ende de vrouwe ſeyde tot hen; Sy zijn over dat waterrivierken gegaen, het welk langs deze Stad ſtroomt. Op dit leugenachtig bericht gingen de afgezondenen van Abſalom, ook over het beekjen, maer zy vonden hen niet: Ende doe ſyſe geſocht ende niet gevonden hadden, keerden ſy onverrichter zake weder nae Jeruſalem.

21. Ende het geſchiedde, na dat ſy wechgegaen waren: ſo klommen ſy uyt den put, ende gingen henen ende boodſchapten 't den Koningh David: ende ſy ſeyden tot David; Maeckt ulieden op, ende gaet haeſtelick over het water der Jordaen, want alſoo heeft Achitophel tegen ulieden geraden, en indien zijn raed gevolgd wordt, zijt gy in gevaer van uw leven.

22. Doe maeckte ſich David op, ende al 't volck, dat met hem uit Jeruſalem getogen was, en zich van tijd tot tijd by hem gevoegd had, het welk nu alreeds een aenmerkelyk leger uitmaekte, ende ſy gingen over de Jordane, nog dien zelven avond, dat David de gemelde boodſchap van Huſai ontvangen had: Aen het morgenlicht en ontbrack 'er niet tot eenen toe, die niet over de Jordane gegaen en ware, zoodat 'er, in dezen verhaesten overtocht, niemand door de duisterheid van den nacht verongelukt ware.

23. Inmiddels ontvong Achitophel den loon van zijne

ſnoode

snoode ongerechtigheid: want Als nu Achitophel ſagh, dat ſijn raet niet gedaen en was, achtte hy alles verloren. In eene wanhopige woede verliet hy terſtond het Hov, barſtende van ſpijt en nijdigheid; aenſtonds ſadelde hy den eſel, ende maeckte ſich op, ende toogh nae ſijn huys, in ſijne ſtadt Gilo, ende gaf bevel aen ſijn huys, hy maekte de noodige beſtellingen over zijne zaken, ende verhingh ſich: Alſo ſterf hy, en eindigde, op deze rampzalige wijs, een leven, het welk hy, inzonderheid op het laetst, aen de onnatuurlykſte ſnoodheid, had toegewijd, ende wert begraven in ſijns vaders graf.

Ziet, zoo werd Gods rechtvaerdigheid, in den rampzaligen dood van dezen booswicht, blijkbaer verheerlykt; en de aenmerkelyke wensch vervuld, welke David, door Godlyke Ingeving, over hem had uitgeſproken, *dat de dood hem overvallen mogt als een ſchuldeisſcher, en dat hy levendig mogt ter helle dalen* Pſ. 55: 16.

24. David nu, nadat hy, met zijn leger, over de Jordaen getrokken was, quam tot Mahanaim: eene Stad in het ervdeel van Gad, aen de grenzen van het Ammonitiſche gebied, niet ver van Rabba, het welk David, voor eenige jaren, had ingenomen. Ende Abſalom, den overtogt van zijnen Vader over de Jordaen verſtaen hebbende, zette hem derwaerds, volgens Huſais raed, met een talrijk leger, na, en toogh ook over de Jordane, hy, ende alle mannen Iſraëls met hem.

25. Ende Abſalom hadde Amaſa in Joabs plaetſe tot zijnen opperſten Veldheer geſtelt over het heyr: Amaſa nu was eens mans ſone, wiens naem was Jethra, de Iſraëlijt, die ingegaen was tot Abigal, dochter van Nahas, ſuſter van Zeruja, Joabs moeder. Deze Amaza was derhalven de achterneev van Joab.

26. Iſraël nu ende Abſalom, over de Jordaen getogen zijnde, legerden hen in den lande Gileads, met voornemen, om Davids heirmacht, by de eerste gelegenheid, aen te vallen.

27. Ende het geschiedde, als David te Mahanaim gekomen was, dat hy overvloedigen onderstand ontving, voor zich en zijne manschap, van Sobi, die de sone was van Nahas, die van Rabba, de hoofdstad der kinderen Ammons gekomen was, om David te begroeten, die hem Koning gemaekt had, in plaets van Hanun, zijnen ouderen broeder, Kap. 12: 30, 31. ende ook ontving David zeer veel onderstand van Machir, de sone Ammiëls van Lo-Debar, die voor Mephiboseth zorg gedragen had, nadat zijn Vader Jonathan, met Saul, gesneuveld was, ende ook van (*a*) Barzillai, de Gileaditer, van Rogelim, die zeer gegoede lieden waren.

28. Beddewerck, ende schalen, ende aerden vaten, ende tarwe, ende gerste, ende meel, ende geroost [*koorn*], ende boonen, ende linsen, oock geroost,

29. Ende honich, ende boter, ende schapen, ende koeyenkeesen, deze en andere noodwendigheden brachten zy in overvloed tot David, ende tot het volck, dat met hem was, om te eten: want sy seyden, Dit volck is hongerigh, ende moede, ende dorstigh in de woestijne.

Na zulk eenen vermoejenden tocht, kwam deze verkwikking ongemeen wel te pas. — Hier had David tijd, om zijne vrienden byeen te zamelen, en zijn leger in orde te brengen, om de muitelingen het hoofd te bieden.

(*a*) 2 Sam. 19: 31, 32. 1 Kon. 2: 7.

HET XVIII. KAPITTEL.

De dood van Abſalom.

1. TErwijl Abſalom een talrijk leger op de been bracht, was 'er van tijd tot tijd eene zeer groote menigte van de zulken, die het wel met David en hun Vaderland meenden, tot dezen wettigen Koning toegevloeid, om de geringe macht te verſterken, met welke hy vluchtende, uit Jeruſalem, was uitgetrokken. Ende David monſterde het volck, dat met hem was: Ende hy, het zelve in drie hoopen verdeeld hebbende, ſtelde over hen Overſte van duyſenden, ende Overſte van honderden, nadat hy ieder der drie hoopen, in verſcheiden kleinere benden (Regimenten en Compagnien, zo als wy ſpreken) verdeeld had.

2. Voorts ſondt David, toen alles behoorlyk geſchikt was, het volck uyt, over het welk hy drie Veldheeren geſteld had, een derdendeel onder de hant Joabs, zijnen gewoonen Opper-Bevelhebber, ende een derdendeel onder de hant van Abiſai, den ſone van Zeruja, Joabs broeder, ende een derdendeel onder de hant van den getrouwen Ithai, den Gethiter: Ende de Koningh ſeyde tot het volck; Ick ſal oock ſelfs ſekerlick met ulieden uyttrecken: willende, door zijne tegenwoordigheid, het volk beter aenmoedigen, en betoonen, dat hy gereed was, om zijn leven, ter handhaving van de rechten zijner kroon, te wagen.

3. Maer het volck, te bekommerd voor 's Konings leven, ſeyde, Gy en ſult niet uyttrecken; want of wy t'eenemael vloden, ſy ſullen het herte op ons niet ſtellen, ja of de helfte van ons ſtorven, ſy ſullen het herte op ons niet ſtellen; het zal den muitelingen niet voldoen, dat zy ons op de vlucht drijven,

en zelvs de helvt van onze manschap verslaen. Dit is zoo zeer hun zoeken niet. Het is maer op uw leven gemunt. Uw Koninglyk persoon moet derhalven gespaerd worden. Hunne toeleg is niet zoo zeer, om ons leger te vernielen; maer [*gy zijt*] nu als onser tien duysent: wanneer gy sneuveldet, was 't nog veel erger, dan dat 'er tien duizend gemeenen omkwamen. So sal 't nu beter zijn, dat gy hier binnen de muuren blijvt; en ons uyt de stadt ter hulpe zijt, door ons, zo het noodig wezen mogt, met het toezenden van nieuwe manschap te versterken.

4. Doe seyde de Koningh tot hen; Hoe gereed ik ben, om mijn leven met ulieden te wagen, zal ik my, om de gemelde redenen, uw voorstel laten welgevallen. Ick sal doen, dat goet is in uwe oogen, en binnen de Stad blijven: De Koningh nu stont aen de zijde van de poorte, ende al 't volck trock uyt by honderden, ende by duysenden, om, het aenrukkend leger van Absalom, slag te leveren.

5. Ende de Koningh geboodt Joab, ende Abisai, ende Ithai, toen zy van hem afscheid namen en de laetste bevelen ontvingen, dat zy Absalom, het grouwzaem hoofd der muitelingen, zoo veel mogelyk was, sparen moesten, seggende; [*Handelt*] my sachtkens met den jongelingh, met Absalom, zoo gy hem mogt gevangen nemen, ontziet zijn leven: ende al 't volck hoorde 't, als de Koningh allen den Oversten van Absaloms sake geboodt.

In dit bevel openbaerde David zijn goedaertig en medelijdend karakter. Absalom was en bleev zijn zoon. David schijnt de misdaden van dezen ontaerten zoon, niet zoo zeer aen de boosheid van zijn hart, als wel aen de losheid en onbedachtzaemheid van zijne jeugd, te hebben toegeschreven. Ook zal hy zich herinnerd hebben, dat hy zelvs zoo vele bewijzen van Gods genade en verschooning ontvangen had, en daerdoor aengespoord zijn, om, op dezelvde wijs, zijnen verbasterden zoon te verschoonen.

6. Also toogh het volck uyt in 't velt, Israël te

te gemoete: ende de ſtrijt geſchiedde by Ephraims wout, waerſchijnlyk dus genaemd, na de overwinning, welke Jephta aldaer behaeld had, op de Ephraimiters Richt. 12: 11. Er werd van weerskanten woedende gevochten. Davids mannen toonden, gelijk Joſephus zegt, hunne dapperheid, om hunnen ontthroonden Koning te herſtellen; en de mannen van Abſalom lieten niets onbeproevd, om dezen wederſpanneling, en zich zelven, van de ſtraffen, welke zy rechtmatig verdiend hadden, te bevrijden.

7. De uitkomst van dezen Veldſlag was ten voordeele van David: het leger van den muiteling werd, met verlies van twintig duizend mannen, geheel op de vlucht geſlagen; Ende het volck Iſraëls wert aldaer voor het aengeſichte van Davids knechten geſlagen: ende aldaer geſchiedde te dien ſelven dage een groote ſlagh, van twintigh duyſent.

8. Want de ſtrijt wert aldaer verſpreydt over al dat lant, door het nazetten der vluchtenden, die, in de grootſte wanorde, zoo op het veld, als door het gemelde woud, verſtrooid werden: Ende het wout verteerde meer van den volcke, die in het zelve de vlucht genomen hadden, en overal op verſchillende wijzen omkwamen of verloren raekten; als die het ſweert op het ſlagveld verteerde, te dien ſelven dage.

9. In dit woud, werwaerds Abſalom nu al mede de vlucht genomen had, ontving dees wederſpanneling ook het loon van zijne onnatuurlyke wederſpannigheid; hy ontmoette voor 't aengeſichte der knechten Davids: dat is, hem kwamen, in het bosch, eenige van Davids mannen tegen, die de vluchtelingen nazetten, maer die zijn leven, op 's Konings bevel, ſpaerden: ende Abſalom reedt op eenen muyl; ende als de muyl quam onder de dichte tacken van eene groote eycke, ſo wert ſijn hooft vaſt aen de takken van de gemelde eycke, dat hy hangen bleef tuſſchen den hemel ende tuſſchen de aerde, ende de muyl, die onder hem was, gingh in vollen ren door.

Men denkt doorgaends, dat het lange en zware hoofd-

hair van Abſalom, om en aen de takken van den eikenboom, verward en vastgeraekt zy, zoodat hy, toen de muil van onder hem voortrende, aen zijn hair bleev hangen. — Daer is in dit begrip niets ſtrijdigs. De text evenwel zegt niets van zijn hair; 'er ſtaet eenvouwig, *zijn hoofd werd vast aen de eike.* Zou men het niet beter zoo begrijpen, dat de takken van de eik zich wijd en zijd hadden uitgebreid, dat hy, in zijne overyling, tusſchen twee takken zy ingereden, welke op eene zekere plaets in één liepen, en dat zijn hoofd ten laetſten, tusſchen die takken, als in een mik zy vastgeraekt?

10. Althans, Als dat een zeker man uit Davids leger ſagh, ſo gaf hy 't Joab te kennen, ende ſeyde; Siet, ick hebbe Abſalom in het bosch ſien hangen aen eene eycke, en ik heb my verplicht geacht, mijnen heere den Veldheer hier van aenſtonds bericht te geven.

11. Doe ſeyde Joab tot den man, die 't hem te kennen gaf; Siet doch, gy hebt 'et geſien, waerom dan en hebt gy hem niet aldaer ter aerden geſlagen? alſo het aen my [*ſtont*], om u tien ſilverlingen, ende eenen krijgs-gordel, tot eene belooning, te geven; misſchien heeft hy zich nu weten los te maken en te ontkomen. Het had aen u alleen geſtaen, om dezen ganſchen opſtand te dempen; wanneer Abſalom gedood was, had deze burgerkrijg een einde.

12. Maer die man ſeyde tot Joab; Ende of ick al duyſent ſilverlingen op mijne handen mochte wegen en ter belooning van u ontvangen, ſo en ſoude ick mijne hant aen des Konings ſone niet ſlaen: niet, omdat hy het niet waerdig is, maer omdat de Koning het verboden heeft; want de Koningh heeft u, ende Abiſai, ende Ithai voor onſe ooren geboden, ſeggende; Hoedt u, wie [*gy zijt*], van den jongelingh, van Abſalom.

13. Of ick al valſchelick tegen mijne ziele handelde, en Abſalom in het heimelyk doodde, ſo en ſoude doch geen dingh voor den Koningh verborgen worden: Vroeg of laet zou het de Koning te weten komen, en ik ſtrafbaer zijn, wegens het overtreden van zijn

be-

bevel; oock gy selfs soudt 'er u van tegen over stellen, en my van de straf niet kunnen vrypleiten en nog minder bevrijden.

14. Doe seyde Joab; Ick sal hier by u alsoo niet vertoeven, ik heb geheel wat anders te doen, dan met u te staen redentwisten: ende (*) hy, in alleryl henen gaende, om Absalom op te zoeken, nam drie pijlen, ende stackse in Absaloms lichaem, om hem het herte te doorsteken, daer hy nogh was levende in 't midden der eycke.

15. Ende tien jongens, Joabs wapendragers of lijvwachten, schooten daerop toe, en omringden [*hem*]: ende sy sloegen den doodbrakenden Absalom, met spiesfen, zwaerden en alles wat zy maer by de hand hadden, ende doodden hem.

Dit was het rampzalig uiteinde van den wederspannigen Absalom. Wy hebben hier omtrent twee aenmerkingen mede te delen.

A. Dat de dood van Absalom eene rechtvaerdige straf was, welke hem, van Gods wege, om alle zijne grouwzame schenddaden, billyk werd toegezonden. Had zulk een ontaerte een ander uiteinde verdiend?

B. Dat Joab evenwel kwalyk gedaen hebbe, met Absalom, en dat wel op zulk eene wrede wijs, te vermoorden. — Het is waer, David werd, langs dezen weg, van eenen onnatuurlyken en allergeduchtsten vyand, verlost, en weder op zijnen Throon hersteld. In zoo ver zondigde Joab niet, tegen den Koning en het volk, dat hy Absalom van het leven beroovde; en te minder, daer hy hem, in eenen veldslag, deed sneuvelen. — Dan met dit alles misdeed hy grootelyks, tegen David, die hem gelast had het leven van Absalom te sparen. Joab had Absalom kunnen en moeten gevangen nemen, en het aen den Koning overlaten, welke straf dees hem zoude waerdig keuren.

(*) *Hebr.* hy nam drie pijlen in sijne hant, ende stackse in Absaloms herte.

Ook schijnt het uit de wreedheid, met welke Joab en zijne lijvwachten, in het vermoorden van Absalom, te werk gingen, dat hy daertoe, door eene byzondere wraekzucht, werd aengespoord: omdat Absalom zijne koornvelden had laten afbranden; en zulk een schandelyk misbruik gemaekt had van de diensten, welke Joab hem bewezen had, door hem uit zijn ballingschap te bevrijden en in 's Konings gunst te herstellen.

16. Doe dan het oproerig leger op de vlucht geslagen, en het hoofd der muitelingen gedood was, blies Joab met de basuyne, den aftocht, tot een teeken, dat men het najagen der vluchtelingen staken moest; ende [*al*] 't volck keerde daerop aenstonds af van Israël achter na te jagen: Van nu af aen werden 'er niet meer nedergesabeld, want Joab hieldt het volck te rugge, om verdere bloedstortingen voor te komen.

17. Ende sy namen het jammerlyk mishandelde lichaem van Absalom, ende wierpen hem in 't wout in eenen grooten kuyl, ende stelden op hem eenen seer grooten steenhoop, tot een gedenkteeken van het schandelyk uiteinde zijner snoode wederspannigheid: ende gantsch Israël vluchtede, een yegelick nae sijne tente, en wooningen. Ziet zo werd deze geduchte opstand gedempt, en David weder op zijnen Throon, en in zijne wettige Regeering, hersteld.

18. Absalom nu liet by deze gelegenheid, eene allerschandelykste gedachtenis na; hoewel hy anderzins, door eene ydele roemzucht, had willen zorgen, dat zijn naem in eene goede geheugenis blijven zoude: want, nadat zijne zoonen in hunne kindsheid gestorven waren, hadde hy genomen, ende in sijn leven voor sich opgericht eenen pilaer, die in het Konings-dal is, niet ver van Jerusalem, anders ook wel genaemd het dal van Josaphat; want hy seyde, Ick en hebbe geenen sone, om mijns naems te doen gedencken: Ende hy hadde dien pilaer genoemt nae sijnen name, daerom wort hy tot op desen dagh genoemt, Absaloms hant; dat is, het gedenkstuk, door *Absalom* opgericht.

19. Doe

19. Doe nu deze ſchromelyke opſtand ten eenemael gedempt was, werd het tijd, dat deze blijde tijding tot den Koning gebracht wierde. Elk wilde de eerste zijn, om David, met deze aengename mare, te verblijden. Uit dit beginſel ſeyde Ahimaaz, Zadoks ſone tot Joab; Laet my doch henen loopen, ende den Koningh boodſchappen, dat de HEERE hem recht gedaen heeft, van de hant ſijner vyanden.

20. Maer Joab ſeyde tot hem; Gy en ſult deſen dagh geen boodſchapper zijn, maer op eenen anderen dagh ſult gy boodſchappen: deſen dagh nu ſult gy niet boodſchappen, daerom dat des Konings ſone doot is. Deze tijding zal den Koning, die al te zeer op dien ontaerten zoon gezet is, geweldig ontroeren. Ik wil u daerom, aen het ongenoegen van den Koning, over het verlies van Abſalom, niet bloot ſtellen. Ik zal daertoe eenen minderen perſoon gebruiken. U zal ik, ter gelegener tijd, wel eens, met eene meer aengename boodſchap, zenden.

21. Ende Joab ſeyde daerop tot eenen zekeren Cuſchi, zijnde iemand uit zijne lijvwacht; Gaet henen, ende ſegt den Koningh aen, wat gy geſien hebt: ende Cuſchi boogh ſich voor Joab, ende liep henen.

22. Doch Ahimaaz, Zadoks ſone, niet kunnende begrijpen, dat deze zoo voordeelige tijding den Koning onaengenaem wezen zoude, voer nogh voort ende ſeyde tot Joab; Wat het oock zy, laet my doch oock den Cuſchi achter na loopen: ende Joab ſeyde; Waerom ſoudt gy nu henen loopen, mijn ſone, ſo gy doch geen bequame en aengename boodſchap en hebt, welke u eer aendoet en den Koning verblijden kan?

23. Wat het oock zy, en hoe het van den Koning worde opgenomen, [*ſeyde hy*,] laet my henen loopen; ſo ſeyde hy tot hem, Loopt henen: ende Ahimaaz liep den wegh van het effen velt, daer hy meer ſpoed konde maken, dan over het gebergte, ſchoon de

laetste weg anders de kortste was, ende daerdoor quam hy den Cuschi voorby.

24. David nu, die, gelijk gezegd is, in de Stad Mahanaim gebleven was, sat tusschen de twee poorten, tusschen de buitenste en de binnenste deur der poorte; eene ruime plaets, alwaer men gewoon was, openbare byeenkomsten te houden. Hy wachtte thans onverduldig, om den uitslag van het gevecht te hooren: Ende de wachter gingh op het dack der poorte aen den muer, ende hief sijne oogen op, ende sagh, ende siet, daer liep een man alleen.

25. So riep de wachter, ende seyde 't den Koningh aen; ende de Koningh seyde; Indien hy alleen is, so is hy een bode uit het leger, en waerschijnlyk is 'er een goede boodschap in sijnen mont: ende hy, de bode, gingh al voort ende naederde.

26. Doe sagh de wachter eenen anderen man loopende, ende de wachter riep tot den poortier, ende seyde, Siet, daer loopt [*nogh*] een man alleen: Doe seyde de Koningh, Die is zekerlyk oock een boodschapper.

27. Voorts seyde de wachter; Ick sie den loop des eersten aen, als den loop van Ahimaaz, Zadoks sone: Doe seyde de Koningh, Dat is een goet man, ende sal met eene goede boodschap komen.

28. Ahimaaz dan riep reeds van verre, doe hy de poort begon te naderen, ende seyde tot den Koningh, Vrede; ende hy, vervolgens tot in 's Konings tegenwoordigheid genaderd zijnde, boogh sich voor den Koningh met sijn aengesicht ter aerden: ende hy seyde; Gelooft zy de HEERE uwe Godt, die de mannen, dewelcke hare hant tegen mijnen heere den Koningh ophieven, heeft overgegeven in uwe macht; het gansche leger der muitelingen is ten eenemael verslagen en op de vlucht gejaegd.

29. Doe seyde de Koningh; Is 't wel met den jon-

jongelingh, met Abſalom? ende Ahimaaz, niet regelrecht willende antwoorden, ſeyde, met achterhouding van een gedeelte der waerheid: Ick ſagh een groot rumoer, als Joab des Konings knecht die my volgt, ende [*my*] uwen knecht affondt, maer ick en weet niet, wat dit rumoer beduidde. Hy wilde, dat Cuſchi de tijding van die byzonderheid, dat Abſalom was omgekomen, aen den Koning brengen zoude; en bereidde hem eenigermate voor tot een bericht, dat zijne blijdſchap nopens de overwinning, verſtooren zoude.

30. Ende de Koningh ſeyde; Gaet om, ſtelt u hier, tot dat ik den anderen boodſchapper, die reeds in het gezicht is, gehoord hebbe: So gingh hy om, ende bleef ſtaen.

31. Ende ſiet, Cuſchi quam aen: ende Cuſchi ſeyde; Mijnen heere den Koningh wort geboodſchapt, dat u de HEERE heden heeft recht gedaen van de hant aller der gener, die tegen u opſtonden.

32. Doe ſeyde de Koningh ook tot Cuſchi; Is 't wel met den jongelingh, met Abſalom? ende Cuſchi ſeyde; De vyanden mijns heeren des Konings, ende alle, die tegen u ten quade opſtaen, moeten worden, als die jongelingh. Uit deze beſcheidene voorſtelling, kon David ligtelyk beſluiten, wat het lot van Abſalom geweeſt ware.

33. Doe hy begreep, dat Abſalom geſneuveld was, wert de Koningh ſeer beroert, ende gingh op nae de opperſale der poorte, ende weende; ende in ſijn gaen ſeyde hy alſoo; Mijn ſone Abſalom, mijn ſone, mijn ſone Abſalom! Och dat ick, ick, voor u geſtorven ware, Abſalom mijn ſone, mijn ſone!

Door deze aendoenlyke uitroeping, gav David zijne zielgrievende droevheid te kennen, over den dood van zijnen zoon Abſalom. — Inmiddels was zijne droevheid onmatig en ontijdig. Zijne toegenegenheid tot Abſalom was onberedeneerd. Hy had, met meer gematigdheid, behooren te be-

rusten, in de uitvoering van Gods rechtvaerdig vonnis, over dezen ontaerten wederſpanneling; en moeten bedenken, dat de Voorzienigheid hem, door den dood van Abſalom, den weg baende, tot zijne herſtelling op den Throon: vooral had hy, indien hy al bot moest vieren aen zijne ſterke aen-doeningen, zich zorgvuldig moeten wachten van zulks, in deze omſtandigheden, zoo openbaer te doen dat het volk het zag en hoorde. — Alleenlyk kan men dit evenwel, ter zijner verſchooning zeggen, dat de voornaemſte oorzaek van zijne bittere droevheid was, die akelige bedenking, dat Abſalom, in het midden van zijne ongerechtigheid, onbekeerlyk was afgeſneden; daer 'er, zo hy had blijven leven, nog hoop geweest was, dat hy zich zoude bekeerd hebben. — Van daer die wensch: *Och dat ik voor u geſtorven ware!* die door mijnen dood tot een beter leven zou zijn overgegaen! — Welk een beminnelyk en verheven caracter van David ſtraelt dan hier door, zelfs in deze zijne anders onvoorzichtige handelwijze!

HET XIX. KAPITTEL.

De herſtelling van David op den Throon van Israël.

1. VAn den uitſlag der boodſchap van Ahimaaz en Cuſchi, Ende van de geweldige aendoening, welke de dood van Abſalom, in het gemoed van David, verwekt had, ontving Joab welhaest bericht; hem wert aengeſeyt: Siet, de Koningh weent, ende bedrijft rouwe over Abſalom, en is geheel mistroostig.

2. Doe wert de verloſſinge, welke anderzins eene billyke ſtof van algemeene blijdſchap had moeten wezen, te dien ſelven dage den gantſchen volcke tot rouwe. Elk was even verdrietig: want het volck hadde te dien ſelven dage hooren ſeggen; Het ſmertet den Koningh over ſijnen ſone.

3. Ende

3. Ende het dappere volck, het welk verwacht had, dat zy, na zulk eene aenmerkelyke overwinning, met groote vreugde zouden ontvangen worden, quam te dien ſelven dage ſteelswijſe in de ſtadt: gelijck als het volck ſich wechſteelt, dat beſchaemt is, wanneerſe in den ſtrijt gevloden zijn, als of zy iets gedaen hadden, waerover zy het ongenoegen van den Koning te vreezen hadden.

4. De Koningh nu hadde zich intusſchen, van de opperzael der poorte, in eenig ander huis begeven; daer hy, tot een teeken van zijne bittere en hartgrievende droevheid ſijn aengeſicht hield toegewonden, ende, ſchoon hy nu, als de herſtelde Koningh van Israël, zich met zijn volk dankbaer had behooren te verblijden, riep hy nog telkens met luyder ſtemme: Mijn ſone Abſalom, Abſalom mijn ſone, mijn ſone!

5. Doe David, op deze wijs, door eene onmatige droevheid, de vreugde van zijn zegepralend leger ſtoorde, quam Joab tot den Koningh in 't huys, daer hy zich thans bevond, om hem voor te ſtellen, welke nadeelige gevolgen 's Konings buitenſpoorige rouw, over den dood van eenen wederſpannigen en ontaerten zoon, hebben zoude. Dit was, in zeker opzicht, aen Joab niet ongeoorloovd; zo hy maer meer de betamelykheid in acht genomen, en meer met dien eerbied geſproken had, welke hy zijnen Vorst verſchuldigd was. Dan dees Veldheer ſchijnt, in al zijn doen, een man geweest te zijn, die geen meester was van zijne drivten; een man van een heerschzuchtig en ſtoutmoedig beſtaen, die, de toegevendheid van eenen zachtgeaerten Vorst misbruikende, dikwijls vry willekeurig ende naer de aenblazingen van zijne ongetemde drivten te werk ging. Dit is ook aftenemen, uit de aenſpraek, welke hy thans aen den Koning deed. In plaets van zijn eigen gedrag, omtrent Abſalom, te verantwoorden, met zijnen mistroostigen Vorst medelijden te hebben, en hem het nadeelige van zijne onberedeneerde droevheid, op eene zachte wijs, en met beſcheidenheid, onder het oog te brengen, ſeyde hy, met eene onvergelijkelyke ſtoutheid; Gy hebt heden, door uw ontijdig weenen en

onmatige droevheid, beſchaemt het aengeſichte aller uwer knechten, die uwe ziele, ende de ziele uwer ſonen ende uwer dochteren, ende de ziele uwer wijven, ende de ziele uwer bywijven heden hebben bevrijdt:

6. Lief hebbende die u haten, ende hatende die u lief hebben: want gy geeft heden te kennen, dat Overſte ende knechten by u niets en zijn; want ick mercke heden, dat, ſo Abſalom leefde, ende wy heden alle doot waren, dat het alſdan recht ſoude zijn in uwe oogen.

Dit was een gansch zeer onbeſcheiden verwijt, het welk niet alleen in het geheel niet paste, in den mond van eenen Bevelhebber, als Joab was, die reeds lang aen manſlag, omtrent Abner, ſchuldig ſtond; maer het was ook ver boven de waerheid. David had Abſalom wel by uitnemendheid liev gehad, maer evenwel niet als eenen wederſpanneling; hy haette zijnen Veldheer en zijne krijgsknechten niet, die zoo veel verkleevdheid aen zijn perſoon betoond, en hun leven, voor zijne herſtelling, gewaegd hadden. — Joabs bittere verwijting ſchijnt, uit een trotsch hart, te zijn voortgekomen, het welk niet dulden konde, dat alles niet van den Koning werd goedgekeurd, het welk hy deed; daer hy inmiddels niets anders dan zijn eigen roem en grootheid bedoelde.

7. Vervolgens zeide Joab, met eene trotſche houding, en op eenen gebiedenden toon, tot den Koning; So ſtaet nu op, gaet uyt, ende ſpreeckt nae 't herte uwer knechten: toon voor allen en in het openbaer, dat gy voldaen zijt over onze verrichtingen, en beloon dezelve nae verdiensten: want ick ſweere by den HEERE, als gy niet uyt en gaet, ſo daer een man deſe nacht by u ſal vernachten! Met deze woorden, wilde Joab den Koning doen begrijpen, dat het volk, indien hy zijn genoegen over hunne verrichtingen niet betoonde, en nog langer over Abſalom treurde, eerlang van hem zou afvallen, en eenen anderen in zijne plaets tot Koning aenſtellen, die hunne getrouwe diensten beter beloonen zoude; ende, dit

voeg-

voegde Joab 'er nog by, dit ſal u quader zijn, dan al 't quaet, dat over u gekomen is van uwer jeugt aen tot nu toe.

Welk eene vermetele en heerschzuchtige tael van eenen Veldheer aen zijnen gebiedenden Vorst? Kon 'er iets meer beleedigende zijn voor den Koning? wat was dit anders, dan den moord van Abſalom, in 's Konings aengezicht, te billyken, en te verklaren, dat hy den Koning terſtond zou afzetten, indien die zijn gedrag, omtrent Abſalom, niet openlyk goedkeurde.

8. David was thans te ver onder de macht van zijnen heerschzuchtigen Veldheer, dan dat hy zich, met zijn Koninglyk gezach, het welk Joab ligtelyk kon aen het wankelen brengen, tegen zijne eiſchen verzetten durvde. Doe Joab gemelde woorden, op eenen norſchen en meesterachtigen toon, geſproken had, ſtont de Koningh op, ende ſettede ſich in de poorte, nadat hy zijn rouwgewaed had afgelegd, om zijn genoegen te betoonen over de diensten van zijn volk: Ende ſy, die hem derwaerds vergezelden lieten al 't volck weten, ſeggende; Siet, de Koningh ſitt in de poorte; Doe quam al 't volck, zoo de burgers van Mahanaim, als de mannen, die zoo roemruchtig voor David geſtreden hadden, voor des Konings aengeſichte, om hem, met de behaelde overwinning, geluk te wenſchen; maer Iſraël, dat is, al het volk het welk de zijde van Abſalom gekozen had, was gevloden, een yegelick nae ſijne tenten.

9. Schoon nu Abſalom, in alle de ſtammen, eenen zeer grooten aenhang gemaekt had, waren 'er evenwel velen, die zich met de oproerige zamenzwering niet vereenigd hadden, ende David waren getrouw gebleven. Onder alle de oproeren evenwel hadden zy zich ſtil gehouden, denkende, dat zulk een Throon, als Abſalom op de grondſlagen van godloosheid wilde vestigen, niet lang ſtand zoude houden. Althans, nadat het leger der muitelingen op de vlucht geſlagen, en het grouwzaem opperhoofd geſneuveld was, kwamen de verborgene aenhangers van David weder te voorſchijn, en ſtelden alle

hunne pogingen in het werk by die genen, die zich in den afval hadden ingewikkeld, om hen te doen wederkeeren tot de verschuldigde gehoorzaemheid, en den wettigen Koning wederom op zijnen Throon te herstellen. Al 't volck, het welk David getrouw was gebleven, in alle stammen Israëls, was onder sich twistende, seggende: De Koningh heeft ons geredt van de hant onser vyanden, ende hy heeft ons bevrijdt van de hant der Philistijnen, ende nu is hy uyt den lande gevlucht voor Absalom! Kunnen wy nu nog langer stil zitten, en het onverschillig aenzien, dat een Vorst, voor alle zijne weldaden, aen onze Natie bewezen, op zulk eene wijs zal beloond worden? zullen wy langer vertragen, om, als rechtgeaerte onderdanen, voor de belangen van onzen wettigen Koning uit te komen?

10. Immers is de gansche aenhang van Absalom verstrooid, Ende Absalom zelvs dien wy over ons gesalft dat is *verkozen* hadden, is in den strijt gestorven: Nu dan, waerom swijgt gylieden van den Koningh weder te halen? Dit Koningslievend voorstel had ook de gewenschte uitwerking.

11. Het gaet meermalen zoo, dat men het eerst geholpen wordt door de zulken, van welke men dit het minste verwachtte. Dit ondervond David meermalen, en ook in het tegenwoordig geval. Daer alle de overige stammen zich gereed maekten, om hunnen wettigen Koning, in zijne eer en op den Throon, te herstellen, zat de Stam van Juda te Jerusalem stil, ten minsten de Oudsten van die Stam maekten geene de minste beweging, om den Koning ter Hoofdstad in te leiden. Doe sondt de Koningh David eenen gezant tot Zadok ende tot Abjathar, de Priesteren, met eene aendoenlyke boodschap, seggende; Spreeckt tot de Oudtsten van Juda, seggende: Waerom soudt gylieden de laetste zijn, om den Koningh weder te halen in sijn huys? (want de reden des gantschen Israëls, en het voornemen van alle de overige Stammen, om hem, met luister, weder in te halen, was tot

den

den Koningh gekomen in ſijn huys te Mahanaim, daer hy zijn verblijv hield.) De gemelde boodſchap was van dezen inhoud :

12. Gy zijt mijne broederen, mijn been ende mijn vleeſch zijt gy; Gy behoort, met my, tot dezelvde Stam, en onder uwe Stam heb ik alle mijne bloedverwanten; waerom ſoudt gy dan de laetſte zijn om den Koningh weder te halen?

13. Ende tot (*a*) Amaſa, die aen het hoofd van het oproerig leger, als Veldheer, onder Abſalom gediend heeft, (zoo ſchreev de Koning al verder aen de Priesteren te Jeruſalem) ſult gylieden, uit mijnen naem ſeggen; Zijt gy niet mijn been ende mijn vleeſch, mijn bloedverwant; de zoon van mijne zuster Abigail 1 Chron. 2: 16, 17? Godt doe my ſoo, ende doeder ſoo toe, ſo gy niet Krijgs-overſte ſult zijn voor mijn aengeſichte, t'allen dagen, in Joabs plaetſe. Wanneer gy, in ſchuldplichtige gehoorzaemheid, tot my wederkeert, zal ik u alles vergeven, het welk gy tegen my misdreven hebt, en u tot eenen eersten Bevelhebber, over mijne krijgsmacht, aenſtellen.

By deze boodſchap moeten wy een weinig ſtilſtaen.

A. Het was zeer voorzichtig, dat David zijne terugkomst tot den Throon niet deed vergezeld gaen, met blijken van geſtrengheid en wraekzucht. — Hy wist, dat hy, door zachtmoedigheid, het meest zoude winnen; hy vergav daerom, aen de hoofden van het wederſpannig leger, de misdaed, aen welke zy zich, ten gevalle van Abſalom, hadden ſchuldig gemaekt. — Ook handelde hy geenszins tegen de regelen van eene goede Staetkunde, dat hy Amaza, zijnen Neev, tot den hoogſten rang bevorderde, in het leger. Hier door kon Amaza ten vollen verzekerd zijn, dat hy in 's Konings gunst herſteld was, en opgewekt

(*a*) 2 Sam. 17: 25.

worden, om David alle die diensten te bewijzen, welke de Koning, van zijne bekwaemheid, verwachten konde.

B. Maer was het niet eene ondankbare vergelding aen Joab, voor de diensten, welke hy den Koning gedaen had, voor zijne trouw en yver, in het dempen van Absaloms oproer, dat Amaza, het hoofd des afvalligen legers, in zijne plaets, tot Opperveldheer wierd aengesteld?

Het is waer, Joab was David getrouw gebleven; maer het blijkt nergens, dat hy, in dit geval, uit het rechte beginsel werkte, uit lievde tot den persoon van David. Wie weet, welke heimelyke oogmerken Joab gehad heeft, toen hy zoo sterk aendrong, dat David den vluchtenden Absalom ten Hove zou doen wederkeeren. — Mogelyk had hy, zoo wel als andere, de zijde van den ontaerten Absalom gekozen, zo dees zijne wraekzucht niet had opgewekt, door het verbranden van zijne koornlanden.

Daerenboven was Joab, in den staet van Davids vernedering, ten uitersten en onverdraeglyk trotsch geweest; zoodat hy, zoo wel den Koning, als het leger, naer zijne hand zogt te zetten. — Hy was derhalven een gevaerlyk persoon geworden, aen het hoofd van het leger; die het daerop scheen toe te leggen, om het volk eer zijne eigene willekeuren, dan 's Konings bevelen, te doen gehoorzamen.

Gevolgelyk was het geene ondankbare vergelding, dat David eenen man, van de hoogste waerdigheid in het leger, afzette; die zijne handen, niet alleen met het bloed van Abner, op eene verraderlyke wijs, maer ook met dat van Absalom, tegen 's Konings uitdrukkelyk bevel, bezoeteld had, en zich niet ontzach, om den Koning, op eene trotsche wijs, met eenen nieuwen afval te dreigen, zo hy zich niet terstond naer zijne zinnelykheid schikken wilde.

14. Also nam David, door vriendelykheid, de gemoederen in, en op deze wijs neygde hy het herte aller mannen van Juda, als eens eenigen mans. Alle ver-

verklaerden zy zich eenſtemmig voor den Koning: ende ſy waren niet minder genegen, dan die der overige ſtammen, om hunnen wettigen Vorst, met alle eereteekenen, wederom binnen Jeruſalem in te halen. Zy deden daerom eene bezending, en ſonden ſommigen uit hun midden henen ten of *tot den* Koningh te Mahanaim, [*ſeggende;*] Keert weder, gy ende alle uwe knechten.

15. Doe David deze genegenheid zijner Stamgenoten verſtaen had, keerde de Koningh, uit de Stad Mahanaim, in het Overjordaenſche, weder terug, ende quam tot aen de Jordane: ende, daer Juda een blijk wilde geven van hunne byzondere hoogachting voor den Vorst, zoo quam de vergadering der Oudſten van die Stam tot aen Gilgal, niet ver van de Jordaen, om den Koningh in 't gemoete te gaen, dat ſy den Koningh over de Jordane voerden, en den noodigen toeſtel maekten, dat de Koning, met luister, over de Rivier mogt trekken.

16. Ende onder alle de genen, die David, met teekenen van genegenheid, te gemoet trokken, was ook zelvs die (*b*) Simeï, de ſone van Gera, een ſone of afſtammeling van Jemini, dat is Benjamin, die van Bahurim was, en den Koning, op zijne vlucht, zoo ſchroomelyk gelasterd had. Dees haeſtede zich, om vooral niet de laetſte te zijn, ende quam af met de mannen van Juda, den Koningh David te gemoete:

17. Ende, in het gevolg van dezen Simei, waren duyſent mannen van de ſtamme Benjamin, die met hem den Koning te gemoet gingen. Behalven Simei, kwam oock Ziba den Koning, met gelukwenſchingen te gemoet. Dees was, gelijk voorheen gemeld is, de knecht van Sauls huys, ende deze Ziba kwam vergezeld met ſijne vijftien ſonen, ende ſijne twintigh knechten met hem: ende ſy togen veerdiglick over de Jordane, om zich voor den Koningh te ſtellen.

Simei heeft zekerlyk, met dit te gemoet gaen van David, geen ander oogmerk gehad, dan om, door dit middel, de

(*b*) 2 Sam. 16: 5. 1 Kon. 2: 8.

ſtraffen van die tergende beleedigingen voor te komen, welke hy zijnen wettigen Koning, door grievende lasteringen, had aengedaen, in hoop van, by den zachtmoedigen Koning, vergeving te vinden. — Hy nam duizend mannen van zijne Stam met zich; misſchien was hy een Overſte over duizend; en, door deze te bewegen om den Koning hulde te doen, hoopte hy des te gereeder gunst te zullen vinden.

Wat Ziba aengaet. Dees ging den Koning te gemoet, om de zaek van Mephiboſeth aen zijne gunst aen te bevelen. Misſchien had hy berouw, dat hy Mephiboſeth zoo ſchielyk, als eenen mede-wederſpanneling, by den Koning had aengebracht; daer hy, de zaek van achteren inziende, ligtelyk begreep, dat David van Mephiboſeth niet veel te vreezen hadde. Misſchien berouwde het ook Mephiboſeth, dat hy zich, zoo onbedachtzaem, in de muitery, had ingelaten; terwijl Ziba altoos eene inwendige genegenheid had gehad, voor dien ongelukkigen zoon van Jonathan, die by het volk en by David zoo zeer bemind was.

18. Althans Ziba voer met Simei over, en Als nu de ponte overvoer om het huys des Konings over te halen, ende de Stam van Juda zich genegen betoonde, om alles te doen dat goet en aengenaem was by den Koning en in ſijne oogen; ſo viel Simeï, de ſone van Gera, neder voor het aengeſichte des Konings, als hy over de Jordane voer: Zoodra als Simei aen de Oostzijde van de rivier gekomen was, daer David zich gereed maekte tot den overtogt; zoo deed hy eenen voetval voor den Koning, om, met bekentenis van zijne misdaed, gunstige vergeving te vragen.

19. Ende hy ſeyde, op de nedrigſte wijs, tot den Koningh; Mijn heere en rekene my niet toe de misdaet, ende gedencke niet, wat uwe knecht verkeerdelick gedaen heeft, te dien dage, als mijn heere de Koningh uyt Jeruſalem uytgingh; dat 'et de Koningh ſich ter herten ſoude nemen.

20. Want uwe knecht weet [*het*] ſekerlick, ick hebbe geſondigt: doch ſiet, ick ben heden gekomen, de eerſte van den gantſchen huyſe Joſephs,

ſephs, om mijnen heere den Koningh te gemoete af te komen.

Simei noemt zich hier iemand, die tot het *huis van Joſeph* behoorde, daer hy eigenlyk uit de Stam van Benjamin oorſprongelyk was: omdat de laetstgemelde Stam zeer na, aen die van Joſeph, vermaegſchapt was. Joſeph en Benjamin waren zoonen van Jacob, uit eene en dezelvde moeder; zodat de nakomelingen, uit die beide ſtammen, zich aenmerkten, als leden van een en het zelvde lichaem. Trouwens de Stam van Ephraim en Manasſe behoorde te vooren, met de Stam Benjamin, onder een en dezelvde banier Num. 12: 18-24. — Of liever wil Simei eenvouwig te kennen geven, dat hy de eerste was uit de overige ſtammen, die den Koning, buiten Juda, was te gemoet gekomen, en uit Pſ. 77: 16. ſchijnt te blijken, dat de overige ſtammen, buiten Juda, wel eens onder den algemeenen naem van kinderen Joſephs werden voorgeſteld.

21. Abiſai, de broeder van Joab, zag dit bedrijv van Simei, met nijd en verontwaerdiging aen. Doe Simei den Koning om vergeving vroeg, en zijn verzoek aendrong, door 'er by te voegen, dat hy de eerste was, die den Koning weder wilde inhalen, antwoordde Abiſai, de ſone van Zeruja, ende ſeyde; Soude dan Simeï hier voor niet gedoodt worden? ſo hy doch den Koning, den geſalfden des HEEREN gevloeckt heeft. Te vooren, wilde hy tot David zeggen, hebt gy niet geduld dat hem eenig leed geſchieden zoude, toen hy bezig was, om u te vloeken en te lasteren; en zal hy nu geheel ſtraffeloos ontkomen omdat hy zich nu kwanswijze onderwerpt?

22. Maer David ſeyde; Wat heb ick met ulieden te doen, gy drivtige en wraekzuchtige ſonen van Zeruja? uw raed heb ik, in dit geval, niet gevraegd; ook zal ik my, naer uw voorſtel, niet gedragen. Wat beweegt u toch, dat gy my heden ten ſatan, dat is tot een tegenſtander, ſoudet zijn? ſoude heden yemant gedoodt worden in Iſraël? want en weet ick niet, dat ick heden, als op nieuws, wederom Koningh geworden ben over Iſraël? Het is thans de tijd en mijn

belang niet, iemand, door daden van gestrengheid, ongenoegen te geven; veel eer vorderen mijne tegenwoordige omstandigheden, om de gunst van het volk te herwinnen, daer zy, op dezen heuglyken dag, met eene volkomene onderwerping, zoo gewillig en blymoedig tot my wederkeeren.

23. Ende de Koningh seyde daerop tot Simeï, uwe misdaed heb ik u vergeven, Gy en sult, om den hoon my aengedaen, thans niet sterven: ende de Koningh, om hem daervan des te meer te verzekeren, swoer hem zulks toe.

David beval naderhand, aen zijnen zoon en opvolger Salomo, dat hy Simei vooral niet moest ongestraft laten 1 Kon. 2: 8, 9. maer, daer ter plaets, zullen wy aentoonen, dat dit geenszins streed met dezen eed van den Koning, noch met zijn karakter, als een man naer Gods hart.

24. Onder alle de personen, die by David hunne opwachting kwamen maken, was ook Mephiboseth, Sauls klein-sone, die quam oock af den Koningh te gemoete: ende wel in eene gansch slordige houding; want hy en hadde sijne voeten niet schoon gemaeckt, derzelver nagelen niet gesneden, nochte sijnen knevelbaert beschoren, nochte sijne kleederen gewasschen, van dien dagh af, dat de Koningh was wechgegaen, tot dien dagh toe, dat hy met vrede wederquam.

Zoodanig eene onachtzaemheid, omtrent zijn lichaem en zijne kleeding, zou men kunnen aenmerken, als eene vertooning van zijne droevheid, over de onheilen welke David bejegend waren. Doch men kan dezelve aenzien, als een bewijs en uitwerksel van zijne droevheid, over de ongenade, in welke hy, op de aendragt van Ziba zijnen knecht, by den Koning gevallen was. Mogelyk had hy, door zulk eene haveloze verwaerlozing van zich zelven, het medelijden van het volk zoeken gaende te maken, wanneer zy eenen kleinzoon van hunnen voorigen Koning Saul, in zulk eenen bedrukten toestand, zagen. Ook was thans zijn oogmerk, om den Koning, door deze erbarmelyke houding, tot medelijden en vergeving, te bewegen.

25. Ende het gefehiedde, als hy in zulk eene zeer flordige houding, te Jerufalem den Koningh te gemoete quam, dat de Koningh tot hem feyde; Waerom en zijt gy niet met my getogen, Mephibofeth, toen ik, vluchtende voor mijnen zoon Abfalom, deze hoofdftad verlaten moest, en, als een verachte balling, omzwerven?

26. Ende hy feyde; Mijn heere Koningh, mijn knecht heeft my bedrogen: Waerlyk ik was van voornemen, om u, tot een teeken van mijne verkleevdheid aen uw perfoon, te volgen: want ik uwe knecht feyde, Ick fal my eenen efel fadelen, ende daer op rijden, ende tot den Koningh trecken, want uwe knecht is kreupel. Dan in plaets dat de gezadelde ezel tot my gebracht is, om u achter na te trekken, heeft Ziba denzelven genomen. en is u daermede na gereden.

27. (c) Daer toe heeft hy uwen knecht by mijnen heere den Koningh valfchelick aengedragen: doch mijn heere de Koningh is groot in verftand, als een Engel Godts, en derhalven volkomen in ftaet, om tusfchen waerheid en leugen te oordeelen; doet dan, dat goet is in uwe oogen, ik onderwerp my aen uwe uitfpraek, al wildet gy my des doods waerdig verklaren.

28. Want al, wat tot mijns vaders huys behoorde, immers zo gy ten ftrengften had willen handelen, en is niet geweeft, als maer lieden des doots voor mijnen heere den Koningh. Gy had ons ganfche geflacht, tot éénen toe, kunnen uitroejen, nochtans hebt gy my zeer gunstig behandeld, en my het leven gefchonken, te gelijk met mijn ganfche ervdeel, het welk, als een verbeurd goed, aen de kroon vervallen was; zelvs hebt gy uwen knecht gefett onder de gene, die aen uwe tafel eten: wat heb ick dan meer voor gerechtigheyt, ende meer te roepen aen den Koningh? Ik heb niets te eifchen; en, fchoon ik niet fchuldig ben aen dat gene, waermede Ziba my beticht heeft, had de Koning recht, om

(c) 2 Sam. 16: 3.

zoo te handelen, als hy nu gehandeld heeft, met mijne goederen aen mijnen dienaer te geven.

Zo men het geheele beloop van Mephibofeths redenering, ter zijner verontfchuldiging, aendachtig nagaet, zal men erkennen moeten, dat dezelve geheel onvoldoende zy, om hem te zuiveren van de misdaed, welke hem door Ziba was te laste gelegd. — Zo hy David had willen volgen, behoevde het aftrekken van Ziba, met zijnen gezadelden ezel, hem niet terug te houden; hy had bevel kunnen geven, dat 'er een ander gezadeld wierd; en dit was vooral noodig geweest, toen Ziba zich, by zijne terugkomst, volgens Davids vonnis, in het bezit van zijne goederen ftelde, als hadde hy dezelve, door zijnen afval, verbeurd. — Ook moest het David, in zijn ongunstig vermoeden, verfterken, dat Mephibofeth zich het uitgefproken vonnis, omtrent het verbeurdverklaren van zijne goederen, zoo ligtelyk liet welgevallen, zonder daeromtrent, op deze of gene wijs, zijne verlegenheid te doen blijken. — Zelvs toonde David gansch geen volkomen genoegen te nemen, in Mephibofeths verantwoording.

29. Want Doe Mephibofeth zijne aenfpraek geeindigd had, feyde de Koningh tot hem; Waerom fpreeckt gy meer [*van*] uwe faken? Ik ben niet genegen, om uwe zaken thans nader te onderzoeken; wie fchuld hebbe, gy of Ziba: ick hebbe in het begin van mijne Regeering gefeyt; Gy ende Ziba, deylt het lant. Geniet te zamen deszelvs inkomften, gy als heer, en Ziba als opziener. Deze verdeeling zal voortaen weer ftand houden, als of 'er niets was voorgevallen.

30. Ende Mephibofeth feyde tot den Koningh; Hy neme het oock gantfch wech: nadien mijn heere de Koningh met vrede in fijn huys is gekomen. Laet Ziba vry het geheele Landgoed bezitten, ik ben volkomen te vreden, dat maer de Koning weder op den Throon herfteld is. — Deze plichtpleging van Mephibofeth was te fterk; ten ware men dezelve flechts wilde opvatten, als eene nederige betuiging van zijn genoegen, het welk hy had, wegens Davids herftelling, en zijne uitfpraek in de zaek, tusfchen hem en Ziba.

31. Kon

31. Kon David zijne vyanden edelmoedig behandelen, hy wist ook dankbaerheid te bewijzen aen zijnen weldoeneren. Barzillai de Gileaditer quam oock af, toen David gereed ſtond de Jordaen over te trekken, van Rogelim, eene Stad in het gebergte van Gilead: ende hy toogh met den Koningh over de Jordane, om hem over de Jordane te geleyden, voornemens, om, na dit bewijs van zijne gehechtheid aen David, naer zijne woonplaets weder terug te keeren.

32. Deze Barzillai nu, van wien voorheen geſproken is Kap. 17: 27. was ſeer oudt, een man van tachtentigh jaer: (*d*) ende hy hadde den Koningh onderhouden, doe hy te Mahanaim ſijn verblijf hadde; want hy was een ſeer groot en rijkelyk gegoed man.

33. Ende de Koningh, dezen eerwaerdigen Grijsaert zijne gedane diensten willende vergelden, ſeyde tot Barzillai: Treckt gy met my over naer Jeruſalem, breek uwe huishouding te Rogelim op, en zet u, met 'er woon, in mijne hoofd en Hov-Stad neder; ende ick ſal u by my te Jeruſalem, als mijnen byzonderen gunsteling, vorstelyk onderhouden.

34. Maer Barzillai ſeyde tot den Koningh: Hoe veel ſullen de dagen der jaren mijns levens nog zijn, dat ick met den Koningh ſoude optrecken nae Jeruſalem? Ik ben te hoog bejaerd, om u van eenig nut te kunnen zijn, en omdat genoegen te genieten, het welk uwe vriendſchap my, in de hoofdſtad, zou pogen te verſchaffen.

35. Ick ben heden tachtentigh jaer oudt; ſoud' ick konnen onderſcheyden tuſſchen goet ende quaet? Een man van zulke hooge jaren, als ik ben, is ongeſchikt, om de vermaken van het Hov te genieten. ſoude uwe knecht konnen ſmaken, wat ick ete, ende wat ick drincke? ſoud' ick meer konnen hooren nae de ſtemme der ſangers ende ſanger-

(*d*) 2 Sam. 17: 27, &c. 1 Kon. 2: 7.

ſchen? Ik heb, wegens mijnen ouderdom, geenen ſmaek, in Koninglyke lekkernyen, noch in het Hov-Muziek; ende waerom ſoud' uwe knecht mijnen heere den Koningh voorder tot eenen laſt zijn?

36. Uwe knecht ſal maer een weynigh met den Koningh over de Jordane gaen, en dan weder terug keeren: waerom doch ſoude my de Koningh ſulck eene vergeldinge doen, voor het geringe, het welk ik verplicht was, den Koning te bewijzen.

37. Laet doch uwe knecht wederkeeren, dat ick ſterve in mijne ſtadt, by mijns vaders ende mijner moeder graf: maer ſiet, zo de Koning my een blijk van zijne genegenheid geven wil, daer is uwe knecht Chimham, laet die, in mijne plaets, met mijnen heere den Koningh overtrecken, ende doet hem, dat goet is in uwe oogen.

Deze Chimham was waerſchijnlyk een van Barzillais zoonen; vergelijk 1 Kon. 2: 7.

38. Doe ſeyde de Koningh, die genoegen nam in het voorſtel van Barzillai: Chimham ſal met my overtrecken, ende ick ſal hem doen, dat goet is in uwe oogen: ja alles, wat gy op my begeeren ſult, ſal ick u doen.

39. Doe nu al 't volck over de Jordane gegaen was, ende de Koningh [*oock*] was overgegaen, kuſte de Koningh den ouden braven Barzillai, ende ſegende hem; alſo keerde hy weder nae ſijne woonplaetſe.

40. Ende de Koningh toogh voort nae Gilgal, ende Chimhan toogh met hem voort: ende al de Oudſten en voornaemſten van 't volck van Juda hadde den Koningh overgevoert, als oock een gedeelte des volcks Iſraëls. Zoodat 'er maer weinige waren, uit de overige ſtammen, in vergelijking van die uit Juda. Trouwens David had eene vriendelyke bezending gedaen, aen de Stam van Juda, om toch vooral niet de laetſte te zijn, in hem hulde te doen. Dit zelvde gav ook aenleiding tot eenen nieuwen opſtand, die evenwel ſpoedig gedempt werd, zoo als Kap. 20. zal verhaeld worden.

41. Ende

41. Ende ſiet, alle mannen Iſraëls, zoo vele 'er, uit de andere ſtammen, opgewekt waren, om den Koning tegen te gaen, quamen tot den Koningh te Gilgal, om zich te verſchoonen, dat zy weinige waren, in vergelijking van die uit Juda, en dat zy geen deel gehad hadden, in de dienſten, welke men den Koning bewezen had, in zijne overvoering over de Jordaen: ende ſy ſeyden tot den Koningh; Waerom hebben u onſe broeders, de mannen van Juda als het ware geſtolen, ende hebben den Koningh ende ſijn huys, zonder ons daervan eenige kennis te geven, over de Jordane gevoert, ende alle dappere mannen en krijgshelden Davids met hem?

42. Doe antwoordden alle mannen van Juda tegen de mannen Iſraëls, zonder de bemiddeling van deze zaek aen David zelven over te laten. Zy zeiden: Wy hebben zulken byzonderen yver voor David getoond; Om dat de Koningh ons naeverwant is, en met ons tot dezelvde ſtam behoort: ende waerom zijt gy nu toornigh over deſe ſake? hoe kunt gy deze onze handelwijs kwalyk nemen? wy hebben 'er ons eigen voordeel niet by gezocht: hebben wy dan eenigſins gegeten van des Konings [*koſt*], ofte heeft hy ons een geſchenck geſchoncken? Immers neen, wy hebben ons maer van onzen plicht willen kwijten.

43. Dan evenwel die van Israël namen dit antwoord euvel op, Ende werden nog meer verbitterd, zoodat de mannen Iſraëls, met eene zekere drivt, antwoordden den mannen van Juda, ende ſeyden; Wy hebben tien deelen aen den Koningh, ende oock aen David, wy, meer dan gy. Gy maekt maer eene ſtam uit, of met Simeon, die onder ulieden woont, uiterlyk twee ſtammen: maer wy maken tien ſtammen uit; en hebben derhalven het grootſte deel aen den Koning: waerom hebt gy ons dan geringe geacht, dat ons woort niet het eerſte geweeſt en is, om onſen Koningh weder te halen? Maer het woort der mannen van Juda was harder, dan het woort der mannen Iſraëls; in plaets van den mannen, uit de overige ſtammen,

met bescheidenheid tot bedaren te brengen, antwoordden die van Juda, op eenen brusken en norschen toon; zoodat 'er niets meer ontbrak, dan dat de mannen van Israël slechts iemand onder hen hadden, die zich opwierp, om eenen tweeden opstand tegen David te verwekken. Trouwens het duurde niet lang, of 'er deed zich een oproerig persoon op, die zich, tot het hoofd der misnoegde Israëliten, opwierp, om zich van nieuws aen Davids Regeering te onttrekken.

HET XX. KAPITTEL.

Het oproer onder Seba vs. 1-22. — De lijst van Davids eerste Ambtenaren, na het dempen van dat oproer vs. 23-26.

1. HEt misverstand tusschen de stam van Juda, en de overige stammen, rees van tijd tot tijd hooger, en David was buiten staet, om het zelve, in der minne, wech te nemen. De Koning kreeg daerdoor op nieuws stof, om zijne lijdzaemheid te oeffenen, Doe hy anders gereed stond, om de vruchten van zijne zegeprael over de wederspannelingen zijner Regeering te genieten. — Het schijnt, dat 'er, onder geene der stammen van Israël, grooter vyanden van David schuilden, dan onder de stam van Benjamin, uit welke Saul oorsprongelyk was. Er zat nog een oude wrok by sommige Benjaminiten, dat de Throon in de stam van Juda was overgebracht. Dit deden zy, by gelegenheid der oneenigheid tusschen Juda en de overige stammen, ten duidelykften blijken. In dien tijd was daer by geval een Belials man, een mensch van een allerslechtst karakter, wiens naem was Seba, een sone van Bichri, een man oorsprongelyk uit de stam van Benjamin, of Jemini: die waerschijnlyk te vooren, in het leger der muitelingen, het ambt van hoofdman, bekleed had. Deze maekte een schroomelyk misbruik van de oneenigheid, welke 'er onder de stam-

ſtammen heerschte, en wierp zich tot een hoofd van muitelingen op tegen de Regeering van David. *Die* blies met de baſuyne, ende ſeyde; Wy hebben geen deel aen David, ende wy hebben geene erffeniſſe aen den ſone van Iſai. De ſtam van Juda eigent zich David alleen toe als Koning, en ſluit ons van zijne onderdanen uit: wel aen dan; een yegelick nae ſijne tenten, o Iſraël. Elk der overige ſtammen late David, aen Juda, als Koning behouden, wy zullen voor ons wel eenen anderen Koning kiezen.

2. De gemoederen der overige ſtammen waren te zeer tegen Juda ontſtoken, dan dat zy deze gelegenheid niet zouden waernemen tot eenen nieuwen afval; daer zy in Seba, by hun bekend als een onverzaegd krijgsman, zulken ſtoutmoedigen voorganger hadden. Doe deze Seba, met de bazuin, geblazen had, toogh alle man van Iſraël op, zoo velen 'er gekomen waren, om David weder in te halen; zy keerden van achter David terug, en volgden Seba, den ſone van Bichri, achter na: Maer de mannen van Juda kleefden haren Koningh aen, en brachten hem, als in een luisterrijke zegeprael, van de Jordane af tot aen Jeruſalem.

3. Doe nu David in ſijn huys en Vorstelyk Paleis te Jeruſalem quam, maekte hy, onder alle beſtellingen over de zaken van zijn huis, ook deze, ten aenzien van zijne bywijven, tot welke de grouwzame Abſalom was ingegaen, dat zy, in eene altoosduurende bewaring, geplaetst wierden. Daerom nam de Koningh de tien wijven, [*ſijne*] bywijven, die hy gelaten hadde om het huys te bewaren, ende dedeſe in een huys van bewaringe, ende onderhieldtſe, maer en gingh tot haer niet in: ende ſy waren opgeſloten tot op den dag van haerlieder doot, levende als weduwen.

4. Na deze en andere ſchikkingen, welke David, terſtond by zijne aenkomst, te Jeruſalem maekte, was hy Voorts bedacht, om het oproer van Seba, het welk van dag tot dag ernſtiger begon te worden, in deszelvs beginſelen te dempen.

Hy besloot, dat opperhoofd der muitelingen achter na te zetten, en hem in handen te krijgen, voordat hy zich, in deze of gene vesting, geworpen en aldaer versterkt had. Ten dien einde seyde de Koningh tot Amasa; welken hy, in de plaets van Joab, die, wegens zijne trotsheid, in ongenade vervallen was, tot Opperbevelhebber van zijn leger had aengesteld: Roept my de mannen van Juda te samen, opdat zy, tegen den derden dag, op zijn langst, gereed zijn, om mijne verdere bevelen te ontvangen: ende gy, stelt u [*dan*] hier.

5. Ende Amasa gingh henen, om Juda by een te roepen: Maer hy bleef achter boven den gesetten tijt, dien hy hem gesett hadde; door het een of ander toeval vertraegd zijnde, zoodat hy den Koning, ter bestemder tijd, geen verslag konde doen van zijne verrichtingen.

6. Het was evenwel hoognoodig, dat 'er, in het toenemend oproer, hoe eer hoe beter, voorzien wierd. Doe dan Amaza, ter bestemder tijd, met de gewapende manschap, uit Juda niet opdaegde, seyde David tot Abisai, den broeder van Joab: Nu, als wy nog langer toeven, sal ons Seba, de sone van Bichri, meer quaets doen, als Absalom, naedien de mannen van Israël, tegen die van Juda, ten uitersten verbitterd zijn: Neemt gy daerom de knechten uwes heeren, neem mijne lijvwachten, die het naeste by de hand zijn, ende jaegt hem, te weten Seba, achter na, op dat hy niet misschien vaste steden voor sich vinde, ende sich onse oogen onttrecke, dat wy hem, zoo gemakkelyk, niet in onze handen krijgen kunnen.

7. Doe togen uyt, hem achter na, de mannen Joabs, dat is een gedeelte van het volk, over het welk Joab te vooren het bevel had gevoerd, ende de Crethi, ende de Plethi, ende alle de helden, die des tijds te Jerusalem, of daeromtrent, waren: Dese togen uyt van Jerusalem, om Seba, den sone van Bichri, achter na te jagen. Onder die genen, welke uittogen, liet zich Joab mede vinden, schoon hem, door den Koning, geen

post

post in dit kleine leger gegeven was. Misschien ging hy mede, om zich, zo de gelegenheid daertoe mogt voorkomen, aen Amaza te wreken, die, in zijne plaets, het Opperbevelhebberschap in het leger voerde.

8. Althans Als sy nu waren by den grooten steen, die by Gibeon is, so quam Amasa voor haer aengesichte opdagen, met de overige gewapende manschap van Juda. Op het zien van dezen Veldheer, die te vooren het leger der muitelingen, onder Absalom, tegen David had aengevoerd, en nu, in 's Konings leger, zijne plaets bekleedde; ontstak de wraekzucht in het hart van Joab, ende hy vatte het voornemen op, om Amaza verraderlyk van kant te maken, en zich, in zijne plaets, aen het hoofd der mannen van Juda te stellen. Een voornemen, het welk niet alleen grouwzaem was in zich zelve, maer ook ten uitersten hoonende voor David. Joab was, volgens de gewoonte der krijgslieden, omgordet over sijn kleet, dat hy aen hadde, ende daer op was een gordel, daer 't sweert aen vastgemaeckt was op sijne lendenen in sijne scheyde; ende als hy voortgingh, als het ware om Amaza te begroeten, so viel 't zwaerd, by toeval zoo het scheen, uyt de schede. Hierop greep Joab, met zijne slinkehand, toe, als om het verder uitvallen van het zwaerd te verhoeden.

9. Ende Joab, terwijl hy het zwaerd, met zijne slinkehand vasthield, seyde tot Amasa, die niets kwaeds vermoedde: Is 't wel met u, mijn broeder? ende Joab vattede met de rechterhant den baert van Amasa, om hem te kussen, gelijk toen ter tijd by de Oosterlingen de gewoonte was, om iemand te begroeten.

10. Ende Amasa en hoedde sich niet voor het sweert, dat in Joabs hant was, omdat hy in het geheel geenen achterdocht hadde; (*a*) so sloegh hy, onder deze geveinsde vertooning van vriendschap, hem daer mede aen de vijfde ribbe, ende hy stortte sijn ingewant ter aerden uyt, ende hy en sloegh hem niet ten

(*a*) 1 Kon. 2: 5.

tweeden male, ende hy ſterf aenſtonds. Het blijkt niet, dat iemand van het leger iets deed, om dezen grouwzamen moord van Amaza te wreken. In tegendeel, men liet Joab niet alleen ongemoeid, maer men begav zich zelvs aenſtonds onder het bevel van dien verrader, die terſtond het bewind over het leger op zich nam. Mogelyk had het krijgsvolk, het welk voormaels onder Joab geſtaen had, noch eene byzondere achting voor zijn perſoon behouden, welke hen wederhield, den moord van Amaza te wreken. Misſchien had het hun zelven hard gevallen, eenen vriend van Abſalom dat leger te zien gebieden, het welk dien wederſpanneling, ter lievde van hunnen wettigen Vorst, zoo getrouw beſtreden had. Althans doe Amaza vermoord was, ſtelde Joab zich aen het hoofd van het leger, en de mannen van Juda, jaegden, met Joab, ende ſijn broeder Abiſai, Seba, den ſone Bichri, achter na.

11. Maer een man, van Joabs jongens, bleef by hem, by het lijk van Amaza ſtaen, op het bevel van Joab, om alle wanorde voortekomen, ende om het volgende uitteroepen; ende hy ſeyde, gelijk Joab hem bevolen had, tot elk, die het lijk voorby ging: Wie is 'er, die luſt heeft aen Joab? wie is 'er, die Joab den Veldheer niet gaern in zijne eer en waerdigheid herſteld zag? dien dapperen Joab, die den Koning altoos is getrouw gebleven? ende wie is 'er, die voor David is? het belang toch van Joab is ook het belang van David; Die volge Joab na, die reeds vooruit trekt, om den oproerigen Seba te vervolgen.

12. Amaſa nu lagh intusſchen in 't bloet gewentelt, midden op de ſtrate of landweg, en de manſchappen, die daer voorby moesten trekken, bleven, ongemerkt het gene Joabs bediende zeide, by het lijk van Amaza, ſtilſtaen, verbaesd zijnde over deze gebeurtenis: Als nu die man ſagh, dat al 't volck ſtaen bleef, ſo deed' hy Amaſa wech van de ſtrate in 't velt, ende wierp een kleet op hem, dewijle hy ſagh, dat al, die by hem quam, ſtaen bleef.

13. Doe hy nu van de ſtrate wechgenomen

was, toogh alle man voort, Joab na, om Seba, den ſone Bichri, achter na te jagen.

14. Ende hy te weten Seba, toogh vast henen door alle ſtammen Iſraëls, om dezelve tot den afval aen te zetten, nemende eindelyk de wijk nae Abel, te weten, Beth-Maacha, eene Stad, in het ervdeel van Naphtali, aen de Noorder-landpael van Canaan, op de grenzen van Syrie; ende 't gantſche Berim: alle de inwooners van Beëroth, in de ſtam van Benjamin, hadden zich, in zijnen doortogt, by Seba gevoegd. Dan Joab ende de zijnen hadden hem niet min yverig nagezet; ſy verſamelden ſich, ende quamen hem oock na.

15. Ende, zoodra ſy verſtaen hadden, dat hy zich te Abel Beth-Maacha bevond, quamen zy ende belegerden hem in Abel Beth-Maacha, ende ſy wierpen eenen wal op tegen de ſtadt zoo naby, dat hy, die wal namelyk, aen den buytenmuer van de Stad ſtont, zoodat zy de gemelde Stad gemakkelyk beſtormen konden, ende al 't volck, dat met Joab was, verdorven, door breken en ondergraven, den muer, om dien neder te vellen.

16. Doe Joab dit beleg begonnen en reeds zoo heftig had voortgezet, zonder vooraf de Stad op te eiſchen, en den inwooneren den vrede aen te bieden, zoo als men, nae Israëls krijgsgebruik, van oude tijden af, gewoon was, zelvs met de buitenlandſche Steden, te handelen, vergel. Deut. 20: 10; *doe* riep eene wijſe vrouwe, welke zeer veel verſtand en voorzichtigheid bezat, uyt de ſtadt over den muur: Hoort, hoort, ſegt doch tot Joab; Naedert tot hier toe, dat ick tot u ſpreke: laten de vyandelykheden zoo lang geſtaekt worden, tot dat ik den Veld-Overſten vooraf geſproken heb.

17. Doe Joab dit verzoek gehoord had, en hy nu tot haer naederde, ſeyde de vrouwe; Zijt gy Joab? ende hy ſeyde, Ick ben 't: ende zy ſeyde tot hem; Hoort de woorden uwer dienſtmaegt; ende hy ſeyde, Ick hoore.

18. Doe ſprack ſy, ſeggende: In voortijden ſpraken ſy gemeenlick, ſeggende; Sy ſullen ſon-

der twijffel te Abel vragen, ende alsoo volbrachten sy 't.

Deze uitdrukkingen zijn, immers volgens onze Overzetting, zeer duister. Men zou de oorsprongelyke woorden, op volgende wijs, vertalen kunnen: *In het begin*, van het beleg namelyk, toen men de Stad wilde belegeren, *spraken* de inwooners, zo als men oudtijds, by het belegeren der Steden, gewoon was te zeggen: de Veldheer *zal zonder twijffel te Abel laten vragen*, of zy den vrede willen hebben, en dan *zal de zaek spoedig geeindigd zijn*. Zy zouden gereed geweest zijn, om Seba, om welken het alleen te doen is, in uwe handen over te leveren.

19. Ick ben eene van de vreedsame, van de getrouwe in Israël; wy hebben geenen lust, om oproer aen te richten, en hangen den Koning getrouwlyk aen, ende gy soeckt te dooden de inwooneren van eene stadt, die eene moeder is in Israël, en mede onder de groote Steden moet gerekend worden; waerom soudt gy zulks doen, en daerdoor het erfdeel des HEEREN verslinden? waerom zoud gy ons stooren, in de geruste bezitting van onze goederen, welke de HEER ons ten ervdeele gegeven heeft?

20. Doe antwoordde Joab, ende seyde: 't Zy verre, 't zy verre van my, dat ick soude verslinden, ende dat ick soude verderven, wanneer wy dit voor kunnen komen.

21. De sake en is niet alsoo; maer een man van 't gebergte Ephraims, wiens naem is Seba, de sone van Bichri, heeft sijne hant opgeheven, en is oproerig geworden, tegen den Koningh, tegen David; levert hem alleen, so sal ick van dese stadt aftrecken: Doe seyde de vrouwe tot Joab; Siet, sijn hooft sal tot u over den muer geworpen worden.

22. Ende de vrouwe quam in tot al 't volck, en stelde, met hare gewoone wijsheyt, den eisch van den Veldheer, aen den inwooneren, voor; ende sy maekten op staende voet den oproermaker in handen te krijgen, en zy hieuwen Seba, den sone van Bichri, het hooft af, ende wier-

wierpen 't tot Joab: Doe blies hy met de basuyne, tot een teeken, dat het beleg van Abel gestaekt ware, ende sy, die onder Joabs bevel stonden, verstroyden sich van de stadt, en keerden terug een yegelick nae sijne tenten: ende Joab, dit oproer gedempt hebbende, keerde weder nae Jerusalem tot den Koningh.

De Koning liet zich deze daed van Joab, hoe strijdig ook met zijn bevel, in den uiterlyken schijn, welgevallen, zonder eenig misnoegen te toonen, of zelvs een enkel woord te spreken, over den moord van Amaza. — Ondertusschen verfoeide hy deze daed in zijn hart, maer, by het op nieuws aenvaerden van zijne gestoorde Regeering, wilde hy zich van alle gestrengheid onthouden, uitgezonderd alleen de zulken, die zich tot hoofden van muitemakers opwierpen. — Joab had de ongenade van den Koning dubbel verdiend; hy had 'er, aen dezen trotschen Veldheer, ook blijken van gegeven, door hem van zijne Krijgsbediening te ontzetten. Maer evenwel wilde hy nu de blijken van zijne ongenade, omtrent Joab, niet verder voortzetten. Het Krijgsvolk was Joab, na het vermoorden van Amaza, gewillig gevolgd. De Koning zag 'er uit, dat hy, by het leger, zeer gezien ware, en dat het volk welligt niet zou willen dulden, dat hy gestrenger behandeld wierd. Het straffen van Joab scheen den Koning, vooral nu, nog meer ontijdig, daer hy zoo veel yver betoond had, in het dempen van het oproer, het welk door Seba verwekt was. — Om deze redenen, liet David de zaek van Joab berusten, als willende geene aenleiding geven tot nieuwe onlusten, waerby het algemeene best niet kon nalaten schade te hebben, en liever de uitvoering van Joabs straf aen zijnen opvolger overlaten.

24. (*b*) Joab nu was op nieuws en bleev Opperbevelhebber over het gantsche heyr Israëls: ende Benaja, de sone van Jojada voerde het bevel over 's Konings lijvwachten, over de Crethi, ende over de Plethi:

24. Ende Adoram was over de schattinge: ende Josaphat, de sone Ahiluds, was Kancelier.

(*b*) 2 Sam. 8: 16, &c.

25. Ende Seja was Schrijver: ende Zadok ende Abjathar waren Priesters.

26. Ende oock was Ira, de Iaïriter, Davids Opper-officier of eerste Staets-Dienaar.

Zoo was David dan weder volkomen bevestigd in zijn Koningrijk, en bleev tot zijnen dood toe in deszelvs geruste bezitting.

HET XXI. KAPITTEL.

Het verhael van eenen drie jarigen honger, wegens Sauls misdaed tegen de Gibeoniten, welke verzoend werd, door den dood van zeven zoonen Sauls vs. 1 - 14. Het verhael van eenige oorlogen, met de Philistijnen vs. 15 - 22.

DIt en de drie volgende Kapittelen moet men beschouwen, als een aenhangsel tot de geschiedenis van Davids leven. Zy behelzen eenige stukken, welke elk op zich zelve staen. In dit Kapittel ontmoeten wy 'er twee: een bericht van den driejarigen honger, wegens de handelwijs van Saul, met de Gibeoniten gehouden, en het verslag van eenige oorlogen met de Philistijnen. — Kap. 22. vinden wy een merkwaerdig danklied van David. — Kap. 23: 1 - 7. worden Davids laetste woorden opgegeven. — Kap. 23: 8 - 39. ontmoeten wy een lijst van Davids helden. — Kap. 24. behelst Gods oordeel over David, wegens de telling van het volk.

1. Ende daer was in Davids dagen een zware en langduurige hongersnood, door het mislukken van den oogst, op de anderszins zoo vruchtbare akkeren van het gezegend Canaan. Deze hongersnood was des te nijpender, omdat dezelve drie achter een volgende jaren duurde, het eene jaer achter het ander jaer. Zy was, door langduurige droogte, veroorzaekt vs. 10. Ende de menschlievende Koning David, gevoelig getroffen, door de elende van zijn volk, sochte het aengesichte des HEE-
REN:

REN, niet alleen met gebeden en ſmeekingen, maer ook door de Urim en Thummim, om God te vragen, wat de oorzaek van dit zwaerdrukkend en langduurig oordeel wezen mogt; ende de HEERE ſeyde; 't Is om Sauls ende om des bloethuyſes wille. De oorzaek van dit oordeel is gelegen, in dat veeltal van moorden en bloedſtortingen, aen welke zich Saul, uw voorzaet, en zijn geſlacht hebben ſchuldig gemaekt, en wel byzonder in het onſchuldig vermoorden der Gibeoniten; om dat hy de Gibeoniten gedoodt heeft.

Saul had de Gibeoniten, niet in eigen perſoon, gedood, maer hy had daertoe last gegeven, en de zulken gebruikt, die van hem afhingen, en tot zijn huis behoorden. Om deze reden werd Sauls geſlacht een *bloedhuis* genaemd, dat is een huis, een geſlacht, het welk zich, met onſchuldig bloed, bezoeteld had. — David, noch iemand van zijn volk, had aen deze zaek gedacht. Die bloedſchulden waren nog niet gewroken, en dit maekte eenen verborgenen ban. — Dan, door dit antwoord, kreeg David gelegenheid, naer middelen uit te zien, om dit oordeel wech te nemen.

2. En daerom, Doe David dit Godlyk antwoord ontvangen had, riep de Koningh de Gibeoniten, door de voornaemſte Magiſtraets-perſonen van Gibeon ten Hove te ontbieden, ende ſeyde tot hen: (de Gibeoniten nu, die waren niet van de kinderen Iſraëls, maer van het overblijfſel der Amoriten, ende de kinderen Iſraëls hadden hen (*a*) geſworen, maer Saul ſochteſe te ſlaen in ſijnen ontijdigen yver voor de kinderen Iſraëls ende Juda.)

3. David dan ſeyde tot de Gibeoniten; Wat ſal ick ulieden doen? ende waer mede ſal ick verſoenen, dat gy het erfdeel des HEEREN ſegenet? welk eene vergoeding begeert gylieden, voor de ongelijken, welke men u heeft aengedaen? wat zal in ſtaet zijn, u te bewegen, om niet meer om wrake tot onzen God te roepen, maer mede voor den voorſpoed van mijn volk te bidden?

(*a*) Joſ. 9: 19.

Dit ſtuk heeft eenige nadere opheldering noodig.

Wy leeren, uit dit zeer korte verhael, dit algemeene, dat Saul den eed, door Joſua aen den Gibeoniten gezworen, geſchonden, deze lieden mishandeld, en velen van hen gedood had. — Verder vindt men, in de Heilige Schrivten, nergens eenige melding van deze gebeurtenis.

Gibeon was eene groote Koninglyke Stad, welke, na de verdeeling van Canaan, tot het ervdeel van Benjamin behoorde Joſ. 10: 2. 18: 25. De inwooners van deze Stad waren oorſprongelyk Heviten Joſ. 9: 7, 11: 19. die tot de verbannen volken van Canaan behoorden. Maer toen Joſua, by de inneming van Canaan, Jericho en Ai overmeesterd had, wisten de Gibeoniten dien Veldheer en de Oudſten van Israël, op eene bedrieglyke wijs, te overreden, om met hun in een verbond te treden. Dit verbond werd, met eenen plechtigen eed, verzegeld. Uit kracht van dezen eed, werden de Gibeoniten, hoewel het bedrog ſpoedig ontdekt wierd, geſpaerd, en tot de laegſte diensten, voor het Heiligdom, verwezen Joſ. 9.

Maer dezen eed had Saul gebroken. — Wanneer? Op welk eene wijs? Waerom? En tot wat einde? — Alle deze vragen kunnen wy niet volledig beantwoorden. Het gewijde Geſchiedverhael zegt vs. 3. eenvouwig: *Saul ſochteſe te ſlaen, in zijnen yver, voor de kinderen Israëls en Juda.* — Het beginſel derhalven, uit het welk Sauls mishandelingen, omtrent de Gibeoniten, voortkwamen, was *zijn yver voor de kinderen Israëls en Juda.* Wy ſchijnen 'er uit te mogen beſluiten, dat Saul, in de rechtsgeſchillen, welke tusſchen de Israëliten en de Gibeoniten ontſtonden, offchoon de laetſten het recht aen hunne zijde hadden, te zeer geyverd hebbe voor de Israëliten, en altoos partijdig geoordeeld hebbe, ten voordeele der Israëliten; dat hy de Gibeoniten, in plaets van hun recht te doen, geweldig onderdrukt, en hen, die het ondernemen durvden om te klagen, gedood hebbe; dat hy zich, door de voornaemſten van Israël en Juda, en byzonder door zijne bloedverwanten, hebbe laten vervoeren, tot het voorne-

nemen, om de Gibeoniten geheel te verdelgen, en hunne bezittingen verbeurd te verklaren, ten voordeele van hen, die hem dezen baetzuchtigen en grouwzamen raed gegeven hadden. Dit koomt des te waerschijnlyker voor, omdat Gibeon, in het ervdeel van Benjamin, gelegen was, en in de nabuurschap der ervbezittingen van het Koninglyk huis.

David ondertusschen schijnt, van dit geval, geene byzondere kennis gehad te hebben; en dit is ook ligtelyk te begrijpen, wanneer men in aenmerking neemt, hoe veel tijds David, geduurende de Regeering van Saul, genoodzaekt was, om, als een balling lands, overal rond te zwerven. — Maer zoodra hy 'er, door het Godlyk antwoord, kennis van gekregen, en bemerkt had, dat dit geval de oorzaek ware van den aenhoudenden hongersnood, vroeg hy den Gibeoniten, welk eene voldoening zy vorderden, ten einde deze ban wierd wechgenomen.

4. Doe seyden de Gibeoniten tot hem; Het is ons niet [*te doen om*] silver ende gout. Wy zullen ons niet laten te vreden stellen met geld te nemen, uit de nalatenschap van Saul, ende ook niet met geld en goederen van sijnen huyse en nakomelingen; oock en is 't ons niet te doen, om yemant die onschuldig is te dooden in Israël: Ende hy de Koning seyde daerop, Wat segget gy dan? wat eischt gy dan, dat ick u doen sal?

5. Ende sy seyden tot den Koningh; De man die ons te niete gemaeckt, ende tegen ons gedacht, en het meineedig ontwerp gesmeed heeft, om ons geheel en al uitteroejen, dat wy souden verdelgt worden, sonder te konnen bestaen in eenige lantpale van Israël: die man moet het rechtmatig slachtoffer wezen van onze billyke wraek. Hy zelvs is reeds gestorven, en kan derhalven niet gestraft worden; wy vorderen daerom den dood van zijne zoonen, die, in deze verfoeilyke handelwijs, zijne aenraders en medeplichtigen geweest zijn.

6. Laet ons seven mannen van sijne sonen gegeven worden, dat wyse den HEERE, tot herstelling der eere van God, welke Saul, door zijnen meineed geschonden heeft, ophangen te Gibea Sauls, op die zelvde plaets,

alwaer die meineedige zijn Hov pleeg te houden, tot eene eeuwige schande voor zijn nageslacht. Wy verzoeken, dat gy, aen dezen onzen eisch, voldoet; o gy verkorene des HEEREN, die, door den HEER zelven, in Sauls plaets tot den Throon geroepen zijt: Ende de Koningh bewilligde in dezen eisch, en seyde, Ick salse geven.

Het is echter zeer waerschijnlyk, dat dit voorstel der Gibeoniten een rijp overleg gekost hebbe, dat David daerom, niet alleen met de Oudsten van Israël, zal geraedpleegd hebben, maer ook met den HEER zelven. — De Gibeoniten vorderen zeven zoonen, dat is nakomelingen van Saul; het konden derhalven zoo wel zoons zoonen zijn, als eigenlyke zoonen.

7. David liet den Gibeoniten zeven nakomelingen van Saul ter hand stellen, met verlov, om hen te Gibea Sauls op te hangen; Doch de Koningh verschoonde Mephiboseth, den sone Jonathans, des soons Sauls, (*b*) om den eedt des HEEREN, die tusschen hen was, tusschen David, ende tusschen Jonathan, Sauls sone, op dat hy, in dit werk, ter boeting van eenen meineed, niet in eenen nieuwen meineed vervallen zoude.

8. Dit stond dan vast, dat Mephiboseth, de kleinzoon van Saul, uit Jonathan, zoude gespaerd worden. Maer David moest dan kiezen, uit de kinderen van Sauls dochteren, of uit de zoonen, welke hy by zijne bywijven verwekt had: de Koningh nam derhalven de twee sonen van Saul, gebooren uit zijn bywijv Rizpa, dochter van Aja; zijnde dezelvde Rizpa, met welke zich Abner, na Sauls dood, vermengd hadde; die twee zoonen, welke sy Saul gebaert hadde, waren genaemd, de een Armoni, ende de ander Mephiboseth, zijnde dezelvde naem, welken Jonathans zoon droeg. Daer toe nam David de vijf sonen van Michals [*suster*], Sauls dochter, die sy Adriël, den sone van Barzillai, den Meholathiter, gebaert hadde.

Het is zeker, dat niet Michal, maer Merab, Michals zus-

(*b*) 1 Sam. 18: 3. ende 20: 15, 42. ende 23: 18.

zuster, de huisvrouw geweest zy van Adriel 1 Sam. 18., en dit is de reden, dat onze Overzetters 'er het woord *zuster* hebben ingelascht. Mogelyk worden die vijf mannen, in het oorſprongelyke, de zoonen van Michal genaemd, omdat Michal de zorg hunner opvoeding op zich genomen had.

9. Ende hy gaffe in de hant der Gibeoniten, dieſe ophingen op den bergh, die te Gibea Sauls was, voor 't aengeſichte des HEEREN, ende die ſeven vielen te gelijcke: Ende ſy werden gedoodt in de dagen des oogſts, in de eerſte [*dagen*], in 't begin van den gewoonen tijd des gerſten oogſts, hoewel 'er nu, uit gebrek van regen en vruchtbaerheid, zeer weinig werdt ingezameld.

10. Doe nam Rizpa, de dochter van Aja, het gewezen bywijv van Saul, de moeder van twee der gehangenen, eenen ſack, ende ſpande dien voor haer uyt op eenen rotzſteen, zoodat deze uitgeſpannen zak haer tot eene tente diende, om haer daer onder, tegen de ongemakken van de lucht, te verbergen. Onder dit dekſel hield zy haer verblijv, van 't begin des gemelden gerstenoogſtes, tot dat 'er water op hen druppede van den hemel, tot dien tijd toe, dat de vroege regen begon te druppen. De gersten-oogst viel in het vroege voorjaer, volgens onze rekening omtrent het begin van April, en de vroege regen begon in het najaer, volgens onze rekening omtrent het begin van October. Omtrent zes maenden derhalven hield Rizpa haer verblijv, onder het gemelde dekſel, op den rotsſteen, om de opgehangene lijken van hare zoonen, tegen den aenval der vogelen des daegs, en van het roovgedierte des nachts, te beveiligen: ende ſy liet het gevogelte des hemels op hen niet ruſten des daegs, noch het gedierte van 't velt des nachts.

Hier uit volgt, dat, omtrent deze opgehangenen, de Wet niet waergenomen zy, volgens welke de lijken voor den avond moesten worden afgenomen Deut. 21: 22, 23. — Sommigen oordeelen, dat dit daerdoor veroorzaekt zy, dat David hen overliet aen de Gibeoniten, die zich zoo in alles niet ſchikten, naer den Godsdienst der Israëliten. Doch die

reden kan niet voldoen, omdat David, zoodra hy van deze zaek kundſchap bekomen had, orde ſtelde op het afnemen der gemelde lijken. — Anderen denken, dat men deze behandeling, uit den aert van het geval, moet afleiden. Het geval was geheel buitengewoon, zoodanig, dat de HEER, door zijne Voorzienigheid, in het zenden van eenen drukkenden hongersnood, en door den mond der Gibeoniten, wraek vorderde, over de onteering Hem aengedaen, in het ſchenden van den bewusten eed. De aerde kon derhalven aengemerkt worden, als onder den ban en vloek; welke vloek niet op de gewoone wijs kon worden wechgenomen, zoodat men, met het afnemen der lijken, wachten moest, tot dat de HEER blijken gav, dat hy zijne oordeelen opgeheven, en, met zijne zegeningen, was wedergekeerd; gelijk Hy deed door 't zenden van den vroegen regen.

11. Ende het wert David ten laetſten aengeſeyt, wat Rizpa, de dochter van Aja, Sauls bywijf, gedaen hadde, tot dat zy, door den regen, genoodzaekt was, van hare moederlyke lievdezorg, voor de lijken harer zoonen, aftezien.

12. So gingh David henen, ende nam, door zijne bedienden, welke hy daertoe afzond, de beenderen Sauls, ende de beenderen Jonathans, ſijns ſoons, en die zijner andere zoonen, die, met hem, in den Veldſlag tegen de Philiſtijnen, geſneuveld waren, van de burgeren van Jabes in Gilead, (c) die deſelve geſtolen hadden van de ſtrate Beth-San, alwaerſe de Philiſtijnen hadden opgehangen, ten dage, als de Philiſtijnen Saul ſloegen op Gilboa, en welke beenderen na reeds verſcheiden jaren te Jabes gerust hadden.

13. Ende hy bracht van daer op, de beenderen Sauls, ende de beenderen Jonathans, ſijns ſoons: Oock verſamelden ſy de beenderen of lijken, der gehangenen, te Gibea Sauls.

14. Ende ſy begroeven de beenderen Sauls, ende ſijns ſoons Jonathans, en van zijne andere zoonen, die met hem geſneuveld waren, als mede de lijken van die ze-

(c) 1 Sam. 31: 10, &c.

zeven gehangenen, in den lande Benjamins te Zela, in 't graf ſijns vaders Kis, ende deden alles, dat de Koningh geboden hadde. Nu waren de Gibeoniten te vrede geſteld, ende Alſo wert Godt na deſen den lande verbeden. Het bleek David, uit den milden regen, die Rizpa genoodzaekt had, den rotsſteen by Gibea te verlaten, dat Gods toorn nu was afgewend, en dat men, op eenen gezegenden oogst, hopen konde.

Omtrent dit Geſchiedverhael hebben wy verſcheiden aenmerkingen te maken.

Men kan daeromtrent de volgende vragen voorſtellen. — (1). Wanneer is deze gebeurtenis voorgevallen? — (2). Waerom heeft de HEER de ſtraf, over dit wangedrag van Saul, zoo lang uitgeſteld? — (3). Waerom bezocht de HEER het gansche volk, met eenen zoo langduurigen hongersnood, daer de ſchuld alleen was by Saul en zijn huis? — (4). Hadden de Gibeoniten recht, om, voor de misdaed van Saul, den dood van zijne zoonen te vorderen? — (5). Had David vryheid, om dezen eisch in te willigen? — Deze vragen zullen wy, tot nader verſtand van dit ſtuk, kortelyk beantwoorden.

A. Wanneer is deze gebeurtenis van den driejarigen honger, voorgevallen? — Veelal ſtelt men dit geſchied te zijn, na den opſtand van Abſalom, en derhalven in den laetſten tijd van Davids Regeering. Dan, met deze gedachten kunnen wy ons niet wel vereenigen: (1). omdat 'er als dan omtrent veertig, ten minsten dertig jaren zouden verloopen zijn, eer de HEER den gemelden hongersnood gezonden had, tot een verwijt, dat den Gibeoniten, wegens de meineedige mishandeling van Saul, geene voldoening gegeven ware; (2). omdat het onwaerſchijnlyk is, dat David zoo veel tijds zoude hebben laten verloopen, eer hy dacht, om het gebeente van Saul en zijne zoonen, met de behoorlyke eer, te laten begraven.

Wy, voor ons, zouden daerom deze gebeurtenis vroeger ſtellen, en de zaek zoo begrijpen: dat Koning Saul, kort voor zijnen laetſten oorlog met de Philiſtijnen, de verdelging der Gibeoniten ondernomen hebbe, maer dat

hy daerin, door zijnen dood, gestuit zy; wijders dat Isboseth, die, terwijl David Koning was over Juda, na den dood van zijnen Vader, over de andere stammen heerschte, met de overige aenhangelingen van Sauls huis, de Gibeoniten hebbe blijven drukken; dat die verdrukking wel een einde nam, toen David Koning werd over gansch Israël; dat evenwel den Gibeoniten geene voldoening gegeven zy, voor dat God den driejarigen honger zond. — Deze gebeurtenis zal derhalven zijn voorgevallen, voor den Ammonitischen Oorlog, die Kapittel X. beschreven is.

Wanneer men de zaek zoo begrijpt, vloeit alles zeer natuurlyk. — (1). Op den gemelden tijd had reeds Mephiboseth zijn verblijv, in het Koninglyk Paleis van David, Kap. IX. (2). Toen ter tijd, konden de Gibeoniten den Koning zeer gevoeglyk begroeten, als *den verkoorenen des* HEEREN, omdat hy nu, in Sauls plaets, op den Throon van gansch Israël, gevestigd was. (3). Dan koomt de straf over Sauls meinëedigheid tijdiger voor; (4). en dan laet zich de zaek der begravenis van Sauls beenderen, en die van zijne zoonen, ook veel beter begrijpen.

Er is weinig of geen gewicht in de bedenking, dat dit stuk alsdan, buiten de rechte tijdorde, zoude verhaeld worden: want dit geschied meermalen, in de Heilige Schrivten, dat eenig geval, met al wat 'er toebehoort, en daeruit is voortgevloeid, achter den anderen verhaeld worde. Ook wordt vs. 1. van dit Kapittel wel gezegd, dat deze honger was in de dagen van David, maer 'er wordt niet bygevoegd, dat dezelve zy voorgevallen, nadat de opstand van Absalom gedempt was. Zelvs schijnt die onbepaelde tijdsbepaling met opzet aen te duiden dat dit stuk hier niet in de tijdorde verhaeld wordt.

B. Waerom heeft de HEER de straf, over Sauls meineedigheid, zo lang uitgesteld? — Behalven, dat de HEER vry is, in den tijd en de wijze der uitvoering van zijne voornemens, was het thans niet ontijdig: want David was nog niet lang in de Regeering geweest over gansch Israël, en, volgens het gene wy zoo even, ter beantwoording van de voorige vraeg, beredeneerd hebben,

zijn

zijn de drie honger jaren ingevallen, in de eerste jaren van Davids Regeering over gansch Israël.

C. Waerom bezocht de HEER het gansche volk, met eenen langduurigen honger, daer de schuld alleen was by Saul en zijn huis? — Wy antwoorden: Saul had hierin gehandeld ten voordeele van het volk, zijn yver voor de kinderen van Israël en Juda had hem vervoerd. Daerenboven had het volk deze handelwijs van Saul, of uitdrukkelyk, of stilzwijgende, goedgekeurd. Niemand had zich, tot een voorspraek, voor de Gibeoniten, opgeworpen, en misschien hadden velen zich, over den ondergang van deze menschen, verheugd.

D. Hadden de Gibeoniten recht, om, ter voldoening van Sauls misdaed, zeven van zijne zoonen ter doodstraf te vorderen? — Men herinnere zich het volgende. — (1). De misdaed was wel, door Saul, begonnen; maer terwijl de HEER zijn geslacht een *bloedhuis* noemt, met opzicht tot de Gibeoniten, mag men 'er uit besluiten, dat Sauls nakomelingen mede schuldig stonden. Zoo lang Saul leevde, zullen zy niet alleen, met hunnen Vader, hebben zamengespannen, maer ook, geduurende de zevenjarige Regeering van Isboseth, zijn voordgegaen, met de Gibeoniten te onderdrukken. — (2). Saul en zijn huis hadden gepoogd alle de Gibeoniten, met hun gansche geslacht, geheel en al uit te roejen: derhalven was het billyk, dat deze misdaed, na den dood van Saul, aen zijn huis vergolden wierde.

E. De laetste vraeg is de gewichtigste. Had David recht en vryheid, om dezen eisch der Gibeoniten in te willigen, en hun zeven zoonen van Saul, ter doodstraf, over te leveren? — Dan, David handelde hier als Koning, die het recht moest bestellen, en, in deze netelige zaek, had hy eene wijzing van Gods wege, welke hem onderrichtte, dat de oorzaek van den driejarigen honger gelegen ware, in de roepende bloedschulden van Saul, aen de Gibeoniten.

Maer David had plechtig aen Saul gezwooren, dat hy hem en zijn huis nimmer verdelgen zoude 1 Sam. 24: 22, 23.

Dan deze eed ontfloeg hem niet van ftraf-oeffeningen, welke hy, ambtshalven als Koning, verrichten moest, wanneer Sauls huis zich aen misdaden fchuldig maekte. Uit kracht van dezen eed vermocht David, aen niemand van Sauls huis, eenig leed te doen, uit haet, en ter vergelding van Sauls vervolgingen. In zoo ver heeft hy ook dezen eed getrouwelyk onderhouden, en daervan eene uitnemende proev gegeven, in zijne handeling met Mephibofeth, den ongelukkigen zoon van Jonathan. Inmiddels was deze ganfche zaek, voor David, een zeer moeilyk en allertederst ftuk, om aen God gehoorzaem te zijn, recht te doen, zijne betrekking onder het oog te houden, en tevens het recht niet te buigen, noch de misdaden ongeftraft te laten.

Hoe meer men dit ftuk van naby beziet, hoe meer redenen men vinden zal, om David van allen kwaden handel, die hem door het ongeloov is te laste gelegd, geheel vry te pleiten. — David fchijnt, van de mishandelingen den Gibeoniten aengedaen, niets geweten te hebben. Isbofeth had, zo lang hy over Israël regeerde, de onderdrukking der Gibeoniten voortgezet. Maer veelerlei bezigheden hadden David, in den eersten tijd van zijne Regeering over gansch Israël, verhinderd, om den Gibeoniten, zo hy al iets van hunne onderdrukking door Isbofeth gehoord had, tijdig recht te verfchaffen.

Het ongeloov zegt wel, dat David zich gretig, van deze gelegenheid, bediend hebbe, om het ganfche huis van Saul uit te roejen, latende niemand over dan eenen machteloozen Mephibofeth, van wien hy niets kwaeds te vreezen had. — Maer deze befchuldiging is geheel ongegrond. Hy vorderde Michal by de eerste gelegenheid terug; en het is, uit het beloop der gefchiedenis, meer dan waerfchijnlyk, dat hy, na den dood van Isbofeth, gezorgd hebbe voor de kinderen van Merab, Sauls andere dochter; die, gelijk wy by vs. 8. hebben opgemerkt, in het huis van Michal, zijne huisvrouw, werden opgevoed. — Het was 'er zoo ver van daen, dat David het ganfche huis van Saul zocht uit te roejen, dat hy al deed,

wat hy kon, om te onderzoeken, of 'er nog iemand van Sauls huis was overgebleven, om aen denzelven weldadigheid te bewijzen, Kap. 9.

Niet lang, nadat hy Mephiboseth by zich, aen zijn Koninglyk Hov, genomen had, vernam David, door het Godlyk antwoord, dat 'er een ban was onder Israël, en dat dezelve door Saul en zijn huis veroorzaekt was. God zelvs riep hem, om dezen ban wech te doen, en de schuldigen te straffen. — De Gibeoniten hadden zich, onder alle de mishandelingen, welke hun waren aengedaen, met zuchten en tranen moeten vergenoegen; niemand onder de menschen had zich hunne zaek aengetrokken; maer God zelvs had, in den weg zijner Voorzienigheid, de woede van Saul en zijn huis, in zo ver gestuit, dat die meineedige Vorst, met zijne zoonen, in den krijg gesneuveld waren, en Isboseth, door moordenaren, was omgebracht.

De mishandelde Gibeoniten, voor welken de HEER zelvs den weg baende, dat hun recht gedaen wierd, hadden de uitroejing van Sauls gansche huis kunnen vorderen. Maer zy vergenoegen zich, met zeven mannen. — Het stond aen David, om die zeven te kiezen, en het is ligtelyk te begrijpen, dat deze keus hem zeer moeilyk geweest zy. Hy dacht wel, aen den eed, welken hy Saul gezwooren had, maer hy werd nu, als Koning, geroepen, om het kwaed te straffen. Inmiddels kwam hy den eed aen Jonathan gezworen, in het sparen van Mephiboseth, getrouwelyk na.

Wy hebben dit stuk wat breeder beredeneerd, zoo om het geval op te helderen, als om de bedenkingen van het ongeloov aftesnijden.

In het overige van dit Kapittel, vinden wy een beknopt bericht van de onderscheidene oorlogen, welke David tegen de Philistijnen gevoerd heeft.

Vooraf hebben wy het volgende op te merken.

De oorlogen tegen de Philistijnen, welke hier vermeld worden, zijn vier in getal. De eerste werd, door David, in eigen persoon, bygewoond vs. 15-17. De drie andere werden, door zijne knechten, gevoerd vs. 18-21.

Het gevolg van deze oorlogen was, de onderbrenging van die geduchte mannen, die de voornaemste steunpilaren waren van het leger der Philistijnen.

Wat den tijd aengaet, op welken deze oorlogen gevoerd zijn; de drie laetste worden 1 Chron. 20: 4-8. ook verhaeld, en geplaetst, na de verwoesting van Rabba, en het onderbrengen der Ammoniten. Hieruit kan men de bepaling van den tijd, met genoegzame waerschijnlykheid, opmaken. De eerste oorlog vs. 15-17, die door David in persoon is bygewoond, en 1 Chron. 20. niet vermeld word, moet geplaetst worden tusschen Kap. 10: 17-19, alwaer gezegd werd, dat David zelvs te velde toog tegen de Syriers, als hulpbenden der Ammoniten, en Kap. 11, alwaer de belegering van Rabba verhaeld wordt, terwijl David zelvs te huis bleev. — De drie andere oorlogen tegen de Philistijnen, door Davids knechten gevoerd, worden 1 Chron. 20: 4, geplaetst na het eindigen van den oorlog, tegen de Ammoniten. Zy zijn derhalven voorgevallen in dien tijd, wanneer de huisselyke wisselvalligheden, door den opstand van Absalom, aen David zeer vele verdrietlykheden veroorzaekten; in dien tijd, die verloopen is, geduurende die gebeurtenisfen van Davids huis, welke van Kap. 13. tot Kap. 20. ingeslooten, aeneengeschakeld verhaeld worden Om het bericht van deze gebeurtenissen, welke zoo nauw aen elkander verbonden waren, niet aftebreken, heeft de Geschiedschrijver ter dezer plaets een beknopt verhael willen geven, van de oorlogen, welke middelerwijl, op Davids bevel, door zijne legerhoofden, tegen de Philistijnen, gevoerd zijn.

Wy gaen over tot dit verhael zelve.

15. Voorts hadden de Philistijnen, nadat David hen eenen gevoeligen slag had toegebracht, en Meteg Amma dat is Gath, uit hunne handen genomen Kap. 8: 1. nogh eenen krijgh tegen Israël: In den voorigen oorlog, waren zy wel grootelyks gekrenkt en vernederd, maer nog op ver na niet geheel uitgeroeid. Waerschijnlyk begonden zy het hoofd weder op te steken; toen zy bemerkten, dat Davids leger, in den oorlog tegen de Ammoniten en hunne Syrische hulpbenden, Oostwaerds was uitgetrokken, met den Koning zelven aen het hoofd Kap. 10: 17-19. Dit had David genoodzaekt, de plaetsen, welke hy in het Westen, op de Philistijnen veroverd had, zonder bezetting te laten: van deze gelegenheid zullen zy zich bediend hebben, om die gemelde plaetsen weder in te nemen, en tevens eenen inval te doen in Canaan. Ende zoodra David de handen had ruim gekregen, toogh hy af naer het Westen, om de Philistijnen te beteugelen, ende sijne dappere krijgs-knechten togen met hem, ende streden tegen de Philistijnen, dat David moede wert, en op het punt stond, van, door vermoeidheid, te bezwijken.

16. Ende dit veroorzaekte, dat David in gevaer kwam van zijn leven. Isbi Benob, die van des Rapha kinderen was, een man van eene reusachtige gestalte, leide 'er zich op toe, om David te dooden: ende de wapenrusting van dezen reus was zeer geducht, het gewichte sijner spiesse haelde drie hondert gewichte kopers, zijnde nog maer de helft van Goliaths spiesse, ende hy was aengegordt, met een nieuw [*sweert*], op een nieuwe wijze ten oorloge uitgerust. Het schijnt, dat deze man jongstleden tot eenen Oversten was aengesteld, en zich nu bevlijtigde, om proeven te geven van zijne dapperheid. Dese Althans dachte David te slaen.

17. Maer evenwel, uit dit gevaer, werd David gelukkig gered. Abisai, de soon van Zeruja, holp hem. Deze broeder van Joab schoot aenstonds toe, ende sloegh den Philistijn, ende doodde hem: Doe swoeren

hem de mannen Davids, ſeggende; Gy ſult niet meer met ons uyttrecken ten ſtrijde, op dat gy de lampe Iſraëls niet uyt en bluſſchet.

Zy ſpraken in eenen verbloemden zin. Door de *lampe van Israël* bedoelen zy den luisterrijken ſtand van het Koningrijk, onder Davids voorſpoedige Regeering, zoo als dezelve was ter dezer tijd. Die lamp zou uitgebluscht zijn, wanneer David geſneuveld was. Zijne kinders waren nog zeer jong, en de Lamp, die David beloovd was Kap. 7, te weten Salomo, was nog niet gebooren. Om nu zulk een onheil voor te komen, begeerde het leger, dat David van nu af zijnen Koninglyken perſoon niet meer, in den krijg, wagen zoude.

18. Ende het geſchiedde eenige jaren daer na, dat 'er wederom een krijgh was (*d*) te Gob, tegen de Philiſtijnen. Deze krijg was ontſtaen te Gezer, eene Stad in Ephraim 1 Chron. 7: 28. Maer de Ephraimiten hadden deze Stad, op de Canaaniters, niet veroverd Richt. 1: 29. Het ſchijnt dat dit Gezer thans in handen der Philiſtijnen was, en dat David hen van daer verdrijven wilde. Maer doe het te Gob tot een hoofdtreffen kwam, ſloeg Sibbechai, de Huſathiter, Saph, den toenmaligen Veldheer der Philiſtijnen, die mede een reus van des Rapha kinderen was. Naderhand ſtelde David dezen Sibbechai tot een hoofd eener verdeeling van 24000 Israëliten 1 Chron. 27: 11.

19. Voorts was 'er nogh een krijgh te Gob, tegen de Philiſtijnen: ende Elhanan, de ſone van Jaare Oregim, zijnde de tweede onder de dertig helden van David Kap. 23: 24, ſloegh den toenmaligen Veldheer der Philiſtijnen Bethhalachmi, [*dewelcke was*] met Goliath den Gethiter, wiens ſpieſſenhout was, als een weversboom.

De ſchijnſtrijdigheid met 1 Chron. 20: 5. heeft eenige nadere opheldering noodig; in de gemelde plaets der Chroniken wordt gezegd, dat Elhanan ſloeg den *Lachmi*, broeder van Goliath der Gethiter, en hier heet de verſlagen Philiſtijn, immers volgens onze overzetting, *Beth Halachmi.* — De ge-

(*d*) 1 Chron. 20: 4.

geheele ſchijnſtrijdigheid wordt volkomen wechgenomen, wanneer men het woord *Beth-Halachmi*, niet voor den eigen naem van den verſlagenen houdt, maer vertaelt door *Bethlehemiter*, gelijk het zoo meermalen genomen wordt 1 Sam. 17: 1, 18. 17: 58. *Bethlehemiter* is dan eene nadere beſchrijving van den held Elhanan, die van Bethlehem oorſprongelyk was, en zegt het zelvde als *Lachmi* of Lechimiter, by verkorting voor Bethlehemiter. De verſlagen Philiſtijn wordt dan niet genoemd, maer in het algemeen gezegd, dat hy was met of gelijk aen Goliath. — Derhalven is de zin deze: „ Elhanan de Bethlehemiter verſloeg eenen reusachtigen Phi-„ liſtijn, die zeer veel gelijkheid had en zelvs de broeder „ was van Goliath, vergel. 1 Chron. 20: 5.

20. Nogh was 'er oock een vierde oorlog tegen de Philiſtijnen, en de krijgh viel voor te Gath, zoodat de Israëliten nu deze vyanden beſtookten in hun eigen land: ende daer was een ſeer langh en zonderling man, in het leger der Philiſtijnen, die ſes vingeren hadde aen ſijne handen, ende ſes teenen aen ſijne voeten, vier en twintigh in getale, ende deſe was oock den Rapha geboren, hy was mede een der Rephaiten.

21. Ende hy hoonde Iſraël, op ſoortgelijk eene wijs, als wel eer Goliath gedaen had, door de Israëliten uit te tarten: als wilde hy zeggen, dat, ſchoon de bloem der Philiſtijnen, uit het huis van Rapha, geſneuveld ware, de moed evenwel by hen niet uitgebluscht was, en dat hy daerom elk, die maer lust had om met hem eenen kans te wagen, onverzaegd uittarte; maer Jonathan, de ſone van Simea, Davids broeder, ſloegh hem, niet zoo zeer in een tweegevecht, maer in eenen veldſlag, die de nederlaeg van het Philiſtijnſche leger ten gevolge had.

22. Deſe vier, die door de helden van David geveld werden, Isbi Benob, Saph, de broeder van Goliath, en de lange zesvingerige Gathiter, waren aen Rapha geboren te Gath: ende ſy vielen door de hant Davids als aenvoerder, ende door de hant ſijner knechten, die onder zijn bevel ſtonden.

Dit korte bericht van de oorlogen tegen de Philiſtijnen,

dient, om aen te toonen, hoe de HEER David geholpen en voorspoedig gemaekt hebbe, nadat de ban, van welken, in het eerste gedeelte van dit Kapittel, gesproken is, was opgeheven.

HET XXII. KAPITTEL.

Een merkwaerdig danklied van David.

1. ENde David sprack de woorden deses volgenden liedts, al biddende en dankende, tot den HEERE: ten dage als de HEERE hem, door zijne machtige en gunstige bescherming, verlost hadde uyt de hant en het geweld aller sijner vyanden, ende vooral, toen de HEER hem volkomen gered had uyt de hant Sauls, den grootsten en hardnekkigsten vyand, welken hy immermeer gehad heeft.

Tot nader verstand van dit merkwaerdig lied, moeten wy eenige voorlopige aenmerkingen mededeelen.

I. Deze dankzegging is een *lied*, een zangstuk, het welk, volgens de regelen der Hebreeuwsche Dichtkunde, zeer kunstig is opgesteld.

II. Er is zulk een blijkbare overeenkomst, tusschen dit lied en den XVIII Psalm, dat men beide deze liederen, voor een en het zelvde zangstuk, houden moet. — In het opschrivt van den gemelden XVIII Psalm, wordt dezelve aenleiding tot, en dezelve tijd van de opstelling, aengewezen, als hier, in het eerste vers, worden opgegeven. Daerenboven worden in den XVIII. Psalm dezelvde zaken, en wel in dezelvde orde, als in dit lied, voorgesteld. — Er is in het geheel geen onderscheid, dan alleen in sommige bewoordingen, en dit maekt in het geheel

geen

geen verschil, in den zakelyken zin; gelijk wy, in de uitbreidende verklaring, in de byzonderheden, nader zullen aentoonen. Het eenige onderscheid van aenbelang, betreft het opschrivt van den XVIII. Psalm, het welk begint: *voor den Opperzangmeester*, gelijk alle zoodanige zangstukken, welke Koning DAVID, aen den Opperften van het gewijde Zang-Choor, heeft ter hand gesteld, om zorg te dragen, dat zy, in den openbaren eerdienst van het Heiligdom, op de behoorlyke wijs gezongen en gespeeld wierden. — Wy besluiten 'er uit, dat het *lied* in dit Kapittel, en de XVIII. Psalm, twee uitgaven zijn van een en het zelvde zangstuk; dat DAVID dit lied, eerst tot zijn eigen gebruik en stichting opgesteld, en naderhand, nadat hy het nog eens overgezien en hier en elders veranderd had, om het aen het toenmalig Kerk-Muziek des te beter dienstbaer te maken, aen den Opperzangmeester hebbe overgegeven.

III. De tijd wanneer, en de gelegenheid by welke, dit lied gedicht is, wordt ons dus opgegeven vs. 1. DAVID *sprak de woorden dezes lieds tot den* HEERE, *ten dage als de* HEER *hem verlost had uit de hand aller zijner vyanden, en uit de hand Sauls.* — Sommigen zijn van oordeel, dat DAVID dit lied gedicht hebbe, op het einde van zijn leven, wanneer hy alle die overwinningen behaald had, welke Kap. XXI, zijn opgeteld. Maer dit steunt, op die verkeerde onderstelling, dat alle de gebeurtenissen, welke in dit boek vermeld worden, in die zelvde orde zijn voorgevallen, in welke zy hier beschreven zijn. Dan, by Kap. XXI hebben wy reeds opgemerkt, dat de vier laetste Hoofdstukken van dit boek, als een *aanhangsel* tot de geschiedenis van DAVID, moeten worden aengemerkt, in het welk nog eenige merkwaerdige byzonderheden worden aengeteekend, welke op verschillende tijden zijn voorgevallen. — Zou DAVID dit lied gedicht hebben onmiddelyk na zijne verlossing *uit de hand van* SAUL? Dan moet het geschied zijn, by zijne verheffing tot de Koninglijke waerdigheid: want het sneuvelen van SAUL baende hem den weg tot den Throon. Maer vooraf

wordt nog gezegd, dat de HEER *hem verlost had*, *uit de hand van alle zijne vyanden*, en, na den dood van SAUL had hy nog veelvuldige vyanden te overwinnen. — Voor het naest zouden wy het daervoor houden, dat DAVID dit lied gedicht hebbe, na het eindigen van zijne oorlogen, met de *Moabiten*, *Syriers* en *Edomiten*, welke wy Kap. VIII gemeld vinden, toen hy eenen volkomen vrede genoot, en de behoorlyke ſchikkingen, in zijn welgevestigd Koningrijk, gemaekt had. Toen was hy ook volkomen verlost, *uit de hand van* SAUL, voorzoover hy nu alle de nakomelingen van SAUL, en de aenkleevers van zijn huis, had ondergebracht, die onzen DAVID de bezitting van den Throon betwistten. Voeg er by, dat alle de onheilen, welke DAVID na dien tijd getroffen hebben, uit zijn eigen huis zijn voortgekomen, en de geduchte gevolgen waren van zijne zonden, in de zaek van BATHSEBA. Ook ſtrookt deze opvatting ongemeen wel, met het ganſche beloop van dit lied, byzonder met de verklaring, welke DAVID doet van zijne nauwgezette heiligheid vs. 21-24: *De* HEER *vergold my*, *nae mijne gerechtigheid*, *hy gav my weder nae de reinigheid mijner handen*; *want ik heb des* HEEREN *wegen gehouden*, *en ben mijnen God niet godlooslyk afgegaan*; *want alle zijne rechten waren voor mij*, *en zijne inzettingen*, *daervan week ik niet af*; *maer ik was oprecht voor Hem*, *en ik wachtte my voor mijne ongerechtigheid.* Zoo kon DAVID zekerlyk niet ſpreken, na zijne vuile zonden, in de zaek van Bathſeba.

IV. De ſtijl van dit lied is geheel Poëtisch, zeer verheven, en vervuld met leenſpreuken, welke gansch ongemeen zijn. Onder alle deze munt in het byzonder uit de beſchrijving van dat onweder, in het welk de HEER vertoond wordt neder te dalen, ter verloſſing van DAVID, en om gerichten te houden over zijn vyanden vs. 8-18, waervan in het vervolg nader.

V. Men vraagt, of dit lied ook een Prophetisch uitzicht hebbe op den MESSIAS, en de onderbrenging der vyanden van zijn Koningrijk? — Er is die meenen, dat de MESSIAS, of onmiddelyk, of als het tegenbeeld van

DA-

DAVID, het onderwerp zy. — Hunne bewijsredenen zijn de volgende: 1. dat de beschrijving, welke de spreker geevt, zoo van de hooggaende benauwdheden, welke hy ondergaen had, als van de gansch byzondere wijs, op welke hy verlost was, al te verheven zijn, dan dat zy geheel en alleen op DAVID zouden kunnen worden toegepast; 2. dat de onderwerping der Heidenen vs. 44-46, in meerderen nadruk, toepasselyk zy op MESSIAS dan op DAVID; 3. dat vs. 3 en 50. in de Schrivten van het Nieuwe Testament, op den Heer JESUS, allerduidelykst werden toegepast, Hebr. 2: 13 en Rom. 15: 9. —

Dan het eerste bewijs is van geen genoegzaem gewicht, naedien die beschrijving, hoe verheven ook, en geschikt nae den zwieringen stijl der Oosterlingen, niets behelst, het welk ons zoude kunnen noodzaeken, om van DAVID aftewijken. De twee andere bewijzen zullen wy, in de uitbreidende verklaring der gemelde plaetzen, nader ter toetze brengen.

VI. Men kan, in dit lied, zeer gevoeglyk, zes deelen onderscheiden. I. Eene algemeene erkentenis van de verlossingen, welke de HEER aen DAVID geschonken heeft vs. 1-4. II. Eene beschrijving van de hoogstgaende benauwdheden en bittere vervolgingen, welke hy van SAUL ondergaen had vs. 5, 6. II. Eene hoogdravende afteekening van de manier, op welke de HEER hem verlost had vs. 7-20. IV. Eene verklaring van de zuiverheid zijner handelingen vs. 21-25. V. Een verhael van volgende overwinningen op zijne vyanden vs. 30-36. VI. Het welke alles met lov en dankzegging beslooten wordt vs. 47-51.

I. *Het eerste deel behelst eene algemeene erkentenis van de Verlossingen, welke de* HEER *aen* DAVID *geschonken had vs.* 2-44.

2. Hy, te weten de lovzingende David, seyde dan: (*a*) De HEERE my is mijne steenrotze, een vaste en onbeweegbare grond, op welken ik mijn vertrouwen veilig kan vestigen, ende mijn burgt, of sterke vesting, tot welke ik mijne veilige toevlucht nemen kan, ende mijn uithelper uit nooden en benauwdheden.

3. God is mijne rotze, de grondslag van mijne verwachting, (*b*) ik sal op hem betrouwen: hoe duister het er ook moge uitzien. God is mijn schilt, en machtige beschermer, ende de hoorn mijns heyls, door wiens machtigen bystand, ik mijnen vyanden wederstaen kan, mijn hoogh vertreck, in het welk ik veilig ben tegen alle de aenvallen mijner vyanden, ende daerom is de HEER mijne toevlucht, mijn verlosser, van gewelt hebt gy, o God, toen het my bange was van wege mijne vyanden, my verlost.

4. De overweging van het een en het ander verschafte my gronden van vrymoedigheid en vertrouwen, om den bystand van mijnen God geloovig aftesmeeken, Ick aenriep den HEERE die te prijsen is, die, door alle redelyke wezens, in alle eeuwigheid, moet geloovd worden; ende ik ondervond, dat hy, die op den HEER vertrouwt, niet beschaemd wordt, ick wert, door zijnen gunstigen en machtigen bystand, verlost van mijne vyanden.

Twee zaken hebben wy, omtrent dit eerste deel, op te merken.

A. Dat hier de eerste woorden ontbreken, met welke Psalm XVIII begint, *Ik zal u hartelijk liefhebben*, HEER *mijne sterkte*. Toen DAVID dit lied, tot den openbaren eerdienst in 't Heiligdom, schikte, en nog eens overzag, zal hy deze

(*a*) Psalm 18: 2, enz. (*b*) Hebr. 2: 13.

deze woorden aen 't hoofd geplaetst hebben, als zijnde het korte begrip van het ganſche zangſtuk, het welk vervolgens, in de byzonderheden, nader wordt uitgebreid

B. Dat de Dichter zich, vs. 2 en 3, om den HEER als den algenoegzamen grondſlag van zijn vertrouwen afteſchilderen, van zoodanige zinneprenten bediene, welke, in zijn geval, ongemeen gepast waren. Te weten, toen hy, voor de vervolgingen van SAUL, allerwegen vluchten moest, was hy genoodzaekt zich in ſpelonken te verbergen, zijne toevlucht te nemen tot ſteenrotzen en hooge bergen. Zoo vonden wy hem, op de rotsſteenen der ſteenbokken 1 Sam. 24: 2; in de ſteenrots van Maon 1 Sam. 23: 25; in de vesting op den heuvel Hachila 1 Sam. 23: 19. — Wat de uitdrukking *de hoorn mijnes heils* betreft; de leenſpreuk is genomen van gehoornde beesten, voor welke de hoornen niet alleen tot ſieraed zijn, maer ook tot natuurlyke wapenen ter zelvsverdediging, verg. Num. 23: 22. 24: 8. Deut. 33: 17. enz.

II. *Het tweede deel van dit lied vs. 5, 6 behelst eene beſchrijving van de hoogstgaende benauwdheden, en bittere vervolgingen, welke David ondergaen had.*

5. Want baren des doots hadden my omvangen: allerlei onheilen dreigden my, en daerdoor was ik in zulk een oogenſchijnlyk doodsgevaer, als iemand is, die in het water ligt, en door hooge baren overdekt wordt; beken Belials verſchrickten my, ik zidderde op het gezicht van machtige en talrijke vyanden, godloze Belials mannen, die, met een woedend geweld, op my afkwamen, even als een waterbeek van de bergen afſtroomt, met eenen onwederſtaenbaren vloed, waervoor alles zwichten moet.

6. Banden der helle omringden my: ik kon, uit alle de ſchrikverwekkende omſtandigheden, in welke ik geplaetst was, niets anders verwachten, dan dat ik eerlang in het grav zoude nederdalen; ſtricken des doots bejegenden my, het was als of de dood my reeds in zijne ſtrikken gevangen had; alle menſchelyke hulp ſchoot te kort,

en ik zag, al bevende, den dood, van oogenblik tot oogenblik, te gemoet.

Pſ. 18. 5, 6. vinden wy eenig verſchil, in de bewoordingen, maer welke evenwel, in den zakelyken zin, op het zelvde nederkomen.

III. *In het derde deel, vinden wy eene hoogdravende afteekening van de manier, op welke de* HEER *hem verlost had vs.* 7-20. *Vooraf geevt hy deze algemeene beſchrijving van zijne uitredding.*

7. Als het my zoo zeer bange was, werd ik niet wanhopend, ik wendde my, in geloovige gebeden, tot mijnen God, van wien ik verzekerd was, dat hy my en konde en wilde verlosſen; zoo menigmael de nood op het hoogst gekomen was, aenriep ick den HEERE, ende dat niet traeglyk, maer met allen yver, ik riep en ſchreeuwde geduurig tot mijnen Godt, om hulp en verlosſing: ook betoonde de HEER, dat hy zich niet vergeevsch laet aenroepen, ende hy hoorde mijne luide ſtemme uyt den Hemel, die ſijn paleys is, ende mijn geroep [*quam* in ſijne ooren, hy wendde gunſtige ooren naer mijne ſmeekingen.

Hier op volgt eene meer byzondere en hoogvarende beſchrijving van de manier, op welke de HEER hem verlost had vs. 8-16. Het zinneprent is ontleend van een ontzettend onweder. De Majeſteit van God wordt hier, op eene zeer verheven wijs, afgeteekend, als komende van den Hemel, om den beangſten David uitteredden, uit het geweld zijner vyanden; omringd, als het ware, met de Elementen en alle de krachten der natuur. Het *daveren van de aerde*; de *beweging van de fondamenten des hemels*; de *rook*, *die uit Gods neus opging*; het *verteerend vuur*, het welk *uit zijnen mond* voortkwam; de *koolen*, die daervan werden *aengeſteken*; het *buigen van den hemel*; het rijden op eenen *Cherub*, en *op de vleugelen van den wind*; het verbergen van Gods Majeſteit onder *duisternis* van rondomme; het *donderen van den hemel*; het ſchieten van *blixempijlen*; het *ontdekken van de kolken der zee*, *en de gronden der waereld*, *door het geblaes des winds van Gods*

neus

neus; dit alles zijn omſtandigheden van den ontzachlykſten aert, en zoo verheven afgeſchilderd, dat deze teekening alles, het welk men van dien aert by de Heidenſche Dichteren vindt, ver weg overtreft. — De onnadenkelyke Majeſteit, met welke hier David zijnen God doet verſchijnen, is den Almachtigen Opperheer van het gantsch Geheeläl alleszins waerdig.

In het geheele beloop der beſchrijving van dit ontzettend onweder, komt God voor, als een machtig Krijgsheld, die voor David ten ſtrijde trok, en ten hoogſten vertoornd was op 's mans vyanden. — Doe deze Godlyke Krijgsman, in deze teekening, nederkwam, om voor David te ſtrijden, bogen zich de hemelen, om zijne verſchijning des te luisterrijker te maken. Eene dikke duisternis diende hem, tot eene tente. Het krijgsgeſchrei, het welk, by dezen ſtrijd, gehoord werd, was de ſtem van Gods donder. De Krijgswagen, op welken hy reed, beſtond uit dikke wolken, geleid door eenen Cherub, en voortgeſtuwd door eenen geweldigen ſtormwind. Zijne pijlen en wapenen waern donderſlagen, blixemen en ſtormwinden. — Hoe verheven zijn deze denkbeelden? hoe nadrukkelyk de bewoordingen? hoe hoogdravende de leenſpreuken?

In deze beeldſprakige teekening, wordt allerduidelykst gezinſpeeld, op de verſchijning van den HEER op Sinai, by de Wetgeving aen Israël. — Ondertusſchen is er die gisſen, dat er iets van dien aert, in den eigenlyken zin, gebeurd zy, maer dat David het zelve, in den ſtijl der dichteren, met ingevlochten byzonderheden, verſierd en vergroot hebbe. Men heeft namelyk het oog, op den tweeden oorlog van David met de Philiſtijnen, toen hy *een geruisch van eenen gang, in de toppen der moerbezien-boomen hoorde*, en zich daerop, volgens Gods bevel, *haeste, om het leger der Philiſtijnen te ſlaen* Kap. 5: 22, 23. Dit *geruisch in de toppen der moerbezien-boomen*, meent men, dat door een onzachlyk onweder van donder en ſtormwinden, ter verſchrikking der Philiſtijnen, veroorzaekt zy.

Wy laten deze gisſing, aen het oordeel van den kundigen lezer, over; en zullen ons vergenoegen, met de byzon-

dere uitdrukkingen, by wijs van korte uitbreiding, wat nader op te helderen.

8. Doe de HEER mijn gebed verhoord had, zoo vervolgt de lovzingende David, *Doe* daverde ende beefde de aerde, door geweldige ſchokken, als of zy, uit haren voorigen ſtand, zoude verplaetst worden, de fondamenten des hemels, de bergen, die zoo hoog zijn dat er de hemel als op ſchijnt te rusten, beroerden ſich; ende daverden, om dat hy in gramſchap ontſteken was, tegen de vyanden, die zich tegen my verzetten.

Pſ. 18: 8. ſtaet *de gronden der bergen*, in plaets van de *fundamenten des hemels.* Dit hebben wy, in onze uitbreiding, in het oog gehouden.

9. Roock van gramſchap gingh op van ſijner neuſe, ende een vuyr van toorn uyt ſijnen mond verteerde al wat rondomme was; kolen werden daer van aengeſteken, zoo heet en aenhoudend was het vuur van Gods toorn geduchten toorn.

De Oosterlingen waren gewoon de neusgaten te beſchouwen, als de zitplaets van den toorn, en de gramſchap als een rook, als een brandend vuur afteteekenen; omdat de toorn het bloed verhit, en den mensche als eenen heeten rook, uit zijne neusgaten, doet uit ademen.

10. Ende hy boogh den hemel, onder zich, ende daelde neder in eene wolk, die wel van boven verlicht was, door eenen ſchitterenden glans, ende van onderen was zy ſtikdonker, zoodat er donckerheyt was onder ſijne voeten.

11. Ende hy voer op eenen Cherub: de Engelen waren by Hem, als zijne dienaers tegenwoordig, ende God vloog ſnellyk op den wagen van de gemelde wolk ter mijner hulpe; ende deze wolk werd, door geweldige ſtormwinden, voortgeſtuwd; want hy wert geſien op de vleugelen des wints.

Pſ. 18: 11. is wederom een klein verſchil in de woorden, het welk, in den zakelyken zin, geen de minſte verandering maek. Even zoo is het ook gelegen, met het volgende vs. 12

12. En-

12. Ende hy settede duysternisse van zwarte wolken rontom sich tot tenten; zoodat hy, in het midden der wolken, als in eene Veld-tente, woonde. Er was rondom hem een t'samenbindinge, eene op-een-pakking der wateren, eene ineengedrongen menigte van zware waterwolken; men zag rondom niets, dan zwarte en schrikverwekkende wolcken des hemels.

13. Van den vuurigen glantz, die voor hem henen ging, werden kolen des vyers aengesteken.

Ps. 18: 13. lezen wy: *van den glans die voor hem was, dreven zijne wolken daerhenen, hagel en vuurige kolen.* — Uit vergelijking van het een en ander, moeten wy ons de teekening zoo voorstellen; dat de wolken, die zich tot dus verre als zwaer en donker vertoond hadden, zich nu begonden te ontlasten, door het uitwerpen van ontzettende blixemstralen, vermengd met hagel, en vuurige kolen, welke uit den hemel nedervielen.

14. De HEERE donderde van den hemel, ende de Allerhoogste gaf sijne stemme, door vreezelijke donderslagen, en kletterende hagelsteenen.

15. Ende hy sondt pijlen uyt op mijne vyanden, ende verstroydese. Deze pijlen waren vuurige en veelvuldige blixemstralen; want de HEER zond blicksem uit ende verschricktese.

Anders kan men dit *verstrooijen en verschrikken* ook zeer voegzaem toepasselyk maken, op de *wolken*, van welke vs. 12 gesproken is; en dan zal de meening deze zijn: dat de wolken, door het uitschieten der blixemstralen, zoodanig verstrooid en daer door vloeibaer wierden, dat de plasregens, met een onzachlyk geweld, van den hemel nedervielen. — Zelvs schijnt dit laetste, met het gantsche beloop der dichterlyke teekening, al zoo wel te strooken.

Ps. 18: 14. wordt de donder weder met *hagel, en vuurige kolen* zamengevoegd, en vs. 15 wordt, van het *vermenigvuldigen der* blixemen, gesproken. — Ook worden de woorden van vs. 16, in eene aenspraek, tot den HEER onmiddelyk ingericht, daer de Dichter, in ons Kapittel, van den HEER blijvt spreken, in den derden persoon.

16. Ende de diepe kolcken der zee werden gesien. De gansche natuur was, in eene geweldige beweging. Door eenen woedenden orkaen, werden de wateren der zee dermate beroerd, en de golven liepen somtijds zoo hoog, dat men tusschen beide den bodem der zee zien konde: de gronden der werelt, de onderste wortelen der bergen, die aen de aerde eene groote vastigheid geven, en in zoo ver de *gronden der waereld* mogen genoemd worden, werden ontdeckt; alle deze verbazende verschijnselen werden veroorzaekt, door het schelden des HEEREN, door eenen geweldigen stormwind, door welken hy zijne geduchte gramschap openbaerde. Dit alles was het gevolg van zijnen toorn, in dit onweder blijkbaer, van het geblaes des wints sijner neuse.

Door de zinbeeldige afteekening van dit ontzettend onweder vs. 8-16, wil DAVID, onzes erachtens, te kennen geven, dat God er, met zijne byzondere Voorzienigheid, zy tusschen gekomen, om hem uit het geweld van zijne vyanden te verlossen. Met een woord, dat het byzonder bestuur der Godlyke Voorzienigheid, in Davids verlossing, uit de hand van alle zijne vyanden, niet minder blijkbaer zy, dan wanneer de HEER een buitengewoon onweder verwekt, om zijne gramschap, aen den inwooneren der aerde, openbaer te maken. — Alles is Poëtisch, schilderachtig, en hoogdravende. — Wy vinden hier niets, het welk ons zoude noodzaken om van David aftewijken. Dit onweder te brengen, tot de aerdbevingen en andere geduchte teekenen, welke by de opstanding van CHRISTUS zijn voorgevallen, schijnt ons al te vergezocht.

Het gene de Dichter vs. 7-16, by wijs van eene poëtische schildery voordraegt, wordt vs. 17-20 meer eigenlyk voorgesteld.

17. Hy, die het bewind voert over alle schepselen, sondt zijne Engelen van der hoogte, uit den Hemel, om my te beschermen en te verlossen uit de menigvuldige gevaren, welke my omringden; hy nam my in zijne machtige bescherming, hy trock my op uit groote wateren, van rampen en onheilen.

18. Hy verloste my van mijnen stercken vyant;

van

van Saul mijnen machtigsten tegenstander. Hy redde my uit het geweld van mijne overige haters, vooral van de Philistijnen en Syriers. Zonder den Godlyken bystand, was ik verlooren geweest, om datse machtiger waren dan ick.

19. Sy hadden my bejegent ten dage mijns ongevals; toen ik ongewapend was, en buiten staet, om my zelven te verdedigen, waren zy my onverwacht en verraderlyk op het lijv gevallen; maer de HEERE was my een steunsel, en tot eenen staf, op welken ik veilig leunen konde. Zonder de Godlyke hulp, ware mijn ondergang onvermijdelyk geweest.

20. Ende hy voerde my uyt in de ruymte, hy stelde my in vryheid, en in zulke gelukkige omstandigheden, dat ik geen gevaer meer te vreezen hadde; ende God zelvs ruckte my uyt alle mijne nooden en benauwdheden; want hy hadde lust aen my, en vastgesteld, om my, in geruste bezitting van het Koningrijk van Israël te stellen.

IV. *In het vierde deel geevt David eene verklaring van de zuiverheid zijner handelingen vs.* 21-29.

21. De HEERE vergoldt my weder nae mijne gerechtigheyt; want ik was geheel onschuldig van die misdaden, welke my, door Saul, werden aengetijgd: Hy gaf my weder nae de reynigheyt mijner handen, hy vergold de oprechtheid mijner handelingen, met zichtbare blijken van zijne zegenende goedkeuring.

22. Want ick hebbe in mijne gedragingen, omtrent Saul, aengemerkt als mijnen Koning en Schoonvader, des HEEREN wegen gehouden, en zijne wetten gehoorzaemd, ende, wat men ook lasterende van my hebbe uitgestrooid, ik en ben mijnen God niet godtlooslick afgegaen; in dezen opzichte, heb ik God en zijne geboden nooit in vergetelheid gesteld.

23. Want alle sijne rechten en geboden waren gestadig voor my, om er mijn gedrag nae interichten; ende sijne inzettingen, daer van en weeck ick niet af.

24. Maer ick was oprecht voor hem; ende ick wachtede my voor mijne ongerechtigheid, voor die soort van zonde, tot welke ik, uit hoofde van mijn gestel, het meest overhelde.

25. So gaf my de HEERE weder nae mijne gerechtigheid, nae mijne reynigheyt; God vergold mijne onschuld, die voor sijne alziende oogen kenbaer was, met de duidelykste blijken van zjine gunstige goedkeuring.

26. Trouwens! HEER, mijn God en Verlosser! deze uwe vergeldende rechtvaerdigheid maekt gy allerwegen openbaer, in de regeering der waereld. By den goedertierenen houdt gy u goedertieren, gy bewijst uwe barmhartigheid aen den genen, die barmhartigheid uitoeffenen, omtrent hunne medemenschen; by den oprechten helt houdt gy u oprecht, voor den genen, die oprecht handelen met hunne naesten, zijt gy een getrouwe begunstiger.

27. By den reynen houdt gy u reyn, uwe natuur is de onbevlekte reinheid zelve, en daerom betoont gy uw welgevallen aen zulke menschen, die rein zijn in hunne handelingen, en zuiver van alle bedrog; maer by den verkeerden, die zich hardnekkig tegen u aenkant, houdt gy u verdraeyt, voor dezen zijt gy een machtig tegenstander.

28. Ende gy verlost het bedruckte volck; arme en hulpelooze menschen, die u nedrig om uwen bystand smeeken, redt gy, ô HEER, uit hunne benauwdheden: maer uwe oogen zijn in toorn ontstoken tegen de hooge, die hoogmoedig op hunne eigene krachten vertrouwen, gy sultse vernederen. Gy laet, in den weg uwer Voorzienigheid, wel eens, om wijze redenen, toe, dat uw volk, door trotsche menschen, verdrukt worde, maer het is slechts voor eenen tijd. Gy verlost uw volk, ten meest geschikten tijd, en beschaemt hunne trotsche vyanden.

Hier, ziet gy, beantwoordt de Dichter, in het voorbygaen, de bekende tegenwerping, tegen Gods zedelyke Voorzienigheid, en vergeldende rechtvaerdigheid, ontleend uit de verdrukkingen der oprechten.

29. Want

29. Want, wat my in het vervolg ook bejegenen moge, ik verlaet my geloovig op u en uwen machtigen byſtand, gy zijt mijne lampe, o HEERE; van u verwacht ik het licht van voorſpoed en blijdſchap, ende de HEERE doet mijne duiſterniſſe opklaren: mijn God zal de duisternis mijner tegenſpoeden doen opklaren, hy zal mijn geluk beſtendig maken.

Omtrent dit vierde deel dezes lieds, hebben wy twee korte aenmerkingen mede te deelen.

A. De eerſte betreft deze ganſche verklaring van Davids onſchuld in het algemeen. — De Dichter wil geenszins dit zeggen; dat hy in het geheel zonder zonden ware, en dat hy, door de zuiverheid zijner handelingen, de Godlyke gunst en zegeningen verdiend had. Niets minder dan dit. Het tegendeel verklaert hy, op eene zeer boetvaerdige wijs, Pſ. 143: 2. HEER *gae niet in het gericht, met uwen knecht: want niemand, die leeft, zal voor uw aengezicht rechtvaerdig zijn.* — Hy wil alleenlyk dit zeggen, dat hy onſchuldig was van die ſchreeuwende euveldaden, welke hem, door Saul en zijnen aenhang, waren aengetijgd, en dat hy zich, in zijne handelingen omtrent Saul, alleszins betamelyk gedragen had. — Men had hem lasterlyk beſchuldigd, van wederſpannigheid tegen Koning Saul; men had hem afgeſchilderd als een oproermaker, die, langs ongeoorloovde wegen, naer de kroon ſtond, die het volk beroerde, die het land, met moord en roov, vervulde. — Dan hy kon, voor den Alwetenden God, die aller harten kent, betuigen, dat hy, in dezen opzichte, onſchuldig was. — Trouwens dit is ons, uit de byzonderheden van 's mans geſchiedenis, ook ten duidelykſten gebleken.

B. De tweede aenmerking betreft meer byzonder die uitdrukking vs. 24. *ik wachtte my voor mijne ongerechtigheid.* — Wanneer David zegt MIJNE *ongerechtigheid*, ſchijnt hy zulk een byzonder ſoort van zonde te bedoelen, welke hem, uit hoofde van zijn temperament, zeer eigen was;

zulk eene zonde, voor welke hy het meest bloot lag. — Zou hy ook zijn oploopend gestel bedoelen? De drivt en de oploopendheid maekte zekerlyk een der hoofdtrekken uit van Davids personeel Karakter. Dit is, uit zijne handelingen, gemakkelyk op te maken. — Maer, in zijne gedragingen omtrent Saul, had hy zich gewacht, van deze ZIJNE byzondere *ongerechtigheid*, en zich van zijne drivt, op eene navolgings-waerdige wijs, meester gemaekt. Dit is, in twee gevallen, op eene zeer aenmerkelyke wijs, gebleken, in welke hy het leven van Saul, toen het in zijne hand stond, gespaerd heeft, hoe zeer hy door zijne onderhebbende manschap, ten sterksten werd aengespoord, om zich van die gunstige gelegenheden te bedienen, en dezen onverzoenbaeren vyand van het leven te berooven Kap. 22 en 26.

V. *In het vijfde deel van dit lied vinden wy een verhael van Davids volgende overwinningen op zijne vyanden* *vs.* 30 - 46.

30. Zou ik, ô HEER, op u niet vertrouwen! zoo vervolgt de Dichter: Want met u loop' ick, of *heb ik geloopen* door eene bende; door uwen zegen vlooden talrijke benden mijner vyanden voor mijn aengezicht, en, vertrouwende op uwen bystand, liep ik manmoedig tegen een gansche heirschaer in: met mijnen Godt spring' ick over eenen muer, door zijnen bystand, beklom ik de hoogste muuren, alwaer mijne vyanden zich veilig achtten.

Hier heeft David het oog, op zijne heldendaden, by twee overwinningen op de Philistijnen 2 Sam. 5; 17. enz.

31. Allen mijnen voorspoed, alle mijne overwinningen, heb ik aen God en zijnen zegen te danken: want (*c*) Gods wegh is volmaeckt: (*d*) alle de wegen der Godlyke Voorzienigheid, al schijnen zy in den beginne nog duister, loo-

(*c*) Deut. 32. 4. Dan. 4: 37. Openb. 15: 3. (*d*) Ps. 12: 7. ende 119: 140. Spr. 30: 5.

loopen altoos op rechtvaerdigheid uit; de reden des HEEREN is doorloutert, nimmer faelt hy, in het vervullen van zijne belovten; Hy is een schilt en machtig beschermer voor allen die op hem betrouwen.

32. Want (e) wie is God, behalven den HEERE? alle de zoogenaemde Goden der Heidenen zijn enkel ydelheid; ende wie is een rotzsteen, op welken men zijn vertrouwen, in nooden en zwarigheden, vestigen kan, behalven onsen Godt?

33. Godt is mijne sterkte [*ende*] kracht; van hem alleen heb ik die kracht ontvangen, door welke ik mijne vyanden overwonnen heb, ende hy heeft mijnen wegh volkomen geopent, hy heeft, door zijne byzondere Voorzienigheid, alle die hinderpalen uit den weg geruimd, welke mijne overwinningen zouden belet hebben.

Ps. 18-33 vinden wy eene verandering in de bewoordingen: *het is God die my met kracht omgordt*; zijnde de spreekwijs ontleend van den gordel der Krijgslieden, die de stevigheid hunner lendenen en de sterkte hunner lichamen bevorderden.

34. Hy maeckt mijne voeten gelijck als der hinden, ende stelt my op mijne hoogten. God heeft my, met eene vlugheid en vaerdigheid begivtigd, waerdoor ik in staet was, om anderszins ontoegangelyke hoogten te beklimmen.

35. Al mijne Krijgskunde, en behendigheid in den wapenhandel, heb ik Gode te danken, Hy leert mijne handen ten stryde, so dat een stalen boge met mijne armen verbroken is, hy vermeerderde mijne krachten, dermate, dat ik in staet was, om eenen stalen boog van elkander te breken.

36. Oock hebt gy my gegeven den schilt uwes heyls, dat is, het heil en de hulp, welke gy my verleend hebt, heeft my tot bescherming verstrekt; ende [*door*] uw verootmoedigen hebt gy my groot gemaeckt: gy hebt my den geest der zachtmoedigheid geschonken, daerdoor

(e) Deut. 32: 39. 1 Sam. 2: 2. Ps. 86: 8. Jes. 45: 5.

ben ik meester geweest van mijne drivten, en dit heeft den weg gebaend, tot het toenemen van mijne grootheid.

Ps. 18: 36. wordt er bygevoegd: *uwe rechterhand heeft my ondersteund*, dat is, gy hebt my, ten dage der strijds, ondersteund, en my gesterkt, in alle mijne gewichtige ondernemingen.

37. Gy hebt mijnen voetstap ruym gemaeckt onder my; uyt de grootste verlegenheden hebt gy my eene gezegende uitkomst gegeven, ende mijne enckelen hebben niet gewanckelt: dermate hebt gy my, op eene effene baen van voorspoed, doen wandelen.

38. Ick vervolgde mijne vyanden, en uwe hand deed my dezelve ontmoeten, ik *trosse aen* ende verdelgdese; ende en keerde niet weder tot dat ickse verdaen hadde.

39. Ende ick verteerdese, ende doorstackse, datse niet weder-opstonden; maer sy vielen onder mijne voeten, en die niet sneuvelden, onderwierpen zich aen mijne zegepralende wapenen.

40. Alle deze overwinningen heb ik aen u, mijn God, en aen uwe machtige hulp alleen te danken: Want gy omgorddet my met kracht ten strijde; gy deedt onder my nederbucken, die tegen my opstonden.

41. Ende gy gaeft my den necke mijner vyanden te zien, toen zy moedeloos voor mijn aengezicht henen vlooden. Ik zag den nek mijner vluchtende hateren; ende ick vernieldese.

42. Sy sagen uyt, naer verlossers, *zy riepen* om hulp, maer daer en was geen verlosser; al hun uitzien en roepen was te vergeevsch. Zelvs riepen zy, in hunne benauwdheid, door den uitersten nood gedrongen, nae den HEERE, maer hy en antwoorde hen niet, de HEER gav geen acht op hunne smeekingen, omdat zy niet, uit het rechte beginzel, voortkwamen.

43. Doe vergruysde ickse, en sloegze zoo klein, als stof der aerden, dat *voor den wind* verstuivt; ick stamptese, ick breyddese uyt, en vertrapteze, als slijck der straten, omdat ik de oorlogen des HEEREN voerde.

44. Oock

44. Oock hebt gy my uytgeholpen van de twiſten mijns volcks, gy hebt my bewaert en *geſteld* tot een Hooft en Heer der Heydenen: het volck, [*dat*] ick niet en kende, heeft my gedient.

Door de *twisten zijnes volks*, ſchijnt David de burgertwisten tusſchen de ſtammen te bedoelen, en byzonder den binnenlandſchen oorlog, die, door Abner, ten voordeele van Isboſeth, verwekt was Kap. 3. — De *Heidenen*, welken hy *tot een hoofd* gezet was, zijn de Moabiten, Syriers en Edomietn Kap. 8.

45. Vreemde volken hebben ſich my geveynſdelick onderworpen, omdat zy zich, tegen mijne zegevierende wapenen, niet verzetten konden: Soo haeſt als [*haer*] oore [*van my*] en den voorſpoed mijner ondernemingen hoorde, hebben ſy my gehoorſaemt: en zich aen mijne heerſchappy onderworpen.

46. Vreemde zijn vervallen, ende hebben ſich aengegordet uyt hare ſloten. *Zy hebben gezidderd*, in de ſterktens, in welke zy zich verſchanst hadden.

Er is, in de drie laaste versſen, niets, het welk ons noodzaekt, om dezelve op den MESSIAS toetepasſen, en zijne Geestelyke heerſchappy over de geloovigen, onder de dagen van het Nieuwe Testament. — Alles laet zich, gelijk wy gezien hebben, zeer gevoegzaem te huis brengen op David en zijne overwinningen, over de omliggende volkeren. — Wil iemand intusſchen David hier aenmerken, als in zijn perſoon en lotgevallen een voorbeeld van Koning JESUS; wy zullen het niet betwisten. — Inmiddels zouden wy de uitdrukkingen lievst, in den toekomenden tijd vertalen; *het volk, het welk ik niet kende*, ZAL *my dienen, vreemde* ZULLEN *zich my geveinsdelyk onderwerpen* enz. en dan zal David zijne verwachting te kennen geven, dat hy zijne overwinningen, over Gods en Israëls vyanden, in het vervolg, door des HEEREN zegen, nog verder zoude uitbreiden.

VI. *Ten laesten wordt dit gansche Lied, met lov en dankzeggingen, besloten, vs.* 47 - 51.

47. De HEERE leeft eeuwig, zijne macht is oneindig, ende gelooft zy God, die mijn rotzsteen is, op welken ik vertrouw: ende verhoogt zy Godt, de rotzsteen mijns heyls.

48. De Godt, die my volkomene wrake geeft, van alle mijne vyanden, ende zelvs de vreemde volcken onder my nederwerpt:

49. Ende die my uytvoert en verlost, uit al het geweld van mijne vyanden; ende gy verhoogt my boven de gene die tegen my opstaen, daer gy, ó Heer, my geplaetst en bevestigd hebt op den throon van gansch Israël; gy reddet my van den man alles gewelts, van Saul, die niets heeft onbproevd gelaten, om my, op de geweldigste wijs, te vervolgen.

50. Daerom sal ick u, o HEERE, loven onder de (*f*) Heydenen, om de volkeren, welke ik heb te ondergebracht, te doen opmerken, dat ik mijne overwinningen alleen en geheel aen u dank wete, ende uwen name sal ick psalmsingen.

51. [*Hy is*] een toren der verlossingen sijns Konings: ik, die uit zijnen naem den scepter voer over Israël, kan tot hem de veilige toevlucht nemen als tot een sterken toren; God is het, *die de verlossingen zijnes Konings groot* en veelvuldig *maekt*, ende hy doet goedertierenheyt aen my sijnen Gesalfden, aen David ende aen sijn zaet, tot in eeuwigheyt. — Ik heb alle gronden, om te hopen, dat de HEER zijne weldadigheid, door welke hy my op den throon van Israël bevestigd heeft, zal doen aenhouden, niet alleen jegens my, maer ook jegens mijne nazaten, zoolang het Koningrijk van Israël duuren zal.

vs. 3 en vs. 50, zegt men, worden op den Heer JESUS toegepast Hebr. 2: 13 en Rom. 15: 9. en daerin meent men een bewijs te vinden, dat dit Lied Prophetisch zy. —

Dan

(*f*) Rom. 15: 9.

Dan beide de Prophetische uitspraken, welke Hebr. 2: 13. in den mond van den Middelaer gelegd worden, zijn ontleend uit Jes. 8: 17, 18. — Wat Rom. 15: 9. aengaet; daer worden de woorden van vs. 50 duidelyk aengehaeld; maer moet daerom het gansche lied Prophetisch wezen? David verklaerde zijn voornemen, om den HEER *onder de Heidenen te loven*; en deze tael van David wordt, by toepasfing, tot de bekeering der Heidenen overgebracht. — Ondertusschen kan men, gelijk wy gezegd hebben, David hier zeer voegzaem aenmerken, als een voorbeeld van den Heer JESUS.

HET XXIII. KAPITTEL.

Davids laetste woorden vs. 1-7. — *Een lijst van Davids helden vs.* 8-39.

1. VOorts zijn dit de laetste woorden Davids, welke hy, door den Prophetischen Geest, heeft uitgesproken. Koning David heeft wel voor zijnen dood, nog veele andere woorden gesproken, gelijk ons in het vervolg, nader blijken zal: maer toen rustte de Geest der Prophecy niet meer op hem. Deze woorden, welke nu zullen worden opgegeven, waren de laetste, die David, uit een gering stamhuis oorsprongelyk, zijnde de sone van Isai, geseyt heeft; ende de man, die, uit de laegte, hooge is opgericht, en geplaest op den throon van Israël, de gesalfde des Godts Jacobs, ende lieflick [*in*] psalmen Israels heeft, voor de laetstemael door den Prophetischen Geest aengeblazen, deze volgende zeer merkwaerdige woorden geseyt:

2. De Geest des HEEREN heeft zeer dikwijls door my gesproken: ende sijn reden is op mijne tonge geweest; alle mijne liederen heb ik, op ingeving en door de leiding van Gods Geest, opgesteld.

3. De God Israëls heeft geseyt, de Rotzsteeen Israëls, die God, op welken Israel, in alle nooden, veilig ver-

trouwen kan, heeft door openbaringen tot my gesproken.

Alle deze woorden moet men beschouwen als de voorrede, of Inleiding, tot die gansch zeer merkwaerdige voorzegging, welke David vs. 3 - 8 zal voordragen. — Wy vinden er in, een uitdrukkelyk vertoog, nopens den Godlyken oorsprong van zijne Psalmen in het gemeen, en van die Prophecy, welke hy aenstonds volgen laet, in het byzonder. — Dus luidt die Prophecy: [*Daer sal* ter eeniger tijd *zijn*] een Heerscher, een zeer uitmuntend Koning, *onder* of over de menschen, een rechtveerdige Koning, die altoos, en in den sterksten nadruk, recht en gerechtigheid zal handhaven; deze Koning zal zijn een Heerscher [*in*] de vreese Godts; de vrees voor God zal het beginsel zijn van alle zijne daden, en zich openbaer maken in alle zijne bedrijven.

Wie is de HEERSCHER, die hier bedoeld wordt? Er is, onzes erachtens, geen twijffel aen, of de Propheet heeft het oog op den Messias. Zoo heeft het ook reeds de Chaldeeuwsche Uitbreider begrepen. Trouwens, de uitmuntende hoedanigheden, welke hier aen dezen HEERSCHHR worden toegeschreven, zijn aen den Messias alleen en by uitnemendheid eigen.

4. Ende hy sal zijn gelijck het licht des morgens [*wanneer*] de sonne opgaet: des morgens sonder wolcken, [*wanneer*] van den glantz na den regen, de grasscheutkens uyt der aerden [*voortkomen*].

Deze woorden zijn zeer duister. In den Hebreeuwschen text staen zy zoo afgebroken, dat er noodzakelyk het een en ander moet werden ingelascht, zullen zy eenen verstaenbaren zin opleveren. — Volgens onze Vertaling, is de meening deze: dat Vorst Messias, ten aenzien van zijne Koninglyke heerschappy, zoo luisterrijk wezen zoude, dat hy, ten dezen opzichte, zou kunnen vergeleken worden, by het aengenaem morgenlicht, ten tijde van den opgang der zonne, wanneer de hemel met geene wolken bezet is, en het gras, na den regen, die te vooren gevallen was, door de warmte der glansrijke zonnestralen, welig uitspruit. — Maer deze teekening is zeer gedrongen.

De woorden worden, door verschillende inlasschingen,

onderscheidenlyk vertaeld. — Onder andere komt ons de volgende overzetting zeer aenneemlyk voor: *gelijk het licht van den morgenstond, zal de zon opgaen; de morgenstond* zal *zonder wolken* zijn; *door den glans*, afstralende *van den regen*, zullen *de grasscheutkens uit de aerde* voortkomen.

Ter opheldering van den letterlyken zin, dient men te weten; dat *het opgaen der zonne* vergeleken wordt by *het licht van den morgenstond*, om aen te duiden, dat de Zon, in haren opgang, hare stralen allengskens verspreiden zoude, zonder de oogen der menschen, door een al te haestig licht, te benadeelen; dat er zulk een morgenstond bedoeld wordt, die *zonder wolken* is, daer de wolken anders de zonnestralen onderscheppen; dat de wasdom der jonge *grasscheutkens* zoude bevorderd worden, *door den glans*, welken de *regendruppen*, op de aerde liggende, en door de zon beschenen, van zich doen afstralen.

In den Prophetischen zin, behelzen deze woorden eene beschrijving van de opkoomst van Messias Koninglyke Heerschappy. — Deze beschrijving moet zinbeeldig worden opgevat. — De zon vertoont ons dien Heerscher, van welken vs. 3. gesproken is, te weten den MESSIAS, die meermalen de Zon der gerechtigheid, en het Licht der waereld, genaemd wordt Mal. 4: 2, Joh. 1: 9. Deze zon zou *opgaen*, dat is ook eenigermate geschied, by zijne verschijning in het vleesch, zijne verkeering onder de Joden, maer voornamelyk by zijne verheerlyking en het aenvaerden van zijne Koninglyke Heerschappy. — Deze opgang der zonne zou zijn, *gelijk het licht van den morgenstond.* Het geevt drie zaken te kennen. 1. dat deze zon haer licht zou beginnen te verspreiden van den morgenstond, van het Ooster-deel der aerde 2. dat dit licht zich allengskens verspreiden zoude; dat het Koningryk van den Messias zich niet eensklaps, maer by langzame trappen, al verder en verder zoude uitbreiden 3. dat de menschen zich gewillig, en met blijdschap, aen dezen Koning onderwerpen zouden, even als het licht van den morgenstond de vreugde over de gansche natuur verspreidt. — De vervulling van alle deze byzonderheden is zoo blijkbaer, dat zy elk van zelvs moet in het oog loopen. — Deze mor-

genstond zou *zonder wolken* zijn; de wolken verduisteren het licht der zonne, en kunnen ons derhalven de schaduwen van Moses wet eigenaertig af beelden. — *Door den glans, van den regen* afstralende, zouden *de grasscheutkens uit de aerde* voortkomen. De *regen* kan ons de leer van het Euangelie vertoonen. Van dezen *regen* zou een *glans* van heerlykheid afstralen, wanneer de Messias aen het Euangelie medegetuigenis gav, door wonderen, teekenen, menigerlei krachten en bedeelingen van den Heiligen Geest, Hebr. 2. Door dezen glans zouden de *grasscheutkens uit de aerde* voortkomen, dat is, onzes erachtens, te zeggen; door de leer van het Euangelie en de Genade-kracht van den Heiligen Geest, zouden 'er vele geloovigen, uit alle de volken der aerde, voortkomen. — De vervulling is wederom allerblijkbaerst.

Hierop vervolgt de Propheet.

5. Hoewel mijn huys en nageslacht alsoo niet en is by Godt; offchoon ik, noch mijn huis, die groote voorrechten eenigzins waerdig ben; schoon ook mijne nakomelingen zich niet recht en betamelyk omtrent den HEER gedragen zullen, maer zich dien uitnemenden zegen onwaerdig maken; dat die gemelde en uitmuntende Heerscher uit mijn zaed zal voortkomen; nochtans heeft hy my een eeuwigh verbont gestelt, dat in alles wel geordineert ende bewaert is. Hoe onwaerdig mijne nazaten zich ook gedragen zullen, ben ik wel verzekerd, dat die Heerscher, ten meest geschikten tijd, komen zal. De grondslag van die verzekering is gelegen in Gods eeuwig Verbond der Verlossing: in dat Verbond, zoo wel geordineerd, dat de Verheerlyking van alle Gods deugden doordien grooten Persoon, vereenigd is met de Zaligheid van doemschuldige zondaren; zoo wel bewaerd, dat de waerborgen daervan zijn, Gods waerheid en onfeilbare trouw. God zelvs, die zijn woord nimmer breken kan, heeft het my beloovd. Voorseker is [*daer in*] al mijn heyl, ende alle lust; met dit vooruitzicht kan ik my volkomen vertroosten, hoewel hy het [*nogh*] niet en doet uytspruyten: of liever; *hoewel* hy mijn huis *niet zal doen uitspruiten*, noch voorspoedig maken; offchoon ik weet, dat mijn Koninglyk huis, ten tijde van dezer Heerscher, op het diepst zal vernederd zijn.

Wy

Wy vinden hier derhalven een kenmerk van den tijd, op welken die HEERSCHER komen zoude, te weten, als Davids huis vernederd en vervallen was, vergel. Amos 9: 11.

6. Maer de [*mannen*] Belials, de ongeloovige Joden, die dezen Heerſcher verwerpen zullen, die ſullen al te mael zijn als doornen, die wechgeworpen worden. Zy zullen van den HEER, met verachting verworpen worden, even gelijk een hovenier de doornen en distelen wechſmijt; om dat menſe metter hant niet kan vatten: niemand zal zich de zaek der ongeloovige Joden aentrekken; zoodat zy, ook by de menſchen, de voorwerpen der algemeene verachting zijn zullen.

7. Maer een yegelick, dieſe ſal aentaſten, verſiet ſich met yſer ende het hout eener ſpieſſe: welke pogingen 'er ook zullen aengewend worden, om de hardnekkige Joden te verbeteren, zy zullen geen gevolg hebben; deze Belials mannen zullen zich in het ongeloov verharden; ende daerom, ſy ſullen, by de verwoesting van Stad en Tempel door de Romeinen, gantſchelick met vyer verbrandt worden ter ſelver plaetſe.

De laetſte woorden *ter zelvder plaets*, luiden eigenlyk in het Hebreeuwsch, *in het zitten*; en kunnen eigenaertig beteekenen; *wanneer* de gemelde Heerſcher, als Richter, over hen *zitten zal.*

Deze Prophecy is zeer duister, en 'er zou eene uitvoerige Verhandeling noodig wezen, om alles, in de byzonderheden, te onderzoeken en op te helderen. — Nae het oogmerk van dit werk, meenen wy 'er genoeg van gezegd te hebben.

In het overige van dit Kapittel vinden wy een Register van Davids Helden en hunne merkwaerdige bedrijven vs. 8.

De dappere Helden, die hier worden opgeteld, waren waerdig, dat hunne namen, in eene gezegende gedachtenis, bewaerd bleven. — David had aen dezen roemruchtigen mannen eene zeer groote verplichting; daer zy middelen, in de hand der Voorzienigheid, geweest waren, om hem tegen

zijne vyanden te beveiligen, en tot de Koninglyke waerdigheid te verheffen.

De gebeurtenisfen, welke hier, achter de laetfte Prophetifche woorden van David, vermeld worden, waren reeds lang te vooren, op verfchillende tijden, voorgevallen. — Dit is, niet alleen uit het ganfche beloop van zaken, maer ook vooral uit de melding van Afahel en Uria, allerblijkbaerst, vs. 24, 39.

1 Chron. 11. vinden wy ook eene lijst van Davids helden, die merkelyk verfchilt van deze. Over dit verfchil, zullen wy, ter gemelder plaets, nader handelen. — Voor het overige houde men wel in het oog, dat hier niet alle Davids helden, maer alleen de voornaemften, worden opgeteld.

8. (*a*) Dit zijn de namen der voornaemfte helden, die David in zijnen dienst gehadt heeft: Te weten Jofcheb Bafchebeth, dat is, *een man, die in den ftoel zat;* de opperfte van den Krijgsraed, die [*de fone* was *van*] Tachkemoni, de voorneemfte der Hooftlieden, het opperhoofd van alle de Bevelhebbers. Defe was genaemd Adino de Ezniter, [*die fich ftelde*] tegen acht hondert, die [*van hem*] verflagen werden op een mael, in een en denzelvden Veldflag.

Joab was Davids Opperbevelhebber, maer naest Joab volgde deze Adino. De reden, waerom 'er van Joab geene melding gemaekt wordt, fchijnt deze geweest te zijn, dat hy zich eerloos gemaekt had, door het verraderlyk ombrengen van Abner en Amaza.

Maer is het niet geheel ongeloovbaer, dat dees éėne Adino agt honderd man verflagen hebbe? — Dan men neme in aenmerking, dat God dezen held, door eenen buitengewoonen byftand, zal onderfteund, en den vyanden eene groote vrees zal hebben ingeboezemd, zoodat Adino de vluchtenden, den eenen na den anderen, nedervelde.

9. Ende na hem was Eleazar, de fone van Dodo, fone van Ahohi, of de Ahohiter, die uit het geflacht was van Ahoah uit Benjamin, vergel. 1 Kron. 8: 4. [*defe was*] on-

(*a*) 1 Chron. 11: 11, &c.

onder de drie eerste en grootste helden, vergel. vs. 19. Hy was met David, en vergezelde hem allerwege, ook doe sy de Philistijnen beschimpten, of *toen zy zich zelven versmaedden* (vergel. Richt. 5: 18.) *tegen de Philistijnen*, [*die*] aldaer ten strijde versamelt waren, ende de mannen Israëls waren opgetogen, en gevlucht voor de Philistijnen, vergel. 1 Chron. 11: 13.

10. Dese stont op, en verkloekte sich, om op de Philistijnen in te vallen; ende deze dappere onderneming gelukte hem: want hy sloegh onder de Philistijnen, tot dat sijne hant moede wert, ja sijne hant aen 't sweert kleefde; of liever, *nogtans kleevde zijne hand aen het zwaerd;* hoe zeer hy was afgemat, hield hy evenwel aen, zoo lang het hem immer mogelyk was, met het nedervellen der Philistijnen: Ende de HEERE wrochte, door middel van deze zijne heldhaftige onderneming, een groot heyl ten selven dage: Ende het volck van Israël, het welk moedeloos was gaen vluchten, keerde wederom hem na, alleenlick om te plonderen, en om deel te hebben aen den buit.

11. Na hem nu was Samma, de sone van Age, de Hararijt: doe de Philistijnen versamelt waren in een dorp, of liever *om te fourageeren*, om voeraedje te verzamelen, ende aldaer een stuck ackers was vol linsen, en gerste, ende het volck reeds voor het aengesichte der Philistijnen vluchtede;

12. So stelde hy sich in 't midden van dat stuck, ende verloste dat, ende sloegh de Philistijnen: Ende de HEERE wrochte een groot heyl.

13. Oock gingen af drie helden, van de dertigh Hoofden, of de voornaemsten boven dertig, ende quamen in den oogst tot David, in de speloncke Adullam, alwaer hy zich verschoolen had, voor de vervolgingen van Saul 1 Sam. 22: Ende der Philistijnen hoop hadde sich gelegert in den dale Rephaim, digt by de gemelde spelonk.

Hier schijnt eene bende van stropende Philistijnen bedoeld te worden, die, van tijd tot tijd, eenen inval deden in het

land der Israëliten, vooral ten tijde van den oogst, om granen te rooven.

14. Ende David was doe in de ſpelonk Adullam, die hem tot eene veſtinge verſtrekte: Ende de beſettinge der Philiſtijnen was doe te Bethlehem.

15. Ende David kreegh, uit hoofde van de groote hitte, luſt, om water te drinken uit de bekende voortreffelyke bornput, die in zijne Vaderſtad was. Hy verklaerde, aen die genen, die by hem waren, dat een teug waters uit de gemelde bornput hem eene byzondere verfrisſching geven zoude, ende in zoo ver ſeyde hy: Wie ſal my water te drincken geven uyt Bethlehems bornput, die in de poorte is?

Te weten, het was geenszins het oogmerk van David, dat iemand zijn leven wagen zoude, om dezen zijnen lust te voldoen; maer de drie helden rekenden die verklaring van David, als of hy hen ingewikkeld geboden had, dat zy water, uit Bethlehems bornput, voor hem halen zouden. De begeerte van David merkten zy, uit hoofde van hunne verkleevdheid aen zijn perſoon, als een bevel aen.

16. Doe braken die drie helden door het leger der Philiſtijnen, die rondom Bethlehem in bezetting lagen, ende putteden water uyt Bethlehems bornput, die in de poorte is, ende droegen 't, ende quamen tot David: Doch hy en wilde dat niet drincken, opdat het niet ſchijnen zou, dat hy het leven zijner helden waegde, om zijne lusten te voldoen, maer goot het uyt, voor den HEERE, als een ſoort van drank-offerande, voor de zonderlinge bewaring van deze ſtoute ondernemers.

17. Ende ſeyde; 't Zy verre van my, o HEERE, dat ick dit ſoude doen en mijnen lust boeten; Soud' [*ick* dit water *drincken*], het welk moet aengemerkt worden, als het bloet der mannen, die henen gegaen zijn met perikel hares levens? Ende hy en wilde het niet drincken: Dit deden die drie helden, van welke vs. 13. geſproken is.

18. Met hun drieën deden zy de gemelde onderneming,

te Bethlehem, gemeenſchappelyk, maer elk van hen heeft ook nog voor zijn hoofd zeer merkwaerdige daden verricht. De eerste, Abiſai, Joabs broeder, de ſone van Zeruja, die was oock een Hooft van drien, hy was de voornaemſte van deze drie helden; ende die Abiſai hief ſijne ſpieſſe op tegen drie hondert, die [*van hem* verſlagen werden: ende hy hadde eenen naem onder die drie, hy was de vermaerdſte van alle deze drie. Hy had ook Davids leven gered door 't verſlaen van eenen reus, Kap. 21.

19. En was hy niet de heerlickſte van die drie? Daerom was hy hen tot eenen Overſte: Maer hy en quam niet tot aen die [*eerſte*] drie, van welke vs. 8-12. geſproken is, Adino, Eleazar en Samma. Abiſai, hoe heldhaftig ook, ſchoot, by deze drie, in dapperheid en groote daden, nog te kort.

20. Voorts volgde op dezen Abiſai, als de tweede, Benaja, de ſone van Jojada, eens dapperen mans ſone, maer evenwel hy overtrof zijne voorouders zeer ver in heldhaftigheid, hy was groot van daden, en afkomſtig van Kabzeël, in het ervdeel van Juda, Joſ. 15: 21. Die ſloegh twee ſtercke leeuwen van Moab; Oock gingh hy nog eens af, ende ſloegh eenen leeuw, dien hy onverwacht ontmoette, in het midden van eenen kuyl ter ſneeuwtijt, wanneer de leeuwen, door gebrek aen roov, allerkwaedaertigst zijn.

21. Daer toe ſloegh hy eenen Egyptiſchen man, eenen man van een verſchrikkelyk aenſien, zijnde van eene buitengewoon groote en ſterke geſtalte: ende in de hant des Egyptenaers was eene zeer groote ſpieſſe, maer hy gingh tot hem af zonder zwaerd of wapentuig, alleenlyk voorzien met eenen ſtaf: ende hy ruckte de ſpieſſe uyt de hant des Egyptenaers, ende doodde hem met ſijne [*eygene*] ſpieſſe.

22. Die dingen dede Benaja, de ſone van Jojada: Dies hadde hy eenen naem onder de drie laetstgemelde helden van den tweeden rang.

23. Hy was de heerlickſte van de dertigh over

welke hy het bevel voerde, maer evenwel tot die drie [*eerste*] en quam hy niet; by Adino, Eleazar en Samma kon hy, in dapperheid, niet halen: ende David stelde hem over sijne Trauwanten, tot bevelhebber van zijne lijvwachten, de Krethi en Plethi, Kap. 8: 18. 20: 23.

24. Behalven deze waren 'er nog dertig helden van den derden rang. Doch Asahel, Joabs tweede broeder, die door Abner gedood is, Kap. 2: 23, was onder de dertigh, de eerste en de bevelhebber; en als zoodanig zal hy denkelyk nog behoord hebben, tot het tweede drietal, waer van anders de derde zou verzwegen zijn. De andere waren: Elhanan, de sone van Dodo, van Bethlehem:

25. Samma de Haroditer, Elika de Haroditer.

26. Helez de Paltiter, Ira, de sone van Ikkes, de Thekoïter.

27. Abiëzer, de Anethothiter, Mebunai, de Husathiter.

28. Zalmon, de Ahohiter, Maharai, de Netophathiter.

29. Heleb, de sone van Baëna, de Netophathiter: Ithai, de sone van Ribai, van Gibea der kinderen Benjamins.

30. Benaja, de Pirhathoniter, dus onderscheiden van Benaja vs. 20-23. Hiddai, van de beken Gaas.

31. Abi-Albon, de Arbathiter, Azmaveth, de Barhumiter.

32. Eljahba de Saalboniter; [*van*] de sonen Jasens, Jonathan.

33. Samma de Harariter; Ahiam de sone van Sarar, de Harariter.

34. Eliphelet de sone van Ahasbai, eens Maachatiters sone: Eliam de sone Achitophels, de Giloniter, de Vader van Bathseba.

35. Hezrai de Carmeliter, Paërai, de Arbiter.

36. Jigeal de sone Nathans, van Zoba, Bani de Gaditer.

37. Zelek de Ammoniter: Naharai de Beërothiter, de wapendrager Joabs, des soons Zeruja.

38. Ira de Ithriter, Gareb de Ithriter.
39. Uria de Hethiter.

De byzondere daden, door welke deze 30 helden, zich hebben beroemd gemaekt, worden niet opgegeven; behalven dat wy van den eersten, Elhanan, vinden dat hy eenen geduchten reus verflagen heeft, Kap. 21: 19.

Alle de helden van David maekten een getal uit van feven ende dertigh in alles: wanneer 'er Joab, die om de gemelde reden niet genoemd is, als het opperhoofd van alle, werd by gerekend. Drie helden van den eersten, drie van den tweeden, en dertig van den laetften rang, maken, met Joab, 37 dappere mannen uit.

HET XXIV. KAPITTEL.

Gods toorn over Davids hoogmoed, in het tellen van Israël.

1. (*a*) ENde de toorn des HEEREN voer voort te ontfteken tegen Ifraël: de HEER gav nieuwe blijken van zijne gramfchap aen het volk van Israël, ende Hy porrede David aen tegen haerlieden, feggende; Gaet, telt Ifraël ende Juda.

Wanneer men dit eerste vers zoo oppervlakkig leest; fchijnen de woorden te kennen te geven, dat God op Israël vertoornd ware; en dat de HEER deze zijne gramfchap aen David deed gevoelen, door hem tot eene onderneming aen te porren, om welke hy naderhand, in zijne onderdanen, op eene fchroomelyke wijs, geftraft werd. — Indien dit waerlyk de zin ware, dan was het onmogelyk, om 's HEEREN wegen te verdedigen. — Hoe, zou de Heilige God David tot zonde hebben AENGESPOORD? Zou de rechtvaerdige Richter, David, in zijne onderdanen, geftraft hebben, om eene overtreding, tot welke hy hem zelvs had AENGEPORD? Zou de Regeerer van het gansch Heelal zich, door zijne gramfchap over Israël, tot dit

(*a*) 1 Chron. 21: 1, &c.

aenporren en ſtraffen, hebben laten vervoeren? — Welke tastbare ongerijmdheden?

De ganſche zaek zal aenſtonds eene geheel andere gedaente krijgen, en allerduidelykst worden, wanneer wy onderzoeken, wie het geweest zy, *die David aenporde, om het volk van Israël en Juda te tellen.* Dit wordt hier niet bepaeld; de perſoon wordt niet genoemd. Dit is, in den ſtijl der Hebreeuwen, meermalen gebruikelyk. De oorſprongelyke woorden, welke de onzen vertalen, *Hy porrede David aen*, geven eenvouwig te kennen, *David werd aengepord.* — Maer door wien werd David aengepord? Zekerlyk niet door den HEER zelven. Uit de gelijkluidende plaets 1 Kron. 21: 1, alwaer deze zelvde gebeurtenis nog eens herhaeld wordt, leeren wy allerduidelykst, dat de SATAN de aenporrer geweest zy.

De HEER, liet, in den aenbiddelyken weg van zijne altoos heilige Voorzienigheid toe, dat de Satan den Koning David, tot de hoogmoedige onderneming, aenporde, om het getal zijner onderdanen op te nemen. — Gods toorn over Israël was geenszins de oorzaek of de aenleiding tot dit aenporren; maer zy was een gevolg van die zonde, tot welke David zich, door Satans aenporring, vervoeren liet. Zoo wordt het allerduidelykst verklaerd 1 Kron. 21: 7. *omdat de zaek der telling kwaed was in Gods oogen, daerom ſloeg hy Israël.*

2. Doe de Koningh David dan, tot het hoogmoedig voornemen, om het getal zijne onderdanen op te nemen, door den Satan was aengepord, ſeyde hy tot Joab, den Krijgs-overſten, die by hem was; Treckt nu om, door alle ſtammen Iſraëls, van Dan tot Berſeba toe, van het eene einde des Koningrijks tot het ander, ende tellet het volck, bedien u daertoe van de noodige ambtenaren, op dat ick het getal des volcks wete, het welk tot mijn gebied behoort.

3. Doe ſeyde Joab tot den Koningh; Nu doe de HEERE uwe Godt tot deſen volcke, ſoo als deſe ende die nu zijn, hondertmael meer, God vermenigvuldigde het getal van uwe onderdanen dermate, dat het nog honderdmael grooter zy, dan het nu is! dit wensch ik van harte; dat de oogen mijns heeren des Konings

nings het, met blijdschap, mogen aensien: Maer waerom heeft mijn heere de Koningh lust tot dese sake? Verschoon my, dat ik deze onderneming niet kan goedkeuren, en dat ik u dezelve ernstig afraed; zy zal voor het volk lastig zijn, zy zal Gode onaengenaem zijn, en zoo ik vrees, nadeelige gevolgen hebben. De andere Veldheeren, die thans by den Koning stonden, verklaerden, dat zy, met Joab, van dezelvde gedachten waren.

4. Doch des Konings woort nam de overhant tegen Joab, ende tegen de Overste des heyrs: De Koning liet zich niet overreden, 'er hielp geen afraden aen; hy vorderde, dat zijn wil geschieden zoude. Also toogh Joab uyt, met de Overste des heyrs van des Konings aengesichte, om het volck, om gansch Israël, te tellen.

5. Ende sy begonden de telling, van het Oostelykst deel des Koningrijks, in het Overjordaensche, van waer zy, door het Noorden, naer het Westen, en vervolgens naer het Zuiden gingen. Zy gingen ten dien einde over de Jordane, ende legerden hen op het veld, in tenten by Aroër, ter rechterhant der stadt, die in 't midden is van de beke Gads, Arnon genaemd, ende aen Jaëzer; aldaer ontboden zy de inwooners der omliggende steden, vlekken, en dorpen tot zich, om derzelver getal nauwkeurig op te nemen.

6. Voorts quamen sy noordwaerds in Gilead, ende in 't leege lant Hodsi, of het lage land, het welk *eerst nauwlyks bevolkt was*: oock quamen sy tot Dan-Jaan, ende rontom by of tot aen Zidon, het welk niet tot Davids heerschappy behoorde.

7. Ende sy quamen tot de vestinge, tot digt by het grondgebied van de Stad en het Koningrijk Tyrus, ende alle steden der Heviten ende der Canaaniten, die in het Noordwester deel des lands woonden: ende na dat sy de inwooners van alle die plaetsen, welke ten Westen aen de Zeekust gelegen waren, geteld hadden, quamen zy uyt aen 't zuyden van Juda te Berseba.

8. Also togen sy om door 't gantsche lant; om

overal de inwooners te tellen, ende ten eynde van negen maenden ende twintigh dagen quamen ſy te Jeruſalem weder, om den Koning verſlag te doen.

9. Ende Joab gaf de ſomme des getelden volcks aen den Koningh: Ende in Iſraël waren acht hondert duyſent ſtrijtbare mannen, die het ſweert uyttrocken, ende de mannen van Juda waren vijf hondert duyſent man; want de grijsaerts, de vrouwen, de kinders, en alle, die tot den oorlog onbekwaem waren, werden niet geteld.

By de bepaling van dit getal, moeten wy een weinig ſtilſtaen.

Hier doet zich eene zeer groote zwarigheid op. — Volgens dit 9. vers, zoude de weerbare manſchap onder Israël een getal van *agt honderd duizend*, en die onder Juda een getal van *vijf honderd duizend*, hebben uitgemaekt. Maer 1 Kron. 21: 5. worden deze ſommen geheel anders opgegeven, de ſtrijdbare mannen in Israël worden aldaer op *elvmael honderd duizend*, en die in Juda op *vier honderd en zeventig duizend* gerekend. — Welk een aenmerkelyk verſchil? in de laetſte opgave werden tot Israël *drie honderd duizend* mannen meer, daer en tegen tot Juda *dertig duizend* mannen minder gebracht, dan in de eerste. Hoe is het een beſtaenbaer met het ander?

Ter wechneming van deze zwarigheid, hebben wy het volgende aen te merken.

A. Het is, uit alle omſtandigheden, klaer genoeg, dat de berekening op verſchillende wijzen geſchied zy, en dat daeruit het zeer aenmerkelyk verſchil, in het opgegeven getal, op beide de plaetſen oorſprongelyk zy. In de opgave 1 Kron. 21. moeten zekerlyk, ten aenzien van Israël, zekere perſonen zijn mede gerekend, die in de telling 2 Sam. 24: 9. niet begrepen zijn; en by omkeering moeten 'er, ten aenzien van Juda 1 Kron. 21: 5, zekere perſonen niet geteld zijn, die 2 Sam. 24: 9. mede gerekend zijn.

B. Het onderſcheid, in de verſchillende berekeningen, zal hierin

hierin bestaen hebben, dat 1 Kron. 21: 5. het staende leger mede gerekend zy, het welk David, onder bezolding had. — Te weten, de Koning had een talrijk leger, onder zijne gewoone bezolding. Dit leger was, nae de twaelv maenden van het jaer, in twaelv verdeelingen onderschei-den. Elk eene maendelyksche verdeeling was van 24000 mannen, 1 Kron. 27: 1. Gevolgelyk maekte het geheele leger van David een getal uit van 288000 mannen. — Indien men nu hier nog 12000 mannen byvoegt, voor de meerdere en mindere bevelhebbers, en derzelver lijvwach-ten, zal dit staende leger van David juist 300000 mannen hebben uitgemaekt. — Zie hier juist het verschil van 300000 mannen. Deze zijn, in de eerste opgave 2 Sam. 24. niet mede gerekend, onder het getal van Israël, maer, onder de 1100000 mannen 1 Kron. 21, zijn zy mede begrepen. — Om deze zelvde reden worden 'er, in de tweede opgave 1 Kron. 21. tot de mannen van Juda 30000 personen minder gebracht, dan in de eerste 2 Sam. 24. want, in de eerste opgave waren de 24000 Soldaten, die in deze maend de gewoone wacht hadden, by de man-nen van Juda gevoegd, omdat zy toen hun verblijv hadden onder die van Juda; en, indien men 'er nu nog 6000 man-nen byvoegt, voor die Israëliten, die thans in het ervdeel van Juda tegenwoordig waren, heeft men juist het getal van 30000, het welk het verschil uitmaekt. Naedien nu deze 30000 mannen, in de eerste opgave, by die van Juda gevoegd zijn 2 Sam. 24, daer zy, in de laetste 1 Kron. 21, niet zijn mede gerekend, heeft men voor de stam van Juda, in het eerste geval, 500000, en, in het laetste, 470000 mannen.

C. Men zou het ook nog op eene andere wijs begrijpen kun-nen; te weten, dat men, in de tweede opgave 1 Kron. 21, by de mannen van Israël, niet alleen de vreemdelin-gen gerekend hebbe, die onder hen verkeerden, maer ook de nabuurige en cijnsbare volkeren, die ligtelyk een getal van 300000 strijdbare mannen hebben kunnen uitmaken; en dat men, in de eerste opgave 2 Sam. 24, by de man-nen van Juda, de hovelingen mede gerekend hebbe, en

alle zulke perſonen, die aen het Hov en in de Hovſtad dienst deden, en die ligtelyk een getal van 30000 mannen hebben kunnen uitmaken.

D. Eindelyk hebben wy 'er nog by te voegen, dat deze telling niet, met de behoorlyke nauwkeurigheid geſchied zy. Joab deed het met weerzin; des Konings woord was hem een grouwel, omdat het hem tegen de borst was, een uitvoerder van 's Konings trotsheid te zijn. 1 Kron. 21: 6, en de weerzin in een werk, veroorzaekt, dat het niet, met de behoorlyke oplettendheid, verricht worde. Ook heeft Joab de telling niet volkomen ten einde gebracht; de zichtbare blijken van het Godlyk ongenoegen deden dit werk ſtaken 1 Kron. 21: 7.

10. Ende Davids herte ſloegh hem, na dat hy het volck ten naesten by getelt, en Joab hem eene ruwe opgave van zijne ſtrijdbare onderdanen gedaen hadde. Nu hy de zaek bedaerdelyk nadacht, begon zijn ontwaekt geweten hem te vertoonen, hoe zeer hy zich, in deze onderneming, welke Joab hem zoo ernſtig had afgeraden, tegen den HEER bezondigd had: zijn hart ſloeg hem van angst, en verſchrikking; hy beevde op het vooruit-gezicht der ſchromelyke uitwerkſelen van Gods geduchte gramſchap, welke hy zich zoo onbedachtzaem had op den hals gehaeld: Ende David deed eene ootmoedige ſchuldbelijdenis; hy ſeyde al biddende tot den HEERE; Ick hebbe ſeer geſondigt [*in*] 't gene ick gedaen hebbe, maer nu, o HEERE, neemt doch de miſdaet uwes knechts wech, verſchoon my van de geduchte ſtraffen, welke ik zoo rechtmatig verdiend heb: want ick hebbe, in deze telling van het volk, ſeer ſottelick gedaen en my ſchromelyk bezondigd.

Maer was deze telling eene zoo groote zonde?

Waerin beſtond toch de misdaed van den Koning? Had God zelvs niet aen Moſe gebooden, de ſom van gansch Israël op te nemen, van twintig jaren oud, en daerboven, alle die ten heire uittrokken Num. 1? Waerom mogt David het getal zijner ſtrijdbare onderdanen niet weten? Behoort het zelvs niet

niet tot een goede Staetkunde, dat een Vorst wete, hoe veel manſchappen hy in het veld kan brengen, wanneer het de nood vordert?

Maer wanneer men de zaek, in het ware daglicht, beſchouwt, zal men 'er anders over oordeelen. — Het gene Moſes deed, verrichtte hy op Gods uitdrukkelyk bevel; maer David handelde hier, op aenporring van den Satan, tegen den raed van Joab, en de ſterkſte vertoogen van zijne eerste Legerhoofden. — Het gene een Staetkundig Vorst anders doet, uit eene loffelyke voorzichtigheid, dat deed David, uit eene verfoeilyke trotsheid. Hy bedoelde niets anders, dan om eene ydele vertooning te maken van zijne grootheid, en zijn hart te verheffen, dat hy zoo een groot Koning ware, die zoo vele ſtrijdbare mannen had onder zijne heerſchappy; dat hy zoo wijsſelyk geregeerd had; en dat zijn volk, niet tegenſtaende de bloedige oorlogen, welke hy gevoerd had, zoo aenmerkelyk vermeerderd ware. — Deze hoogmoed zal hem ongevoelig vervoerd hebben, tot een verwaend vertrouwen op zijn eigen macht; nu begon hy zelvs te vermelden van wagenen en paerden, het welk hy anderszins met zoo veel reden had afgekeurd Pſ. 20: 8, 9. — Voeg 'er by, dat deze telling een noodeloze last was, welken hy zijnen onderdanen opleide; en dat 'er in het geheel geene reden was, om zich, met zulk eene onderneming van zoo veel omſlag, als deze was, bezig te houden. David wist buiten dit, dat zijn magt groot genoeg was, om alle omliggende volken in bedwang te houden. — Voor het overige hebben 'er misſchien, by deze telling, eenige onbetamelyke omſtandigheden plaets gehad, en zijn 'er, in het hart van den Koning, eenige verfoeilyke gemoedsbewegingen geweest; van welke ons niets is aengeteekend. Omſtandigheden, zoo blijkbaer, dat ze zelvs den, anders ver van nauwgezetten, Joab in 't oog liepen, en hem drongen om den Koning ten ſterkſten deze zaek te ontraden.

Het is waer, David was tot deze telling door den Satan aengepord. Maer dit verontſchuldigde hem in het geheel niet. Joab en alle zijne eerste Staetsdienaers hadden hem deze onderneming, op alle wijzen, en met allen aendrang,

afgeraden. Hy had, met het gezond verſtand, en de Godlyke wetten, moeten raedplegen. Zo hy in twijfel ſtond, had hy den HEER om licht en raed moeten vragen. — Trouwens, hy zelve wierp naderhand de ſchuld niet op den Satan, maer erkende, dat hy alleen ſchuldig ſtond vs. 17.

11. Als nu David des morgens, nadat Joab hem des daegs te vooren de lijsten had overgegeven, opſtont, ſo geſchiedde het woort des HEEREN, in eene openbaring, tot den Propheet Gad, Davids Siender, ſeggende:

12. Gaet henen ende ſpreeckt tot David; Alſoo ſeyt de HEERE: gy hebt u grootelyks bezondigd, en de meest geduchte ſtraffen waerdig gemaekt; Drie dingen draeg' ick u tot ſtraf van deze uwe misdaed voor: Verkieſt u een uyt dien, dat ick u doe.

13. So quam Gad tot David, ende maeckte 't hem bekent, ende ſeyde tot hem: Sal u een honger van ſeven jaren in uw lant komen? ofte [*wilt*] gy drie maenden vlieden voor 't aengeſichte uwer vyanden, dat die u vervolgen? ofte dat 'er drie dagen peſtilentie in uw lant zy? Merckt nu, ende ſiet toe, wat antwoort ick dien God ſal wederbrengen, die my geſonden heeft.

Hier is weder een aenmerkelyk verſchil, met 1 *Kron.* 21.

De hongersnood, zijnde een der drie geduchte plagen, uit welke David kiezen kon, wordt hier op *zeven*, maer 1 Kron. 21: 12. ſlechts op *drie* jaren bepaeld.

De zaek is deze: in den eigenlykſten zin zou deze hongersnood eene ſtraf van *drie* jaren zijn over deze zonde; voor zoo ver zy, na dezen dag, op welken David de keus moest doen, drie jaren, op eene ſchromelyke wijs, in Davids Rijk woeden zoude: dit blijkt uit de t' zamenparing met *drie maenden* en *drie dagen*. — Maer aen den anderen kant zou het een honger van *zeven* jaren zijn; voor zoo ver 'er reeds, geduurende omtrend vier jaren, eene vry algemeene ſchaersheid van koorn en veldgewasſen zal hebben plaets gehad.

had. Wanneer David derhalven den driejarigen honger gekozen had, zou dezelve, in alles, werkelyk zeven jaren geduurd hebben.

14. Doe de Propheet Gad de gemelde keus aen den ontroerden Koning voorſtelde, ſeyde David tot Gad; My is ſeer bange: dan, dewijl 'er geen ontſlag op is, of ik moet een van de drie gemelde oordeelen kiezen, laet ons dan doch in de hant des HEEREN vallen, want ſijne barmhertigheden zijn vele, maer en laet my in de hant van menſchen niet vallen. Laet God dan my en mijn volk onmiddelyk met pestilentie ſlaen, daer de hand der menſchen, in den oorlog, en in den hongersnood, ook zou te pas komen. Tot den honger zouden welligt vyandelyke invallen in mijn land moeten medewerken. Ik wil liever, onmiddelyk door den HEER zelven, geſtraft worden, van wiens goedheid en ontferming ik zoo vele bewijzen ondervonden heb; wanneer de HEER my, door middel van menſchen, liet ſtraffen, zouden zy welligt aen hunne wreedheid te veel toegeven.

15. Doe gaf de HEERE eene peſtilentie in Iſraël, van den morgen aen, op welken Gad zijne boodſchap gedaen, en David de Pestilentie gekozen had, tot den geſetten tijt van den derden dag toe: ende daer ſtorven van den volcke, van Dan tot Berſeba toe, van het eene einde des lands tot aen het ander, t'ſeventigh duyſent mannen.

16. Eindelyk naderde de ſlagting de Hoofd- en Hovſtad Jeruſalem. God bediende zich daertoe van eenen ſlaenden Engel. Deze Engel vertoonde zich aen David, in de gedaente van eenen mensch, met een zwaerd in zijne hand; om den beangſten Koning des te meer te overtuigen, dat deze plaeg, op eene onmiddelyke en buitengewoone wijs, van den HEER kwam. Doe nu de Engel, op den derden dag, ſijne hant uytſtreckte over Jeruſalem om haer te verderven en hare inwooneren te dooden, berouwde 't den HEERE over dat quaet, op het vuurig gebed van David verkortte hy den tijd van de plage, welke nog tot

aen den avond had moeten woeden, ende hy feyde tot den Engel, die 't verderf onder den volcke maeckte, 't Is genoegh, treckt uwe hant nu af, dat 'er nu een einde zy aen de verwoesting: de Engel des HEEREN nu was op dien tijd, toen hy tegenbevel kreeg, by den dorschvloer van Aravna den Jebusiter, gelegen op den berg Moria, binnen den omtrek van de Stad Jerusalem.

17. Ende deze verkorting van de straf was eene vrucht van Davids ootmoedig gebed: want David, als hy den Engel sagh, die het volck sloegh, sprak tot den HEERE, ende seyde, Siet, ick, ick hebbe gesondigt, ende ick, ick heb onrecht gehandelt, maer wat hebben dese schapen gedaen? Uwe hant zy doch tegen my, ende tegen mijns vaders huys. HEER! gebied uwen Engel, dat hy zijne hand van mijne onderdanen aftrekke, en, zo het u behaegt dat hy verder voortgae, gebied hem dan, dat hy zich tot my en mijne bloedverwanten wende. De schuld is alleen en geheel de mijne; mijn volk, dat in dit opzicht zoo onschuldig als de schapen is, heeft 'er geen het minste deel aen; ontferm u toch over hun.

Hier doet zich weder eene bedenking van zeer veel aenbelang op.

David, zegt men, had alleen verdiend gestraft te worden; hy verklaert zelvs, dat zijne onderdanen onschuldige schapen waren: maer hoe is het nu, met Gods rechtvaerdigheid, overeen te brengen, dat 'er zoo vele duizenden van Israëliten, om de misdaed van David alleen, aen welke zy geen deel hadden, door de pest zijn omgekomen? — Wy antwoorden:

A. Dat een Koning, in zijne hoedanigheid van Koning, niet anders kunne gestraft worden, dan door algemeene rampen, welke verwoesting onder zijne onderdanen aenrichten. — De luister van eenen Koning bestaet, in den voorspoed van zijn volk; wanneer een volk derhalven, met plagen, bezocht wordt, dan wordt de Koning, als Koning, gestraft. — David was daerom ook, op de gevoe-

voeligste wijs, aengedaen, over de rampen van zijn volk, welke zijne trotsheid op hen gebracht hadde.

B. Maer, zal men aenhouden, en zeggen: het zy hier mede zoo als het wil, de misdaed was geheel en alleen by den Koning, en de Israëliten waren 'er onschuldig aen. Zy waren, in dit geval, ten eenemael lijdelyk; was het dan billyk, dat zy, om de misdaed van hunnen Koning, met pestilentie gestraft wierden? — Dan de Israëliten hadden deze straf, op eene andere wijs, wel degelyk verdiend; de Godlyke langmoedigheid had den tijd zijner gerichten al lang uitgesteld; en deze zonde van David gav aenleiding, dat hun nu dat kwaed bejegende, het welk zy reeds over lang verdiend hadden. — Wanneer men de zaek in dit licht beschouwt, zal men niet alleen opmerken, dat des HEEREN handeling, in dit geval, alleszins rechtvaerdig was; maer men zal zich ook, met eerbied, verwonderen moeten, over de wijsheid, welke 'er in de wegen van Gods Voorzienigheid doorstraelt.

De zonde van David, in het tellen van het volk, was eene straf der overtredingen van zijne onderdanen. — De rechtvaerdige Richter was reeds lang, op de Israëliten, vertoornd geweest. Ten laetsten was de maet van hunne ongerechtigheid vervuld geworden. De HEER liet in deze gramschap toe, dat de Koning, op aenporring van den Satan, eene misdaed beging, door welke hy zich waerdig maekte, dat hy, in zijne onderdanen, gestraft wierd. Langs dezen merkwaerdigen weg, ontvongen, zoo Koning als onderdanen, loon nae werken. De Koning moest zelvs erkennen, dat zijne misdaed zeer groot ware, en dat hy nae waerde gestraft wierde. De Israëliten hadden het reeds overlang verdorven; en hoe zeer zy, ten aenzien van de telling, onschuldig waren, moesten zy, wanneer zy de algemeene Volkszonden in aenmerking namen, erkennen, dat God rechtvaerdig ware in zijn richten.

Maer, zal men verder vragen, welke waren die Volkszonden? — De Israëliten hadden nu, eenen geruimen

tijd, in rust, vrede en grooten voorſpoed geleevd; het is daerom meer dan waerſchijnlyk, dat zy zich, gelijk het ten tijde van voorſpoed gemeenlyk gaet, aen weelde, dartelheid, overdaed en ongodsdienstigheid, hadden ſchuldig gemaekt. — Althans 'er hebben byzonderheden kunnen wezen, welke ons onbekend zijn, en, door welke de Israëliten den rechtvaerdigen Richter redenen gegeven hadden, om hun zijn misnoegen te doen gevoelen.

Wisten wy met zekerheid dat dit geval gebeurd ware na den opſtand van Abſalom en van Seba; wy zouden reden vinden, in hunne onderſteuning dezer ſnoode oproermakers: maer de tijdsbepaling dezer gebeurtenis geheel onzeker zijnde, moeten wy ons met dit algemeene vergenoegen.

18. Ende Gad quam tot David op dien ſelven dagh, op welken de plage was opgehouden, ende ſeyde tot hem; Gaet op, richt den HEERE eenen altaer op, op den dorſchvloer van Aranja, of Aravna vs. 16., den Jebuſiter.

David moest ter dezer plaets den gemelden altaer oprichten, omdat de ſlaende Engel tot hier toe gevorderd was; en voornamelyk tot een voorſpel, dat de Tempel van Salomo ter dezer plaets zoude gebouwd worden.

19. Alſo gingh David op nae Gads woort, gelijck als de HEERE geboden hadde, naer den dorschvloer van Aravna, om aldaer dien Altaer, tot een gedenkteeken op te rechten.

20. Ende Aravna, de eigenaer van dien dorschvloer, ſagh toe, ende ſagh den Koningh ende ſijne knechten tot hem overkomen: ſo gingh Aravna uyt, ende boogh ſich voor den Koningh met ſijn aengeſicht ter aerden.

21. Ende Aravna ſeyde; Waerom komt mijn heere de Koningh tot ſijnen knecht? ende David ſeyde, Om deſen dorſchvloer van u te koopen, om den HEERE eenen altaer te bouwen, op dat deſe plage opgehouden worde van over den volcke, en God zijnen toorn van Israël afwende.

22\. Doe seyde Aravna tot David; ik begeer geen geld: Mijn heere de Koning neme ende offere dat goet is in sijne oogen: siet daer de runderen ten brand-offer, ende de sleden, welke tot het dorsschen gebruikt worden, ende het rundertuygh ten brand-houte op den altaer.

23\. Dit alles gaf Aravna de Koningh aen den Koningh: voorts seyde Aravna tot den Koningh; De HEERE uwe Godt neme een welgevallen in u, en uwe offerande zy uwen God aengenaem.

Aravna wordt hier *de Koning* genaemd: hoe is dit te verstaen? — Sommigen zijn van oordeel, dat het woord *Koning*, door onachtzaemheid der overschrijveren, in den text zy ingeslopen. Trouwens, in de Grieksche, Syrische en Arabische vertaling, wordt het woord *Koning* niet gevonden. Ook heeft men opgemerkt, dat 'er van dezen man, onder den naem van Aravna of Ornan, wel veertien malen, in de Heilige Schrivten, gesproken worde, zonder dat hem ooit den tijtel van Koning wordt toegeeigend. — Anders zou men het zoo kunnen opvatten, dat deze Aravna, voor dat David Jerusalem innam, Koning der Jebusiten geweest zy, dat David hem gespaerd hebbe, en dat hy nu nog, nae zijne oude waerdigheid, Koning genaemd worde.

24\. Doch de Koningh seyde tot Aravna; Neen, om niet zal ik het niet nemen, maer ick sal 't sekerlick van u koopen voor den prijs, dien het een en ander waerdig is: want ick en sal den HEERE mijnen Godt niet offeren brand-offeren om niet: Also kochte David den dorschvloer, ende de runderen voor vijftigh silvere sikelen.

1 Kron. 21: 25. lezen wy, dat David zes honderd gouden sikelen betaeld hebbe, en hier wordt de prijs slechts op vijftig zilveren sikelen bepaeld.

Dan het een is, met het ander, ligtelyk te vereffenen op deze wijs: voor den enkelen dorschvloer, de runderen en

het gene verder tot het brand-offer noodig was, gav David *vijftig zilveren* fikelen; maer naderhand kocht de Koning alle de omliggende landeryen, en de gebouwen, welke 'er opftonden, tot eene plaets, om 'er den Tempel te ftichten; het een en ander te zamen koste den Koning *zes honderd gouden* fikelen.

25. Ende David bouwde aldaer den HEERE eenen altaer, ende offerde brand-offeren ende danck-offeren: Alfo wert de HEERE den lande verbeden, ende defe plage van over Ifraël opgehouden. De HEER gav zelvs buitengewoone teekenen van zijn welgevallen in Davids offerande, vermids Hy vuur van den hemel deed nederdalen, om dezelve aen te fteken en te verteeren 1 Kron. 21: 26, 27.

EINDE VAN HET TWEEDE BOEK SAMUELS.

DRUKFEIL.

Bl. 135. *ftaet*, het XIV. Kapittel.
moet zijn, het XV. Kapittel.